Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR NEMZET

Felsmann Tamás

1901 FEB 24

— **Felsmann Tamás** festőművész kiállítása a Képcsarnok Berkovits Termében február 25-én szombaton délután 1 órakor nyílik meg.

MRK

FELLNER Ferdinand

Fellner & Helmer

M.D.K.

(bécsi) építészek
terve nyomán épült fel
Sonnossy-féle árvaház Buda-
pesten.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1894. XV. évf.
március 20 sz. 2 old.

M.D.K.

Fellner és Helmer

bécsi származásu építészek, szinház-építő specialisták [ők tervezték a Vigszinházat is]. A Nagmező-utcában épitett uj mulató-épületüket ismerteti:

Komor Marcell:

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye, Bp. 1894. 28. köt. 141-152. old. számos szövegábrával, a IV. táblán a mulató belső képével.

-1-

M.D.K.

Fellner és Helmer (bécsi) építészek

már megbízást kaptak Kassa
városától az uj szinház tervei-
nek és költségvetésének elkészi-
tésére, melynek meg is felelt-
ek, azonban a jun. 28-án tartott
városi közgyűlés „a helyre nézve
sem tudván végleg határozni",
a tervet nem fogadta el, s az
ügyet visszaadta a szinház épitő
bizottságnak.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1894. XV. évf.

jul. 3. sz. 3 old.

M.D.K.

Fellner & Helmer,

(bécsi) építészeknek a Kassai színházra készített tervét a körgalléria 60 tagja mellőzésre javasolja és felépítésre inkább a Steinhardt & Lang építészek tervét tartja megfelelőnek.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1894. XV. évf. aug. 28. sz. 2. old.

MDK

Fellner és Hellmer

Képzőművészet 1932. 48. sz. 72.l.

MDK

Fellner - Hellmer

Az Országház tervpályázatára beadott tervét a Bizottság 1.500 forintért megvásárolta.

Zámborszky Ilona: A Magyar Orszaghaz.Bpest.1937. Képekkel. 19.l.

MDK

Fellner és Helmer bécsi épitészek

Fellner és Helmer bécsi épitészek tervét megvásároltak az új Orszaghaz tervpalyazaton.

Cikk: Az új Országház és épitője.

Vas.Ujs. 1884. 24.sz. 374.l.

FELLNER

ne D. K

és Hellmer értén (Bécs)

Múzeum u 17. gr Károlyi István

Mill sz. Csekonics Margit grófnő egy-

kori hára (1881)

Epitő: Wechselmann Ignác

Hatalhay tipád: A Nemzeti Múzeum

körül hi alatult palotaneged körté-

nete

Műemlékvédelem 1960. 3. sz 159. l

-1- M.D.K.

Fellner (Felkner), Hans, szobrász és műasztalos

hartbergi származásu, harájában sokat foglalkoztatott mester. (megh. 1674-ben) - 1652 és 1654 körött elkészitette a német-ujvári ferencestemplom mellér oltárait. A Szt. Antal-oltárért 220 aranyat kapott, a szobrokért - ./.

Mária G. Aggháza: Steirische Beziehungen der ungarländischen Barockkunst.

Acta Historiae Artium,
Bp.1967. Tom.XIII. fasc. 4. 326. old.

M.D.K.

Fellner, Hans, szobrász

... - nagságuk szerint - darabonként 8-28 aranyat. Mivel 1654-ben szerződést kötöttek egy hartbergi szobrásszal a szalónaki várkápolna oltárára, feltehető, hogy itt is róla van szó. Ez azonban hétséges az egyébként csak a 80-as éverben feltűnő arantusz-diszt alkalmazása miatt.

Mária G. Aggházy: Stokrische Beziehungen der ungarländischen Barockkunst.

Acta Historiae Artium,
Bp.1967. Tom.XIII. fasc. 4. 326. old.

Fellner és Helmer M.D.K.

bécsi tervező cég

tervei szerint elhészült a kolozsvári Nemzeti Szinház. „Ezrey" keserű hangon, de találóan taglalja az ujépületet, mely egy millió koronába került, s a nézőtér jó elrendezésén kívül hemzseg a hibáktól – és főleg nem szép. A mottó ugyletsúr az volt, hogy „gut genug für Ungarn."

Vállalkozók Lapja, Bp. 1906. XXVII. évf.

szept. 12. sz. 2. old.

MDK

Fellner és Helmer

Magyar Építőművészet. 1929. 11-12. sz.

MDK

Fellner és Hellmer

Szinház-Mozi-Szanálás. Dunántul 1924. dec. 4.

Fellner és Hellmer M.D.K.

Bécsi szinház-épitő cég.

A Népszinház tervezése.

Vigszinház " /1895-96/

"reisich Gábor: Bp. Városépitésének története a kiegyezéstől a Tanácsköztársaságig" p. 1964.

99.1.

Kreisich Gábor: Bp. városépítésének történetéből

MDK

Fellner és Helmer

Jakabffy Z.: A szinházépités fejlődése. Épitő Ipar 1908. szept. 6. 348.l.

le D. K

FELLNER és HELMER

szinházépítők

Szeged, szinház

Nagy-Papp-Bórtsók: Szeged Bp. 1960. 173 l

MDK

Fellner és Helmer

a szegedi szinház terve

Budapesti Hirlap 1881, XII. 12. 179.sz. 4 l.

Fellner és Helmer

bécsi építészekkel a szegedi állandó szinkár építése ügében a szerződést megkötöttér, de tűz-biztonsági szempontból Fellner építész még módositotta a terveket.

Vállalkozók Lapja.
Bp. 1881. II. cof. okt. 26. és dec. 14. sz.
+ dec. 29.

Fellner és Helmer M.D.K.

(bécsi) építészek

tervei szerint épült fel a zárórái színház, melynek ünnepélyes felavatásán a király is részt vett.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1895. XVI. évf.
Okt. 22. sz. 2. old.

K.D.K.

Fellner é Helmer

(bécsi) építészek

tervei szerint fog fel-
épülni a kecskeméti
színház. Ugyancsak velük
tárgyalnak a nagyváradi
színház felépítése tár-
gyában.

Vállalkozók Lapja, Bp.1895. XVI.évf.
márc. 12. sz. 2 old. + márc. 19.
2. old.

Fellner Ferdinand
építész.

Fellner Hermannal tervezte a szegedi zsinagógát.

Bálint Sándor: Szeged városa, Bp. 1959 118 l.

MDK

Fellner és Helmer

a szegedi szinház terve

Budapesti Hirlap, 1881. XII.12. 179.sz. 4 l.
Sz. és M.

M.D.K.

Fellner és Helmer, bécsi építészek

nyertek megbízást a győri
szinház terveinek elkészité-
sére, amit a lap keserű
megjegyzésekkel kommentál.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1903. XXIV. évf.

szept. 30. sz. 6. old. + okt. 7. sz. 3.
+ okt. 14. sz. 3. old.

M.D.K.

Fellner á Helmer, bécsi építészek

megbízását a gőri sinház tervezésére vonatkozólag a városi kőr gülés visszavonta és pályázat meghirdetésére szánta el magát. A lap [Ez rey vezércikkeben] triumfál, de ugyanakkor figyelmeztet a felelősségre.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1903. XXIV. évf.

okt. 28. sz. 3. old.

FELLNER Fripps

Mozgó Világ 1991/11

Molnár Gál Péter

Fellner & Helmer

Színházi neveltetésem idején, kamaszkoromban, Molière vígjátékait is öt felvonásban adták. Minden egyes felvonás után függönyt eresztettek. Fölizzottak a páholyok falikarjai. Kigyulladtak a nézőtéri csillárok. Kinyitották az ajtókat a jegyszedőnők és a nézőket kieresztették a közös helyiségekbe.

Tizennégy éves koromtól lebontásáig nemcsak valamennyi új bemutatóját láttam a Nemzeti Színháznak, hanem megnéztem, valahányszor új szereplő lépett be egy előadásba. Sokszor jártam tehát a Nemzetiben, sokszor nyílt alkalmam hosszas szüneteiben körbekerengeni az épületet, bekószálni a házat földszinttől karzatig, fölmászni az egyik kerengő-lépcsőházon, aláereszkedni másik, mindaddig rejtőzködő lépcsőrendszeren, szétriasztani lépcsőfordulók pihenőiben összebújt szerelmespárokat, engedelmet kérve áttörni beszélgetők csoportján. Jutott idő szemlélődésre: a *Tartuffe* alig félórás felvonásai után négy jókora szünet is tartatott.

Úgy hiszem, nem volt a hatalmas színháznak egyetlen helye sem, ahonnan ne néztem volna előadást. Egy *Légy jó mindhalálig* rabul ejtő élményét követően zsebpénzem hordtam a pénztárba. A háború után olcsóbb volt bejutni a karzatra, mint mozijegyet venni. Apró emberkéknek látszottak ugyan harmadik emeleti helyemről az odalenn dübörgő tragikus nagyok; *Varga Mátyás* roppant díszleteinek tetejét lemetszette tekintetem elől a színpadnyílás *kontrája*, s ha a pénztárosnő véletlenül túlságosan oldalülésre juttatott jegyet, csak a túloldalon történő színpadi eseményeket láthattam.

Méltóságteli, de barátságos vendéglátók voltak a nézőtériek. Nem riadt terelőpulijai a közönségnek, akik nyugtalanító agyonfegyelmezettséggel csupán attól riadoznak, nehogy megszidja őket a nézőtéri felügyelőnő.

A jegyszedők és ültetőnők uralkodója, a királynőien elegáns, felsőbbségesen ellenállhatatlan Füzes Anna a színház egykori hősszerelmesének, Petheö Attilának színésznő-özvegye az ostrom utáni színháznyitáskor szerepelt még a *Tiszazug*ban, de hamarosan visszavonult a nyilvánosságtól, s haláláig hihetetlen biztonsággal, tévedhetetlen diplomáciai érzékkel, egy grande dame megingathatatlan erélyével és angolosan hűvös jómodorával kormányozta a sokszor hisztériássá pörkölődött nézőtéri összeütközéseket vagy hárította el főpróbák belépőt snorroló hiénáinak ostromát.

„Nézőtéri" már az idő tájt sem lehetett akárki, protezsáltságot jelentett többnyire, miként már színháztörténetünk kezdeteitől kiérdemesült színésznék nyugdíjpótléka, színházi özvegyek és árvák támogatását szolgáló állás volt hagyományosan (*Kántorné Engelhardt Anna*, az első magyar tragika is így végezte méltatlanul végigkergetett pályáját a kolozsvári színházban; a Bánk első Gertrudisa alamizsnapénzek fejében bocsátotta be páholyába az úri népet). A régi Nemzeti bal oldali páholyfolyosóján megismerhettem egy aprócska, fürge nénit, az igazgatósági páholy folyosójának szőnyegén szaporán oda-vissza ügetőt: Kovács Alice, a színház titkárnője mutatott be neki, és én nem értettem, hogy bármennyire is a régi vidék ünnepelt primadonnája volt Olga néni süldő korában, miért kell alázatosan tisztelnem őt. Olga néni *Szohner Olga* néven elhíresült éneklő kisasszony volt a századelőn, Ady *Szohnerké*je, róla szólt 1901-ben a *Hozzá* című dalocska:

Mikor a színpadon kacérúl
Rám nézel, lehajtom fejem,
Rád gondolok, én primadonnám
És gondolatban – vétkezem.

Nem rabszolgái voltak az intézménynek, hanem hangyaként nyüzsgő, szorgos vendéglátói. Sujtásos, fekete egyenruhában, akár vármegyei hajdúk, peckes megközelíthetetlenséggel őrizték a földszintet, csukták-nyitották a zenekari árok melletti mélységből nyíló lengőajtókat, ahonnan kevesen érkeztek nézők, csakis az első sorokba szóló jegyek

tulajdonosai, a többség fölkaptatott két lépcsőfordulónyit, s néhány bársonypaddal berendezett, tágas előtéren áthaladva vonultak be a páholysor előtt a meredek nézőtérre.

Ovális üvegkeret a lengőajtó jobb és bal szárnyán. Az elébe húzott, hangfogó bársonyfüggöny és az ajtó közé később bekéredzkedhettem előadás közben. A kajütablakon át nézhettem Somlay kormányfőtanácsosát Háy Gyula *Az élet hídja* előadásában. Nesztelen nyíltak-zárultak az ajtók. Előadás alatt persze mozdíthatatlanok maradtak. A szelíd, pirospozsgás nénik nőstényoroszlánként őrizték a nézők nyugalmát. (Még a tönkretétel előtti Katona József Színház bal oldali ültetőasszonya, Grósz néni, a főiskolás Garas Dezső mamája, észrevett a Galilei előadása alatt egy nyugtalanul föl-alá járkáló nézőt.

– *Ne tessék járkálni!* – förmedt rá. – *Odabenn premier van!*

– *Tudom! Én írtam* – felelte Németh László. – *Roppant ideges vagyok.*

– *Akkor se tessék járkálni. Tessék leülni!*

S amikor az izgatott szerző letelepedett a legközelebbi, támlátlan tonettszékre, Grósz néni fölcsattant:

– *De ne oda! Az a Juliska nénié.*)

Eréllyel is rendelkező szelíd asszonyok lettek első színházi nevelőim. Sosem ripakodó kiképzőőrmesterek. Oktatólag magyaráztak is. Akadtak a játszók közt kedvenceik. Távol állt tőlük – természetesen – a fizetett vagy buzgón önkéntes klakk szerepének betöltése, mint manapság, amikor suta stréberkedéssel igyekeznek kicsikarni nézőtéri tetszéseket.

Itt, ebben a lebontott házban tanultam meg színházat nézni és látni.

A Blaha Lujza térről a nagy előcsarnokba lépcsőkön jutott föl a néző. Posztamenseken dülleszkedő mellszobrok színháztörténetünk nagyjait portálták az utókornak. Középen hatalmas, virágdíszes rézrács takarta a központi fűtés alulról föláramló hősugárzását. Nyirkos őszi estéken vagy cipőtalpakat lucskosító télidőn kellemes fűtőzés esett az enyhe légáramokat lehelő rézrácson. A nézőtér hátsó részét teljes hosszban végigölelő ruhatári pultok közt szorítottak helyet – jobb- és baloldalt – a földszinti büfének. Tágasabb büfé nyílt az első emeleti szalonban. Még az ötvenes évek sanyarú körülményei közt is meglepően választékos kínálatuk nosztalgikusan kívánatosnak rémlik a mai állami szabványú színházi szendvicsekkel szembesítve.

Volt hely beszélgetni, szemrevételezni a látogatókat, volt hely sétálgatni, dohányozni.

Cigarettázni a központi előcsarnokban lehetett, vagy az emeleti büfében. Dohányzott azonban tűzoltói engedékenységgel ki-ki a lépcsőházakban és a szapora lépcsőfordulók pihenőin. Tágas hely kínálkozott a nézőknek együtt lenni egymással. A színház közösségi helyiségei akkorának rémlettek, hogy ha beköltöztetik légterébe a nagycsaládosokat, megoldható lett volna az egész Józsefváros hajléktalanjainak gondja. Talán még a Franzstadté is.

Itt találkozhattak egymással, ismerkedhettek, eszmét cserélhettek. Odábbléptettek érdekesebb trécselés reményében. Ez a színház nevelt arra, hogy nem színház a színház, hanem embertorzító spanyolcsizma, vallató fűző, ha nincs benne elegendő hely eltölteni a szüneteket.

Biztosak lehetünk benne, hogy amikor *Rákosi Jenő*, a Kremsnerből hazafiasra magyarított hírlapíró és lapszerkesztő elképzelte a Népszínházat, társadalmat pallérozó intézménynek gondolta el. Úgy képzelte: a színpadon történő érzelmes és víg darabok legalább olyan fontosságúak a közönség közösséggé szervezésében, mint az előcsarnokok vagy az úgynevezett kiszolgáló helyiségek.

Fellner & Helmer épületének komótos nagyvonalúsága őrizte még a színház elmúlt hatnegyed évszázadbéli föladatát, miszerint egybegyűjti a társadalom legkülönfélébb rétegeit, találkozóhelyet kínál nékik, olyan világi gyülekezési helyet (először a történelemben a templom után), ahol az egymás láthatása és az egymással való társasági érintkezés jellem- és illemcsiszoló nevelőhellyé válik.

Annyira megtanított színházban közlekedni, hogy vakon is eligazodom hátul a műhelyek, próbatermek, öltözők, tűzlépcsők, kelléktár rengetegében. Azaz: csak tudtam közlekedni, amíg jelenkori színháztervezgetőink össze nem borogatták a hosszú évek-évtizedek kicsiszolta ésszerűséget, a színház belső életének egészséges pulzusa szerint lüktető építészeti ritmust, ami

egyforma volt Odesszában és Hamburgban, Kecskeméten és Karlsbadban, Bécsben és Kolozsvárott.

Nekünk, sajnos, évtizedeken keresztül tűrnünk kellett egy bécsi színházépítő cég tervezői egyeduralmát. Örök szégyenfolt marad, hivatalos támogatással, a közvélemény tiltakozása dacára, ez a cég egyre-másra tervezi-építi a színházakat, széles e hazában. Egyik szakasztott olyan, mint a másik – dühöngi *Magyar Lajos A Nemzeti Színház tervpályázata* előszavában (1913. Pátria Irodalmi Vállalat és Nyomda. Különlenyomat az Építő Iparból). Indulata jogos. A bécsi kommerszépítész-kettős telis-tele építi színházzal Magyarországot. Háttérbe szorítják a hazaiakat. Azok persze folyton tiltakoznak. 1881. július 11-én tizenhat magyar műépítész – köztük Pártos Gyula, Ybl Miklós és Lechner Ödön – levelet intéz Szeged városához. Követelik: írjanak ki versenyt színházépítésre. Kérésüket elutasítják: nincs pénz pályázatra. Van azonban színházra. Megépíti Fellner & Helmer.

Igaz: Közép-Európában ők az első számú színháztervezők. New Yorkban is őket bízzák meg operát építeni.

A két bécsi építette Népszínházba ideiglenesen beköltözik a kilakoltatott Nemzeti Színház. Ötvenhárom évig albérletben marad Fellner & Helmer falai közt.

Évente mind több gáncs éri az épületet, akusztikáját, hodályszerű elméretezettségét, hogy lebontásakor (1965) megsirassák a pestiek; oroszlános oszlopfőit, aranyozott páholyrozettáit kegyeleti tárgyként őrizgessék gyűjtők és színházimádók.

Valóban sok vád érte a Fellner & Helmer-építette Népszínház-Nemzeti épületét: az őseredeti Nemzetire bensőséges hangulatú szent helyként emlékezik vissza színész, író és törzsközönség. A Blaha Lujza téri épület bontásakor fölöttlik a gondolat: *a színháztörténet számára feltétlen vizsgálandó lenne, hogy a Nemzeti Színház „kothurnuszos" játékmódjának hosszú ideig tartó konzerválásában – amellyel szemben oly zajos sikerrel újított a Vig, majd a Magyar Színház – (...) milyen szerepet játszottak az építészeti korlátok?* (Magyar Hírlap, 1983. november 6.)

Szemfüles gondolat. Bibéje csak annyi, hogy a színészetben a természetesség forradalmát, a bensőséges halkságot, a mindennapi valószerűség vívmányát hozó Vígszínházat is Fellner & Helmer tervezte. A Magyar Színházat (megnyitása: 1897. október 16.) kivételesen nem a két bécsi csinálta, mégis kiköpött Fellner & Helmer habarcsálom volt, amíg helyére nem építették a Hevesi Sándor (akkor még: Izabella) téren a mai Nemzeti szánalmas, szürke transzformátorházát. A Magyar Színház tervezője ugyanis az a Láng Adolfnak hazabecézett prágai születésű (1848) Adolf Lang, aki ugyanolyanra építette, mintha a duett tervezte volna, és ugyanolyanra tervezte a pécsi színházat (1893–95), a kassai színházat (1899), akár a színházépítő páros a többi színházat akaró városét. Lang nemcsak Bécsben tanult és szerzett oklevelet, hanem Heinrich Ferstel műtermében töltötte tanulóéveit és eltanulta Fellner & Helmer színházformálási elveit és gyakorlatát, lévén akkortájt ez a legmodernebb.

Fellnerék teleépítették színházzal az egész monarchiát. Magyarországon valamennyi használható színházat ők csinálták, mert ha más tervezte is, rendszerint az ő közelükből világgá eredt tanítványok hordták el a mesterek gazdag tapasztalatait, vagy ha nem: legalább Bécsben oktatták az akkori világ legésszerűbb színházformáját. S ha sem egyik, sem másik, akkor eredeti nemzeti építészként nem tudtak jobbat, különbet, mint hogy elismételték a gyakorlatban kijegecesedett elveiket.

Fellner & Helmer csapásként hatottak a magyar színházépítészetre. (Talán részben ezzel magyarázható a magyar színházépítészet máig oly rozoga tekintélye. Igaz: akadt egy magyar építész, aki napjainkig működő, remek épületeket tervezett – Kaufmann Oszkár. Kivéve az egyetlen, hazai földön halála után megvalósult tervét, az Erzsébet körúti Madách Színházat.)

Fellner & Helmer császári és királyi egyenkaszárnyákat húztak föl Thália nak.

Működésük katasztrófaként hatott a magyar tervezőkre.

Világraszóló műépítészi sikereiket egy katasztrófának köszönhették. Miként egy-egy nagyobb háború föllendíti a gyógyászatot és a gyógyszeripart, Fellner & Helmer színházépüle-

teinek futótűzszerű elterjedését egy színházégés szította föl.

Egészen pontosan a bécsi Schottenringen lévő Komische Oper leégése 1881. december 8-án. Fennállásának kilencedik évében kigyulladt a színház. Lángolt este héttől az éjfél utáni órákig. Százezrek nézték az utcáról a több száz bennrekedtet, amint sikoltozva keresik a lángoló házból kivezető utat. Százezrek nézték tehetetlenül, hogy százan és százan bennégnek menthetetlenül.

A váratlan szerencsétlenség várható volt. A múlt század végén gyakoriak voltak a tűzesetek. A Schottenringen esett tűzvészt megelőzően, ugyanazon évnek március 23-án közvetlenül a *Lammermoori Lucia* előadásának megkezdése előtt gázrobbanás következtében kigyulladt a nizzai Városi Színház. 200 halottról tettek említést, de *August Fölsch* – aki a színházégések történetét vizsgálja egészen 1878-ig, majd az 1881-es események miatt kiegészítő füzetében 1882-ig tárgyalja a színházi tűzvészeket – azt írja, hogy a közigazgatás 280 eltűnt személyt jelentett, továbbá 37 idegen sosem tért haza a szállodájába. A bulvársajtó fölkapta a nizzai szerencsétlenséget. Bécs nem késlekedett intézkedni: hivatalból elrendelték a magánszínházak tűzveszélyességének megvizsgálását. Két héttel rá a Nizzában történtekre (1881. április 9.) 19 rendelkezést hoznak a hasonló tűzesetek megelőzésére. Párizsban módosítják az elavult, 1864. július elsejei keltezésű tűzbiztonsági rendelkezéseket. A berlini főkapitányság sem késlekedik: 1881. június 29-én lényegében ugyanazokat az előírásokat bocsátják ki, mint amelyek a bécsi és párizsi szerencsétlenségekből szűrődtek le.

Hiába hoztak okos törvényeket, ha azokat a színházak elmulasztották betartani és ha a hatóságok sem ellenőrizték betartásukat. A bécsi tűzeset volt a legnagyobb európai színházi katasztrófa. 450–900 ember lelte halálát a Schottenringen, noha ez a színház sem volt rosszabbul megépített, mint a többi masszív színház ez idő tájt. Elülső frontján két lépcső vezetett föl a legmagasabb szintre, és a színházterem mindkét oldalán, az épület belsejében egy-egy zárt lépcsőház volt található. Ezek ugyancsak fölvezettek az erkélyekre. Vészkijáratként szolgáltak az úgynevezett *házi lépcsők*. Csak a tűzeset idején ezek véletlenül zárva maradtak, hiába kerestek kiutat arrafelé a menekülők.

Két hónappal a tűzvész előtt rendőrileg ellenőrzött *tűzpróbát* csináltak. Akkor mindent rendben lévőnek találtak. Ami azonban kísérleti körülmények között kielégítőnek mutatkozott, halált hozónak bizonyult vészhelyzetben. A félhangosan csevegő közönség nem tévesztendő össze pánikban lévő, fejvesztett emberekkel, akik közt megszűnik illem, előzékenység, belátás és mérlegelés. Minden további nélkül letaposssák a gyengébbeket. Föllökik a nőket, hogy mielőbb a kijárathoz jussanak. De merre van a kiút? A Komische Oper igazgatósága nem gondoskodott a vészfényekről. A megrémült emberek vaksötétben igyekeztek menekülni. Világítást csak a lángoló épülettől kaptak. Ablakok nem voltak. A színházépítési gyakorlat ugyanis abból a meggondolásból kiindulva, hogy a színházat csakis este használják, mesterséges megvilágítás mellett, a foyer és az öltözők kivételével semmit nem látott el ablakokkal. Nem gondoskodtak a külső fény és a levegő behatolásáról az épületbe. Azok a terek, ahol a nézők közlekedhettek – ha akadtak ilyenek egyáltalán –, nem engedtek szabad utat vészhelyzetben. Föladatuk a fényűzés volt. Berendezésük szalonberendezés volt, mint ahogy a bérlőik a páholyokat is saját ízlésük szerint, saját bútoraikkal rendezték be, és nem gondoltak arra, hogy előfordulhatnak alkalmak, amikor a csinos bútorok kerülgetése esetleg halált hoz.

A színházakban belül olyan sötét volt, hogy nappal is csak lámpával lehetett közlekedni a helyiségeikben.

Szokás szerint a 19. században a színházépületek földszinti helyiségeit bérbe adták cukrászdának, divatüzletnek. Iparosok és kereskedők szívesen áldoztak, beruháztak ilyesmikbe, hiszen a színházba jövők és onnan távozók tömegei föllendítették forgalmukat. Az emeleti helyiségek felől sem kapott fényt például a Burgtheater, mert azokat a tereket úgy hasznosították, hogy kiadták bérlakásnak.

A színházak a múlt század legvégéig szinte kivétel nélkül fából épültek, nem kőből, leszámítva a támfalakat. Egy közepes nagyságú szín-

házhoz – Fellner számításai szerint – gyakran 3000 köbméternél is több fát használtak föl. A fakonstrukciókat azután habarccsal–vakolattal bevonták. Így tömör hatáshoz jutottak. *A színpad látszatát azokban az időkben átvitték az épületre.*

Vak folyosókon tülekedtek a szabadulni akarók. Egymást tapodva sodródtak olyan folyosókon, ahol lehetetlen volt eligazodni, hová is vezet.

Rohantak, amerre tudtak. Irányjelző fény, irányt adó légvonat, ablaknyílás nélkül. Ráadásul a próbatűz riadója alkalmával még szuperáló vészkijáratokhoz a tűzvész alkalmával már nem vezetett szabad út. A lépcsőházak megteltek dulakodó emberekkel, akik nem tudtak mibe kapaszkodni, hogy kiszabaduljanak a testek sodrásából, mivel a lépcsőkorlátok sem feleltek meg az előírásoknak.

A Ringtheater leégése ráterelte a figyelmet a színházak tűzrendészeti előírásaira. Budapest főváros törvényhatósági bizottságának közgyűlése már a nagy színházégést követő hónapokban határozatot hoz. Ezeket ismerteti Orth János: *A fővárosi levéltár színháztörténeti forrásai, 1873–1944.* Beszámol az 1882/744. kgy. sz. alatti közgyűlési jegyzőkönyv és az 1892/1006. kgy. sz. alatti szabálymódosítás és kiegészítés rendelkezéseiről. A közrendőri szabályok értelmében ezentúl előírják: nem szabad délutáni színházi előadást tartani ott, ahol este színielőadások tartatnak. Ennek oka, hogy a tüzek 42 százalékát a színpadon gondatlanul hagyott tűzforrások okozták: a gyertya, illetőleg petróleumlámpa, utóbb gázvilágítás lángja belekapott a díszletbe, a függönybe, egy ottfelejtett ruhadarabba, kellékbe, a keletkezett lángok hamarosan átterjedtek a nézőtérre, nem lévén még a nézőteret a színpadtértől elválasztó vasfüggöny.

Budapest fővárosi törvényhatósága továbbá rendelkezett, hogy minden színház *a fővárosi tűzoltóparancsnokság alá helyezett, legkevesebb két tűzoltó éjjel-nappal tartson őrségi szolgálatot: előadások alatt pedig legalább négy tűzoltónak, egy őrparancsnok vezetésével kell őrséget tartania. A főváros az államrendőrséggel egyetértésben (...) állandó színházvizsgáló bizottságot alakít a középítési, tűzoltósági, rendőrségi, rendészeti szervek és elöljáróságok küldötteiből. A bizottság előírása szerint a színházakat havonta ellenőrzi és erről a tanácsnak jelentést tesz.*

A színházi tűzeseteknek másik fontos kutatója, *Edwin O. Sachs* 1797–1897 között 1115 tűzesetet rögzít, beleszámítva a színházépületek mellett a cirkuszok, panorámák és egyéb mutatványos épületek, bódék kigyulladását.

A lángoló Ringtheater fénye bevilágítja Ferdinand Fellner és Hermann Helmer pályáját. Fényes sikereiket elsősorban annak köszönhetik, hogy alaposan okultak a tűzesetekből, körültekintően igyekeztek védekezni mindenfajta véletlen ellen, és kialakított színházi szerkezetük a lehető legnagyobb biztonságot nyújtotta a színházi tetőkre fölröppenő vörös kakas ellen.

Karl Luegger, bécsi polgármester támogatásával a 34 éves Fellner és a nála két évvel fiatalabb Helmer felülvizsgálja a színházépítési elveket, gyakorlati következtetésekre jut és kísérletsorozattal ellenőrzi, vajon kiállja-e elképzelésük a próbát. *Vándorprédikátorként jártam városról városra* – emlékezik vissza 1905-ben Fellner *Modelltheater* című brosúrájában – *elmagyarázni a lépcsőházak, társalgók, ajtószerkezetek, vészkijáratok stb. funkcióját. Egyetlen éjszakát sem töltöttem anélkül, hogy ne álmodjam vészkijáratokkal.*

27 kísérleti színpadtüzet rendeztek 8 nap alatt. Kipróbáltak minden katasztrófahelyzetet valamennyi biztonsági elővigyázatosság figyelembevételével. A színpad teljes szélességében ócska díszleteket és papírhengereket lógattak föl, és hogy gyorsabban terjedhessék a tűz, meglocsolták petróleummal a könnyen égő anyagokat. Kísérleti színházi tüzeikhez annyi éghető anyagot osztottak el, hogy az megfeleljen két előadás számára elegendő díszítőanyagnak.

Tapasztalataik nemcsak terveikben tükröződtek: Helmer kidolgozta *színházi tűzpróbaszabályzatát*, és benyújtotta az Osztrák Mérnöki és Építész Szövetséghez, valamint gróf Kielmansegghez, Alsó-Ausztria helytartójához. Kísérleteik, tanulmányaik és érvelésük erősen hatott az új színháztörvényekre. (Mindazonáltal megjegyzendő, hogy a Fellner & Helmer cég építette színházak közül minden elővigyázatosság ellenére leégett például az 1882-ben épített

szegedi Városi Színház. 1884. április 22-én délután háromkor kigyulladt, három napig égett. Szerencsére a költségek tetemes részét a biztosítótársaság fizette, így a bécsi páros újból megépíti. 1886. október 2-án ismét megnyílhat.)

Körültekintő munkájuk illusztrálására csupán egy bekezdésnyit idéznék Fellner árumintaként kezelt elméleti alapvetéséből (*Das Wiener Modelltheater für Brandversuche*, 1905): *A színpadot négy darab 0,90 méter széles és 1,30 méter magas, középtengelyén elfordítható ablak világítja meg. A füstgázok elszívatására a színpadtér közepén 2,30 méter hosszú, 1 méter széles tolózár szolgál, amely két részből áll, és oltáskor jobb és bal oldalon vassínben csúszik el helyéről. A középső füstzáró keresztmetszete a színpadszint területének 5 százalékát teszi ki, a színpad hátsó sarkaiba két füstevő, mindkettőben beépítve egy elforgatható zár, 0,80 négyzetméter keresztmetszetűek. A színpad elülső sarkaiban 2 darab 0,85 négyzetcentiméter keresztmetszetű füstelvezető. A nézőtér tetején 1 m keresztmetszetű lappanccsal ellátott elvezető nyílás, füstelszívó dobozzal és egy a szél állása szerint állítható védőtetővel. A füstelvezetők valamennyi lappancsát a nézőtéri rész külső oldaláról lehet kinyitni.*

Aprólékos gonddal, minden eshetőségre számítva, a színházat biztonságos szórakozóhelyként ajánlja cége szolgáltatásai között a Fellner & Helmer cég.

Ferdinand Fellner 1909-ben az Osztrák–Magyar Monarchia országainak központi építészegyesületében tartott hosszú előadásában nemcsak pályáját foglalja össze, nemcsak a színházépítésben végbement fejlődésről ad számot, hanem összesíti azokat a különbségeket, amelyek a nagy színházégések előtti és utáni színházemelésben találhatók. Összehasonlítva az utolsó ötven év színházépületeit, a következő különbségeket látja Fellner:

A terem alaprajzát azelőtt félkörre tervezték, egyenes vonalban meghosszabbították a színpad felé. Ma ugyanezt eliptikus íveléssel oldják meg.

Korábban korlátozott volt a termek horizontális kiterjedése, nagyon sok szinttel emelkedtek a magasba (telekárak!). Ma (1909) viszont nagy kiterjedésűek, csökkentett magasságúak, így a nézőknek kisebb szögből mutatják a színpadot.

Régebben gyakran jogosan, gyakran azonban jogosulatlanul elsősorban a földszinti és páholylátogató közönségnek dolgoztak az építészek, azáltal, hogy a foyer szintjét az első páholysor szintjére emelték (például a bécsi Burgtheaterben), csak utoljára gondoltak a magasabb szintek látogatóira. Akkoriban tehát a karzatok közönségét istállószerűen helyezték el. Ma viszont arra törekednek az építészek, hogy egyforma kényelmet biztosítsanak valamennyi nézőnek.

Régebben nem gondoltak a tűzveszélyre és a pánikra. Gyakran megoldatlan maradt a nézők közlekedése, a legfelső szinten ülők kielégítetlenek maradtak. Sok emeleten át húzódtak a lépcsők. A galériákból más, kapcsolódó folyosókra nyíltak; mindez levegő és fény nélkül épült. Manapság a színházi földszint közel kell hogy legyen az utca szintjéhez. A közlekedés pedig a nézők számához igazított. A lépcsőházak egymástól elválasztva minden emeletre fölvezetnek. Közvetlenül ellátottak levegővel és fénnyel. Minden emeletet széles körfolyosó és foyer ölel körül, veszély esetén *embertartályokként* szolgálnak, a látogatók bennük veszély nélkül megvárhatják, amíg helyhez jutnak a lépcsőházakban vagy az átjárókban.

Korábban a színpad sugarát átültették az egész épületre. Majdnem minden égő, vagy éghető anyagból készült, ezekre stukkóval és festékkel vakolatot sminkeltek fel. Ma a színházban éghetetlen anyagokat használnak mindenütt.

Régebben gázvilágítás volt a színházakban. Az 1500 vagy ennél is több láng állandó tűzveszélyt jelentett. Mára ezt kicserélték a veszélytelenebb elektromos világításra.

Régebben a szükségvilágítást gyertyával oldották meg. Tűz esetén minden jelzőfény fölmondta a szolgálatot. Ma a vészfényt villanyárammal állítják elő, akkumulátorok táplálják, amiket gondosan elválasztanak a villanyvezetékektől.

Régebben a színpad és az auditórium közt vagy egyáltalán nem volt elválasztás, vagy később is csak lazán szőtt drótfüggöny. Manapság tömör vasfüggönyt írnak elő.

Régebben a tűz az épület egyik részéből feltartóztathatatlanul terjedhetett át a másik részbe. Manapság ez kizárt.

Ma a közönség tűz esetén – ha leengedik a

függönyt – minden további nélkül az épületben maradhat, miközben a színpad – mint egy mészégető kemence – kiég.

Régebben a színházi vállalkozó kezében volt kizárólag a tűzbiztonság, a bécsi színházi tűzvész után a hatóságok felügyeletére és szabályozására bízták.

Fellner & Helmer épületi reformjainak és technikai fölszerelésük újdonságainak sikere mögött a Schottenring katasztrófája áll.

Az új színházformák szükségességét a századforduló ismerte föl.

1889-ben Amerikában, Németországban, Angliában, Franciaországban, Ausztria–Magyarországon és Oroszországban mindössze 302 kőszínház állt.

1926-ban Európában 2499 a kőszínházak száma.

37 év alatt Európában legalább 1500 színház épült, többségük az első világháború előtt.

Ahhoz, hogy újfajta színházépületek emeltessenek, szükség volt a tapasztalatra, hogy a korábbi fából való építkezés nem kielégítő. Szükség volt a tudományos fölfedezések (például villanyvilágítás) alkalmazására és új anyagok, technológiák bevezetésére. Szükség volt továbbá arra, hogy a színház üzleti jellege, piaci keresettsége megnövekedjék, hogy érdemes legyen költséget áldozni biztonságosabb, több ezer embert kényelmesen befogadó épületek megalkotására.

Ez utóbbi összefügg azzal az elhanyagolhatatlan mozzanattal, hogy a társadalomban végbement változások szélesebb osztályrétegeket vonzottak a színház nézőterére. Demokratizálódott a színházbajárás. Kiterjedt addig ellátatlan társadalmi rétegekre is.

Fellner & Helmer színházépületei mindmáig magukon viselik a Ferenc József-i idők szabatos lenyomatát. Kényelmesek, ésszerűek, biztonságosak. Bizonyos polgári szolidságot képviselnek, ugyanakkor nem nélkülözik a fölfelé törekvő polgárság tiszteletét a feudalizmus iránt. A cég sokfelé föllelhető épületei nemcsak úgy tükrözik a polgárság császárhűségét, hogy a nézőtér kiemelten hangsúlyos helyének a királyi páholy bizonyul, hanem külső és belső díszítésében is keveredik a használhatóság a cirkalmas cirádássággal. Miközben Fellnerék színházépületei a bécsi újbarokk irányzatába sorolhatóak, féllábbal mégis az eklektika elvein állnak. Praktikusak *és* patetikusak. Célszerűek és cirádásak. Gyakorlatias meggondolásokból beeresztik a színházba a természetes fényeket, de gondoskodnak a fényűzésről is. Ünnepélyesek – akár egy bonbonosdoboz –, s egyszersmind otthonos érzeteket keltenek: a megtisztelt vendég szívesen fogyaszt Fellnerék cukorkatartójából.

Az eddig elmondottak erősen alátámasztják keresettségüket. Használhatóságuk az üzletmenetben sikereket eredményezett. Nem meglepő tehát, hogy amikor a frissen megnyílt Vígszínházat az ezredéves kiállítás megnyitására a magyar fővárosba érkező Ferenc József meglátogatta és kíséretével bevonult a külvárosi raktárak, malmok, ipari sínpárok városvégi palotájába, a szájtátó sokaság között ott állt kalaplevett, polgári tisztelettel az épület tervezője, Ferdinand Fellner, a császár ezekkel a meglepett szavakkal fordult hozzá:

– *Auch von Ihnen?* (Ugyancsak Öntől?)

(Folytatjuk)

A Hungaroton

lemezajánlata

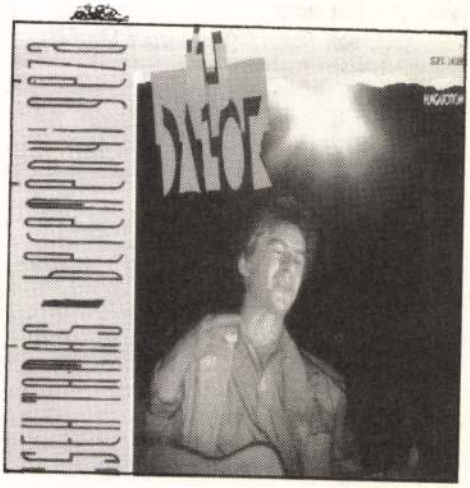

M.D.K.

Feller János, kőműves

neve 1616-ban szerepel
a kassai anyakönyvben.

Kemény Lajos: Kassai építőmesterek.
A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye. Bp.
1904. 38.köt. 80.old.

MDK

Fellner József, Tata

Gundel-díj.

1792, 3. díj.

Bécsi képzőm. akad. magyar ösztönd. névsora.
Fleischer Bécs. 100. 1.

ra készült. A szá
pályadijak odaitél
ből, rossz izlésü
gok döntöt*ek, mel
művészek körében e
emlékművek készité
a napi élet parano
kel, igyekezett ve
és érthető, hogy a
zetett. A Mária *e
bor készitése közb
visszautasitotta m

MDK

Fellner Sándor

Vámos F.: Budapest városképének átalakulása József nádor korától napjainkig. MMRKÖsl.Havi Füzetei 1926.III.évf. 9-12.sz. 127-150.l.

Fellner Jörg magy. ötvös. 1603.

Nürnbergben.

Magy. Művészet. 1937. XIII. 317. l.

Fellner [s' Helmer], építés

„1896. máj. 1-én a fellner s' Helmer terverte épületben" ... nyílt meg a Vígszínház.

Kristóf Károly: Vom Pesten egy színház... 2.

EST! HIRLAP, Bp. 1971. dec! 21.

Fellner [és Helmer], építész

Minden alkalommal megemlítik:
a Vigszínház egyik tervezője.

Kristóf Károly: Ármyak vonulása 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. márc. 6.

Hellmer és Fellner

Hellmer és Fellner bécsi épitészek kaptak megbizást 1881 tavaszán a szegedi szinház tervezésére.

nos Ferenc: A szegedi városháza épitésének történe-
éről. Müvtört.Ért. 1969. 4.sz. 317-322. l.

7. l.

FELLNER ÉS HELMER

MOLNÁR Gál Péter: Fellner és Helmer. 2. rész.
= Mozgó Világ, 17. évf. 12.sz. 1991 1o9 - 12o.p.

előző rész a 11.sz.-ban 73-80. ? ?

jtás gyermekek baleseténél.

itó-Egyesület évkönyve.

uj ,agyar csőeljáráshoz.

lőmüvelési egyesületek alapitá-

Fellner

A Várnegyed felujitásában "nyereség Rados Jenő munkája is: a Fellner-féle Pénzügyminisztérium hivalkodó cikornyáinak leegyszerüsitése."

Zolnay László: Városépités, város-szépitás Budán. Művtört.Ért. 1970. 1.sz. 2-23. l.

21.l.

M.D.K.

Fellenthali Fellner Jakab,épitész.XVIII.sz

Morvaországban,Nikolsburgban szül.Hozzánk,mint kőműveslegény jött.Az Eszterházianak dolgozott.1750-ben a tatai plébánia,1771-ben a pápai plébánia tervei. Ujjá épiti a cseklészi Eszterházy kastélyt.Az egri pü püspöki palota léposőháza,házi kápolnája.Az egri Liceum.A veszprémi püspöki palota.Lamberg kastélyMóron. Tatán piarista rendház.Franciás barokk.440-443.o. Magner Károly győri fazekasnak rajzolta az egri liceum kályháit.459.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa.III.köt.A képzőművészetk,a zene, a szinház és a film.Bpest.Minerva.1960

FELLNER Jakab építész

HEGYI Ferenc: Uj adatok a tatai piarista kollégium XVIII. századi történetéhez. = Piaristák Magyarországon. 1642-1992. Bp.,1992 99.p. skk.

Topolcsány /Topoľčany/ 987

Torda /Turda/ 443

Tőketerebes /Trebišov/ 447
-- Pálos templom és kolostor 447
-- Vár 722

Trebišov → Tőketerebes

Trenčin → Trencsén

Trencsén /Trenčin/
-- Miasszoníunk templom 794

Trencsénkutas /Kotasová/
-- Kúria 690

Trnava → Nagyszombat

Trogir 558

MDK

FELLNER Jakab

Fellner Jakab

egri erseki palota

Br Kar Egrikepérk

53. l.

ádiroe

Szerda **23** Beniti Fülöp	
Csütörtök **24** Bertalan ap.	
Péntek **25** Lajos kir.	
Szombat **26** Zefirin p. vt.	

(1

Fellner Jakab, fellenthali, épitész; sz. 1722 júl. 25. Nikolsburgban (Morva ország-~~ban~~), mh. 1780 dec. 12. Tatán. 1745. mint ~~egyszerű~~ kőművest jött Magyarországba. Tatán telepedett le a 1746. itt kötötte első házasságat. 1748. tette le a kőművesmesteri vizsgát Komáromban. 1747-54 a ráckevei és bellyei császári uradalom nak főleg gazdásági épitkezéseinél működött. 1755-61. Komárom megye szolgálatában állott. 1764-től haláláig Esterházy Károly gr. egri püspök udvari épitésze volt, de ~~[illegible]~~ ával állandó lakhelye továbbra is Tata maradt

Wanderlegény

Christelli
Janos Ernö

1772 körül hosszab ideig Pozsonyba élt, s miatan kétszer özvegy lett, itt nőszült harmadszor. Felesége Kristelli János Ernő pozsonyi harangöntőmester leánya volt. Pozsonyban a Sulkovsky, Lamberg, Esterházy, Zichy stb. családokkal összeköttetésben állott s Pozsonyban több, az ő stílusában épült ház van. 1773 Mária Terézia-tól érdemei jutalmául nemességet kért és kapott. F mint tervező építész autodidakta ~~volt~~, Ráckeven Hildebrandt alkotásai voltak rá nagy hatással, majd Esterházy Károly egri puskok szolgálatában fejlődött annyira, hogy a klasszicizmusba átmenő későbarok legkiválóbb mesterévé fejlődött

3

Jelentékenyebb munkái
(a tervezés évé vagy az épi kezés
ideje zárójelben):

F./ 160-ik

1940. (hulálának évfordu-
lója alkalmiából a tatai
plébánia templom kriptá-
jában [síremléket állítottak
A kultusz minisztérium
anyagi hozzájárulásával
Ungh vary Lajos elkészí-
tette a barok korszak nagy
épitőjének szobrát, melyet
a tatai templom előtti té-
ren helyeztek el.

[jélkelen szerzés

1940
160
780

Fellner Jakab

Az Esterházy grófok építésze Tatán. Nősült 1763 máj. 12-én Bécsben. Egyéb adat nincs róla.

Thieme–Becker: Allg. Lexikon der bild. Künste (?) VIII. 375. l. (utána nézni)

Z. Pigpáp 5. l.

Esterházy Károly gróf egri püspök megbízásából ötterveztet ~~és épitette~~ a pápai plébánia templomot és vezette annak építését.

Ugy látszik állandó lakása is ~~tatán~~ Tatán volt.

Pigler szóbeli állítása szerint Egerben is nagy terékemységet tejtett ki.

átírva

Santa Maria della Verità, viterbói III. 153.

Fellner Jakab

épitész.

Alighanem ő terverte a tatai plébánia templomot is.

Gróf Esterházy károly az egri szeminárium épitésénél is alkalmazta.

A pápai plébánia templom épitése 1774-ben kezdődik.

Pigpáp 6. l. 60. l. 62. l.

A templom terverésében klasszicisztikus törekvések érvényesültek.

A pápai plébánia templom épitése (1779-ben nyert (nagyjából) befejezést. 1778 v. Inkább az utóbbi évben. A belsőrenka azonban még évekig tartott.

átvive

Spagna, [redacted]lo, festo III. 156.

Fellner Jakab

1722–1780.

23 éves Erdőbum, mint egyszerű könnives legény Erdőt Tatára. 21 tőbb az Esterházy grófok udvari építésze lett.

Tatán a következőket építette:

1) a kis kastély
2) a kálvária Szent János Kapolnája.
3) a piarista rendház épülete
4) a grófi kastély (átalakítás)
5) a kéttornyu plébániatemplom.
6) uradalmi tisztviselők és polgárok házai.
7.) vizimalmok és hidak.
8.) monumentális várkastély

terve Esterházy Miklós gróf halála miatt nem valósulhatott meg.

Révhelyi Elemér dr. Tata a művészetben. A tatai piarista rendház és muzeum. Bpest. 1938. 16–18. l.

átvive

Fellner Jakab

Pigler A

Lukesics - Pfeiffer: A veszprémi püspöki vár a kat. restauráció korában (közvism.)

Magyar Művészet

1934. 220. l.

A klasszicizmusba átmenő nésőbarokknak ez a kimagaz-ló kapvisztolja

1765-73 épült a veszprém püspöki palota. F. terve szerint

Fellner szül.
Nikolsburg 1722
ml. 25.
† 1780 dec. 12. Tata

a tatai templom szirbolt-ja-ba te-mett.

Sehr geehrter

1745 jött hazánkban s 8
even át mint építőmes-
ter a ráckevei és béllyei
császári uradalom épitke-
zéseinél működett, 7 even
keresztül mint épitez
Komárom megye szolgá-
latában állt.
1746 Tatáj kötötte első
harcsaszőt
Állandóan Tatán,
1772 körül egyidig
Pozsonyban élt
1747-54 a ráckevei
és béllyei uradalom
gazdasági épületeim
1755-61 Komárom
megye szolgálatá-
ban állott

1748. tette ki a
kőművesmesteri
vizsgát Komáromban

Többször honzarabban tartozkodott Pozsonyban. A Sulkovsky Lamberg, Esterházy, Zichy családokkal ohrenhottetésben állott s Pozsonyban több, az ostilusaban épült ház van

1745 mint egyszerű kőmüvesmester jött hazankba. Hosszabb időt töltött Rackeven és OH Hildebrandt alkotásai nagy hatással vollak réa. Esterházy Károly egri püspök hatása alatt fejlődött annyira, hogy a klasszicizmusba átmenő m. barok legkiválóbb hazai mesterévé fejlődött

1764-től haláláig Esterházy Károly egri püspök udvari épitészevolt, de azért tovabbra is Tatai lakos maradt. 1773 Marie Terezia Tellenbach elögyönyvel nemesitett nyert.

Fellner Jakab

építész XVIII. sz.

Az alábbi forrás Fellner-re vonatkozóan egyike a legfontosabbaknak.

Luveszprüspvár

35, 36, 92, 102, 127–130, 133–134, 149, 154–157, 195–202, 204–213, 219–223, 225–226, 228 l.

rászatnál hiányzik *Csikász Imre* méltatása, *Zala György* pedig nem kapott illusztrációt a könyvben.

Ezeket a hiányokat nem annyira Péter András elfogultságára, mint inkább a gyors iramban végzett írásra vezetjük vissza. Ennek tudható be mondatfűzésének néha kifogásolható logikája, túlterheltsége és az évszámok elmaradt korrekciója is. 400 oldalas munkájának utolsó 100 oldala feltétlenül átdolgozásra szorul. Ha nem a magyar művészet történetéről lenne szó, úgy nem tulajdonítanánk oly fontosságot a kérdésnek, de ezen a téren a kritikának teljes igazságra és elfogulatlanságra kell törekednie. Sajnáljuk, hogy a nagy készültséggel irott, a szerző jeles kvalitásait feltáró könyvnek nem örülhetünk zavartalanul az utolsó fejezetek miatt. Ezért munkája nem is való laikusok kezébe. Könyvét azonban a szerző kritikus- és írótársai, a magyar művészet ismerői mégis nagy érdeklődéssel fogják forgatni és meg fogják róla állapítani, hogy a könyvvel, ennek gyengéje ellenére is, olyan szakember jelentkezik, akinek írásai a jövőben mindig figyelemre tarthatnak számot.

A dúsan illusztrált és a művészeti könyvtár sorozatába illesztett két kötet a Franklin Társulat áldozatkészségét dícséri. Az illusztrációk, sajnos, ezúttal nem kifogástalanok.

Ybl Ervin

Zádor

DR. DORNYAY BÉLA: FELLENTHALI FELLNER JAKAB TATAI ÉPÍTŐMŰVÉSZRŐL. Budapest. 1930.

Dornyay hosszabb idő óta szeretetteljes szorgalommal kutatja Fellner Jakab tatai működésének nyomait. Eredményeit most összefoglaló tanulmányban tette közzé. Gróf Esterházy Károly egri püspök nagynevű építészének több alkotása áll Tatán. Így az ő műve az 1751-ben megkezdett és tanítványa, Grossmann József tatai építész által 1783-ban befejezett plébániatemplom, mely nagyjában megegyezik a később épült s gazdag belsejével nagyobbhatású pápai templommal. Stíluskritikai alapon Fellner művének tekinti a tatai Kálvária-kápolnát, valamint az 1754—67 közt épült Esterházy-kastélyt. Levéltári adatok alapján tisztázza Fellnernek a tatai piarista-templom, rendház és gimnázium építésénél való szerepét és bebizonyítja, — szemben az eddigi felfogással — hogy az építkezés tervezője és vezetője Fellner volt. Dornyay dolgozatának nagy érdeme, hogy beható levéltári kutatás alapján eloszlatott több bizonytalanságot és tévedést s helyükbe új, megbízható adatokat nyujt. Egyúttal megismertet minket néhány új mester- és művésznévvel, amelyek Fellnerrel kapcsolatban szerepelnek a tatai építkezéseknél.

Zádor Anna

Magyar Művészet
1931. 308. l.

írással lehet ezt pótolni. *Petschacher Gusztávnak*, *Ybl Miklós* mellett a budapesti neorenaissance legjelesebb mesterének műveivel és a korán elhúnyt *Unger Emil* művészetével szintén nem találkozunk Péter könyvében és hiába keressük *Schickedanz* és *Herzog* finom alkotásainak méltatását. Éppúgy korrigálásra szorul *Lechner Ödön* fejlődésének rajza. Nem kezdte ő mindjárt a francia renaissance-szal, hanem fiatalabb éveiben a hellenizmusnak és a barokknak is hódolt. Ennek az iránynak legkitűnőbb bizonyítéka éppen a széptornyú szegedi városháza, amelyben *Lechner* és *Pártos* először kísérletezik a XVIII. századi középeurópai barokkstílus már nem romantikus felújításával. Csak később térnek át a francia renaissance-ra, melyből azután Lechnernek magyaros törekvései kisarjadtak. *Feszl* pesti Vigadójának külföldi stíluselőzményeiről szintén kár volt megfeledkezni.

A festészetről szóló részben nem osztjuk Péternek azt a véleményét, hogy *Szinyei Merse Pál* ne lenne az impresszionizmus előfutárja. Szinyeinek a *Majális*-ban érvényesülő plein-airjétől még csak egy lépést kell tenni, hogy a színes reflexekhez, a színek felbontásához és a valóságnak egyéni, optikai élményként való ábrázolásához jussunk. Nem cáfolja meg ezt az sem, hogy a *Lila arcképben* Szinyei egy régebbi festői szemléletbe esik vissza. *Munkácsy* oeuvrejében szintén nem a tájképeket és csendéleteket tekinthetjük a legkitűnőbbeknek, mert semmivel sem maradnak mögöttük a mesternek jó idejéből maradt figurális tanulmányai. És teljesen hibásan fogja fel Munkácsy piktúráját az, aki nem veszi tekintetbe művészetének drámai feszültséggel teli, mély lélekábrázoló képességét. Nem lehet Munkácsyt csak az impresszionizmus optikai mértékével megítélni. Bármennyire volt is az impresszionizmus a XIX. század harmadik harmadának legjelentősebb festészeti megnyilvánulása, léteztek olyan mesterek, — így Munkácsy is, — akiknek átfogó lelkülete, szélesebb művészetfelfogása nem tudott beleilleszkedni a lelki átélésektől független szín- és fényproblémákba és inkább lemondtak az újabb, kizárólagosan festői eredményekről, csakhogy megmentsék a régi, mélyebb emberábrázolási lehetőségeket. A XIX. század második felében már megszűnt a régi korok egységes művészi felfogása, itt párhuzamosan élnek egymás mellett a különböző jelentőségű művészeti törekvések, amelyek közül azonban mindegyiknek meglehet a maga igazi mestere.

De a legmodernebbek között sem tesz igazságot Péter könyve. Nem hisszük, hogy az elhúnyt *nemes Lampérth József* művészete oly fontos lett volna, mint ő állítja, viszont *Aba-Novák Vilmos*, *Korb Böske* több figyelmet érdemelt volna. Nem igazságos *Karlovszky* teljes mellőzése, mint ahogyan hiányzik a másik oldalon *Nagy-Balogh* említése is. A szob-

Fellner Jakab

ind

Szmrecsányi Miklós: Esterházy és a művészet. Galanthai gróf Esterházy Károly egri püspök emlékének ünneplése. Eger 1926. 18-22. l.

Esterházy öt 1780 dec. 18-án bekövetkezet haláláig majdnem 20 éven át állandóan foglalkoztatta. Magyarországi építkezéseiért kapta 1773-ban fellenthali előnevével a magyar nemességet.

Ez a fűzet Fellner egri munkódéseivel foglalkozik fotog. felhasználandó

8802.

körülvett vár épületei közül
ntén összesen öt csolnakot kö-
az elotérben egyes fák van-

n
ng

n

. 15.1·21.3 cm.

-906
6-6

a móri (Fehérin)
Lamberg kastélyt
1762-ből tem á
epitette.

Tatai Esterházy
kastély 1760-ascik
ben

1940
1780
160

Fellner Jakab

vrád

Hock István:

A tatai tanulmányi kirándulás

MMÉE Közl

1940. 31–32. sz.

Képekkel.

Fenti a tatai plébánia templom kriptájában nyugszik, síremléke 1940-ben készült.

u. ott

VASARNAP

16

Kat. Kárm. B. A.
Prot. Valter

Ó görög

3. Áratol

HÉTFŐ

17

Kat. Elek hv.
Prot. Elek

4. K. András

KEDD

18

Kat. Kamill hv.
Prot. Frigyes

5. Mártoz.

SZERDA

19

Fellner Jakab

épitette a tatai piarista rendházat 1767-70-ben. Az épület magját a Kőfeli Majkra költözött kamaldúli barátok rezidenciája, Fellner egyik legkorábbi alkotása adta meg 1748-49. Kisebb nagyobb átalakítások történtek.

Révhelyi Elemér dr: A piarista rendház és múzeuma. A tatai piarista rendház és múzeuma. Budapest, 1938. 8. 9. l. 16-18

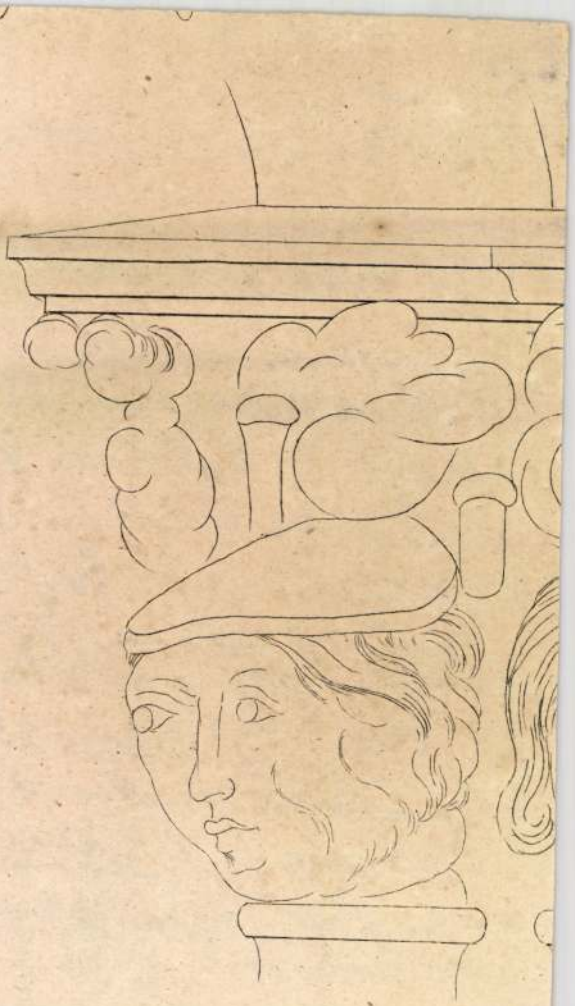

Fellner Jakab, Fellenthali

épitén

+ 1780 dec. 12.

~~ind~~ esetleg lásd

Szmrecsányi Miklós: Gróf Esterházy Károly egri püspök székesegyház-tervei. Arch. Ért. 1927. 157, 158, 160

Fellner Jakab

l.

Heklerling

109. l.

ā-

ātivoc

Fellner Jakab

Cásd

Hekler M.M. Tort

164. l.

átírva

Szekrenyes óra 1756-ból IX. 118.

Fellner Jarab

épitett

ved

Hekler Miklós

139. l.

átiroe

~~Pápai fajaiszok VII. 157~~

Fellner Jakab

épitész

papír vk. plébá-
nia templom

Mihályi falnegyhm

32, 33. l.

átvive

Budapest.

A NAAUKEURIGE AFBEELDING
OFFEN EN PEST, Tegenwoordig bel
onder Commando van den Hertog v
terdam, by ADRIAAN SCHOONEBEEK,
Buda ostromát szemlélik az előtérb
vett lothringeni herczeggel, ak
zetnek. A háttérben Pest és a k
Adony látszik. A hajóhid ég. Fö
sastól tartott mondatszalagon:

1. OFFEN. 2. PEST

magyarázó szövegének kezdete: A
en andere Generaals és befe

Rm., mér. a rl. 18.6: 28

Fellner Jakab

az ugodi sk. templom
fenti alkotása
? ?

l.

Mihályfalnegyhem

3.4. l. képpel

ativve

Farló VIII 190.

kilós

stb. stb. úgyszintén **vegyi tisztitást**
(10 kilón felül) házhoz küldök s elkész

Legyen szabad megemlitenem, h
gyárvezetőnői minőségben alkalmazva

Midőn még megjegyzem, hogy
megbízóim teljes megelégedését kiérde
pártfogását s ajánlom magam

Gárdos

Fellner Jakab
épitéz

l. F.

Tölgyesy Porsony
57, 58. l.

átiroe

Csonttárgyak, őskori VII. 162

Fellner Jakab

építész

l.

Tanulmányok Bp.

multjából. VII. 41. l.

csak ennyi

Lloyd, 1913. dec. 25.

Munkácsy Mihály

gyakornok.

1. Orosz műemlékek és régiségek. (Archaeologiai Értesítő, XXIII. köt. 3. szám.) — Az orosz irodalomból. (U. o. 4. szám.)

2. A keleti tótok. (Budapesti Hirlap, 1913. évi dec. 25-iki szám.)

3. Tótnyelvű rusznákok Bács- és Szerémmegyében.

Dr. Sikabonyi Antal

gyakornok.

1. Jókai és Gyulai leveles ládájából. (Budapesti Hirlap, 1913. jún. 29.)

2. Örök hangulatok. (Egyetértés, 1913. júl. 31.)

3. Idősb Szinnyei József. (Pesti Hirlap, 1913. aug. 10.)

4. Idősb Szinnyei József. (Magyar Figyelő, 1913. szept. 16. Átvette a «Komárom» 1913. Szinnyei-száma.)

5. Könyvtáraink. (Budapesti Hirlap, 1913. nov. 16.)

6. Könyvtári kérdésekről. (Magyar Figyelő, 1913. nov. 16. E két utóbbi dolgozat együtt különnyomatban is megjelent.)

Fellner Jakob

~~[illegible]~~ l.

Sam Egermüv

207. l.

ätowe

Gyula

ünnek

H

Fellner Jakab

Szmrecsányi Miklós:

Ki volt az érseki liceum
építő művésze? Egri
Egyházmegyei Közlöny
1924. nov 26.

dupl

Fellner Jakob

l. Pehm 366, 380 l.

V

...ezések. Nagy raktár kereske-
...n. Gyári árak,

*

...zálloda. Elsőrangú szálloda a
...Kényelemmel berendezett szo-
...jdonos: Szentgyörgyi Ferencz.

*

...via. Teljesen modern berende-
...onyha. Nagy választék borok-
...lonos Scala Ferdinando.

*

...-tónál (Olaszország). **Grand**
...15.—május 15-ig. Lift, villamos-
...5.000 m² kert és park. Távirda
...ktus ingyen. Ch. Lützelschwab.

*

«Gondola» szanatóriuma.
...den kellékével berendezett és
...ondos kezelés, kényelmes, jó

Lanson Père és Fils Reims. Alapítva 1760. Edward angol király udvari szállítója. Képviselet **Lembergben,** Lelewala 2.

*

Lovrana. Hotel és Pensio. Königsvilla étterem, kávéház, magyar és német konyha, jó borok, nagy terrasz, kilátás a tengerre. Tulajdonosnő Herrmann Teréz.

*

Lovrana. Quarnero-Pensio. Ujonnan épült elsőrangú ház. Kényelmes szobák, magyar konyha és borok. Pompás tengeri kilátás. Tulajdonos Zipera Rudolf.

*

Lussingrande. Hungaria-Pensio. Kellemes családi otthont nyujtó magyar vendégház, tengerhez közel. Elegáns szobák, egyedüli kitünő magyar konyha, napi ellátás (pensió) 6 kor.

*

Lussingrande. Villa Mignon. Elsőrangú ház. Kilátás tengerre. Gyönyörü fekvés, nagyszerü kert. Modern komfort, szobák K 18-tól hetenként. Kitünő pensio (6 kor. naponként). Meleg fürdők a házban. Anna Wüste tulajd.

Fellner Jakab

építész

A Pilgram Antaltól megkezdett tatai templom építését 1769-tól saját tervei alapjan folytatta 1780-ban be következett halálaig. Ezután Grossmann József vetette át a munkálatok folytatását melyeket 1784-ben Gött Antal uradalmi építész fejezett be.

Polgárdy Géza

Vértes hegység halaura.

Bp. 1939. 95. l.

Fenti a tatai templom kriptájában van eltemetve

Fellner Jakab

épitész

terverte és épitette

a Kecskédi rk. tem-

plomot 1764-ben.

Polgárdy Géza

Vértes hegység kalauza.

Bp. 1939. 82. l. képpel

Diretta da TIBERIO GEREVICH e LUIGI ZAMBRA
Direzione e amministrazione:
BUDAPEST, IV., EGYETEM-UTCA 4
Telefono : 185-618

Fellner Jakab

épitész

lásd

Polgárdy Géza:

Vértes hegység kalauza.

Magyarországi útikalauzok.

3. sz. Bp. 1939. 22. l.

23. l.

MOB kat. 2714. sz.

Fellner Jakab

építész

Művészeti Lexikon

199. l.

Sopron IV. 85.

épitész, megh. 1780. †

Fellner 1. Jakab, ~~épitész~~, ~~[illegible]~~
az Esterházy grófok építésze a XVIII. sz.
Tatán, Pápán és Egerben dolgozott ~~működott~~
Müvei: az egri liceum, a pápai
plébánia templom, a püspöki palota
Veszprémben stb. Főművein klassicis-
tikus törekvések érvényesültek.

† Bécsben tanult és működott a
Arntan mat

2. Sándor. épitész szül. 1857.
Budapesten. Itt és Bécsben tanult
1876-tól Párisban, 1879-tól Buda-
pesten működott. Főművei a bpesti
pénzügyminiszterium ~~[illegible]~~
és az igazságügyminiszterium palotái.

28

Fellner Jakab

épilém

ined

emlitvl

Réh. 10.1

V dupl

VASÁRNAP **6** Kath. Rogate Prot. Frida	ℭ
HÉTFŐ **7** Kath. Gizella **Prot. Napoleon**	
KEDD **8** Kath. M. főa. megj. Prot. Gizella	
SZERDA **9**	

Fellner Tarab

lásd

Hj. Gy. J.: Adalékok fellenthali Fellner Tarab munkásságához. A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye. 1935. 317. l. (Képekkel.)

dupl

Fellner Jakab

építész

Lipót

Kiss István: A pápai plébánia ~~templom~~ története.

Veszprém, 1908.

dupl.

San Pietro - templom, perugiai III. 153.

PÁPA

Sz-Sz

R. k. plébániatemplom

Pápai rk. templom

Fellner Jakab

épitési

Bosznay Viktor: Pápa hajdan és jelenleg. VV 1859, 258 l.
(képe 257 l)

Fellner Jakab

epitet

1.

Kiss István A

papai plébánia

története. Veszprém

1908.

dupl

Sziksró

3

Fellner Jakab
épitéz

l.

Arch. Ét. 1932-33.
189. l.

Csak emlékoe felsorolásban

Θ

(Fleischer könyvének ism.)

1904. VII. 8.

Szatmár.

Nemz. Múzeum jelentése (486/1904.)

Fellner Jakab

épitett

l.

Bierbéptort

202, 203. l. (többször)

208. l.

ásvive

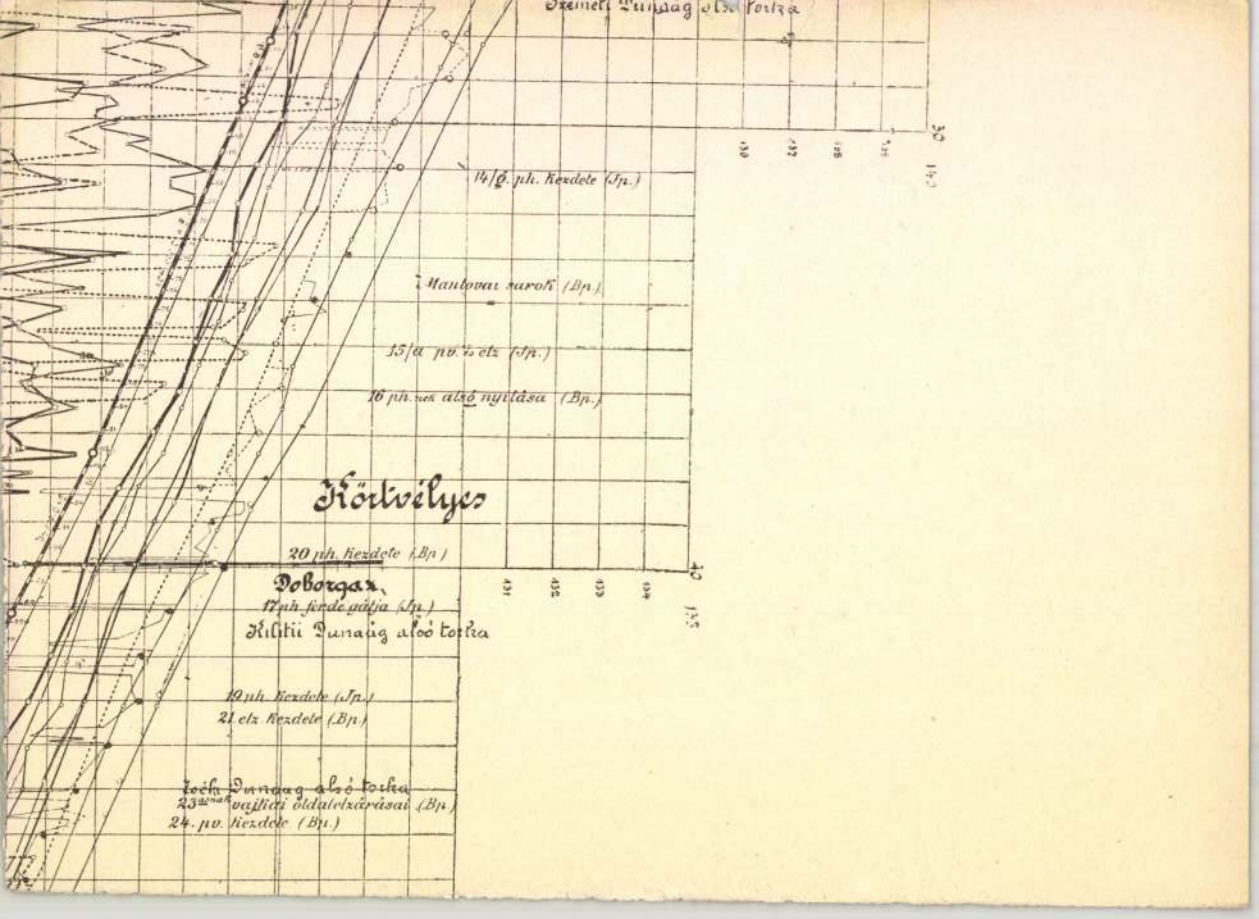
Szemeti Dunaág alsó torka
14/6. ph. kezdete (Jp.)
Mantovai sarok (Bp.)
15/a pv. és elz (Jp.)
16 ph. nek alsó nyitása (Bp.)
Körtvélyes
20 ph. kezdete (Bp.)
Doborgaz
17 ph. ferde gátja (Jp.)
Kilitii Dunaág alsó torka
19 ph. kezdete (Jp.)
21 elz. kezdete (Bp.)
Tóék Dunaág alsó torka
23ainak vajkai oldalelzárásai (Bp.)
24. pv. kezdete (Bp.)
30
40
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140

Fellner Jakab

Gród
Z

Csemesi J. ifj: Adalékok fellenthali Fellner Jakab munkásságához. MMEE Közl 1935. 317. l.
kéjekkel

Dupl

Fellner Jakab

l.

Arch. Ert. 1931. 176.-1.

Ø

csak ennyi:

(F. J. hatása
érezhető)

Matyó telek mása VI. 167

Fellner Jakab

épitess

vród

z Dor Bakony

382 – 385 l. (1.)

keppel és alap-
rajzzal.

átírve

Feldner Jakab

tervezte és építette a
pápai szigalmasrendiek
kolostorát. 1763-ban.

Dr Bakony

389-l.

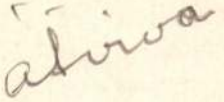

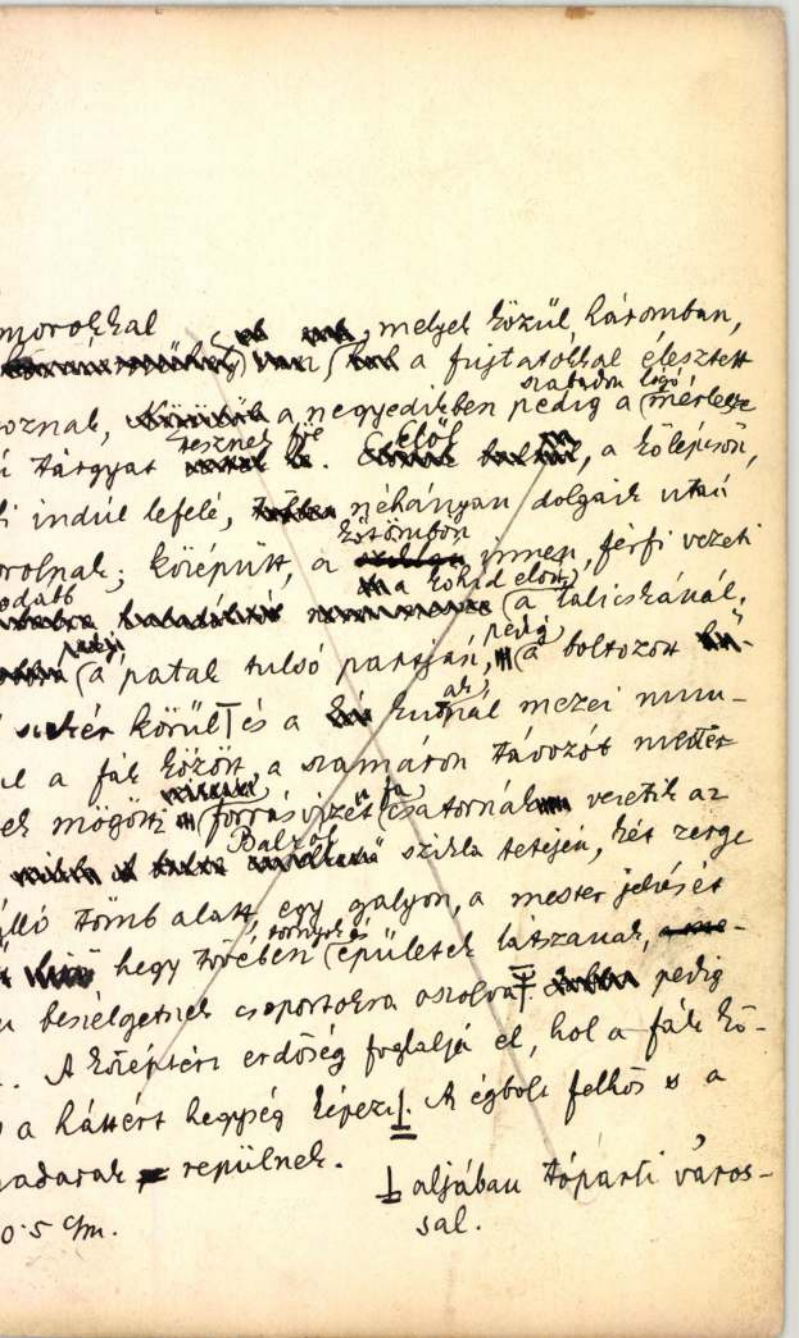

Fellner Jakab

építész

lásd

Dornyay Béla dr.

Fellenthali Fellner Jakab tatai építő-
Műveszről.

Bp. 1930.

dupl

Könyvtáramban

T. 5806.

ött balra kiterjesztett szárnyú
kezében caduceussal és baljában
CONFERENZHAUSES zu CARLOWIZ
sábos német nyomtatás van.

cm.

5

Fellner Jakab

épitett

150 – 504-ig

számos lapon

Gentmüremb

dupl

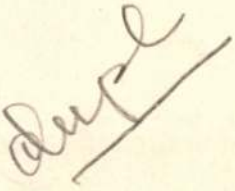

ber hó 20-án 708 sz.a.kelt felterjesz-
igot, hogy az 1903 évi 16257 sz.a.kelt
utófelülvizsgálat a melyre a bizottság
967 sz.a.elrendelt felülvizsgálat a-
t, 84 kr,-nyi biztositékra vonatkozik.
6257 sz.a.elrendelt s megtartott utó-
1903 évi 29245 számu rendelettel már
letem tehát az itt szóbanforgó 1200
gésben nincsen.
litett számu beadványában kért 1200.
36760 sz. rendelettel Cserey Ede

Fellner Jakab

wód

Rados Jenő dr.
Magyar Kastélyok
18 l.

átírva

5./Meszlényi Perina:"A német

Külön ki kell emelni az egyetemi

évzáró vizsgákon elért kitünő eredményé

Az 1936-37 évi ösztöndijasok mu

d`Ungheria"címén megindult tanulmányso

Biblioteca dell`Accademia d`Ungheria fü

majd iskola, az ú. n. „lancos kastély". Széles egyemeletes homlokzatának fődísze a két gazdag fafaragású kapu közt elhelyezett három páros-oszloptól hordott erkély (131. ábra). A főhomlokzat komorságával szinte ellentétben áll a loggiás udvar könnyed és derűs hangulata (121. ábra).

FELSŐELEFÁNT (Nyitra megye)
egykori pálos kolostora jelentős átépítésekkel kastéllyá alakult és ezidőszerint gróf Edelsheim-Gyulai Lipót tulajdona. Részletesebb felkutatása Fleischer Gyula érdeme. (Orsz. Szépművészeti Múzeum Évkönyvei jelenleg sajtó alatti kötete.) Az ő ismertetésére hivatkozva e helyt csak vázoljuk történetét. Alapítása a XIV. századba (1369) nyúlik vissza és többszöri helyreállítás és megerősítés (1636 és 1687) után 1774-ben egy második emelet felépítésével nyeri nagyjában jelenlegi alakját. A pálosok II. József rendeletére való eltörlése (1782) után elhagyottá vált és pusztulásnak indult. A rombadőléstől csak a jelenlegi tulajdonos atyjának átépítése (1894) mentette meg. Ebből az időből származik a középrész előtti páros oszlopokra helyezett erkély, fölötte a főpárkányra helyezett hatalmas Edelsheim címer és ugyancsak akkor alakult át a rend temploma nagyszabású fogadóteremmé, szentélye pedig mennyezet közbeiktatással ebédlővé. E két jelentős térhatású helyiség mennyezetét díszítik az annyi viszontagság után is csodá-

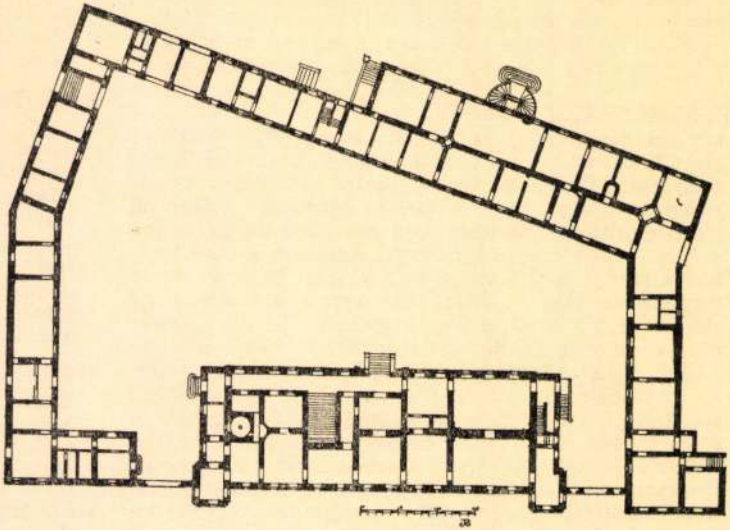

223. — Tata kastélyának földszinti alaprajza.

Fellner Jakab

TATA (Komárom megye)
kastélya (gróf Esterházy tulajdon) a XVIII. század hatvanas éveinek elején épülhetett, annak a nagyarányú építési tevékenységnek keretében, mely Mária Terézia alatt gróf Esterházy I. József kezdeményezésére Tatán folyt. Az ekkor keletkezett már említett alkotások több-kevesebb bizonyítékkal Fellenthali Fellner Jakab működésére vezethetők vissza, (lásd dr. Dornyay Béla értekezését a

Rados Jenő dr.
Magyar Kastélyok 225
226. l.

Mérnökegyleti közlöny VII. évf. 3—6 füzet) s bár a kastélyra nézve ezt igazoló okleveles adatok még nem kerültek nyilvánosságra, nincs is semmi, ami a stíluskritikailag is valószínűnek látszó feltevés ellen szólna. Határozottan megerősíti a feltevést az az írásos bizonyítékokon alapuló tény, hogy ugyancsak a tatai Fellner volt az 1762-ben, a közeli Mórott emelt Lamberg kastély építésze, akinek ellenőrzéseiért az ottani feljegyzések szerint 3 fl. diurnium szabad koszt, továbbá kocsisának és lovainak ellátása járt. Ha a grófi kastély, mely a napoleoni háborúk idején hosszasabban látta vendégül I. Ferenc udvarát — ki 1809-ben itt is írta alá a bécsi békét — valóban Fellner alkotása, akkor méltóan sorakozik nyugodt összhatásával, kissé száraz, de előkelő architekturájával (117. ábra), udvari oldalán Fellnerre annyira jellegzetes, sugárosan hézagolt, kosárívű lapos erkélyfülkéjével a mester művei közé, noha belső térképzése, alaprajzi elrendezése és különösen lépcsőjének kialakítása nem ütik meg az ő szokott mértékét.

A kastély legkülönbözőbb korú kőtöredékekkel változatos parkjának az 1747-ben — Mikovínyi mérnök tervei szerint létesült kb. 600 hold területű halastó adja meg nagyvonalúságát és teszi országunk egyik első kertjévé.

ES
ES
ER
IEN
BEN

WASMUTHS WERKKUNSTBÜCHEREI

Bruno Schmitz:

DAS MÖBELWERK. Die Möbelformen vom Altertum bis zur Mitte des 19. Jahrhunderts.

400 Seiten mit 680 Abbildungen und Text. Preis in Ganzleinen gebunden RM 40.—.

Georg Kowalczyk:

DEKORATIVE SKULPTUR. Figur, Ornament, Architekturplastik aus den Hauptepochen der Kunst.

643 Abbildungen mit einer Einleitung. Preis in Ganzleinen gebunden RM 40.—.

Otto Hoever:

DAS EISENWERK. Die Kunstformen des Schmiedeeisens aus 6 Jahrh.

600 Abbildungen mit einer Einleitung. Preis in Ganzleinen gebunden RM 40.—.

Ernst Flemming:

DAS TEXTILWERK. Gewerbeorg

131. — MÓR

Kiképzési részletek — Architektonische Details — D

Fellner Jakab

117. — TATA: Gróf Esterházy-kastély
Schloss der Grafen Esterházy — Château des Comtes Esterházy
Castle of the Counts Esterházy

Fellner Jakab

MÓR (Fehér megye)
a róla elnevezett festői völgyben fekvő városkának főtere köré több művészettörténeti értékű épület csoportosul. Köztük kettőt tartunk bemutatásra érdemesnek, az 1762-ben épült gr. Lamberg kastélyt (120. ábra) és a tér déli részét lezáró egykori Luzsénszky kastélyt. (121. ábra.) Az elsőnek építésére a Lamberg levéltárból számos adat került elő, melyeket J. Seidel összefoglalásának idézésével vázlatosan következőkben ismertetünk: „Anno 1762 wurde der Bau des Móorer Castells begonnen. Die dabei verwendeten Meister waren fast jeder aus seinem anderen Ort, nämlich: der Baumeister Jacob Felner aus Totis, der Steinmetzmeister aus Duna-Almás, Ziegeldecker aus Ofen, Uhrmacher und Hafner aus Raab, Tischlermeister aus Wien. Der bauleitende Polier hatte Taglohn 45 kr., ein Maurergeselle 27 kr., wovon sie sich auch die Kost beischaffen mussten. Der Baumeister hatte beim Nachsehen 3 fl. Diurnum, freie Kost beim Verwalter, so auch die Verpflegung seines Kutschers und der Pferde. (V. Graf Lamberg'sches Archiv.)"
Így tehát okmányok szólnak Fellenthali Fellner Jakab móri működéséről. A kastély részlet- és profilképzései is igazolják ezt, bár élénk alaprajzi tagozásában a mester különben kissé száraz architekturája a szokottnál mozgalmasabbá és közvetlenebbé válik (120. ábra).

átírva

Rados 226. l.

Fellner Jakab

Az egri egyetem építése 1765 tavaszán vette kezdetét s tartott 20 évén át 1785 ig.

1763–1769 között az egri püspöki palotát kiszélesítette a négyszögű udvart körülfogó szárnyakkal. Ez épület nevezetessége a házi kápolna, a lépcsőház és a kocsi átjáró.

Szmrecsányi: Esterházy és a művészet. Φ

18–22 l. A 21-és 22. lapon felsorolva az általa épített egri egyházmegyei falusi templomok.

dupl

wohnhafft auf dem untern Grabe.

Φ Galánthai gr. Esterházy károly egri püsp. emlékének ünneplése, szül 1 kétszáz dos évf. alk. Egyes város közönsége 1925 dec. 12. tartott díszközgyűlésén 1926

Niss

A hegyes vidék közép
a győztes csapatok vonulnak
tavoznak. Az elotérben balr
kit a vezérkar tagjai veszr
térdel, a mely a város és a
irata a fölül lebegő mondat

Die von denen Kayserl M
per Accord eroberte tür
NI

a kép alatt:
Die in diesem Feld-Zug An
Feind der Christenheit vo
lich eroberte
Tuerckische Staat und Fes
és a két hasábos német szöv
követő magyarázó szöveg ala

Cs. Szabó L.

ŐSZI NAPOK EGERBEN

A nyelv halálig ragaszkodik néhány gyerekkori szóficamhoz, a képzelet néhány ős-ismerethez. Emlékezetem óta kétfajta magyar városról tudok s barangolásaim mindig csak ezt a kezdetleges ismeretet elevenítik fel. Egyik fajtában barna cserepes, roskadt házak egy vártemplom körül gubbasztanak, a szentélybe kőgolyók fúródtak, az utcák végén zúg a fenyves. Ilyenben laktunk, ilyenbe jártunk nyári látogatóba, ilyen volt a dölyfös északi város is, hová aranyműves rokonunk szakadt. A másik fajtáról csak Magyarország politikai földrajzában tanultam. Ezeket egy ismeretlen hatalom törvényhatóságinak nevezett rejtélyes joggal ruházta fel; volt bennük törvényszék, tanítóképezde, javítóintézet, menhely, szeszfinomító, kiterjedt gyufa-, keményítő- és posztógyártás. (Megjegyzem minden város kitűnt a posztógyártásával.) Az említett középületeket kétféleképpen képzeltem el: a belvárosiak az Osztrák-Magyar Bank helybeli fiókjához hasonlítottak, a külvárosiak a javítóintézetünkhöz. Ilyenek is voltak. A főtériek Alpár Ignác dús új-renaissanceát utánozták, a külvárosiak sárga osztrák kaszárnyákat. Régen tanultam a leckét, az ősi városok java elveszett közben s megmaradt a másik fajta, megmaradtak a fényes pénzügyi paloták s a központi járásbíróságok. Egyetlen valódi kivételről tudok s ez nem Sopron, mely osztrák vidékiességbe olvad, hanem Eger, amely — mint Salzburg Ausztriában — leglatinabb vidéki városunk.

Egy képzeletbeli püspökségi félkörhöz tartozik: a vonal Váradnál kezdődik, szeli Egert, Esztergomot, Veszprémet, Sümeget s Pécset. A legtöbben még az első király alapított székesegyházat. Határmenti városok voltak, közel a gyepűhöz, csak akkor kerültek egy láthatatlan belső körre, mikor idegen telepesek a kárpáti irtásokon helyet csináltak új városoknak. Azontúl a határmenti külső félkörön, hágók, folyók kapujában leselkedtek a hatalmas világi városok: Brassó, Szeben, Kassa, Lőcse, Pozsony, Sopron; a belső körön sütkéreztek a szelídebb papi városok, holdfényes püspöki udvarral, lankás szőlőkkel, magyar jobbágyokkal. Talán Eger köztük a legszebb. Nevezzük magyar álmok városának.

A várbeli elpusztult település helyén bukkantam az első elvetélt magyar álom nyomára, a kiásott csúcsíves székesegyházra. Állítólag olyan széles lett volna a hajója, mint a kölni dómé, látszik is az egyik csonka oszlopkötegen, hogy szédítő boltozat alá szánták. Egy puszta falmaradványon, üveg alatt a halványan színezett kő árpádkori festményről tanuskodik. Két munkás csáklyázza a romokat: szent emlék, mondja a tudós, beomlott pince, feleli a száraz tekintet. A templom sohasem készült el, a szándékot pedig nehéz tisztelni. Dobó az «öreg templom» szentélyéből szeglet-tornyot formált, később a török lőszertárnak használta, pusztult, romlott itt minden, amit a katonák nem használhattak. Forduljunk el a föld alá süllyedt magyar álomtól és menjünk be a várfolyosókba.

Az erőd olasz munka, Michelangelo kortársai építették, egy olasz tudós — kicsit a honfitársainak hízelegve — Európa egyik legkülönb várépítési emlékének mondja. Negyvennégy kilométer alagút húzódik a vár alatt, ebből az északi és keleti részen föltártak körülbelül másfelet s oda török-magyar múzeumot helyeztek.

Nyugat 1936. január 49. l

Életemben itt kerültem először szemtől-szembe «Nyugat védpajzsával». Eger nagyon erős végvár volt, ravasz, elszánt szegényemberek védték, mitsem tudva arról, hogy a korabeli renaissance címkórság külföldön költői képletességgel védpajzsként s védőbástyaként tiszteli felperzselt hazájukat. A török erejét ugyan nem törtük meg, de egyedül Hungaria állt neki ellen. Nem az a fontos, hogy védtük Európát, e kitüntetésért Bécs és Lengyelország is verseng velünk, fontos maga az ellenállás, a *resistentia*, mely a legeurópaibb erény. A kényszerű áldozat megindította a kortársakat: Faust polgárai, a lipcsei céhmesterek vasárnap délután a magyart dícsérve sétáltak a város kapujánál:

Nichts Bessers weiss ich mir an Sonn- und Feiertagen,
Als ein Gespräch von Krieg und Kriegsgeschrei,
Wenn hinten, weit, in der Türkei,
Die Völker aufeinander schlagen...

A pápák mindennapi gondja voltunk, mások pénzt, sok jó katonát küldtek. Ne hánytorgassuk fel hát az utódok előtt egykori kitüntető címünket, a lovagiságért lelkesedő külföldi költők ajándékát. Nékünk már nem az a fontos, hogy mit tettünk Európáért, hanem, hogy Keleten mi viselkedtünk európai módra. Civakodva, egymást árulva, fosztogatva, de a római *Határon* álltunk.

Mikor a nagy Oláh Miklós lett egri püspök, Dobót nevezte ki kapitánynak. A város akkor már hadszíntér. «Egernek régi formájából semmi sem maradt meg», írja püspökének Veráncsics Antal, «minden borzasztó, undok, szomorító abban, Márs fiainak szabados kitörései mindent elrútítottak. A nép annyira elhagyta magát és oly rettegésben van, hogy a holnapot sem ígéri magának. Akármerre fordítod szemeidet, nem akad egyéb elődbe a katonáknál, rémülésnél, megbántásnál, sértegetésnél, ragadozásoknál, veszélyeknél és kétségbeesésnél.» Amilyen a hely, olyan a meghívás. «Ha ide találsz Püspök jönni, méltóbban teheted fel a sisakot, mint a püspöki süveget, inkább kezedbe foghatod a kardot, mint főpásztori pálcádat, inkább öltözhetsz mell-vasba, mint palástba: mert inkább leszel tábori ember, mint Egri Püspök».

Mikor Dobó megtudta, hogy a török a vár megvételére készül, átment a szikszói országgyűlésre és kérte a rendeket, segítenék meg Egert. A rendek azt felelték, hogy akik az egri jószágok jövedelmét élvezik, a vár védelméről is gondoskodhatnak, sőt nem is kellett volna az őrzését azoknak vállalni, akik veszély idején erejükben nem bíznak. Ebből aztán okulhatott Dobó.

Az ember a szörnyű földalatti fúrásokban eliszonyodik ősei emlékétől. Hálátlan a civilizáció, borzad a kemény elődöktől. Szörnyen elvadulhattak ezek a szegény véghelyi vitézek; Balassa Bálint, a féktelen rabló felejthetetlen versekben dícsérte életüket s ez magában rossz jel. Ki volt például Dobó? Nyalka huszárként kísérti iskolás képzeletünket, pedig kenderszakállas, egyszerű nemes volt. (Vasba öntve ma is úgy vezérel az egri piacon, mintha a Dolovai Nábob-ból pattant volna ki.) Katonái furfangosak, találékonyak, ördögien leleményesek, mint minden félvad ember a halálveszélyben. Művelt ember megbénul ilyenkor, parancsra védekezik, ők úgy eszelték ki az önvédelmet, akár az ősemberek. Dobot helyeznek az aknafigyelőbe, a dobra borsót, amikor a borsó rezegni kezd, aknát fúr a török. Máskor egy tál vizet tesznek a nyílásba s amerről a víz hullámzik, arról közeledik a föld alatt a pogány.

Az ostrom után Eger a leghíresebb végvár, darabig ott szolgál Balassa Bálint hadnagy is.

«Tizenegy bajt egy nap vitt erős fegyverben,
Annyiszor részesült az győzelmekben.»

A szörnyű ember — mert csak az irgalmas Isten tudja, milyen szörnyű volt — megbízhatatlan, szeles katona. Igaz, nemcsak vitézségen járt az esze. Losonczy Anna lakott itt ezidőben. Elérhetetlen álom, első magyar Múzsa! Egy világ omlott össze bennem, mikor megtudtam, hogy Anna két asszony volt, valóságos kétfejű Múzsa: Losonczy Anna s még egy másik! Balassa később Dobó leányát, Krisztinát vette feleségül, de a pokoli házasságból gyakran visszaszökött régi szeretőihez Egerbe.

Aztán Eger is elesett. Megromlott őrsége: belgák, németek rövid körülzárás után megkötözték a magyar parancsnokot s feladták a várat. Maga III. Mohamed szultán vonult Egerbe s tüstént megírta gáláns levelét a szűz angol királynőnek, akiről úgy hírlik, hogy daliás kalózokat tart a szolgálatában. «Midőn pedig közelébe értünk,» írja a vitéz szultán, «oly megdönthetetlen várnak látszott, mint a Kaukázus hegye és a fundamentumjai nagyságra látszólag túlszárnyalták a bikát és a halat, melyeken a világ nyugszik. Falai és tornyai az égi bolygók közé nyúltak s ha a Kaukázus felséges madara, a boldog phoeni, megkísérlené fölöttük elrepülni, borzalmában a rémítő magasság miatt, elhullatná tollait és szárnyait.» Nyugodtan hazudhatott, neki is így hazudtak a pasák.

Később Evlia Cselebi török utazó, aki végigportyázta a birodalmat, sokat időzött a megszállt Egerben. Szerette «rádiumaktív» hőforrásait; Piros almának becézte a várost. El tudom képzelni, milyen jól ment dolga, a pasával Valide szultán keramitkupolás fürdőjében áztak és csinos serdülőkkel maszíroztatták magukat, aztán a medence szélén a rövidlábú, kövér török nőkért rajongtak.

Mi maradt meg a kilencven éves török uralomból? Pár meglékelt koponya, néhány törött agyagpipa, kínai mintás csészék, törmelék kályhacsempék. A magyar kályhát búzakalász, tölgylevél, a törökét tulipánt díszítette, de a kétféle mintából egyféle meleg sugárzott. Megmaradt egy teve medencecsontja is. Furcsa állatleleteket őriz a magyar föld: zsiráfok, zebrák megkövesült csontjait az évmilliós dunántúli meszes agyagban, teherhordó tevéket a történelmi földben.

Buda megvétele után egy olasz őrgróf és Koháry István, az áhítatos költő-gróf kiéheztették a várat. Eger is kitett magáért a védekezésben, nemcsak Buda. Egyik összecsapásban a költőnek «pogányok vérétől akkor is párolgó jobb karját» keresztüllőtték, attól lett örökre béna, ki nyomorék aláírása helyett királyi engedéllyel azontúl pecsétnyomót használhatott. Alig kezdett népesedni a város, kitört a kuruc-harc. Rákóczi egyszer itt telelt a francia követtel, ez volt a fejedelem egyik legszebb esztendeje. Mikor végre csakugyan megbékültünk, az osztrák bizottságok alig akadtak emberi nyomokra. Magyar csak a mocsárban, lápokban lappangott, az idegen utazók farkascsordák közt nyargaltak keresztül az országon. A magyar városok, világiak s püspökiek egyaránt kipusztultak, elzüllött lakóik nádkunyhókban, sövény közé tömött sárból összetákolt házakban, náddal, szalmával fedett fapajtákban laktak; a korabeli összeírás gyakran romladékos, lerombolt és földig lerombolt házak szerint osztályoz. Így volt ez Kassán, Kolozsvárt, Budán, így

Egerben is. A püspökök székhelyükre térve olyan civilizáló munkára vállalkoztak, mint egykor a pusztai apátságok.

Eger is feltámadt, de most a vár alatt. A jámbor törökök egyrésze áttért, a papi jobbágyok ivadékai visszaszivárogtak. Heves, Borsod távoli vidékeiről is került ide szökött szolga. Így keletkeztek a Hostyák, a szőlőkapások külvárosai, hol ezentúl is a káptalan a földesúr. A belváros a németeké, a polgárjogot «purger» jognak hívják, az északi dűlőkön szerbek élnek s kereskednek már a török óta. A régi ráctemplom körüli fertály ma is Tabánra emlékeztet. Csak a budai ábrándok nélkül, itt derül ki igazán, hogy milyen visszataszító volt letarolt városrészünk!

Volt itt egy szerb pap, a rác egyházközség plébánosa, kinek a fia, a rejtélyes magyar csoda végzéséből szenvedélyesen elmagyarosodott. Mikor a család Pestre került, a fiú is felköltözött s ügyvédi jövedelméből a zsenge pesti irodalom harcosa, Szerb-utcai «attikai estvéin» a századeleji írók kedves házigazdája lett. Vitkovics Mihálynak hívták.

De a török-kori szerbeknek a tizennyolcadik századi hosszú békében országszerte, így Egerben is veszedelmes versenytársuk akadt. A görög. A passzarovici béke az ozmán birodalomból eredő árukra rendkívüli kedvezményt adott a török alattvalóknak s ezt a vámelőnyt a görögök arra használták fel, hogy hamisított származási bizonyítványokkal vagy hivatalnokokat vesztegetve mindenfajta árut kedvezményes vámmal hoztak be. Ők alapították a kereskedelmi kapitalizmust Magyarországon. Leszármazottaik egyrésze elmagyarosodott; egri eredetű volt az első magyar vasút pénzelője, Sina báró, egriek a Nákók, Monaszterlyk s a dzsentrivé lett Sacellárvak.

A sárkunyhós Egernél hagytuk el. A tizennyolcadik század a magyar főpapok kora s Eger élő példa rá, hogy a főurak itthon is eleget költöttek. Meddig hitegessük magunkat a mokány koholmánnyal, hogy minden pénz idegen muzsikusokra kellett? A parlagi Gvadányiak irígy-hazafias legendát költöttek mágnásaink falánk szeretőjéről, a bécsi Szirénről, felejtve, hogy a legtöbb magyar város ebben a században épült. Éppen ebben az újjáépített alsó városban találkoztam a második elvetélt magyar állammal.

Esterházy Károly, — abból a fajtából, mint a kalocsai Csáky Imre, a sümegi Biró Máté vagy a váci Migazzi — óriási palotát emeltetett egy magyar egyetemnek. Ez a püspöki líceum. Nem is tudom hirtelen, hogy a Burgon kívül van-e Bécsben ekkora palota? Hatalmas négyszög, csillagvizsgálójában Hell, a korabeli híres csillagász s a finn-magyar rokonság felfedezője jelölte ki a délkört, eszközeit Londonból hozatták. A püspök annyi «munkaalkalmat teremtett» ezzel az építkezéssel, hogy húsz év alatt a letelepedő iparosokból egész fertály született: a mai Károlyváros. Kazinczy, akit hat «triumfális» ökör húzott be a városba, mint tankerületi felügyelő már tudta, hogy Esterházy nagyúri tudományszeretete kárbaveszett: örökre elsöpörte már azt József forradalmi iskolarendelete. A roppant líceum az ő idejében is kongott, az oktatás azóta sem tudta kitölteni a barokk keretet.

A díszterem egykorú tudománydícsérő falfestményein a díszes urak most szivettépő céltalansággal végzik jelképes mozdulataikat. Egy részük magyar ruhát visel: Bessenyei kortársa már atillában ábrázoltatta a világi tudományokat! Persze a mágnás püspökben épp úgy nem a nép eszmélt a műveltségre, mint a fiatal testőrben: mindkettőjükben szűk elit hiúsága újul fel a magyar névért. De ahogy a Bécsbe sza-

kadt köznemes fiút magyar sértettsége s fogyatékossági érzése jobban befolyásolta Voltairenél, úgy az egri egyházfejedelmet sem Richelieuk példája sarkallja, hanem Szent Istváné, Lajosé, Mátyásé, akik elpusztult főiskolák fájdalmas emlékével lepik meg könyvtári magányában. Esterházy nagy neve elmosódott köznemesi művelődés-tudatunkban, el kell jönni érte Egerbe, szemérmes városába, ahol a mennyezeti némajátékok résztvevői: vendéghajas magyar urak és fekete jezsuiták jelképezik a nagyúr elporladt magyar álmát. Mert magyar volt, akárcsak a másik oldalon a felvilágosult protestáns ifjúé. De ez, mondom, jóval rejtettebb, mint a testőrök próbálgatásai, az ország akkor a köznemességgel érzett, horatiusi életeszméjükben osztozott s napjainkig leginkább a köznemesség végzett dolgairól s kísérleteiről maradt emlékünk. A főúri kísérlet Eger titka volt, néha kinyitották a díszternet s az idegen értetlenül bámult a díszmagyaros mennyezetre.

Építésze, Fellner Jakab osztrák ember volt. Így Egerben is több nemzet műveltsége vegyült: magyar az építtető és a védelmező, előbb olasz, később jobbára német az építő. A hatalmas liceum egyik oldalán, a Kanonok-utcában rostélyos ablakú, kagylófülkés kanonok-házak húzódnak az Eger patak felé, csupa kis épület-ékszer, ahová egy választékos, gazdag katolikus szemlélődés vonult vissza.

Esterházy legnagyobb utóda Pyrker László volt, aki romantikus címmel kezdte papi pályáját: velencei patriárka volt. Ő építtette temérdek költséggel az érseki templomot. Művészének, Hild Józsefnek köszönhették a régi pestiek a szép s fájdalom, azóta szétrombolt *Rakpiacot* a Lánchídfőnél. Az érsek nagyon jó ember s azonfelül szorgalmas német költő volt, egyik művét az öreg Kazinczy *Szent Hajdan Gyöngyei* címen le is fordította. Lett is a dologból vihar! A felszabadult új nemzedék ezt a fordítást szemeli ki céltáblának; rajtaütésük az irodalmi nemzedékváltás első erőpróbája. A mester méltatlankodva eszmél öregségére: az ifjú céhbeliek szigora kipattintja a régóta lappangó összeesküvést. Mert ők tisztelik a fiatal Kazinczyt, a dilettáns úttörőt, de a szent öreg pártfogásából nem kérnek! Kritikus nemzedék ez, amely kíméletlenül sietteti a leszámolást. Holott az öreg végeredményében erősebb volt náluk: szent nyomát máig sem fujták el az évek Kassáról, Egerről, Vácról, Pannonhalmáról s a Meszes csúcsáról, utirajzai színhelyéről, csontkeze igazgatja a kezünket s hatékonyabb, mint Bajza, ki féltékenyen s ifjú gőggel elzárkózott előle.

De térjünk meg Egerbe. A székesegyház közelében egy kőoroszlán búsul a mellső lábára dőlve, talapzatán eráris felírás dícséri a magyar huszárt, ki életét adta a császárért. Ez már a tizenkilencedik századi Eger, császári és királyi garnizon, hanyatló kereskedelemmel, erős katonasággal. Itt látta meg a fiát rövidre nyírva a szegény asszony, aki benézett az egri kaszárnya ablakán.

Mialatt Egerben kivirágoztak a bakanóták, az északkeleti fővonal elkanyarodott alatta. A kilencvenes években a közeli Miskolcból vasúti csomópont lett s az érseki székhely a Füzesabony—putnoki szárnyvonalra szorult. Körülbelül egy évtized mulva Miskolc, melynek a kiegyezéskor félannyi lakosa volt, mint Egernek, utolérte az ősi város lélekszámát s népességkülönbségük azóta is nő. Így járt az ország túlsó végén Sümeg, a püspöki és táblabíró város, mely a Tapolca—ukki szárnyvonalon szegényesen tengődik az egykori jobbágyfalu, ma borkereskedő központ: Tapolca mellett.

Ezek után mondani sem kell, hogy Eger régóta szegény város. Ha

igaz, hogy a püspöki városok hajdan jól megzsírosodtak, mert az uradalmak jövedelmét ott költötték el, a kapitalista korban a papi földvagyontól nem lettek módosabbak; egyházi hagyomány, áhítatos életszabályok inkább lassították a gazdagodást. Az egri boltok és műhelyek igénytelenek, kicsik, szegényesek, a mesteremberek egykori apátságok kézműves szolgáira emlékeztetnek s az ember ennyi szegénység láttán önkéntelenül arra gondol, hogy Európaszerte az egyház szabadította fel legkésőbb a jobbágyait. Egerben nincs valamirevaló kávéház, ahol — köztudomásúlag — politikai napilapokat lehet olvasni. Az egyház végzi lelki teendőit, de a városon azért ma is meglátszik, hogy a király a püspök kérésére vonta vissza szabad királyi titulusát. Végtére az érseki udvarnak világi ügyekről is lehet véleménye, már pedig ahol udvar van, ott hagyományos műveltségen kívül intrika is van. Otromba illetlenség volna, ha protestáns létemre az egri életet erről az oldaláról is feszegetném, mégis ide kívánkozik a helybeli tréfás szájhagyomány, hogy a «papi befolyás Szent Istvántól a strand-vitáig tartott». Az pedig néhány év előtt történt.

Eger azelőtt diák- és bortermő város volt. A Mátra és a Bükk összehajlásában, szőlőtermő földön fekszik s püspökei már a tizennyolcadik században iskolavárosnak szánták. De a patriarkális diákkosztoltatás kiveszett, a diákok jórészt bennlakók, a bortermelést a monarchia felbomlása sujtotta. Hol van az idő, mikor a nagy egri ivó délvidékre vetődve az elázott bácskaiak felett «új bort, új bácskaiakat» követelt? Van szőlőbirtokos, kinek Lengyelországban, Svájcban jóhangzású nevét csak a háború után ismerték meg Magyarországon, ez pedig annyit jelent, hogy be kellett érnie az elhanyagolt belföldi piaccal. Eger amúgyis áldatlan vidéken fekszik: északi vármegyéink a megművelt földre eső országos arányuknál jóval alacsonyabb mértékben tartanak állatokat, ami a mezőgazdasági elmaradottság és mostoha állapot leginkább megfogható jele. Heves köztük is szegény megye s székhelye ráadásul egy szárnyvonal forgalmából él: Törökszentmiklós már távoli importforrás, Budapest messzeeső kiviteli terület.

A város a kettős bajban visszaemlékezett Evlia Cselebi elragadtatására s fürdővárossá változott át. Abban az időben, mikor az ország amúgyis megszédült a magyar viszonyokhoz módosított Lajos-Fülöpi jelszótól: «*enrichissez vous* — külföldi kölcsönökből!», Eger a magyar városok inkább hírhedt, semmint híres Speyer-kölcsönéből pompás szállodát építtetett, a vasúttól a fürdőkig új utat vezetett s az Eger patak melegforrás környékét kicsinosította. A szükség ezúttal is jó tanácsadó volt. Eger elbűvölő toszkán völgyben fekszik, a szálló fehér étterme a fontainebleaui *Hôtel de France et d'Angleterre*-be illene, a strand gyógyvizéből Esterházy csillagvizsgálójára s a székesegyház tornyaira látni. A homoki henyélést s a forró zuhany-masszázst valódi műemlékek övezik! Amióta a főutcákra fúrt benzinkutak ismét régi becsületükbe helyezték a kisvárosokat, Eger megmenekült a csöndes sorvadástól. Láthatólag erélyes kezekben van, jeléül, hogy egy könnyű fuvallat is elviszi a magyar élet tekintély-fantomjait.

A szegénység négy külvárosán, a négy Hostyán látszik leginkább. Ott laknak a szőlőmunkások, a visszavándorolt püspöki meg egyéb jobbágyok ivadékai. Eger megművelt területének 28%-a szőlő s a lakosság 33.5%-a őstermeléssel foglalkozik. Nem éppen parasztváros, de azért jut hely a falusi szegénységnek. Az pedig itt is tudatlan s úrgyűlölő. Van Hostya, ahol a hat éven felüli lakosság 15—20%-a írás-

tudatlan. Barátságtalanul, csöndes megjegyzésekkel méregetik a kaputos embert s nem olvasnak ki belőle «szociális érzést». Egyik odavaló barátomat — tudom róla, hogy a szegényekhez húz — a kültelken megállították a legények. «Verekedni akarsz, fiam?» kérdezte a leghetykébbet, «nesze a botom, üss meg» s nyujtotta neki. A legény már nyult volna utána, de az egyik társa elkapta a karját. «Ne bántsd. Revolver van nála, azért kínálja.» És azzal a nadrágoshoz fordulva: «Menjen csak békével, tekintetes úr.» Hát *ezt* tételezik fel a városi emberről.

Este még bennem ég nyugtalan és nyugtalanító tekintetük, a nincstelen magyar szemérmes-gyűlölködő, alázatos-kihívó úrnézése, mikor Illyés Gyula *Ozorai Naplójába* kezdek. Hogy-hogy éppen ez került a böröndömbe? Nem ismerem a dunántúli tájat, csak az áthatolhatatlan gyűlölet ismerős. Változik a vidék, változatlan a szegénység s a megdöbbent magyar író írótársa szavába ütődve tanácstalanul virraszt a műemlékek tövében, amelyeket sötét, analfabéta Hostyák vesznek körül. Mennyivel erősebbek voltak az elődök! Délelőtt a múzeumban Széchenyi angol nemezkalapját nézegettem, a bélés a Tisza vízgyűjtőmedencéjét ábrázolja. Ezzel a jelképes kalappal járta be a rakoncátlan Tiszát. Biztos cél, határozott terv egy kalapbélésben! A gróf, aki folyton kísérti nyomorult életünket, gúnyosan mosolyog az ágyam szélén.

Közben a táj sütkérezik, sütteti magát a novemberi nappal. Nem is emlékszem hosszabb őszre, szebb elmúlásra, halványabb égre. A kaptatón üres szekér zörög Noszvaj felé. Szép asszonyok laknak arra, állítólag török ivadékok. Két asszony rőzsét hoz az Egedről, meztelen lábbal járnak a szőlőkből a mélyútra hajított köveken. Megállít egy véres szemű paraszt s dohányt kér; pipára való dohányt Hevesben! Hetven éves s félmázsa rőzsét vonszol a hegyről a leányával. Az is öregasszony. Egy kapát fennek a szőlőben, nem szól a madár, már csak az emberi szorgalom lármája hallszik. Lila-vörös hegyek mögött sötétel a Bükk, nem hull a levél, az ősz csendes lépéseinkre leskelődik, füst csavarog. Mintha az ősz minket is magához öregítene, lépten-nyomon megállok az asszonnyal a vörös levelek közt:

> Ideges a farkas a gyürött erdőben.
> Ideges az ember szive a mezőben:
> jön valami, amit minden ért, csak ő nem.

Egyszer csak nyargalni kezd a köd, gyors pásztákban suhog a dombon. November ez, mégis csak november. Elsötétül a nap, riadtan rebbennek a verebek az elsűllyedt bokorról s a kopácsolás úgy hallszik a ködben, mintha beszögeznének valamit. Menjünk a köd után a városba! Az egyik kanonokház kapuja mögül váratlan ugatás ugraszt el. Fojtott orgonaszó szűrődik át a sötéten, századok bensőségét issza a lélek. Aztán megszólalnak a harangok.

CS. SZABÓ LÁSZLÓ

AZ EMBER ÉS A KÉP

(Diamonolog 1936-ból, színházakkal szemben nem kézirat, copyright nincs, bármelyik előadhatja.)

Fellner Jakab

Szín: egy nagy színház színpada.

(Feszült csend után a körfüggöny közepéből hirtelen kipattan és a súgólyukig rohan előre a Színész, előrenyujtott kézzel — ugyanabban a pillanatban éles revolverdörrenés, füst. Ott áll a Színész a súgólyuk előtt, diabolikus frakkban, felvont, hegyes szemöldökkel és hangosan nevet a meghökkent közönségre.)

A Színész (kifordítja a tenyerét, mutatja, hogy a keze üres):

— Tessék parancsolni!... Üres a kezem, nincs benne semmi. De az önök arcán úgy látom, mintha történt volna valami... Csak nem hallottak revolverdörrenést?... Lehetséges, lehetséges... lehetséges, hogy önök hallottak valamit, ami nem is történt meg... De hiszen mindegy... nem igaz?... Az a fő, hogy önök, mint látom, hallottak valamit... Nincs ebben semmi különös, hiszen színházban vagyunk, nem igaz?... És ami engem illet, az önök szerény és alázatos szolgáját *(gúnyosan hajlong)*, én azért vagyok itt, hogy önöket szerény képességeimmel szórakoztassam. *(Kihúzza magát gőgösen.)* Ha nekem is úgy tetszik! Mindenki azt produkálja, amit tud, hölgyeim és uraim — a macska nyávog, a kutya ugat, a kócnyelő kócot nyel, a kókler csepüt rág és a bűvész tojáson táncol.

— Egyébként ha a formákhoz ragaszkodunk, a nevem: Színész. Mondjuk így egyszerűen. Mindenesetre színeket játszom, legalábbis a közönség úgy látja, — de ha úgy tetszik nekem... a közönség játszik helyettem színeket. Elsápad és kipirul... Úgy bizony... Tessék?... Hogy hencegek?... Nono... Mintha az imént elsápadt volna néhány arc... pedig esküszöm, semmi sem történt... egy kicsit szórakozott voltam, megfeledkeztem magamról, hol vagyok és merő mulatságból eljátszottam egy kedvenc szerepemet, a dühöngő szerelmest, aki lelövi a csábítót. Persze csak puszta kézzel, kapásból, kellék és fegyver nélkül... és önök mégis hallották, a kutyafáját, hallották bizony, mert elég tűrhetően játszottam, mert elég tűrhető színész vagyok a színészek között.

— Színész, komédiás, hölgyeim és uraim, — semmi több! Nem kell komolyan venni! Valamikor évezredek előtt, ugyanis jópárezer esztendős vagyok, — egy-kétszáz évet nem érdemes már letagadni a koromból... valamikor más nevem is volt, hölgyeim és uraim. Varázslónak hívtak és nagy hűhót csaptak körülöttem, — még meg is imádtak, esküszöm — leborultak előttem, a kutyafáját, szép idők voltak. Aztán elfordult tőlem a világ... Nem buktam meg éppen... szó sincs róla, de mindenféle savanyú kritikus jött, egy boldog pogánykor alkonyán, az erkölcseimet kezdték piszkálni... a magánéletemet... Elneveztek Lucifernek, Mefisztófelesznek és Belzebubnak... Az ördög voltam. Brrr... A mumus voltam, velem ijesztgették a kisdedet — túlzás volt hölgyeim

Fellner Jakab Arverte az egri licenni fayence kályhákat, melyeket egy győri mester készített el.

(Pótlásul sz. I. K. 477. lap szövegéhez és irodalmalig.)

Dr Szmrecsányi Miklós. Esterházy és a művészet. Eger 1926. Ism. Arch. Ért. 1923-26. 266. l.

...u Andre, polg. isk. tanár

VII. 195.

Fellner Jakab

l. Szántó Iván

Császár körség
pléb. temploma.
Bp. 1941-10
cs. kr. M

dupl

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
114 /1914 szám
Érk.: 914 ov. febr. hó 18. n.

Fellner Jakab

mori gróf Lamberg
kastély 1762-ből

l.

Szekesfehérvár Szemle
1932. II. 4-ben
31. l.

dupl

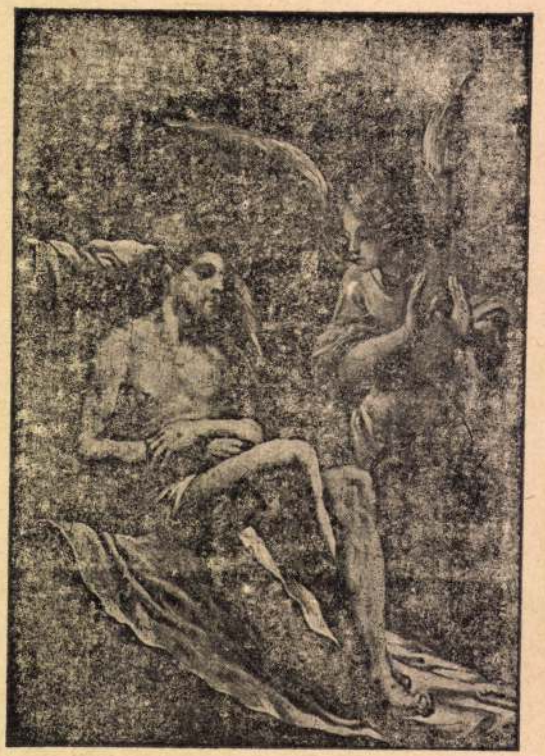

123. kép. *Turchi, Alessandro: Pietà.*

-ó: Az esztergomi hercegprímási képtár. Magyar Korona. III.. 1877.. 30. szám.

Fellner Jakab

vrád

recsési M.: az

érseki

Szmegriliccum.

654. l. 656. l.

M. kat. Alm 657. l. 658. l

1928

NYOMTATVÁNY.

Dupl

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

Fellner Jakab

lásd

Zádor-Rados

272. l.

átvive

Tek.

A Műemlékek Országos Bizottságának

K.

Fellner Jakab
építész

l.

Zádor-Rados

18, 121, 159, 162, 175,
179, 184, 209. #272.l

A klasszicizmus
építészete
Wien-ben
1943

Fellner Jarab

épitész

írád

A)

Zádor Építészetünk

és a klassicizmus.

361. l.

Bfi file

1943

1842. szám. Budapest, 1903 VI/25

Átvételi elismervény

T. Müller István műépítész úr részére.

Darab	Elismerem alant jegyzett küldemény átvételét:	□ cm.	Ár	Kor.	fill.
	Autotypia klisé				
	» » *minimalis*				
2.	*Phototypia klisé*	150 □			
	» » *minimalis*				

Fellner Jakab

épitéz

wód E: a

Ybl képröm-ek

320 l. Morsi-

ok

Lukács Gy:

Magyarok a

Kult-ért

1929

Fellner Jakab

hiszd

Voit Pál

Régi magyar Otthonok.
Bp. é n. 198. l.

15. Gernyeszegi templom ...
16. Hollenzernek fénykép felv...
17. Csányinak balázsfalvi te...
18. Trencséni vár felvétel
19. Kiss Zoltán napidijasnak ...
20. Priszlopi falképek lemásola...
21. Vörösklastrom helyreáll.
22. Dr Schmid Wolfgang idói t...
23. kézi pénztárban felhaszna...

Fellner Jakab

a tatai plébánia
templom tervezője
vagy Épült 1751–1784.

Venczel Károly: A tatai plébánia története
Uj Magyar Sion
1877. I. köt. 417 és
köv. ll.

TATVÁNY

ORSZ. BIZOTTSÁGA *ur*

Fellner Jakab

l.

F. a)

Tölgyesy (Pozsony i

barok 26. l. – 41. l. 42. l.

epitésiet

57, 58

1937

BUDAPEST
939 MAR 18 22
LFh

Fellner Jakab

építész

lásd

Thieme-Becker

XI. 376. l.

(Lyka)

Feladó

Schneider Péter

Ada

Fellner Jakab

l.

Tolnai: Régi magyar fönyvek

1939

135-1

Vasárnap **20** Sz. István kir.		**Protestáns** István kir. **Görög** Sz. Istv. k. **Izraelita** Ab 28
Hétfő **21** Chant. sz. Franc.	Ujhold 6 óra 48 pk.	**Protestáns** Sámuel **Görög** Tádé **Izraelita** Ab 29
Kedd **22** Timót vt.		**Protestáns** Menyhért **Görög** Zotik **Izraelita** R. Khodes
Szerda **23**		**Protestáns** Farkas **Görög**

Fellner Jakab

l.

Sun Egermür

321 – l.

~~322~~. l.

323 – l.

Fellner Jakab

épitész

lásd

S. 2 m Egermüv

273, ~~274, 275,~~

~~276, 277, 278,~~

~~279, 280,~~ 281. l.

+ 1780 dec. 12.

n. o. 283. l.

Fellner Jakab

építész

l.

Szm Egyetem

250, 257. l.

253. l.

(1.)

Fellner Jakab

epitem

l.

Szm Egermire

205. l.

267

1/0

Fellner Jakab

1: Szmegermův: recenzi M. rol. u.o. 1937

46: 108, 115, 119, 120, 132–137, 138, 146, 152, l.

~~205~~ (1.)

tárgyában. Az irodalmi szakosztál
15. Jelentés Balatonuj
targyában.
16. Jelentés :
a./ Balatoni önké
b./ a Balatoni gy
sa tárgyában.
17. Jelentés a vendégl
tárgyában.
18. Jelentés a mezőgaz
ujraalakulása targyában.
19. Balatoni sport int
20. Országos Társadalo
ratu kölcsönök tárgyában.
21. Jelentés a balaton
intézkedésekről.
22. A fonyódi,badacson
tése.
23. Folyó ügyek.

Fellner Jakab

Erod

Szmrecsányi Miklós dr

Az egri érseki liceum kalyhái. Magyar Iparmüvészet. 1930. 1-2. sz

19 – 21. l.

fenti kivonte a kalyháiat

1
. V. Péter
Hétfő
2
Kat. L. Alf. Ógörög Júl. 20 Illés próf.
Kedd
3
Kat. István er
Szerda
4
Kat. Domonk.
Csütörtök
5
Kat. H. B. A.
Péntek
6
Kat. Ur szv. Ujhold 13 óra 37 p.
Szombat
7
Kat. Kajet. h. Izr. 30 S. Reeh. 5. P.

Augusztus

1937 31 nap

Fellner Jakab

irod.

Szmrecsányi Miklós:

Az egri érseki liceum.

Magyar Katolikus Almanach.

1928. 653. l.

654

656-58

BUDAPEST
37 JUN 3 22

Fellner Jakab

1763–66. ~~tervette~~ az egri püspöki palota átalakítási tervét fenti készítette s a jelzett évek alatt vezette az épitest.

Szeger 30. l.

Rokokó ~~stilfa~~ stilben.

Szmrecsányi Ne: Egy és közvetének réhl. balanza. 1925

18, 30. l.

Sárospatak TV. 198, 199, 200.

Fellner-Jakab

cród

Szmrecsányi Miklós:

Ki volt az érseki liceum épitőművésze? Egri Egyházmegyei Közlöny

1924. nov. 16.

Nyra közölve

Szmegermův

Vasárnap
18
Kat. Jubilate

Ógörög Ápr. D. Nb. 5. v.

Hétfő
19
Kat. Emma

Kedd
20
Kat. Tivadar

Szerda
21
Kat. P. Konr.

Csütörtök
22
Kat. Szót. Káj.

Péntek
23
Kat. Béla pk.

Szombat
24
Kat. György

Izr. 13 S. Ákh. M. 3. P.

Fellner Jarab

épitest

XVIII. 12

vród

az

Szikl Veszprém

317. l.

város az

vród-ban

és a műv be

Celldömölk

1931

likusok adták Több egyetemi professzor útmutatásai alapján magyar-

Franceon Hazard és Meillet professzorok előadásait kísérte figyelemmel. Állandó kutatómunkát végzett a párizsi nagy könyvtárakban és a szláv és skandináv szakkönyvtárakban. Önálló megfigyeléseket folytatott a gyermeknyelv területén s behatóan foglalkozott a párizsi magyarság nyelvállapotával is. Utóbbi kérdésről a Párizsi Magyar Diákegyesület Emlékkönyvében tanulmánya jelenik meg. Francia filológiából folytatta mult évben megkezdett nyelvjárási tanulmányait a guadeloupei és haitii bennszülöttek francia nyelvjárását illetően. Kibővítette a magyar és balkáni nyelvészeti kapcsolatokról szóló tanulmányát „Linguistique hongroise et linguistique balcanique" címmel. Figyelemmel kísérte az újabb francia nyelvtörténetírást s több munkát behatóan ismertetett az Egyetemes Philológiai Közlönyben. Megírta a további kutatások kiindulópontjául szolgáló „A román irodalomtörténet tájföldrajzi problémái" című munkáját a budapesti Apolló számára. Folytatta verselméleti kutatásait, melyek főleg alapvető versfonológiai fogalmak tisztázására irányultak. Elméleti megállapításait részben dr. Müller Lipót szövegmagyarázatain alkalmazta gyakorlatilag, részben előadást tartott az École des Hautes Étudesön Roques professzor vezetése mellett „Le mètre et le rhytme" címen.

Fellner Jakab, építész a XVIII. században. Esterházy Károly gróf püspök megbízásából 1771—1786-ig ő építette a szent István vértanu nevét viselő pápai két tornyú róm. kath. templomot.

Bosznay Viktor: Pápa hajdan és jelenleg. *Vas. Ujs.* 1859. 258. l. (A templom fametszetű képével.) — *Éber László dr.:* XVIII. századbeli falfestmények Magyarországon. *Arch. Ért.* 1910. 199. l. — *Hazánk s a Külföld.* 1867. 757. l. (képpel). — *Z. G.:* A pápai kath. templom. *Az Ország Tükre.* 1862. 138. l. (A templom kőrajzú képével.)

477

Fellner Jakab,

fellenthali

Szód

Székesfehérvári Szemle

1932, 4–6. sz. 31 l.

(M. A.: Fejérmegyei kastélyok.)

Fellner Jakab

tatai épitész

cvód

Szántó Irén:

Császár körség plébániatemploma.

Bp. 1941. 10-16, 55. l.

Ism.

Cs. E. Soproni Szemle

1942. 101. l.

~~D-16~~

~~55~~

771. DISZTÁNYÉR, népies magyar fajánsz
772. TÁNYÉR, népies fajánsz.
773. TEÁSKANNA, vörös kőcserép. Japán
774. KORSÓ, görög cserép.
775. PATIKAEDÉNY, fedővel, tatai fajánsz
776. VÁZA FEDŐVEL, delfti fajánsz.
777. TÁL, ovális, fajánsz, virágdisszel. Hol
778. KORSÓ, népies magyar fajánsz. 1829.
779. KÉT OVÁLIS TÁL, osztrák fajánsz,
780. NAGY LEVESES TÁL, holicsi fajánsz
781. JARDINIERE, mázas cserép, vály
PÉCS. A Zsolnay-gyár első termékei l
782. JAPÁN FÉRFI-SZOBBOCSKA, Szacu
783. KÉT KIS JAPÁN ALAK, Szacuma.
784. KÉT TÁNYÉR, angol keménycserép.
785. FŐZELÉKESTÁL, holicsi keménycser
786. TÁNYÉR, holicsi keménycserép. 1800
787. CSÉSZE ALJJAL, keménycserép, fek
788. VIRÁGVEDER, pápai keménycserép,

karélyos, tojásdad alaku, rokaille alakban domboritott
t fenekén négy lepke között virágcsokor, festés rozsda-
II. sz. első fele.

alapzaton két kerek kosáralaku csésze közt fekvő férfi
ye T. Tata, XVIII. sz. m. f.

Illustr. táb. XL.

el, rozsdavörös, stilizált virágos diszitéssel. A gyár első
Holics, XVIII. sz. e. f.

éllel, mangánbarna szinü diszitéssel. Jegye HC. Holics.

pompei modoru kerek medaillonban a pihenő Herkules
va *Hollitsch*. Holics, 1800 k.

nycserép, ovális, empire, talpas edény, kék és arany
omva. Holics, XIX. sz. e.

omszögü, benyomott sarkokkal, magas, boltozatos föde-
nodoru diszitéssel. Jegye HH. Holics, XVIII. sz.

Fellner Jakab

Dr. Révhelyi Elemér előadása a MMEEgyletben: „Fellner J. művészetének jelentősége a magyarországi barokkművészetben".

MMÉE Közl

1937. 155. l.

MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPITÉSZ- EGYLET

Budapest, IV., Reáltanoda-u. 13-15. Telefon: 1-853-30.

Fellner Jakab

MEGHÍVÓ

A MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPÍTÉSZ EGYLET
MŰ- ÉS KÖZÉPÍTÉSI SZAKOSZTÁLYAI

1937, évi április hó 19-én, hétfőn este fél 7 órakor ülést tartanak, melynek tárgya:

dr. RÉVHELYI ELEMÉR (mint vendég) előadása:

Fellner J. művészetének jelentősége a magyarországi barokk építészetben.

Vendégeket szívesen látunk.

A szakosztályok elnöksége.

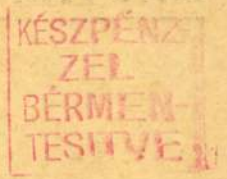

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Mücmlékek Országos Bizott-
ság *úrnak*

BUDAPEST

IX. Rákos u. 11.

Mérnökök Nyomdája. 3759.

Fellner Jakab

laid

Réh/10.l

E: A régi Buda és Pest – építőmesterei Mária Terézia korában

1932

Vasárn. **30** Jéz. Kr. kiv.		Kolos Görög: Zenob Izraelita: Thisri 30
Hétfő **31** Farkas	OKTÓBER	Protestáns: Ref. eml. Görög: Epimak Izraelita: Markesv. 1
Kedd **1** Mindszent		Protestáns: Marianna Görög: Kozma Izraelita: Markesv. 2
Szerda **2** Halottak n.		Protestáns: Achill Görög: Acindin Izraelita: Markesv. 3
Csütört. **3** Hubert		Protestáns: Győző Görög: Acepszimasz Izraelita: Markesv. 4
Péntek **4** Károly	☽ Első negyed 7 óra 50 pk.	Protestáns: Károly Görög: Joannic Izraelita: Markesv. 5
Szomb. **5** Imre	1932 **NOVEMBER** 30 nap	Protestáns: Imre Görög: Galaktion Izraelita: Markesv. 6

45-ik hét. Nap kelte 6 ó. 40 pk. — Nyugta 16 ó. 47 pk.

Fellner Jakab

épitém

l.

J. i. m.

Radoskastely II.

mosz. univ. emlékei IV, Bp. 1929.

18, 21, 25, 48, 55, 56 l.

~~135~~ 135, 139, 145, 225, 226

Néferrel

—1621).
(Ruhe auf der Flucht nach Aegypten).

621).
REL (Mad. m. landschaftl. Hintergrund).

rer). Jelezve (Bezeichnet): A. Schelfhont, 849.

alárusnő — A tejesasszony (Die Fischverkäuferin — Die
).
e Kupferstiche). 39×29 cm.

ezeichnet): Schram, 1885.

(gest.) 1580.
Ruhe auf der Flucht nach Ágypten). Prof. Suida bizony-
Suida).

Illusztr. III. tábl.

Fellner Jakab

a piaristák tatai rendházát 1767–1770-ben építette. Az épület alapjait Fellner egyik korábbi alkotása, a majki kamaldúli barátok kolostora adta, melyet F. 1748–49-ben épített. A rend felosztatása után kolostoruk egyes alkatrészei Tatára kerültek, így a postale. Eredeti szépségében van meg a tatai piarista rendház lépcsőháza, a stukkódíszes refektorium.

Polgárdy Géza

Vértes hegység halmaza. Bp. 1939, 96. l.

22, 23 82 95

Diretta da TIBERIO GEREVICH e LUIGI ZAMBRA
Direzione e amministrazione:
BUDAPEST, IV., EGYETEM-UTCA 4
Telefono: 185-618

Fellner Jakab

Prog Müvek

537. l.

539. l.

542. l.

543. l.

Europa film könyv

lapterjesztő és könyvkiadó raktára

Budapest

VI., Eötvös utca 43

Fellner Jakab

épitesz

iród

ler A: a barok
mu vészet.

Pig Művelődéstört

IV. k.

529. l.

(1/0)

EXPRESS
LAPTERJESZTŐ VÁLLALAT
(CÉGT.: FARAGÓ JENÓNÉ)
BUDAPEST VI. ANDRÁSSY-ÚT 49. I. 4
TELEFON: 228-411

T.
Europa Film Könyv Lapterjeszt
és Könyvkiadó R.T.

Budapest
Rothermere u.12.

Fellner Jakab

a pápai pléb. templom építése

~~levele gróf Esterházy Kárly~~

ugyeben ist leveleia

~~hoj 1771 decz. 17.~~

Pápai hitb. levélt.-ban vanak

69. l.

Pigjap: 70. l.

Pigler A.: A pápai

pléb. templ. és mennyezet-

képei. Bp 1922

5, 6, 60, 62, 69, 70

Stockholm III. 185.

Fellner Jakab

l. Petrélet (vier E) ás mův 1937

13. l

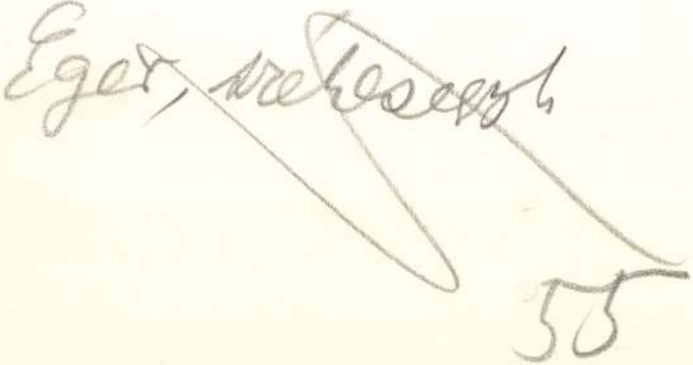

Fellner Jakab

épitéw

irod

A)

Pétermagyarmi (képző) vészet

Mozg. tört Verecke V. 66. l.

kapj-ig é. n.

170.000.000.60

10,20 ~~0,00 0,000~~ : 20 ~~000.000~~

510

170.000.000.60

10,20 ~~000 0000~~ : 20 ~~.000.000~~

511

500.20.000.000

10,00,000,000 : 60

40

170,00.0000

Fellner Jakab

l.

Péter II.

39. l. 40. l.

41. l.

A m. kir. Tört

1930

Fellner Jakab

a sümegi püspöki palota tervezője

d.

Pehm J.: Padányi Bíró Márton veszprémi püspök élete és kora. Zalaegerszeg 1934. 380 l.

366

kor. fill.

Fizet
Pótle
Lakb

adó
tanaa
beteg
cs. a
közs.
szolg.
fiz. e

'52

1094. Rigler J. E. r.-

Fellner Jakab

épitész

l.

A

Mohl Tata

plébánia 84. l.

Tört.

Kör 1909

A Magyarországi

PROHÁSZKA KÖRÖK

alakuló ülése 1935. október 2-án, (szerdán) délután 1/2 5 órakor a SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT díszter-mében. (Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. szám.)

Felelős kiadó: Kézai Béla. Stephaneum r. t. Budapest.

Fellner Jakab

épitesz

l.

E: a m.

Mihályi falnegyhmüv-e

28. l. Phalma

32 1924

33

34

belső udvarát szemléljük, ahol
an számosan foglalnak helyet.
a előkelő urak és hölgyek be-

19.3 cm.

Fellner Jakab

építész

Tatán felállítandó

emlékéről van itt

MMÉE Közl. 1940.

102. l. (Tudósítás

a választmány 1940

ápr. 4. tartott rendk.

üléséről.)

pag. 493.

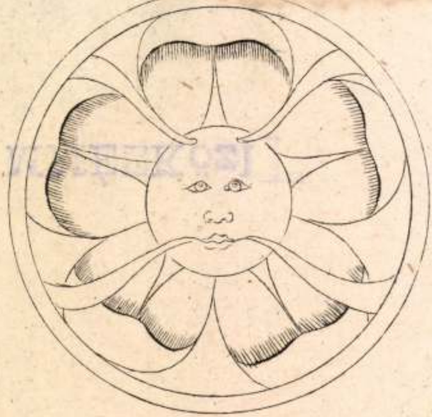

9.

5.

Fellner Jakab

építész XVIII. 7.

lásd ökr.

Magyar Mérnök és Ép.
Egyl. Közlönye
1935. 317. l.

I. Résztveszek a Vándorgyűlés teljes prograi

Részvételi díj: 13

II. Résztveszek a Vándorgyűlés teljes progra

Részvételi díj: 9

III. 16-án, vasárnap érkezem és a pannonhalr

Részvételi díj: 7

IV. 16-án, vasárnap érkezem, de sem a panno

Részvételi díj: 4

A megfelelő csoportosítás aláhúzandó. **Csal-ban 3.— P-vel kevesebb.**

A fenti részvételi díjakban, az összes kiszolg lépődíjak is bennfoglaltatnak, azonkívül a részvételi j és Sima Bandi győri iparművész által készített győri ajándékának átvételére jogosít.

Legkésőbbi jelentkezési határidő, az a többiek részére június hó 12.-e.

Előzetes jelentkezés elmulasztása esetén, a lesznek s így sem a vasúti kedvezmény igénybevétele, ebédjén való részvétel nem biztosítható.

Fellner Jakab

épitész

Erőd

az egri liceum
könyvtártermé

Magyarnyelvűdtest

IV. 491 l (képpel) 650 l.

Fellner Jakab

MAGYAR MŰVÉSZET

1925. 57 (y.e.: Művtört. kutatások)
(Szerzőségi kérdés ésre

~~1926. 539–40~~ ✓

1927. 277, 282–3, 289–90 kapossy

1928. 647 (az AÉ. XLI. kötete)

1931. kapossy 19, Szerz. 121, ~~308~~, 609 ⊖
⊖ emlitve Jádor csak emlitve

1932. 221.
⊖ csak emlitve lábjegyzetben

T. 1088.

homlokzatán, a melyet S. Zachar,
oachi, S. Anna. és S. Ioseph fel-
és két angyal is diszit, ezeket ol-
AE P.D.S. COMES NICOLAUS EZTERHAZI
lebegő mondatszalagon:

ens in lapidibus Lp

EZTERHAZIANA SOCIETATIS IESU TYRNAUIAE

18.8 : 11.7 cm.

MM.

1925. 57. l. (Y.e.: mūvtört-i kutatások (Szmreas. köv ism)

1926, 539-40 L.K.: Mūv. vod.

1928. 647. l. (Az AÉ. XLI. kötete

Fellner Jakab

épitem

vód

u. a.

Lykamunt tört. II kiad.

207. l. 1939

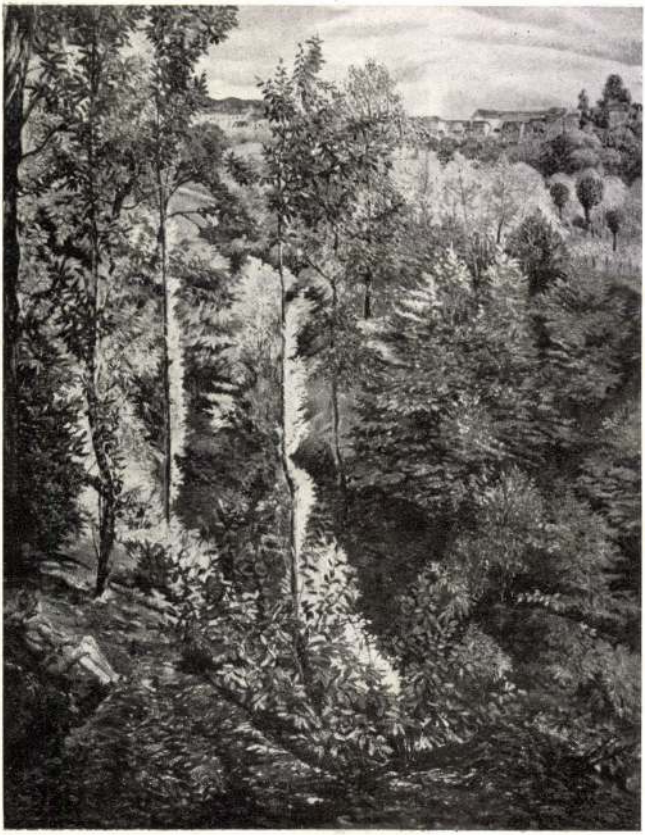

Nei Pasinetti : *Esce il sole.*

Fellner Jakab, Fellenthali

a veszprémi püspöki palota építője.

Lásd. ökr.

Lukcsics Pál – Pfeiffer Tamás

A veszprémi püspöki vár a katolikus restauráció korában. Veszprém, 1933.

Tsm.

Kampis Antal

Századok 1935. 97. l.

Tellner Jakab

Leisd okv.

Lukcsics Pál –
Pfeiffer János:

A veszprémi püspöki
vár a katolikus
restauráció korában.
Veszprém. 1933.

~~195. lap és~~
köv. ll.

3. Erkezett. január 30án

...rsz. bizottságának
Budapesten

bizottságnak ad 204/901 sz. a.
...ai kelt megkeresésére az ebai
...endő ablak festményekhez szük-
...megbízható helybeli lakatos mester
...s alapján készített ajánlati költ-
...ön mellékelten beterjesztem,
a költségvetésben a rajzban meg-
...asatnál erősebb, 26 erős prémitta
...téső lakatos mester perint a 2·83 m
...akhoz a rajzban megadott erős-
...keret gyenge lenne. —
...nyófa ablaktokok korhadtak, e ho-
...át kellene készíteni, mindket-

Fellner Jakab

vrod

z

Lechner J. 1940

A m. építészet 180. l.

a renaissance kortól a 185. l.

kiellem-ig

A szépmiv körve

1940

Fellner Jakab
épitész

egri lyceum

irod

Ladányi (M.) Heves

VIII-i ismertető 95, 96. l.
és adattár
MVVM. XX.
1936

fogja kiadványaival.

Budapest, 190 V. március

Egyetemi ny

Fellner Jakab

épitész

wod

Kat. Lexikon

II. 192. l

(Bp 1931)

IRODALOM

JEGYZET

Fellner Jakab

l. Kemény-Gimety

Evang. templ. ok

1944 184. l.

Felner Jakab
épitéz.

vrod
z

Kiss István:
A pápai plébánia
története.
Veszprém 1908.
44, 99-l-106-l.

évi április hó 15-én kelt

zteri leiratára jelentem, hogy

ek a minisztérium

Fellner Jakab
épitész
XVIII sz.

Szabad Művészet

1957. 389. l.

Kardos M.
Epitészeti
hagyományaink

BARANYA VÁRMEGYE ALISPÁNJA

Fellner Jakab

épitesz

l.

Kaposzyjegyzetek

329. l.

330. l.

[illegible]66 33 n. leiramd kiadóstól a jelenő
[illegible]573/99), de nem kiüdetett el, hanem vona-
[illegible]549/99.)

1615.

Kacziany Ödön:

Nagypénteki vizi

E kép azt a
pénteken kora ha
közt meglátja a
sok surrannak el
~~le fogyelmünket~~ látszik
tünik szemünk
szent előtt, (egym
szentek egyike e
~~mazó fénypont~~
balra fekvő Krisztus k
lal letakart Ma
cziány Ö. 98.

F czipruson ~~fán~~ innen, a

Vászon, mé
Vétetett 1898
~~Ar~~ 600 ft
molás, kidomasul ve
1898. tav.
L. a Studio
Szerz. N. 2
1898. VI. 1
Kiállításra (361/98)

Fellner Jakab
Epitew

l.

Kaposy jegyzetek

250, 251. l. 253. l. –
273 – ~~l. 274, 275. l.~~
~~276, 277. l. 278,~~
~~279~~ – 280, 321. l.
(többször) 322.
323. l.

1/.

Fellner Jakab

épitéz

l.

Kaposszegretek és

201. l. 205. l. 206. l.

források szerecsége m.

tgr. mův. - ról c. mnoé-

rez.

1/1

Kay.

1937

Fonalgomboljtó IX. 87.

Kapossy J:

Késő barokk épületei
Worms-ban

MM. 1927

277, 282-83, 289-90
képekkel

---

u.a: A worms-i barok
európai helyzete

MM. 1931: 19. l

Fellner Jakab

Kapossy J: Szurecsényi, M: Esterházy és a művészet. (Kőrvisa)

Arch. Ért. 1923-26.

266. l.

Fellner Jakab

Irod

3

Jeney Ferenc dr:

A régi győri kályhás-
ipar és Magner Ká-
roly. Magyar Építőművészet
1943. 290-291. l.

Fenti tervezte az
egri liceum részére
Magnertől készí-
tett kályhákat.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Fellner Jakab

épitész

wód
2

Horváth – Tóth Pápa mapa

56. l. 58. l.

város
multra, klene
és könyvbe
u. o. 1936

III.

A képviselő a megbizónak.

Gyékényesi

Megkaptam
nek alapján. jele
rendeléseket küld
Kérem O
a közölt feltétele
ban szíveskedjene
kább mert a fel

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Feldner Jakab
építész
a veszprémi
püspöki palota
építésze

Horváth Kon-
stantin dr.

A veszprémi
püspöki palota
és építői.

Veszprémi Hír-
lap 1928. 44. sz.

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

Fellner Jakab

írod

Hekler Antal:

Művészet és világnézet. 1916–1940. Bpest, 1943. 32. l. 34. l. 35. l.

formai készségnek ez a kapcsolódása visszafelé. De megvan benne az új távlatokhoz való erő is.

Kállai Ernő

magyar Fellner Jakab

fellenthali

lásd gháry M: A. épitész

Agszirciapáts: Teplomájít-bezései a 18. sz-ban Vasvár 1937

(képvel)

34, 45, 46, 47, 48, 49,

56 l.

Készitette az esztergári templom tervét, ~~hogy~~ utóbb ennek alapján épitettek-e fel a templomot, ~~[illegible]~~ herzó azt hiszi, hogy a nagytevéli plébánia templom terve is fentiről való.

(épült 1770-75)

Fellner Jakab

Lásd

Arch. Ért. 1930

266. l.

F.F.J. tatai építő mův rol

Dornyay Könyvenek

ismeretlé.

Férdig[redacted] és szember
názott támlaszékben ül, jobb
[redacted] bart[redacted], s szék karfájára r
maztottes meg. Középütt elvál
és szeme bsrns. Öltözete: csoh
ruhsderek és fekete szoknys. A

ston.

1912

6. november 22-én

3·5

ár 24-iki 13850 sz. leirat szerint

rczius 18-án.-- Elszámoltatott

20

, 372-912
elt, 7086
912-32

MDK

Fellner Jakab, épitész

1743-ban megindult tatai kapucinus templom épit-
kezésénél tünik fel mint egyszerü kőmüveslegény

Gilyén Nándor: A tatai kapucinus templom
Müv.Ért. 1957, VI.évf. 4.sz. 302, ~~304~~ 303 l.

Fellner Jakab, építész MDK

az egri liceum tatarozása

315.o.

Entz Géza: Az utolsó három év müemlékvédelme.
Müv. Ért. 1956. V. évf. 4. sz. 314-317.o.

Fellner Jakab, épitész (1720-1780) MDK

Mint Mayerhoffer a hazai barokk-rokokó épitészetnek, ugy egy emberöltővel utánna Fellner a "jozefinus" vagy "copf" stilusnak legkiválóbb képviselője.

141.o.

Az Eszterházyak épitésze.
A céhkereteken kivül áll.

143.o.

Mojzer Miklós: Adatok Mayerhoffer András működéséhez. Müv. Ért. 1956. V.évf. 2-3.sz. 136-145.

MDK

Fellner, Jakob

magyarországi müködéséről

Vig.1947. jan. XII.évf.1.-53.1.- Jajczay János:A magyar barokk és Maulberstch.-52-55.1.

MDK

Fellner Jakab:

az alsógallai templom épitése.

Vigilia, 1955.julius. XX.évf. 7. sz. 38o.l. Szentgyörgy András:Az alsógallai öreg templom megfatalodott belseje.38o-81.

M. D. K.

FELLNER Jakab élete

Veszprém püspöki palota 1765-76

Vajkai Aurél: Balaton melléki prés-
házak 30. l.

M. D. K.

-17-

F[illegible]LNER Jakab építész

szül. Nikolsburg 1722., mcgh. Tata 1780.

(1745.) Ráckevén, Béllyén gazdasági épületek

Komáromban Kuttner József építőmester mellett dolgozott

(1748) Építőmesteri címet szerez

Tata, Balogh Ferenc Esterházy J. jószág kormányzója egy kis kastélypélét épittet vele

./.

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

(1756.) Csekléz, Esterházy-kastély átépítése

(1766-64) Kecskéd kegyúri templom

(1762.) Mór Lamberg-kastély

(1762.) Tata, Esterházy-kastély

(1764.) Esterházy Károly egri püspöl szerződik vele az egyházmegye területén valamennyi építkezés tervezésére és vezetésére

(1763-1766) Eger, érseki palota átalakítása

./.

 M. D. K.

NER Jakab építész

(1763.) Tata-tóváros harangláb (Éder József ácsmester bakovonájával)

(1764.) Báji templom

(1764 - 1765) Ászári templom

(1765 - 1770) Tata piarista rendház

(1765 - 1776) Veszprém püspoki palota

(1771) Császári templom

(1772 - 1773) Kerecsendi templom

./.

M. D. K.

-NER Jakab építész

(1774) Szomódi templom
(1774) Hejce püspöki kastély
(1770-84) Tata plébánia-templom
(1774-83.) Pápa plébánia templom
(1774-79) Andornaktályai templom
(1779) Dadi templom

Templomok, gazdasági és uradalmi épületek, paplakok, vadászházak, vendéglők, sörházak, borpincék, présházak

/.

M.D.K.

FELLNER Jakab építész

Pálinkafőzők, téglaégetők, malmok, magtárak, vágóhidak, bérkaszárnyák, istállók és hídak.

Nagyszombat, tőpart kiépítése és megerősítése

1763. Körtemplom terve

Eger, Líceum (1765 - 1780)

" " kőburkolat lefektetése

" " kőlépcsők

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

Gerslon István: Az egri líceum 9-34. l.

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

Eger líceum 1774-78

Pápa rk. plébániatemplom

Garas XVIII sz. 50, 52, 86-87

M.D.K.

FELLNER Jakab építész

1758 a tatai fajanszgyár ~~épül épül~~ épületterve. Az építkezés 1761-ben fejeződik be.

Tata, kastély

Csányi 1954. 27.l. 28.e. 33.l.

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

Gerő László: Műemlékfelmérések 1950-52. ben 201. ~~21~~.

Művért. 1953. 1-2. 19.

M.D.K.

FELLNER Jakab érékező

Eger egyetem, csillagvizsgáló torony

Eger püspöki palota udvart körül-

fogó szárnyak 1763-69.

1765-1780 Eger lecéum

rüvért 1955. 1. 17.

Spós Imre: Fazola Henrik és Lénárd

egri vasművesek, *

33., 36., 41., 43. l. 44. l.

~~41.~~ ~~36.~~ ~~33~~

M.D.K

Fellner Jakab építén

1766-1786 között épül tervei nerint az egri lyceum..

A püspöki residenciát Fellner tervei alapján fejeztette be Enterházy Károly. Repr: 23, 25

Balogh György: Eger története. Eger 1954 22-23, 28.

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

meph. 1780 XII. 12.

Eger, püspöki palota (1763-66)

Eger palakszabályozás terve Esterházy Károlyhoz 1780 márc. 10-én kelt levelében

Breznay Imre: Eger multjából, Eger 1926.

39. l., 44.

MDK

Fellner Jakab épitész XVIII.sz.

T atai plébániatemplom
Tatai piarista rendház
Tatai Eszterházy kastély
résztvesz a tatai kapucinus templom és rendház épit-
kezéseinél

Gilyén Nándor:A tatai kapucinus templom
Müvért 1957.VI.évf.4.sz.302.l. 303.l.

M D K

Fellner Jakab épitész

L.K.: Müvészeti irodalom. Magyar Müvészet. 1926.
540. l.

MDK

Fellner Jakab, épitész
Tervek a tatai vár átépitésére 1762-63
Kapu, 1755 /ill/
Kapubejárati hid 1755 /ill./

Tatai majolika manufactura gyár épülete

Jeney Ferenc: A tatai vár
Müemlékeink Bp.1956,23,26,31,34 l.

Fellner Jakab (1722-1780) építén M.D.K.

23éves korában kerül magyarországra Nikolsburg-ból. Pallér éveit Komáromban tölti és Tatán is dolgozik a kapucinus templom építésén. Az építőmesteri cím elnyerése után az Eszterházyak szolgálatába áll.

1756. pozsonykörnyéki cseklészi Eszterházy kastély átépítése.

Főleg a tatai uradalmi birtok tulbizományi területén épülő hegyi templomok az ő munkái. Tata melletti kecskédi templom.

1762 móri Lamberg kastély.

dr Kardoss György: A magyar barokk és zopf építészet rövid ömefoglalása. 1952. Múrnöki Továbbképző Intézet előadás sorozatából. M. 19.

28. lap

M.D.K.

Fellner Jakab (1722 - 1780)

23 éves korában kerül Magyarországra Nickolsburgból Pallér éveit Komáromban tölti és Tatán is dolgozik a kapucinus templom építésén. Az építőmesteri cím elnyerése után az Esterházyak szolgálatába áll.

Esterházy József megbízásából a tatai kastélyt építi 1762-ben, az első nagyszabású tervet Esterházy Miklós Esterházy József halála után egy nagyobbra változtatja, 1764-ben.

Tatai piarista rendház építése ettől az időben.
Egri püspöki palota átépítése
Veszprémi püspöki palota (1763 - 1774)
Egri érseki lyceum (1765 - 1785)
Tatai plébánia templom (1751 - 1784) A Pilgram halála után Fellner veszi át az építkezés vezetését.
1771-86 Pápai templom;

dr. Kardoss György: A magyar barokk és zopf építészet rövid összefoglalása 1952. Miskolci Továbbképző Intézet előadás-sorozatából. M. 19.

29, 30, 31, 32.

Fellner Jakab (1722-1780) M.D.K.
23 éves korában kerül Magyarországra Nicholsburgból. Pallér évei Komáromban töltik és Tatán is dolgozik a kapucinus templom építésén. Az építőmesteri cím elnyerése után az Esterházyak megbízásából áll.

Egri lánynevelő intézet kerti pavillonja
1772 egri prepositi palota
Fellner templomépítészetének során az Egerkörnyéki egytornyos templomok építik ki.

dr Karaloss György: A magyar barokk és zopf építészet rövid összefoglalása. 1952. Mérnöki Továbbképző Intézet előadás sorozatából. M.19.

32.l.

Fellner [Jakab], építész

Fellner építette a könyi r.k. templomot. A barokk stílusú épület helyreállítása most befejeződött.

—: Hírek-kép

190.l

MŰEMLÉKvédelem

Sp. 1960. 3. sz.

Fellner Jakab, építész M Dk

1755-ben építette ki egy 1350 körül épült templom gótikus maradványaitól Tatán a Kálvária-szobor-csoporttal szemben lévő Kálvária vagy másként Szent János kápolnát

P. B.: Műemlékvédelmi szempontból...
[193 - belső hátsó borítólap]

MŰEMLÉKvédelem

Bp. 1960. 3. sz.

FELLNER JAKAB
tatai épitőmester

a veszprémi Püspöki Palota tervezője és épitője
1763-ban Megkezdte az épitést 1765-ben

Korompay György: Veszprém. Bpest, 1956. Müszaki kiadó. 159. lap

FELLNER JAKAB
tatai épitész

a veszprémi uj püspöki palota tervezője

képpel 41.lapon

KOROMPAY György: Veszprém' Bpest, 1956. Müszaki kiadó
46. lap

FELLNER JAKAB
építész 1772-ben

a veszprémi Gizella kápolna alsó részének helyre - állitója

Korompay György: Veszprém. Bpest, 1956. Müszaki kia dó. 120.lap

mdk.

Felmer Jakab epitész

„nagyszerü" alkotása az u. n. Öregtemplom házánk egyik legnagyobb és legszebb barokk-temploma. Eszterházy Károly egri püspök Pápa földesura bőkezüségéből épült 1774-1786-ig

Horváth Elek: Pápa város multja és jelene.

1933, 7.l

MDK

Fellner Jakab, épitész

Pápa. Plébániatemplom. 1774-83./foto/

A magyarországi művészet története I. 461.l.
Bpest, 1961. II. kiadás.

Fellner Jakab, építész

Püspöki palota. Veszprém. L765-76. /foto/

A magyarországi művészet története I. 462.l.
Bpest, 1961. II. kiadás.

MDK

Fellner Jakab.épitész

tervei szerint készitette Wagner Károly e kályhát.Eger.Liceum./foto/

A magyarországi művészet története I.
Bpest,1961.II.kiadás. 458.1.

MDK

Fellner Jakab, építész

Eger.Liceum.L765-85./foto/

A magyarországi művészet története I.
Bpest, 196i.II.kiadás. 46o.l.

MDK

Fellner Jakab, építész

Tata. Plébániatemplom. 1770-84./foto/

A magyarországi művészet története I.
Bpest, 1961. II. kiadás.

ll. D. K.

FELLNER Jakab építész

(? 1722 – 80)

1763-72. Püspöki palota beszterce-

ben

Művészettörténeti Á B C Bp. 1961. 261, 509,

546. l.

A. D. K.

FELLNER Jakob építész
(1722 - 1780)

Liceum (Pedagógiai Főiskola) Eger
(1765 - 1785) repr

A tatai építkezések befejezése után
Egerbe ment.

Dombo József: Müvészettörténet Bp. .1960. 264. l.

FELLNER JAKAB

pápai müépitész

A müemlékként tisztelt temető kápolna valószinü szerzője

GerőLászló- Sedlmayr János: Pápa, 1959 192. 1

Fellner Jakab, építész MDG

„Tóváros -[Tatatóváros]- fellendülése az 1700-as évek közepénc kezdődött, amikor az Esterházy-ak birtoka lett és itt élt az európai hírű kiváló építőművész, Fellner Jakab. A városka műemlékei máig őrzik a nevét."

Zay hánló, Fedezzük fel a tarak városát!

Népszabadság, bp. 1959. aug. 13. 2. l

M. D. K.

Fellner Jakab épitéi

1764, 72 és 74 ben javitotta a baji r. k. templomot.

A baji nagypince F. J. műve, 1754

Gentl. hüzml. 1959 I. 19.

Fellner Jakab ép. M.D.K.

Ászár, Győri u. 31. egykor birkaakol, ma gabonaraktár. 1772.
Ászár, Kossuth L. u. 1. Volt vendéglő. F.J. műve 1755-73.
u.o. Vörösmarty u. 15. Sörház. F.J. műve 1760-69.

Genth. hüeml. 1959 I. 17.

Fellner Jakab építés M.D.U.

Az ászári v. r. tplom barok részékét
készítette 1764-65. Befejezték 1777 ba

Genth. hüeml. 1959 I. 17.

M.D.K.

Fellner Jakab építész

1771–74 között a császári r.k. tyrlom építése

A császári r.k. plébániaház 1749–72

Kocsma, 1766–69

Genth. Müeml. 1959 I. 58, 59,

~~Köel~~ Fellner Jakab épitén M.O.K.

1760–65 között épitette a csákvári
Esterházy kastélyt
A csákvári r.k. tplomon 1760-ban
dolgozott

Gentl. Müeml. 1959 I. 57, 58

Fellner Jakab épitén M.D.U.

Bokod-i vendéglőt 1767-74 körött
épitette.

A malom F.J. müve épült 1767-69.

Genth. Müeml. 1959 I. 42.

Fellner Jakab építész M.D.U.

Hid Dad és Kecskéd között, 1773

Devecser, templomtom. Terveit állító lag F.J. készítette, az építkezés később abbamaradt

Gentle. Műeml. 1959 I. 66, 67

M.O.K.

Fellner Jakab építési

Csót, r.k. templom

Dad, r.k. templom. 1779- F. építette

Dad, r.k. plébániaház, 1764

" Sörház, 1747

Gerevich. Művtört. 1959 I. 64, 66

Fellner Jakab épitész M.D.K.

Gyömöre r.k. templomot épitette 1767-1772 között

Genth.Müeml.1959 I.1o8

Fellner Jakab épitész M.D.K.

1759-76 között épitette a Gánt-i Kőhányási vendég

lőt.

Gönyü, rk. templom 1774
" vendéglő 1759-69

Genth.Müeml.1959 I. 104,106

Fellner Jakab épitész MDK

Kecskéd r.k. templom 1760-64.
" vendéglő 1769-73
" vizimalom 1755

Genth.Müeml.1959 I. 153

Fellner Jakab épitéi M.D.K.

Naszály, Balogh-kuria 1748-49

Genth. Müeml. 1959 I. 222.

M.D.K.

Fellner Jakab építén

Javitotta 1748 ban a nagyigmándi r.k. templomot. Bővitette és a tornyot épitette hozzá 1775-76-ban. Nagyigmánd, r.z. plébániaház 1749.

Genth. Mücml. 1959 I. 213, 214

M.D.K.

FELLNER Jakab építész

Császáron a Kegyúr Esterházy János építé-
sze.

1755-56. Cseklész, Esterházy-kastély,
parkba kerti szobortalapzatok Gode
szobrához

1755. Nagyigmánd, Nep. Szt. János szo-
bor tálapzata Gode szobrához

Agyházy: Barokk szobrászat... Bp. 1959.
I. 94., 95., 145., 200. l.

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

Eger, Érseki Liceum 1765-1785

" Voet Borbély-ház 1763.

Egerbakta R.K. templom 1738.

Kocs (Komárom m.) R.K. templom zárófalának

Köhereteket vagja?

Tata, Piarista vendház és templom 1767-1770

Verlessonuló R.K. templom építésén dolgozott 1752.

Agyházy: Barokk szobrászat ... Bp. 1959.

II. 60., 74, 75., 76., 143., 283., 304. l.

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

Kgy. Széchenyi u 14. sz. Emeletes lakóház (Borbély-ház), 1763.

Magyar építészet. Bp. 1954. 73. l.

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

Kecskéd (Komárom m.) Rk. templom,
1764.

Magyar építészet. Bp. 1954. 75. l.

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

Oroszlány (Komárom m.) Majki kamalduli remetesége vadászkastélyá alakítása, 1748-49.

Szék (Komárom m.) Rk. templomának szentélyátalakítása, 1776.

Magyar építészet. Bp. 1954. 75. l.

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

Tata. Nepomucenus malom,

Tata Nep. Szt. Janos hid (Repr. 104) 1780 körül

Tata Kálvária-kápolna átalakítása

Tata Rk. templom 1751-74

Tata Harangláb ? (Repr.)

Magyar építészet. Bp. 1954. 75. l. 208. l
207. l

R. D. K.

FELLNER Jakab építész

Talabánya. Alsófallai rk. templom javítása, 1756.

Magyar építészet. Bp. 1954. 75. l.

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

Tata. volt. Piarista rendház, kápolnával, 1767-70

Tata. Kiskastély. 1764-69

Tata „Török Fürdő" [?] 1733-38

Magyar építészet. Bp. 1954. 75. l.

M. S. R.

FELLNER Jakab építész

Bükkszécs (Borsod-Abauj-Zemplén m. Rés. templom, 1779.

Hejce (Borsod-Abauj-Zemplén m.) Volt püspöki kastély XVIII. sz.

Magyar építészet. Bp. 1954. 84. l.

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

Eger. Dobó-u 3. Földszintes lakóház 1770 körül.

Eger. Kossuth-tér 2. Emeletes lakóház (Deeneager-ház) 1770 körül.

Magyar építészet. Bp. 1954. 86. l.

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

Andornaktálya (Heves m.) Kistályai
rk. templom, 1770 körül

Eger. Alkotmány-u 12. Emeletes lakó-
ház (u.n. Báró ház) 1776.

Magyar építészet, Bp. 1954. 86. l.

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

Mór. Volt Lamberg-kastély. 1762-76.

Magyar építészet. Bp. 1954. 85. l

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

Eger. Népkert. Kőhid. XVIII. sz. második fele

" Volt érseki liceum. 1765-85 (Repr 128 129

" Széchenyi-u 14. Emeletes lakóház (Borbély-ház, 1763.

" Vörös Hadsereg-u 10. udvarán emeletes pavilon 1780 előtt.

Magyar építészet, Bp. 1954. 86. l. 224. l.

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

Eger. Nagyprépostí-palota, 1774-76.

" Vármegye-tér. Áll. méntelep, 1765

Ászár (Komárom m.) Uradalmi épü-let. 1771.

Ászár. Rk. templom, 1777.

Baj (Komárom m.) Rk. templom, 1796.

Császár (") Rk. templom, 1772-1803.

Magyar építészet, Bp. 1954. 86. l.

M. D. L.

FELLNER Jakab építész

Tata. Ady Endre-u 11. Párt-ház, 1770.
" Felszabadulás u 8. Kapu ? 1770. (Rest. 135)
" Kossuth-tér. Rk. templom 1751–74.
" Volt uradalmi persegház, 1770
" Volt Esterházy-kastély 1762 67
" Kerti-lak (Rest. 133.) Rest. 134.

Magyar építészet, Bp. 1954. 87 l. 227. l.
228. l.

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

Dad (Komárom m.) Rk. templom, 1780

Nagyigmánd (Komárom m.) Rk. templom, 1777.

Tarján (Komárom m.) Rk. templom Gött Antallal, 1765-80.

Magyar építészet. Bp. 1954. 86. l.

M. D. K

FELLNER Jakab építész

Vértessomló (Komárom m.) Rk. templom, 1780.

Gyömrő (Pest m.) Rk. templom, 1777.

Magyar építészet. Bp. 1954. 87 l.

R. D. K.

FELLNER Jakab építész

Nagyesztergár (Veszprém m.) Rk. templom, 1796.

Pápa. Irgalmasrendi kórházi kápolna, 1763.

Pápa. Rk. plébániatemplom, 1774-86.

Magyar építészet. Bp. 1954. 89. l.

Fellner Jakab
építész

M.D.K.

A püspöki palota építésze.

Dr Vajkai Aurél: Veszprém, 434 lap.
Élet és Tudomány, 1959. ~~nov.~~ okt. 1., 14 oldal.

MDK

Fellner Jakab

A pannonhalmi templomnagyarányu átépitésére Somogyi Bániel főapát készittet terveket - az alaprajz és felépités formáiból következtetve Fellner Jakabbal.

28.o.

Levárdy Ferenc: Pannonhalma épitéstörténete. I.

Müv.Ért. VIII.évf. 1959. 1. sz. 27.-43.

Fellner Jakab építész M.D.K.

Tata, kastély 1762

Eger, liceum épülete, főmüve, befejezve, 1785-ben.

Kampis, hagy. müv. Bp. 1960 443.

Fellner Jakab építész M.D.K.

Eger, püspöki palota lépcsőháza és kápolnája, korai műve.

Mór, Lamberg grófok kastélya 1762

Tata, piarista rendház, 1765

Veszprém, püspöki rezidencia, befejezve 1776 (repr. 443 o.)

Kampis, hagy. műv. I. 3p. 1960 442

Fellner Jakab építész M.D.K.

szül: Nikolsburg.

Tatai plébánia tplom 1750 —

Pápa, plébánia tplom 1771 —

Csekléz, Eszterházy-kastély ujjáépítése

Kampis, Magy. műv. Bp. 1960 440, 441

Fellner Jakab épitén M.D.K.

a későbarok képviselője.
az egri liceum repr: 1630.

Zádor A: Some problems of the development of classicism in architecture. Acta Historiae Artium. 1959 VI. 159

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

Pápa. Temető kápolna ? XVIII. sz.

Magyar építészet. Bp. 1954. 89. l.

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

Veszprém. Püspöki alkalmazottak háza. 1775–78. (Rés. Bl.)

" Püspöki palota, 1765–76.

" Vaci kis szemináricum, 1770–78.

Magyar építészet. Bp. 1954. 89. l. 225. l.

de. D. K.

FELLNER Jakab építész

Tata. Esterházy. Kastély 1762-1767

Alaprajz 42. kép

Magyar építészet Bp. 1954. 214. l.

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

A copf-építészet elterjedésében és megalkotásában nagy szerepe van.

Eger lécum

Tata, Pápa ~~kas~~ templom

Veszprém, Mór, Tata kastély

Magyar építészet Bp. 1954. 25. l.

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

Szák (Komárom m.) ref. templom át-
alakítása 1776.

Magyar építészet. Bp. 1954. 50. l.

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

Tata Kálvária-domb. Kálvária-(v. Szt. János-) kápolna átalakítása 1780 körüle

Magyar építészet. Bp. 1954. 50. l.

Fellner Jakab építési

M.D.K.

Vértestolna – r.k. plébániaház
1751

Genth. Műeml. 1959 I. 425

Fellner Jakab építési M.D.É.

Vértessomló, r.k. templomon 1752-ben dolgozott.

" vendéglő 1770

Vértesszőllős r.k. templom F.J. javított ta 1741-ben és 1775-ben.

" vendéglő 1770-74.

Gerevich Művtört. 1959 I. 424-25

M.D.K.

Fellner Jakab épületei

Vértesboglár, r. k. ~~templom~~ plébánia-
lak, 1761.
" vendéglő 1768

Vértesketheły - r. k. templom 1766
" vendéglő (1766) és vá-
góhíd (1774).

Gerevich Művtört. 1959 I. 424.

M.D.K.

Fellner Jakob építén

Veszprém, Dravetz-ház, 1773.

" Gizella kápolna kapuzata.

Gentle. Kunstl. 1959 I. 420

Fellner Jakab épitém

M.D.K.

Veszprém – nagyszeminarium, 1775, 1782.

Genth. Müeml. 1959 I. 419.

M.D.K.

Fellner Jakab építész

főmuve: Veszprém, püspöki palota
1765-76.

(408. kép)

Veszprém, püspöki alkalmazottak há-
za 1775-78

" ut. tászló intézet 1770-78

Genth. Müeml. 1959 419.

Fellner Jakab épitéu M.D.K.

Ugod – r. k. Templom, 1772 kö-
rül.

Genth. Mühml. 1959 I. 400.

Fellner Jakab épitein M.D.K.

Táp – r.k. templom 1764
" vendéglő, 1772

Tápszentmiklós, r.k. templom 1768

Genth. Müeml. 1959 I. 390

Fellner Ferdinand építén M.D.K.

Tengelic – csapótengelici Csapó kuria
1895 ben építette át

Genth. Müeml. 1959 I. 392

Fellner Mihály építei M.D.K.

Tatabánya — bánhidai r.k. templom 1774-75. ben építette át

" bánhidai r.k. plébánia-ház, 1755

" Bánhida, vendéglő

Gerle. Műemk. 1959 I. 389.

Fellner Jakab épitéu M.D.K.

Tatabánya – bánhidai Lapatári malom 1753

" bánhidai birkaól 1655–1773

" felsőgallai r.k. plébániaház 1768

Genth. Müeml. 1959 I. 390.

Fellner Jakab építén M.D.K.

Tata – Schweizerei, később lóistálló
1765.

" Vágóhid 1755

Tatabánya – alsógallai r.k. templom
1765-66. (390. kép)

Gentle. Müzeml. 1959 I. 388, 389

Fellner Jakab építén M.D.K.

Tata – Esterházy kastély

1764-69

" kiskastély, 1751 F.J. első
műve. 1764-69 között ugyan-
csak F.J. tervei nerint bővitették.

Genth. Mühml. 1959 I. 388.

Fellner Jakab építén M. D. K.

Tata – vár – hidja 1755
" Nejspark, uradalmi pezsgő-
gyár 1770 körül
" harangláb u.n. óratorony
F. J. terve alapján

Genth. Müeml. 1959 I. 386, 387

Fellner Jakab építén M.D.K.

sírja a tatai r.k. plébánia templom kriptájában. (1780 dec. 12.)

A tatai r.k. templomot építette 1751-80 között

Tata - tóvárosi malom, 1755

Genth. Müeml. 1959 I. 384-385

Fellner Jakab, építész MDh.

A panaszos levél írója elmondja, hogy Fellner Jakab nagy művét, az egri liceumot „ijesztően elszúfítja az otromba névfirkálási láz"...

– : szenvedélyes firkálók

Népszabadság, Bp. 1959. aug. 27. 9. l

M.D.K.

Fellner Jakab

Tatán a kapucinus templom építésénél palléroskodott 1743-46 között; dolgozott a kapucinus rendházon is.

Genth. Műeml. 1959 I. 383

Fellner Jakab épitén M.D.K.

Tata - József malom 1791 -
" piarista rendház 1767 - 70
" Nepomucenus - hid, 1770
" Cifra malom 1755 ben dolgozott rajta
" Kálvária kápolna 1755

Genth. Müeml. 1959 I. 380 - 381 - 383

1.

M.D.K.

Fellner Jakab építész

Tatján, r.k. templom 1765-80

(385. lép)

Tata, Ady Endre u 3, 1770 körül

" " " " 9, talán F.

" " " 11. állítólag F.

Genth. Müeml. 1959 I. 378

Fellner Jakab építén M.D.K.

Tata, Ady Endre u 22, Szarka-fogadó
1766-69

" " " u. 26, Miklós malom
1760 körül

" Nepomucenus-malom,
1758- F. Anlajdona

Genth. Müeml. 1959 I. 379

Fellner Jakab épitéu M.D.K.

Szomód, r. k. templom 1775-78

Genth. Kücml. 1959 I. 372.

Fellner Jakab épitéen M.D.K.

Szend, r. k. templom 1747

Genth. hücml. 1959 I. 340

Fellner Jakab épitén M.D.K.

Szár, vendéglő 1772.
" birkaól 1770

Genth. kuenl. 1959 I. 337

Fellner Jakab építész M. D. K.

építette át. 1776 ban a Szák-i r. k. templomot.

Szák, magtár 1755
Szár, r. k. templom 1759-60
" r. k plébaniaház 1765 körül talán az ő műve.

Genth. kücml. 1959 I. 336, 337

M.O.K.

Fellner Jakab épitett

Pusztavám, vendéglő 1765

Gerth. Műemk. 1959 I. 275

Fellner Jakab építész M.D.K.

vagy műhelye

Pápa, Szabadság főtér 13. Volt tészti kaszinó.

Genth. hüeml. 1959 I. 244

Fellner Jakab építész M.D.K.

Pápa, r.k. templom 1774-1783

" Esterházy kastély belső át-
alakítása 1773

Genth. Müeml. 1959 I. 243

Fellner Jakab ipitén M.D.K.

Pápa, irgalmasrendi kórház.

1763-76.

Jókai Mór u. 30, Mikovinyi ház

1770 körül

Genth. Müzeml. 1959 I. 239, 240

Fellner Jakab építén M.D.K.

Oroszlány, majki kamalduli remeteség. 1748 – 49. hésőbb vadán kastély.

Genth. Müeml. 1959 I. 230

Fellner Jakab épitén M.D.K.

Nyárád r.k. templom 1771-72

Genth. Mineml. 1959 I. 227

K. D. K.

FELLNER Jakab építész

Jata, híd az átalakított várhoz

1755.

Lásd: Magyarországi várépítészet

Bp. 1955. 378. l.

R. S. V. P.

PETITNEY [illegible] Taylor

Yale, Class of [illegible] Yonkers

1922.

[illegible]: Interpretation [illegible]

Dec. 1921. 3rd C.

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

Mór, Tata, kastély

Gerő: Magyarországi művészet
Bp. 1955. 433. l

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

1765. Gyöngyös, régi vármegyeháza (ill. mértelep) megújítása

Gyöngyös városképi és műemlékei vizsgálata Bn. 1951. MOMOK. 22. e

R. D. R.

FELLNER Jakab építész

Gyöngyös, v. megyeháza átalakítása

XVIII. 32. V.

Gyöngyös városképi és műemeleki ~~és~~ vizsgálata Bp. 1951. MUMOK. 4.

Vénérat gy.

FELLNER JAKAB

az Esterházy család tatai épitésze/+1780/

a pápai kéttornyu barokkplébániatemplom épitője 177

1774- 1786 között

Gerő László- Sedlmayr János: Pápa, 1959. 166.1.

Fellner Jakab MDK

Sz.1722. jul. 25. mgh. 1780 . dec. 12.

tatai "murarium magister"

Komárom megyei müvei...

Kralovánszky Alán: A legnagyobb barokk épitészetünk emlékét ídézzük.
Komárommegyei Dolgozók Lapja.1957. jul. 31.

M.D.K.

Fellner Jakab, építész

művének tulajdonítja a szerző a pannonhalmi apátság XVIII. századi nagszabásu átépítési terveit, melyek azonban a bencés rend II. József rendelkezésére bezövetkezett feloszlatása folytán nem valósultak meg.

F. Levárdy: Les monuments d'architecture médiévale à Pannonhalma. Acta Historiae Artium, Bp. 1962. tom. VIII. fasc. 1-2. p. 11.

MDK

Fellner Jakab

Egerben alkotta főműveit: Az érseki palota egy részét, az egri érseki lyceum (282.oldalon kép) A veszprémi püspöki palota, a tatai és papai plébániatemplom.

Kapossy J.: A későbarokk építészet Magyarországon.

Magyar Művészet 1927. 282, 283, 289,l.

Fellner Jakab, építész

MDh

A tatai Kálvária-templomot restaurál-ják, s benne Fellner Jakab emlékére múzeumot rendeznek be.

– : Hír

10.

NÉPSZABADSÁG, 1. 1963. jan. 5. [Vidéki]

FELLNER JAKAB:
építőművész

az egri lyceum építője

Pogány Frigyes: UTcák és terek művészete
Bpest, 1954. Építésügyi kiadó. 196. l

HDL

Fellner Jakab, építész

A hazai barokk legnagyobb mestere.
Főként Tatán és Egerben működött.

Artner Tivadar: A magyar építészet útja

8.l.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1962. nov. 29.

MDK

Fellner Jakab, épitész.

A morva származásu épitésznek hazánkon kivül nincsenek hiteles müvei. Főmüve az egri liceu, ./1765-85./, majd a pápai plébániatemplom, és a veszprémi püspöki palota.

A magyarországi művészet története I.
Bpest, 1961. II. kiadás. 457-58.l.

Fellner Jakab, épitész ~~[illegible]~~ M.D.K.

Művéner tulajdonitja szerző a tatai piarista-rendházat, melyet több épitészettörténészünk Valero Jakab-tervei szerint épültnek gondol. Valero Jakab, az épitészetben különben igen jártas*) és kiváló geometria-tanár, csak az épület helyének kijelölésébe folyt bele s az épitherés egész ideje alatt Fellner Jakabbal szoros kapcsolatban s jó barátságban volt.

Dr. Dornyai Béla: F. Fellner Jakab tatai műépitészről

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye, Bp. 1930. 64. kót. Havi Füzetek, VII. ev. 3-7. sz. 43. old. 10-11. á

*) piarista rektor

M.D.K.

Fellner Jakab, építész

Jakai plébánia-templomát, melynek helyét 1751-ben jelölték ki, az idevágó teljes irodalommal s az építés történetét részletes leírásával ismerteti:

Dr. Dornyai Béla: Fellenthali Fellner Jakab lakai műépítészről.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1930. 64. köt. Havi Füzetek, VII. cof. 3-6 sz., 29-50. old. 1-6. ábra

F. Fellner Jakab, építész M.D.K.

többszörösen és kiváló hozzáértők által feldolgozott munkásságához szerző csak két objektumot akar megemlíteni, melyek Fellner művészetének teljes ismeretéhez mégis szükségesek, s ezek: az egri nagyprépositi palota és a kistállyai plébánia templom.

ifj. Cs[emegi] J.[ózsef]: Adalékok fellenthali Fellner Jakab munkásságához.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1935. 69. kötet. 317. old. 3 szöv. á.

M.D.K.

Fellner Jakab, építész

már 1751-ben Tatán működött, és ott is halt meg 1780-ban. Második házasságát 1763-ban Bécsben kötötte. Ebből és egéb adatokból is valószínű, hog ő maga is bécsi származásu volt.

Dr. Dornyai Béla: F. Fellner Jakab tatai műépítészről.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1930. 64. kót. - Havi Füreter, VII. évf. 3-6. s. 44. old.

M.D.K.

Fellner Jakab, épitész

a magyarországi késő barokk kiváló épitőművésze, az egri Liceum, az érseki palota egyik része, a veszprémi püspöki palota, a tatai és a pápai plébánia templomokon kívül, szerző megállapitása alapján Tatán még több épitészeti remeket is hagyott hátra um. a piarista-rendházat, a tatai gróf Eszterházy kastélyt s esetleg neki tulaj donitható a Kálvária-kápolna is.

Dr. Dornyai Béla: F. Fellner Jakab tatai műépitészről.

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye, Bp. 1930. 64. kót. Havi Füzetek, VII. évf. 3-6. sz. 37. old. 7-11. á.

Fellner Jakab, építész

MDk

Tatán, a Kálvária-dombon Fellner-Múzeumot állítanak fel.

–: Kulturális hírek

8. f.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1963. máj. 18.

Fellner Jakab, építész MDK

Tatán, a kétszáz éves házak többsége a XVIII. sz.-i európai hírű építésznek, Fellner Jakabnak alkotása. Most Fellner Múzeumot létesítenek Tatán; a védetté nyilvánított Kálvárián rendezik be.

—: Röviden

6.

NÉPSZABADSÁG, Dn. 1963. máj. 7.

M.D.K.

Fellner Jakab, építész

nevéhez fűződik a veszprémi püspöki palota építése.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1939. 73. köt. 326. old.

Fellner Jakab, építész M.D.K.

tatai Eszterházy kastélyát szerző cg szakmai tanulmányi kirándulás beszámolójában említi és közli. Ugyanitt tesz említést cg „műtörténeti vonatkozása képről, melyen a már lebontott tatai szinház interieurje látható."

Hock István: A tatai tanulmányi kirándulás.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.

1940. 74. kôt. 153. old. 7-8. á.

M.D.K.

Fellner Jakab, építész

tatai plébánia templom leírásában (szerző) kegelettel emlékezik meg a nagy barokk mesterről, akinek kamvai a szentély alatti kripta bejárója előtt nyugszanak.

Hock István: A tatai tanulmányi kirándulás

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.

1940. 74. kót. 155. old.

FELLNER Jakab építész

1768-74. Veszprém, püspöki palota

Eger, Érseki palota átépítése

" Nagyprepasti palota

Kecskéd, templom (kagyúrit)

Pápa, plébániatemplom Repr.

Tata " 227.

Rados Jenő: Magyar építészettörténet Bp. 1961. 228.

M.D.K.

FELLNER Jakab építész

1722 – 1780

Cseklész, (Bernolakovo) vael Esterházy kastély kibővítése (1756)

Eger, vaet Lyceum, ma Pedagógiai Főiskola (1765-85) Rest.

1762. Seér, Lamberg-kastély

1764. Tata, Piarista rendház

Rados Jenő: Magyar építészettörténet Bp. 1961.
208, 221, 223, 226, 227.

M.D.K.

FELLNER Jakab építész

1722 - 1780

Fiatalon került Magyarországra, ahol az Eszterházyak építészeként Tatán lelepedett meg

1762. a tatai kastély építésére kap megbízatást egyik terv nem valósul meg

1764.: Tata, sarokbornyos kastély

Rados J enő: Magyar építészettörténet Bp. 1961.

226. l.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor-u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

KOMÁROMMEGYEI
DOLGOZÓK LAPJA

Fellner Jakab

K 1957 JUL 31. 3-4

470

OLGOZÓK LAPJA

1957. július 31.

A legnagyobb barokk építészetünk emlékét idézzük

Kevés megye büszkélkedhet hazánkban annyi csodálatos szép műemlékkel, történelmi értékkel, mint Komárom megye. De illő, hogy nemcsak a műemlékekben gyönyörködjünk, hanem megemlékezzünk azokról is, akiknek köszönhetjük létüket; az alkotó művészekről.

Ennek a kedves kötelességünknek teszünk eleget, amikor *Fellner Jakabról*, a Dunamedence legnagyobb XVIII. századi, barokk építőművészéről, a tatai „murarium magister"-ről emlékezünk

Fellner Jakab 1722. július 25-én született a morvaországi Nikolsburgban. Osztrák, bécsi tanulóévei után 23 éves korában telepedett le Tatán. Három év múlva a komáromi templomépítő *Kuttner Józsefnél* tett sikeres kőművesmesteri vizsgát. Ezután az Esterházyak építésze lett egészen haláláig. Csak röviden soroljuk fel legnagyobb önálló alkotásait. Tatán: az egykori piarista rendház kápolnájának remekbeszabott barokk kapuja; a plébánia templom, amelynek tervezésére és építésére a híres kortársát, *Anton Pilgram* építészt legyőzve kapott megbízatást; a tóparti nagy és kis kastély — ma járási kórház —; a Miklós és Nepomucenus malmok; a kamalduli rendház; a Béke téri és Ady Endre utcai házak egy része; a volt Pezsgőgyár, a népparki kastély (tervei alapján utódja és tanítványa, Grossmann, fejezte be); a kálváriai középkori kápolna átalakítása, valamint a mai Öregvár — Kúny Domokos Múzeum — teljes átalakításának terve, amelyet Esterházy Miklós hirtelen halála akadályozott meg kivitelezésében — csak a főkapu, az ehhez vezető új híd, bent az udvaron a tiszttartó háza, a börtön és a kápolna készült el.

Megyénkben még Nagyigmánd, Aszár, Szák, Császár, Dad, Bokod, Kecskéd, Mocsa, Tarján, Baj, Tatabánya és Majk dicsekedhet fellneri alkotásokkal. De híre túlnő szűkebb hazáján — Komárom megyén — mert az egész ország területéről kapott megrendeléseket. Huszonhét városban és helységben épített templomot, kastélyt, gazdasági épületet, stb. Kiemelkedő alkotásai az egri líceum, a veszprémi püspöki palota, a pápai plébánia templom, amelyek többi alkotásaival együtt külön fejezetei az európai barokk művészettörténeti kutatásoknak. A sok fáradságos munkát, tervezést, utazást nem bírta örökkön lángban, belső tűzben égő lénye, s 1780. december 12-én Tatán elhúnyt. Sírfeliratát névtelenül hagyta az utókor, de nem felejtettük el és emlékezünk a külföldről származó, de megyénkben izig-vérig magyarrá és nagy művésszé alakuló Fellner Jakabra...

Kralovánszky Alán
a tatai Kúny Domokos Múzeum vezetője

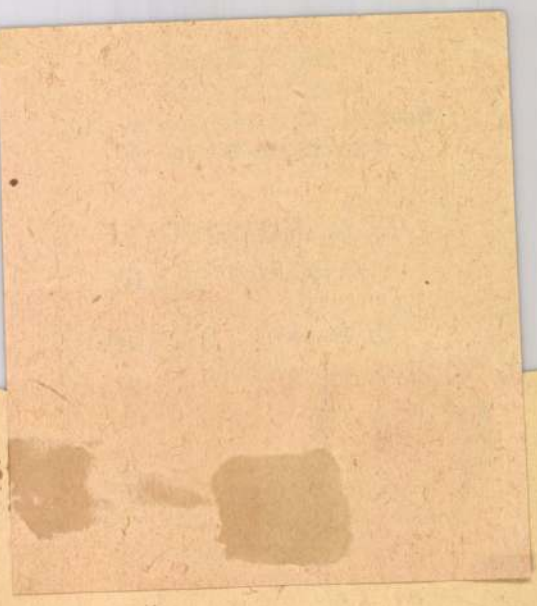

A párosverseny eredménye:

68 850 tonna szén terven felül és 6 millió forint megtakarítás

A három szénbányászati tröszt bányászai július 26-án délután Dorogon a József Attila kultúrházban gyűltek össze, hogy megbeszéljék az elmúlt második negyedév munkájának eredményeit és megkössék a harmadik negyedéves párosverseny szerződést. A bányászküldöttek értekezletét *Tolmácsi Ferenc* elvtárs, a párt megyei intéző bizottságának tagja nyitotta meg. *Csetneki István* elvtárs, a Nehézipari Minisztérium szénbányászati főosztályának vezetője mondott beszédet. Köszönetet mondott a három tröszt minden műszaki vezetőjének, párt- és szakszervezeti funkcionáriusának és a bányászoknak a második negyedévben végzett kiváló munkájukért. Rámutatott, hogy bár a második negyedéves párosversenyben a bányászok nagyszerű eredményeket értek el, még mindig van elmaradás az 1956. évi termeléshez viszonyítva. A napi átlagteljesítmény 84,6 százalékos volt. [illegible]

ünnepélyes zászlóátadás után sor került a hagyományossá vált párosverseny megkötésére. Először a dorogi trösztől *Bérces László* főmérnök szólalt fel. Beszámolt arról a munkáról, amelyet a dorogi bányászok végeztek az elmúlt negyedév alatt, s ismertette harmadik negyedéves vállalásaikat. Dorog 10 000 tonna szenet vállalt terven felül. Elhatározták, hogy a szén tonnáinak önköltségét 10 forinttal csökkentik. A harmadik negyedévben közel négymillió forintot takarítanak meg. A következő felszólaló *Seregi János* főmérnök volt, az oroszlányi szénbányák vállalat igazgatója.

— A három tröszt versenye helyes volt — mondotta — mert sokkal nagyobb eredmények születtek, mint amire számítottunk. Oroszlány a megtisztelő második helyet érte el és szívesen csatlakozunk a harmadik negyedévi párosversenyhez is. Elhatároztuk, hogy 10 200 tonna szenet termelünk terven felül, és 500 000 forintot megtakarítunk.

Beczker Ferenc főmérnök, a tatabányai bányászok versenyfeltételeit ismertette. Az 1 280 000 forintos önköltségcsökkentés mellett 10 856 tonna szenet termelnek terven

Üdülő bány

Július második felében 8 fiú várakozott izgatottan Tat felé haladó személyvonatra. gyobb csomagjaikat szoronga búcsúztak szüleiktől, míg vég s a gyermeksereg az ablakból vonat Mikospuszta felé robogo füzitőn még 30 dorogi kisfiú is

Fellner Jakab

építész

irod

Breznay Imre: Eger

a XVIII. században. I. k.

Eger, 1933. 100. l.

Fellner Jakab

wód

= ezuay cos

Br. Kar. Egri kepeskönyv

42, 43, 44. l. u.o. 1937

53

Nyo. Dr. Szem

Fellner Jakab

épitett

l

Csányi (K.) 1954

27, 28. 1.

A m. kéramia
és porc. tört
és lepci
1954

Fellner Jakab

l. életrajz

Csát Géza: A barokk építészet emlékei Tatán

Kny: Technika

1939. 8-9. sz.

1. l.

7. l.

8. l.

Népelhel

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
450/1908. nkor

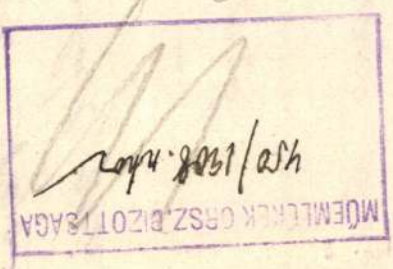

1200 Frával Egyezerkettőszáz
Koronáról meg összeget Kgs.
Éber László előadó urtól mai
napon átvetten. —

Budapest 1908 julius 10-ik

Nagrand Milán

A BUDAVÁRI FÖEGYHÁZ HELYREÁLLITÁSA

Fellner Jakab
épitész

irod

Csás Géza:
Tata nevezetesebb
barokképítészeti al-
kotásai. Technika
1939. 326-l.
kerjel ~~ír~~
alaprajzzal,
műszaki raj-
zokkal

40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48.

Jahrg. V. Hefte 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60.
" VI. " 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75.

III. Bd. (Jahrg. VII u. VIII.) 1. Jan. 1872 – 1. Dec. 1873. (Nr. 76. – 99.
Hefte 76.–92, 94.–96, 98, 99.

Jahrg. IX. Hefte. 100 – 104, 106 – 111.
Jahrg. X. Hefte 112 – 123.
Jahrg. XI. Hefte 124 – 135.
Jahrg. XII. Hefte 136 – 147.

III. Bd. (Jahrg. XIII u. XIV., 1. Jan. 1878 – 1. Dec. 1879. Nr 148 – 171)
Hefte 148 – 150, 152 – 157, 159, 160, 163 – 168, 170, 171.
Jahrg. XV. Hefte. 172, 173, 179 – 183.

Fellner Jakab

Csengeri József írj:

Adalékok Fellenthali Fellner Jakab munkásságához.
MMÉE Közl. Havi Füzetei. 1935

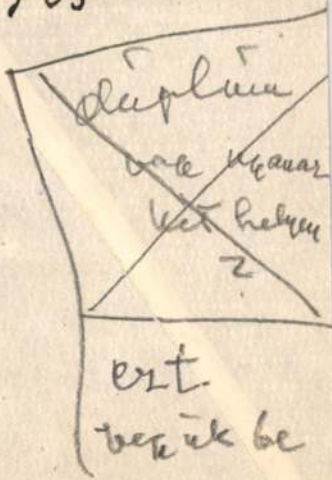

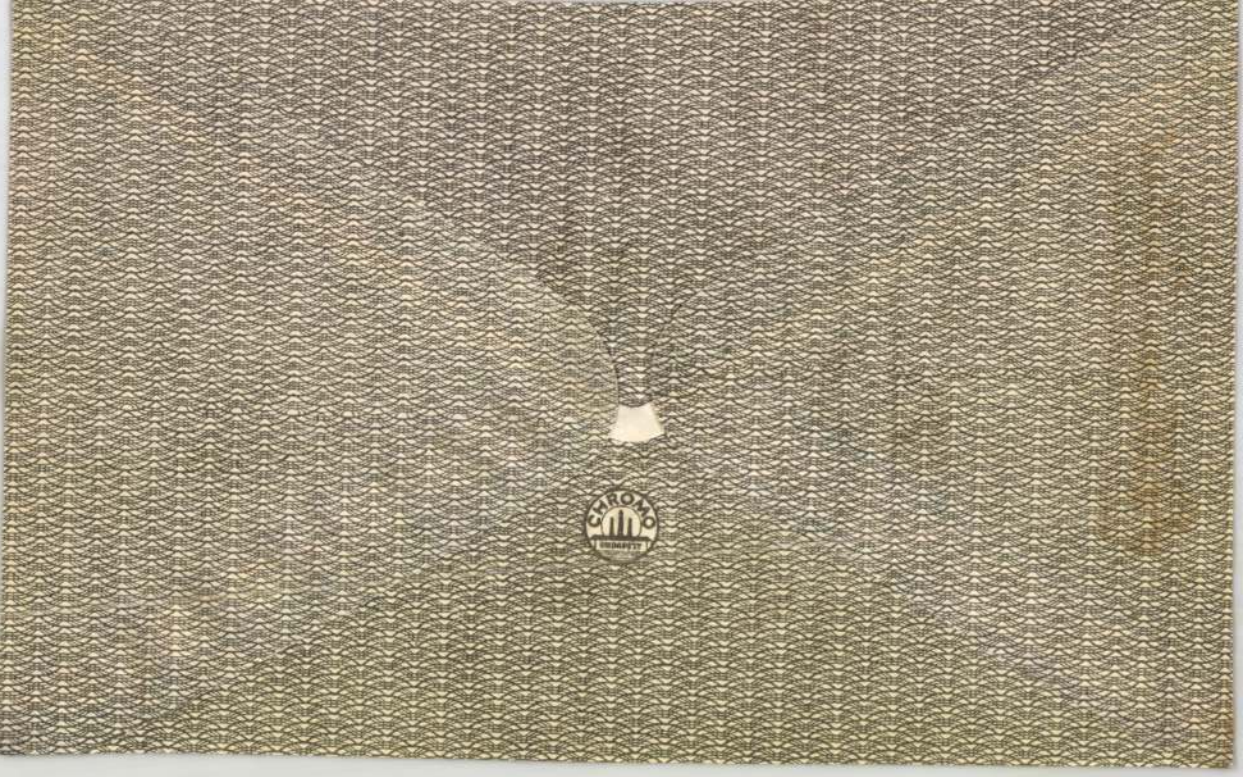
CHROMO

Fellner Jakab

épitéz

egri liceum

érod

iel T-ué

Dankaz inczy F.

esztétikai

50.-C,

Törekvési

1940

tondijban reszesult mezőgazdasági tanulmányok végzésére (Heller

téneti és zeneszerzési tanulmányokra. Zenetörténeti tanulmányok kapcsán a következő felolvasásokkal szerepelt a rádióban: Elfelejtett magyar zenekari művek, Rózsavölgyi Márk emlékezete, Heller István emlékezete, Buxtehunde emlékezete, Bihari János művei, Régi magyar indulók, A gordonka a magyar zene történetében. Elkészítette a rádió számára a magyar hadi muzsika és a magyar énekesszínpad repertóriumait. A Nemzeti Színház százéves jubileuma alkalmából feldolgozta és hangszerelte a rádió számára Rózsavölgyi Márk Nemzeti Örömhangok a Pesti Magyar Színház megnyitására című 1837-ből származó művét. A Szent István-napi szabadtéri zeneünnep alkalmából feldolgozta Tinódi Sebestyén Budai Ali basa históriáját férfikarra és zenekarra, valamint a Rákóczi-nótát és két kuruc dallamot zenekarra. Két szerzeménye jelent meg az év folyamán: Hertelendy generális nótája zongorára és a Pásztortűz című dal Dalmady Győző költeményére. Következő szerzeményei kerültek bemutatásra: Pastorale-, Bihari-, Lavotta- és Rózsavölgyi-táncdallamok. Magyar zenetörténeti kutatásokat folytatott Bécsben és Pozsonyban és felfedezte a Rákóczi-induló legrégibb kéziratát. A magyar szövegírók, zeneműkiadók és zeneszerzők szövetkezete megbízásából a magyar nóta kataszterének elkészítésén dolgozik.

Dr. Tóth Dénes (1908, Budapest, ref.), foglalkoztatott diplomás zeneszerző Budapestről (Horváth János professzor) 400 pengő

Fellner Jakab

éjütés

cród

Darnay Kálmán

Sümegi Kalauz.

Sümeg 1930. 5. l.

— tornyok 41
— i stílus 178
COGNAT *(Allier)* templom, alaprajz 64
COMO 98, 114, 132, 141, 142
— palmettásmotívum 160
— S. Abbondio, apszis 116
— — kocka oszlopfő 30, 149
CONTRAACQUINCUM 118
CORNEILLA-DE-COFLENT *(Pyrénees-Orientales)* káptalani templ., kapu 89
— ablak 116
CORNETO TARQUINIA S. Maria di Castello, oszlopfő 146
— normand motívumok 153
CORTAZZONE S. Secondo, szirénaalakú faragvány 145
COULOMBES *(Eure-et-Loire)* oszlopfő (Louvre) 174
CREMONA 132
— székesegyház 154
— — előcsarnok 90
— —kapuoroszlán 57
— szobrászműhely 188
CRÉUILLY *(Calvados)* oszlopfő 146
CRISTIAN l. Keresztényfalva
CUGNOLI plébánia-templ., szószék 175

CSEJTE *(Cachtice m.)* vár 126
CSEMPESZKOPÁCS r. k. templom 4 139, LXXXV 2 I
— timpanon 192, L
CSEPEL királyi s 118
CSONGRÁD vára
CSÜTÖRTÖK *(Št Ostrove, Pozsony* Jakab-templom, t LXVI
CSÜTÖRTÖKHELY *Štvrtok, Donners pes m.)* Zápoly 103

DÁCIA 7
DALMÁCIA 26, 27 116, 132, 155, 169, 240
DARMSTADT *(He* fántcsont tábla 1
DEÁKI *(Deákmono kovec, Pozsony* bencés apátsági 107—108, 234,
— alapr. és hosszme
— apszis 116, 167,
— épít. anyag 36
— oldalkarzat 34
— freskómaradvány
DEBRECEN Déri M

Fellner Jakab

Deresényi D. épitész

A Balaton kör jelenek műemlékei

Szépművészet

1941. 176. l.

és képmellékletet

Fellner Jakab

vrád

k. m. univ. tört.

Dívald 1927

140. l.

Többnör

ldom a tojást 76 db à 30 f-
kg. à 3 P. tehát jár érte 33 P.

m / nasárnap feltétlenül
i ennalat sem megyek
ubb és olcsóbb a dolog. –
ül várom értesítéseded
elyik vonattal érkezel.
ehetünk eléd.
ibbet mert írni nincs
póstást lesem, hogy hoz-e

Fellner Jakab

épitett

egri liceum

veszprémi püspöki

palota

pápai plébánia-

templom

Dívald Magyarország Művemlékei

1927

226, 227. l.

228 l. képpel

Fellner Jakab

épitett

l.

B/

Dornyay Veszprém

12. l.

és körmére

rétsl. halaure

1927

Feladó: TIHANYI LAJOS

Fáchartyán

Fellner Jakab

épitéz

XVIII n

1 cred

vyay B:

Dor Bakony

325, l

382,-85,389

Thirring - Vigaró

Rétl. m. u. I. halaurok

II. Dunántul. 5.

1927

képpel és alapr.-al

Dornyay Béla: Fellenthali Fellner Jakab ta-
tai építőművészről.

Kny. Magyar Mérnök- és Építész Egylet Közlönye
4°, 17 K, 26 L, Budapest, 1930.

Fellner Jakab

Fellner Jakab
építész

~~[illegible]~~ l.

Dornyay Béla dr.

Tata műemlékei
Rados és Skönyi
könyvében.
Tata 1934. 15. l.
16. l. 18. l. 19. l.

: M.U.Dr. DARVAS

Fellner Jakab

wód

Éber, L.: Ungarische Bautätigkeit des achtzehnten Jahrhunderts. A Magyarország 1930. 8-9 sz. 232. l.

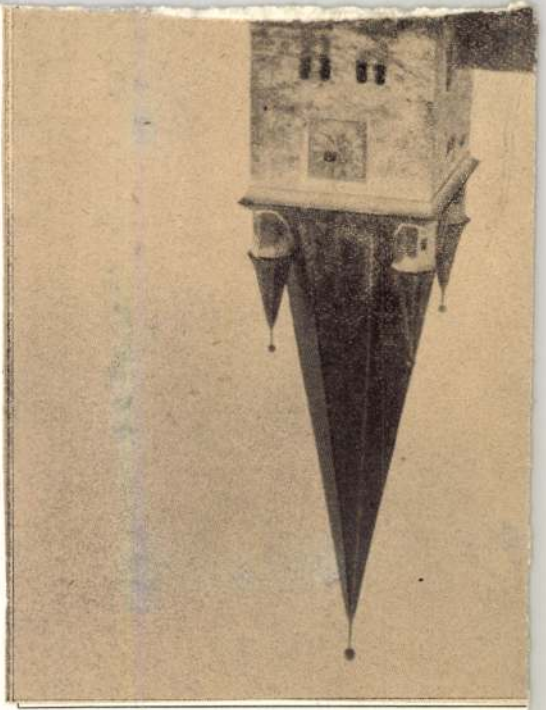

Le V

Fellner Jakab

épitész

l.

E. G. I. 3iol

Fellner Jakab

vod
z

Entzfőpapok

Mův-i és
művelt-ségi
tevékenysége
a 18. 4-ben

Regnum

1942-43.

V. K.

257. l.
258. l.
261. l.
264. l.
266. l.
268 l.

364

Fellner Jakab

Erő
2

E: Q m.

Focsképnyitott, m.

rövid

185. l.

Műemlékek
nyomán
kecskemét

1929

Fellner Jakab

épiten

l. Forum

1935. 178. l.

Fellner Jakab
épitett

wod

Gál, Stefan:
Ungarische Städte-
bilder. Bp. é. n.
20,45. l.

azionale
. Tornabuoni, 20 - Firenze -

Fellner Jakab

l.

Garas v/ Kracker János

Lukács.
1717-79
1941

39. l.
41. l.
48. l.
50, 51. l.

Fellner Jakab

épitéz

l.

Genthon I. Mország

műemlékei. 150,

157, 199, 202,

stb. lásd a név-

mutatót.

az 524 lapon

Fellner Jakab

épitéz

wód

z

T.:

Gerevich L'arte

23.1

antica Ungherese

Roma, 1929

—

romjai.

vidék közepén, a temetőben, pusztu-
rda romjai kötik le figyelmünket. A
immensö épületszárny egyik ablakjában,
körül itt-ott cziprusok diszlenek. A hold
r a vizben a maga egészében visszatükröző dik. ~~Tülüx~~
ragyog.

etei 91:134·5 cm.

98 sz. leirattal. Ára 1200 frt.

i april 15. számának 208. l.

(14/99), az elszámolást elfogadta 1899:
(277/99).

33 sz. leirattal kiadatott a pétervári
(573/99.), honnan 1900. IV. 9 én érkezett

Fellner Jakab

Wod
S

Gerevich, Dr Tibor =
Die Baukunst der
Barokkzeit in Ungarn
A Müggyitő. 1930.
8-9. 33

F. sz. 110087 Név: [illegible] úr / úrnő

013

Pénzbeszedőnk a mai napon eredménytelenül kísérelte meg [illegible] havi 1K aranypengő 88 fillért kitevő számlánk beszedését, miért is folyó hó 5 n. óra táján ismét megjelenik. Kérjük, hogy akkor követelésünket okvetlenül kiegyenliteni szíveskedjék.

Budapest, 1929 évi V hó 14 n.

Budapest Székesfőváros Gázművei.

GME Törzsszám 104. — 6830. MADÁCH-NYOMDA

Fellner Jakab
építeit

Gerő László: Tata
települése és műem-
lékei. Bp. 1954. 11.)
(12, 27,
28, 29, 30, 31, 33,
34, 36, 41, 42, 51.l.

Fellner Jakab

épitész

vród

z

Győri Szemle:

1930. 215. l.

(Régi győri kalyhák az egri líceumban.)

Segesvár, XVII. sz. v. — Humpen mit Deckel,

nyolcszögü talapzaton hintázó vitorláshajó, Ámor gburával. Bécs, empire. — Stutzuhr, Bronze ver- schaukelndes Segelschiff, mit Amor und Psyche.

zott testtel, kosfejes diszü felnyiló fedővel. Svájc, auf der kugeligen, profilierten Leibung Deckel mit

ehető födelén karikás füllel. Svájc, 1755. — Hen- ein Ring. Schweiz, 1755.

t bronz, szára kétfejü sasidomu. XIX. sz. — Zwei Form eines Doppeladler. XIX. Jh.

TÓVAL, öntött bronz, domboru romantikus diszi- Armleuchter, Bronze, mit romantischem Dekor.

uis XVI. stilusu bronzfoglalatban. Amfora alak. áss, grünlicher Marmor, in Bronze gefasst. Franzö-

árán gömbön nyugvó Amorett tartja az S-idomu s a XIX. sz. elejéről. — Zwei Kandelaber Bronze

Fellner Jakab

wod

Kapling Jahrbücher

45. l.

B. XI.

Berl.-
Leipzig
1931

oddy J.: Stellung der ungarländischen Barock in der europäischen Kunstentwicklung

~~Bácsi ásatás VII. 166.~~

Fellner Jakob

l

A)

Hekler Ung.

Kunstgeschichte Berlin 1937

102. l.
106. l.
109

~~Római Korsó fejéből V. 246.~~

Fellner Jakab

wód

a : a

Hekler M.M. Tost – e

139 154. l – 1934

164

Szentiváni Róbert dr. IX. 59

Őszinte sorok Egerről

Eger, julius hó.

(Az Uj Magyarország kiküldött tudósítójától.) Vajjon megérdemli-e a kincses jelzőt az a város, amelynek száz és száz épülete olyan, mint a tüzesfényűre csiszolt nemes ékszer, ahol legcsillogóbb szemű a lány, leghamisabb a vörösbor, legnagyobb szemű a fekete cseresznye és a legkarcsúbbak az öreg diófák. Mert Eger városa dicsekedhetik mindezekkel a jótulajdonságokkal. Lent a síkság szélén, ahol az erdőkkel takaródzó öreg Bükk hátat fordít a tiszamenti pusztáknak, a lankás dombokon már megkapálták a szőlőt s a mezitlábas, sudár lányok éppen most szedik az idei nyár első termését, a feketeszemű egri cseresznyét. Ime, az első kincs, amelyből minden évben arany folyik Egernek. *Nincsen óra, hogy mázsás súllyal megrakott szekerek ne induljanak a főváros felé* s a társzekerek hetek óta végeláthatatlan hosszú sorban viszik a föld kincsét s az emberek munkáját messzi városok felé.

Jó termés volt az idén. Májusban már úgy látszott, hogy mindent összeaszal a szárazság, az utolsó pillanatban azonban, amikor a segítség majdnem hiábavalónak látszott, az Uristen mégis csak elküldte jótékony áldását és az eső nyomán kikövéredtek a fekete szemek. Ma már a szőlő felé kacsintgat az egri nép, a szőlő felé, amely lerázta virágját s a nagy legyező levelek mögül dús ígérettel kandikálnak ki az apró szemek.

— Ha az Isten most is megsegít, *rekordtermésünk lesz,* — mondja az egri szőlősgazda, megegyenesítvén magát szőlőjének felkarózott tövei közt s újult buzgalommal vágja neki a kapát a porhanyós földnek. „Csak a napszámos ne lenne olyan fehérholló", hallani mindenütt az állandó panaszt. *Szinte csodaszámba megy manapság egy heverő munkáskéz az egri szőlőkben,* s ha a gazda maga nem fog hozzá házanépével, ördög prédájára maradhat a földje.

Ma még régi bort isznak a szépasszonyvölgyi öreg pincékben. A párját ritkító egri völgyben, a kedves nyaralók, haragoszöld fenyvesek, üde rétek festői szomszédságában vasárnaponként meg-megcsikordulnak a zárak a nehéz pinceajtókon, hogy a dombok mélyének magányába hívják a felejtkezni és mulatni most is idejáró egri civiseket. Nem egészen úgy, mint néhány emberöltővel ezelőtt, amikor a gazdának még meg kellett másznia a pincék aljára vezető jó párszáz lépcsőt, hogy a lopóval tüzes bort hozzon a várakozó számos cimborának, jófajta Schillert, vagy bikavért, a borok királyát (ha már a tokajit elnevezték császárnak).

Mennyi kedves este s mennyi rémtörténet tapad ezekhez a kacskaringós pincefolyosókhoz. A nép azt hitte róluk, hogy *az egri vár sok kilométer hosszú kazamatáival állnak összefüggésben.* Amint a monda tartja, innen lopództak ki Dobó István bátor vitézei az ostromló törökkel való esti viadalra. S a csatazaj még ma sem ült el egészen. Babonás estéken sokan hallani vélik a fegyverek s haldoklók tompa zaját. Mi, gyerekek, minden alkalommal néma félelemmel lopództunk le a kikopott kőlépcsőkön, s a nyirkos falak közt, az irtózatos csöndben halálra rémített minket egy-egy felriasztott béka vagy denevér. Ősszel, amikor a must erjedni kezdett, démoni erők szállták meg a pincéket s *jaj volt a gazdának, ha hosszú póznára erősítve nem tartott maga előtt gyertyavilágot, vagy ha vigyázatlanul túlkorán kíváncsiskodott a kiforrott új bor felől. Ma már víz öntötte el az alsó folyosókat* s a falak közt aligha fordul meg élőlény, legfeljebb néhány öreg béka. A nagyhasú hordók közt kevés már a régi s a régi jókedv is egyre ritkábban süvölt fel a falak között.

●

Nem úgy az öreg város. A liceum vaskos épülete, a nagytemplom ég felé meredő három kőalakja, a minoriták templomának karcsu tornya, a barátok Rákóczi-harangja, a vármegyeház, a mecset, a ciszterci templom mind-mind régi ismerősök. *Eger a templomok és rózsák városa.* Egy nemrég elhunyt polgármesternek, a város igazi nagy szerelmesének az a gondolata támadt, hogy rózsákkal ültesse tele a várost s azóta *minden tavasszal és minden nyáron ezer és ezer rózsabimbó fakad az öreg házak előtt.* Most, hogy a háború más életet diktál, talán torzonborzabb lett a város. Onnét, a kis szőlődombról azonban évszázados ezer gesztenye- és hársfa között némán, időtlenül s változatlanul élnek a tornyok és az épületek.

Bizony, Eger kissé kiesett az időből. Sok évtizeddel ezelőtt a város akkori urai a vasúti hálózatba való bekapcsolás ellen foglaltak állást. *A fővonallal aztán sok minden elmaradt.* Elmaradtak a gyárak, a szecessziós és modern skatulyaépületek, általában a mai élet sokszor kibirhatatlanul gyors lüktetése. *A város képe megmaradt annak, aminek régi urai rendelték. — barokknak.* Nem a lázadó, szenvedélyes barokknak, hanem a bájos rokokó és a hűvösebb Louis XVI. stílussal halkított épületek városának.

Átláthatatlanul gazdag az a mult, amely emlékekben Egerben fekszik. A várbeli székesegyház román és gótstílusú maradványai, amelyek *a középkor egyik legnagyobb magyar székesegyházáról tanuskodnak,* az árpádházi királyok, a fényes XV. század emlékei, a török idők legendái mind beszédes jelekben maradtak meg az utókorra, *a hangadó, a város lelkére legjellemzőbb mégis, a XVIII. századbeli barokk-kor, Eger nagy érsekeinek építkezése.* Lehetetlen felsorolni mindazt, amit „Eger urai" alkottak. A vármegyeháza, a templomok hosszú sora, a kanonoki épületek mind az ő emlékeiket idézik. Csak egyet említsünk meg közülük, Eger nagy püspökét, *Esterházy* Károly grófot, *akinek nevéhez a liceum felejthetetlen épületének alapítása fűződik.* Az Esterházy-vagyon és az egri püspökség sokszázezer holdjának ura hosszú éveken keresztül *minden jövedelmét arra fordította, hogy a tervezett épület minél gazdagabb és csodálatosabb formában valósuljon meg.* Eredetileg egyetem számára készültek a hatalmas falak, a püspök terve azonban csak részben valósulhatott meg, *s a díszterem freskóin ábrázolt négy fakultás közül csak a teológiai és a jogi tudományok kaptak otthont a liceumban. A nagy püspök eredetileg az angolkisasszonyok mai zárdájának helyén lévő épületben felállította az orvosi fakultást is, ezt azonban részben tanulóhiány, részben a kalapos király uralkodásával nagy hullámokat verő politikai zavarok miatt nyolcévi működés után be kellett szüntetni.*

Esterházy Károly az épület tervezőjét *Fellner* Jakabot többízben is külföldi tanulmányútra küldte, hogy „az egri egyetem" ne csak külső építészeti pompájában, hanem belső berendezésében se maradjon el nagy nyugati kartársai mögött. Az elmult másfél évszázadban Eger nagy főpapjai nemcsak megőrizték, hanem jelentékenyen gyarapították is a liceum kincseit, s *ma a hatalmas könyvtár, az épület művészeti emlékei, a képtár, a múzeum felbecsülhetetlen kincseket rejtegetnek.*

Az idegenek kötelességszerűen elzarándokolnak a hatalmas épületbe, keresztülfutnak a díszes termeken s meghallgatják a vezetők előadásait a képtár, a könyvtár vagy a freskók értékeiről. Igazi értékelő azonban egyre kevesebb akad. A toronyban lévő múzeum páratlan porcellán- és cserépkincseire már nemigen van türelme a látogatónak. Jobban érdekli őket a toronyszobában elhelyezett kedves gyerekjáték. Egy távcső, amelynek segítségével a látogatók előtt lévő síma asztalra vetítik a város mozgalmas képét.

A békés XVIII. század monumentális építkezései mellett a létéért küzdő Magyarországot a vár képviseli. Évtizedek óta hatalmas ásatások folynak itt s ma már *sikerült a vár alatt lévő kazamata-rendszert sokszázméteres darabon feltárni. A kazamatákat úgyszólván az egész középkorban építették.* Sokban ennek a tökéletes várrendszernek volt köszönhető, hogy az egri vár a török ostromot kiállotta. *A török uralom után Lipót császár betömette a kazamatákat, nehogy azok Rákóczi hadseregeinek támaszpontul szolgáljanak.* A Habsburg-császárok felrobbantották a fellegvárat is, s ezzel megfosztották az egri erődítményt katonai jelentőségétől. A felrobbantott bástyák kőanyagából készült többek között a liceum, az egri székesegyház és több környékbeli templom. Az első világháború után megindult ásatások feltünően gazdag anyag birtokába juttatták a történészeket. A négy évvel ezelőtt kitört új világháború megakasztotta a kutatásokat s a jövő békéjére vár a feladat, hogy az egri kazamatákat, a világnak minden bizonnyal egyik legtökéletesebb várrendszerét feltárják.

●

A nagy elődök sorában *Szmrecsányi* Lajos, Eger nemrégiben elhúnyt érseke méltó módon örökítette meg nevét. Harminc éven keresztül valósággal hozzánőtt a város képéhez markáns, ősz alakja. És az egriek őszintén szivükbe zárták őt. Nemcsak főpásztor volt, hanem jóságos édesatya és igazi nagyúr is. Eger pátrónusa, aki minden cselekedetével, minden mozdulatával tiszteletet és szeretetet vívott ki magának. *Eger az utolsó évtizedekben legnagyobbrészt az ő bőkezűségéből fejlődött. Az érseki fürdők és sok más kincs az ő nagyúri adományozásából vándoroltak át a város tulajdonába.* Ő maga a legegyszerűbben élt, csakhogy minél többet adhasson. Kerülte az ünnepeltetést és a feleslegas pompát, hiszen nagyon jól ismerte a fény és az ünneplés minden értékét. *Halálos ágyán ötvenezer pengőt adott a hadiözvegyeknek és ötvenezer pengővel indított el egyházmegyéjében egy templomépítést.* Ez volt utolsó cselekedete. Valahányszor Egerről esik szó, kegyelettel és szeretettel kell megemlékezni róla.

●

Szeretettel és tisztelettel kell közeledni az egri öreg kövekhez, mert nemcsak holt anyagot jelentenek és nemcsak holt törekvés lakik bennük, hanem az alkotókat túlélt szeretet, ítélet; egy jobb és nemesebb kor egyre mélyebb magányba és számüzetésbe merülő lelke. Eger csendes város. Ősz felé este nyolc óra után, ha az utolsó imát is elmondta a templomok harangserege, kihalnak az utcák s az egy-két késönjáró riadt lépteit százszorosan verik vissza a nagy épületek. Sokan nem szeretik, megmagyarázhatatlan ellenszenvvel, érthetetlenül és idegenül laknak az öreg falak közt. *Az a város, amely nem fogadta be a multat pusztító fejlődést, s nem vállalt közösséget a világháborúk korának sallangos szórakozásaival, modern hóbortjaival, — túlélte az időt.* Vállalta a magányosságot, amely a jelen és a jövő felől egyre fojtogatóbban körülveszi. Vagy megérti még valaki a Káptalan-utca halkszavú, nagyuri izlését, a liceum monumentális falain játszadozó rokokó virágfüzéreket, s a vár időtlenné kopott romjait, egy régi világ megannyi meghitt üzenetét? Azt az igazabb, csendesebb és emberibb életet, egy régen elmerült világ életformáját, amelynek üzenetét őrzi itt minden kő, egy vérbe és romokba fulladt, kihülő világban.

●

Eger történetében új fogalom az idegenforgalom. Különösen a fürdők kiépí-

BERLINI Visszhang

Az új Európa szócsöve

ÁRA 36 FILLÉR

a hagyományos magyar-német kapcsolatok elmélyitését szolgálja. Neves európai irók és hirlapirók szólalnak meg lapjain és fejtik ki álláspontjukat olyan problémákkal szemben, amelyek valamennyiünket érdekelnek. Eredeti cikkei és tudósitásai a világ minden fontosabb eseményéről megemlékeznek és felölelik szóban és képekben az élet egész szines területét.

A Berlini Visszhang kétszer jelenik meg havonta. Kapható az IBUSZ összes elárusitóhelyein. Megrendelhető az IBUSZ-nál, Budapest V. Akadémia utca 10.

A M. KIR. HONVÉDELMI MINISZTER ÚR 165.548 számú rendeletével jóváhagyta az autó és motorkerékpár sugárvetőinek légoltalmi ernyőzésére a fémből készült, ötletes és tökéletes

KOMA

AUTÓFÉNYCSÖKKENTŐT,

mely éjjel-nappal a reflektoron maradhat és 1 óráig teljes, azután egy kézmozdulattal előirásos, biztonságos közlekedésre alkalmas fényt ad. Egyedüli gyártója:

KORÁNYI MÁRTON légoltalmi lámpaüzem, I., Krisztina-körút 151. Telefon: 150-274.

minden szabad időt a CSILLAGHEGYI STRANDON!

Kedvezményes kombinált jegyek ismét kaphatók színházjegyirodákban, Ibusz-pavillonokban és HÉV pénztáraknál.

tése óta egyre többen látogatják nyaranta a várost. Tisztviselők, fővárosi emberek és falusi családok jelentik Eger számára a nyári vendégeket. *A látogatók száma ma se csökkent.* A fürdőzők az idei szezonra is lefoglalták már Eger üresen álló hónaposszobáit s napról-napra egyre több ismeretlen arccal gyarapodik a város forgalma.

Espressót, bárt, sőt kávéházat is aligha talál az idegen Egerben s valljuk be, ez a hiány dicséretére és nyugalmára válik a városnak. Az egriek különösen azt nehezményezik, hogy a közel negyvenezer lakosú városnak *mindössze egy mozija van.* A filmszínházat kezében tartó részvénytársaságnak ugyanis eddig minden alkalommal sikerült megegyeznie az új moziengedélyesekkel, versenytárs-mozi meg nem nyitásában.

A város egyetlen szégyene a Deák Ferenc-utcán álló színházépület, amely *kopottságban és elhanyagoltságban felülmúl minden vidéki színházat.* Évtizedek óta tervezgetik már, hogy lebontják, újjáépítik, restaurálják, avagy kibővítik a rozzant épületet. Az egriek azonban, akik nagyon jól ismerik a színház körüli évtizedes huza-vonákat, már kétkedve fogadják ezeket az évről-évre felmerülő új megoldásokat.

●

Aki egyszer megismerkedett a város lelkével, visszavágyakozik a Bükk lábainál fekvő kincses Egerbe. Visszahívják a tornyok, a fák, az öreg épületek öblösen kongó hűs folyosói, visszahívják a mélyhangú harangok. S aki egyszer igazán megismerte ezt a várost, mindig „hazamegy" oda.

Gergelyffy Sándor

Két név

Anna

Tengerbe csobbant forró kő,
kavar a neved, Anna,
lezuhan bennem szép neved,
akárha horgony lenne.

A zöld vízben lágyan suhan
neved vad veszedelme.
Tudod-e, Anna, mit jelent
az édes, tiltott alma?

Mond, miből áll e bő világ?
Szavakból és nevekből.
Ha neved szép: szép vagy nekem,
Olvad szívem nevedtől.

Úgy ülsz mellettem: tükrözöd
a neved báját, Anna.
Hitegető örömödnél
ugyan többet ki adna?

Tudom, visszhangzik benned, zeng
a tengerek szerelme:
viharral szállsz, széllel repülsz
s lehorgonyzol remegve,

a horgony süllyed, hull vakon
a mély, szép, zöld hullámban,
jaj, süllyed arcod, szép neved
Anna, aléltan, lágyan

lesüllyed és ezer közül
egy halász horga érzi,
hogy a vizet köröskörül
egy név varázsa vérzi.

A halász akkor megremeg,
bevonja kaján horgát,
a vízbe hull a könnye és
sírás fojtja el torkát.

és neve akkor, énekel,
lám, örülni akarna...
A szíve zeng, a tenger zeng.
De fáj a neved, Anna!...

Teréz

Teréz!
Te fényes, édes, nyári fém,
te vas, te ón, te tűz, te kén,
te réz!

Te lány!
Te ájulós, édes, merengő,
te éji sétán bennem zengő
talány!

Te nő!
Emléked, mint a gazdag dudva,
bőven harsogva és hazudva,
benő...

Teri!
Boldog a férfi, aki bókkal
szájára venni neved csókkal
meri.

Terim!
Szerettelek, búcsúzom tőled,
és lám, mi maradt meg belőled?
E rím...

Ambrózy Ágoston

Bucsuztató egy meghalt barátomhoz

Irta: Dallos Sándor

Kedves Mihályom!

Tulajdonképpen élőszóval szerettem volna elmondani Neked mindezt még ott kint a sarjúszagú sírkertben, az alatt az idő alatt, míg az igyekvő kapák nyomán egy halk és virágos kis domb nőtt elcsöndesedett tested fölé s Gáspár Laji bandájából a kis trio — a két gyerek jött ki, meg a mélyhegedűs — legszebb dalaidat játszotta.

Ekkor akartam s ekkor kellett volna elmondanom, hisz vagy három esztendővel ezelőtt megfogadtuk, — emlékszel: Badacsonyban történt, a Kisfaludy-házban egy este, alattunk álomszépen terült a Balaton, a hegytetőről gyönge szél gurult lefelé s nyelvünk alatt egy pohár nemes bor áldott aromája zümmögött, — hogy aki közülünk tovább marad e nyüzsgős világban, az temetés közben néhány szóval megemlékezik a másikról.

Mégis úgy írom meg e búcsúztatót s így késve, levélformában küldöm utánad. Három mentségem van. Az egyik az, hogy Fonyódról jött barátoktól épp a temetéseden tudtam meg, hogy a kisleányom, aki már odalent van a Balaton mellett, két napja kanyaróban fekszik s ez megzavart néhány percre. A másik az, hogy mikor megszólalt a kis trió, dalaid hallatára mindenki sírva fakadt, az a négy-ötszáz barát az ország minden tájáról eljött végtisztességedre s magam is; érzékeny az ember. A harmadik s a legfőbb mentségem azonban az, hogy ebben az érzékeny meghatódottságban nem volt bátorságom kiállni a mondanivalómmal.

Ezzel, amit itt most megírok Neked, úgy éreztem, kegyeletsértésnek vették volna.

S polgári értelemben talán lett is volna némi igazuk, hisz csak önmagamat tudtam volna felmondani, közvetlen és őszinte érzéseimet tudtam volna közölni velük. S engem ugyan elkapott a közös megilletődés; meghatott voltam, sőt sírtam is, Neked azonban elárulhatom, Mihály, hogy mindez hangulat volt csak, közhely és orvul rámtörő érzelgősség, bensőmben semmi közöm se volt hozzá. Bensőmben úgy álltam én a rívó cigánymuzsika s a hulló könnyek között, hogy a hangulat alatt valami letagadhatatlan mosoly volt bennem. Igen. Mosoly, gög, lenézés, fensőbbség, sőt fintorgó csúfondároskodás. Miért? Nézd, agyam és életem tisztán működött, Mihály, így sírás közben elolvastam szomszédaid sírfeliratát s íme, azt láttam, hogy egy vén kereskedő, egy néhai tábornok özvegye s valami nyugalmazott tanácsos mellé kerültél. Balkezed felől az özvegy, mögötted jobbra a tanácsos, balra a kereskedő.

Csak néztem. Jól tudom, hogy az ember nem igen választhatja meg halotti nyugvóhelyét, de mégis oly ingerlően groteszk volt a tény, hogy Téged s éppen Téged ilyen szolid, higgadt és illedelmes polgári társaságba kevert a véletlen, ilyen nyilván nagyon derék, de egész biztosan ugyanannyira fantáziátlan emberek közé, hogy csaknem elnevettem magam. Sőt, hogy őszinte legyek, belül nevettem is. S Te tudod, Mihály, hogy joggal, mert míg éltél, éppen az ilyen szolid, higgadt és illedelmes embereket nem álltad, csak ezt a fantáziátlan, szürke és mindig mindent gondosan mérleglő életet nem. Ezt soha. Ez ellen véred minden csöppje tiltakozott. Gonosz tréfának hatott hát a sorstól ez a furcsa síri szomszédság, s gondoltam: ha nézed ezt az egészet — márpedig nézed — ugyan hogy érezheted itt magadat? S gondoltam: mi lesz itt, Uramisten, ha egyszer, (mint életedben oly gyakran), egy éjszaka fel talál gyűlni gazdag, óborszínű férfikedved, elkönyökölsz koporsód párkányzatán, tenyeredbe hajtod homlokodat, s kibuggyan ízes szádból szép, magas tenor hangodon az ének? Talán éppen ez, a kedvenced — magad szerzeménye —, amelyet most húz itt a trió feletted:

Rongyos béres vagyok én,
Rossz viskóban lakom én,
Nincs énnekem édesanyám:
Árva gyerek vagyok én.

Ez járt a fejemben, míg ott álltam a sirod előtt, s ha van bátorságom szólani, csak ilyesmit mondhattam volna:

— Hát kedves, gyászoló atyafiak, íme, itt a sír s benne Kovács Mihály, a halott, de kérdem én, mi lesz itt, meghatott testvéreim, ha ebben a mértéktartó és polgári társaságban Miskának egyszer kedve szottyan s amugy nekidülve, ahogy szokta, énekelni kezd? Mit szól majd az özvegy, a vén kereskedő, vagy a nyugalmazott tanácsos? Iszonyú botránkozás lesz itt, szinte hallom már a megdöbbent méltatlankodást. S ugyan ki magyarázza akkor majd nekik, atyámfiai, hogy bocsánat, ne így tessék venni ezt a dolgot, nem valami fenekedő és istentelen vétek történik itten, hanem egy igaz és szabad férfilélek szép és szagos virágzása? Nem bűn, hanem imádság, mert ez a sóvár, nyughatatlan lélek mindig így szokott imádkozni. Ilyen forrón fölbuggyanó hangokban szokta elmondani a vallomását, hogy: élet, teremtés Istene, csodálatos vagy, hatalmas vagy és gyönyörű, dicsőítlek, áldlak, szeretlek, leborulok előtted, légy áldott, szeress engem, ámen! Nos, ki fogja a botránkozóknak megmagyarázni, hogy ezt így vegyék, mert ez így igaz? Hogy van ilyesmi is?

Igy kezdtem volna a beszédet, Mihály, csúfolkodó vidoron, ahogy magamban éreztem a dolgot, aztán fölényesen, az értés és a szabadság gőgjével folytattam volna, lenézve a közhelyes érzelgést, amely a gyászolók s általában az emberek életét betöltötte és betölti. Ugy folytattam volna, ahogy illett volna Hozzád, s hozzám is, aki jó pajtásod voltam és értettelek. Hisz mind a ketten vándor embernek születtünk, Mihály. Ha nincs e rossz civilizáció s nem a mai, mindent számokká és nyilvántartási adatokká torzító kor a korunk, országutakon doboló vándor lett volna mind a kettőnkből; ez lett volna számunkra az egyetlenül megfelelő, ösztönös életforma. Járni a világban, szemlélődni, szeretni az eget, a földet, az embert, minden teremtett dolgokat, lélekben ragyogni és énekelni.

Nem igaz, Mihály?

Dehogy nem: ismerlek én s magamat is ismerem. Hát ha van bátorságom kiállani így folytattam volna a beszédet:

— Mit sírtok, atyafiak? Nincs itt semmi sírnivaló, hallgassatok el! Szálljatok ki magatokból, pillantsatok ki egy kicsit a lelki vakság mögül s lássátok meg, hogy csak a külsőségek gyászosak itt, de nem a lényeg. A lényeg az éppen fölemelő, dicsőséges és nagyszerű! Temetünk ugyan, de a lényeg az, hogy a felszín alatt egy nagy, mély és gyönyörű teljesség telt be itten: egy vándor ember Isten kegyelméből vándorhoz illően fejezte be életét.

S mondtam volna mosolyogva:

— Mert hogyan történt az ő vége? Fonyód mellett ballagott az országúton, balján a Badacsony, jobbján az ismerős, jószagú rétek, fölötte az ég, mellette feszes glédában az útszéli jegenyek — olyan volt, mint egy király — és dúdolt. Igen, dúdolt, mert mindig így szokott járni a világban. Talán ezt a dalt zümmögte, amelyet most húz a cigány, talán mást, talán ég, föld, víz, hegy, rétek és jegenyék láttán éppen egy új dallam fakadt fel belőle s azt próbálgatta, hogy éghez, földhöz, vízhez, Badacsonyhoz, rétekhez és jegenyékhez jól illik-e, benne vannak-e mindezek?

— Hát így ment s nem hallott semmi mást, csak ezt a belülről jövő, boldog kis dallamot. Holott akkor már a halálos autó ott zúgott mögötte s talán dudált is rá kétségbeesetten. De ki hall meg ilyen nyers és ostoba hangot, aki vándor és költő, így hát a világ dolgai közt lélekkel lépeget?

— Senki. Én se hallottam volna meg s más se, aki méltó a „vándor" névre, e legszebb címre a világon.

— Akkor a gép nekirohant az elmerült vándornak, megperdítette, magasba dobta, s ő, aki még egy pillanattal előbb zümmögött, szép, barna fejével az út betonjára zuhant. Ki tudja, milyen forró szépségek izzhattak benne öntudatának utolsó pillanatában? Annyi bizonyos, hogy valami gyönyörű érzéssel bibelődhetett éppen, mielőtt elnyúlt volna a naptól átmelegedett köveken.

— Nem halt meg mindjárt, csak két napra rá egy vidéki kórházban. Ott megoperálták, ápolgatták, másnap már a felesége is mellette volt s az orvosok azt mondtk: meggyógyul. Valószínűnek is látszott, hisz már eszméletre tért s beszélgetett.

— Hanem igaz vándor volt, aki méltó a névre, így nem az orvosoknak lett igazuk. Nagy erők vigyáztak, hogy lelkének méltósága ép maradjon. S ép is maradt. Ott feküdt Mihály a kórházi ágyon, a feleségére nézett s egyszer csak elmosolyodott.

— Tudod — mondta neki a szép, szokott derűvel az arcán, s el akarta mesélni, hogy történt a szerencsétlenség —. zümmögve baktattam az uton, ahogy szoktam...

— Idáig ért, atyámfiai, akkor egy kis csiklandás támadt a mellében, egy aprót köhögnie kellett, ettől az erőlködéstől hirtelen agyvérzést kapott s az egy pillanat alatt végzett vele. Mondják, még arra se volt idő, hogy a mosoly eltorzuljon az arcán, ép maradt. Igy történt, hogy vándorhoz méltóan ment el a vándor: száján mosollyal s lelkében egy országuti élmény szépségének visszaemlékezett igézetével. Hát nincs semmi sírnivaló, atyafiak! Egy szép és lelkes élet rangjához méltóan fejeződött be: ez történt. S nem érzitek-e, milyen nagyszerű ez? Én igen, s ahogy itt állok, látom magam előtt ezt a szép, legényes vándort, összekacsintok vele, s ahogy nézzük egymást, mind a ketten derűsen és elégedetten nevetünk. Boldogan nevetünk, atyámfiai, mert nem rák vitte el őt, nem májzsugor, nem fekély, nem vesebaj vagy más ilyen ocsmány, méltatlan és nyögető betegség: egy pillanat. Egy gyönyörű pillanat tulajdonképpen, amelyben a lélek újjongva verdesett. S lehet-e elképzelni ennél szebbet? Nos?

— Ti hát, atyámfiai, akik itt vagytok és zokogtok, ne ezt az elköltözött vándort sirassátok, mert nincs rá semmi ok. Ha mindenáron sírni akartok, gondoljatok a magatok agyonhatárolt életére s arra, hogy ugyan mi lehet a befejezése az ilyen életnek? Rák, májzsugor, fekély, tályog, vesebaj vagy más, ezekhez hasonlóan ocsmány, lelket megszégyenítő kintatás. Hát erre gondoljatok és ezt sirassátok. Magatokon sírjatok, mert bizony mondom, magatokon s magatokhoz méltó halálotokon több a sírnivaló, mint egy elcsöndesedett vándoron, akinek élete valami nagyszerű szépség csodálatos szárnyain röppent tova...

...Ezt akartam mondani, Mihály; körülbelül ezeket mondtam volna. Nem lehetett elmondani, hát így levélformában küldöm utánad. Fogadd szívesen, nézz le rám, ahogy itt írok s ha lehet és ha nem haragszol, tégy meg nekem egy baráti szívességet: eszközölj ki nekem is egy ilyen, a tiedhez hasonló, boldog elröppenést. Megteszed?

Mindössze annyi időt kérek, hogy előbb még fölnevelhessem a kislányomat, a többit — s csak bizalom ez, nem kényelmesség — jó lélekkel rád bízom, Mihály.

TERE-FERE

Bécs városa a környező hatvanöt nagyobb község részére motorizált csecsemőgondozókat létesített. A tizenhét tonna súlyú, három helyiségre osztott autobusz városszobájában gyülekeznek a falusi anyák csecsemőikkel. Innen nyílik egy kisebb helyiség, ahol képzett ápolónők mérik a gyermekek súlyát. A harmadik helyiség a modern berendezésű orvosi rendelő, ahol gyermekorvos vizsgálja meg a kicsinyeket. Minden megvizsgált gyermekről személyi lapot vezetnek. A havonként körútra induló autobusz szükség esetén a beteg gyermeket kórházba továbbítja. A mozgó csecsemőgondozók orvosai az előírt oltásokat is elvégzik.

*

Dániában nagykiterjedésű répaföldek igen sokat szenvedtek a kártevőktől, különösen az úgynevezett dögbogártól. A dán mezőgazdák ezek ellen úgy próbáltak védekezni, hogy a közeli fenyőerdőkből nagytömegű hangyát telepítettek a földjeikre. Az ötlet kitűnően bevált: a hangyák mint a tigrisek támadtak a kártevők lárváira és azóta a répaföldek hirtelen sokatigérő virulásnak indultak.

*

A tehnika ismét érdekes újítással lepte meg a világot. Sikerült ugyanis olyan készüléket előállitani, amely a hosszabb tengeri úton haladó hajók friss ivóvízszükségletét a tengerből fedezi, amennyiben egy ötletes eljárás segítségével a tengervíz sótartalmát kivonja. A különleges berendezésü készülékre méröszerkezetet szereltek, amely a víz sótartalmát állandóan ellenőrzi. Az eljárás segitségével nyert friss és jéghideg víz íze és összetétele minden tekintetben kielégitő és sokkal jobbnak bizonyult, mint a régi viztartályokban elhelyezett ivóvíz. Az önmüködő ivóvízelőállító készülék felhasználásával a hajókon rakodási célokra nagyobb terület szabadul fel.

— Törökországban is kötelező lesz a kávé keverése. Isztanbulból jelentik: Az állami jövedékek igazgatóságának döntése szerint a kávészűke miatt kötelezővé teszik a kávé keverését. Egyelőre fügekávét kevernek a babkávéhoz. Kisérletek folynak árpakávé, valamint cikória hozzákeverésével is.

AZ ORSZÁG

JOBBOLDALI FAJVÉDŐ POLITIKAI HETILAP
Felelős szerkesztő: VAJTA FERENC

Megjelenik minden szombaton **Ara példányonként 24 fillér**
Előfizetési díjak: negyedévre P 3.—, félévre pengő 6.—, egész évre pengő 12.—.
Minden ujságárusnál és dohánytőzsdében kapható

lentőségét méltó távlatban érzékeltethessük. A nemzetté érés folyamataiban ugyanis, ha ellentmondásoktól nem is men[t] [e]snek a nemzeti [é]s általános emb[er] [le]gnagyobb közös [kü]lönösen áll ez akkor [a] nemzeti kibontakozá[s]át tekintjük. Eh[hez] odik ki Whitman [a] nemzeti jellege[t] [m]ásig hiányzott [a] költészetből a bá[tor] lőkelő »idegen szür[ke]áni sóvárgás hely[ett] [a] legabb tőkéről, gyü[mö]gyszerű jóízű olja borát.

W[alt] zont nem a finn[ek] nak, *hanem hazá[t] énekelt*, azoknak, akik[ről] ga is jött, s Költ[ő] álig tartozott. nem[zet] a legtisztább nik [ér]relésben jelen hum[án]nakkor széles [kö]hirdet.

N[em] zt a költészetet [k]mezni, hiszen zeumaiban — az orosz építészek e mesteri alkotásaiban — gyűjtötték össze a régi orosz iparművészek, fegyverkészítők, ötvösök, kő-, fa- és csontfaragók páratlan értékű műveit.

A Kremlbe azelőtt is ellátogattak a szovjet állampolgárok kirándulócsoportjai és a külföldi küldöttségek. Tavaly és idén körülbelül egymillió ember járt termeiben. A Nagy Kreml Palotában tartották a gyermekek fenyőfa ünnepélyeit és az újévi ifjúsági bálokat.

Július 20-án a moszkvai Kremlt megnyitották a dolgozók előtt, nevezetességeit az ország minden állampolgára megtekintheti.

Az Alekszandr-parkban már reggel óta gyülekeztek a moszkvaiak és a fővárosba érkező vendégek ezrei. Amint a Szpasszki-torony harangjátéka elütötte a 9 órát, a Kreml parancsnoka, A. J. Vegyenyin vezérőrnagy meghívta az egy-

hoköz.

— Mindent szeretnék látni. Majd odahaza, Orehovóban elbeszélem élményeimet, sőt az újságban is me[g] tudják az orehov[ói] milyen nagy [a] munkásember a

A látogatók gy[ö]nyörködtek a hófehér székesegyház harmonikus os[z]lopsorában, sétálgatnak a s[z]ökőkutaknál, amelyeket hatal[mas] szegélyeznek.

Nagy Iván [h]harangtornya [a] majdnem minden[ki] »cár-harangnál« [l]ágyúnál, amelye[t] öntőmesterek m[ás] dicsérik.

Harmincöt kirá[ly] és tudományos m[ú]zeumi sérti a látogatókat a Kreml gazdag tör[té]nelmi emlékeiről.

Jekatyerina Iv[a]nkova, aki akkor j[ár]t a Kremlben, amik[or]

akadémia u. ...

...ap, finom ...jú (15×15 ...nden szín... ...ható. Ka... ... Lágymá... ... 6. 256—

...tyú, kere... ...gyhengeres, ...nó eladó. ...dafok, Ady ...: 269—663.

...TI SZOBA

... műterem ... kecs al... ...nem igény... ...önálló fia... ...napfény ...l. 351—669. ...ázötvenegy ...ázhatvanki...

...ratú szo... ...vagy bú... ...resek, évek ...elyen dol... ...l nő ré... ...: Tompa ...Bp. XIII. ...át u. 7/B.

...lon külön... ...szépen bú... ...tcai szoba ... telefon ...l öt ke... ...ére kiadó. ...012.

... vagy üres ...es magá... ...korú férfi ...tben, kis... ...I., Szent... ... Lakatos

Szabadsághegyen, gyönyörű kertben gyermeknyaraltatás. Hizókúra, szakszerű felügyelet. 366—079.

Siófoki fenyvesben gyermekeimmel két gyermeket aug. 1-től nyaraltatnék. 364—248.

Kiváló pedagógusnő 4—8 éves gyermekeket nyaraltat Svábhegyen. Kitűnő ellátás, pompás nyaralás, olcsó. Kutas. II. Lövőház u. 16/A.

OKTATÁS

Augusztus 1-én kezdődnek a beiratások a min. eng. 1. hathónapos esti

MŰSZAKI FÉNYKÉPEKET RETUSÁLÓ-

(amerikai retus és festékszóró grafika) és a 2.

FÉNYKÉPEKET MŰVÉSZI MÓDON SZÍNEZŐ

(anilinkolorálás, portré és nyomdai illusztrációs célokra) három-hónapos esti szak-

Járási sütőipari vállalatok figyelmébe! Megbízható herdverő kisiparos ország bármely részében herdkészítéseket és kemencejavításokat garanciával vállalna. Szladky Gábor, Oroszlány, Komárom megye.

Világítós vitrines
REKAMIÉK
fotelok — székek, epedával,
fiz. kedvezménnyel.
Kürti,
Nagymező u. 28.
Használt rekamié-csere!

Kétszemélyes rekamiét, patent és villanyvilágítós rekamiét, fotelt, széket olcsón készít kárpitos. Bacsó Béla utca 9. (Népszínház utcánál.)

Ágysodronybetét, összecsukóságy, vasbútor, gyermekágy. Prohászkától. 313—318. Zichy Jenő u. 46.

Keresek megvételre üzemképes mechanikai 13-as kötőgépet vagy bérbe. Tel.: 327—961.

Rekamié, villanyvilágítós, fotel, szék, sezlon ol-...

...50.— Ft kiadja. Kleiner Péter, Apátfalva.

Automata-biliárd (rex-asztal) és golyós automatajátékasztalokra, tartozékaira rendelést felveszünk. Sport-Játék Nagyker. Váll. Bp., Sztálin út 4. Tel.: 123—920, 128—637.

Komoly mellékjövedelem nutriatenyésztésből! Tudnivalókat utánvéttel megküldi Szauer, II., Hankóczi Jenő u. 5.

Sikkötőgép 10/90 Diamant eladó. Pesterzsébet, Kinizsi u. 3. 32-es villamosnál.

Korlátlan mennyiségben kapható ismét rétegelt papír- és textilbakelitlemez (Fugalit-lapok), cső és rúd minden kívánt méretben. Szaktanácsért forduljon a gyártó műhöz: Kábel- és Műanyaggyár XI., Fehérvári út 120.

Fulladásmentes liba, kacsa tömőtölcsért, mellyel egy állatot egy percen belül lehet megtömni, szállít 44 Ft-ért: Szabó Károlyné, Budapest, VIII., Luther u. 4.

Házinyúl tenyészállatok, hús- és prémnyulak beszerezhetők. Kérjen ismer-...

...aromak
Budapest, XI., Ménesi út 15. Tel.: 256—908.

30 tonnás bakelitprésre bérmunkát vállalok. Peti, XI., Bartók B. út 134.

Buksi, kifogástalan, olcsón bérbeadó. T. 6—8: 468—679.

SEZLON
epedarúgós 900
csőfotelágy 750
Kétsz. vas. vázas sezlon 780
Összecsukható párnázott vaságy 375
Matrac minden méretben.
Készítőnél, Lenin krt. 55.

8-as körkötőgép eladó. VI., Lenin krt. 78. III. 1.

Bartónia 18-as harisnyagép eladó, esetleg bérbe adó. Nagy L. kir. út 148. I. 1.

Mechanikai és Phönix körkötő gép eladó. Keddtől 9—12-ig. Bárányné, V., Nagy Ignác (Koháry) u. 19/B. I.

Foteltisztítás
bútorkárpitok helyszíni tökéletes vegytisztítása
v. átfestése
...

...kozik. Szabó István, Ranolder u. 3.

12 bakelitfejes kerestorsózógép eladó. Loránt, VIII., Baross u. 77. III. 1.

Szakértő méhésznek kaptárkészítő hely, szerszám, pergetőt adok. Méheket veszek. Somogyi, Mu-rányi 48.

Vadászgörényekkel patkányirtás vidéken is. Kipróbált egérméreg 20—30 forintos adagokban kapható. Féregirtás, karbantartás, garancia. Czétény. Bp., Nagymező u. 32. Tel.: Egyszáz tizenöt — kilencszáztizennyolc.

Órások, figyelem! — Béla Istvánnál, Bp., VII., Cserhát u. 15. Óraipari szerszámok és alkatrészek kaphatók.

Kötőgépek javítása, alkatrészek készítése, cseréje, vétele. Hajmássy műszerész. Alföldi 12.

Méhcsaládok, Hunor kaptárban, 20 léppel, új Hunor kaptárak eladók. Tel.: 164—137.

Vállalom: lakások festését, mázolását, garanciával. Tel.: 427—657. Legbiztosabb reggel 7—9-ig.

...

...tenyves szoba 14 ...kiadó, július ... Tel.: 130— ...ettőtől 18—20

...üdülhet fi...dégként. Ér...s (válaszbé...: Farkas. Tábornok hu...

...endégnek ... két kisgyer... magaslatra ...akonyba, egy ... ellátással. ... Szeged Ká... 2.

... Szabadság... v. Hűvös... ...n két személy ... néhány hét... ...bát, Stadler... ...sonyi út 33/b.

...I. GONDOZÁS

...ölgyi gyümöl... gyermek... ...ést, gondo... ...llalok, iskolai ...is. 364—248.

...ligetnél kitű... ...tással gyer... ...iltetést válla... ...r. Sz.-né. Bu... út 81.

...hegyen 2—3 ...k nyaraltatá... ...llalom. Tel.: ...7.

...zsi u. 19. Kárpitosmester.

Csillárjavítás, eladás, olcsón, részletre. Váradi csillárkészítő Vas u. 3. 341—180.

Szeplőit, szőrszálait legújabb eljárással véglegesen eltávolítom, legrövidebb idő alatt, jótállással. Sz. Jakab Margit kozmetikus, VIII., József krt. 52—56. Baross u. sarok.

Csillárt részletfizetésre vásárolhat Vogel csillárkészítőnél. Vállal: javítást, felújítást, üvegpótlást. Baross u. 48. 139—853. Csillárt veszek.

Kitűnő, modern 202/6-os Buksi kötőgépem eladó. Tel.: 114—709.

Építkezést, tatarozást, tervezést szakszerűen végez kisiparos. — Horváth, Tétényi 2. Bartók Béla sarok. 468—717.

Buksi különleges kivitelű és teljesítményű eladó. Tel.: 426—866 este 6 után.

...gyűrűs, olcsón eladó. Kispest, Tompa u. 6. (Határ útnál.)

Sírkövek készítését, javítását fizetési kedvezménnyel. Bauer, XIV., Füredi u. 33/b. 496—830.

Konyhabútor legolcsóbban asztalosmesternél, fizetési kedvezménnyel kapható. Baross u. 91. udvarban.

...széket, garnitúrát készít, fizetési kedvezménnyel garanciával. — Gyarmati kárpitos, Nagymező u. 41.

Hungária kötőgép a készítőtől, ami passzét, gyöngyöt, norvéget stb. köt, és egy 8-as kesztyűkötőgép eladó. Kálnoky gépműhely, — IX., Tinódi u. 2/b.

...eladók. Erdekl. 1/29—5-ig 429—980. Hajdú.

Gyermekkocsit, csőbútort kertibútort sodronyágybetétet, összecsukható vaságyat készít, javít: Vanczák, Csányi u. 12.

Phönix 8-as körkötőgép eladó. XIII., Fürst Sándor u. 28. V. 2.

—128.

8/70 Grosser sikkötőgép teljes felszereléssel eladó. Kecskemét, Bercsényi u. 26.

Körkötőgép 8 automatával eladó. Dunakeszi, Stromfeld 32. Schleicher.

Komplett 10-es körkötőgép eladó. Kispest, Zrínyi u. 79. Műhely, 43-as villamossal. Sebestyén.

VAS ÉS EDÉNYBOLT VÁLLALAT
42. SZÁMÚ ALADDIN
PETRÓLEUMGÁZ KÉSZÜLÉKEK SZAKÜZLETE
ÁTKÖLTÖZÖTT
VIII., József körút 61. szám alá (Baross utcánál)
Ugyanott használt főzők, lámpák vétele, eladása és szakszerű javítása

1748. a majki (Komarom m.) remetesége és a kamalduliak tatai rezidenciája

1752. a vértessomlói polna

1762–76 a mori Lamberg kastély

1762–77 a tatai gr. Esterhazy kastély (átalakítás)

1763. (69) terverte és épülette az egri liceum épületét, s az épületet kabála után segedje Grossmann József fejestele.

1763. a pápai irgalmasrendiek szekháza

1763. tallósi (Pozsony m.) árvaház

rikai nép dalok. Mikor Emerson olvasta a *Fűszálak* első kiadását, lelkeshangú sorokban fordult a költőhöz: *»Üdvözlöm önt egy nagy pálya kezdetén«*, majd nem sokkal utóbb egyik látogatójának azt tanácsolta, keresse fel Whitmant, s akkor majd maga is tapasztalhatja, hogy a költészet várva-várt csodája csakugyan megtörtént, *»a külföldön bolyongó amerikaiak most már hazatérhetnek, mert igazi férfi született nekünk«.*

S csakugyan, Whitman költészetében a 19. századi amerikai lírának az a hangja szólalt meg, amit immár fenntartás nélkül nemzetinek, valóban amerikainak nevezhetünk.

DE VAJON FONTOS-E Whitman lírájának éppen ezt a mozzanatát hangsúlyoznunk? Nem mondunk-e többet, ha határtalan emberszeretetére, szabadságvágyára, általános emberi eszményekhez való hűségre utalunk?

A nemzetté érés folyamata, kiváltképpen annak a száz esztendőbe sűrített és éppen ezért sok heveny történeti ellenmondással terhelt amerikai változata azt mutatja, hogy Whitman költészetének éppen e nemzeti karakterét kell hangsúlyoznunk ahhoz, hogy *általános emberi világirodalmi je-*

mészetnek is az emberi tevékenységekkel szorosan összefonódva, azokkal együtt van csupán értelme, s ha hazája tájairól, vagy elvontabban a mindenségről, az univerzumról ír, kimondva, vagy kimondatlanul mindenütt ott az Ember, mint Whitman egész szemléletének központja, lényege.

TERMÉSZETES, hogy ennek a népért izzó whitmani költészetnek megvan a politikai aspektusa is, melynek legátfogóbb, legáltalánosabb eszméje a demokrácia, mellyel *»isteni delejességű országokat«* lehet teremteni, s melynek jegyében ültetgeti Whitman hazájaszerte a testvériség, bajtársiasság palán-

zője elmélyének épségét, kijelentette, hogy jóerkölcsű polgár asztalán ennek a könyvnek helye nem lehet. Tíz évvel az első kiadás megjelenése után, amikor Whitman Washingtonban a belügyminisztérium tisztviselőjeként dolgozott és a *Fűszálak* harmadik kiadását készítette elő, egy hivatalnoktársa feljelentésére, távollétében feltörték íróasztalát s ott megtalálták a bűnjeleket: a *Fűszálak* régebbi kötéseit és Whitman »erkölcstelen« kéziratait. A belügyi államtitkár, J. Harlan, a költőnek azonnali hatállyal felmondott.

Ám az akkori sajtó becsületesebbik része lassanként elismerte Whitman-t, sőt nem is

A KREMLBEN

Ki nem tervezgette még, hogy milyen jó lenne ellátogatni a moszkvai Kremlbe?

Kreml! Az orosz kultúra nagyszerű emlékműve, a szovjet haza büszkesége és dicsősége, a szovjet nagyhatalom állami központja. Itt tartják a kommunista párt kongresszusait, a Szovjetunió Legfelső Tanácsának üléseit, itt van a szovjet kormány munkahelye. A Kreml termeiben, és mú-

begyűlteket, hogy tekintsék meg az orosz építészet és művészet kincsestárát.

... A Vorovicki-kapun át ömlik befelé az embertömeg és megtölti a Kreml tágas tereit, zöldelő fasorait, amelyeket virágzó rózsaágyak szegélyeznek.

Elől Marfa Afinogenovna Cimlova, nyugdíjas orehovozujevói szövőnő megy. Az idős asszony így szól a parancs-

Vasárnap, 1955. július 24. — Magyar Nem

SZÁZESZT[illegible] ÖRÖKSÉG

A „Fűszálak“ [illegible]k évfordulójára

A FÜGGETLENSÉGI HARC győzelmes befejezését követő fél évszázad amerikai irodalma híven tükrözi a nemzetté érés roppant gyors, gyakran igen ellentmondásos folyamatának kulturális, művészeti oldalát. Míg az európai nemzeteknél ez a folyamat évszázadokon át tartott, addig Amerikában teljesen új, s ha úgy tetszik, a történelemben szokatlan körülmények között, két-három emberöltő alatt zajlott le. A függetlenségi harc [illegible]

akk[illegible] [illegible]ga, s oly [illegible]

Ra[illegible] [illegible]néhány legis[illegible]

W[illegible] [illegible]rófétai [illegible] a né- [illegible] »Az pért [illegible] a Fű- igazi [illegible] hogy szál[illegible] [illegible]en ol- népe [illegible] milyen vasz[illegible] ma- szen[illegible] Másutt gába[illegible] [illegible]r akar meg [illegible] lenni, s meg [illegible] alkotni a

táit — azért, hogy az élet szebb, igazabb legyen.

Mert Whitman nemcsak az alkotó, szerény munkáskezet látja, hanem *»a világ minden nyomorúságát, szégyenét is«*. Látja, hogy a *»pökhendi mint alázza meg és becsmérli a munkásokat, a szegényeket, a négereket és a többi hasonlót«*. A demokrácia palántái csakis akkor virulhatnak, ha az Ember leküzdi a világ nyomorúságát, a *»pökhendi«* packázásait. Ezért Whitman, mint minden begesületes írótársa a pol-

1765-78 a veszprémi püspöki palota

1770-78 a veszprémi egyhapok intézete

1763-66 az alakiboltok egri püspöki palotát

1764-77 a sárjáni (komárom) templomot

1764-65 épitette az aszári (komárom) templomot

1765 körül épitette a szőriggyön kastárnyat, azzal (?) [illegible] [illegible]

1771-1780 a pápai plébánia templom, melynek épitését Grossmann József fejezte be

1772-79 az egerbak templom

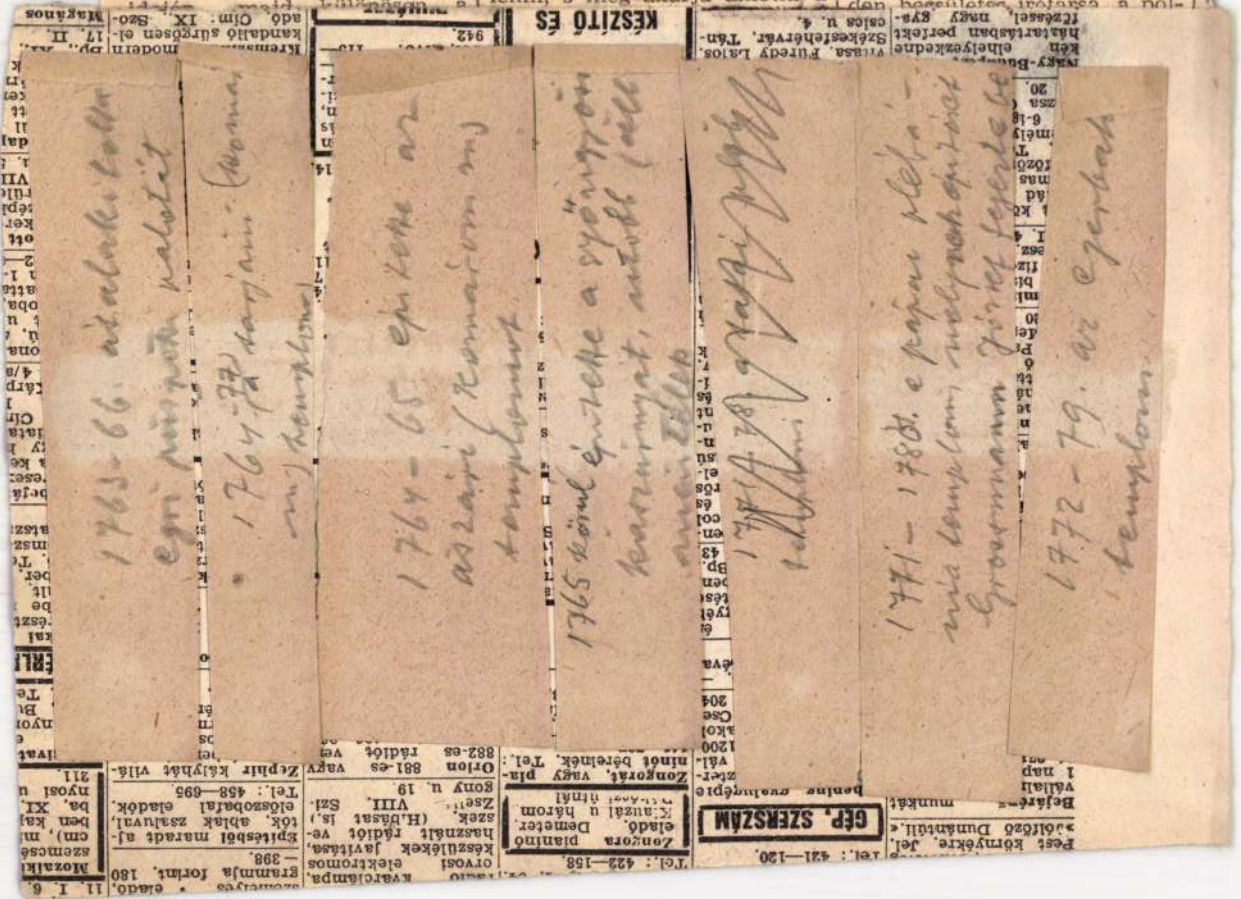

r Nemzet

Vasárnap, 1955. július 24.

s Népfront lapja

Michael Gold-nak ez a verse
féireérthetetlenül tüjelöli Whit-
man helyét az amerikai költé-
szet történetében, s eldönti a
whitmani szkolasztikus sor-
sát: *Whitman ugyanúgy az amerikai népé, mint valamennyiünké*, s a *Fáklák* költészete száz esztendő távla-
tából is lelkesíti, tanítja a ha-
ladás, az igazi humanizmus
minden hívét.

A BÉKE-VILÁGTANÁCS a *Fáklák* megjelenésének századik évfordulóját ezidei megemlékezéseinek sorába iktatta. Az amerikai polgári sajtó csendben elhalad az ün-
nep mellett, ám annál lelke-
sebben ünnepelnek a haladás hívei: az *International Publishers*-cég már kiadta új Whit-
man-válogatását Samuel Sillen magyaros előszavával, a *Masses and Mainstream* hosszabb cikkben méltatta a szép kiad-
ványt, a New York-i *Worker's Bookshop* (Munkás Könyves-
bolt) május 1-én kiállítást ren-
dezett a százesztendős *Fáklák* tiszteletére — hogy csak néhány megmo

Házá
tusznal
van. A
mulóra
a husz

szekrény vil-
villanyboy-
zötvenes ma-
lású tizeziót
utógejzer el-
—699

áromunk
ónzisetés
enében
használt
s külföldi
pákat,
ajtókat,
borostyán
rukat
pkákat).
pabolt,
gyró u. 2.

donatnál bi-
al, márvány-
eladó. Ér-
—5 óráig:

agy kisné-
dimuth fa-
vennék. T.:

készemélyes

8. Grosser gépkötőtű
eladó. Szamos u. 5.
I. 2. Schmidt.

Nylon harisnyát, zoknit, kardigánt, gyönyörűt kötök. Zippzárjavi-
tás. Lenin krt. 55.

Elsőrendű
PEHELYPAPLANOK
készítője:
ROTH
paplanos
Régiposta utca 7.

Üdülő céljára vil-
melett keresünk há-
zat, telket megvé-
telre. Tornaszerjavi-
ló KSZ, Bp., Lajos
lom Széchenyi-hegy
nagy kert, medence.
166—373.

Tolgyes gyümölcsö-
sömben pedagógus
gyermekeket kedvez-
ményesen nyaraltat.
Nyéky, Érd-
Parkváros. Tel.: 201.

Szab ásig-hegyen
gyi mélynyaralkatást
válla pedagógus. Ér-
dekl. lehet de. 10—
2-ig VIII., József krt.
53. III. 21. Dr. Rá-
kosi Tel.: 143—112.

Csőtoll árjegyző
corexszalag. Kar-
gernél, XIV. Ilka
u. 54. 498—340

1 szobás komfortos,
kertes főbérleti la-
komat elcserélném
budai házmesterse-
gért, XIII., Kereke
u. 4/a. fszt. 2.

Mars gyermekko-
csik ismét kapha-
tók a készítőnél.
Javítást vállalok.
VIII., Nap u. 19.
(József krt. felől.)

Modern sifikötő rendszerű Buksi el-
adó, Lenin krt. 8.
félem. 1.

Clános Schneider ve-
gyész. VIII., Tolnai
Lajos u. 40. T.: 141-
007.

Olcsón és jól vé-
gez clánozást, fize-
parkány-, egér-,
svább- ruszni-
irtást, szőnyeg
tisztítást és javí-
tást. Takarító,
Clánozó KSZ, Ma-
jakovszkij u. 77.
T.: 220—059.

Buksi, Express, Vil-
lám kötőgépek ké-
szítése, javítása. Fi-
zetési kedvezmény.
Debrecen, Bp., II.
Török u. 5.

Összement divat-
jamilit kardigán-
ját vagy bármi-
lyen régi géppikó-
tesü holmiját di-
valossá, komp-
letté olcsón át-
alakítom V. Kuti
Éva, VI., Rózsa
F. u. 48.

Jáeinthagyma, krém-
színű eladó, hajta-
tásra alkalmas 60.—
tovább nevelésre
Kft., Tel.: 143—112.

Steffló clános, fize-
tési kedvezmények.
Tel.: 354—220. II.
ker. Csalogány u.
55. II. 1.

8×80 sikgép. gépi-
motolla, kézi-
motolla, kézlorozó-
gép, elsőrendű kivi-
tel, sikgépek javítá-
sa, lakásfelújítása.
Mészáros szerszám-
készítő. XIV. Hun-
gária krt. 210.

Autósyphon
gyors javítás,
vétel, csere.
Siklós,
Bródy S. u. 23/a.
fszt.
Vidékre is.

Eladó 200/3-os. acél-
tűágyas, szálvezetős
Buksi kötőgép. Tel.:
340—825.

Gyümölcsrekesz a
készítőnél megren-
delhető. Bálint, VII.,
Munkás u. 1.

6/50-es Diamant sik-
kötőgép eladó. 263—
376.

Watterich
gramofon

6/200 modern asztali
szépkivitelű
új Buksi garanciával
olcsón eladó. Meg-
tek.: Böszörményi út
5/a. Villanyszerelő-
műhely.

rapianok áldolgo-
zását vállalom —
Bányai paplanké-
szítő. Aggteleki
u. 5.

Nagy Antal arany-
koszorús aszfaltozó-
mester régi jó minő-
ségben készít, javít,
alakít lakásberende-
zéseket, ágyakból új-
rendszerű rekamiét.
kat. Práter u. 50.—
Tel. hívó: 138—611.

Személy- és hálószer-
zésre kiválóan ido-
mított hatalmas hím
farkaskutya eladó.
Érdekl.: 425—380 te-
lefonon.

Zippzárjavítás ga-
ranciával meg-
várható. Üllői út
54. fszt.

Kárpitos házakhoz
legolcsóbban ajánl
Kárpitos házakhoz

Sárkadi Imre, *Sándor* Sándor, *Szabó* Pál, *Vészi* Endre, *Tamási* Áron, *Tersánszky* J. Jenő. Ha az igért bemutatóknak csak a háromnegyed része is megvalósul, máris nagyot lépett előre a magyar dráma.

Most már az a kérdés, megvalósulnak-e a tervek. Sillett főként *a színházak feleléssségéről* kell szólni egy szót. Mert remeknművéknek nem vagyunk ugyan bőviben, de jelentékeny társadalmi montdanivalót vállaló igényes írói törekvések valóban szép számmal vannak. A színházak dolga, hogy — mint erről a legutóbbi vitákon is szó esett —, jóval nagyobb művészi becsvággyal vigyék színre az új magyar drámákat. Igaz, hogy csak a jó színnű ihleti meg a rendezőt, csak a jó szerep ad szárnyakat a színésznek, de az is igaz, hogy a színház irodalom-szeretete, áldozatvállalása nélkül, *a magyar darabok iránti szeretet felbuzdulása* S e téren lényeges *szükségképpen nem születhetnek új színművek.* [illegible] *szikus görög drámát*, miért valóban nagyigényű — a múlt évadhoz képest szélesebbkörű — a magyar és külföldi klasszikusok szerepeltetése, néhány nagy író azonban a jövő műsortervben sem kap helyet. S ez annál feltűnőbb, mert az elmúlt esztendőben mindantalan felhangzott az óhaj — műven részéről, színházak és állami szervek részéről egyaránt —, hogy a klasszikus műsort szélesebbé, színesebbé kellene tenni.

A drámatörténet például legjobb kritikai realista színműíróink közül emlegeti *Tolday* Istvánt. Hogy a felszabadulás előtti évtizedekben elfeledték — megmagyarázza Tolday drámáinak társadalmi tartalma. De érthetetlen, hogy miért nem vesszük elő most, vagy miért feledkezünk meg *Thury* Zoltánról, kinek drámairól munkásság közismert?

Nehezen tudnák megmagyarázni a színházak, miért nem játszanak évek óta *Klasz drámát*, miért

Elkészült a Kossuth Kiadó
Szabadságharcunk
Történelmi Képcsarnoka
című sorozatának
Kossuth Lajos
és a magyar szabadságharc
című albuma.
Kapható a könyvesboltokban.

mintegy tizenkettednyi részben lenből dolgoznak és a legkelendőbb ágynemüt, nőiruha kelmét, zsebbevalót, nyakravalót, kávé-abroszt stb. állitják elő, nagy választékban és a divatnak megfelelő alakban.

Fogyasztói közé számitja ugy a fölsőbb, mind az alsóbb osztályt. Lerakóhelyei csak benn a birodalomban vannak. A gyáros nagykereskedőknek adja át áruit, vagy maga elviszi azokat a brünni vásárra.

Van e városban két szabadalmas gyár, 286 takácsmester, kik pamutból s lenből dolgoznak, 900 más mester, kik az előbbieknek dolgoznak, 451 takácslegény, 460 takácsinas, 15 festő-intézet, 7 pamutfonálfehéritő. Egyébiránt, mint már emlitettük, Sternberg szövészetében közvetve vagy közvetlenül 50,000 egyén működik közre, s ezek feldolgoznak évenkint 4000 csomó fejér és vörös lenfonalat, 32,500 mázsa fejér és festett pamutfonalat, mellynek értéke több millió pftra megy.

Pápa hajdan és jelenleg.

Pápa egy a régibb s nevezetesebb szabadalmazott városok közől, — termékeny rónaságon, a Bakonyból eredő Tapolcza-folyó bal partjáni emelkedettségen. Környéke, határa nem tartozik a regényes tájakhoz, — egyforma sikság terül el körülötte, kivévén délkeletről, honnét a Bakony nagyobb magaslatai tova ellátszanak; délre a sikság fölött kékellik szabályos alaku tetőjével a nevezetes Somló-hegy s nyugatra Ságh. A város alapittatása, vagy telepittetése s annak ideje — mindeddig homályban van; annyit tudunk, hogy kezdetben hajdu-város volt, egy kapitány parancsnoksága alatt. Első szabadalmát nyerte Erzsébet királynétől 1439-ben, — ujakkal bővitette szabadalmait s kiváltságait I. Ulászló király 500 pápai polgárnak azon vitézségeért, melylyel magukat kitüntették Dózsa hadainak Veszprém és Fehérvár közt pusztitó maradványa legyőzésében, a miért a lakosság adómentes is lett — Zápolyának egy a város levéltárában maig is látható oklevele szerint — 1715-ig, mig a rendes katonaság felállittatott. — A nép ajkán most is élő mondákat mellőzvén, a „*Pápa*“ név eredetét illetőleg, legbizonyosabbnak tartjuk Gyurikovics hazánkfiának véleményét, ki állitja s bizonyitja, miszerint valaha a város birtokosainak nemzetségi neve volt „Pápa“, mellyről később a város is neveztetett, s hogy a települőket is, kik többnyire mesteremberek voltak, egy *Pappa* — később *Pápa* nevü idegen főnök igazgatta, — s hogy ezen állitás helyes, kitünik több nyilt oklevélből, nevezetesen a tatai uradalmi levéltárban, 1368-ból egy okmányban Pápa Miklós tiltakozik László fia részére Hector-család ellen — bizonyos pápai jövedelmeket illetőleg. — Zsigmond király 1430-ban Pápa Antal fiának Györgynek engedélyt ad Zsemlyér birtokábani erősségépitésre. — Csehi Illés és László Pápa Antal várnagyát, Néma Pétert, osztrák Thalberg nevü várból, mellyet Pápa Antal és Csehi Illés együtt szereztek, kizárták, tőle pénzt csikartak ki, s Pápa Antalt Zsemlyér birtokán levő házában meggyilkoltatták, drágaságait elhordatták 1436. — Zsigmond király uj adománylevelet ad 1437-ben Pápa Györgynek, a meggyilkolt Pápa Antal fiának részére. — 1454-ben Pápa György átalomlevelet nyer László királytól. Ez éven tul a Pápa-név elenyészett. — Emlittetik azonban egy okmányban I. Mátyás királytól, hogy Pápa György és Balázs voltak Pápa utolsó — e néveni birtokosai, kik is az ellenséges csehekkel tartván, sőt egyéb merények miatt is birtokaiktól megfosztattak 1464. (L.,,Tud. Gyüjt.“ 1824-ki folyam. 8. köt.) — Mindezek daczára e helynek azon időből a Pápa-nemzetség uralma alatti létét semmi történeti emlék nem bizonyitja más, mint a Bakony-hegyekeni kis és nagy Pápa-vár emléke, de melly, nem tudjuk, hogy a hajdan Zsigmond király által épithetni engedményezett Zsemlyérvár volt-e?

R. kath. templom Pápán.

Pápa városa, mint város a Gara nemzetségé volt először, s csak is a Gara Miklós által birt rész nyert először város nevet. — A Garák korába esik azon vár épittetése is, melly miatt Pápa is nyögte nagy részben a török uralom jármát, harczok szinhelyévé varázsoltatván át azáltal, s melly a későbbi időkben a jelenleg is álló diszes — ugynevezett „várépület“ alapja is lőn. A Garák után, mivel Gara László nádor a királynak, Mátyásnak, kegyét elveszté, Wagner szerint a Zapulai, vagy Zápolyai Imre, sziléziai tartományi főnök lett Pápa birtokosa 1487-ben. — Zápolya Imre s némellyek szerint utóda Zápolya István is, mint nádorok Pápán meghalván 1499-ben, utánok Zápolya János, mint Erdély vajdája, lett egyszersmind Pápa birtokosa is 1510.

Azonban villongás támad a két trónkövetelő Zápolya János és I. Ferdinánd közt; a pápai vár Zápolya részére védelmi vár lett, s miután közte s Ferdinánd közt a béke 1538-ban Nagyváradon megköttetett, egyik a másikat kölcsönösen elismervén királynak; Zápolya enyingi Török Bálintot, az akkori leghiresebb hadvezért, Devecseri Choron Katalinnál fogva, ki jogot tartott ezen várhoz, hadi szolgálata dijaul, s hogy azután is részére kötelezze, Pápa és Somlyó várával megajándékozá.

Mátyás király lakóháza Pápán.

A kapu feletti czimer.

A XVI. században Pápa vára nagy viszontagságokat szenvedett Békási Miklós parancsnoksága alatt a Győr felől nyomuló — Ali által Beglerbég vezérlete alatt küldetett ozmán seregtől. A vár őrizete, miután annak a várbóli kirohanást intéző vezérei a halál rögtöni áldozatai lőnek, legyőzetett; a megmaradottak s a vár mindennémü lakosai részint a közel Bakony sürüségeibe vonultak, részint Sopron vidékére menekültek a török zaklattatások elől, — igy a törökök igen csekély ellentállás után Pápa birtokába jutottak; Beglerbég kevés időzés után viszszavonult seregével Győr alá, ezer törököt hagyván az elfoglalt vár őrizeteül, Koraczeviczi Hydrises parancsnoksága alatt.

Párizspápai Ferencz szülőháza Pápán.

A várost 1597-ki augusztusig a török tartotta kezén. Ekkor Maximilián által vezetett királyi sereg Pápa visszavételére indult, hogy ezt elfoglalván, tovább haladhasson. — A várban ekkor Semender parancsnokolt, ki a várost vizzel telt nagy árkokkal, s kettős sánczczal vétette körül, — ezenkivül a vár és város között tiz láb mély és husz láb széles árkot huzatott, hogy a vár bevételét lehetőleg nehezitse. — Maximilián seregei, mellyekhez még többek

is, mint gr. Zrinyi, ifj. Batthyányi Ferencz, Török István, Dersffy Ferencz s több nemes csatlakozott, Pápa alá értek, — a vár és város ellen, a nagy halastó lefolyásánáli malmok mellett, s a tüzes kapu irányában fölállitott lövegeikkel a bástyákat ledöntögették, s a romokon belőli törökökkel sokáig tartó kétes harcz után visszavonultak siker nélkül. Következő napon egyfelől a németek és vallonok, másfelől a magyarok, harmadikfelől a francziák és olaszok ismét megrohanták a várost olly sikerrel, hogy a török azt egészen átengedte. Az elestek száma a törökök részéről 200, a másikról 50 volt. — A keresztyének, már a város urai, roppant rendetlenségeket követtek el a győzelem örömétől elkábulva, de mellyet a vezérek elcsendesittettek. Még a vár megvétele volt hátra. Ugy látták legczélszerübbnek a dolgot, ha a várba követeket küldenek először, hogy ha béke utján kiegyenlithető volna a dolog, ne kerülne vérbe. Dersffy Ferencz elvállalá a követséget. A vár átadását a basa megigérte, ha katonáival együtt fegyveresen megengedtetik neki kimenni. Helybenhagyatott. Midőn a törökök a várból vonultak ki, a vallonok és olaszok gyilkolni kezdették a kimenőket, s már 300 feküdt halmon, midőn Zrinyi vezér ezt észrevéve, s a fegyelmetlen sereget utba igazitván, Semendert maradt embereivel biztos fedezet alatt utnak bocsátja. Alig távoztak el a törökök, a várban lőpor-fellobbanás következtében nagy robaj támadt, minek okozóiul a törököket gondolván, visszahozták, de miután kitünt, hogy a várbani németek vigyázatlanságának következménye volt az, elbocsáttattak. — Most a vár őrizete Hofkirch Endrére s a város-kormányzása Nádasdira bizatott.

Két évig volt a vár a mieink kezében. 1600-ban a vár őrségeül helyezett francziák hűtlenül török kézre akarák játszani azt, de gazságuk észrevétetvén, mivel békés uton őket nem lehete fékezni, és mivel a szintén várőrizetül hagyott vallonok a pápaiakkal pogány-módon kezdtek bánni; I. Miksa császár és király által küldetve, Schwarzenberg és Pálffy megjelennek a panaszosok kihallgatása s a bünösök megbüntetése végett. A vallonok a fővezéreket nem bocsátották be, sőt több összeütközés után Schwarzenberget csellel a tüzes malomhoz — mola ignea — csalván, a várból lelőtték; a vezérvesztett sereg keserüségében és boszuságában a következő napra a vár bevételét elhatározta, de a vallonok azt be nem várva, éjszaka a várból kiszöktek, a törökhöz menendők, s vallásukat elcserélendők; de a Bakonyszélén a mostani Olasz-falui puszta helyiségén a császáriak elérték s lekonczolták, honnét most is azon mezőség *franczia-vágás* nevet visel. (Lásd Isthvánffy.)

A török események után a Nyári családtól, mint a melly család előbbi birtokosávali rokonsága utján birta most Pápát, gr. Eszterházy Miklós vette át a többi uradalmakkal együtt egyezkedés folytán 1628. Pár év mulva, a korszak fölötte viszontagságos volta miatt Eszterházy Miklós kénytelenittetett azt elzálogositani gróf Csáky Lászlónak 60,000 magyar forinton, de 19 év mulva visszaváltá Csákytól Eszterházy László gróf. Tőle a herczegi czimmel is felruházott Eszterházy Pál nádor, a katholicismus buzgó védője és helyreállitója vette át a földesuri jogokat. Ez időtől kezdve csaknem száz évig katholikusok és protestánsok közti erős villongások szinhelye volt Pápa városa; olly dolgok, mellyeket e helyen bővebben nem érintünk. Átengedjük azok előadását a történetirónak, mi a feledés fátyolát boritjuk e szomoru eseményekre. Végre Eszterházy Károly püspök lett Pápa örököse, ki mint a katholicismus lelkesült terjesztője 1799-ben halt meg. Ekkor Eszterházy Károly — utóbb győri főispán lett Pápa birtokosa.

1809-ben Pápát megrettenté a franczia mozgalom, de a seregek a városbani dulások és rablások elkövetése után eltávoztak, s azóta, mint az Eszterházy család birtoka, a forradalom általi kevés zaklattatást nem tekintve — békés napoknak örvend.

* * *

Láttuk városunk történeti viszontagságait — legyen szabad még fölemlitenem jelenlegi nevezetességeit : Egyházai közől legszebb az Eszterházy Károly püspök által épittetett Szent István vértanu nevét viselő, kéttornyu róm. kath. egyház, melly Fellner Jakab épitész terve szerint épittetett 15 évig, s 1786-ban befejeztetett. Magyarország valódi műremekei közé számitható, nem csak nagyszerüsége, de remek kiviteleért is. Megragadók belől a plafond-freskók Maulpretschtől. — Az 1810-ik év január 15-ki földrengés e nagy épületben semmi hibát nem tett ugyan, de két vaskeresztjét tornyairól leveté, mellyet utóbb egy peregrinus tett fel legnagyobb merészséggel. 1845 julius 25-én pedig egy mennykő tett észrevehető rombolást a belől márványnyal falazott épületben. — A katholikusok több egyházán kivül van a reformatusoknak és evangelikusoknak egyháza — torony nélkül, s van egy zsinagóga, melly nagyszerüsége s csinossága tekintetéből a maga nemében szintén ritka.

A közhasznu intézetek közől : hogy a reformatusoknak a már e lapokban közlött főtanodáját ne emlitsem *), van : egy királyi kath. kis gymnasium 4 osztálylyal, a sz. Benedekszerzetbeliek vezetése alatt. A tanodákon kivül vannak kórodák, nevezetesen : az irgalmasszerzetbeliek kórodája 16 ágygyal, — ezenkivül a városi — s női vagy Rozália — végre a sz. Ilona kórodák bizonyos alapitványokkal, — továbbá van az irgalmasszerzetbeliek kezelése s gondviselése alatt egy kis tébolyda, valamint a város is bir egyet, bár csekély alaptőkére fektetve, de mellyet a kórosok mennyiségéhez képest az álladalmi pénztár szembetünőleg segit.

Épületei közől nevezetesek, mellyeket fölebb is emliték, a *kéttornyu* templom, — a csinos ugynevezett „várépület," a templom háta megett, — az ujonan épitett ref. főtanoda épülete s az irgalmasszerzetesek zárdája, — s az izraelita zsinagóga. Még ezenkivül nevezetesek a nagy *Mátyás király* hajdani lakháza, melly az akkori időben legszebb épület volt Pápán, s még az irodalom fejlődése elősegitésében magának nagy nevet vivott tudós *Páriz-Pápai* születésháza. — A két utóbbi épület rajzát szintén közöljük.

A város iparát tanusitó adatokul megemlitem gyárait is, nevezetesen, van egy szabadalmazott kőedénygyára, számos munkásokat foglalkodtatván. Mayer György tulajdona. — Továbbá van két pipagyára, szeszgyára, gőzerőre alkalmazva. Bővizü folyama a Tapolcza, melly hajdan szabályszerü meder nélkül levén, mintegy tóvá alkotta a most sokat érő ugynevezett tókerteket; de gróf Eszterházy Károly által szabályszerü medre készittetvén, ezáltal a Tapolcza felszinén pár lábbal alább álló tókertekről a vizet lecsapoltatta, s rendes kertté alakittatta. A rendes mederbe szoritott folyamnak vize tisztátalan levén, s ez által ivásra sem igen alkalmas: Eszterházy Károly forrásától Tapolczafőtől egy a város közepére vezető csatornát akart készittetni; de tervében megbukva, a medernek évenkinti tisztogatása által sikerül a viz tisztán tarthatása. E folyam számos malmot hajt, köztök a nevezetes tüzes, vagy ma — 10 kerekeért — tizes malmot, a város felső részén, — s a Tapolczafői utban egy ujmodoru, vagy szerkezetü gépezettel ellátott papirosmalmot. Megemlitendők még gőz- és melegfürdői is. — Összes lakossága legujabb számitás szerint 13,774.

Végre lehetetlen elmellőzni a város csinositása és rendezése tekintetében a legujabb intézkedéseket, nem csak, hogy a város kivilágitása életbelépett, és sétatér készült a város legszebb, legvidámabb részén, de most az utczák követtetése és szabályos elrendezése mellett a város minden részéni tisztaság eszközlésével, Pápa városa uj életre serken. *Bosznay Viktor.*

*) A pápai ref. főiskola régi s uj épülete bővebben van ismertetve a V. U. 1858. évi 38. számában. Szerk.

László Károly levelei Amerikából.

IV. *)

Minatitlan (Mexico), márt 31. 1859.

Remélem, hogy három hónapi hallgatásom alatt kedves olvasóim már elfelejtették, kipihentek az előbbi leveleim okozta unalmat s fáradalmat : s most ujra előveszem kinzó eszközömet, tollamat. Mind azok, kik leveleimben némi élvezetet találnak, mind azok, kikre az mákonyként hat, tulajdonitsák azt a szerkesztő urnak, kinek teljes szabadságában áll leveleimet, itélete szerint, közölni vagy eldobni. Az európai utóbbi villanyzó hirek következtében egész erőm kivántatik arra, hogy figyelmem, csak egy időre is, az ottani érdekes mozgalmakról elvonassék, s az itteni buta, lomha indiánokról irjak. Mint az ifjonczot a szerelem versirásra; ugy az utóbbi politikai hir engem politizálásra késztet : de én engedvén a körülményeknek, s igéretem szabta kötelességemnek, az itteni *indiánokról* irok.

A tartomány különböző részeiben összevegyületlenül lakó, s egymás által érthetlen dialektusu indián nyelvet beszélő tribusokból származott itteni indiánok termetükre, formájukra, vérmérsékletükre nézve egymástól különböznek. Egyik osztály zömök termetü, a másik magas; egyik átalában jó kinézésü s asszonyai között sok a szép, mig a másik osztálybeliek, majdnem kivétel nélkül visszataszitó, baromi kinézésüek; az egyik rablásra, ve rekedésre hajlandó s a másik békés polgár, ki egy fillérérőt sem lop és senkit egy ujjal sem bánt meg, sőt bárány türelemmel, maga fedezése nélkül, állja még az őt megtámadó ütlegeit is. De abban mindnyájan megegyeznek, hogy mind henyék, dologkerülők, lomhák, tudatlanok, neveletlenek s rendkivül bigotok és babonások. Természeti értelmességük nekik van, és tanithatók ők, de a nevelés egészen el van hanyagolva. Mindegyik faluban van egy iskola egy tanitóval; de nincs ki tanitni tudna; nincs ki az iskolára felügyelne. A tanitók maguk sem tudnak annyit, mennyit tanitniok kellene, s az egész tanitás leginkább csak imák s katechismus szajkó módra betanitásából áll, s azoknak a gyermekei, kik tanyákon laknak, még annyit sem tanulnak. A kreólok gyermekei irni, olvasni s keveset számolni megtanulnak; de ezer indián közől alig találni egyet ki irni, olvasni, s számolni tudna. Ha az indián a piaczra, hátán, egy kevés magától elszakasztható s néhány garast érő terméket hoz be s ad el, minden ujjai használása mellett is nagy dolog neki kiszámitni, hogy mennyi jár neki. De ez nem az indiánok hibája, mert ők tanithatók s jó természeti észszel birnak. Mellesleg emlitve, a szabad elvü párt mostani feje *Juarez* (olv. Huarez) is egy telivér indián. Őt mint szegény indián fiut fogadta szolgálatba egy ügyvéd, s miután a fiu természeti értelmességen kivül nagy vágyat mutatott tanulásra, az ügyvéd tanittatta. Juarez iskoláit dicséretesen végezte, ügyvéddé lett s a Commonfort kormánya alatt a főtörvényszék elnöke volt, s mint illyennek van most törvényes joga a presidensségre. — Az azonban butaságra mutat az indiánokban, hogy még éveik számát sem tudják. Ha az ember egy indiánt kérdez, hogy hány éves, a felelet rendesen „*quien save*" (ki tudja! a helyett, hogy : nem tudom). Ezen felelet igen furcsán hangzik egy idegen nyelvü előtt. P. o. ha az ember kérdi az indiántól: Mi nap van ma, csütörtök? Az indián feleli: „*quien save*"; ha az ember utazván kérdi az indiántól egy utelágazásnál, mellyik ut visz ide s oda? Ő feleli : „*quien save.*" Mintha senki sem volna a földön, ki azt tudhatná. Külső munka közben egyszer megértvén, hogy lánczhuzóm egyikének egy 18 éves kinézésü, szörtelen képü ifjoncznak neje és három gyermeke van, álmélkodva kérdeztem tőle, hogy hány éves? A felelet volt a rendes „*quien save.*"

Az indiánok, mint minden benszülöttek buzgó r. katholikusok. A templomokban festett képek ritkán vannak, de vannak számtalan faragott, s

*) Lásd V. U. 1., 5. és 9. számait.

Fellner Jakab

egri utóda Francz József püspöki építő-
mester.

Deresényi Dezső, Gólya József, Entz Géza:
Magyar Műemlékvédelem, II (1959-60)
Budapest, 1964.

230 l.

Fellner Jakab

Kollár Ignác püspök számára 1762 után Veszprémben egy új palotát épített.

Depesényi Dezső, Gólya József, Entz Géza: Magyar műemlékvédelem II (1959–1960) Budapest, 1964.

145

Feltner Jakab

állítólag a pápai püspöki palota építkezési munkálatain vett részt.

Dercsényi Dezső, Gólya József, Entz Géza:
Magyar műemlékvédelem II (1959-60)
Budapest, 1964. 142 l

Fellner Jakab

építészetének jellemző vonásait

emliti Zádor Anna opponensi véleménye Szabolcsi Hedvig disszertációjával kapcsolatban.

Szabolcsi Hedvig: A magyar bútorművesség a XVIII - XIX. század fordulóján. /Kandidátusi értekezés vitája./ Művtört.Ért. 1970.3.sz. 226-239. l.

227. l.

Fellner Jakab

halála után Esterházy Francz Józseffel töltibe az egri püspöki építési állást.

Deresényi Dezső, Gólyá József, Entz Géza: Magyar Műemlékvédelem, II. (1959-1960) Budapest, 1964.

2391

1) Tellner Jakab
építén

tatai)
~~A~~ Esztergányaknál dolgozott.
/1722-1780/. Morva származású, élete
nagyrészén M.o.-on dolgozott főpapok,
főurak, várpok szolgálatában.

A magyarországi műv. tört. I. 294.
Corvina 1970

2) Fellner Jakab
építén

1722- Hazánkon kívül hiteles műve nem ismeretes. Pályafutását az Esterházyaknál kezdte, 1746-tól pallérként dolgozott Tatán, ahol 1762-ben a család

A magyarországi műv. tört. I. 294.
Corvina 1970.

3) Fellner Jakab

építész

Kastélyait, major a plébániatemplomot építette. Művei: a veszprémi püspöki palota, az egri líceum (1765-A85), pár-pár plébániatemplom.

A magyarországi műv. tört. I. 295.
Corvina 1970.

Fellner Jakob
festő

1722-1780. Morva származású.

Fő művei: egyi lícenk /vepr./, pá-
pai és tatai plébániatemplom, veszp-
rémi püspöki palota.

Magyar művtört. 5.
MRT - Minerva 1970.

Fellner Jakab.
építész.

Az egri liceum. 1768–1785
A látai r. k. templom 1770–1784.
A veszprémi püspöki palota 1765–1776
Repr.

A magyarországi műv. lőt. II. Kép. n. 457, 459, 460, 461,
Corvina 1970

Fellner Jakab

Francz József liceumi (egri) pallérságát pünteli meg, aki helyébe Povolny Jánost állítja.

Deresényi Dezső, Gólya József, Entz Géza: Magyar Műemlékvédelem, II. (1959-60) Budapest, 1964. 238 l.

Fellner Jakab

pallérjaként Povolny János 1764. VIII. - 1774. I-ig vezeti az egri liceum építkezését.

Deresényi Dezső, Gólya József, Entz Géza: Magyar Műemlékvédelem II (1959-1960) Budapest, 1964. 236 l.

Fellner Jakab

építőmester Nikolsburgból származott
ót Magyarországra.

Dercsényi Dezső, Entz Géza, Havassy
Pál, Merényi Ferenc: Magyar műemlékvédelem V. (1967-68) Budapest, 1970.

1951.

Fellner Jakab

műveként ismert Tatán az Alsó

Endre utca 11. sz. a. épület.

Deréky Dezső, Gólya József, Entz

Géza: Magyar műemlékvédelem II (1959-

1960) Budapest, 1964. 2621.

Fellner Jakab

nem építhette 1760-65 között a csákvári Esterházy kastélyt.

Dercsényi Dezső, Gólya József, Entz Géza: Magyar műemlékvédelem II (1959-1960) Budapest, 1964.

259/

Fellner Jakab öpitört

189 éve halt meg

Népszava 1969 december 12
4. old.

Fellner Sarah építész

246 éve született

Nőtincs 1968 július 25
4. old.

Fellner Sarah épitéz

247 éve született

Nápszava 1969 pallas 25
4. old.

1) Fellner Jakab

építén

/1722-1780/.

Az egri liceum építését 15 éven átvezette.

Tatalon került M.o.-ra, ahol az Esterházyak építésuként, Tatán telepedett

Radn: Nyugov építésettörténet 227.
Műszaki Kiadó 1971.

2) Fellner Jakab
építész

le.

1756-ban a cseklészi Eszterházy kastélyt egészíti ki szárnyakkal.

1762-ben a tatai vár helyére szánt kastély tervezésére kap megbízást. Terve nem

Rocks: Magyar építészettörténet 227.
Műszaki kiadó 1971.

3) Fellner Jakab

építén

Valósul meg. 1764-ben a régi sörház tabainak részbeni felhasználásával megépíti a kastélyt.

1762 – Lamberg kastély, Mór.

1764 – A tatai piaristák rendházát

Rados: Magyar építészettörténet 229.

Műszaki kiadó 1971.

a) Fellner Jakab
építész

Kezdi építeni
1768-74 veszprémi püspöki palota.
Párhuzamosan Egerben is dolgozik, a-
hol Eszterházy Károly püspök foglal-
koztatja. Érseki palota átépítése.
Radó: Magyar építészettörténet 229.
Műszaki kiadó 1971.

5) Fellner Jakab
építész

„Nagyprépositi palota" – Eger.
1765-től Fellner veszi át a Lécenm
építésének vezetését.
Templomépítkezései:
Tatai plébániatempl, pápai plébániatempl.
Raolp: Magyar építénettőst. 229.
Műszaki kiadó 1971.

Fellner Jakab

építén

~ huzamosabb ideig élt M.o.-n.

Rados: Magyar építénettört. 227.

Műszaki kiadó 1971.

Tellner Jakab
építész

~ — Gerl Mátyás : Lécenum /Eger/
1763-85/

Repr.

Radics: Magyar építészettörténet 280. kép.
Művészeti Kiadó 1971.

Tellner Jakab
építén

~ ~~műre a~~ kiegészítette a cseklészi volt

Eszterházy-kastélyt.

Radó: Magyar építészettört. 211.
Műszaki kiadó 1971.

Fellner Jakab
építén

Plébániatemplom - Tata
/1751-84/

Repr.

Rados: Magyar építénettörténet 285
Műszaki Kiadó 1971. 284 } kép

Fellner Jakab
építész

Idegen eredetű, M.o.-on megtelepedett családból származott.

~~A magyarok~~ Radó: Magyar építészettörténet
Műszaki könyvkiadó 1971 12.

Fellner Jakab

Építész

Cod

Bierbauer Virgil dr.

A kritika oldalai.

VI. Dudás Kálmán

pápai Acmplomterve

és a kritika.

Tér és Forma 1931.

134. l.

(Ft61/985-ig.)

Élővirágok, koszorúk, csokrok,
szobanövények nagy választékban állandóan raktáron

NAGY IMRE

cs. és kir. udvari szállító
élővirágnagykereskedésében

Budapest, IV. Fővám-tér 5. sz.
Tel.: Aut. 868-29 és 868-20

Fellner Jakab

épitést

l.

Bierbéptört

aus V: a m.

1937

193. l.

202
203
208

A Magyar Mérnök- és Építész-Egy

ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

NYOMTATVÁNY

Budapest

MEGHÍVÓ

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULATNAK a Műemlékek Országos Bizottsága (IX. ker., Hőgyes Endre-u. 10.) tanácstermében június hó 10-én délután 6 órakor tartandó

RENDES ÉVI KÖZGYŰLÉSÉRE.

TÁRGYSOROZAT:

1. Elnöki megnyitó.
2. Titkári jelentés.
3. Pénztárosi jelentés és a költségvetés előterjesztése.
4. A számvizsgáló-bizottság jelentése.
5. A tisztikar és a választmány megválasztása.
6. Esetleges indítványok.

Budapest, 1937. május hó 26-án.

Gerevich Tibor

Fellner Jakab
ill. helyreállította
tervezte a jászberényi
rk. templomot 1781-ben.
fő)

essy J.

Blén jászberény

3. l. tört. evelkei

u. o.
1923

nem igaz!

2

a Dunáról lefelé tekintve. — 12.5×18.5 cm. — Krem-
~~gi Buda és Pest~~ .V. 337. sz.
von Qūai in Pesth. — Druck u. Verlag. vó H. Ger-
den, Kettenbrückgasse, No. 820. Wien. — Főv. Múz.
lai királyi lak (U. ez a kép szélein olasz, német és
veken). — Főv. Múz. Kat. Ø. 21 a.

V II.
V 9 h V Lt. 8940.
1. X.

Feltner Jakab

épitesz

Wallon E.

Bónisné Vác

Mu vésete a 18. tr-ban 1935

37. l.

52. l.

BÁRÓTZINAK minden munkái. 1813-14. Az első kötet /1-8./
címlapjától balra a költő idealizált mellképe.
Főv.Kvt.

a fentidézett mű által megrajzolt képet az ifjú magyar római benyomásairól. Azonban csakis úgy értjük meg az egri egyetem — a mai Lyceum — épületének megnemesedett, nyugodt, előkelő, elegáns barokját, ha *Eszterházy* abszolút biztos ízlésű lelki alkotottságait — e magyar örökséget — a *Vignola* építészeti gondolata: az egységes, nagyvonalú belső téralkotás grandiózitása által is befolyásoltnak látjuk. A klaszszizmusra való hajlamosságot — mely *Eszterházy* egész életének jellemző vonása — bizonyára a pápai «barok» Róma ama levegőjében fejlesztette ki magában az ifjú, melynek ízlését nem kisebb személyiség irányította ezekben az években, mint *Alessandro D'Albani* herceg, az utolsó igazi

Photo Rónai, Eger.

Az egri «Universitas».

(Nyugati főhomlokzat, a Specula tornya a kupolával.)

bíboros mecénás, aki ötven éven át volt a Collegium főprotektora és a római és a bolognai csillagászat hatalmas pártolója is,[1] szellemi mentora annak a csillagászatpártoló kulturális korszaknak, melyből az ifjú *Eszterházy* az egri Specula alapításának vágyát hozta magával. S mivel mindehhez a valóban fejedelmi családi vagyon — Pápa, Ugod és Devecser latifundiumai — s az akkori egri püspöki egyházmegye hatalmas jövedelmei is hozzájárultak: érthető, hogy *Eszterházy* azonnal hozzáfogott álmának, az egri egyetemnek megvalósításához.

Eszterházy teljes, négy fakultásos egyetemet tervezett. Az orvosi fakultás előadásait 1769 november 26-án *Markhót Ferenc* vármegyei protomedikus 11 diákkal kezdette meg. Hihetetlen bőkezűséggel Európa

[1] *Bevilaqua-Borsody*: i. m. 14.

Bevilaqua-Borsody B.: l. fenn a címet 1930

Bevegricsill. 7, 23-26 hiperrel

egyik legkiválóbb *természettudományos* katedráinak alapját vetette meg azoknak a *fizikai* és *kémiai* műszereknek megszerzésével, melyek a magyar természettudomány történeti multját fogják hirdetni, ha történetük feldolgozóra fog találni. Az egri egyetemet a korszak legmodernebb intézetéül gondolta el, rendszeres *mezőgazdasági, katonai-mérnöki, építészmérnöki, kultúrmérnöki* szakokkal, még *rézmetsző* és *fametsző* szaka is volt. 1774-ben a *jogi fakultás* is megnyílott. 1784 október 17-én II. József császár megsemmisítette az egri egyetem terveit, megfosztotta főiskolai jellegének kialakulási lehetőségeitől, az intézetet gimnázium színvonalára szállította le, beszüntetve a teológiai fakultást is.

3. A 18. sz. csillagászatának általános jellemzése. A 18. sz. kultúrájának barok jellege. Sem *Eszterházy* nagyúri csillagászatpártolását, de az egri egyetem alapítását sem érthetjük meg a 18. század csillagászatának legáltalánosabb vonásokkal való felvázolása nélkül. A korszak csillagászata szellemtörténetileg a 18. sz. felvilágosodottságának *(Illuminatisme)* szerves részletjelensége. *Diderot, D'Alembert, Montesquieu, Rousseau* és *Voltaire* a 18. sz. szellemének megalapozói, de a nagy francia forradalom lélektani motivumainak előkészítői is. Gondolatvilágukat domináló alaphangja a *természet* tanulmányozása, elsősorban a legkifejezőbb, legmegfogóbb, az érzésekre is legerősebben ható, érzéki képek grandiózus tömegével, végtelenségével, titokzatosságával ható *csillagos égé*. Ez az oka annak, hogy a 18. század gondolatforradalma szellemtörténetének legkifejezőbb fokmérője, indexe a korszak *csillagászatkedvelése*. Az intellektualizmus szellemi forradalma csillagászattal *izgat*, a hűvös józanságú államkormányzat — látva a dolgok megváltoztathatlan balrafordulását — enged a korhangulatnak és *maga diktál erős természettudományos arcélt* az oktatásnak. Főleg a nemzetiségi problémái révén exponált Bécs ismeri fel és vallja ezt. Az Egyház erős csillagászati irányú tevékenységgel vesz részt e téren: a *jezsuita csillagászat* a 18. sz. legjellemzőbb megnyilatkozása.

4. Az európai társadalmi válság, a habsburgi monarchia radikális politikája, a magyar ellenállás, az egri egyetem pusztulása. Franciaország felől a forradalom felhői tornyosodtak Középeurópa egére: egész Európa a társadalmi válság új látóhatárának kábító igézete alatt áll s a forradalom felé rohan. Ausztria hidegen tudott szembenézni a 18. sz. emez áramlatával. *II. József* fiatal zsenialitása már *Mária Terézia* életében kezdi magához ragadni az ügyek szekere rúdját: ő maga csinál radikális, felvilágosodott «állami» *jakobinizmust*, nehogy a monarchia tömegei csinálják azt. *Radikalizmusa* centralisztikus politikájának részletjelensége, a centrális kultúrpolitika, *mely az oktatást ki akarja venni az Egyház kezéből*, tehát még a papnevelés kérdésébe is kemény marokkal nyul bele. Rendkívül erős természettudományos színezetet ad iskolaügyi politikájának, mely tartalmilag abszolút értékű

hogy Madarassyt a műszerért Bécsbe küldje s egyben műszerészül ajánlja *Rösel* Ferencet, aki a Rend eltörlése óta *«ex-jezsuita» fráter, kitűnő artifex, Budán szabadult fel az Egyetemen, P. Weissnél.*[1] *Nagyszombatban is ő szerelt be minden műszert.*

11. Fellner Jákob építőmester. A Torony építése és típusa. A Specula belső munkáiban, nevezetesen a délvonal elkészítésének megtervezésében résztvett Fellenthali nemes Fellner Jákob is, a Lyceum, illetőleg az egész torony építőművésze. A püspök 1773 április 3-án[2] ír a Tatán dolgozó mesternek, hogy a *délvonal* kitűzése és a fali quadrans felállítása ügyében utazzék Hellhez Bécsbe, beszélje ott meg vele a dolgot és készítsen idevonatkozó tervezetet. Mikor 1775-ben először van szó arról, hogy Hell Egerbe utazik, azonnal ír a püspök Fellnernek: *«Az, is tudomásomra jutott, hogy Hell Úr szeptember elején le akar jönni Egerbe. Igen szükségesnek találom, hogy Kegyelmed is ideérkezzen akkorára, a bizonyos időpontot idejekorán tudatni fogom kegyelmeddel».*[3] 1778 július 26-án Nagykárolyból ír a püspök Fellnernek: *«Az én papom, aki P. Hell mellett Bécsben praktizál, a jövő hónap 15-én érkezik ide Egerbe az Instrumentumokkal».* Meghagyja az építésznek, hogy legkésőbb Szent István napjára feltétlenül Egerben legyen. Fellner a rendelkezésnek eleget is tett. Ugyanekkor vett a kupolához is méreteket.

A Torony.

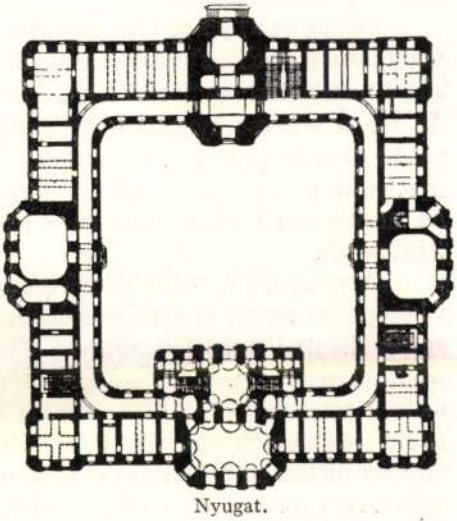

Nyugat.

Az «Universitas» és a Torony földszinti alaprajza.
(Kotsis Iván felvétele: 1912.)

A Torony alaprajzilag a Lyceum épületének szerves része. A négyszög keleti, hátsó homlokzatának alaprajzi kiszögellését alkotja (rizalit); mintegy megfelelője a nyugati elülső homlokzat rizalitjának. Építészetileg is, de a falmező kiképzését illetőleg is harmonikusan illeszkedik bele a homlokzatba. Sávozott tagolása a párkányig menő részt egészen, a többit csak a sarkokon élénkíti. Két emeletét úgy külső, utcai, mint belső,

[1] V. ö. Kelényi i. m. Rösel (Rössel) tényleg Egerbe került s itt is halt meg a Specula szolgálatában.

[2] Érs. Ltár. Dec. Class. VI. Fasc. 22.

[3] U. o.

Bevegri csill

udvari homlokzatán a Fellnert is jellemző homorú, hézagolt keret foglalja egybe, melynek kosáríve a betetőző timpanon háromszögébe vágódik bele.[1] A Lyceum egy-egy homlokzata 85 m hosszú, magassága a főpárkányig 21 m, a Torony legmagasabb pontja a föld színétől 53 méter. Mindez azonban csupán általános architektonikus megoldást s a falsíkoknak az épület stílusában tartott dekorat v kiképzését mutatja, minden különös «par excellence» csillagászati célzatú megoldás nélkül. A Torony a párkányig kétemeletes, ezután egy ablaktalan harmadik emelet, efölött két másik, majd egy ablaktalan álemelet következik, a Torony tehát a terraszig hétemeletes. A terraszon álló filagória kétemeletes, a rajta levő forgókupola a tizedik emeletet adja.

Csillagászati jellegzetességet csak az ötödik emelet faspallettákkal elsötétíthető erkélyes ablakai mutatnak. A párkány fölötti nyolcszögalakú toronyrészt egy felező folyosó két ötszögalakú teremre vágja szét. Az udvar felé eső nyugati terem déli ablakán tekint ki a délvonalban beállított fali quadrans, a délvonal tehát átlósan vágja át a termet. A folyosóba nyílik a lépcsőház, ennek végén áll a melegedő fülke. Az alsóbb emeleteken van az «*Astronomus lakása*», a «*Cubiculum Astronomi*».

A terrasz fölötti filagóriának három egymás melletti helyisége van, a középső a «kupola kamarája», a déliben csapóajtó alatt egy passage-cső, az északiban a Camera Obscura van elhelyezve. Az egész Torony az olasz erődítési modor ú. n. «Nadrágos» tornyainak típusait viseli magán, melyek terraszát egy kilátó-filagória koronázza. Ugyanez a típusa az alföldi templomok gallériás «kerüllős» kilátótornyainak is. Ezek régi magyar diákos-katonás neve «*Specula*» : *látótorony, nézőtorony, kerüllős torony*. Az egri Torony óriási méretei a kis padlóra állított műszereknek reális stabilitást adtak, külön stabilitási célzat nélkül. Úgy látszik, a Toronyban levő obszerválóhelyiségekkel volt összeköttetésben a pincének az a része, mely közkeletű egri szóbeszéd szerint «*nappali megfigyelésekre*» lett volna alkalmas. Tény, hogy a terrasz egyik helyiségének padlóján egy kerek deszkalappal fedett nyílás, ez alatt nyolcemeletnyi mélységben a pince boltívének tetején egy ugyanilyen nyílás van, azonban a felső nyílás felett nincs olyan nyílás, mely a szabadba vezetne. Ez a berendezkedés valószínűen arra szolgált, hogy az itt is alkalmasint pincében végzett baroszkópos és termoszkópos figyelések összehasonlított eredményeit tartalmazó papirlapot zsinegen függő dobozban vonják fel. A nagyszombati Speculának 12 láb mély földalatti helyisége volt az ilyen összehasonlítás céljaira.[2]

12. Az egri Specula tornyának forgatható kupolája. Forgatható kupolája már *Tycho Brahe* 1580-ban felszerelt, a Hven szigetén épített

[1] *Szmrecsányi:* Eger és környéke. Bpest, 1925. 20. o. Kapossy : i. m.

[2] *Pinzger :* i. m. 9.

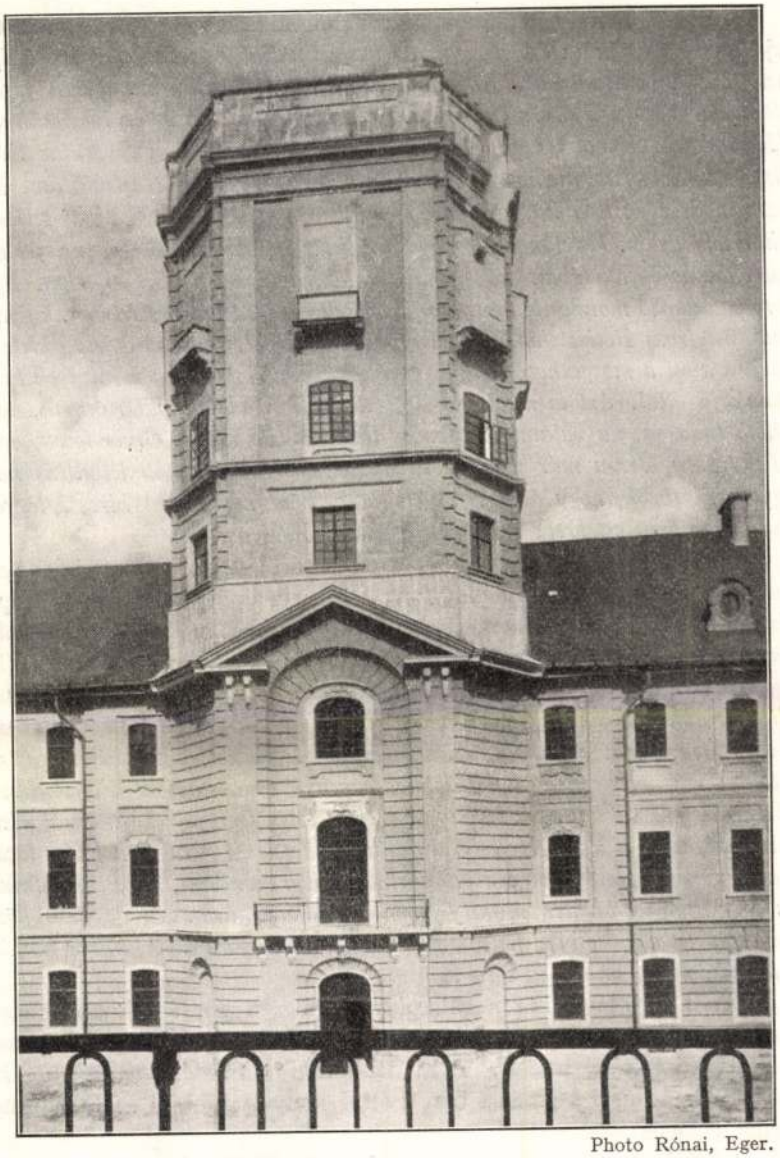

Photo Rónai, Eger.

A Torony az udvar felől.

«Uranienborg»-nak nevezett csillagvizsgálójának is volt.[1] Ez a kupola négy görgőn mozgott.

[1] *Repsold, J. A.:* Zur Geschichte der astronomischen Messwerkzeuge, Leipzig. 1908. 25. o. * *Weinek:* Die Tychonischen Instrumente auf d. Prager. Sternwarte. Prag. 1901.

Az egri Torony forgókupolájáról Hell Miksa 1778 október 30-án ezt írja Eszterházynak: «*A mozgatható tető mintáját Excellentiád Speculájának Instrumentum Parallacticuma számára ezekben a napokban fogom elküldeni Tatára Fellner Uramhoz. Ez a minta teljesen az én találmányom (Modelas tecti mobilis pro usu Instrumenti Parallactici Speculae Suae Excellentiae hisce diebus ad Dominum Fellner Dotes transmiltam. Est haec modela ex toto inventio mea), miáltal a hasonló tetők hibái teljesen kiküszöbölhetők. E tetőnek megvagyon minden kényelmetessége, mellyel egy astronomus praxisában kellemesen és könnyű szerrel élni akarhat. Ami erre vonatkozó mondanivalóm van, azt Fellner Uramnak megírom. Ugyancsak megírom Főtisztelendő Madarassy Uramnak, hogy az ő felügyelete és gondja alatt a mozgatható tető hogyan készüljön el Egerben a mívesek kezemunkája által. Azt is megírom Főtisztelendő Madarassy Uramnak, hogy vélem tudassa, ha valami értetlenség lenne a tető körül. Örvendezek, hogy Madarassy Uram már nekigyürkőzött az Instrumentomok felállításának. Igyekezni fogok, hogy az egri Speculát a Föld kerekségén híressé tégyem (ut per orbem celebrem reddam Speculam Agriensem)*».

Fellner mester 1779 január 22-én Tatáról — hol Eszterházy egyéb monumentális építkezésein dolgozott — ezt írja a püspöknek a forgókupolára vonatkozólag: «... *a megfigyelő Torony mozgatható tetejének mustrája nagyján már készen vagyon, így készen vagyon az az alsó koszorú is, fából készíttetvén, melyen a tető környös-körül járó leszen. E koszorút én már által is adtam a kőfaragómesternek, midőn Egerben voltam. Főtisztelendő Hell Páter Uram azt írja nekem idecsatolt levelében, hogy ezt a mustrát általam még megteendő utasításokkal egyetemben adnám át Főtisztelendő Madarassy Uramnak. Én bizony nem tudnék levélben jobb instructiót adni, mint azt, amit a Páter Hell Uram által küldetett Mustra és a Páter levele maga is megad, legföllebb csak annyit kívánnék mondani, hogy a Machinát az egri lakatos Mester műhelylyében raknák akkurátosan deszkák közé, mikor is azt a Toronyba fel akarják vonni, akkor tudniillik, mikor majd a munkálatokban ennek is sora esik*».

Hell fenti leveléből megállapítható, hogy ő nem általában a forgókupola elvi gondolatát, hanem annak tökéletesítését nevezi a maga találmányának, olyannak, mely az eddigi «*hasonló tetők hibáit*» kiküszöböli. Az egri kupola a barok által kedvelt kihajló szélű harangforma (Cloche).

Hell javított rendszerű kupoláját először Egerben, azután vagy Budán, vagy Lengyelországban állította fel. Poniatowski Szaniszló Ágoston, az utolsó lengyel nemzeti király a varsói királyi palotában állíttatott fel egy Hell-rendszerű kupolával ellátott csillagásztornyot. Az adatok ellentmondóak arra nézve, hogy Hell második forgókupoláját Budán, vagy Varsóban állította-e fel. Úgy látszik, a varsói volt a második, a budai a harmadik. Erre nézve a *Pressburger Zei-*

M.O.K.

Fellner Jakab kőmüvesmester, vállalkozó

A Jegyzetek rovat idézi:Lukcsics-Pfeiffer i.m. 206. l. Balogh tisztartó leveléből 1763 április 24.-én: Fellner irodájában "... a' Delineátióknak készitteseihez már egész akadémiát tartani kintelenittetik..."

Fellner Jakab irodájában foglalkoztatja tehetséges vejét Paár Ignácot, rajta kivül ott dolgoznak még Sauer Vencel, Pauly Mihály, Hausensteiner Vencel, Reindl Antal.

Fellner Jakab halálának dátuma: 1780. dec. 12.

/Magyar Müvészet Lexikona/

Voit Pál: Tervek, mesterek és a mü.
Müv. Ért. 1960. 4. sz. 268. old.

So.

M. D. V.

FELLNER Jakab építész

Ászár (Komárom m.) r. k. templom (1777)

Baj (Komárom m.) r. k. templom (1796)

Császár " " " (1772-1803)

Dad " " " (1780)

Gerő László: Építészeti lexikon

Bp. 1957. 96. l.

M.D.V.

FELLNER Jakab építész

Eger, Alkotmány u. 7., 12.
" Dobó tér 2. (1770 körül)
" v. Liceum (1765–1785)
" Széchenyi ú. 14. (1763)
" Kossuth Lajos u. 16. (1774–1776)

Gerő László: Építészeti stílusok
Bp. 1957. 96. l.

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

Bükkszenc r. k. templom (1779)

Hejce, v. püspöki kastély

Kór, v. Lamberg pince, vcs Lamberg kastély (1762 – 1776)

Gerő László: Építészeti stíluselemek

Bp. 1957-96. l.

M. D. U.

FELLNER Jakab építész

Gyömrő" (Pest m.) régi r. k. templom

(1777)

Gerő László: Építészeti stílusok

Bp. 1957. 96. l.

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

Tata, Kossuth tér r. k. plib templom (1751–1764)

" Néppark Szeszforgalmi raktár

" v. Esterházy-kastély (1762–1767)

Vértessomlyó, r. k. templom (1780)

Gerö László: Építészeti stílusok

Bp. 1957. 94. l. 96. l.

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

Nagyesztergár (Veszprém m.) r. k.
Templom

Veszprém Talbuchein u. 13 (1775-1778)
" Püspöki palota (1765-1776)
" Talbuchein u. 12. (1770-1778)

Gerő László: Építészeti stílusok
Bp. 1957. 96. l.

M. D. K

FELLNER Jakab építész

Nagyigmánd (Komárom m.) r. k. templom (1777)

Tarján " " " (1765-80)

Társépítész: Gött A.

Tata Ady E. u. 11. (1770 táján)

Gerő László: Építészeti stílusok

Bp. 1957. 96. l.

Fellner Jakab, építész MDh

Tatán Fellner emlékmúzeumot rendeznek be s' Fellner kilátót építenek.

— : Rövidén G.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1463. dec. 28.

fellenthali Fellner Jakab, MDK
Eszterházy Károly gr. egri püspök építésze.

Az uj székesegyházzal szemközt az érseki liceum büszke épülete Egerben, az ő mesteralkotása.

Dr. Voit Pál: A művészeti és ipari oktatás multjából Jeó János egri rajztanár Magyar Athenaeuma. Művészet. 1936. 194-205.1.

Fellner Jakab építész M.D.K.

Az egri liceum kályháinak terve.

Készitője: Wagner Károly

Kampis Antal :A képzőművészetek története 668. l.
A Ku A Kultura Világa Bp. 1963.

Fellner [ ], építész

MDK

A lebontandó Nemzeti Szinház ról

rólva: a „jó Fellner és Hellmer, a

két bécsi Kommerz építész ... maga is

jót nevetne, ... hogy építészetük hogyan

megdicsőült."

K. Gy.: Perzsavásár

15.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1964. szept. 13.

F[illegible]ellner Jakab épitész M.D.K.

Komárom megye szolgálatából ajánlották volt Esterh
házy Károly egri püspöknek.

1750-től az Esterházy család épitésze.

1750 Tata plébánia templom továbbépitése

1771. Pápa Pléb. templom tervei
Mindkettőnek épitését haláláig vezette.

Kampis Antal:A képzőművészetek története 646.1.
A Kultura Világa 4p. 1963.

./.

Fellner Jakab , Fellenthali építész V.J.K.
Nikolsburgban született / Mikulov/ 1722-ben .
Hol , kinél tanult, legénykorában merre járt
egyelőre nem tudjuk.
Neve előbb, mint falazó kőműves merült fel kü-
lönböző magyarországi építkezéseknél.
Mint kőmivesmester Komárom megye szolgálatába állt
Kampis Antal:A képzőművészetek története 646.l.
A Kultura Világa Kp. 1963.

./.

Fellner Jakab épitész M.D.K.

Tata, piarista rendházának keresztszárny 1765.

Veszprém, püspöki palota, 1765.

Eger, Liceum. XVIII. sz. 60-as évek

Csapis Antal: A készőművészetek története 652.1.

A Kultura Világa Bp. 1965.

Fellner Jakab építész M.D.K.

A templomok építését más fejezte be.

Kampis Antal: A képzőművészetek története 646.l.
A Kultura Világa Bp. 1964.

Fellner Jakab építész M.D.K.

Cseklész , Esterházy kastély átépitése.

XVIII. sz.
70-es évek

Kampis Antal: A képzőművészetek története 650.l.
A Kultura világa Bp. 1963.

Fellner Jakab építész M.D.K.

Kastélyok építője

Rozványiné Tenber Ilona: Néhány szó kastély-műemlékeiről

Műemlékvédelem 1961 / V./ 3. sz. 184.l.

Fellner Jakab

Klasszicista, késő-barokk stilusban épitett.

Borsos László: „Polláck Mihály" (könyvszemle)
THE NEW HUNGARIAN QUARTERLY, Vol. II. No. 2. 1962

161 l.

MDK

Fellenthali Fellner Jakab

Bevegricsill. 42.1.

MDK

fellenthali Fellner Jakab

Művészeti irodalom. Magyar Művészet 1925. 1. sz.
57.1.

Fellner Jakab

A „Zopf" stilus építésze

Gerő László: „Magyar Építészet"
THE NEW HUNGARIAN QUARTERLY, Vol. IV. No. 10. 1963
164 l.

MDK

Fellner Jakab

Bevilaqua Borsody B.: A magyar Athén barokk csodái. Nemzeti Ujság 1928. jul. 29. 43.l.

Fellner Jakab építész M.D.K.

Veszprém, püspöki palota. repr.

Eger, " " bővitése 17/0-as évek.

/ diszlépcső és házikápolna /

Épitkezések a gróf Esterházyaknak Tatán, Pápán, Egerben , Csekle szen.

Mór , Lamberg-kastély 1762-től.

Kampis Antal: A képzőművészetek története 651.l.

A Kultura Világa Bp. 1963.

./.

Fellner Jakab épitész M.D.K.

Veszprém, püspöki palota , XVIII. sz. közepe , repr

Veszprém megye helytörténeti lexikona Bp . 1964.

48. kép

M. D. V.

FELLNER Jakab építész

Veszprém Talbuchin u 12. Egy-
ezmeletes lakóház, püspöki al-
kalmazottak háza (1775–78)

Gerő László: Magyar építészet kala-
dó hagyományai Bp. 1951. 50. l.

M. D. K

FELLNER Jakab építész

Tata (Komárom m.) v. Esterházy

kastély (1762-67)

Gerő László. Magyar építészet boladó

hagyományai Bu. 1951. 49. l.

M.DK.

Fellner Jakab, építész

Copf stilusu kályha. Fekete repr. 287.o.10.kép
1775-1778 kor

M.Kiss Pál: Müvészetről mindenkinek, Corvina, Budapest, 1966

MDK

Fellner építész bécsi építész

bpesti bankpalota

Müvészeti hirek. Mücs. 1900. 4.sz.

97. o.

MDK

Fellner építész

Magánép. eng. Épitő Ipar, 19o9. nov. 14. 428. l.

Fellner MDK

épitész

A tatai grófi szinház eltünt.
Esti Ujság 1914.máj.28.

M.D.K.

Fellner

"Uj kabaré Budapesten" cimmel közlemény arról, hogy a Fellner és Helmer cég ifju tanitványa Forgő épitész tervezi a Fővárosi Kabarét.

Szinházi Élet. Bp. 1919. szept. 28- okt. 4.
VIII. évf. 37-38. sz. 36. l.

Fellner MDK

épitész

Zámborszky Ilona: A Magyar Országház. Bp. 1937.
19-2o.o.

MDK

Fellner

Repr: Az egykori egri liceum

45.o. 28. kép.

ZÁDOR ANNA: POLLACK MIHÁLY. Bp. 1960.

Fellner, építész DOK

Bécsi építész. Hellmer építésszel együtt az új színházépületet kénitette. (1884-1886). A század végén a legvalamirevalóbb építészek egyike.

38. l

Franz A. R.: Pressburg, die ehemalige Hauptstadt. — Berlin-Stuttgart, 1935. 83. l. 12. t

Fellner MDK

épitész

A Zsolnay-gyár készíti/1900/a Zala György-féle müterem homlokzatdiszeit és Zala nagy dombormüvét; a szatmári szálloda és Vigadó külső diszeit/B á l i n t é s J á m b o r/ a marienbedi pergola /S c h w e n s o n 1903/ a budapesti Pénzügyminisztérium pyrogranit diszeit /F e l l n e r 1903-4/.

39.o.

NIKELSZKY GÉZA : A Zsolnay-gyár müvészete.
Pécs. 1959

Fellner [Helmer és ...] építének 7 04

A Múzeum u. 17. sz. Károlyi palota tervezői a bécsi építének. Építő: Wechselmann Ignác.

Hatolkay Árpád: A Nemzeti Múzeum körül kialakult palotanegyed története 153-161

Műemlékvédelem, bp. 1960. 3. sz.

M.O.K.

Fellner

Az egri liceum tervezete .."egy egyetem megtervezésében Joseph Gerl személyében egy bécsi mesterrel szemben, első izben lesz hazai mesteré a megbizatás... -A liceum befejezett és teljes alkotás, ritkaság a magyar barokkban..."irja a tanulmány.

/Magyar Müvészet Lexikona/

Mojzer Miklós: A váci barokk rezidencia.
Mü. Ért. 1960. 4. sz. 281 old.

So.

M.D.K.

Fellner

Besztercebányai kamarai épitőmester szintén
foglalkozott a vizimunkálatok felülvizsgálatáva

Schoen Arnold:Prati kamarai épitész mérnök Budán.
Müv.Tört.Ért. 1960. 1.szám. 30.lap

M.O.K.

Fellner-kör: Grossmann, Gött és Pauly

Az 1780-1800 közötti évek egri templomrendezései északitáliai stilusra mutatnak s ennek hatása alatt készülnek a Fellner-kör tagjainak oltártervei.

/Magyar Müvészet Lexikona/

Voit Pál: Tervek, mesterek és a mü.
Müv. Ért. 1960. 4. sz. 271. old.

So.

FELLNER Jakab tatai épitész. Irodalmilag feldolgozott életrajzi és müködési adataihoz mint ujabb adat kapcsolható, hogy 1764 március 2-tól az egri liceum épitésének felügyelőjeként szerepel Egerben, a liceum terveinek a bécsi Akadémián való megvizsgálása miatt 1765-ben utazik Bécsbe. Mint aedificiorum magister 1771-72-ig évente két-három hétre utazik Egerbe a liceumi épitkezés ügyében. 1772-ben intézkedik --+ Kreitzinger bécsi kereskedő utján a liceum

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

Mellner [Jakab], építőmester M.D.K.

egéni művészi alkotóteketségét ismét kétségbe vonja a szerző, ezuttal főművén: a pápai plébániatemplomon keresztül, mely szerinte Pilgram váci székesegyháztervének adaptációján, Kracker művészeti irányításán, Eszterhány, egéni építészhedésén keresztül végül is utódja Grossmann József kezén valósult meg. „Vajon alkalmas-e egy ilyen „tömű" építészeti önállóságának lemérésére?" ./.

Heves megye műemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,

232. old.

M.D.K.

Fellner [Jakab], építőmester

... Olyan rajzai vagy tervei sem maradtak fenn, melyek önálló tervezői képességéről tanúskodnának; szervezőkészsége annál kiemelkedőbb... irat szerűen sincs nyomuk annak, hogy komplex feladatok... foglalkoztatták volna. ... akár hogyan értéreljük működését, fel kell figelnünk építőmesteri egyoldalúságára... azokra a lná vyaira, melyek, nyilván rajz készségének fogyatékosságán alapultak."

Heves negye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Derxsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,

232. old.
+ 324. "

Fellner Jakab /1722-1780/ 1.

Hefelénél jelentősebb copf mester.
Ontrák származáni, de főleg Magyarországon épitett: Tata, Veuprém, Eger, Pápa.
Fő műve az egri Lyceum /1777-1786/.

Major Máté: Építészettörténet. Tőkés és szocializmust épitő ~~országok épitészete. Bp. 1960.~~ társadalmak épitészete. Bp. 1960. Müszeki k., 589 l., 388 kép.

111-112. l.

Fellner Jakab

Egri Lyceum: épülettömbje hatalmas udvart zár körül. Kiemelkedő homlokzatát oromzatos középrizalitok, tagolt sarkait enyhe kiugrások hangsúlyozzák.

Major Máté: Építészettörténet. Tőkés és szocializmust építő társadalmak építészete. Bp. 1960. Műszaki k., 589 l., 388 kép.

112. l.

Fellner Jakab

3.

Péchy Mihály műveinek néhány vonása Hefeléhez és Fellnerhez kapcsolódik.

Major Máté: Építészettörténet. Tőkés és szocializmust építő ~~[illegible]~~ társadalmak építészete. Bp. 1960. Műszaki k., 589 l., 388 kép.

112. l.

Fellner Jakab

4.

Eger, Lyceum /1771-1786/. /fénykép/.

Major Máté: Építészettörténet. Tőkés és szocializmust építő társadalmak ééitészete. Bp. 1960. 589 l.,388 kép, Müszeki k.

66. ábra, 111. l.

M.D.K.

Fellner Jakab, építőmester

nevét említik Franz
Józseffel kapcsolatban

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 327. old.

M.D.K.

Fellner Jakab, építőmester

nevét említik Grossmann Józseffel kapcsolatban

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső,
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 333. old.

M.D.K.

Fellner Jakab, építőmester

nevét cuclitik Hausensteiner Vencel pallérral hep-csolatban

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 337. old.

M.D.K.

Fellner

nevét említik Kracherrel kapcsolatban, mint aki a pápai templomon készült terveit felülbírálja.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Serzk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 354. old.

Fellner Jakab, építőmester M.D.K.

egri papnövelde részére 1772-ben
készült emeletráépítési tervéről s annak
kivitelérőt részletesen tájékoztat a szerző.
1772. julius 14-én az emelőgép felmondta a
szolgálatot s a tető leszakadt. „A püspök ekkor
haragjában szétrombolatta a szerkezetet."
A szemináriumi helyt felé előrenyuló szárnyát
csak 1784-ben kezdik építeni Grossmann tervei
szerint. Ez alkalommal lemásolják Fellner 1772-es
tervét is - ez a másolat őrizte meg Fellner elgondo-
lását ./.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső,
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,

240 old.

- 2 -

M.D.K.

Fellner Jakab, építőmester

... melyen még Grossmann is változtatott, de az épületen még 1795-ben is dolgoztak, amikor már Franz József volt a kivitelező, aki, úgy látszik Grossmann tervét is módosította.

A püspöki rezidencia „Cusztharánok terveröje sem lezet Fellner, mert erzor már Esterháry a licenmmal kapcsolatban sem vegi igénybe. Az egész kiterjedt levelezés semmi utalást sem

Heves megye müemlékei I irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,

240. old.

M.D.K.

Fellner Jakab, építőmester

... tartalmaz azza, hogy Fellner – az első éveket kivéve – rajzokat készített volna számára.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. AkadémiaiKiadó,

241. old.
+324. "

Fellner Jakab

a Veszprémi püspöki palota, az Egri lyceum, a tatai és pápai plébánia-templomok építője.

G. Agghází Mária: „Barokk." L'art de Hongrie du X au XX siècle. Kiállítás, Paris, 1966. Katalógus.

M.D.K.

Fellner Jakab, építőmester

egri működésére vonatkozólag, szerző szerint eddig figyelmen kívül hagyták Eszterházy püspökkel 1764. márc. 2-án kötött szerződéséner azt a lényegbe vágó szövegrészét, mely a liceum és a püspöki palota „már megkezdett-terit-folyamatban álló építkezéséről beszél."

./.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája, VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,

186. old.
+324. "

M.D.K.

Fellner Jakab, építőmester

... Ennek értelmében az egri liceum építés történetének szentelt nagyelegyetű fejezetében -óriási kimány: a levélszöveg felsorakostatásával- megdönti az addig általánosan elfogadott, véleményt, és megállapítja hogy a liceum első tervei még 1772-ből Herr Josef Ignáztól származnak, Fellner csak 1764-ben lép be a munkálatokba, mint kivitelező, és rövidesen hátrányos helyzetbe kerül Francz József püspöki építőmesterrel, mert a rezidencia díszudvarára és kocsiathajtójára készített terveik körül, bírónyos módosításokkal Francz Józsefét fogadják el. A liceumról ./.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,

187-200. old.
+ 324. "

M.D.K.

Fellner Jakab, epitőmester

... körölt külső és belső felvételeken (197-207.á.) nem is tünteti fel a terverő épitész nevét - mert a szöveg alapos okfejtése szerint azt Gerl Josef Ignaznak tulajdonítja, de ez epitheres körül folyó torzsalkodások, valamint az ormányok némileg bizonytalan szövegezései miatt, ezt határozottan és tényszerűen kijelenteni nem azarja. Megállapitja, hogy Fellner tatai kőműves mester egyi terverői tevékenységét nem vonhatjuk kétségbe, de ezt esetenként ellenőrizni kell, "... csakis a püspöki palota északi szárnyának kiépitési alaprajzát körli Fellner nevével - de ezt is megkerdőjelerve (1764.).

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,

old.

199.á. a püspöki palota északi szárnyának alaprajzi vázlata (1769.)

M.D.K.

- 3/a -

Fellner Jakab, építőmester

1763-ban is működik már az egri liceum építésében, de a jószág hormányzó dec. 31-i jelentése szerint az Universitas „delineatiójával" 2-3 hét alatt hessen lesz", márpedig ez a kifejezés, szerző szerint rajzolást és nem tervezést jelent, s tudjuk, hogy Fellner irodájában „ügyes rajzolókat" foglalkoztatott. Idevágóan lásd Peltz János komáromi pallér megegyzését.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,

154. old.

M.D.K.

Fellner Jakab, építőmester

... Szerző felveti még azt a stiluskritikai igen érdekes kérdést is, hogy vajon lehetséges-e, hogy az egri liceum lépcsőházának északi udvari homlokzata, a móri Lamberg kastély, az andornaktályai reloki templom és a pápai plébánia templom, klasszicíz musa, vagy az egri püspöki palota díszlépcsőhára, a pápai kastély, az egri liceum, az egri érseki magánkápolna és a tatai plébánia templom — egy azon mestertől valók-e, vagy éppen e mester olyan éklektipus és hajlékony volt, hogy ezek a különféle ... műnek képzeletének széles skáláján mind helyet kaptak?

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,

193. old.

-5-

M.D.K.

Fellner Jakab, építőmester

... Az egri licemura vonatkozólag, beferésül leszögezi, hogy „bár az egri universitas terveznje kétségtelenül Josef Ignaz Jerl, a kivitelező vállalkozó Fellner Jakab mégis ezeken a terveken tanult, s az uradalmi pallérságból ennek az építkezésnek másfél évtizeden keresztül emelhedett építészi rangra."

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,

199. old.

neve ismét emlitve 202. "

Fellner Jakab, építész

M.D.K.

műve az egri Kanonoksoron álló ún. Püspöky-ház, mely 1733-ban épült és 1953-ban az eredeti stílusnak megfelelően került helyreállításra.

Pethő Tibor: Budapest - Eger - Silvásvárad
Bp. /1959/, Panoráma, /Magyarország írásban és képben, 4.köt./
60. old.

M.D.K.

Fellner Jakab, építész (1722-1786)

tervei szerint épült 1765-től 1785-ig az egri volt Líceum, ma Pedagógiai Főiskola, melyet Fellner 1780-ban bekövetkezett halála után Grossmann József fejezett be. Fellner 1845-ben dolgozott Magyarországon: az ő műve a tatai kastély, a veszprémi és egri püspöki palota, a tatai és győri plébánia templom.

Pethő Tibor: Budapest - Eger - Szilvásvárad
Bp. /1959/, Panoráma, /Magyarország irásban és képben 4.köt./
58. old.

M.D.K.

Fellner Jakab, építész

terverte az egri „nagy-
préposti palotát Batthyány
Ignác számára.

Pethő Tibor: Budapest - Eger - Szilvásvárad
Bp. /1959/, Panoráma, /Magyarország irásban és képben
4.köt./ 61. old.
+1 kép

M.D.K.

Fellner Jakab, építőmester, építés

műve Hejce hőrség szociális otthona, melyet 1774-ben Eszterházy Károly egri püspök részére, mint kétemeletes püspöki lakot épitett

Aba Iván: Budapest - Tokajhegyalja - Sárospatak

Bp. /1961/, Panoráma, /Magyarország irásban és képben 6.köt./

18. old.

Jakob Fellner

egri, érseki licenmán 1765-80 között felépült csillagvizsgálóhoz nagyon hasonlított a Georg Karl Zilloch tervezte egyetemi csillagvizsgáló a budai palotában.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 214 kép.

54. l.

M.D.K.

Fellner [Jakab], építőmester

nevét a tatai Esterházyak régense, Balogh-gal fennálló családi kapcsolatai során említi a szerző

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.Ö Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadméiai Kiadó,

231. old.

-1-

M.D.K.

Fellner Jakab, építőmester

„terverő építészi nimbuszát ismét erősen megtépázza a szerző azzal a – ha nem is állításával de – feltételezésével, hogy Esterhazy püspök Pilgrammer a váci püspöki palotákor készített terveit adta át Jos. Ign. Gerlner az egri liceum előhészületei során (még miélőtt felmondott volna neki) s azok a tovább terverő Gerl, a hivitelező Fellner, majd Grossmann József, és nem utolsó sorban ./.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,

206. old.

M.D.K.

Fellner Jakab, építőmester

... az építtető püspök művészetének „művészetet formáló egyémségének esetlegességei és esetlenségei" során nyertér mai megvalósitott alakzatukat. A részletes összehasonlitás alapján szerző szerint a Pilgram csinnéjéből faradt és Gerl kezén átmenő módositásor Fellner pápai templomtervéhez vezetnek, viszont a Pannonhalmon őrzött 1777-dátummal

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemlékei topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,

./.

old.

M.D.K.

-3-

Fellner Jakab, építőmester

... szereplő (váci puspori palota) terver. szerzőségének kérdését - szerző belátása szerint is - ez a labilis támpont nem döntheti el.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,

207. old.

M.D.K.

Fellner Jakab, építőmester

nevét említik:

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső,
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,

161. old.
+164. "

Fellner

tervezte a Liceumot Egerben.

Végváry Lajos: Rövid müvészettörténeti összefoglaló /1-21/. Közrem.: Miklós Pál /1964-1965/. Bp. 1965-1966. 21 db. - 21. Magyarországi müvészet a reneszánsz és barokk korszakban.

2. l.

M.D.K. Fellner Jakab

Fellner Jakab, osztrák épitész/1722-1780/

Magyarországon dolgozott. Kép tőle 287.o.10.kép

M. Kiss Pál: Művészetről mindenkinek, Corvina, Budapest, 1966

MDK

FELLNER JAKAB

Az egri,u.n. Borbély ház /copf stil./ alkotója.

Gerő László:Eger. Budapest 1954.p .57.

Képzőművészeti Alap kiadása.

MDK

FELLNE JAKAB

Egri copf stilusú épületeiről a datok.

FGerő László:Eger. Budapest 1954.p.57.

Képzőművészeti Alap kiadása.

MDK

FELLNER JAKAB

Az egri érseki palota homlokzatai az ő müvei.

Gerő László:Eger. Budapest 1954.p.56.

Képzőművészeti Alap kiadása.

MDK

FELLNER JAKAB

Az egri érseki palota bővitését Barkóczi megbizásából ő hajtotta végre.

Gerő László:Eger. Budapest 1954.p.56.

Képzőművészeti Alap kiadása.

/ MDK

FELLNER JAKAB

Az egri éreski palota alkotója.

Gerő László:Eger Budapest 1954.p56.

Képzőművészeti Alap kiadása.

MDK

FELLNER JAKAB

Az egri Nejmajer ház a művész coppf stilusu alkotása.

Gerő László:Eger. Budapest 1954.p.56.

Képzőművészeti Alap kiadása.

MDK

FELLNER JÁKAB

Egri magánház épitkezéseiről adatok.

Gerő László:Eger. Budapest 1954.p.55.

Képzőművészeti Alap kiadása.

MDK

FELLNER JAKAB

épitette az egri "Báró házat".

Gerő László: Eger. Budapest 1954. p. 54.

Képzőművészeti Alap kiadása.

MDK

FELLNER JAKAB

közvetiti Maulpretsch egri szerződtetését.

Gerő László: Eger. Budapest 1954. p. 51.

Képzőművészeti Alap kiadása.

MDK

FELLNE JAKAB

épitész tervei szerint épült az egri pedagógiai főiskola.

Gerő László: Eger.

Budapest 1954.p.49. Képzőművészeti Alap kiadása.

MDK

FELLNER JAKAB

Esterházy Károllyal 1764-ben kötött épitési szerz dést Egerre vonatkozóan.

Gerő László:Eger. Budapest 1954.p.48.

Képzőművészeti Alap kiadása.

MDK

FELLNER JAKAB

építész, meghalt 1780. az egri liceum alkotója.

Gerő László: Eger. Budapest 1954. p. 47

Képzőművészeti Alap kiadása.

MDK

FELLNER JAKAB

Az egri liceum kályháját tervezte. Barokk müemlék.

Gerő László: Eger. Budapest 1954. p. 46.

Képzőművészet ** lap kiadása.

M.D.K.

Fellner Jakab, épitész

tervei szerint épült az egri Kossuth Lajos utca 10. sz. alatt az um. Püspöky kanonok-ház /ma Terményértékesitő Szövetkezet/ udvarán álló Batthyány Ignác kerti pavillon, 1780 előtti időben.

Gerő László: Eger, Bp. 1957. /Magyar Müemlékek/ 42.old.

M.D.K.

Fellner Jakab, építőmester

egyik müve az 1763-ból való egri un. Borbély-ház /Széchényi-u. 14./

Gerő László: Eger, Bp. 1957. /Magyar Müemlékek/ 39. és 53 old.

M.D.K.

Fellner Jakab, épitész

tervei szerint épült a pápai plébánia templom, melynek mennyezetképeire 1780-ban Maulbertsch kap megbizást /Fellner közvetitésére./

Gerő László: Eger, Bp. 1957. /Magyar Müemlékek/ 49.old.

MDK

FELLNER JAKAB

Egri épitkezéséről reprodukció.

Gerő László:Eger. Budapest 1954.

Képzőművészeti alap kiadványa

MDK.

FELLNER JAKAB

Egri pedagógiai főiskoláról reprodukció

Gerő László:Eger. Budapest 1954.

Képzőművészeti Alap kiadványa.

MDK

FELLNER JAKAB

Batthyányi Ignác kerti pavilonjának reprodukciója.

Gerő László: Eger. Budapest 1954.

Képzőművészeti Alap kiadványa.

MDK

FELLNER JAKAB

Az egri u.n. Borbély ház épitője.

Gerő László:Eger. Budapest .1954.p.41.

Képzőmüvészeti Alap kiadása.

M.D.K.

Fellner Jakab, épitész /megh. 1780./

A XVIII.sz.-végi "copf"-stilus kiváló, morvaországi származásu mestere, akit a tatai Esterházyak alkalmaztak udvari épitészüknek, de aki számos magyar városban alkotta meg e kor legjelentősebb épületeit. Egerben - Esterházy Károly nagymüveltségü irányitása mellett - készültek legkiválóbb müvei, um.: az Érseki liceum /1765-1785 között, befejezte tanitványa Grossmann József/, a volt Érsekkert falazott pilléres és vázadiszes vaskapui /1769/, az Alkotmány-u 12.sz. alatti un. Báró-ház /1776/, a Dobó-u.3.sz./1770/,

Gerő László: Eger, Bp.1957. /Magyar Müemlékek/ 45-51.old.

Fellner Jakab, épitész

a Dobó-u.3.sz. ház /1770/, a Marx Károly-u. 14. sz. un. Nejmájer-ház, az Érseki palota uj szárnyai /1763-66 között/, a Széchényi-u.14.sz. un. Borbély-ház, a jezsuiták barokk gyógyszertárával, /1763/ és az un. Nagypréposti palota /Kossuth Lajos u. 16., 1774-1776/.

Gerő László: Eger, Bp.1957. /Magyar Müemlékek/ 51-55.old.

M.D.K.

Fellner Jakab, épitész

Esterházy Károly 1764-ben Egerben évi 100 talléros szerződés köt Fellnerrel összes épitkezései tervezésére és vezetésére.

Gerő László: Eger, Bp. 1957. /Magyar Müemlékek/ 46.old.

MDK

FELLNER JAKAB

Az egri nagypréposti palotát épitette.

Gerő László: Eger Budapest 1954. p. 58.

Képzőművészeti Alap kiadása.

MDK

FELLNER JAKAB

Egri épitkezéseire megjegyzések.

Gerő László:Eger. Budapest 1954.p.8.

Képzőmüvészeti Alap kiadása.

M.O.K.

Fellner Jakab

Az egri liceumot és a pápai plébániatemplomot tartja a tanulmány a "két legnagyobb Fellner-Eszterházy alkotásnak..." amelyek a váci tervek módositásával, Vácon kivül valósultak meg a "XVIII. század legnagyobb hazai épitésze Fellner Jakab által". Hazai mestereink közül Fellner az első nagy palota épitő,-..egri liceuma a legmagasabb igényü épitészeti feladat...a hazai fonalu fejlődés eredménye, a kezdete és csucsa-a magyar épitészetnek.

/Magyar Müvészet Lexikona/

Mojzer Miklós: A váci barokk rezidencia.
Müv. Ért. 1960. 4. sz. 288 old.

So.

Fellner Jakab, építész MDh

Fellner Jakabról elnevezett kilátótornyot
mattak fel Tatán, a Kálvária-
dombon

— Hír 8

NÉPSZABADSÁG, bp. 1965. aug. 23.

Fellner Jakab, építész

M.D.K.

nevét említi:

Gerő László: Akik faluból műemlék-várossá emelték Szombathelyt

Élet és Tudomány, 1956, jun. 2.

Fellner Jakab, építész 7Dk

Meggyökeresedett a magyar talajban.
„Tutai építész" lett.

-o-: G. Agghány Mária: Magyarországi barokk
művészet 57-58. l

A Könyvtáros
[KÖNYVBARÁT] Bp. 1961. január XI/1.

M.D.K

FELLNER Jakab építési

Pápa temetőkapolna XVIII. sz. (?)

Gerő László: Magyar építészet kala-
dó hagyományai Bp. 1951. 47. l.

M.D.4

FELLNER Jakab építész

Pápa Jókai kör u. 7. Irgalmasvendi kórházi kápolna (1763)

Pápa Szabadság-pötér R. k. plébániatemplom (1774-86.)

Gerő László: Magyar építészet holadó hagyomanyai Bp. 1951. 47. l.

Építészet - világi

Fellner Jakab épületei

Magyar Művészet, 1927

276-291.o.
kapossy János: kétőbarokk építészet
Magyarországon.

Fellner Jakab, építész

Győri Szemle, 1930.I. 215-216.

Régi győri kályhák az egri liceumban.

Fellner Jakab építész, XVIII. sz.

Archaeologiai Értesítő

XLV, 1931, 176.

Réh Elemér: Adatok a 18. századi építőmesterek működéséhez

Fellner

építén

Tér és Forma, 1929

II. évf. 413.

Használható-e a lapos tető?

fellenthali Fellner Jakab mérnök,
Tatán dolgozott.

Archaeologiai Értesítő
XLIV., 1930, 266.
Dornyay Béla: Fellner Jakab építő-
művészről.

Fellner Jakab építész

Magyar Művészet, 1927

276-291. o.

Kapossy Lajos: Kétőbarokk építé-
szet Magyarországon.

Fellner Jakab építész

Genthon István, az egyik licencziál szóló tanulmányában részletesen foglalkozik műveletével

Vigilia, 1958, X. n., 639 old.

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

Gyömrő (Pest m.) R. k. templom
(1777)

Gyöngyös Vármegye tér Ill. mérlége.
Régi épület 1765-ös megújítása

Gerő László: Magyar építészet haladó
hagyományai Bp. 1951. 45. l.

M. D. K

FELLNER Jakab épilén

Eger, Lyceum

Garas: Maullerlich Bp. 1960. 153. l.

Fellner Jakab, építész 17 Dh

1760-ban fellner tervei szerint épült a tatai Kristály szálloda. (Egykori Aranyas Fogadó). Most restaurálják az épületet.

-: Megfiatalodik a 200 éves szálloda 6.l

Ny. 1961. aug. 3.

NÉPSZABADSÁG

M. D. K.

FELLNER J. építész

Tata, Pintér Elek u. Vajártanuló

otthon (1767 - 1770)

Gerő László: Építészeti stiluso

Bp. 1957. 92. l.

M. D. K.

FELLNER J. építész

Tata, Alkotmány u 1. Nepomucenus

malom

Tata, Kálvária kápolna

" Kossuth-tér r. k. templom (1751-74)

" Országgyűlés tér un. Óratorony

(Édes J. áccsal) 1763.

Gerő László: Építészeti stilusok

Bp. 1957. 92. l

M. D. K

FELLNE Jakab építész

Pápa, plébániatemplom
(1773-1786) Esterházy Károly
püspök megbízásából

Goras: Maulbertsch Bd. 1960. 130. l

M.D.K

FELLNER Jakab építész

Sümeg (Veszprém m.) Régi püspöri palota (1748-55)

Gerő László: Magyar építészet kolladó hagyományai Bu. 1971. 39. e.

M. D. U

FELLNER Jakab építész

Oroszlány (Komárom m.) hajki kamaldúli remetesig templomának tornya és a vadászkastélyá alakított kolostor (1748-49)

Gerő László: Magyar építészet holadó hagyományai Bp. 1951. 37. l.

M. P. K

FELLNER Jakab építész

Pata R. K. Templom (1751-74)

" Kálvári átépítése (1780 körül)

Gerő László: Magyar építészet Kolbdó
Magyarország Bp. 1951. 41. l..

R. D. K

FELLNER Jakab építész

Veszprém Talbuchin u. 12. Püspöki palota (1765–76)

Veszprém Talbuchin u 13. Közgazd. Kányginn-azelőtt kis szeminarium (1770–78)

Gerő László: Magyar építészet haladó hagyományai Bp. 1951. 42. l.

M.D.K.

FELLNER Jakab építész

Eger Szabadság tér 2. volt érseki Lyceum (jelenleg Ill. Ped. Főiskola) (1765–85)

Eger Széchenyi u. 14. Egyemeletes lakóház (1763.)

Gerő Lőrelő: Magyar építészet haladó hagyományai Bp. 1951. 45. l.

M. D. U.

FELLNER Jakab építész

Eger Dobó u. 3. Földszintes lakóház (1770 körül)

Eger Kossuth tér 2. Egyemeletes lakóház (1770 körül)

Gerő László: Magyar építészet kolaidó hagyományai Bp. 1951. 44. l. 45. l.

M. D. U

FELLNER Jakab építész

Eger Nőrős Radsereg u. 10. udvarán

kerti pavillon

Gerő László: Magyar építészet haladó

hagyományai Bp. 1951. 45. l.

M. D. U

FELLNER Jakab építész*

Császár (Komárom m.) v. k. Templom
(1772-1803)

Gerő László: Magyar építészet haladó
hagyományai Bp. 1951. 44. l.

FELLNER JAKAB MDK

álta átalakitott érseki palota reprodukciója

Gerő László: Eger. Budapest 1954.

Képzőművészeti Alap kiadványa.

MDK

FELLNER JAKAB

tervei szerint készült pedagógiai főiskolai könyvtárterem reprodukciója /Eger/.

Gerő László: Eger.

Képzőművészeti Alap kiadványa.

M. D. L.

FELLNER Jakab építész

Meghalt 1780. dec. 12.

Magyar Épőművészet 1960. 6. sz. 59. o.

M.-D. V.

FELLNER Jakab építész

Tata Kálvária u. ht János szobra

(1755.)

P. B.: Műemlékvédelmi szempontból értékes . . .

Műemlékvédelem 1960. 3-4. 193. o.

M.D.K

FELLNER [Johab] építész

Szóny rk. plib. templom (Rebr.).

helyrelatívva

Műemlékvédelem 1960-3. sz. 190. l.

M.D.K.

Fellner Jakab

Epitőművész 1765-85-ben épitette a copf-stylü liceum épületét Egerben,

Bogáti Péter:Nem hivatalos egri kalauz.

Népszava 1956. junius 24. 4.old. 148.szám.

-1-

M.D.K.

Fellner Jakab, építész

magyarországi barok épitőmester emlékezetét ünnepelte a Magyar Mérnök és Építész eglet, akol a szakosztályi ülésen Révhelyi Elemér lelkes szavakkal ismertette a Német-

./.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1937. LVIII. évf.

ápr. 22. sz. 4 old.

Μ.Δ.Κ.

Ναλλακτικός Λαμπρ. Βρ. 1937. ΙΧΧΙΙ. ἐνθ.

σε. οἰδ.

Fellner Jakab, -2- építés M.D.K.

... országból Tatára vándorolt „kőmíves" működését. Wälder gyula hozzászólásában kijelentette hogy F.J.-ot bátran tekinthetjük magyar építőművésznek, aki teljesen meghonosodott nálunk – és tartozunk emlékének azzal, hogy sírját művészi módon megjelöljük. Bierbauer Virgil javaslatát, hogy a magas sírvonalu előadás nyomtatásban is megjelenjék, s hogy az egyes ./.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1937. LVIII. évf.

ápr. 22. sz. 4. old.

M.D.K.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1937. LVIII. évf.

sz. old.

-3-

M.D.K.

Fellner Jakab, építész

... példányokból befolyt összeg a készülő emlékmű költségeire fordíttassék – a szakosztály egy hangulag elfogadta

Vállalkozók Lapja, Bp. 1937. LVIII. évf.

ápr. 22. sz. 4. old.

.D.L.

Fellner fotó

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

NÉPSZABADSÁG

1963 MÁJ. 7.

*

Fellner Múzeumot létesítenek Tatán. A városban a kétszáz éves házak többsége Fellner Jakabnak, a XVIII. századi Európa-hírű építésznek az alkotása. Az emlékmúzeumot a védetté nyilvánított Kálvária-dombon rendezik be.

... hivatalos láto
gatásra a Csehszlovák Szocialist
Köztársaságba érkezett. A magya
vendéget és kíséretét Pozsonyba
... csehszlová

MDK

Fellner Jakab

Vámos Ferenc: A magyar formanyelv épitészetünkben.
MMÉEKözl. 1929. márc. 3. 61.l.

M. D. K.

FELLNER Jozsef építész

Tata Esterhazy kastély 1764 – 1769.

" Kiskastély 1752

" " bővítése 1764 – 1769.

Gerő: Tata ... Kép. 1954. 42.

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

Tata, Felszabadulás utja 8. sz. (?) 1770

Gerő: Tata ... Bp. 1954. 30. l.

M. D. K.

FELLNER Jakab évitész

Gerő: Tata... Bh. 1954. 3 z. l. 34., 41..

M. D. K.

FELLNER Jakab épitész

Vágóhid terve Talán 1780 körül

Gerő: Tata ... Bsp. 1954. 51. l.

M. D. K.

FELLNER Jakob építész

Tata, Nep. Szt. János-hid. 1770.

Szobor: Schweiger ét

Gerő: Tata... Bp. 1954. 29. l.

K. D. R.

FELLNER Jakab építész

Tata, Miklós malom. 1760 körül

" Nepomucenus malom (1798-ban Gött Anal javíttatta)

Gerő: Tata ... Bp. 1954. 28. l.

Fellner Jakab építén M.D.K.

Serverte a nagyesztergáti r. k. templomot. Épült halála után 1796-98.

Genth. Mülml. 1959 I. 212.

M.D.K.

Fellner Jakab épületei

Mór, Lamberg-kastély, klasszicista.
1762 - 1776.

Gerevich: Művtört. 1955 I. 202

Fellner Jakab építén M.D.K.

Ménfőcsanak, ~~r. k. templom~~
vendéglő 1772.

Genth. Kulml. 1959 I. 197

Fellner Jakab építész

MDK

Környe, r.k. templom 1750 körül

Genth.Müeml.1959 I. 170

Fellnar Jakab építész MDK

Kocs, r.k. templom 1748
" r.k. plébániaház 1749
" uradalmi kocsma 1768-69

Kolontár r.k. templom 1772

Genth.Müeml.1959 I. 165, 166

Fellner Jakab

tatai építész emlékkiállítása számára állította helyre 1963-ban az OMF. a tatai Kálvária kápolnát.

Szarka Imre: Az Országos Műemléki Felügyelőség kivitelezési munkái /1963-1966/. Magyar műemlékvédelem 1963-1966. Bp. 1969. Akadémiai k., 289 l., 369 kép, 259-264. l.

Fellner Jakab

az egri Lyceum építője.

Lexikon oder Kunst, Leipzig, Veb. E. A. Seemann Verlag, 1968. I 775 591 l.

M.D.K.

-1-

Fellner Jakab, építő mester

művéner tulajdonitottár, szerző szerint tévesen, az egri püspöki palota, vagy legalább is a II. emelet felépítését, Esterházy Károly püspöksége idején, — holott a hőrépső két emeletes főrész már Erdődy halálakor (1744)- teljesen készen állott.

Művészettörténeti Értesitő, 1968. XVII.évf. 3-4.sz.

Szabó Erzsébet: Joannes Battista Carkone.

217. old.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György út 41.

M.D.K.

- 2 -

Fellner Jakab, építőmester

Esterházy püspök megbírásából 1760 1770 között építette hozzá a püspöki palotához a főfront vonalában a balluszteres két épületszárnyat, melyek körül a jobboldali tulajdonképpen a lépcsőház elfedését szolgálja. A kocsiátjáróval pedig összekötötte a főépületet a gazdasági szárnnyal. Az alapraizon megmutatkozik az épület zártsága, melyhez a lépcsőház ./.

Müvészettörténeti Értesito, 1968. XVII.évf. 3-4.sz.
Szabó Erzsébet: Joannes Battista Carlone.

218. old.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

-3-

M.D.K.

Fellner Jakab.

„...horráépítése Fellner kiváló tervezői képességét dicséri. — Szerző szerint a demjéni templomot Esterházy püspök lebontatta, és Fellner Jakabbal építtette át jelenleci alakjára [A Heves megye kötet Demjén leírásának szerzője ezt az átépítést Erdődy püspök megbírásából Franz József-nek tulajdonítja (595. old.). B né].

Müvészett9rténeti Értesito, 1968. XVII.évf. 3-4. sz.

Szabó Erzsébet: Joannes Battista Carkone.

218, + 222. old.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György út 41.

Fellner Jakab
építész

M.D.K.

Születésének 247 évfordulója alkalmából
1969. jul. 25-én.

— · —

Budapest, 1969. jul. 25.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Fehner Jakab

A tatai Kristály szálót tervezte 200 évvel ezelőtt (eml.)

Magyar Mennek 1970 VIII. 9

Kold

Fellner Jakab, építész

MDK

A tatai Kristály szálló és étterem (korábban: Szarka vendéglogadó) 1766 és 69 között épült Fellner Jakab tervei szerint.

—: Kétszáz éves fogadó

3.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. aug. 8.

A bizánci császár, a skandináv király, a török szultán a tatai vár vendégei között

1024

Tata legértékesebb műemléke az öregvár. A ma álló palota a törökdúlás után épült, de az eredeti vár romjait is feltárták már. Dr. B. Szatmári Sarolta régész irányításával öt éve folyó ásatásokat megkönnyítette, hogy a történetírók a XV. század óta sokat foglalkoztak a várral. Helyenként aprólékosan mutatták be a Vár életét, eseményeit.

Az első hiteles adat, Zsigmond király 1411-ben kelt oklevele már befejezett palotára enged következtetni. Arról szól ugyanis, hogy a vadász-szezonban Tatán tartózkodott. Ez persze nem zárja ki, hogy korábban is állt már itt vár. Biztos azonban, hogy a vár történetének legjelentősebb, legfényesebb szakasza Zsigmond uralkodásához fűződik. Oklevelei szerint annyira szerette Tatát, hogy nemcsak pihenőhelyül használta, hanem nagy fontosságú ügyeket intézett, magas rangú vendégeket fogadott itt. A várban fogadta például 1412-ben Ulászló lengyel királyt. 1419-ben és 1423-ban egy-egy hónapot töltött Tatán. 1425-ben és az ezt követő két esztendőben pedig csaknem egész éven Tatán tartózkodott, udvartartásával együtt. Vendégei között volt a bizánci császár, a skandináv király, a szerb despota, a török szultán, a bosznai király, és a milánói herceg követsége.

Utoljára 1436-ban járt Zsigmond a várban. Még életében elzálogosította a palotát, amelyet aztán halála után nem gondoztak. Mátyás trónralépésekor visszaváltotta, és csodálatos nyaraló palotává alakíttatta át. Ide járt pihenni, vadászni, s aztán fiának, Corvin Jánosnak adta. Fia hűsége jeléül — Pozsonnyal és Komárommal együtt — II. Ulászló királynak ajándékozta. Ulászló 1495-ben és 1496-ban gyakran látogatott Tatára. Királyi udvartartás utoljára 1510-ben volt a várban. A nagy pestisjárvány miatt ugyanis Tatára hívták össze az országgyűlést, és a király több mint fél évig a várban élt.

A XVI. századtól a vár szerepe megváltozott. Védőművekkel erősítették meg, s a komáromi vár előváraként szerepelt. A török háborúk során teljesen tönkrement. Esterházy József 1727-ben megvásárolta, és Fellner Jakab világhírű építész tervei szerint újjáépíttette.

niuk

Ismeretes, hogy a reformmal kapcsolatos feladatok eddig csak a vállalatoknál kerültek megvalósításra. A következő lépés az iparigazgatóságok, majd a minisztériumok munkájának átszervezése. A vállalatok nagy erőfeszítéseket tettek a reform által támasztott követelmények teljesítése érdekében. Ennek eredményeként jelentős mennyiségű termelőeszközt, anyagot szabadítottak fel a népgazdaság számára; folyamatosabbá vált termelésük, értékesítésük.

A következő lépés: az igazgatóságok és minisztériumok munkastílusát, módszereit, a reformhoz igazítani, hogy teljes bizalmat élvezzenek a vállalatoknál. Arról van szó, hogy a központi népgazdasági tervezés megerősítése mellett, illetve azzal egyidejűleg bővítsük a vállalatok önállóságát, mentesítsük őket a kicsinyes megszorításoktól, a tervek és előírások állandó módosításától. Törvényerőre kell emelni a vállalatok jo-

A Megyei M
ben készített

BAR

A hantosi
kola. Az os
hall-szerű he
lik, onnan ág
oldalt a tante
tő folyosók. A hall fölelyen dekorált fénykép, alatta a szöveg: „Igazgatónk Bartókkal". Csoportkép, 30—40 férfi rajta és középütt a fiatal Bartók. Jobbról közvetlenül felette egy fiatalember, neve: Kunos Rezső.

A kép negyven évvel ezelőtt készült Pozsonyban. A fiatalember: ma a hantosi általános iskola igazgatója.

Németh István László elhatározta, hogy Bartók és Kodály gyűjtéséből bemutatót tart az énekkar. Én is tagja voltam

írvár

nyi munkával könyvkötő kartonból, lemezből, műanyagból elkészítette a hatalmas épületek kicsinyített mását. A várat a XVII. századi, a lerombolt templomot pedig a XVI. századi formájában rekonstruálta.

FELLNER JAKAB

1970 OKT 14

FEJÉRMEGYEI HÍRLAP

SAJTÓFIGYELŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1970 JUL 25
Fellner Jakab

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NÉPSZAVA

Budapest

ÉVFORDULÓK

ISZAAK DUNAJEVSZKIJ

világhírű szovjet zeneszerző halálának 15. évfordulója.

SZ. V. LEBEGYEV

szovjet vegyész, a szintetikus kaucsuk előállítója 96 esztendeje született.

LEITNER SAROLTA,

a magyar és a nemzetkö kommunista mozgalom harcosa születésének 71. évfordulója.

LOUIS BLÉRIOT

francia mérnök, a repülőgép úttörője 61 esztendeje repült át elsőnek a La Manche csatornát.

DUGONICS ANDRÁS

író, matematikai tanár, a matematika magyar műszókincsének megalkotója 152 éve halt meg.

FELLNER JAKAB

építész, a legjelentékenyebb magyarországi építész egyike, a francia klasszikus barokk egyetlen hazai képviselője születésének 248. fordulója.

BORBIRÓ VIRGIL

építész és építészeti író esztendeje halt meg.

EREMÉNY
OTÓKU
usztus 9.)
ÉKSZER
T NYERHET!

Fellner Jakab

tervezte a Heves megyei Maklár és Kerecsend copf templomot.

Dercsényi Dezső, Entz Géza, Gerő László stb: Magyar Műemlékvédelem I. (1949-1959) Budapest, 1960.

97 f

Fellner Jakob

tervei szerint építették a Heves megyei Kistállyán a rk. templomot.

Deresényi Dezső, Entz Géza, Gerő László stb.: Magyar Műemlékvédelem I. (1949-1959) Budapest, 1960.

1178.

1969 NOV 19

Fellner Jakab 1021

Húsz esztendő a kétszáz éves boltívek alatt

Ho Si Minh nevét veszi fel ma az Egri Tanárképző Főiskola

A *„liceum"*... Most is megilletődötten lépek be a hatalmas kapun a hűvös boltívek alá, akárcsak majd négy évtizeddel ezelőtt, amikor a hófehér bajszú, piros arcú *Mentusz József* tanító úr várt ránk a földszint egyik olajos deszkapadlójú termében, hogy elvezessen bennünket a betűk és számok birodalmába.

Most az Egri Tanárképző Főiskola igazgatójához igyekszem, föl az első emeletre. Előbb azonban még körbesétálok a *Fellner Jakab* által megálmodott és megtervezett kétszáz esztendős barokk palota folyosóin, idézgetem magamban *Kracker, Sigrist és Maulbertsch freskóit*, a könyvtár lenyűgöző hangulatát s az egyik, mélyfalú ablakból egy pillantást vetek az udvaron át, fel a magasba: *Hell Miksa* öreg csillagvizsgálója várja ott a kíváncsi turistákat.

Egy angol professzor...

Sorolom is gyönyörűséges emlékeimet *Szűcs Lászlónak*, a főiskola fiatal igazgatójának, aki érti lelkesültségemet.

— A minap egy angol professzor járt itt. Azt mondta, nem hiszi, hogy van még Európában főiskola, egyetem, amely szebb épületben lenne. Mi, akik itt élünk e falak között, alig vesszük már észre szépségeit, pedig, ha valaha szép volt, most szép csak igazán.

Húsz esztendővel ezelőtt költözött ide Debrecenből az alig egy évvel korábban alakult *pedagógiai főiskola*. Az impozáns palota akkor még kopottan, elhanyagoltan fogadta a leendő tanárokat.

Mindez azonban már — múlt. A kétszázéves épület minden porcikájában megújult. Egy éven belül befejeződik a palota rekonstrukciója, teljes pompájában a látogató elé tárva Fellner Jakab művészetét. A Sáncból, a vár mögül modern ablakszemekkel néz le a városra a 300 főt befogadó *diákotthon*, mellette a minden igényt kielégítő *önkiszolgáló étterem*, korunk modern menzája. S ugyancsak itt, a Sáncban, a város felszabadulásának 25. évfordulóján adják át rendeltetésének *a matematika-fizika-kémia tanszék új épületét*. Az öreg „liceum"-ot — bár Esterházy püspök *egyetemnek* szánta — *kinőtte* a tanárképző főiskola.

Az ifjú intézmény életéről faggatom az igazgatót. Aligha akadna jobb tudósa a főiskola változásainak, fejlődésének, hiszen 1950 óta a főiskola — *második otthona*. Itt végzett a kémia-matematika szakon, itt maradt tanársegédnek, közben elvégezte a műszaki egyetemet, kilenc éve a kémia tanszék vezetője, négy esztendeje pedig igazgató.

1400 hallgató, 120 tanár

— Húsz esztendővel ezelőtt mindössze 170 hallgatója volt a főiskolának — mondja Szűcs László. — A hallgatók száma most 800, s rajtuk kívül még 600 levelező hallgató is tanul itt. Az első tíz évben állandóan változott a képzési forma, volt háromszakos-hároméves, kétszakos-kétéves, egyszakos-kétéves. Most — tíz esztendeje már — a jól bevált *négyéves-kétszakos* tanárképzés folyik itt. *Magyar-történelem, magyar-orosz, biológia-földrajz, matematika-fizika, biológia-mezőgazdasági politechnika* képzettségű általános iskolai tanárok kerülnek ki innét, hogy csak néhányat említsek a *szakok párosításának* példájaként.

— *S a tantestület?*

— Húsz-huszonegy éve egy tanszéken csak egy tanár volt, most hat—tíz. A tizenhét tanszéken százhúsz tanár tanít.

S dicséri a tanári kart, mondván: vidéki főiskolán ritka, hogy a tanári kar napi elfoglaltsága mellett ilyen nagy gondot fordítson az *önképzésre*. A tanárok közül harminc egyetemi végzettségű doktor, hét kandidátus, két aspiráns, sőt, dr. Bihari József, az orosz tanszék vezetője a *tudományok doktora* fokozat jelöltje.

Tudomány és nevelés

— Gondolja meg: a tanári kar harminc százaléka rendszeresen képezi magát. Már 15 éve, hogy minden esztendőben megjelennek kötetben a tanári kar tudományos közleményei. Tiszteletre méltó ez a tudományos ambíció, ha tekintetbe vesszük, hogy heti 12—14 órányi *előadásra* kell felkészülniük, s igen magas szintű a tőlük kívánt *nevelőmunka* is. Ez utóbbit jellemzi, hogy tíz évvel ezelőtt harminc fiatal tanár itt alakított az országban először *KISZ-tanácsadó tanári kabinetet*, s ez a testület azóta is él és dolgozik, sőt a „liceum" alagsorában — komoly anyagi áldozattal — ifjúsági diákklubot is létrehozunk.

— *Diákok... egri diákok... Hogyan élnak ma az egri diákok, közelebbről a főiskola hallgatói?*

— A nyolcszáz nappali tagozatos hallgató 75 százaléka *kollégiumban* lakik, ezek 92 százaléka pedig *fizikai dolgozók gyermeke*. Akad a hallgatók között jó tanuló, s rossz is. Az első évfolyamon általában 8—10 százalék a *lemorzsolódás*. A munkás-paraszt származású hallgatók tanulmányi eredménye semmivel nem rosszabb, mint más társadalmi kategóriákból érkezetteké. Talán csak néhány művészeti szaknál (zene, rajz) érezhető némi „indulási" hátrány. Gondjaink e téren nincsenek, viszont alapvető problémánk, hogy a hallgatók nyolcvan százaléka *nő*, s a nők arányszáma *emelkedik*. Az általános iskolai pedagógiai munkában a későbbiek során ez problémákat okozhat... A megoldás?... Csak a pedagógusok anyagi körülményeinek hathatós javítása vonhatja újra erre a pályára a fiatal, hivatást kereső férfiakat.

A Tanító nevével

Az általános iskolai pedagógiai munka új, korszerű formáira terelődik a szó. Amint tudom, az egri főiskola *érdekes kísérleteket* folytat e téren.

— Az intézmény élete, munkájának iránya, tudományos kutatási profilja az elmúlt négy-öt esztendő alatt — a csúnya, de közhasznú szóval élve — *„iskolaközpontúbbá"* vált — mondja Szűcs László. — A matematika és kémia tanszék például olyan oktatási formákkal kísérletezik, amelyek *megkönnyítik* az általános iskolákban a tanítást. Néhány Heves és Borsod megyei általános iskolában a kémiai oktatás bizonyos részeinek *programozásával* foglalkoznak kutatóink. A kísérletekkel nincs is gondunk. Sokkal több viszont azzal, *hogyan* adjunk hallgatóinknak *gyakorlati* tanár képzést, hiszen csak *egy* gyakorlóiskolánk van...

— *...Egerben, ahol annyi az általános iskola?*

— Nagy gondunk ez, de úgy vélem, *hamarosan megoldódik*. A megye és a város vezetői annyiszor tanújelét adták és adják annak, hogy *sajátjuknak* érzik a főiskolát.

— *Mi vezette a főiskolát arra, hogy Ho Si Minh, a nagy vietnami forradalmár nevét válassza?*

— 1962 óta szoros *kapcsolatban* állunk vietnami kollégáinkkal, szorosabban vé-

ve a *Vinhi Pedagógiai Főiskolával*. *Dr. Pócs Tamás* kandidátus 1963-ban és 1965-ben járt Vietnamban, disszertációját is ottani kutatásai alapján írta *a távol-keleti ország flórájáról*. A vinhi főiskola tanárai, diákjai is eljutnak hozzánk, s 1962 óta nem igen van olyan vietnami küldöttség, amely fel ne keresné főiskolánkat. 1967-ben kaptuk a hírt, hogy testvérintézményünket a B—52-esek lebombázták, s azóta is *erdei iskolaként* bambuszkunyhókban működik. Egyre gazdagabb kapcsolataink miatt választottuk a nagy forradalmár nevét, s azért is, mert a *Ho* annyit jelent: *Tanító, Felvilágosító... Tanítókat nevelünk a Tanító szellemében.*

*

Elemi iskolás koromban az egri „liceum" lépcsőházának boltíve alatt minden reggel toppantottunk s a boltív recsegő visszhangot vert. Szűcs Lászlótól távozóban megálltam e boltív alatt, toppantottam: ugyanúgy recsegett, mint

Később megkezdődtek a hivatalos tárgyalások. A Szaad Abad palotát, amely az iráni [illegible]

Megkezdődtek a hivatalos magyar—iráni tárgyalások

(Folytatás az 1. oldalról)

citás kihasználásával ez a szám 15 000-re növelhető. Az autóbuszok alkatrészeinek 55, a személygépkocsik alkatrészeinek 50 százaléka készül Iránban. Az előirányzat szerint *1973-ra szeretnék az import jelentős részét leépíteni.* Az üzemhez szakmunkásképző tartozik, az itt tanulók fél munkanapot képzésen vesznek részt, felet pedig az üzemben munkával töltenek.

Losonczi Pál és kísérete megtekintette az összes üzemrészt. A magyar elnök elbeszélgetett az egyik munkással, majd a jelenlevők tetszésnyilvánítása mellett *maga is beült egy új Pajkan (Nyíl) gépkocsi kormánya mögé,* és sétakocsikázásra vitte iráni vendéglátóit. Később úgy nyilatkozott, hogy a gépkocsi könnyen kezelhető.

Reza Pahlavi sah a kapcsolatok fejlesztéséről

Kiküldött munkatársunk telefonjelentése

tékben kell fejleszteni a két ország között, mert nemcsak békés egymás mellett élés, hanem békés együttműködés is kell a különböző rendszerű országok között ahhoz, hogy a világon minél több hely a nyugalom térsége legyen. Reza Pahlavi sah azt is hangsúlyozta, hogy nemcsak Magyarországgal, hanem a Szovjetunióval s általában a többi szocialista országgal is szeretnék a kapcsolatokat fejleszteni. Ez nagyon rokonszenves, reális program, s a szándékok őszintesége mellett tanúskodik.

A tárgyaló felek megegyeztek egy kormánybizottság felállításában, amely az együttműködés alternatíváit dolgozná ki. A gazdasági jellegű kérdésekről Tímár Mátyás miniszterelnök-helyettes folytatja majd az elkövetkezőkben az eszmecseréket iráni kollégáival.

Fodor Gábor

Losonczi Pál iráni vezetőket fogadott

Este Losonczi Pál a Golesztan palotában fogadta *Hoveida* miniszterelnököt és *Zahedi* külügyminisztert, majd *Palbod* művelődésügyi miniszter átnyújtotta a magyar elnöknek a perzsa enciklopédia 1. kötetét. Az értékes könyv első darabja annak a sorozatnak, amelyben neves iráni szakemberek áttekintik és összefoglalják a perzsa kultúra szerepét a világ kultúrájában. A magyar elnök az *elsők között* kapta meg az értékes könyvet.

Késő este a teheráni opera díszelőadását tekintette meg a magyar elnök és kísérete.

A nap zsúfolt programjából kiemelkedik még *Losonczi Pálnénak* a teheráni ápolónőképzőben tett látogatása, valamint az, hogy *Molnár János* művelődésügyi miniszterhelyettes magyar grafikusok és fotóművészek kiállítását nyitotta meg az iráni fővárosban.

Ma Losonczi Pál és kísérete repülőgépen Shiraz városába utazik, megtekinti Persepolist, majd Iszfahanba látogat.

az Apollo 12. utasai

eladatot kellett végrehajtaniuk: Conrad
Bean még egyszer — ezúttal harmad-

MAGYAR HIRLAP
Budapest

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ULLÖI ÚT 65
Telefon: 136-068, 337-748, 340-726

ság elleni büntett
országokra jellemző módon, a
látszatot is figyelmen kívül hagyva, tömegesen őrizetbe vesznek a rendszernek nem tetsző embereket. Az sem számít újdonságnak, hogy az athéni, szaloniki, larisszai rendkívüli hadbíróságok politikai bűntettek címén halálbüntetést vagy hosszú ideig tartó börtönt szabnak ki. A mostani megfélemlítési kampányban azonban bizonyos árnyaltság is megfigyelhető: a junta bíróságai nem egyforma mértékkel mérnek, és a bombarobbantások indokával bíróság elé állított személyek büntetését az határozza meg, hogy *az ellenzék melyik csoportját* képviselik.

A *Görög Demokratikus Mozgalom* nevű szervezet, amelynek politikai irányvonalát *Papandreu* neve jelzi, mind gyakoribbá váló akciókkal hívja fel magára a figyelmet. A fegyveres csoportokat is egyesítő szervezet programja nemcsak a junta elleni harcot tűzte ki célul, hanem a régi uralkodó osztályok ellen is fel kíván lépni. A mozgalomhoz tartozott az a csoport is, amelynek tagjait a napokban különféle bűntettek miatt összesen nem kevesebb, mint 119 évi börtönnel sújtották. A *Hazafias Front* — ezt Görögország legkövetkezetesebb ellenállási szervezetének tartják, soraiban megtalálhatók kommunisták is — ugyancsak hallat magáról. A Hazafias Front tagja volt az a két fiatalember, akiket nemrégiben életfogytiglani börtönre ítéltek. A junta apparátusa már *kevésbé szigorúan* lép fel a *Szabad Görögök* nevű szervezettel szemben. Ez főleg nyugdíjas tiszteket egyesít magában, és a király visszahozását tűzte célul maga elé. Szokatlan engedékenység jellemzi a *Nemzeti Ellenállási Mozgalommal* szembeni magatartást is, noha a jobboldali, monarchista szervezet aktív az utóbbi időben, például magáénak vallja az Olimpic Airways repülőgépén elkövetett bombarobbantást. A Nemzeti Ellenállási Mozgalmat általában összekapcsolják *Karamanlisz*, a párizsi emigrációban élő egykori miniszterelnök nevével. Karamanlisz nemrégiben elhangzott nyilatkozatában két figyelemre méltó megállapítás szerepel. Az egyik: *nem ért egyet* azzal, hogy Görögországban több ellenállási szervezet is visszaél nevével, a másik: esetleg *visszatérne* Görögországba, ha elfogadják bizonyos politikai, gazdasági és szociális feltételeit.

Az utóbbi megállapítással kapcsolatban megengedhető az a feltételezés, hogy a volt miniszterelnök nem spontán módon, vagyis biztatás nélkül nyilatkozott. Annál inkább is feltehető ez, mert a királyhű politikus esetleges visszatérése Athénnak is érdeke: már önmagában is szalonképesebbé tehetné a juntát és előkészíthetne a junta számára kellemes kompromisszumot, amelynek eredményeképpen a király visszatérhetne Görögországba. *Pipinelisz* külügyminiszter augusztus végén egy titokban megtartott tárgyaláson megkísérelte az egyezkedést *Konstantinnal*, akkor azonban törekvése kudarcot vallott.

A junta vezetőinek több okuk van arra, hogy szívesen vegyék a király és néhány királybarát politikus esetleges visszatérését. Mindenekelőtt *Washington* számára mind kellemetlenebb az athéni ezredesekhez való feltétlen ragaszkodás. Az Egyesült Államok számára Görögország a NATO szervezetében földrajzi értelemben *kulcshelyzetet* foglal el és a földközi-tengeri hatodik flotta utánpótlása szinte elképzelhetetlen az ottani támaszpontok nélkül. Az Egyesült Államok a szovjet földközi-tengeri flotta jelenlétének ellensúlyozására „sok nemzetiségű flottát" óhajt szövetségeseivel létrehozni, s ebben a görög haderő fontos szerepet kapna. Az ezredesek helyett hozzáértő szakembereket is egyesítő, liberálisabb kormány létrehozását a rohamosan növekvő *államadósságok* is sürgetik. Az athéni rezsim nem kevesebb, mint 1870 millió dollárra növelte az államadósságot, ebből 420 millió rövid lejáratú hitel.

Végül szükség lenne valamiféle változásra azért is, mert *az ezredesekkel szembeni ellenállás és gyűlölet árnyalatnyit sem csökkent* az országban. A zsúfolásig megtöltött börtönök, a koncentrációs táborokra emlékeztető munkatáborok nem roppantották meg az ellenállás gerincét, a terror növekvő felháborodást vált ki Európa-szerte. A jobboldali ellenzékkel szembeni óvatosabb bánásmód, a kapcsolatok keresése az emigrációval arra mutat, hogy az ezredesek olyan kompromisszumot keresnek, amelyben hatalmukat megtarthatnák, de szerény engedmények árán enyhíthetnék súlyos gondjaikat.

Berczik Árpád

MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1969 JUL 25

NÉPSZAVA
Budapest

JÚLIUS 25

LEITNER SAROLTA,
a magyar és a nemzetközi munkásmozgalom harcosa születésének 70. évfordulója.

SZ. V. LEBEGYEV
szovjet vegyész, a szintetikus kaucsuk előállítója 95 esztendeje született.

LOUIS BLÉRIOT
60 esztendeje repülte át — 21 perc 41 mp alatt — elsőként a La Manche-csatornát.

DUGONICS ANDRÁS
matematikai tanár, a matematika magyar műszókincsének megalkotója 151 esztendeje halt meg.

FELLNER JAKAB
építész, a legjelentékenyebb magyarországi építészek egyike születésének 247. évfordulója.

ALBERTO SANTOS-DUMONT
brazíliai mérnök, aki Európában elsőként repült nyilvánosan a levegőnél nehezebb készülékben, 37 esztendeje halt meg.

BORBIRÓ VIRGIL
építész és építészeti író halálának 13. évfordulója.

SCHÖNHERZ ZOLTÁN,
az MKP kimagasló harcosa és mártírja 64 esztendeje született.

LÉKAI JÁNOS,
a Kommunista Ifjúmunkás Szövetség első titkára halálának 44. évfordulója.

SAJTÓFIGYELŐ

Kállay István

háborús bűnös

UCCS ÉS ELBO

Fellner Jakab, építész

M.D.K.

nevét emliti a könyv "Szépmüvészet" c. fejezetének szerzője /Németh Lajos/, mint a magyarországi késő „bazokk irányzat legrivalább mesterét. Ő már személyes változatát tudta adni klasszikus francia felfogásnak, melyet a magyar izlésben hangolt. Magyarországon telepedett le, ahol számtalan müve körül a legjelentősebb az egri Lyceum és a veszprémi püspöki palota.

Hongrie 66, Bp. 1966. Szerk.: Gárdos, Miklós
Ed.: Pannónia 186. old.

Fellner Jakab építész M.D.K.

A száki Rk. templom barokk hajója tervei alapján épült 1776-ban

..ozványiné Tombor Ilona: Pusztuló falusi müemlé-
Keink a száki templom
Müemlékvédelem 1964. 1. sz. 26.1.

Jakob Fellner, építész M. D. K.

A 18. század végén dolgozott Fejér megyében.

Somogyi József: Neuere Beiträge zur der Geschichte der Goldschmiedkunst im Komitat Fejér. 136 old.

Alba Regia. István Király Múz. Közleményei. 4-5. köt. 1963-64. Székesfehérvár 1965.

FELLNER Jakab (1722-1780)

Eger, volt Lucenu, lépcsőházrészlet
(repr.)

Aggházy Mária: Magyarországi barokk művészet Budapest 1960
TIT József A. szabadegyetemének előadásai 42.

FELLNER Jakab (1722-1780)

Csekléz, volt Esterházy kastély
bőrítésze 1756 (repr.)

Aggházy Mária: Magyarországi barokk
művészet Budapest 1960, TIT József t.
Szabadegyetemének előadásai 42.

FELLNER Jakab (1722-1780)

Eger, volt Licenen 1764-től
(repr.)

Aggházy Mária: Magyarországi barokk művészet Budapest 1960, TIT József A. szabadegyetemének előadásai 42.

FELLNER Jakab (1722-1780)

①

a morvaországi születésű építész kizáró-
lag az Esterházy család és Esterházy
Károly püspök szolgálatában állhatott.
Állandó lakhelye Tata volt. 1745-ben
már Magyarországon dolgozott, mint pallér.
Komáromból került Tatára, ahol először
egy kastélyt emelt Balogh Ferencnek, az
Esterházyak jószághormányzójának.

Aggházy Mária: Magyarországi barokk művészet
Budapest 1960 TIT J.A szabadegy. előad. 42.

FELLNER Jakab (1722-1780)

②

1756-ban építette át az Esterházyak cseklészi kastélyát. 1762-ben kapott megbízást a tatai nagy kastély építésére, de ez terreinél lényegesen egyszerűbb változatban került kivitelre. 1764-ben Esterházy Károly egri püspök megbízta a püspöki palota átépítésével és az egyházmegye területén minden építkezés vezetésével.

Aggházy Kária: Magyarországi barokkó művészet Budapest 1960 TIT f. t. szabadegy. előadása 42

FELLNER Jakab (1722-1780)

(13)

1762-ben Mórott épített kastély a Lamberg családnak, majd közben 1765-1776 között palotát Koller veszprémi püspöknek. Tő műrei a veszprémi Püspöki palota az egri Lucenny a tatai (1770-1784) és a pápai (1774-1783) plébániatemplom.

Aggházy Mária: Magyarországi barokk műrészet Budapest 1960, TIT 1 t. szabadegyetem. előadása

FELLNER Jakab (1722-1780)

(4)

Stilusának egyéni ismertető jegyei a vakolatnak fúgákkal való tagolása, ajtóknál és ablakoknál a kosárives nyiláselzárások, amelyeket szívesen helyezett hornyolt tefelé lapos sau ívelődő fülkékbe. Az épületek sarokéleit sokszor legömbölyíti. Alkotásaiban összhangban egyesülnek a barokk-rokokó és copf ronások.

Aggházy Mária: Magyarországi barokk művészet Bps. 1960, TIT f.t. szabadegy. előadásai 42

FELLNER Jakab (1722–1780)

(5)

A veszprémi Püspöki palota nehéz terepen, a várhegyen épült zseniális térhihasználással. Bejárati homlokzatából U alakban nyúlnak mellékszárnyak a tér felé. Az oszloppároktól tartott erkélyre nyíló kosáríves ajtó hornyolt fülhében van, a zárótimpanont fogrovatos ív gazdagítja és középen erősen faragott címer tölti ki. E fölé emelhidik egy virágtüzéres és puttókkal koronázott attikafal.

Aggházy Mária: Magyarországi barokk művészet Bp. 1960 TIT Jóvszft. szabadegyetemének előadásai 42.

FELLNER Jakab (1722-1780)

(6)

Az egri Liceum négyszögű alaprajzi megoldásával, az épület mind a négy szárnyának közepén kiemelt nagy térségekkel, a kétfelé vezető tükörboltozatokkal fedett lépcsőházzal, kültején a hangsúlyos közép és szerényebb oldalrizalitok tömbjének játékával a barokk gondolat jegyében született és öltött testet. A külső díszék alkalmazásában azonban szerényebb, mint a veszprémi palota

Aggházy Mária: Magyarországi barokk művészet Bp. 1950 TIT József. A. szabadegyetemének előadásai 42.

FELLNER Jakab (1722 – 1780)

(7)

A tatai plébánia-templom copf diszítő-motivumai ellenére is, a homlokzatból előrelépő két tornyával, karcsú arányaival megőriz még valamit a barokkból. A pápai plébánia-templom viszont szélesebbre áradó homlokzatával, timpanonos párkányával, oszlophötegekből alakított tornyaival a klasszicizmust igéri.

Aggházy hária: Magyarországi barokk művészet Budapest 1960, TIT József. A. Szabadegyetemének előadásait 2.

M.D.K.

Fellner [Jakab], építész, építőmester

„egri építészeti tevékenysége... a késői, klasszicizáló Barozzi korát jelzi..." majd előadó az 1764-utáni időszakban jelöl meg.

Zádor Anna vitaindító előadása a MTA ankétján "Az ujkori magyar művészet periodizációjának problémái"-ról Művészettörténeti Értesitő, Bp. 1967. • XVI. évf. 1. sz. 2. old.

M.D.K.

Fellner Jakab, építész

Az egri Liceum építője. 166.o.

Voit Pál 9 Az egri festészet barokkellenes törekvései. 165.o.

Az Egri Múz. Évkönyve. III. Eger, 1965

M.D.K.

Fellner, Jakob, epikai (1722-1780)

„józan, némileg prózai művészetében" - más a kialvóban lévő barokk és az újabb felfogás felé való átmenet jellei mutatkoznak. Ez a klassicizmusra utaló átmenet leginkább az egri Líceum épületein érezhető.

Allgemeine Kunstgeschichte, Leipz.Veb.Seemann,I.Aufl. 1966.Bd.V. Die Kunst des 17. und 18.Jahrhunderts, 864 o.
Magy.fejezet: A.N.Tichomirov, 520. old.
részletfelvétel a 414. ábrán

R. D. K.

FELLNER Jakab építész
megh. 1780

A tatai uradalom építésze (Esterházy)
1755.

Tata, a vár kapujához vezető tíd?

Tata Kis-Kastély

Komárombóe Kuttner József építésszel került
Tatára, a távárosi Kapucinus-templom
építésénée palleroskodott

Gerő: Tata ... Bp. 1954. 11. l.

M. D. K.

FELLNER Jakob építész

Tata. Esterházy-kastély (ma: Járási kórház

" Piarista rendház és iskola

" Irradalmi pezsgőgyár (a Néppark végén)

Gerő: Tata ... Bp. 1954. 11. l.

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

Tata plébánia templom

" Kálvária-kapolna

Csehlisz, Esterházy-kastély bővítése oldalszárnyakkal

Eger érseki palota átalakítása

" érseki liceum

Gerő: Tata... Bp. 1954. 12. l.

M.D.K.

FELLNER Jakab Építész

Tata a háromszögű piactéren templom.

XVIII. sz vége belé tóváros Központjának a Kapucinus t. előtti hosszú tér Kialakítása

Gerő: Tata. Bh. 1954. 12. l.

M. D. K.

FELLNER Jakab építész

Az egyszerű okleveleket nem nélkül említik, többnyire csak egyszerűen, mint tatai építőmester szerepel bennük.

A tatai plébánia templom kriptájába temették. Egyszerű síremlékére neve jem rezult rá, a 8. szám is halálának neve olvasható

Gerő: Tata ... Bp. 1954. 12. l.

M. D. R.

FELLNER Jakab építész

Tata, malmok átépítése (Esterházyaknak

Gerő: Tata... tsp. 1954.

K. D. K.

FELLNER Jakab építész

Tata Ady Endre u. 11. sz. (Jelenleg bárkár

1770 rövül

Gerő: Tata ... Bp. 1954. 18., 27. l.

Fellner Jakab

a copf stílus legnagyobb hazai mestere. Főként Tatán és Egerben működött. Több templom és kastély építése fűződik nevéhez, ezenkívül a tatai kastély és major, meg a veszprémi püspöki palota.

Artner Tivadar: Évezredek művészete. Bp. 1965. Gondolat k., 605 l., ill.

342. l.

Fellner Jakab

müve az egri Líceum, ma Pedagógiai Főiskola.

Artner Tivadar: Évezredek művészete. Bp. 1965. Gondolat k., 605 l., ill.

342. l.

Fellner Jakab

a késői barokk képviselője

Halász Zoltán: La vie culturelle en Hongrie, Budapest, 1968.

2821

M.D.K.

Fellner Jakab, építész

a magyarországi későbarokk egyik kiváló képviselője (Eger, Veszprém).

Perneczky, Géza: Geschichte der ungarischen bildenden Kunst

Kulturelles Leben in Ungarn. /Red. Zoltán Halász/.
Bp. 1966. 363 l. 26 t. 294. old.

MDK

Fellner Jakab, építész

A veszprémi vár barokk palotáinak legtöbbjét Fellner Jakab tervezte.

Tanner István: Pillantás a veszprémi várra

11

Népszabadság, Bp. 1968. ápr.

M.D.K.

Fellner Jakab építész

A tatai Kálváira -kápolna felujitása után
Fellener emlékmuzeum

Müemlékvédelem, 1964. 2. sz. 66. 1.

Fellner Jakab, építőmester M.D.K.

Tatán 1770-1784 között, és Pápán 1774-1783 között kiváló épületeret épített az ún. Zopf-stilusban, az Esterházy-család egy másik ágának. Ig a csekléssi kastélyt (1756), a tatai kis és nag Esterházy palotát! ./.

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc,

Akadémiai Kiadó, Bp. 1968. 898. old.

+ 901. "

M.D.K.

Fellner Farkas, építőmester

... továbbá a Mór-i Lamberg kastélyt, a veszprémi püspöki palotát és az egri Lyceumot (1765-1785), ma tanárképző főiskolát. *)

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc
Akadémiai Kiadó, Bp. 1968.

901. old.

*) -kép: 894. "

Fellner Jakab, építész M.D.K.

tervei szerint épült fel 1765-1785 között az eredetileg egyetemnek tervezett majd jogi főiskolává egyszerűsödött egri liceum, ma Pedagógiai Főiskola „nemcsak Egernek, hanem Magyarországnak is egyik legszebb késő barokk palotája."

Szombathy Viktor: Eger

ÉLET és TUDOMÁNY, Bp.1966. XXI. évf. ápr. 1. sz.

604. old.

Fellner Jakab

Egri Licaum. 1765-1785.
(fénykép)

Részlet az egri Licaum előcsarnokából (fénykép)

Artner Tivadar: Évezredek művészete. Bp. 1965. Gondolat k., 605 l., ill.

344. l.

Fellner Jakab

Építette a száki Rk. templomot

Rozványine Tombor Ilona: Pusztaló falusi műemlékeink A száki templom

Műemlékvédelem 1964 1 sz. 26. l.

d ő i v

ok művészetérő

Milyen pályázatokon vett részt: . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Milyen megbizásai voltak (vannak): . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Jelentősebb müvei:. . . . . .

. . . . . .

Fellner Jakab

Építészről elnevezett múzeum nyílt

Gólya József: Az Országos Műemléki Felügyelőség 1962-63-ban befejezett munkái

Műemlékvédelem 1964. 2. sz. 66. l.

Milyen kitüntetéseket kapott

Mikor és hol volt külföldi tanulmányuto

Fellner Jakab

Építésze az egri Líceum mai

Tájékoztató

Műemlékvédelem 1963. 3 n. 179 l.

Milyen kitüntetéseket kapott

Mikor és hol volt külföldi tanulmányutor

M.D.K.

Fellner Jakab építész

Az egri líceum épitője (1780) Előbb
Tatán dolgozott az Esterházyaknak.

Veszprémi püspöki palota 1768
A pápai református templom 1778-86 között

K. Divald: Old Hungarian Art. London 1931
213, 214

M.D.K

Fellner Jakab
építész

A mágyi templomot tervette,
amelyik 1749-re elhészült.

Rapcsányi László: A Vértes vadodmában.
Nők Lapja, 1966. szept. 3 – 10 lap.

Fellner Jakab /1722-80./ MDK
építész.

Eger.Liceum.1765-85./Repr. 414.o. 321.kép/
Tata.Plébániatemplom 1770-84/Repr. 415.o.322.kép/
Pápa. " 1774-83/Repr.415.o.323.kép
Veszprém.Püspöki palota 1765-76/Repr.416.o.324.kép/
Egri Liceum alaprajza. Repr. 425.lap után 330.kép
" " .Kályha./Fellner tervei szerint/ Magner
Károly ~~műve~~/ keramikus müve./Repr.412.o.319.kép

Magy.Müv.Tört. I./szerk. Dercsényi/ 412-413.o.

Fellner Jakab /1707-71/ MD K
építész

Repr.: Eger. Pedagógiai főiskola /Liceum/
/1765-1785/

ÉKK 1959. 3-4.sz. 562.o.

Veszprém. Püspöki palota./1765-1776/

u.o. 567.o.

Révhelyi Elemér dr.: A magyar reneszánsz és barokk művészet közép-európai helyzete.
ÉKK 1959 3-4.sz. 563- 567.o.

Fellner Jakab

építész

MDK

Az 1957 okt 22-25-e közt tartott építészettörténeti és müemléki konferencia határozata értelmében a vezetőség az érdekelt országok Tudományos Akadémiáinak megküldte a Magyarországon folyó tudományos kutatások témáit, melyek közt szerepel:

"Fellner Jakab és a késöibarokk épitőmüvészete"

a témával foglalkozó szakember:

Révhelyi Elemér.

ÉKK 1959 3-4. 588.o.

MDK

Fellner Jakab
építész

Az egri Lyceum építője

Domb.: Műv. tört.

265

Fellner építei

M.O.A.

említve

Esztergom városképi és műemléki vizsgálata. Bp. 1957. 11

M.D.K.

Fellner Farkas, építőmester

nevét nincs említve.

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.ë Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 278 old.

M.D.K.

Fellner [Fabab], építőmester

nevét említik:

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 282. old.

Fellner Jakab, építőmester M.D.K.

nevét említi Povolni Jánossal kapcsolatban:

Heves megye műemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. AkadémiaiKiadó,

245. old.

Fellner Jakab

épitett: városi, falusi templomot, kastélyt (Tata, Gerlén, Mór), vendéglőt, hidat, gazdasági épületeket, istállót, préskárat u.

Művei: veszprémi püspöki palota, tatai karangláb, tatai és pápai kéttornyú templom (utóbbi kriptájában temették el).

Artner Tivadar: A barokk müvészete. Bp. 1968.
Móra k., 129 l., képes.

125-1.

Fellner Jakab

fő műve az egri Liceum
(15 évig dolgozott rajtra, haláláig).
Eredetileg egyetemnek épült. Négy-
zetes udvart zár körül, 25 m.
magas, 85 m. széles. Falainak
díszítése minden oldalon más.
Hátulsó homlokzatra közepén 53 m.
magas csillagvizsgáló torony van.

Artner Tivadar: A barokk művészete. Bp. 1968.
Móra k., 129 l., képes.

125 - 126. l.

Fellner Jakab

Líceum (ma Pedagógiai Főiskola), Eger (1765-85) (repr.)

Artner Tivadar: A barokk művészete. Bp. 1968. Móra k., 129 l., képes.

1.

Fellner Jakab

Az 1760-as évek elején az egri püspöki palota bővítésén, átterverésen dolgozott. /Érdekes részletei: díszlépcső és 1766-ban felszentelt házitrápolna/. Az Esterházy család grófi ága szerződést kötött vele.

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes /Minerva zsebkönyvek/

128. l.

2.

Fellner Jakab

Ezután alkotóerejét lekötötték a halód megbízásai Tatán, Pápán, Keszlésen, Egerben — malmok, magtárak, vágóhiel, istállók építésére is igénybe vettek.
1762-től a Lamberg-kastélyt épitette közott.

Kampis Antal: A magyar müvészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes /Minerva zsebkönyvek/

128. l.

Fellner Jakab

1765-ben Tatán a piaristák rendházának egy kerentnásnyát fenvezte s ez évben indította el Veszprém-ben a püspöki palota építését.

Kampis Antal: A magyar müvészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes /Minerva zsebkönyvek/

128. l.

4

Fellner Jakab

főműve az egyi liceum /21 méter magas, betemelten zárt sönt/.

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes /Minerva zsebkönyvek/

129. l.

Fellner Jakab

5

Püspöki kastély Veszprémben (repr.)
A Lyceum épülete Egerben (repr.)

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. században.
Bp. 1968. 167 l., képes /Minerva zsebkönyvek/

127-128. l.

Fellner Jakab

az 1770-es években építtette a
berlini Esterházy-palotát.

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. századig.
Bp. 1968. 167 l., képes /Minerva zsebkönyvek/
12 T. l.

1.

Fellner Jakab

Morvaföldön, Nikolsburgban /Mikulov/ született 1722-ben. Nem tudni, hol tanult. Neve előnös mint falaró kőmíves merült föl különböző magyarországi építkezések fizetőlajstromában /Ráckeve, Béllye/, majd mint kőmívesmester Komárom megye szolgálatába állt.

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes. /Minerva zsebkönyvek/

118-120. l.

Fellner Jakab

Ebből az állásából ajánlották Esterházy Károly egri püspökhöz, ~~s~~ ettől /1750/ kezdve a püspök és az Esterházy család számára dolgozott. 1750-ben átvette a tatai plébániatemplom építésének továbbvitelét.

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. században. Bp. 1968. 167 l., képes. /Minerva zsebkönyvek/

120. f.

Fellner Jakab

1771-ben a pápai plébániatemplom terveit bérnitette el. Mindhét épitherés vezetéset haláláig /1780/ személyesen vezette, de mindhettőt más fejezte be.

Kampis Antal: A magyar müvészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes /Minerva zsebkönyvek/

120. l.

Fellner Jakab

épitette a ~~k~~ pápai plébániatemplomot.

Kampis Antal: A magyar müvészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes /Minerva zsebkönyvek/

138. l.

Fellner Jakab

tervei szerint Magner Károly
győri fazekas bénítette az egri
Liceum kályháit.

Kampis Antal: A magyar m vészet a XIX. századig.
Bp. 1968. 167 l., képes. /Minerva zsebkönyvtár/

156. l.

Fellner Jakab

-nak tulajdonítottak a majkai remetesége együttesének építését.

Most kideriilt, hogy az építő Franz Anton Pilgram osztrák építén.

Műemlékvédelem, 1967/3. 191'o.

M.D.K.

Fellner Jakab, építőmester, építési

műve az egri Szécsényi u. 14.a ún. Borbély-ház, melyben Eger híres műcinléki gőgyszertárának 1713-ban alapítok, korabeli berendezésű helyiségeiben, régi holicsi tégelyeiben állnak a modern kor gőgyszerei.

Pethő Tibor: Budapest - Eger - Szivásvárad

Bp. /1959/. Paniráma, /Magyaország irásban és képben 4,köt./

76. old.

MÜVTÖRT DOK

FELLNER JAKAB
épitész

Szenvedélyes firkálók.
Népszabadság, 1959. aug.27. 9 l.

MÜVTÖRT DOK

FELLNER JAKAB
építész

Zay L: Fedezzük fel a tavak városát.
Népszabadság, 1959. aug. 13. 2 l.

M.D.K.

Fellner Jakab, építőmester, építész

szerepének negatív megállapítását az egri liceum építésére vonatkozólag, opponens az értekezés egyik legnagyobb eredményének tartja

Voit Pál: "Eger művészetföldrajza és a középkori barokk" c. kandidátusi értekezésének vitája 1967.II.17-én a Magyar Tudományos Akadémián Művészettörténeti Értesitő, 1968. XVII.évf. 1-2.sz.

Entz Géza opponensi véleménye 149. old.

M.D.K.

Fellner Jakab, építőmester, építész

szerepét igyekszik tisztázni a kandidátus az egri liceum épít-kezésénel és lezárni a Gerl. Josef Ignázzal szemben fennálló problémát. Az opponens további beható vizsgálatokat tart szükségesnek.

Voit Pál: "Eger müvészetföldrajza és a középkori barokk" c. kandidátusi értekezletének vitája 1967.II.17-én a Magyar Tudományos Akadémián Müvészettörténeti Értesitő, 1968. XVII.évf. 1-2.sz.

Gazes Klára opponensi véleménye 146. old.

M.D.K.

Fellner Jakab, építőmester, építész

műve a pápai Szabadság téren álló öreg templom jellegzetes, spanyolosan áttört tornyaival.

Huba László: Budapest - Veszprém - Bakony

Bp. /1959/, Panoráma, /Magyarország irásban és képben 14.köt./ 111-112. old.

M.D.K.

Fellner Jakab, építész

---

mint pallér részt vett az 1744-ben Kuttner József komáromi építő mester által Tatán épített kapucinus templom munkálatai ban.
Az ő műve a tatai Eszterházy kastély (1762-1777) - ma kórház, és a tatai Kalvária dombon álló kis kápolna (1780 körül)

Halász Zoltán: Budapest - Pilis- Vértes - Gerecse

Bp. /1959/, Panoráma, /Magyarország írásban és képben 17.köt./

108. old.

+ 114. és 117. + 1 kép 115. old.

Fellner Jakab

a tatai fajanszgyár épületét építette.
Magyarországi késeri barokk építőmester

Kiss Ákos: Barokk fajansz művészet magyarországon.
Holics és Tata. Bp. 1966.
30. o.

M.D.K.

Fellner Jakob épitész

Az egri liceum nem magyar származásu épitésze.

Lyka: A müvészetek története, Bp. 1965. 155.l.

M.D.K.

Fellner Jakab építész

Fellner

Az Eszterházy uradalom tatai építésze.

A Szencről áttelepitett piaristaák számára átalakitások Tatán, 1767 és 1770 között.

Magyar műemlékvédelem 1961-1962. Bp. 1966. 215. l.

Fellner Jakab
műépítész

Restaurálják a tatai Árpád-kori várat

Gerevich Tibor egyetemi tanár, az Országos Müemlék Bizottság elnöke, a szerdai napot a Tatai Piarista Öregdiákok Szövetségének meghivására Tatán töltötte az ottani müemlékek megszemlélésével. Kiséretében voltak *Lux* Kálmán kormányfőtanácsos, müépitész, a Müemlék Bizottság müszaki tanácsadója és *Genthon* István egyetemi magántanár, a Müemlék Bizottság titkára. A Müemlék Bizottság elnökét, aki most az esztergomi királyi palota kiásásával az *ország legfontosabb Árpád-kori épitészeti emlékét* tárja fel, elsősorban a XIV. századból való tatai vár érdekelte, amely egy másik nagy királyunknak, Zsigmondnak, aki egyuttal németrómai császár is volt, kedvelt tartózkodási helye volt. A vár Mátyás király korában is virágzott és Mátyásnak egyetlen, részben még lakható állapotban fennmaradt kastélya. A vár, amely az esztergomi királyi palota után az országnak legkiválóbb profán müemléke, rossz állapotban van. A helyreállitásról való gondoskodást *Gerevich* Tibor elnök a Müemlék Bizottság programjába vette.

Kemeneti ujság

1935 VIII. 23.

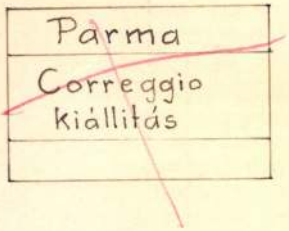
Parma
Correggio
kiállítás

M.D.K.

Fellner Jakab, építész

A veszprémi püspöki rezidencia. Fekete repr. 443.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa, III. köt. A képzőművészetek, a zene, a szinház és a film. Bpest, Minerva, 1960

M.D.K.

Fellner Jakab, építész, építőmester

sz. 1722-ben Nikolsburgban (Morvaország) Magyarországon neve először a ráckevei, belvárosi építkezéseknél mint kőműves legény szerepel. Később Kovácsovics mellett dolgozott mint építőmester, majd Esterházy Károly püspök alatt Egerbe költözött és a püspöki állandó építésze lett. Első műve a tatai plébániatemplom. 1771-ben készítette el a pápai plébániatemplom terveit és kivitelezte, 1780-ig dolgozott e két épületen. A magyar barokk egyik legjelentősebb építészének.

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina

151-152. old.

Tatai templ. is. 151. "

Fellner Farkas, építész, építőmester

... művei közül említi a veszprémi püspöki palotát és az egri pedagógiai főiskolát (előzőleg Lyceum) 1765-ből, ill. 1760-ból

Antal Kampis: Kunst in Ungarn
Bp. 1966. Corvina

156, és 157. old.

M.D.K.

Fellner Jakab, építész, építőmester

tervei szerint építettér át az Eszterházyak cserlési kastélyát a 18. sz. hetvenes évei-ben. Az eredetileg már 1722-ben elkészült épület terverője ismeretlen.

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina

159. old.

M.D.K.

Fellner Jakab, építész, építőmester

a legsokoldalubb tevékenységet, fejtette ki a 18. sz. második felében és nagy hatással volt a magyarországi barokk építészet kivirágzására. 1760-ban terveri és irányítja az egri érseki palota kibővítését és azépítését, 1766-ban készül el annak házikápolnája. Az Eszterháryak birtokain jelentéktelen mezőgazdasági épületekkel is vellett foglalkozni, de körben 1762-ben meg-

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina 162-163 old.

-5-

M.D.K.

Fellner Jakab, építés, építőmester

... kezdi a móri Lamberg-kastély építését, 1765-ben befejezi a tatai piarista-kolostor keresztszárnyának - ~~[illegible]~~ terveit majd korrálát a veszprémi püspöki palota, egyik legértékesebb művészi alkotásának terveihez. Az egri Lyceumon, Magyarország legnagyobb világi épületén, Fellner már a klasszicizmus felé mutat előre

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina

164. old.

Egri Lyceum k. 157.

NEMZETI UJSÁG 21
1937 november 21.

A zirci apátság templ[illegible] épitkezései a XVI[illegible] században

E cimen 136 lapon, 16 lap kit[illegible] lettel jelent meg a fáradhatat[illegible] galmu fiatal műtörténészne[illegible] Máriának tollából Zirc. Ola[illegible] tergár, Porva, Koppány, N[illegible] polány és Berénd, azon[illegible] Hercegfalva templomána[illegible] vészi értékeinek bemutat[illegible]

A Bakonyban, a Bako[illegible] távol Fehérmegyében [illegible] földolgozásának közö[illegible] közös épittettő, a z[illegible] idejének nagyvonal[illegible] felett a stilus; h[illegible] kezési idő között [illegible] a főforrás még[illegible] ma a magyar [illegible] megadja jelle[illegible]

Ennek a f[illegible] átszivárgó, [illegible] tott, az [illegible] épugy na[illegible] gást, kö[illegible] venni [illegible] ciszter[illegible] megl[illegible] ségb[illegible] mű[illegible] ál[illegible]

Fe

— Agner Lajos: Száz kinai vers. Ős-régi kinai verseket szólaltat meg a fordító és szögezzük le mindjárt: bravurosa legnagyobb ereje és értéke. (C. M.)

Kr. u. 1086-ban halt meg, a legfiatalabb közöttük, egyszerüséggel. A legfiatalabb, a legöregebb, ember szépségek, a legfiatalabb, a legöregebb, száz versben. Ősi muzsikálnak ebben a tóbb, mint háromezer esztendős. Örökszárnyait s a félelmetes misztikumtól a tiszta szivü természetrajongásig, a totemberi szépségek naivitásában is borzongató mesevilágától a napsütéses, délelőttök józan életszemléletéig érzések, szenvedélyek és filozófikus töprengések, mindenhangjához talál szint, szót és szenvedélyek és filozófikus talál kinai költője. Lí Tai-po, magyarul talán Nagy Fényes dalt a letünt évezredek kinai költője. Szilvafa lenne nevének forditása, a leg-

Fellner Jakab

Morvaországból pallérként került Magyarországra. Esterházy Károly egri püspök szolgálatában állt. Az egri káptalanegyében és a püspök családi birtokain /Tata/ dolgozott. Két főmartól is kapott megbízást.

Artner Tivadar: A barokk művészete. Bp. 1960. Kóra k., 129 l., képes.

Fellner Jakab, építőmester M.D.K.

saját tervei alapján emelt épületei körül szerző a következőket közli:

252. á. Az egri nagyprépostipalota, 1772.
253. á. Kivitelre nem került terve a papi szeminárium déli szárnyának kiépítéséhez

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső,
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,

239-240. old.

folyosóinak kőkockái szállitása ügyében. 1779-ből maradt fenn /Egri érseki gazd.lltár.Terv-jegyzék 14.sz./ a liceum tervrajzának egyik példánya, amely a később Gyöngyösre áttelepedett —+ Császka János liceumi pallér példánya volt. A tervek egyik szelvényének hátoldalán a püspök-kerti narancsház rajza maradt fenn 1779-ből.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

FELLNER Jakab

Eger, Liceum, 1765-1785

Röanyag vizsgálata

Archivum, 13 (1994) 133. ei ell

toni kúriából és egy hét múlv
utoljára a versenytéren. Lova
a mindig jó barát és önzetlen
kozott, akinek a szomszédban,
volt a palotája. Tiszteletére
léül Szomszéd névre keresztel
is gondolt talán arra, ami be
ban fekvő beteg Blaskovichot
mielőtt a versenytérre indult
tápiószentmártoni földesurat,
dik, ezt ő sem gondolta komol
ban induló Szomszéd győztesen
Blaskovich Ernő már nem hallh
szemét, amikor Szomszéd utols

Bár felnevelte, de fényes
kovich az 1910-ben született,

FELLNER Jakab építész

Pannonhalma 1996/2.

62, 63, 64, 65.

FELLNER Irrab

Kelsing

AH 1994/1. 64.

FELLNER Jakab

Jávor Anna: A tridenti zsinat..

MÉrt, 1993/3-4

Egri Líceum

160

24. Dr. Závodszky Levente: A Gr
25. Asztalos Miklós_ Rákóczi és
26. SzmLvt: F:2. N: 13.
27. Schlier Lujza szóbeli közl
Blaskovich fivérek és a múz
28. SzmLvt:F:2.N: 4.
29. Villányi Szaniszló: Három é
netéből II.k. 364.o.
3o. SzmLvt. F:2.N:5.
31. Nagy Iván: Családtörténeti
32. Dr, Závodszky i.m.
33. Daróczy Zoltán: Családtörté
34. Magyarország vármegyéi és v
Szerk.: Borovszky Samu Buda

-Hasonló a gond az Oroszlánhoz tartozó Majkon. Országunk egyik legjelentősebb müemlékegyüttese alatt ugyanis szenet találtak. A szénre szükség van, bányászata megkezdődött, az épületegyüttes mellett halastavakat lecsapolták, az épületet komoly veszély fenyegeti. A nagy idegenforgalmi haszon reménye, és arögtön hasznosítható szén között, ha az utóbbit tartották az illetékesek fontosabbnak. Most ha nehezen is, mégis megkezdődött valami. Az 1945-ben leégett templom megmaradt tornát renoválta a Müemlék Felügyelőség. Körülötte 17 kis ház, 17 remetelak, cella áll. A Kamalduli remetéség Európában egyedülálló épület-együttese gyönyörü környezetbenvan.

A cellák homlokzatán az adományozó, alapitó családok cime rei közül sok jó állapotban van még ma is . Azokat pedig, amelyek időközben tönkrementek, mostanában állitják helyre. Jól olvasható például ezen, hogy Eszterházy Antal volt az alapitó 1756-ban. Ez pedig Lengyeltóti Lajos épittette, 1751-ben. Mindegyik épület kétszobás, amelyhez egy konyha és egy kápolna tartozott. A kápolna, az utóbbi évtized lakóinak jóvoltábólcsak egy cellában maradt meg, a 17-ből, igy ezt a házikót rendezik be majd a telep muzeuma számára. Mindegyikházhoz kis kert is tartozik, kapuinak szemöldök vén, latin felirat emlékeztet , melyik szent tiszteletére emelték. Nemrégiben, ha igaz a hir, olyan döntés született, hogy a 23o éves müemlékegyüttes alatti bányászatot korlá-

Fellner Jakab, épitész /1722-1780/.

1984. november 2. TV-1. 21.10 (Vopré)
Unokáink sem fogják látni.

tozzák. Mindenesetre megkezdődött a felujitó munka. Javitják az ablakokat, kibontják ott, ahol a lakók korábban befalazták. Meg is erősitik a házakat. Megvastagitják őket, hogy abányászat következtében megindult talajmozgástól össze ne omoljanak. A sarkokat megvasalják, és a sarkokat összekötő vasrudakat, szoritócsavarokkal huzzák meg A vakolat végülis eltakarja eztaz uj szerkezetet. Folyik az épületek szigetelése, és az ablakok cseréje is sajnos. Az eredeti, osztott-táblás ablakok helyett modern, osztatlan tábláju ablakok kerülnek a házakra, mert a munkát vállaló szövetkezet nem tud az eredetiekhez hasonlót készitení. Nem értem, hogy miért nem lehet akkor másik asztalost keresni?!
A házak az Oroszlány-környéki gyárak, vállalatok tulajdonába kerültek, szabadidőközpont, üdülőtelep lesz majd a környéken. A felujitás, egyáltalán az együttes megmaradásának hire, nagy-nagy öröm.

A müemlékegyüttes kastélyának felujitására is vannaktervek. De gazdája még nincs. A Müemlék Felügyelőség a szerkezeti megerősitések et elvégezte, és rendbehozta a kastély tetejét és kéményeit. A roppant értékü ház, amelyet az Eszterházyak számáraépitett Felner Jakab , lengyobb barokkori épitészünk 1748-49-ben, ma lakatlan. Időnként filmesek, tévések forgatnak falak között. Megmentése érdekében emelt szót a Pusztuló müemlékek nyomában cimü televiziós müsor, és sok-sok ujságcikk az elmult 15 évben. Hajdani refektóriumában, ma is megvannak a 18. századi falfestmények. Gazda kellene, mert állapotuk folyamatosan romlik!

A bányászat eredményeként keletkezett repedések regipszpecsé teket helyeztek. Jól olvasható a dátum némelyiken, 1982. junius 6. A pecsét hibátlan, tehát azóta nem repedt tovább a kastély fala. Több vállalkozó volt már, közöttük tőkeerős külföldiek is, ideje volna megállapodást kötni egyikükkel, hogy a kastély és az egész együttes végre ne csak ingyen, de helyreállitva hozzon is pénzt, növelve idegenforgalmi lehetőségeinket! Ha a gyönyörü környezet, különleges házai most már rendbetehetők, ha a tó majd, amikor megállt a földmozgás, ismét tó lesz, majd akkora idegenforgalmi lehetőséget jelent, hogy tulajdonképpen érthetetlen, miért kell lemondani arról a komoly valuta és forintbevételről, amit ató , a 17 celle és a kastély forgalmazhat, akár az idők végeztéig? ! Szemben a belátható időn belül kimerülő szénbányászattal. Ha akarjuk, ha darnánk! Bucsuzzunk, reménykedve Majdól, a vadászterem

látványával. Minthogy Majkon a kastély ozón, Tapolcán a tavasbarlang a bauxit kitermelés áldozata, ugy gondoljuk a bauxit és a ozón népgazdasági hasznából egy darabkát visz oza kellene juttatni a károk helyreállitására!

Fellner Jakab, építész

„Másfél évtizedes tevékenysége maradandóan nyomta rá bélyegét a városképre. [Veszprém re.]"

Művei, működése: „Fellner Jakabot az építészet építőművészetet nagyjai közé sorolják.

Honvári Beda Piroska: Veszprém

884–890.

Élet és Tudomány, 1971. május 7. XXVI/19.

Jakob Fellner

Magyarországon tevékenykedő nem magyar származású mester.

Fülep Lajos: Magyar művészet, Budapest, 1971

1441

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720

1972 JUL 26

Fellner Jakab építészmester

Magyar Hírlap

Tata építőművésze 1021

Fellner Jakab születésének 250. évfordulója

*Fellner Jakab*nak, a 18. század európai hírű építészmesterének munkája szorosan összefonódik Tatával. Bár az ország számos helységében őrzik a nevét és alkotásait, elsősorban *Tata építőművésze* volt. 23 éves korában telepedett le a városban, s ettől kezdve nagy szerepet játszott a városkép kialakításában. Mintegy 200 lakóházat, több templomot, kastélyt, gazdasági épületet és sok más létesítményt tervezett, illetőleg irányította az építésüket. Legkiemelkedőbb alkotásai közé tartozik az Eszterházy-kastély, a város fölé emelkedő nagytemplom, a Kálvária-hegy kecses kápolnája.

Születésének 250. évfordulóján a városi tanács, a Hazafias Népfront és a múzeumok igazgatóságának képviselői megkoszorúzták Fellner Jakabnak a nagytemplom előtt álló szobrát.

szabadságharcosoktól *Quang Tri* erő
ményét. *A város déli részét az ameri*
légierő bombatámadásai teljesen elpu
tították, nem kímélték a dél-vietn
nagyvárost az amerikai 7. flotta ha
ágyúi sem. Quang Trinél és a tartom
más vidékein 20 ezer saigoni katonát
tettek be, az amerikai légierő B—52
gépei pedig szüntelen bombázással
mogatják őket.

A B—52-es légierődök csupán hét
több mint 700 tonna bombát szórtak
Quang Trira és környékére, de bevetet-

miatt immár negyedik hónapja él elszi-
getelten a külvilágtól.

A jobbközép irányzat illúzió

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-774

KELETMAGYARORSZÁG
Nyíregyháza

Fellner Jakab építész

1972. július 25, kedd

JAKAB NAPJA

A Nap kél: 4 óra 13 perckor,
nyugszik: 19 óra 27 perckor.
A Hold kél: 9 óra 01 perckor,
nyugszik: 2 óra 56 perckor.

Kétszázötven évvel ezelőtt, 1722. július 25-én született Nikolsburgban, és 1780. decemberében halt meg Tatán — 58 éves korában — Fellner Jakab építész, a legjelentősebb magyarországi építészek egyike, a francia klasszikus barokk egyetlen hazai képviselője. Huszonhárom évesen Tatán telepedett le, s élete nagy részét itt

töltötte. 1750-től kezdve főleg az Esterházy grófok számára dolgozott, bár növekvő szakmai hírre más megbízatásokat is szerzett számára. Első jelentős önálló munkája az 1751-ben megkezdett tatai plébániatemplom, amelynek építését 1780 után Grossmann József fejezte be.

Fellner nevéhez fűződik a cseklészi Esterházy-kastély átépítése, a Lamberg család móri kastélyának tervezése. Egerben pedig a püspöki kastély lépcsőháza és kápolnája. Ő tervezte a veszprémi püspöki palotát, és 1765-től átvette az eredetileg Gerl József bécsi építész által tervezett egri líceum építését, de befejezése másra maradt. 1773-ban tervezte meg és kezdte el építeni utolsó nagy alkotását, a pápai plébániatemplomot.

Jelentős szerepe volt Veszprém, Pápa, Eger és Tata városképének kialakításában.

Marad a meleg

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720

1972 JUL 25

Fellner Jakab építész

Népszava

ÉVFORDULÓK

FOGARASI BÉLA

marxista filozófus, Kossuth-díjas akadémikus születésének 81. évfordulója.

SZ. V. LEBEGYEV

szovjet vegyész, akadémikus, a szintetikus kaucsuk előállítója 98 esztendeje született.

FELLNER JAKAB

építész, a legjelentősebb magyar építészek egyike, a francia klasszikus barokk egyetlen hazai képviselője 250 esztendeje született.

FÓNYI GÉZA

Kossuth-díjas festőművész, a Magyar Népköztársaság kiváló művésze 1 esztendeje halt meg.

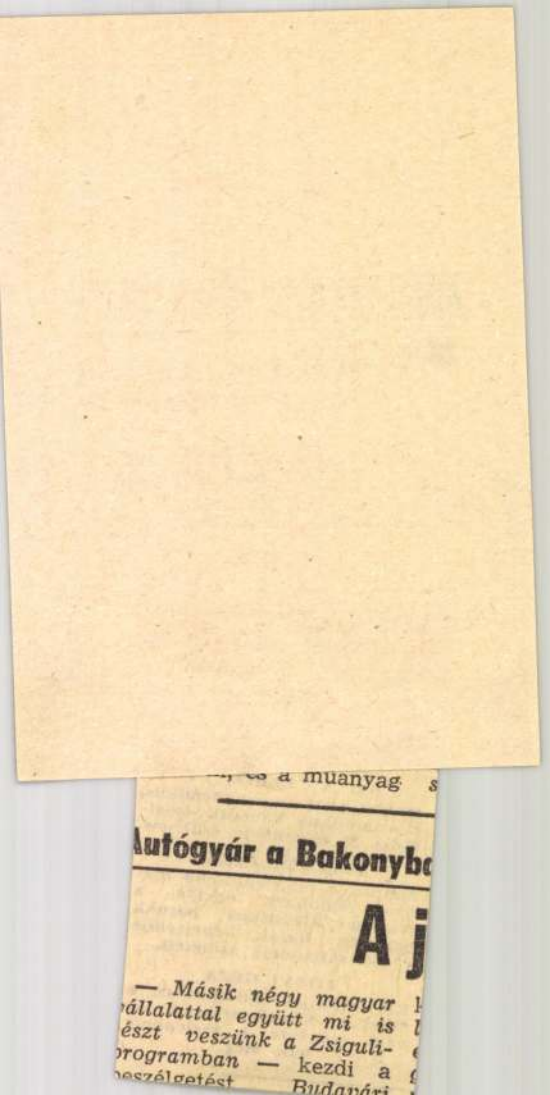

..., és a muanyag s

Autógyár a Bakonyba

A j

— *Másik négy magyar* k
vállalattal együtt mi is l
részt veszünk a Zsiguli- e
programban — kezdi a g
beszélgetést *Budavári*

Fellner Jakab, építész

születésének 250. évfordulója alkalmából emlékünnepséget rendeznek Tatán. (Júl. 25-én.)

— : o fellner Jakab... 12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. júl. 25.

Fellner Jakab, építész

Megemlítve: a pápai városközpont építője.

—: Véget értek a pápai ünnepi hetek

7.

Népszabadság, Bp. 1972. jún. 20.

Fellner Jakab, építész

25 éves korában pallérként dolgozott a dadi iskolaépületen. (Most 225 éves)

— : Műemlékiskola

B.

EST/HIRLAP, Bp. 1972. jún. 7.

Fellner Jakab, építész

Három műve (fényképen):

1.) a veszprémi püspöki palota,
2.) az egri líceum,
3.) a pápai ref. templom.

— : Fellner alkotásai 4.

ESTI HIRLAP, Bp., 1972. aug. 2.

Fellner Jakab építész

Születése 250. évfordulója alkalmából leplezték le emléktábláját. Fellner 23 éves korában telepedett le Tatán, s a város építésze lett.

Legfontosabb megbízásai közül való az Esterházy-kastély. Ebben működik ma a városi kórház.

— : Fellner Jakab emléktáblája Tatán 8.

Népszabadság, Bp. 1972. aug. 17.

Az Olasz Kultúrintézet sorozata

Ellopott tájak

■ P. SZABÓ ERNŐ

A budapesti Szépművészeti Múzeum három festménye, közöttük *Claude Lorrain* egyik alkotása felidézésével kezdte beszámolóját csütörtökön este az Olasz Kultúrintézetben *Nino Criscenti*, az Ellopott tájak című dokumentumfilm-sorozat egyik készítője. A három kép motívumai – magyarázta – a jellegzetes olasz táj egy-egy részletét idézik meg, azét a tájét, amelynek szépségét egyszerre adják meg a természeti értékek és a történelem különböző korszakaiból származó emberi alkotások.

Az évszázadok óta Itália felé irányuló figyelem, az utazók – valamikor a műveltség nélkülözhetetlen része volt a „grand tour", az itáliai utazás – érdeklődése az értékek e sajátos egységének szólt, s szól ma is, hiszen, mint *Szerb Antal* írta az Utas és holdvilágban, Gubbióban nincs semmi különösen érdekes – különösen érdekes az egész város. Éppen ezért gondolják egyre többen azt, hogy a huszadik század civilizációs vívmányai, a gyárépítések, autósztrádák, hatalmas új lakó- és üdülőterületek nem egyszerűen egy-egy kimagasló értékű műemlék sorsát veszélyeztetik, de magát a tájat károsítják, olykor szinte helyrehozhatatlanul. Erről szól, ebben a szellemben készült az a hatrészes dokumentumfilm-sorozat, amely a tavaly októberben rendezett olaszországi tájvédelmi konferenciához kapcsolódott, s amelynek alkotói, Nino Criscenti és *Fulvio Toffoli* az olasz művészeti élet kimagasló képviselőit, többek között a kulturális javak és tevékenységek miniszterét, *Giovanna Melandrit* szólaltatták meg, hogy a helyzet súlyosságát s a lehetséges megoldásokat bemutassák.

A hatórás sorozatból Budapesten mintegy ötvenperces anyagot mutattak be. Felidézték, hogyan tette tönkre a *Goethe* által még a világ legszebb helyének tartott Nápoly melletti tájat a század első felében odatelepített vasgyár, amelyet egy évtizede bezártak már, de a terület szanálása, visszaadása a természetnek még évtizedekig eltart. A Sorrentói-félsziget déli oldalán, Amalfi környékén az engedély nélküli tengerparti épületek csúfítják a tájat, a egyebek mellett egy óriási szálloda, amelyet több évtizedes pereskedés után kezdtek lebontani. A Firenze környéki, szőlőkkel, olajfákkal borított, középkori épületekben, városkákban gazdag dombos vidék még ma is a legjobban megőrzött itáliai tájnak számít. Ezt is megsebezte azonban a tizenöt kilométer hosszú, hatvan méter magas magasfeszültségű vezeték, amelynek eltávolításáért a kultúra, a tájvédelem szakemberei és a lakosság összefogva küzdenek.

E küzdelemnek olykor szép eredményei is vannak. Ilyen például a Narni környéki táj természeti és művészeti értékeinek megőrzése, vagy az olyan, tájba illő ipartelepek létrehozása, mint amilyen a Brescia melletti kémiai üzem. Az igazi megoldás, figyelmeztetnek a sorozatban megszólaló szakemberek, ha a tájvédelem szempontjai a beruházások tervezésének első pillanatától kezdve meghatározó jelentőséget kapnak, s ha megfelelő szankciók kísérik a törvényben előírtakat.

Ez az a pont, ahol az olasz dokumentumfilm itthon is hasznosítható tanulságai miatt is különösen fontossá válik, hiszen megsebzett, ellopott tájban mi is bővelkedünk, s mivel értékünk jóval kevesebb, itt még nagyobb a veszély, a jóvátehetetlen kár esélye. Az őrült gondolat például, hogy hegytetőre építenek lakótelepet, a hetvenes években jóvátehetetlenül tönkretette a Dunakanyar kapuja, Szentendre és a mögötte emelkedő hegyek összképét, de mintha ez lenne a legtermészetesebb, napjainkban a Dunakanyar hegyoldalait veszik birtokukba a nyaralók. Minden házzal kevesebb lesz a természet – de nem csak az, hiszen a magyar történelem, művészettörténet, kultúra értékeiről alkotható kép károsodik. Kérdőjel kérdőjel után: bontottak-e már le házakat, amelyek csak úgy belerondítottak a tájba? Van-e erre egyáltalán törvény? Van-e közvélemény, amely felháborodna az ilyen eseteken? Lennének-e szakemberek, akik megszólalnának az Ellopott tájak magyar változatában? Lenne-e televíziós csatorna, amely két hirdetési blokk között szívesen vetítene egy ilyen változatot?

Budapest közönsége újra birtokba veheti a legendás mulatót

A Moulin Rouge hangulata a háború előtti időket idézi

■ OSGYÁN EDINA

Budapest VI. kerület, Nagymező utca – vágná rá gondolkodás nélkül mindenki, ha a Moulin Rouge felől érdeklődnénk. A két fogalom hosszú ideig összefonódott egymással a köztudatban, majd a kilencvenes években egy kicsit megfakult a revüszínház neve. Tulajdonképpen – kezdte beszélgetésünket *Flesch Tamás*, a Moulin Rouge ügyvezető igazgatója – egy hasonlóság van a párizsi Moulin Rouge és a Nagymező utcai között: a neonokkal jelzett malomkerék, amelyet az eredetire 1889-ben helyeztek fel, a hazaira pedig a harmincas években. Ekkor kezdte működését a Vörös Malom – korábban Fővárosi Orfeum – Budapesten. Nem lenne szerencsés összehasonlítani a két épületet – tette hozzá az igazgató. Párizs egyéb kuriózumai mellett mindenki szeretné látni a kánkánjáról híres mulatót. A hazai Moulin Rouge mind hangulatában, mind repertoárjában elsősorban Kelet-Közép-Európa számára unikum. A revüt szemléletében és a hely adottságai miatt itthon egy kicsit másképp, decensebb jellegűre alakították.

A Moulin Rouge belső tere egy sajátosan zárt egységet alkot, egy „ékszerdobozhoz" hasonlót. Egyfelől szándékosan, másrészt a hely adottságai miatt a színpad és a közönség nagyon közel került egymáshoz. Az orfeumban százhúsz vacsorázóhely van a színpaddal szemben. A harmincas éveket idéző szeparékban, páholyokban, a szivarszobában és a kaszinóban százhetvenen férnek el. A tapéták, a szövetek, a burkolat vörös és arany dominanciája különleges hangulatot ad a belső térnek. A kék színű mennyezetet – csillagos égboltot imitálva – hatszáz lámpa világítja meg.

Flesch Tamás több lépést felsorolt, melyek nyomán a Moulin Rouge újbóli megnyitásához eljutottak. *Kalmár Péter* 1997-ben megkapta a Fővárosi Operettszínház tulajdonában lévő Moulin Rouge bérleti jogát. Egy kisebb hitelkonstrukció és egy meghiúsult kezdet után egy angol befektető volt az épület üzemeltetője 1999 késő őszéig. A befektető visszavonult, a hitelkonstrukciót biztosító bank a Moulin Rouge bérleti jogát és ingóságait elárverezte. – Egy művészember nem arra hivatott, hogy pénzforrást teremtsen elő – tette hozzá Flesch Tamás, aki Kalmár Pétert kérte fel a már vezetése alatt álló Moulin Rouge művészeti igazgatójának. A rekonstrukció során az épületből csak a főfalakat hagyták meg. Korábban két lépcső vezetett a pincéből a földszintre. A pince helyén kialakított konyhából az ételeket lifttel szállítják fel a két szintre. Külön fejezetet áldozhatnánk a Moulin Rouge gasztronómiájának, hiszen a sáfrányos bárányleves, a bélszíntekercs juhsajtos padlizsánkrémmel, vagy a katalán banán mustárral, szalonnával még éttermi szinten sem mindennapos jelenség. Az épület nem műemlék, az igazgató meglepetésére még csak nem is műemlék jellegű, ezért szabadon változtathattak rajta. Kizárólag a külső homlokzat felújítását kellett jóváhagyatni. A királyi páholy rekonstrukciójakor egy kagylóba ültetett szoborcsoportot találtak, ami gátolta a hangosítók munkáját. A kagylók peremét megbontották, így a hangtechnika ma jól elfér a század eleji szobrok mellett.

A belső tér valóságos ékszerdoboz FOTÓ: NAGY ZOLTÁN

A Moulin Rouge műsorstruktúrája bizonyos értelemben visszafogottabb, mint az előző évtizedekben volt. Kevésbé kap hangsúlyt az erotika, a polgári légkör szabná meg a hely végső arculatát – mutatott rá az igazgató. A műsor egy része a húszas, harmincas évekbeli, háború előtti revüre épül, sok szereplővel, színes kosztümökkel, minden részletében mozgalmas jelenetekkel. A Moulin Rouge ilyen értelemben illeszkedik a városkép kialakításáról szóló tervekbe. A média – fűzte hozzá az igazgató – több erotikát sugároz, mint a Moulin Rouge egykor. Felesleges lenne ezt a szemléletet követni. A revü három sztárra épül, akik minden este, a későbbiekben hetente ötször állnak színpadra. *Csengeri Ottília* egzotikus karakterével lesz a revüszínház primadonnája. *Kövesdi Éva* visszafogott megjelenésével tökéletesen kiegészíti a triót, amelyet *Farkas Gábor*, a Képzőművészeti Főiskola hallgatója zár. Délelőtt az épületben kávéház üzemel, délután *Balogh Tibor* bárzongorista játszik háromtól hét óráig. Az éjszakai műsorban lesz akrobatashow, bűvészmutatvány, élő könnyűzene és kabaré.

Flesch Tamás fél éven belül nyilatkozna arról, hogy elfogadta-e a köztudat a mulatót, mint az éjszakai élet reprezentáns szórakoztatóközpontját. Addigra az is kiderül, hogy van-e fizetőképes kereslet a Nagymező utcainak mondott árakra. Az igazgató jó néhány lehetőséget fenntart: elképzelhető, hogy pestiesen szólva „felkapja a város" a Moulint, és sikk lesz eltölteni egy-egy estét a revüszínházban. Nem vonnak le végzetes következtetést akkor sem, ha csak lassan fedezi fel őket a publikum. Egyértelműen azt sem lehet kizárni – tette hozzá –, hogy a Vörös Malmot elkerüli a szórakozni vágyók figyelme. Egy azonban biztos: a Moulin Rouge-t, bármi is történjen, mindig érdemes lesz említeni.

ADÁSVÉTEL

- Bútorbizományi gyorsszolgálat vásárol mindennemű modern és régi bútort, hagyatékot, régiségeket, komplett lakásberendezést, háztartási és műszaki cikkeket. Telefon: 217-4353, 06-30/974-1928.
- Régi töltőtollakat veszek (Montblanc, Parker, Waterman, Soennecken, Kaweco, Osmia stb.). Érdeklődni: 326-7550.
- Nemes szőrméből női bundák szűcsüzletem felszámolása miatt fél áron eladók. Telefon: 303-9151.
- Hajdú Energo Lux automata mosógép jó állapotban eladó. Irányár: 25 ezer forint. Érdeklődni: 06-30/907-9296.
- IH McCORMIC 624, Hürlimann 5200 traktorok, új gumikkal, piros rendszámmal, alacsony fogyasztással eladók. Irányár: 650-650 ezer Ft. Telefon: 06-36/481-068.
- Eladók szerelmes regények (Julia, Romana, Szilvia, Szívhang, Bianca, Tiffany kb. 60 db), továbbá folyóiratok: Kortárs, Nagyvilág, Új Írás, Valóság, Világosság, kb. 500 db. Telefon: 226-6884.
- Hanglemezgyűjteményt vennék. 337-8978.
- Gyűjtő vesz régi képes levelezőlapokat az 1945 előtti időkből. Bármilyen témájúak érdekelnek, 1-2 darab vagy egész gyűjtemény. Vennék még 500-as vagy 850-es Fiatot. Tel.: 216-1174 vagy 06-20/337-5705.

ALBÉRLET

- Másfél szoba + nappali összkomfortos családi ház kiadó Pestszentimrén (XVII. kerület) 40 ezer Ft + rezsiért. Érdeklődni: 06-26/326-133.
- Gazdagréten másfél szobás, bútorozott, telefonos lakás hosszú távra kiadó. Tel.: 310-1773 vagy 246-5296.

ÁLLÁS

- Igényes társasházaknak közös képviseletet vállal magánszemély műszaki háttérrel, referenciával, pályázati gyakorlattal. Érd.: 349-8885 reggel vagy 06-20/322-7043.
- Okl. építő-városépítési, városgazdasági mérnök akár főállásban is hasznosítaná kárpátaljai (ukrajnai) kapcsolatait, helyismeretét, ukrán-, orosznyelv-tudását, irányító-tárgyaló készségét, közigazgatási, tervezői, vezetői tapasztalatait. Tel.: 256-6958.
- Tud kitartóan dolgozni és tanulni? Elhelyezkedésnél gondot okoz a kora? Szereti a kihívásokat? Az ÁB-AEGON értékesítési csoportjába 3 fő munkatársat keres. Érd.: Oláhné, 256-2183, 06-20/958-0862.
- Felszolgálóállást változtatna becsületes, tapasztalt középkorú férfi. Érdeklődni: 06-20/923-9740.

INGATLAN

- Üzlethelyiséget bérelnék a belvárosban, forgalmas helyen, utcai bejárattal. Telefon: 321-5538.
- Budaörs frekventált helyén kétgenerációs családi ház eladó, 150 nm-es, két fürdőszoba, két vécé + külön garázs, 29,5 millió Ft. Érdeklődni: 06-30/942-5218.
- Zsámbokon 1,5 szintes új, kertes családi ház eladó, Budapesttől 50 km-re. Telefon: 06-28/462-097, 17–19-ig.
- Szigetszentmártonban 240 n.-öles telek kis házzal, a Dunához közel eladó, 15 ezer Ft/n.-öl. Telefon: 06-30/982-5413.
- Velencén 300 n.-öles összközművesített telken 110 nm-es családi ház, garázs, reális áron eladó. Velencei-tó 1 km. Telefon: 06-22/472-067.
- Badacsonytomajon, a Balatontól 5 percre négyszobás ház (berendezve) eladó. Budapesti csere is érdekel. Tel.: 06-87/323-056.

JÁRMŰ

- Opel Kadett 1.6 D motorhibával, 2001-ig érvényes műszakival, áron alul eladó. Telefon: 06-20/941-3122.
- **Ford Taunus** kombihoz keresek kárpitelemeket, külső visszapillantó tükröt, fakormányt, elektromos alkatrészeket vagy bontásra eladó teljes autót. Telefon: 06-30/222-0577, egész nap.
- Honda Accord sok extrával, szervizkönyvvel, eredetvizsgával, kitűnő állapotban, kisebb értékű autóra cserélhető vagy eladó. Telefon: 06-30/952-0443.
- Eladó egy 1993-as Seat Terra 1400 kcm-es dízelfurgon. Irányár: 600 ezer forint. Érdeklődni: 06-20/934-4024.
- Veszek 1,3-as vagy 1,6-os Opel Kadett gk.-t 1989-es vagy későbbi kiadását, műszaki nélkül is, totálkáros vagy rossz műszaki állapotút. Érdeklődni: 06-30/950-3943.
- Ladát, Samarát vennék. 06-20/958-6160.
- Féltengelyek, gömbfejek, szilentek, teleszkópok, kardánok felújítása garanciával, postai utánvétellel is. Érd.: 06-20/942-3838.
- VW T4D, 1986 köbcentiméter, 1991. XII., 8 személyes, 2001-ig érvényes műszakival eladó. Telefon: 06-36/481-068.

KÖZLEMÉNY

- Ki tud róla? Olajos Anikó (apja: Lajos, járásbíró), aki 1943-ban Berettyóújfaluban lakott. Kérem értesítsenek: dr. Kiss Sándor, Szeged, Fő fasor 73.

LAKÁS

- Eladó az Aradi és a Vörösmarty utca sarkán egy kétszobás, 68 nm-es, 4,5 m belmagasságú, telefonos, kábeltévés, komfortos öröklakás. Ára: 190 ezer Ft/nm. Érdeklődni: 06-20/977-7748.
- Egy- vagy másfél szobás, földszinti vagy liftes házban lévő lakást vennék Kispesten vagy az Örs vezér tér környékén. Telefon: 284-5706.
- Orvosnő idős személy által lakott öröklakást vásárolna, kisméretűt. Telefon: 321-2200/112, dr. Nagy, szerda 8–11.
- Dunakanyarban, Vácon örökpanorámás, belvárosi, 140 nm-es luxuslakás sürgősen eladó. 62 nm-es, folyóra néző, nappali, 3 hálószoba, borospince stb. Irányár: 144 ezer Ft/nm. Érd.: 06-27/305-643, 312-3818.
- XII., Pipiske utcában 2,5 szobás, garázsos öröklakás eladó. Irányár: 25 millió Ft. Telefon: 375-3812, 06-30/211-6305.
- 80–120 nm-es öröklakást, esetleg házrészt veszek saját részemre budai zöldövezetben, kevés lakásos, jó állagú épületben, azonnali készpénzfizetéssel. Telefon: 201-5197.
- Eladó a XIII. kerületi Ipoly utca és Hegedűs Gyula utca sarkán jó állapotú társasházban lévő 92 nm-es, 3 szobás, igényesen felújított öröklakás 210 ezer Ft/nm. Telefon: 326-3515.
- VII., Rózsa utcában II. emeleti, 76 nm-es, 3 szoba + nappali, összkomfortos, cirkófűtéses öröklakás jó házban eladó. Irányár: 10 millió Ft. Érdeklődni: 343-4477, 06-30/211-9234.

OKTATÁS

- Műfordító-tanfolyamok. 340-0859.
- Ingatlanközvetítő-, értékbecslő-, számítógépkezelő-, virágkötő-, kéz- és lábápoló-, műkörömépítő-szakképzések részletfizetéssel. Telefon: 485-0225, 06-30/950-3343.
- Egész életében azt akarja csinálni, amit most? Az ÁB-AEGON Biztosító tanfolyamot indít 10 fő üzletkötő részére. Sikeres vizsga után állást biztosítok. Csák Györgyi. Telefon: 06-20/968-4064.
- Autóvezetői tanfolyamok részletre, tavalyi árakon, a Nyugati pu.-nál. Tel.: 332-3963.
- Tanulja meg a tőzsdei befektetés fortélyait, és profitáljon belőle! Index-Invest Kkt. Telefon: 247-7321, 06-20/913-9241, 06-30/999-2761.

RÉGISÉG

- FEHÉR GALÉRIA vásárol készpénzért és bizományban ismert és ismeretlen, magyar és külföldi festőktől képeket, továbbá bútorokat, műtárgyakat, órákat, ezüsttárgyakat és teljes hagyatékot. Üzletcím: II. kerület, Margit krt. 15–17. Telefon: 212-2992, 06-30/954-1978, 06-30/933-9986. Nyitva tartás: 10–18 óráig.

SZOLGÁLTATÁS

- Redőnyösmunkák. 262-4724. (B049377)
- Redőnyösmunkák részletfizetésre, árnyékolástechnikai bemutatóterem. Telefon: 240-8783, 240-3731, 06-20/928-7160.
- Metszést, lemosó permetezést, állandó kertápolást vállal kertész szakember közületeknek is. Telefon: 06-30/911-0917, 283-5139.
- Duguláselhárítás és vízszerelés. Telefon: 06-30/934-3685.
- Mérlegképes könyvelő kft., bt., társasház és egyéni vállalkozás könyvelését vállalja garanciával. Telefon: 06-20/333-0177.
- Fuvarozás, költöztetés rakodással, garanciával, hét végén is! Tel./fax: 243-4064, 277-9169, mobil: 06-20/923-6197.

TÁRSKERESÉS

- Dorina – igényes hölgyek, urak, vállalkozók, diplomások társközvetítője. Telefon: 369-1140, 06-30/202-1316.
- Mozgékony, nyugdíjas, kirándulást, utazást, kertészkedést kedvelő urak, hölgyek társaságát keresi hasonló segítőkész „ezermester diplomás". Jel. a Wesselényi u. 8. hirdetőbe.

ÜDÜLÉS

- Borgátai termálfürdőtől 300 méterre nyaraló kiadó májustól szeptemberig. Telefon: 06-88/252-061, 16 óra után.

VEGYES

- Súlyos problémája van? Itt a végleges megoldás. A világon egyedülálló, öt mechanizmust egyszerre kombináló, természetes alapanyagú kapszulával, éhezés és koplalás nélkül véglegesen lefogyhat. Telefon: 06-30/922-8129.

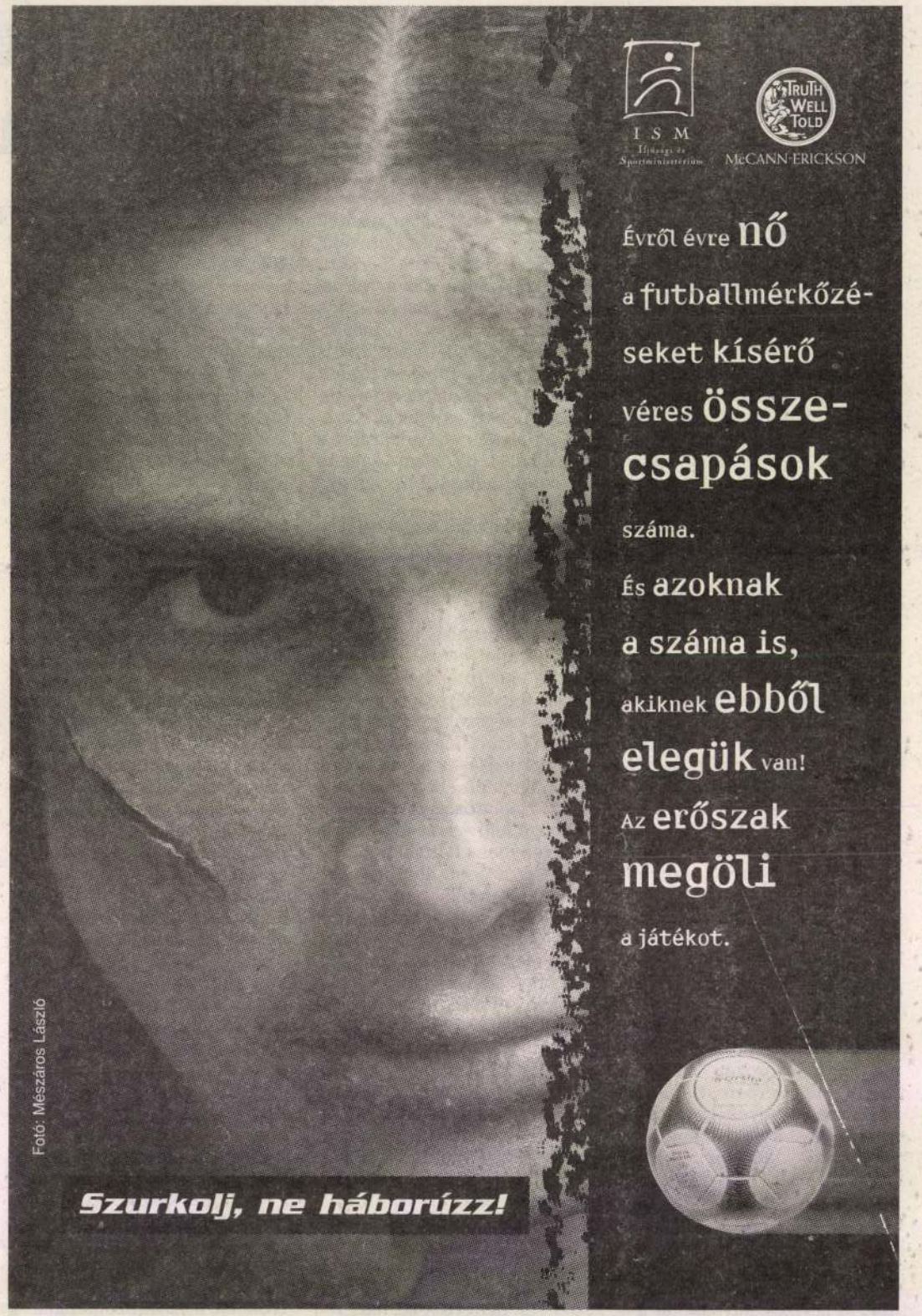

ERDÉLYI GYÜLEKEZET

Technikai szám: 0334

Gyülekezetünk 1990-ben alakult erdélyi menekültekből. 1995 óta Tőkés László egyházkerületéhez tartozik. 1992 óta működteti karitatív központját, a „Reménység Szigetét". Legfontosabb szolgálataink:

- **betegszállás** határon túlról gyógykezelésre érkezőknek, évi 4000 vendégéjszakával;
- nyári népfőiskola, egyházi, ifjúsági és szakkonferenciák, gyermektáboroztatás;
- 1998-ban ökumenikus templom épült Dányszentkirályon;
- november 1-jén **„Erdélyi Halottak Napja"** az otthoni földben nyugvó szeretettek nevét feltüntető emlékhellyel;
- az egyházkerület megbízásából magyarországi gyűjtés a Partiumi Egyetemre.

Kérjük, támogassa szolgálatunkat adója 1%-ával!

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

Budapest Főváros XI. kerületi Önkormányzat Képviselő-testülete pályázatot hirdet az Idősek Háza Nyugdíjasház és Idősek Emeltszintű Otthona (1115 Budapest, Fraknó utca 5.)

INTÉZMÉNYVEZETŐI ÁLLÁSHELYÉRE.

Pályázati feltételek:

- magyar állampolgárság,
- büntetlen előélet,
- az 1/2000. (I. 7.) SZCSM rendeletben előírt képesítési feltételeknek megfelelő szakirányú végzettség.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Budavári Önkormányzat nyilvános pályázatot hirdet

A BUDAI VÁRBAN LÉVŐ,

a Budavári Önkormányzat tulajdonát képező **Budapest I. kerület, Országház utca 34. szám alatti, 6635/2-es helyrajzi számú,** továbbá **Budapest I. kerület, Országház utca 33. szám alatti, 6631-es helyrajzi számú** ingatlanok **együttes** értékesítésére.

A pályázat részletes feltételeit a Pályázati Dokumentáció tartalmazza.

A pályázaton való részvétel feltételei:
a Pályázati Dokumentáció 200 000 Ft+áfáért történő kiváltása, az abban foglaltak tudomásulvétele, a pályázat benyújtásakor 8 000 000 Ft

Fellner és Hellmer építenek

VILLANÓFÉNYBEN

Világörökség-városok konferenciája

(MTI) A világörökség-városok konferenciája alkalmából a margitszigeti domonkos apácakolostor történetét bemutató régészeti kiállítás nyílt a budavári palotában. A tárlaton a korábbi ásatásokon készült fotók, régi helyszínrajzok és térképek mellett sírkőtöredékek, illetve tárgyi emlékek másolatai láthatók. A főváros 1994-ben hirdetett tervpályázatot Budapest második legnagyobb, összefüggő középkori építészeti emlékének bemutatására. Idén a szentély romjait renoválják, így méltó környezetbe kerülhet Szent Margit nyughelye. Újrafaragják a betonból visszafalazott ajtó- és ablakkereteket, jelzésszerűen visszaépül az oltár, és elkészül a templom tégla padlóburkolata. A templomnál gyógynövényes és fűszerkertet alakítanak ki és gyalogutakat építenek. A rekonstrukció költsége 200-300 millió forintra tehető. A történeti hagyomány Imre király (1196–1205) uralkodása idejére valószínűsíti a margitszigeti királyi udvarhely alapítását.

Felállítják a Sebzett hős szobrát

(MH) Holnap, eredeti helyén – a budapesti Műegyetem kertjében – ismét felállítják Bory Jenő: Sebzett hős című szobrát. Ágoston Béla, a művész unokája elmondta, a sisakos férfialakot 1925-ben I. világháborús emlékműként formálta meg a művész. A 3,4 méter magas bronzszobor 1948-ig a Műegyetem könyvtárépülete mellett állt. A kompozíciót 1948-ban ledöntötték s ércanyagát a Sztálin-szobor készítésénél használták fel.

A Fókusz Könyváruház sikerlistája

Magyar szerzők:
Esterházy Péter: Harmonia Caelestis
Závada Pál: Jadviga párnája
Popper Péter: Felnőttnek lenni…
Ady Endre: Tíz forint vőlegénye
Balassi Bálint összes versei
Szathmáry E.: A földi élet regénye
Bächer Iván: Rötúr
Veér A.–Erőss L.: Magyarország a szcientológia (pók)hálójában
Vavyan Fable: Álomhajsza
A kérdéses civilizáció
Jókai Anna: Három
Külföldi szerzők:
J. K. Rowling: Harry Potter és a bölcsek köve
Bo Coolsaet: A szerelem ecsetje
James Redfield: A mennyei látomás
Jane Goodall: Amíg élek, remélek
Robert Merle: Veszedelem és dicsőség
Mexikó útikönyv
Michael Baigent: Mi az igazság a holt-tengeri tekercsek körül?
Richard Hill: Mi, európaiak
Gabriel Garcia Márquez: Tizenkét vándor novella

Könyv

Flört az ésszel

Új épületet is kap az operett

Rekonstrukció négy és fél milliárdért – A Cirkuszhercegnő bemutatójára készülnek

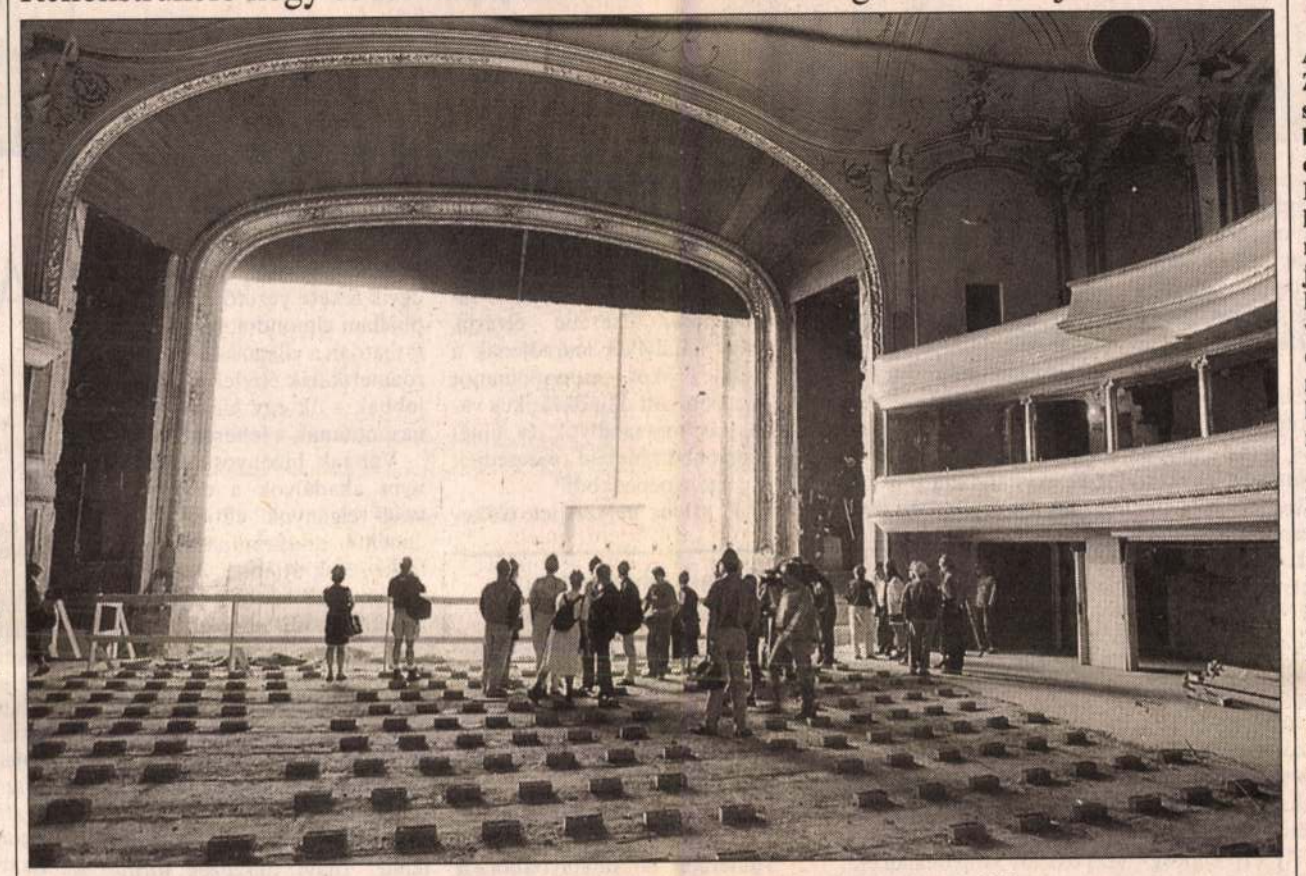

Az operettszínház nézőtere, karzata, a páholyok és a színpad az eredeti tervek szerint születnek újjá FOTÓ: HABIK CSABA

A budapesti operettszínház, a VI. kerületi önkormányzat és a főváros között a közelmúltban megállapodás született, miszerint a társulat megkapja a Mozsár utca 9. szám alatti épületet, melyben a felújítás során próbatermet, raktárhelyiséget és egy kísérleti játszóteret hoznak majd létre. A felújítás négy és fél milliárdba kerül.

A beruházás az épület teljes rekonstrukcióját, a nézőtér, az öltözők, a színpad felújítását, technikai eszközök fejlesztését és új terek létrehozását foglalja magába. Az utóalapozások nagy részét már elvégezték, jelenleg az alsó színpad betonozása zajlik a színház épületében. A teljes rekonstrukció előreláthatóan jövő télen fejeződik majd be.

A felújítás kezdetekor felmerült problémákat, mint például a talajvíz, és az eredeti tervektől eltérő építészeti megoldások helyrehozásán már túl vannak, ám a színház szomszédságában lakókra való tekintettel a munkálatok a vártnál lassabban haladnak.

A nézőtér, a karzat, a páholyok és a színpad az eredeti tervek szerint születnek újjá, egyetlen változtatással: az első széksor megszüntetésével a zenekari árkot kiszélesítik. Javulni fog a színpad technikai felszereltsége, többek között egy modern forgószínpad teszi majd színesebbé az előadásokat.

A rekonstrukcióval kapcsolatban eddig tíz közbeszerzési eljáráson van túl az operettszínház, s közel harminc vállalkozási szerződést kötöttek. A felújítást Siklós Mária tervei alapján végzik.

A munkálatok közben a társulat gőzerővel dolgozik, köszönheti ezt többek között az Olof Palme Háznak, valamint a Bolgár Kulturális Intézetnek, melyek próbatermet biztosítanak. Az előadások sem szünetelnek, a fővárosban és a vidéken is játszanak.

Az együttes új németországi bemutatóra is készül, melynek nyilvános főpróbája június 22-én lesz a Vígszínházban. Kálmán Imre Cirkuszhercegnő című operettjét, Vámos László rendezését videóról átültetve, Imre Zoltán koreográfiájával Halasi Imre, a színház direktora állítja színpadra.

• D. É.

Közel kilencvenszázalékos látogatottság

Meghallgatásra mennek a muzsikusok

Megegyezés a filharmonikusoknál

A Nemzeti Filharmonikus Zenekar és Énekkar vezetése valamennyi vitás kérdésben megállapodásra jutott az érdekvédelmi testületeivel. Ennek értelmében – bár néhány hete a zenészek még bírósághoz fordultak volna – június végéig minden muzsikus egyéni meghallgatáson vesz részt, amelynek alapján eldől, hogy a jövőben is a zenekar és a kórus tagja maradhat- e, vagy szakmai alkalmatlanság címén elbocsátják.

Mint ismert, a zenekari szakszervezet az elmúlt hetekben többször is kifogásolta az újfajta minősítési rendszert, illetve az ennek feltételeit szabályozó miniszteri rendeletet és a végrehajtásról kiadott munkáltatói utasítást. Utóbbit május második hetében, szakmai és jogi kifogásokra hivatkozva, összesen tizennyolc ponton meg is támadták, s ha a személyes egyeztetések nem vezettek volna eredményre, peren kívüli eljárás során a bíróságnak kellett volna megállapítania, hogy a rendelet és a munkáltatói utasítás megfelel-e a jogszabályi előírásoknak.

„A kedd este megszületett megállapodással sikerült elkerülnünk az együttes számára beláthatatlan következményekkel járó bírósági procedúrát" – mondta kérdésünkre Kovács Géza ügyvezető igazgató, hozzátéve: mind a tizennyolc pont vonatkozásában konszenzusra jutottak.

A megállapodás eredményeképpen a zenekari muzsikusok június 6-ától folyamatosan részt vesznek azon az egyéni meghallgatáson, amely további sorsukról dönt, az énekkari tagság pedig – az eredeti terveknek megfelelően – június 5-én bizonyítja tudását a nemzetközi zsűri előtt. A zsűri összetétele egyébként még nem végleges, hiszen tagjait csak ezekben a napokban, a szakszervezettel való megállapodást követően tudják felkérni.

Kovács Gézától megtudtuk: Kocsis Zoltán zeneigazgató már elkészítette a zenekar tagjainak a próbákon és koncerteken nyújtott egyéni teljesítményét értékelő dokumentumot, s ez alapján egyelőre egyetlen muzsikus sem áll „bukásra", az egyéni meghallgatáson mindenki lehetőséget kap a független zsűri előtti bizonyításra. „Ez is jelzi – mondja Kovács Géza –, hogy nem zeneigazgatói diktatúráról, hanem egy Nyugaton már évtizedek óta alkalmazott és jól bevált, a minőségjavítást szolgáló rendszerről van szó."

Kocsis Zoltán szerint a megállapodás nyomán végre rend lehet a filharmonikusok körül, s reméli, hogy a zenekar érdekvédelmi szervezete már semmilyen új elképzelést nem húz ki a kalapból az utolsó pillanatban.

A zeneigazgató biztos abban, hogy a zenekar a meghallgatás után jobb lesz mint valaha, s anyagi viszonyai is rendeződnek. A kulturális tárca ígérete szerint két lépcsőben, mintegy 800 millió forinttal stabilizálnák a zenekar működését és biztosítanák a művészi munka feltételeit.

• Re. A.

Filmlevél

Kinek lesz jó?

Elvileg minden családnak jó lesz, hiszen ha még nem vették igénybe a legfeljebb nyolcszázalékos kiegészítő kamattámogatású lakáshitelt, mehetnek a bankba. Elvileg majdnem minden família indulhat, hiszen eddig még ezer sincs az elfogadott kérelmek száma. Mielőtt bárki elsietné a döntést, szólunk, hogy van egy rendeletben le nem írt szabály, amelyhez a bank tartja magát. Az egyharmados követelményről van szó.

A bank összeadja a család havi nettó jövedelmét: ennek egyharmadáig lehet eladósodni. A törlesztőrészlet ennél magasabb nem lehet. Az APEH adatai szerint 1998-ban az önbevallóknak mintegy 40 százaléka évi 250 ezer forintnál kevesebb jövedelemről adott számot. (A tavalyi adatok még nem ismertek.) Ha számításba vesszük a munkahelyen készített bevallásokat is, nem állunk messze a valóságtól, ha a keresők egyharmadát soroljuk e jövedelemsávba.

Egymillió forint hitel havi törlesztőrészlete – nyolcszázalékos kamat mellett – tízéves futamidőnél 12 ezer, húszévesnél pedig 8 és fél ezer forint. A hitelt nem véletlenül emelte a kormány 10 millióra, az árak indokolták. Hamar kijön az 50 ezer forint feletti havi törlesztőrészlet. Ehhez pedig a család havi jövedelme jó, ha közel van a 200 ezer forinthoz. Ebbe a körbe az adózóknak 10 százaléka sem esik bele.

Nem könnyebb az építés sem: csak akkor jár a támogatott hitel, ha fehér az anyag és a munkabér is. Erre mondja a szakértő, hogy egy 9 milliós háznál többet ér a fekete anyaggal, bérrel megtakarítható másfél millió forint, mint az állami támogatás.

Valószínű, hogy a szülők indulnak a bankba, nekik van elfogadható jövedelmük. Azok, akik ezt nem tudják munkaadói papírral vagy adóbevallással igazolni, el se induljanak. Legalábbis a bankba ne, viszont elkezdhetik a jövedelmük kifehérítését, hogy kamattámogatásként az adót visszakaphassák. De indulhat a bankba bárki más, ha hitelképes, és úgy gondolja, a (bér)lakásépítés jó befektetés.

NÉMETH GÉZA

Dolgozatfajtákról

A dolgozatok – stratégiai elemzések, háttéranyagok, feljegyzések – azért készülnek, hogy segítsenek a döntéshozatalban.

Sokféle és sokfajta dolgozatot ismerünk. Vannak egyfelől elkészültek. És vannak elkészületlenek, amelyekről már sokan és sokat hallottak, de még senki sem látta őket – merthogy éppen készülnek. Aztán vannak befejezetlenek: ezeket összefüggéseikből kiragadott módon szellőzteti meg a sajtó, amivel persze félretájékoztat – szokták mondani szerzőik. Hallottunk már ...

Hell István

Se nem semmi, se semmi

E sorok írója szerint a mai magyar politika legfőképpen a cigányokról szól; minél kevesebbet, annál „nagyobbat szól". A Nyugat kritikája semmiben sem olyan következetes, mint a romaellenes jelenségek jogos ostorozásában. A bizonyítvány magyarázásában pedig a fideszmagyarpolgári kormányzat ugyanabban a rossz stílusban intonál, mint az egykori magyarszocialista.

A napokban közreadott „Állami intézkedések a magyarországi cigányok társadalmi integrációja érdekében" című, a külföldnek szánt propagandaanyag több helyen szó szerint megismétli a tavalyi kisebbségi kormányjelentés szövegét. A politika tehetetlenségét azonban mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a romák anyagi, kulturális, morális és egészségügyi helyzete a programok szaporodása és a propagandaköltségek növelése ellenére lineárisan romlik. És nem csökken, hanem – ha hihetek a szememnek – növekszik a romaellenesség is. Igaz, kétségbevonhatatlanul fajvédő, nyíltan diszkriminációs jogszabályok nincsenek meghirdetve Magyarországon, de szegényés romaellenes intézkedésekkel tele van a padlás.

A középosztálynak („a családoknak") a Fidesz-kormány által bevezetett segélyezése („iskoláztatási támogatás" plusz adókedvezmény) a páriák élve átmentése helyett kádári modorban idézi föl az előítéletességet: akit nem engedünk dolgozni, tanulni, az ne is egyék. A cigányoknak körülbelül a kétharmada szegény (bár a szegények többsége gádzsó: ...

BAZ megyében elterjedt szokás). Az iskolából kiutált cigányok mind többen maradnak analfabéták. Tisztes karrierre – néhány tucat, alapítványok és az államfüggő OCÖ által pártfogolt „közroma" kivételével – cigány embernek kevés az esélye. Ugyanakkor túlzás teljes esélytelenségről is beszélni, mert a hátrányok ellenére a romák egyharmada a szegénységi küszöb fölött, a(z alsó) kö...

...zéposztály színvonalán él.

A romák segélyekre szorítása demoralizáló hatású, oda vezet, hogy növekszik közösségeikben a bűnelkövetők száma. (A nem cigány arányának többszöröse. Az előítéletes vélelmekkel ellentétben a cigányok nagy többsége csudálatosképpen soha nem válik bűnözővé, és nincs több cigány bűnelkövető, mint hasonló körülmények között élő gádzsó.) A bűn, meglehet, intim dolog, a bűnözés azonban társadalmi jelenség, tehát a politikának kell terjedéséért a felelősséget vállalnia.

A politika a népszerűségvesztéstől félve képtelen a megalázott közösségek védelmében fellépni, még jó, ha nem uszít a gettók lakóival szemben. Az állami kulturális intézményrendszerből hiányoznak ...

tív bizonytalankodását, utasításra fellép például a fehérvárihoz hasonló kitelepítések mellett, és cigánytelepet építtet a Zámoly szélén fekvő ingoványra. Cserébe elvárja, hogy hatályban maradjanak a neki örökös monopóliumot biztosító antidemokratikus választási jogszabályok, és minél nagyobb arányban részesedjék a „cigánypénzekből".

E súlyos helyzetben előke...

„A gordiuszi csomó elvághatatlan: szóban és tettben, törvényalkotásban és végrehajtásban, országosan és a legkisebb faluban is a cigányellenességgel szembeni folyamatos, határozott és szigorú fellépés hozhat némi eredményt. Egyszerűen demokratának kell lenni, nem szabad eltűrni a rendőrség, a közigazgatás, a közoktatás törvénysértéseit".

...rülhetnek a tarsolyokból a nehezebb, demokratikus utat megkerülő, „sajátos feltételeket" teremtő erőltetett modernizációs megoldások. Pedig a társadalmi jogegyenlőséghez, akárcsak a matematikához, nem vezet „királyi út".

A politikai közbeszédben elhíresült amerikai demokrata találmány, az affirmative action (pozitív diszkrimináció) fenyeget a leginkább megvalósulással. A diszkriminációs hátrányok „ellensúlyozása" azonban különféle előnyökkel egyszerű politikatechnológiai módszer, amely arra szolgál, hogy a népesség 30 százalékos fekete szavazótáborával számoló amerikai demokraták a „niggerektől" idegenkedő választópolgárokkal való durva szembeszállás nélkül is megőrizhessék bázisukat. E célból ...

elszenvedő, felső rétegéből kerülnek ki. (Csak érdekességként említem: az American Friends Service Committee egyik fekete vezetője Philadelphiában elmondta, hogy kimutathatóan a világosabb bőrű afroamerikaiak életlehetőségei a jobbak – ők egy kicsit jobban hasonlítanak a fehérekre...)

Vannak bizonyos alkotmányos akadályok a magyarországi cigányok elitjét segítő „pozitív diszkriminációs" intézkedések útjában. A legfontosabb ezek közül a jogszabályokkal körülbástyázott szabad identitásválasztás elve. Nem kaphatnak plusz ösztöndíjat a magukat cigánynak valló egyetemisták, különben megismétlődik a néhány éve az egyik egyetemi kollégiumban – romák távollétében – lezajlott nagyjelenet: „ki akar cigány lenni" (havi húszezer forintért)? „Pozitíve" csak a rászorulókat lehet segíteni, a szegények többsége viszont – mint láttuk – nem cigány. Ráadásul a roma szavazók az amerikai feketékhez képest nálunk kevesen vannak, és politikai aktivitásuk is kicsi.

A másik huszáros megoldás a magyarországi cigányok beillesztésére: kényszerrel végrehajtott, erőszakos integrálásuk. Ha jól értem, ezt a célt szolgálná a családi pótlék reálértékének tudatos csökkentése, sőt megvonása a gyermekűket 14 év fölött nem iskoláztató családoktól, a munkanélküli-segély és jövedelempótló támogatás „visszaszorítása", s az a miniszterelnöki kijelentés, amely szerint iskolát és munkát kínálnak a romáknak. (Ami nem igaz: sem felkészült ...

ÚJVÁRI MIKLÓS

Káosz prolongálva

Afrikában, a független államok kialakulása óta, három elnök mondott le önként a hatalmáról. A többieket megölték, elüldözték, hülyévé nyilvánították, bebörtönözték. Nem divat arrafelé emlékiratokat írni, ha lenne egykori elnökök szociális klubja, csak szegény Mandela és két társa árválkodnának benne.

Mire számítson akkor például a derék etióp elnök, Meles Zenavi, ha népe az éhínségtől, szárazságtól gyötörve kenyeret követel? Inkább indított egy jó kis háborút Eritrea ellen, és az értéktelen kősivatagban elért hadisikerekkel igyekszik elhallgattatni az éhezőket. Mugabe meg, ez a lassan félkegyelmű zimbabwei őskommunista azt találta ki vénségére, hogy a fehér farmerek ellen fordítja szabadcsapatait, talán akkor elhalaszthatja a választásokat. Ha persze veszítene, még mindig bevezethetne rendkívüli állapotot, például az elefántok pusztításaira vagy esőisten sötét jövendöléseire hivatkozva. Arrafelé mindent lehet?

Igen, Afrika elnökei mindent és annak az ellenkezőjét is megtehetik, legyen bár államuk demokráciának vagy népnyúzó diktatúrának kikiáltva. Úgy alakult, hogy a fekete földrész eredendő bajait, a vissza-visszatérő természeti csapásokat, a rossz földet, az évszázados konzervatív-törzsi társadalmak problémáit sikerült a gyarmatosítás évei után tovább tetézni. Nem véletlenül írta az Economist kommentátora, hogy bár meglehet, az emberiség Afrikában született, nem véletlen, hogy aki csak tehette, elvándorolt onnan. Mire európai dicső eleink, a gyarmattartók megérkeztek Fekete-Afrikába, csak a rabszolga-kereskedők által lepusztított vidékeket találták, meg azonnal kirabolható ásványkincs-lelőhelyeket. Ahhoz túl sokáig voltak ott, hogy a törzsi együttélési kultúrákat érintetlenül hagyják, ahhoz azonban túl rövid ideig, hogy az Európában meghonosodott kormányzási módszereket, később a demokráciát meghonosítsák. Meg hát demokráciáról papolni repülőjeggyel és gyémántosbőrönddel a kézben nem túl hiteles dolog. Az utolsó ilyen gyarmati emberek a hatvanas években szálltak fel gépeikkel, a módszeres rablás kormányzási formája azonban megmaradt, csak éppen helyi erők folytatták nagy műgonddal.

A mai államok egy-egy erős ember magánvállalkozásai. Az államkassza a bankszámlájuk, a katonaság a magánhadseregük, az államigazgatás a végrehajtószervük. Egyesek, akik külföldi segélyek megcsapolásában is érdekeltek, e köré látszatdemokratikus intézményeket kreálnak, Londonból hozatnak parókát az alkotmánybíróság vezetőjének, mások, akiket már kismert a naiv nemzetközi donorközösség, nem bajlódnak a fakszniikkal. Nigériában például nullapártrendszer működik.

És sajnos a demokrácia váza, a felállított, de kizárólag az elnök hatalmában működő intézmények eddig nem sok örömet hoztak Afrikának. Szudán, a kitaszított terrorállam épp olyan gazdasági növekedést produkál, mint a Nyugat szemében elfogadott partnerek ...

M.D.K.

Fellner és Helmer (bécsi) épitészek nyertek megbízást a kolozsvári Nemzeti Szinház terveinek és költségvetésének elkészitésére

Vállalkozók Lapja, Bp. 1900. XXI évf.

nov. 21. sz. 5. old.

Fellner
és Helmer

Repr.:

A Néphadsereg Szinháza

37.o.

Huba László, Pap Miklós, Pán Imre, Szitnyai Jenő /Összeállitotta/: Budapesti tájékoztató. - Utikalauz.
Bp., 1966.

Fellner

Fellner és Helmer tervei szerint épület az 1884-ben lebontott pozsonyi szinház helyén a mai Szlovák Nemzeti Szinház.

Csatkay István: A pesti Vigadó épülettörténete. Építés- Építészettudomány. 1970 /2.köt./ 173-268.l.

174.l.

Fellner

A Magyar Néphadsereg Szinháza
Volt Vigszinház , Fellner és Helmer tervii
szerint 1896-ban épült.

93.

Székely László/szerk./:Budapesti zsebkalauz.
Bp. 1959.

Fellner

A Fővárosi Operettszinház Fellner és Helmer által tervezett épületét emliti

Barkóczi Péter: Rákóczi út 5-7-9.
Budapest, 1971.8.sz. 34-35.l.

Fellner

és Helmer

Repr.

Néphadsereg szinházának épülete.

23.o. III; kép.

Szöllősi Ernő /szerk/: Budapest - Guide illustré.

Bp. é.n.

Fellner [és Hellmer], építész MDk

A Vígszínházat Fellner és Hellmer bécsi tervezők építették 1896-ban.
Ugyanők tervezték a Népszínházat is.

László Miklós: Ló nem húzza, nem etetik...
3.

ESTI HIRLAP, bp. 1961. jún. 30.

Fellner és Helmer. M.D.K.

(bécsi) építészek
dogják felépíteni az uj
vigszinházat a „Mariahid
közelében fekvő, uj világ' ne-
vű épület helyén."

Vállalkozók Lapja, Bp. 1895. XVI. évf.

jan. 2. sz. 3. old.

M.D.K.

Fellner [és Helmer] bécsi építészek

tervei és irányítása mellett gyorsan folyik a Népszínház építhelyére. Szobrászati munkáira a Schröfl testvérek kaptak felhívást, akiknek Bécsben és Pesten is van műtermük.

Budapester Bauzeitung und Wohnungs-Anzeiger,
Bp.1874. III.évf. 42. sz. 281 old.

M.D.K.

Fellner [à Wehner] beim epitaphe

Jarvai é vámjtáta mellett gyaton folyt a Náporiban épitkeréne. Szabrákati munkában a Schöffl testvérek kaptak felhálitást, ahihez Bécsben a Pallas is van mutermuts.

Budapester Bauzeitung und Wohnungs-Anzeiger,
Bp.1874. III.évf. 42 sz. 281 old.

Fellner és Helmer, bécsi építészek

M.D.K.

tervei szerint épülő Népszínházat ismerteti a lap hosszú cikkben, sok alaprajzzal.

Budapester Bauzeitung, Zeitschrift für Bauwesen,

Bp.1875. IV.évf. 39. sz. 257-58old.

B.D.K.

Fellner
és Helmer

MEK

Repr.

A Nemzeti Szinház a Blaha Lujza tér felől.

35.o.

Huba László, Pap Miklós, Pán Imre, Szitnyai Jenő
/összeállitotta/:BUDAPESTI TÁJÉKOZTATÓ - Utikalauz.

Bp. 1956.

M.D.K.

FELLNER és HELMER

Bp. Nemzeti Színház (volt Népszín-
ház.), 1872-75.

Magyar épületeket. Bp. 1954. 105. l.

Fellner MDK

Nemzeti Szinház /Fellner és Helmer terve/

103.o.

Székely László/szerk/: Budapesti zsebkalauz.
bp.1959.

Fellner

MDK

és Helmer

repr:

Nemzeti Szinház

23.o. IV. kép.

Szöllősi Ernő /szerk/: Budapest - Guide illustré.

Bp. é.n.

Fellner Ferdinánd épttész

M.D.K.

Bécs, osztrák
szinháhépitö

Nemzeti Szinház Bp.
eredetileg Népszinház, 1875
Társtervezö: Hellmer Hermann

Budapesti Hirek

Müemlékvédelem, 1965. 2. 129. l.

Fellner és Hellmer épitész M.D.K.

Népszinház - a mai Nemzeti Szinház

reisich Gábor: Bp. városépitésének tö ténete a ki-
gyezéstől a Tanácsköztársági Bp. 1964. 98 l.

ee. Ф. 4

FELLNER építész
és Helmer

Bp. VIII. Blaha Lujza tér Volt Víg-
színház (1872-75.)

Gerő László.. Magyar épületészet bala-
dó hagyományai Bp. 1957. 63. l.

MD4

Fellner Ferdinánd, építész

1872-ben kezdődött meg Fellner és Hellmer bécsi színházépítők tervei alapján a Népszínház, mai Nemzeti Színház, építése. A színházat 1875. okt. 15-én nyitották meg.

Fekete Gábor, Milyen lett a Rákóczi út és Nagykörút kereszteződése? 8.

NÉPSZABADSÁG, Jan. 1964. febr. 23.

M.D.L.

FELLNER építés
és Helmer

Bn. VIII. Blaha Lujza tér Nemzeti
színház (1872-1875)

Gerő László: Építészeti stílusok
Bn. 1957. 122. l.

Fellner és Helmer bécsi építészek

Pesti Hirlap. 1886. szept. 18.5

A pozsonyi uj színház

MDK

Fellner és Helmer

Tér és Forma. 1930. 90.l.

Fellner Jakab, építész

Emléktábláját okt. 16-án leplezik
le a tatai volt Esterházy kastélyban.

— : o Emléktábla

12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. okt. 16.

Fellner Jakab épitész

248. éve született

Népszava 1970 július 25

9. old.

Feltner Jakab

Kapott megbízást az egri „Liceum" épületének kivitelezésére.

Voit Pál: A barokk Magyarországon.

Budapest, 1970.

60 l

Fellner Jakab

Az egri „Liceum" építését egri pallérjén Povolni Jánosan keresztül vezette.

Voit Pál: A barokk Magyarországon,

Budapest, 1970

Fellner Jakab

nem lejezhette be a tatai plébánia-templom építkezését; utóda 1780-ban Grossmann József.

Voit Pál: A barokk Magyarországon, Budapest, 1970.

571

Fellner Jakab

1769-ben folytatta a lutai plébánia-templom építtetését.

Voit Pál: A barokk Magyarországon, Budapest, 1970.

571

Fellner Jakab

apósa a nikolsburgi kőletésű Kuntner Jakab tatai kőművesmester.

Voit Pál: A barokk Magyarországon, Budapest, 1970.

541

Fellner Jakab

az Esterházy grófok tatai birtokán az uradalmi kőművesmester.

Voit Pál: A barokk Magyarországon, Budapest, 1970.

651

Feltner Jozsef

munkatársa és pallérja Franz Anton Pilgrammak Tatán.

Voit Pál: A barokk Magyarországon, Budapest, 1970.

61 P

Fellner Jakab

tervezte a pápai hitbizományi plébániatemplomot. Grossmann József fejezte be a templom építését (1785)

Voit Pál: A barokk Magyarországon, Budapest, 1970.

611

Fellner Jakab

halála után Grassmann József veszi át a cég vezetését.

Voit Pál: A borok Magyarországon, Budapest, 1970.

61 p

Feltner Jakab

második tétel az egri püspöki líceum épületéről. 46. p. reprodukció.

Voit Pál: A barokk Magyarországon, Budapest, 1970.

97 p

Fellner Jakab

épitette a veszprémi püspöki palotát.
45. p. reprodukció.

Voit Pál: A barokk Magyarországon,
Budapest, 1970.

961

Fellner Jakab
építén

Esterházy kastély - Tata.

Repr.

Kosáry D: M.o. tört. képekben
Gondolat 1971. 305. old.

Fellner Jakab

komárom megyei (és tatai) épületeit említi

Borkajné Kállai Ilona: Komárom megye müemléki helyzete
Müemlékvédelem, 1971.2.sz. 68-73.l.

Biró Endre: Tata müemlékei és a város jövője.
Uppanott, 74-76.l.

68-69.l.

Fellner Jakab

nevét említi

Borsos László recenziója: Dercsényi Dezső - Veit Pál:
Heves megye műemlékei, I. kötet.
Műemlékvédelem, 1970.1.sz.57-58.l.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068. 337-748. 340-726

NÉPSZAVA

Fellner Jakab

1021

1972. január 28

Kampis Antal

A MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZET TÖRTÉNETE

20. Barokk stílus — Nagy építészek

Az osztrák fővárosból Magyarországra került, s itt nagyszabású megbízásokhoz jutott, jelentős alkotásokat létrehozott barokk építészek névsorát három kiváló művész neve kerekíti teljesebbé.

Fellner Jakab morvaföldön, Mikulovban született 1722-ben. Hol, kinél tanult? Merre járt legénykorában? Egyelőre nem tudjuk. Nevét mint falazó kőműveslegényét fedezték fel a legkorábbi időpontban, különböző magyarországi építkezések fizetési lajstromaiban. Ezek az építkezések a ráckevei és a béllyei kastélyok voltak, kézenfekvő tehát a föltevés, hogy Fellner Jakab a Savoyai Jenő építkezései számára toborzott munkáscsapattal érkezett életének új, s pályafutásának nagyszerű színterére. Már mint kőművesmestert Komárom megye szolgálatában találjuk őt az 1740-es évek végén. Ebben az állásban ismerte őt meg az Esterházy család grófi ágának jószágkormányzója, aki őt urának, *Esterházy Károlynak*, az akkori egri püspöknek ajánlotta, s így Fellner 1750-től minden képességét e család szolgálatának szentelte. Szolgálatba lépésekor rögtön átvette a tatai plébániatemplom építését, 1771-ben pedig a pápai plébániatemplom terveit készítette el. Mindkét templomnak a kivitelezését is személyesen vezette, 1780-ban bekövetkezett haláláig. Tatai templomában temették el.

A két hatalmas templomépítmény arra tanú, hogy Fellner elsősorban a nagy markolású tömegek mozgatásának volt a mestere. Erőteljesen kiugró, hatalmas oszlopok és pillérek, kiülő, árnyékot vető, sűrűn hornyolt és merészen tördelt párkányok adják meg homlokzatainak, és a különben világos, nagy téregységekből komponált belső tereinek jellegét. Mégis, a barokk stílus merész technikai vállalkozásait az ő kezén valamely ésszerű meggondolás higgasztotta meg, s ez a tény, vegyülve a legnemesebb arányérzékkel, épületeit minden művészi merészségük és szabadságuk, minden érzelmes szenvedélyességük ellenére is a biztonságnak szemmel látható jegyeivel teríti be.

Részletformáinak képzése nem nélkülözte a barokk stílus szeszélyét, és tudására, művi készségére fölényesen hiú volt. Szeszélye azonban szellemes volt mindig, és tudása, készsége nem vált soha lélektelenné, begyakorolt üresség gé. Egész munkásságában nagyon sok a franciás elem, akár az alaprajzokat, akár a díszítményt tekintsük is, ez pedig sok tanulásra, önképzésre vall. Mégis bizonytalan marad előttünk, vajon járt-e, tanult-e, dolgozott-e Franciaországban, s innen a franciás tájékozottság, vagy csak metszetek, mintalapok révén sajátított el franciás jellemvonásokat. Egyéni terveiben mindenesetre szép egységbe simulnak a francia rokokó játékos rocaille díszítményei és XVI. Lajos korának megegyszerűsödő, szerkezeti világosságra, biztosságra hajló, higgadt igyekvése.

Különben erre, kiegyenesített kontúrrajzra, kisimított felületekre, átlátható, világos szerkezetre törekedett a XVIII. század utolsó harmadának majd minden kiválóbb és önálló ítéletű építésze. Erre törekedett 1781-ben építeni kezdett főművében a tiroli születésű *Melchior Hefele* is. Pedig kiképzését a délnémet rokokó építészet verhetetlen mesterénél, *Balthasar Neumannál* szerezte meg Würzburgban. Tőle viszont a bécsi barokk iskola legsúlyosabb egyéniségének, *Fischer v. Erlachnak* műtermébe került. Mesterlevelét ismét (jelentős megbízások kapcsán), a délnémet rokokó építészet másik fellegvárában, Passauban szerezte. Nem tudjuk okát, de innen hirtelen hazánkba költözött. Előbb Pozsonyban tűnt fel, majd a győri székesegyház újjáépítését végezte be. Innen úvta el *Szily János*, a frissiben alapított szombathelyi egyházmegye első püspöke, székesegyházának megépítésére. Ebben a művében Hefele már a jövő fejlődés irányába igazodott, s nem emlékezett többé az ifjúkorban tanult rokokó báj cselvetéseire. A hatalmas méretű, dongával és kupolákkal beboltozott, még barokk ihletésű belső tér és a rendkívül, szinte hidegen ésszerű, egyenes vonalakkal határolt síkformákból kialakított (már közel klasszicista) homlokzattal készült székesegyházon haláláig (1797) dolgozott. Fellnerhez hasonló módon, őt is főművének alapfalába temették.

Hosszú ideig élt nálunk, s osztrák létére nagy hivatalt töltött be *Franz Anton Hillebrandt* (1719—1797, Bécs). A budai kamara főépítésze volt, s e révén nemcsak nagy megbízások jutottak neki, de beleszólhatott az ország minden jelentős építővállalkozásába. Korábban egy ideig ő is Balthasar Neumannak volt a rajzolója Würzburgban, de 1758-tól Budán keresett és kapott hivatalt. Ettől kezdve — bár 1772-ben a bécsi főépítészeti hivatal vezetőjévé nevezték ki — negyven évig irányítója maradt a magyarországi építészetnek is, mert itteni hivatalát haláláig fönntartotta. Egyházi építkezései között főművének számít az 1778-ban

Pécel, kastély (a magyar barokk kastély alaptípusa)

befejezett nagyváradi barokk székesegyház. A gyönyörködtető arányokkal tagolt, enyhén homorú homlokzat, átlósan a sarokokra állított alacsony két tornyával, egyike a hazai barokk építészet legjózanabb, legmértéktartóbb és leghatásosabb alkotásainak.

Hillebrandt tervezőképzelete azonban csak nagyváradi főművében vetett barokk hullámokat. Egyéb alkotásain mindig hűvös és fegyelmezett, majdnem száraz és merev maradt. Érdekes azonban, hogy ez a tulajdonsága nem volt ellenszenves a magyar ízlésnek, amely az érzelmeket külsőségekben lobogtató, mindenütt szenvedélyt fitogtató barokk szellemtől mindig viszolygott, s igazán csak a XIX. század fordulójára elömlő klasszicizmus előtt hódolt meg. Mint majd látni fogjuk, a klassziczizmus vált a mindig idegennek, nemzetietlennek érzett barokkal szemben itthonivá, helyivé, szinte nemzetivé.

Fellner és Hillebrandt megjelenésével az építészek új típusával ismerkedünk meg. A korábbi építészi életformálással, a kolostori, a páholy-, a céhbeli, a vándor- és vendégmesterekkel szemben Fellner az uradalmi, Hillebrandt pedig az állami alkalmazott építészt képviseli. Mindkettő bizonyos hatáskörrel, mondjuk ki, hatalommal rendelkezett, s állásuk különleges jogokat biztosított számukra.

Az uradalmi építész elkerülte a céhbe való belépés kötelezettségét (v. ö. majd Ybl Miklós pályafutását), és a céh urainak okvetetlenkédéseivel szemben megvédte őt a földesúri hatalom. Mi több, ez a hatalom jogot adott az uradalom építészének arra, hogy a földesúr birtokának falvain, mezővárosain felülbírálja, jóváhagyja, vagy elutasítsa a céhbeli mesterek vállalásait. Ő maga viszont vállalt és épített mindenfelé máshol is, mert a céhek tilalmát nem vette figyelembe, a megtorlásokat pedig elhárította a földesúr. Igaz azután, hogy az uradalom válogatás nélkül igénybe vette tehetségét és munkaerejét. Az előbbivel nem sokat törődött, annál többet az utóbbival. Építenie kellett templomot, falusi kastélyt, városi palotát és lakóházat, iskolát, majorépületeket, malmot, vágóhidat, cselédlakást, üzemi épületet, egyszóval mindent, ami egy nagybirtok élete megkívánt. Mivel munkájába legföllebb a földesúr ízlése s az előre kivetett költségkeret szólt bele, szabadsága elég nagy volt és tekintélye sok tekintetben felért a „bonorum directoréval".

Mindez a legmagasabb szinten megismétlődött a kamarai főépítész esetében. Ennek csak a kormányszékek voltak a fölöttese, ő maga viszont fölöttese volt a megyék és városok építkezéseinek. Személyes ismeretségbe került a főrenddel, s ha nagyon akarta, ujjat húzhatott vele,

*Predrag Cudic**

LEAR KIRÁLYHOZ

Királyom, Lear, eljött a mi percünk.
A líra itt áll küszöbünk előtt.
Mi elhagyatott park vagyunk talán, míg
a szél dühöngve szántja a mezőt.

A szín, királyom, a szín biz üres.
Nyirkos alkony az idővel elegy.
Ajtófélfán kopogtat ujja, a veres.
Az élet, lám, a természettel egy.

Hó esik majd, fehér lesz a világ.
Hideg jön, a lehelet megfagy itt.
Nagyrabecsült királyom, meghalunk.
Lásd sorsunkat, mint nyár záporait.

Királyom, Lear, a tragédia sápad.
A szenvedéstől nehéz a halál.
Valami borzadály játszik velünk.
S megőrülünk lassan, óh, Lear király!

(Fordította: Simon István)

* A fiatalabb szerb költőnemzedék jelentős képviselője, 29 éves. Szovjet és magyar költőket fordít anyanyelvére. Nemrégiben tanulmányúton hazánkban is hosszabb időt töltött.

Sinka István

MÁR CSAK EGY MADÁR CSATTOGOTT...

Álltunk Enával egymás mellett,
a violamesszin gyorsvonat
vitt örömöt, bánatot, kedvet
és elvillogott; ablakain
lángolt a rózsa-alkonyat.

Néztünk utána, s ahogy tovatűnt,
óh, már csak egy madár csattogott;
a csillagokat hívta ellenünk,
s fönn az égen tündérragyogással
megjelentek minden csillagok.

S megcsodálták földi dolgainkat:
kettőnkét, mi már együtt ragyog,
s szerelmünket, amit emlék ringat
mindig, míg emlék és szerelem lesz,
és mindig, míg lesznek földi hajnalok.

---

va... Egy-egy ilyen nap után szét tudtam volna tépni a világot.

Egyszer aztán riadóztatnak bennünket, valamivel éjfél előtt. Dideregtünk az udvaron, november vége volt, és szidtuk az anyját annak a lónak, aki ilyenkor gyakorlatoztat bennünket, persze, csak úgy magunkban, különben gyorsan összeszedtük magunkat, állt a sor, vártuk a parancsot. A parancs bizony meglepett bennünket. Robbanás történt a Vegyigyárban, hat kilométerre tőlünk, nem is akármilyen robbanás, akkor már szirénáztak a mentők, a tűzoltók, ugráltunk mi is a teherautókra, nyomás, ott most nagy a baj.

Még annál is nagyobb volt a baj. A gyárnak jó negyedrésze teljesen kikészült, nem maradt ép a többi se, annak kellett őrülni, hogy éjjel jött a robbanás, ahol a legnagyobb volt a löket, ott alig volt ember, de azért jutott munka a mentőknek is. A katonákat mindjárt szétszórták, a tűzoltóknak kellett kéz alá dolgozni, első század, rohanás ide, második század, rohanás oda, a mi szakaszunknak épp az a hely jutott, ahol a robbanás történt, érdekes, az volt a legnyugalmasabb hely, hát persze, ami elpusztulhatott, az már elpusztult, egymásra mászott ott minden, sírni kellett volna, úgy elfacsarodott a szívünk. A parancsnok körülnézett, azt mondja, itt nem forog fent közvetlen veszély elhárításának a szükségessége, adta az ukázt, hogy két raj megy a többinek segíteni, egy raj őrjárattá alakul, és alaposan megvizsgál mindent, nem lapulnak-e valahol rejtett tűzgócok, ilyesmik, két ember viszont a helyszínen marad, a biztonság kedvéért. Ugye világos, hogy a két ember közül az egyik én voltam, a másik meg ki is lehetett volna, ha nem az Ilosvay Béla.

Nekem rosszulesett, hogy a többiek verekszenek a bajjal, mi meg állunk, bámuljuk, mire képes egy robbanás. Azt lehetett is bámulni. Ami valamikor műhely volt, abból nem maradt más, csak elgörbült traverzek, törött tégla, akkora betondarabok, mint ennek a kocsmának a fele, összelapult gépek, csövek, istennyila, borzasztó volt. Na és körös-körül, nyolcvan, száz, kétszáz méterre, ott a valóságos pokol sistergett, láng, gőz, gáz, lárma meg akkora, hogy akkorát még nem hallottam, pedig ha nálunk elindul az összes gép, van itt is. A szivattyúk vonítottak, autók rohangásztak, traktorok, vontatók, emberi ordítás, minden, elég az hozzá, hogy ott megtudhattam, milyen lehet egy igazi ütközet a valódi há borúban.

Ilosvay ott is alakította a jó katonát, állt, aztán lépett, öt előre, fordulás, öt vissza. Akkor látom ám hogy véletlenül belerúg egy acél gerendába, valamikor a tetőt tart hatta, szóval belerúg, az a gerend moccan egyet, és amikor megint beleerúg, megint moccan egyet. És ahogy ki tudtam venni abban a borzasztó világításban, a gerendával együtt mozdult a halom is, ami föléje dobódott, majdnem elkezdtem röhögni ez az állat magára rugdossa az egész miskulanciát, mert nem figyel sehová, öt lépés előre, fordulás, öt vissza, hát ez tényleg egy marha... De látom azt is, hogy megcsúszik valami, az a gerenda arrébb hajlik, még pár centi és nekiszorítja a lábát egy betontömbnek, és oda is lép, és meg is áll, éppen ott kell neki megállni, elunta a járkálást, megállt, éppen ott...

Egyszerre rámborult minden keserűség, amit ennek a példás trógernek köszönhettem, elkezdtem úgy utálni, ahogy még soha, agyon kéne csapnom, bár szorulna oda, egyszer ő is megkaphatja a magáét, és nekem mi közöm hozzá, ő úgy szétrúgta az én életemet, mint a tyúk a töreket, az életemet, amit én elterveztem magamnak, hát mi közöm hozzá, szoruljon be a lába, talán ott is marad, majd ha mankóval biceg, akkor legyen az a mintaember...

A gerenda szépen fölkunkorodott, nekinyomta a lábaszárát annak a betontömbnek, már ő is tudja, hogy mi van, a szeme dülled, a pofája nyúlik, most megkapja. A gerendától megmozdult az egész halom, a halomról kezdett lefelé csúszni egy roncs, kompresszor lehetett ép korában, ha nincs öt tonna, egy deka se, az egyenesen rácsúszik, szétkeni, belemasszírozza a talajba...

Akkor ez az Ilosvay nekiállt jajgatni. Nem tehetett mást, jajgatott. Mármost én olvastam valahol, hogy az ember gondolatai elektromos úton működnek, vagyis másodpercenként háromszázezer kilométer a táv. Az én gondolataim is rákezdtek, pontosan ilyen sebességgel. Életemben nem gondoltam annyi mindent, mint abban a két-három másodpercben. Mert úgy jajgatott. Emberek! Ne röhögjetek ki, de most is azt mondom, hogy ahány jaj van a világon, azt én akkor mind hallottam. Mert ez vonaglott, cibálta a lábát, és jajgatott, és felülről csúszott lefelé a kompresszor roncsa. És azt is tudtam akkor, hogy én egy rohadék vagyok, egy utolsó gazember, ha ugyan nem

FELLNER JAKAB

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NÉPÚJSÁG
Eger
1971 SEP 29

7021.

A 200 éves új híd

A cím ellentmondásosnak tűnik, pedig mégsem az. Az egri Népkertben 200 esztendővel ezelőtt Fellner Jakab tervei alapján gróf Eszterházy építtette meg a képünkön látható szép ívelésű barokk hidat. A híd egyes darabjai elenyésztek, néhány értékes darabja azonban megmaradt, s most siroki kővel pótolva a hiányzókat rekonstruálják a régi hidat. Így válik újjá az, ami 200 éves.

– Fotos: Tóth G.

pedig Maurerné, az egyik tanú felesége. Bizonyára csodálkoznak is a falubéliek, hogy ilyen előkelő mátkapár esküvőjére nem sereglenek össze a rokonok, atyafiak és barátok. Ki hallott még ilyent?...

A társaság hintókon hajtat végig a falun, a tornyokkal ékes Dőry-kastélytól a templomig. Az első fogaton a menyasszony foglal helyet édesanyja és a nyoszolyóasszony társaságában. Ezt követi a vőlegény kocsija, apósa és házassági tanúja kíséretében.

Az egyházi esketés szertartását az István király napi tömjénszagú nagymise és a prédikáció között. Olajossy János, Girincs község 44 éves plébánosa végzi. Buttler gróf és Dőry Katinka sorsdöntő lépése — mint egy szemtanú meséli —, *„több száz híveknek jelenlétekben"* zajlik le.

A kis templomban tisztán csengenek Buttler János szavai:

„Isten engem úgy segélyen... a Boldogságos Asszony... És Istennek minden szentei... Hogy e tisztességes személyt szeretem...

talok a kö
tatnak. E
ahol rokon
gadják ők
megkéri n
legyen a ki
otthonába

Hintóba s
telekre hajt
új asszonyk
dötte két s
retében szer
ját. *Hiányzi
nyegzői kele
bizony Katal
szerény ruha
fényes új ott*

A Buttler-házaspár érkezésének a híre szárnyon jár, s a kastély előtt a birtok és a falu apraja-nagyja, földesurának kijáró köteles tisztelettel fogadja. De nem hiányoznak a fiatal gróf *„bandamuzsikusai"* sem, akik hangos zeneszóval, hegedűik vidám, cincogtatásával ünneplik az új házasokat. Erdőtelek és Párdány örökös urát és hitvesét.

A kastélyban magasra hág a jókedv. *Vidám mulatozás indul, pótolva a nagyon szerény girincsi lagzit.* A Buttler-birtok egri és tokaj-hegyaljai nemes nedűjével, pirosra sült pecsenyékkel, asszonyoknak való édes süte-

ment — mint a história meséli — a szomszédoa tanácsért...

Az öreg Dőry-papa meglehetős nyíltsággal meg is írja ezt a sorok között az egri püspöknek, amikor tudtára adja első levelében, hogy *„ENNEK HALASZTÁSA KISEBBSÉGÜNKRE VAGYON"* Amikor pedig Eszterházy nem akarja megérteni a célzást, már szinte néven nevezve a *„baj"*-t, megírja, hogy *„HA EZEN DOLOG TOVÁBB HALADNA, MINDNYÁJUNKNAK GYALÁZATÁRA LENNE."*

„A girincsi tavaszi szép napok" egyikén, valószínűleg a grófkisasszony, aki bi-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Daily News

1972 JUL 25

1021 Fellner Jakab

PHOTO MTI — L. KUNKOVÁCS

Der einzige Vertreter des französischen klassischen Barocks in Ungarn, der Architekt Jakab Fellner, wurde vor 250 Jahren, am 25. Juli 1722, in Tata unweit von Budapest geboren. Zu seinen Schöpfungen gehören u. a. das Bischofspalais in Veszprém, die röm.-kath. Kirchen in Tata und Pápa sowie das Lyzeum in Eger (u. Bild), das heute die Pädagogische Hochschule beherbergt.

lingsd

IcGovern

ge Demokrat aus Texas, ist im Wahlkampf das wichtigste Sprachrohr des Republikaners Nixon. Auf Connally setzt der Präsident in der Hoffnung, durch den prominenten ehemaligen Finanzminister die konservativen Demokraten zumindest für diese Wahl in sein Lager hinüberziehen zu können. So wie er als Chef des Finanzressorts der „Einpeitscher auf dem gepflegten Parkett der internationalen Finanzelite" war, scheint Connally auch seine Wahlkampfrolle aufzufassen. „Im Grunde ist McGovern ein Isolationist, während Nixon ein Internationalist ist", behauptete Connally am Sonntag. 20 Minuten vorher hatte McGovern solche Charakterisierungen zurückgewiesen und USA-Wiederaufbauhilfe für Vietnam nach einem Kriegsende versprochen.

O KLEIN GESCHRIEBEN

sierte am Sonntag seine Vietnam-Pläne dahin, daß er die „40 000 bis 45 000 Soldaten in Thailand" dort stationiert lassen will, und zwar nicht nur bis zur Freilassung der Kriegsgefangenen in Nordvietnam. Zwar will der demokratische P

In einem als Olympia-Pr
bewerb am Wochenende a
(K-1 und C-1 über 1000 r
und die Sowjetunion drei
K-1, Frauen, über 500 m)
Hollósy, die über die 500
Kobakowa (1:55,3) besiegt

Waldheim

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

Jakab-Fellner

DAILY NEWS

1973 AUG 3

Piroschka denkt an Sie...

1021

Eingekeilt in waldbedeckte Berge von Mátra und Bükk – in einem nach der Großen Ungarischen Tiefebene zu offenen Tal – liegt einem Kleinod gleich die historische Stadt Eger. Alljährlich wird sie von einer halben Million Ausflüglern und Touristen besucht. Sie kommen nach hier, um die barocken Straßen und Häuser, die historische Burg zu bewundern. Man spürt es sofort, in Eger empfängt einen der Hauch der Geschichte, er erzählt von dem ersten Ungarnkönig Stephan I., von Burgkapitän István Dobó und seinen tapferen Helden, die 1552 einen beinahe aussichtslosen Kampf gegen die türkische Übermacht gewannen, er erzählt von Ferenc Rákóczi, den Befreiungskriegen der Jahre 1848/49 und von den roten Soldaten des Jahres 1919. Auf Schritt und Tritt begegnen dem Besucher die Schöpfungen der großen Baumeister József Gerl, Jakab Fellner und des Mannes, der mit Schmiedeeisen umzugehen wußte, wie andere mit Leinwand und Pinsel, Henrik Fazola. Man wird erinnert an unzählige Namenlose, die Stein um Stein die Basilika, das Lyzeum, die Burg, das Buttler-Haus, den Palast des Erzbischofs und viele andere sehenswerte Häuser errichteten. 1967 wurde hier mit der Rekonstruktion des historischen Stadtzentrums begonnen, jedes Gebäude wurde genauestens unter die Lupe genommen, über das Schicksal eines jeden einzelnen gesondert entschieden. Heute, nach sechs Jahren, präsentiert sich dem Besucher ein Stadtzentrum, das nichts von seinem Zauber eingebüßt hat, obwohl es um weiträumige, moderne Warenhäuser, zwei neue Hotels, ein überdachtes Schwimmbad und manches andere reicher geworden ist. Nicht vergessen sei das Kasematten-Restaurant unter dem Vorplatz der Basilika, in dem sich ein Glas „Erlauer Stierblut" wie nirgendwo anders genießen läßt. Recht viel Freude für einen Wochenendausflug wünscht Ihnen

PIROSCHKA

Die Wetteraussichten: Bis Freitagabend vorwiegend trocken und sommerlich warm, vereinzelt Schauer im Westen, Tageshöchsttemperaturen zwischen 27 und 31 Grad. Das Wasser des Balaton hat 22 Grad.

trie
dok
die
zurü
D
Hou
tag
tung
Sky
ist.
Lou
mög

zweiten Apollo-Kapsel zur Erde zurückgeholt werden. Die Maßnahme sei notwendig geworden, nachdem ein weiteres Steuerdüsensystem am Donnerstag in der angekoppelten Apollokapsel ausgefallen ist. Die Steuerdüsen werden zur Bahnkorrektur beim Rückflug benötigt.

Die Rückholmaßnahme mit Hilfe einer zweiten Kapsel wurde am Donnerstag von dem Verantwortlichen der NASA für die Apollo-Kapseln, Glenn Lunney, bekanntgegeben. Die zweite Kapsel wird bereits auf dem Weltraumbahnhof von Cape Kennedy startklar gemacht.

Glenn Lunney erklärte in Houston lediglich, die an der Station angedockte Apollo-Kapsel sei nicht in der Lage, die Raumfahrer zurückzubringen, da ein zweites System der Steuerdüsen ausgefallen sei.

● **Montevideo** — Das reaktionäre Bordaberry-Regime in Uruguay hat den für den Donnerstag angekündigten Generalstreik des Gewerkschaftsbundes CNT abgewürgt. In einem am Mittwoch verkündeten Gesetz wird den uruguayischen Gewerkschaften jegliche Teilnahme am politischen Leben, darunter die Durchführung von Streiks mit politischen Forderungen, bei Androhung strengster Strafen verboten. Das Zwangsgesetz steht in eklatanten Widerspruch zur Verfassung, die das Streikrecht vorsieht. Das Regime behält sich ferner vor, alle Gewerkschaften aufzulösen und neue nicht mehr zuzulassen. Die CNT hat scharf gegen das neue Gesetz Bordaberrys protestiert.

sam
und

'A) —
sident
m ja-
siden-
schlos-

sene verstärkte Zusammenarbeit Japans mit den USA und Europa wird von den größten japanischen Oppositionsparteien als „Konsolidierung des antikommunistischen, kapitalistischen Lagers" abgelehnt. Nahezu übereinstimmend erklärten Japans Sozialistische Partei (JSP), die buddhistische Komeito-Partei und die Kommunistische Partei am Donnerstag in Tokio, die Washingtoner Beschlüsse bedeuteten eine „weiter verstärkte Unterwürfigkeit Japans gegenüber den Vereinigten Staaten". Sozialisten und Kommunisten sprachen sich auch gegen den vorgesehenen Staatsbesuch Kai-

Frankreic
Diskontsatz

Paris, 2. August (VWD) — Die Bank von Frankreich hat am Donnerstag ihre ohnehin schon verschärfte Kreditpolitik nochmals verstärkt und den Diskontsatz von 8,5 auf 9,5 Prozent sowie den Lombarsatz (kurzfristiger Beleihungssatz für Wertpapiere) ebenfalls um ein Prozent auf elf Prozent angehoben. Damit hat Frankreich unter den wichtigsten westlichen Industrienationen den höchsten Leihzins der Wirtschaft.

Fellner Jakab épitész

249 éve született

Nápszava 1971 július 25
10. old.

JAKAB FELLNER, építész

Mind a tatai, mind pedig a csákvári Eszterházy kastélyr
nak korai épitési periódusaiban ő vezette az épitke-
zéseket. 172.old

PÉTER KOVÁCS: Beitrag zur Geschichte des Esterházy-
Parcs von Csákvár im 18. Jahrhundert. 179.old

ALBA REGIA. Az István Király Múz. Évkönyve. x X. 1969.
Székesfehérvár

JAKAB FELLNER, építész

Az 1781-ben épült csákvári Eszterházi kastély tervei Fellnertől származnak. 170.old. 7.jegyz

PÉTER KOVÁCS: Beitrag zur Geschichte des Esterházy-Parcs von Csákvar im 18.Jahrhundert. 170.old

ALBA REGIA. Az István Király Múz.Evkönyve. x X. 1969. Székesfehérvár

Fellner Jakab, építész

Móron sok a műemlék. „A linta barokk és a copf stílusú műalkotások többsége Fellner Jakab építőművéneteinek nép emléke. („Láncos-kastély" stb.)

Turintika

Sz.: Téli séta a Vértesben - 10.

Népszabadság, Bp. 1971. dec. 18.

Fellner Jakab, építész

A XIX. század második felében építette fel Veszprémben Koller Ignác püspöksége alatt a Püspöki Palotát.
201. old

Korompay György: Veszprém város településtörténeti kialakulása 257. old

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei, 8/1969. Veszprém. 1969. Alföldi Nyomda, Debrecen

Fellner Jakab, építész

megemlítve: "Fellner Jakab elgondolásai szerint kezdték építeni az egri egyetem" (később lyceum ...) épületet 1765-ben!

ifj Bartha Lajos: Az egri „csillagán-torony két évszázada 291-294

Élet és Tudomány, Bp. 1977. marc 11.

XXXII/10

Fellner Jakab

A pápai nagytemplomot
Fellner Jakab épitette
(repro)

Nová cs Sándor Iván: Egy Nagy László vers változásai.
Új Tükör, 1978. április 2-9. lap.

Fellner

a gödöllői kastélynál jellemző Fellner alkalmazkodása, hogy várképzetnek feleljen meg.

Mojzer Miklós: Torony, kupola, kollonád
Akadémiai Kiadó 1971 17. old.

Fellner

a pápai templom homlokzatán a megrendelő egyszerüsit,laposit Fellner elgondolásán,de jellemzően a tornyok diszességéhez nem nyul.

Mojzer Miklós:Tornyok,kupola,kollonád

Fellner

a sajátos magyar barokk épitészetnek Fellner
előtt nincsenek gazdag belső terei

M ojzer:Torony,kupola,kollonád
Akadémiai Kiadó 1971

Fellner Jakab

munkásságából kollonádalkotása hiányzik, ennek egyik okát Fellner Jozefinus-kori erősen funkcionalista magatartásban látjuk.

Mojzer: Torony, kupola, kollonád

Akadémiai Kiadó 1971. 56.o.

Fellner Jakab

a cserlészi kastély szárnyaira Felnerrel rakatnak tornyokat.

Mojzer Miklós: Torony,kupola,kollonád Akadémiai Kiadó ~~1919~~ 1971 16.old.

Fellner Jakab, építész

Tatai mester. Az Esterházyak sokat foglalkoztatott uradalmi építésze.

Dr. Voit Pál. A barokk és Magyarország 692-700.

Élet és Tudomány, bp 1972. IV. 14. XXVII/15.

FELLNER JAKAB

a róla készült monográfiát említik

Gerő László: Major Máté 70 éves

Műemlékvédelem, 1974. 2. sz. 109-110. l.

Fellner Jakab

Esterházy József a Tatán már
megtelepedett Jacob Fellnert bíz-
za meg a kastélyi építkezés
kivitelezésével.

Voit Pál: Eger nagy korszaka.
MŰVÉSZET, 1979. augusztus - 7. lap.

Fellner Jakab

1765 után Fellner Jakab Josef.
Ignaz Gerlel építette az egri
liceumot.

Voit Pál: Eger nagy korszaka.
MÜVÉSZET, 1979. augusztus - 7. lap.

Fellner Jakab

FELLNER JAKABRA, a barokk és a copf stílus építészetének nagy mesterére emlékeztek tegnap Tatán, halálának 200. évfordulója alkalmából.

Magyar Hirlap 1980/10/31/8

Fellner Jakab

monográfiája megvalósitásához Révhelyi Elemér évtizedeken keresztül gyüjtött adatokat,de megvalósitására nem került sor.

Művészet és felvilágosodás/Akadémia Kiadó1978
Zádor Anna: A felvilágosodáskori művészet kutatásának kérdései 11o.o1.

Fellentháli Fellner Jakab

tatai épit szről.klny. Bp.1930 irta Dr

Dornyai B.

Művészet és felvilágosodás/Akadémia Kiadó197

Zádor Anna: A felvilágosodáskori művészet kutatásának kérdései 11o.ol.

Fellner Jakab

Eszterházy Károly püspök legtöbbet foglalkoztatott építésze Fellner Jakab, akinek munkásságát még tisztázni kell.

Müvészet és felvilágosodás/Akadémia Kiadó1978
Zádor Anna: A felvilágosodáskori müvészet kutatásának kérdései 116.ol.

Fellner Jakab

Fellnerről nagyon negativan ijabban Voit P irt főleg:Heves megye müemléki tipográfiája Bp.1969 p.19o.kk.

Müvészet és felvilágosodás/Akadémia Kiadó1978
Zádor Anna: A felvilágosodáskori müvészet kutatásának kérdései 11o.ol.

Fellner Jakab, építész

A XVI. századtól megváltozott a vár szerepe. Védőművekkel erősítették meg, és a komáromi vár *elővára lett.* A királyok kíséretének érkezését, a vadászatokat jelző kürtök helyét *ágyúk hangja vette át.* 1526-tól hadszíntérré vált a környék és a török háborúk során teljesen tönkrement a vár. 1727-ben *Eszterházy József* megvásárolta és *Fellner Jakab* világhírű építész tervei alapján újjáépíttette. A XIX. század végén nyerte el végleges mai formáját.

4

–: Megváltozott Tata vára

Esti Hirlap. Bp. 1980 jan. 7.

Fellner Jakab

1772-ben tervet készített az egri Foglár
u. 6. sz. a. épület újjáépítésére.

Voit Pál, dr.: Heves megye műemlékei. II. köt.
Mezőgazdaság műemlékei. Topográfiája VIII. köt.
Budapest, 1972.

2891

Fellner Jakab

valóninü tervezője az egri Kossuth L. u. 10.
a. kerti pavilonnak

Voit Pál stb.: Heves megye műemlékei II.
Magyarország műemlékei topográfiája. VIII. köt.
Budapest, 1972

3581

Fellner Jakob

1772 körül tervet képitett az egri Kossuth L. u. 16. sz. megyei könyvtár épületére vonatkozóan.

Voit Pál stb.: Heves megye műemlékei II.

Magyarország műemléki topográfiája VIII. köt.
Budapest, 1972.

3741

Fellner Jakob

tatai építőmesternek tulajdonítják az egri Kabadság tér 2. p. a. egyetemi épület tervezését és felépítését.

Voit Pál szb.: Heves megye műemlékei II. Magyarország műemlékei topográfiája VIII. köt. Budapest, 1972.

444

Fellner Jakob

halála után Grossmann József bécsi építész

került annak helyére. 1780.

Voit Pál stb.: Heresmegye műemlékei II.

Magyarország műemléki topográfiája VIII. köt.

Budapest, 1972.

4581

Fellner Jakob

képit rajzot 1765-ben az egri Szécheny u. 1-5.
sz. a. díszudvar kosárives kapuinak elképitésére.

Voit Pál szb.: Heves megye műemlékei II.

Magyarország műemlékei topográfiája VIII. köt.
Budapest, 1972.

4960

FELLNER, építész

A hazákba hivott művészek egy csoportja itt véglegesen megtelepedett, családot alapitott és magyarra vált Igy történt ez Dorffmeister festővel, Herele és Fellner építészekkel is. 288.old

SZIGETI KILIÁN: Dorner Gáspár Albert/1780-1858/szombathelyi orgonaépitőmester élete ~~és~~ munkássága 288.old

VASI SZEMLE, XXIII.évf. 1969. 2.szám, Szombathely

Fellner Jakab
építész

Fellner Jakab terve a pápai
Nagytemplomhoz.

Heitler László: Somogyi József pápai Petőfi szobra.
Művészet, 1974. április - 22.oldal

Fellner Jakab, építész

Nagy nerepe van Pápa fejlődésében.

Somfai Balázs: Pápa 750 éve 2451–2458.

Élet és Tudomány, bp. 1975. dec. 26. XXX/52.

Fellner Jakab

Főműve, a veszprémi püspöki palota alaprajza egyébként Lüen követi a francia előlép az Abbé Saint-Hilarion s a Vaux-le-Vicomte kastély elrendezését.

Magyarországi reneszánsz és barokk
Akadémiai Kiadó Bp.1975.

470. old.

Fellner [ ], építés

VÍGSZÍNHÁZI JUBILEUM

Nyolcvanesztendős a Vígszínház. A mai Szent István (akkor Lipót) körúti épületben 1896. május 1-én tartották az első előadást.

— A főváros közgyűlése a színháznyitási engedélyt 1895. február 6-án megadta. A telket a Lipót körút 1237 helyrajzi számon vásárolták. Az építkezés — Havel Lipót vezetésével, a bécsi Fellner és Helmer cég mérnökei tervei alapján — 1895. április 3-án kezdődött. S még ugyanabban az évben, szeptember 24-én befejeződött. „Az új színházzal szemben állott egy mogorva, kopott, hatalmas malom — a Vígszínház művésze, Szerémy Zoltán emlékezéséből az idézet. — Sem jobbról, sem balról a közelben semmiféle tisztességes épület!"

— : Vígszínház ... 10.

EST 1 HIRLAP ... ápr. 30

Fellner Jakab, építész

KEDVES ÉLET ÉS TUDOMÁNY!

Nagy örömmel olvastam *ifj. Bartha Lajosnak Az egri „csillagásztorony" két évszázada* című cikkét lapjuk ez évi 10. számában. Már csak azért is mert a *Heves megye műemlékei* című kötetnek egyik szerkesztőjeként magam is foglalkoztam az

EGRI LYCEUM

építéstörténetével *(Magyarország műemléki topográfiája, VII. és VIII. kötet. Szerkesztette Dercsényi Dezső, Akadémiai Kiadó 1969, 1972).* A következőkben a *Lyceum* építésének történetéhez fűzök néhány megjegyzést. Ifj. Bartha Lajos ezt írja: „A húsz esztendeig tartó építkezés 1765-ben kezdődött *Fellner Jakabnak,* a magyarországi barokk kiváló építészének elgondolása szerint. Ám a tervek még nem is léteztek, amikor 1762-ben már Bécsben találjuk *Balajthy Máté* matematikust, aki ott Hell Miksa mellett tanulta a gyakorlati asztronómiát. Egyidejűleg segített Hellnek a külföldről megrendelt műszerek beszerzésében is."

Az a látszólagos ellentmondás, hogy a csillagvizsgáló torony, illetőleg az egyetemnek szánt épület tervei 1762-ben még nem léteztek, s *Eszterházy* püspök máris a műszerek beszerzésén fáradozott, az újabb építészettörténeti kutatások ismeretében már nem tetszik ilyen talányosnak. Az épület terveit ugyanis valójában *Josef Ignaz Gerl* bécsi építész készítette, s hozta magával Egerbe. Ott 1762. október 1-jén bemutatta őket Eszterházy Károly püspöknek. Még ugyanezen a napon a káptalan és a püspök *el is fogadta Gerl terveit,* s megbízta őt azok részletes kidolgozásával. Ekkor már szerepelt bennük a *Specula,* azaz a csillagvizsgáló, amelyet az egykorú iratok „matematikai torony"-nak neveznek.

Az egri joglíceum — a *Collegium Juridicum* — régi épülete ezekben a napokban megroskadt, s a káptalan a püspök elnöklete alatt október 13-án újra összeült, s megbízta Gerlt, hogy a jogi fakultás elhelyezhetősége végett *tervezze át* az új épületet kétemeletesre. Mindebből világos, hogy 1762-ben *már voltak tervei* a csillagásztoronynak!

1763 márciusában Gerl meg is indította az alapozási munkálatokat. Az Universitas alapfalai mintegy kétharmad részben már le is voltak rakva, amikor Eszterházy 1763 októberében az egyetemi rang elismertetése végett *Bécsben Mária Teréziának* is bemutatta a terveket. A királynő ezeket tetszéssel fogadta, de az engedélyezésről nem nyilatkozott. Ugyanekkor Bécsben *ellentétek* támadtak Gerl és Eszterházy között. A püspök ekkor az építkezésre vonatkozó szerződést egyoldalúan felmondta, s a további munkálatokat Fellner Jakabra bízta. Fellner azonban csak 1765. április 5-e után foghatott munkához, miután Eszterházy kárpótolta a bécsi építészt terveinek felhasználási jogáért, s Gerl a kezében levő szerződést annak fejében visszaadta.

Az egri Lyceum 1763-tól 1782-ig Josef Ignaz Gerl tervei alapján készült, de azon az építkezés folyamán — Eszterházy kívánságára — Fellner bizonyos, ám nem számottevő *változtatásokat* hajtott végre.

Ugyancsak elavult és az új kutatások ismerete nélkül való az a hiedelem, hogy az egyetemmé válást 1784. évi látogatásakor *II. József* hiúsította meg, vagy hogy az intézmény ekkor vesztette el egyetemi rangját. Az igazság az, hogy az egri Universitas *soha nem emelkedett egyetemi rangra;* ezt Mária Teréziának 1777-ben a *Ratio Educationis* 14. paragrafusában kifejtett tilalma akadályozta meg. Ekkortól nevezi Eszterházy Károly is Universitas helyett *Lyceumnak* élete büszke alkotását.

Dr. Voit Pál
a művészettörténet-tudományok kandidátusa

dr Voit P

Élet és T

642.

XXXII/21

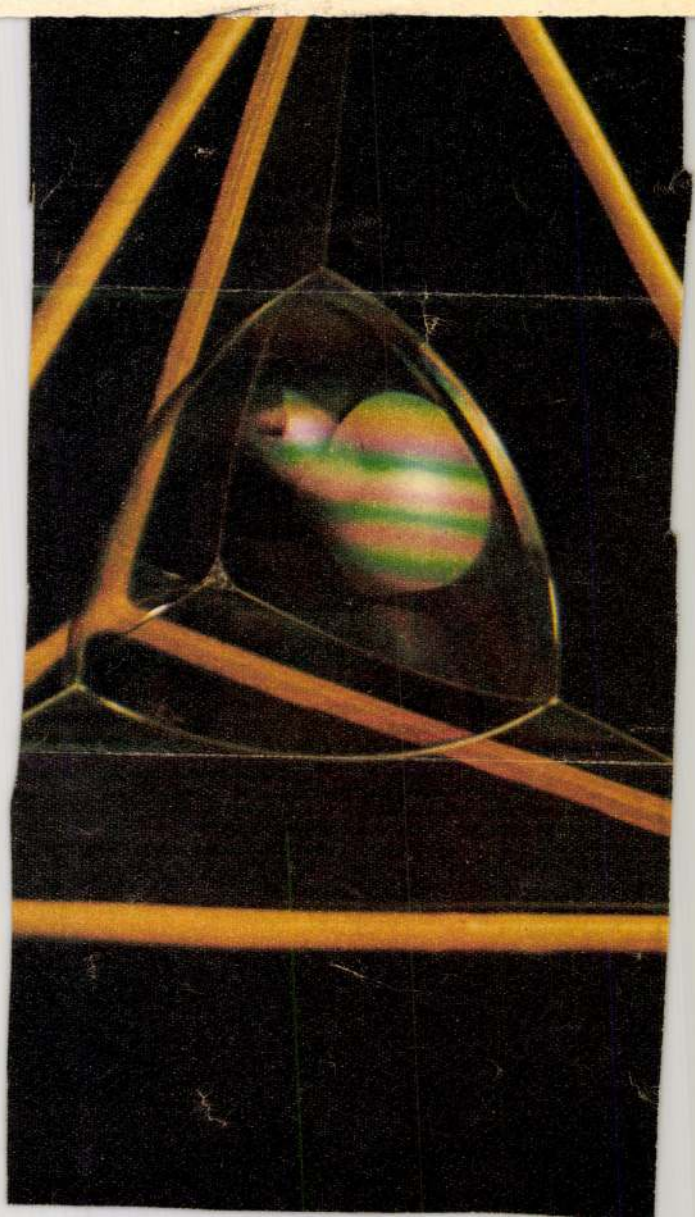

Fellner Jakab, épületén

TATA: EGYKOR A MALMOK VÁROSA

Molnárok, mészárosok emlékei a múzeumban

A malomiparnak és a mészáros céhnek állít emléket a két új tatai múzeum.

Méltó helyet kap a Cifra-malomban az Országos Malomtörténeti Múzeum; *Tatát egykor a malmok városának nevezték.* Az ország városai közül itt működött a legtöbb vízimalom. Az első okleveles emlékek a XIII—XIV. századból maradtak ránk erről. Bonfini, aki Mátyás uralkodása idején feltérképezte ezt a vidéket, már kilenc, a várhoz tartozó malmot jegyzett fel. A reformkorban harmincöt vízimalom működött. Még a harmincas évek végén is tizenötben dolgoztak. Az utóbbi években már csak egy-két malomban őröltek, de azokat is villanyerő hajtotta, mert a vizek elapadtak.

A múzeumba kerülő emlékeket nemcsak a környéken, hanem *a távolabbi országrészekben is összegyűjtik.* Bemutatják majd a malmok egykori lakóinak életét is.

Fellner Jakabnak, a barokk építészet világhírű művészének alkotása az a másik épület is, amelyben *a húsipari múzeumot helyezik el.* A hangulatos, nádfedeles kőház a Nagy-tó partján félig a vízben áll. Az 1780-as években épült egykor uradalmi vágóhíd hazánk *egyetlen* ilyen ipari műemléke.

Az épületet már restaurálta az Országos Műemléki Felügyelőség, korszerűsítette külső és belső világítását és parkosították a környéket. Gazdag anyagában bemutatják az egykori tatai mészáros céh eszközeit, szerszámait.

emlékei .... 3.

1979. febr. 2.

Bp. 1979. febr.

De, mert a dolgozó jóhiszemű volt, a különbözetnek csak egy részét kell visszafizetnie.

Törvényességi óvás nyomán került a per a Legfelsőbb Bíróságra. Itt kifejtették: ha a dolgozó kilépett munkakönyvi bejegyzéssel

vénytelen. Helyébe a jogszabály rendelkezése lép: a gépírónő személyi alapbére egy éven át csak a bértétel alsó határa szerinti 1200 forint lehet. Az eddig szabálytalanul felvett havi hétszáz forint különbséget *vissza kell fizetnie.*

(kulcsár)

1971

1974. III. 15. 19.30. 1/51 V.

Egri kaleidoszkóp

- Zoltán Péter müsora.

- Az első szó a város gazdájáé, VArga János tanácselnöké. Mit mondana el e müsor elején, e patinás multu város jelenéről.

- Mit is lehet, még sok mindent el lehetne mondani, eredményeket, gondokat, mindenek között talán azt lehetne kihangsúlyozni, hogy történelmi multját, minden vonatkozásban megőrizve, megtartva, igyekszünk a város épitését, fejlesztését, ugy irányitani, hogy a jelenkort is megfelelően szolgálja, a városban lakó lakosságét mindenek előtt, és nem utolsó sorban az ország ellátásában, megfelelően vegyen részt.

- Térjünk vissza ahhoz a mondatához, hogy hogyan kapcsolódik be Eger, az ország vérkeringésébe. Mit ad az országnak ?

- Hát az egri ipar termékei, belföldön is, és sok vonatkozásban, külföldi kereskedelemben is ismertek, hát igy a FInomszerelvénygyár gyártmányaként, a hütőpultokba, hütőgépekbe, müködő kompresszorok inrét kerülnek ki, amelyet a jászberényi gyár épit be. VAgy a Villati irányitástechnikai rendszerek vezérlő és szabályozó berendezéseinek alkatrészei. A Megyei Tanács Agria nevü butorgyára, nagyon sok modern butort, és stilbutort is gyárt, belföldi, de különösen külföldi forgalomra. Ugyancsak az egri ipari termékek között ismert a füstszürős cigaretta, ismert az egri bor is, de majd erről később az illetékesek bővebben beszélnek.

- Öntől, és a városban is sokszor hallottuk ezt a szót, Agria. Eger régi latin neve, de ehhez a névhez nagyon sok minden füződik a mai életben,. Gondolok például erre a szép plakettre, amely itt a tanácselnök asztalán is látható, de láttuk már ezt az emblémát a városban is.

- Igen, a Városi Tanács 1969-ben alapitotta ezt azzal a céllal, hogy a városért folyamatosan, és legtöbbet tevő személyek, vagy kollektivák nyerhessék el, és eddig eltelt időben, három személynek adományozta a Tanács végrehajtó bizottsága, továbbá a Pro Agria jelvényt, adományozza a Városi Tanács, hogyha valaki, vagy kollektiva, egy éven keresztül elnyeri azt az első helyezést, ami után Társadalmi munkával Egerért plakett arany fokozatat megkapja. Elmondhatom, hogy nagyon szép eredményeket ért el a város, mult évben közel 6 millió forintértékü társadalmi munkát végzett, ebben az évben, 8 millió forint körül alakul a társadalmi munka értéke.

- Maguk az egri emberek is ugyanolyan lelkedéssel beszélnek a közös feladatokról, mint ahogy Varga elvtárstól, a városi tanács elnökétől hallottuk. Ugy gondolom ez a nemes lokálpatriotizmus, szinte szerves része annak a hazafiságnak, amely hagyományos már

az egri hősök, Eger vár védelme óta.

- Tényleg így van. Ezt tekintettük alapul, amikor a HOnvédelmi MInisztériummal, a Művelődési Minisztériummal, a Magyar Irószövetség v ezetőivel, a KISZ- Központi Bizottságával egyetértésben, ugy döntött a Városi Tanács , hogy a szocialista hazafiság nevelésére használja fel a történelmi multat, hazaszeretet, és városszeretetet, ami itt Eger városban , hosszú időn keresztül megmutatkozott, és jelenleg is megmutatkozik. 6 év óta, minden évben megrendezésre került a városban, a szocialista hazafiság országos tanácskozása, ebben az évben, október 17.-én, 18.-án lesz megrendezve.

- A tanácselnök szobájában, sok szép trófeát látunk, emléktárgyat, amelyekből arra lehet következtetni, hogy jó kapcsolataik vannak nemcsak az országgal, hanem a nagyvilággal is.

- Igen, Egernek két testvérvárosi kapcsolata alakult ki, egyik a CSuvas autonóm köztársaság fővárosával, Csebokszárival, ennek a keretén belül, már többszörösen volt delegáció Eger városban, Heves megyében, a kapcsolat révén a városból, megyéből, cseretanulók tanulnak Csebokszári Pedagógiai FOiskoláján, Csebokszáriból viszont az egri Ho-Sih Minh Tanárképző Főiskolán tanulnak. Heves megyei vendéglátó napok voltak szervezve,Csebokszáriban. Itt szeretném én megjegyezni azt is, hogy az egyik ujonnan épülő városrészünk, ahol mintegy 18-20 ezer lakosu városrész fog kiépülni, Csebokszáriról nevezzük el. Másik testvérvárosi kapcsolatunk, Porival alakult ki, Finnország egyik kikötővárosával, a kapcsolat keretén belül Egerből küldünk kiállitást, amely a város életét ismerteti. Ugyanakkor Poriból népmüvészeti csoport látogat majd Egerbe, amely Pori életéből ad müsort, izelitőt. De elmondhatom azt is, hogy jó kapcsolat alakult ki a sport területén, HOllandiával, de kialakulóban van a kapcsolat Bulgáriával, Terborisce várossal. Ezzel is azt szeretnénk szolgálni, hogy Eger város lakói, békés körülmények között, jólérezhessék magukat, eredményesen, boldog jövőjüket épithessék.

/ zene. /

- Az Egri Tanárképző FOiskola, a volt Liceum folyosójának kockakövein kopognak lépteink. 1785 óta, mióta az épület Felner Jakab tervei alapján elkészült, sokan koptatták ezeket a kőlapokat. Iványi SÁndor az Érseki Könyvtár vezetője, egy emlékkönyvet tart elénk. A könyvtár régi olvasóinak emlékkönyvi bejegyzései között, sok érdekes névre bukkanhatunk.

- Mindjárt a vendégkönyv elején, a második oldalon olvashatjuk Kazinczy Ferenc sajátkezü bejegyzését, 1830-ban hitvesével, mint irja, gróf Török Zsófival együtt járt itt. Néhány lappal később az 50. oldalon Kossuth Lajos bejegyzése található, aki még egész

fiatalon, jurátus korában, 1821-ben kereste fel a könyvtárat. Vörösmarty Mihály, 1829 szeptemberében járt itt, Bugát Pál társaságában, Széchenyi István 1845-ben, majd Toldi Ferenc, Jókai Mór, Székely Bertalan, Thaly Kálmán neve olvasható.

- Milyen könyvrégiségek vannak ebben a 106 ezer könyvet kitevő könyvtárban ?

- 33 középkori kódexünk van . Ezek között is, egyike a legszebbeknek ez a kicsi kódex, egy ugynevezett Livre de heure, imádságos könyv, Franciaországban készitették, később Velencében szerezte meg Pirker János, a költő, és a nagy müvészetbarát, azt hiszem, hogy rápillantani is elég annak a megállapitásához, hogy csodálatos szép a könyv, mint köhyvalkotás. Csodálatosan szépek ezek az egészoldalas képek, gyönyörü, pompásragyogásuak a szinek ma is, mintha ma készitette volna valami nagy talentum. Nem kódex ugyan, de nagy érték, a mi leginkább szivünkhöz nőtt könyvünk, Mikes Kelemen, Törökországi legeleinek az eredeti, Rodostóban készült kézirata.

- Ugy tudom, hogy a könyvtár őriz egy levelet, Mozarttól. VAjon hogy került ide ez a levél ?

- Pirker János egri érsek hozta magával Velencéből. Az ő halála után került könyvtárunkba. 1787-ben irta ezt a rövid kis levelet, egyetlen Mozart kézirat Magyarországon, amit nővéréhez irt, édesapjuk halála után.

/ A levél felolvasása. /

- Petőfi SÁndor felkereste-e a könyvtárat, amikor 1847-ben itt járt Egerben ?

- Petőfi neve az emlékkönyvben nem szerepel, de hogy itt járt Egerben, azt bizonyitja az a levél, amit Tárkányi Bélához irt, Petőfi egyébként szorultságában tért be akkor Egerbe, elfogyott minden pénze, segitséget kért Tárkányitól.

/ Petőfi levelének felolvasása. /

- A segitséget meg is kapta, távozása után néhány hét mulva, igy köszöni meg, a segitséget épp úgy mint a vendégbarátságot. " Ó Béla barátom, de szép napok voltak, melyeket körötökben tölték, Istenemre, sohasem feledem. " És itt irta az Egri hangokat, éppen 130 évvel ezelőtt, 1844 február 19.-én.

/ A vers. /zene. /

Fellner Jakab
építész

A tatatai „Harang-lab"-at
szamos más jellegzetes épít-
ménnyel együtt Fellner Jakab
építőmester terverte.

Feiéchel Judit és Nádor Ilona riportja: A 20 éves és sok 100 éves
Nők Lapja, 1974. aug. 31 – 6 lap.

Fellner Jakab épitész

8 1021

Magyar Nemzet

A Magyar Nemzet vitafór

A kisváros Petőfije

„VESZPRÉM MEGYE északnyugati szögletében, a Bakony északi lejtője és a Kisalföld találkozásánál terül el" a kisváros, mint az Új Írás egyik „elbeszélése" (inkább: pamfletje) meghatározta. Ilyen város csak egy van, Pápa. Ennek van egy — az „elbeszélésben" érthetetlen elfogultsággal leírt — több mint négyszáz éves iskolája, s ennek a városnak az új Petőfi-szobrát avattuk október 6-án.

Óhatatlanul ez a pamflet jutott eszembe a szép szoboravató ünnepség vendégei között ülve, pedig az ünnep szónoka, *Vass* Henrik, a Párttörténeti Intézet igazgatója egészen másképp emlékezett ifjúságunk kisvárosára, mint a szóban forgó írásmű. Igyekeztem hát elhessegetni a rosszízű olvasmány emlékét. Segített ebben a ragyogó őszi napsütés is, hozzájárulva az ünnep derűs hangulatához. Csak a barokk nagytemplom vetett egy kis árnyékot hátunk mögött a térre. Valóban Fellner Jakab építette — mint az „elbeszélés" helymeghatározó adatai között is olvashattuk — abban az ellenreformációs korban, amelyben a reformátusoknak nemcsak templomuk nem volt a kisvárosban, hanem az iskolájuk is Adásztevelre volt kénytelen húzódni egészen a türelmi rendeletig. Petőfiék korában vált ismét azzá, ami Kocsi Csergő Bálinték idejében is volt: az egyébként katolikus jellegű és vezetésű városka szellemi életének egyik országosan elismert tényezőjévé.

Hogy „a véleményükért gályapadot... vállaló, igazságukban biztos elődök" után nem csupa „törpe utód" tanított itt abban a korban sem, amelyben minket nevelt ez az öreg iskola, az kiderült Vass Henrik beszédéből is. „Mint sokunknak — mondotta többek között —, Somogyi József, a művész számára is sorsszerű e találkozás Petőfivel, hiszen pápai diákként, gyermekkora óta formálhatja a maga Petőfi-képét. *A pápai március 15-ék bensőséges plebejus pátosza, puritán szenvedélyessége mindannyiunkat nevelt, megérintett ebben a városban*", és „Petőfi hatása, örökös szellemi jelenléte kellett ahhoz, hogy ebben a városban a forradalmi gondolat oly sok ifjú lélekben tanyát verjen." Ez a szellem tette lehetővé például, hogy a század eleje óta hagyományos március 15-i diákszínelőadások sorában (éppen a pamfletben „jellemzett" „törpe utód" igazgatása idején) feltűnjék 1940-ben Kós Károly Budai Nagy Antala, egyszerre vetve fel a parasztkérdést és a szellemi szabadság kérdését ebben a nagybirtokoktól övezett, katolikus városban; 1941-ben a Bánk bán, közismert, s akkor újra nagyon időszerű eszmei mondanivalójával; 1943-ban Tamási Csalóka szivárványa. Számunkra élő mondanivalójuk volt a március 15-i felvonulásunk során előadott Petőfi-verseknek. (Az 1849-es ihászi csata hősi emlékművét, Petőfi és Jókai mellette álló mellszobrait, s az ő diákkori lakóházaikat koszorúztuk meg e hagyományos felvonuláson.) Nem valami lélektelen megszokás szavaltatta például utolsó diákévemben a jól ismert szavakat: „Ha majd a bőség kosarából mindenki egyaránt vehet..."

NEM AZT AKAROM állítani, hogy tanáraink forradalmároknak neveltek bennünket, nem akarom idealizálni a megszépítő messzeségben diákéveink világát. A haladásnak mindig velejárója a régi és az új közötti harc, s ez jellemezte a mi iskolánkat is; voltak maradi, sőt reakciós tanárok is Pápán, s nekik is volt negatív hatásuk a diákság körében. De még legkonzervatívabb tanáraink is engedelmeskedtek az iskola legrégibb pecsétjén olvasható jelmondatnak: „*Szabadon tenyészik!*" A szabadság pedig a haladás előfeltétele és szülője egyben. Lőrincze Lajos írta meg két éve a Magyar Hírlapban, hogy neki a pápai kollégium demokratikus légköre a legmaradandóbb élménye, s ezért érezte otthon magát Pápa után az Eötvös Kollégium demokratikus világában is. (Emlegetett igazgatónk is pápai öregdiák és Eötvös-kollégista volt, egyik megalapozója ott a pápai diákok jó hírének, és sokunk útjának egyengetője a nagynevű intézet felé. A pápai diákok közötti népszerűségét mi sem bizonyítja jobban, mint a „bensőséges" március 15-i ünnepség keretében lezajló konviktusi díszebéd záróakkordja. Az ünnepi étel-ital elköltése után a diákság kórusban kezdte követelni, hogy tanárai közül kit óhajt meghallgatni egy pohárköszöntő erejéig, s legelőször mindig az ő neve zúgott fel: „Pista bácsi! Pista bácsi!") Volt, ismétlem, küzdelem is a mi diákéveinkben a haladás motorja, a képzőtársasági választmány és a maradibb tanárok között. De az iskola legrégibb hagyományain túl, azokat megerősítve, éppen Petőfi szelleme, a márciusi örökség kötelezte tanárainkat is, hogy engedjenek bennünket a haladás útján járni, s kötelezte persze a diákokat is, hogy igyekezzenek valóban helyes célok felé indulni.

„NEM VÉLETLEN — mondta ünnepi beszédében Vass Henrik —, hogy az ifjú József Attila, a Petőfi—Ady vonulat új feltörő vulkáncsúcsa, 1923-ban, Petőfi születésének 100. évfordulója idején ezt írta róla: „*Ó, ünnepelvén, mélyre temetnek el! / Petőfi Sándor, ám de azért nyugodj: / Az eszme él az elnyomottak / büszke szivében örök daloddra.*" De az sem volt véletlen, hogy a Petőfi eszméin nevelkedő pápai diákok pár hónappal József Attila tragikus halála után Képzőtársaságukban egy egész gyűlést szenteltek és szentelhettek az emlékének; s az sem volt véletlen, hogy Balázs János nyelvészprofesszor (akkor még az Eötvös Kollégium ifjú széniora) 1941-ben, a Képzőtársaság centenáriumán így emlékezett Pápára: „A falu problémái, a falukutatók könyveinek hatására, Képzőtársaságunkban is hamar visszhangra találtak. Jó részünket a magyar falu küldte az iskola felé, s amit a falukutatók az irodalom és tudomány tükrében elénk tártak, azt mi életünkben éltük és sorsunkban szenvedtük... Komolyan készültünk tehát a falumunkára." És az sem volt véletlen, hogy a magyar fegyveres ellenállás kevés diákmegmozdulása közt számon tartott ún. „Görgey" zászlóaljban hatan voltunk egykori pápai kollégisták.

Arról beszélt még Vass Henrik, hogy a szervezett munkásság körében a húszas, harmincas években „szinte újjáéledt, frissen, mozgósítóan hatott Petőfi forradalmi költészete, új, gazdagabb értelmet nyertek, jelszóvá váltak rég elhangzott dalai, strófái." „*Nemzedékek nőttek fel Pápán* — mondta — *az ő fénykörében*", a „*haladó gondolkodásra érzékeny*" pápai fiatalokat az ő szellemének kisugárzása formálta. Ebben persze benne foglaltatik az is, hogy nem volt mindenki érzékeny a haladásra, csak az ifjúság legjava. Így volt ez a kollégiumi diákság körében is, amelynek legjobbjaihoz tartozott a szobor alkotója.

A BESZÉD VÉGEZTÉVEL lehullott a szobrot burkoló lepel, s mindenki láthatta a pápai Petőfit. Jómagam már születése folyamán megszeretethettem, mégis meglepett a bronzba öntött végleges alak. A pápai öregdiákok márciusi összejövetelén ugyanis ismertette a művész a maga alkotómunkáját, s bemutatott néhány kisalakú szobortervet. Azután néhányan az öregdiákok közül műtermében is láthattuk a már teljes nagyságú, megformált szobrot. Egyéb öregdiákügyek megbeszélésére is készültünk, de a szobor annyira lefoglalt akkor bennünket, hogy azokra alig-alig került sor. Az ünnepség szónoka szerint ez a szobor minden bizonnyal az egyik legkiválóbb alkotás a költőről készültek között. Valóban így van. „A mi Petőfinket, a pápai Petőfit állítja elénk". „Ezen a talapzaton olyan Petőfi áll, aki alig több mint negyedszázados, csodálatosan gazdag élet minden kincsével tért vissza hozzánk, öntudattal, fegyelemmel, a népe iránti odaadással és hűséggel."

1843-ban járt utoljára a városban, de akkor írt sorai nemcsak a barátaira vonatkoztathatók, hanem a későbbi pápai diákokra, a maiakra is (mint erre a szónok is utalt), akik nagy számmal vettek részt mind a szobornál lezajló ünnepségen, mind a kollégium utódának, a Petőfi Sándor Gimnáziumnak a helyiségeiben rendezett nagyszabású kiállításon, amelyet Kiss József, ugyancsak pápai öregdiák, a költő egyik legalaposabb ismerője, a kritikai kiadás sajtó alá rendezője nyitott meg rövid, de nagyon tartalmas kis tudományos értekezéssel. A Petőfi-vers elhangzott az ünnepélyen is, ide kívánkoznak említett sorai: „*A szövetség, melynek szála / Minket összefont, / Áll, amíg csak vért bír a szív / És velőt a csont.*" Összefont minket, mindenkori pápai diákokat övele, összefont egymással és a várossal, tőle tanuljuk ma is a népünk iránti odaadást és hűséget. Petőfi élő és ható tényező volt a kisvárosban mindig, mióta bottal a kezében, tarisznyával a vállán — ahogy Orlay Petrics Soma leírta, s ahogy Somogyi József szoborrá formálta — 1841 tavaszán megjelent a kisvárosban.

EZT A PETŐFIT idézte megrázó erővel a veszprémi színművészek nagy hatást kiváltó oratóriuma a szoboravató ünnepség végén, ez a Petőfi élt mindig a kollégiumban, amely a mi tudatunkban már szinte egyet jelentett a költővel, legnagyobb diákjával. A kollégium hozta először közel hozzánk őt, aki most már örökké ott fog állni a kastélymúzeum melletti, nagyszerűen kiválasztott emelkedésen, a kollégium felé figyelve-nézve. „Ez pedig nem csupán szimbólum, hanem sokirányú kötelezettség is" — hallottuk az ünnepi beszédben. Kötelezettség a mai pápai diákok és öregdiákok, a kisváros minden lakója és szülöttje számára egyaránt.

Bodolay Géza

SAJTÓHÍRADÓ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-148, 340-726
Magyar Nemzet
1972 OKT 16

...alakul ki ...partján

...bogláron

...18-féle van belőlük. Itt készül a Boszorkánytej, itt töltik a Királyleánykát, de van rubin színű desszert bor is, meg somogyi Ördögvér. Mindez az állami gazdaság vezetőinek jó kereskedelmi érzékét bizonyítja. Tetszetős címkék, kecses üvegek, jó ízű, de könnyű bor, ez a siker titka! Csak a borászatban produkált termelési értékek növekedése is bizonyítja ezt: 1956-ban 20 millió forint volt ez az érték, 1965-re 73 millióra emelkedett, 1971-re pedig *263 millió forintra.* Tíz évvel ezelőtt 344 ezer palack bort töltöttek az állami gazdaság palackozójában, 1970-ben már 7 és fél milliót, 1971-ben 11 milliót, aminek *fele szőlőlé.* Az ismert, közkedvelt boglári szőlőlé, amely egyre jobbban elterjed, mert kiváló alkoholmentes ital.

A kertészet központjában elmondják, hogy a múlt esztendőkben már csaknem *kétezerre növekedett a gazdaságban dolgozók száma.* Szüret idején és gyümölcsszedéskor azonban még időszaki munkásokat is alkalmaznak.

— *Szeretnek nálunk dolgozni, a fiatalok is szívesen jönnek időszaki munkára. Szép a környezet, jó az ellátás, korszerű szállodaszerű elhelyezést biztosítunk dolgozóinknak és a kereset sem megvetendő, a kimutatások szerint csaknem 2400 forint jut egy dolgozóra.*

Újabb szőlőszállítmány érkezik, csorog a must, édes íze van a levegőnek. Jó az idei termés. Eddig az elmúlt évek átlagában hektáronként *140 mázsa fölé emelkedett a szőlőtermés a gazdaságban.* Az idén még többet várnak. A must cukorfoka is kielégítő, hiszen itt nem fejbeütős, nehéz borok erjednek a sok ezer hektoliteres tartályokban, hanem illatos, könnyű borfajták.

(i. s.)

...par együttműködésével

...ruhák választéka

Minimálisra csökkent a hiánycikkek köre.

Központi feladatnak tekinti a ruházati kereskedelem *a gyermekruha-ellátás teljes zavartalanságát.* Lényegesen bővítik *a gyermekruhák választékát és méretállását.* Az ipar vállalta a gyermekruházati cikkekből a kereskedelem minden megrendelésének teljesítését. Ezért a kereskedelem felkészült arra, hogy növeli azoknak az üzleteknek a számát, amelyekben a stopáras gyermekruházati cikkeket árusítják.

Az őszi hónapoktól kezdve az eddiginél sokkal színvonalasabb áruellátásra számíthat

Egy erdész arck

Az Európa-díjas Madas...

Csak ha magad is sűrű erdők tövében, folttalan fenyvesek és szürke szálbükkök, magános erdészházakat lombjukkal takaró vén tölgyek, felhőknek ágaskodó csúcsok árnyékában nőttél föl, vagy ifjú korod óta természetjáróként örvendesz hegynek és völgynek, vagy éppen az Alpok lábához simuló, komoly ábrázatával is szelídeden mosolygó soproni tájat is ismered: csak akkor értheted meg igazán annak a tudós embernek az erdők, a békés hegyi utak, a gyöngyfényű patakok, a fák között osonó félénk állatok iránti rajongását, aki nemcsak pusztán élvezet okán gyönyörködik a természet megannyi kincsében, hanem ápolásukat, növelésüket, hírlelésüket élete céljául is választotta.

Magyarán: aki mind az ő teljes sorsát erdők, vizek, lágyan hajló dombok, sziklás csúcsok, források és erdei vadak jólétére tette föl. Nem afféle önkéntes áldozatul, hanem ugyanakkor az ember javára, az ember jólétére is. Ember- és természetszeretet jegyében.

Ilyen az igazi erdészember is.

És a sok igaz között is most egy: akit ezekben a napokban tüntettek ki a *Tájfejlesztés Európa-díjával,* a Lannert *Bernadotte* által alapított *Goethe-díjjal.* Az alapítványt Bernadotte nem a költő, hanem a természettudós Goethéről nevezte el. Dr. *Madas* László, a Pilisi Állami Parkerdőgazdaság igazgatója a kitüntetett. Az ő személyében azonban — úgy véljük, bátran elmondható — nemcsak egyetlen lelkes szakembert illetett, hanem a magyar erdészek és erdészet összességét is érte ez a kitüntetés. S hogy továbbmenjünk: magát a gyakorlati valósággá vált elvet is, amely ezekben az években már általános érvényűvé emelkedett e hazában; az erdő nem öncélú természeti kincs, hanem az ember testi s lelki jólétének is egyik gyökere. Erdeink jó része *„jóléti erdővé" válik.* Ennek a célnak éppen egyik legkiválóbb megvalósítója Madas László.

Negyvenezer holdon

Vagyunk már számosan neki s más erdészembernek munkatársai; hivatlanok s hivatottak, műkedvelők és tudós szakértők, erdőkben barangolók, völgyekben vizsgálódók, szép sziklák sorsát lelkiismeretlenektől féltők, fák és állatok világát, élettani összhangját óvók, akik évről évre mind megértőbben figyelhettük azt a munkát, amelyet Madas László — kiváló munkatársi gá... er... ne... m... lo... ris... til...

ja, fivére, nővére: erdész; lelkes, alkotó fajtából.

Tudom, mit jelent erdészcsalád tagjának lenni. Nagybátyáim áradtak így ki valamikor a selmeci akadémiáról az ország féltucatnyi erdő-zuga felé. Ki a Hunyadi havasokban kötött ki, ki az Alacsony-Tátrában, meg Máramarosban, ki pedig már akkor tervezett vasutat a budagyi hegyekben, amikor még gondolata sem született úttörővasútnak.

A soproni erdészcsalád egyik fiatal tagjának a Pilis-erdő jutott. Fél kezében *a szaktudás szelencéje,* másik fél kezében *az érzelmeké.* Ahhoz, hogy a sokérdekű, hol kitermelésre ítélt, hol vadászparadicsommá emelt, emitt tiltó kerítésekkel elzárt, amott szenvedélyes turisták taposta hegyi tájból valódi parkerdőt alapítson — mondhatnók így is: építsen — hosszú évek kitartására, energiájára volt szükség. Kísérletképpen kezdődött az 1967—68-as években, s mint az eredmény bizonyítja: *a kísérlet bevált.*

Mi sem természetesebb azonban, hogy mindez a legteljesebb állami segítség, hivatalos támogatás, megértés nélkül nem ment. Az igazgató a hivatalos erőt — s ami szintén nem lényegtelen —, *az ország közvéleményének helyeslését* maga mellett tudhatta. Így vált „embervédő erdővé" a Pilis-táj legnagyobb része; olyanná azonban, hogy belsejében az erdeti vadak is jól érezzék magukat.

Csupán egyféle vadat nem kedvelnek itt: a garázdálkodó, rongáló, szemetelő embert.

Ezt tudtuk csinálni

A *Hazafias Népfront budai társadalmi bizottságának* a természetvédelem ügyével foglalkozó tagjai, *Noszkay* Aurél orvosprofesszorral az élen, évente egyszer vagy kétszer meghívást kapnak a Pilisi Parkerdőgazdaságtól tapasztalati autóbuszkirándulásra. A bemutató anyaga minden évben gazdagszik, mindig valami újat látunk, ismétlésre alig van mód s ebben rejlik többek között a jóléti Pilis-erdő haszna, célja, varázsa. „Létesítményei" folyton *gazdagszanak,* a hasznos ötletek megvalósítókra találnak. Évről évre tágabbra nyílik előttünk a Pilis-erdő megannyi szépsége, s láthatjuk, mint fejlődött gyönyörű, sok tízezer holdas ligetté az egykor anyayíféle gazdától birtokolt, emitt főhercegi, amott kincstári, innen-felől érseki, onnantúl grófi, vagy községi és paraszti erdők szövevénye. Valóban nehéz volt ösz...

...csak egy ...meszkoegető-kemencét hagyatott meg, azt is fával tüzelteti s nem gumiabronccsal —, s itt láthattuk először — a Budai hegyeken kívül — az esővédő kunyhók, szalonnasütő helyek, pihenőpadok, tölgyfaasztalok sorát, amilyenekkel eleddig csak külországokban találkozhattunk.

A házigazda bemutatta a *vadrezervátumot* is — a maguk természeti környezetében lesznek majd láthatók őzek, szarvasok, dámvadak, muflonok. Kis horgásztanya búvik meg az egyik völgyben, csillámló apró tavacskával; hidak ívelik át a patakokat, kilátópontokon létrás messzelátók emelkednek; az autósoknak parkolóhely s néhány megnyitott közlekedési vonal, a turistáknak ápolt, jól jelzett utak, amikor „a látandók szaporulatát" a házigazda bemutatja, a közös tulajdon őrének arckifejezésével mosolyog:

— Ez van ez idén. Ezt tudtuk csinálni.

Esztergomtól Lacházáig

Nemrég a *Visegrád* körüli terveket ismertette; új utak, megfelelően irányított hétvégi telepépítkezések, a sétautak hossza közeledik a háromszáz kilométerhez, terv szerint tíz év múlva már *negyedmillió turistát egyszerre fogadhat a Pilis a maga kényelmi berendezéseivel.* Akkorra nyilván felépül az a *meleg vizű fürdő* is, amelynek vizét a napokban találták meg a Lepence-völgy alsó végén 1250 méter mélységben. A víz 40 Celsius-fokos, egybefügg a szentendrei, leányfalui, esztergomi melegvízrendszerrel. Uszoda, gyógyfürdő lesz belőle. A leendő gyógyfürdő mellett ipari létesítmény működik: *a parkerdőgazdaság bútordeszka gyára.*

— Ekkora erdeje egykor legfeljebb az Esterházyaknak volt — mondom ingerkedve.

A játékot elfogadja.

— Már annál is *nagyobbak leszünk.* Nemcsak a Budai-hegyek tartoznak szorosan a Pilisi Parkerdőgazdaság ügykörébe, hanem hozzánk csatolták e nyáron a Csepel-sziget minden galériaerdejét. És által a Dunán is, Dömsödig, Lacházáig, a miénk; a Pilis-erdő igazgatásilag már a Kiskunsággal határos. *Jóléti erdő lesz az is.*

Nem sok munkahelye volt a házigazdának, munkakönyvébe kevés vándorlást lehetne bejegyezni. Sopronból a Buda melletti Nagykovácsiba, onnan — immár huszonharmadik esztendeje — a Pilisbe. Hivatala Esztergomban ...

Fellner F.

és Helmer tervei szerint épült a Blaha Lujza téren a volt Népszínház.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973 13351

8601

Fellner Jakab

2

Nepomucenus malom Tatán
-emlitve, mint Fellner ~~a~~ nüve.

Miemlékvédelem
1971/2
68. old.

Fellner Sándor építész

neve említve

Művészettörténeti Értesitő 1972

92. old.

Felner Jakab, építész

A pápai nagytemplom ot terveste.

– : Pápa Körelrős 6.

ESTI HIRLAP, Bp 1973. okt. 6.

Fellner Jakab

1

a tatai Esterházyak
építőmestereként neve említve

Műemlékvédelem
1971/2
6 f. old.

Fellner Jakab, építész

Fellner J. emlékére kiállítás nyílt meg Grönlandban.

— :o Fellner Jakab ..... 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1973. jan. 13.

Fellner, építész

A fővárosi Orfeum épületét (Nagymező utca) Fellner és Helmer tervezte.

M. S. P.: Az operett ünnepe

12.

Népszabadság, Bp. 1972. dec. 31.

Fellner Jakab, építész

Broszlányban fellner-emlékki-
állítás lesz.

—: Változatos Közművelődési
program januárban

7.

Népszabadság, Bj. 1973. jan. 10.

Fellner Jakab

A Pilgram-Canevale-Fellner-Gerl kérdéskomplexumban árnyaltabb megfogalmazására, homályos pontok tisztázására törekszik, nem helyeselve Fellner jelentőségének teljes tagadását

Mojzer Miklós recenziója: Voit Pál: A barokk Magyarországon. - Művtört.Írt.1972.1.sz.90-92.l.

Fellner Jakab

építén

~ dolgozott Egerben

Sugár István: Az egri főrékesegyház 20.

fleres mennei Idegenforg. tlív. 1967.

Fellner Jakab

építén

~ műve a tatai Szt. János

kid

Sáll: Régi mogyor kidak

Bp. Műszaki K. 1970.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1975 APR 26
Dolgozók Lapja (Komárom)

1021

Megyénk nagyjai

Számos helyen megfordulok a megyében, s többé-kevésbé meglepetéssel kell itt most följegyeznem, hogy a *„Megyénk nagyjai"* arcképcsarnok-sorozatot bizony nemigen volt módomban látni közintézményeinkben. Erről elsősorban azért kell szót ejteni, mert megyénk múltjának legnagyobb alakjainak portréit éppen *megyei művészek* készítették — megbízás alapján.

A közelmúltban sokhelyütt megfordultam, amikor is módomban állt megtekinteni az elmúlt harminc év fejlődését bemutató kiállításokat. Azonnyomban hiányérzetem támadt — mert valahogy emberi vonatkozásokban nem éreztem meg a történelmi folyamatosság megmutatását a közönségnek. Kétségtelen, a harminc esztendő is bőséges anyagot ad egy ilyen jellegű kiállítás megrendezéséhez, szervezze azt egy város tanácsa, vagy éppen egy iskola, mint például a tát-kertvárosi, vagy a tatabányai bányaipari technikum. Egyről valahogy itt-ott elfeledkezünk: hogy tudniillik, ennek a szocialista fejlődésnek előzményei is voltak, elsősorban a munkásmozgalomban, de mondhatom, akár a művészet területén is.

Anélkül, hogy indokolatlan túlzásba esnék, mert hiszen az arcképsorozat néhány alakja egyáltalán nem lehet példa a szó szoros értelmében vett történelmi kontinuitásra, mégis, hadd emlegessem: ne feledjük el múltunk nagyjait! A sorozat bevezető szövege szerint: „Történelmi múltunk azon személyiségei elevenednek meg ezeken a lapokon, akiket Komárom megye adott, akik Komárom megyében tevékenykedtek: akik forradalmi eszmékért töretlenül harcoltak szóval és tettel, akik maradandó remekműveket alkottak irodalomban, festészetben, építészetben, színházművészetben, hatalmas jelentőségűt a tudományban. Megvívott harcuk, szépet-teremtésük példát adó, bennünk élő, az eljövő századokba hatoló üzenet."

Ugyan, kell-e kommentár ahhoz, hogy múltunk nagyjait megbecsüljük? S kell-e magyarázni, hogy külön örvendezhetünk: a megyében élő, dolgozó alkotóművészek készítették ezeket az arcmásokat?

Gondom inkább ott van: mivégre mindez az erőfeszítés? Ha porosodnak valahol a szekrény tetején a kartonok, hiábavaló volt minden. A művészek megbízása is úgy nyer értelmet, ha munkájuk eleven hatóerővé válik. S ezúttal egyértelműen azt kell mondani: hatóerővé kell ennek az erőfeszítésnek válnia, ha komolyan gondoljuk, hogy a hazaszeretet a szűkebb pátria értékeinek megbecsülésével kezdődik.

Babits Mihály esztergomi évei az Előhegyen, életművében maradandó nyomot hagytak. Balassa Bálint 1594-ben Esztergom falai alatt esett el a török elleni harcban. Bláthy Ottó egyike a gyakorlatban bevált, alkalmazható transzformátor készítőinek, s számos más találmánya is volt. Bottyán János Esztergom környékén született, s „Vak Bottyán" neve fogalommá lett. Dobi István Szőnyből indult el a szegényparasztság képviselőjeként, s lett végül a Népköztársaság Elnöki Tanácsának elnöke. Pálóczi Horváth Ádámra elsőként Kömlőd lehet büszke, egyebek közt Ötödfélszáz énekek című gyűjteménye tette ismertté nevét. Révész Béla (Esztergom) a szocialista irodalom megteremtésében, kibontakoztatásában szerzett maradandó érdemeket. Táncsics Mihály, Ácsteszér szülötte külön méltatást itt talán nem is kíván. Tóth Bucsoki István, aki 1918-ban került Tatabányára, élete végéig a munkásmozgalom tántoríthatatlan, hű harcosa volt. Vaszary János tata-tóvárosi villája műhely volt a különleges festői tehetség kibontakozásához. Fellner Jakab építész alkotásaival teremtett maradandó értéket megyénkben. Jászai Mari (Ászár) a magyar színművészet nagy tragikája. Jókai Mórról sem kell külön szólni, miként Kernstok Károly neve is ismert, Klapka György, Komárom védőjének neve pedig fogalommá lett.

Csupán annyit kérdek: miért nem látja ezt a sokszorosított arcmás sorozatot mindenki minden középületünkben?

(Jenkel)

Műszaki konferencián értékelték a negyedévi munkát az Oroszlányi Szénbányáknál. A 7000 főt foglalkoztató vállalat üzemeinek vezetői, főmérnökei előtt Vass a szénbányák műsz gatóhelyettese isme értékelte az 1975-ö három hónapjának nyeit.

Megállapította, hc negyedévben 10 mil értékű szénnel ért többet, a tervezettnél. Önkritikusan azonban azt is elmondta, hogy a szép eredmények ellenére — az utóbbi hetekben visszaesés mutatkozik a termelésben. Megemlítette, hogy tovább kell szorgalmazni a minőség javítását, még nagyobb gondot kell fordítani a technológiai fegyelem betartására. Ezután elemezte a második negyedév feladatait, terveit. Kérte az üzemek vezetőit, főmérnökeit, hogy ügyeljenek a műszakok célszerű felhasználására, tartsák be pontosan az üdültetési tervet, hogy ezzel is biztosítani lehessen az egész évi folyamatos munkát.

Az oroszlányi szénnek országosan jó híre van, csakúgy, mint a jól dolgozó szocialista brigádoknak. E kollektívák közül a XXIII-as bányaüzem „Magyar—szovjet barátság" brigádja az MSZMP Központi Bizottsága dicsérő oklevelét, a XXII-es bányaüzem Komszomol brigádja a KISZ kb dicsérő oklevelét, míg a XXII-es bányaüzem 4. sz. elővájási csapata a Komárom megyei pártbizottság dicsérő oklevelét kapta az 1974. évi munkájáért.

A vállalat dolgozói szeretnék tovább öregbíteni eredményeikkel, helytállásukkal a bánya jó hírét.

— F —

álkoztak

pata került. A harmadik helyet a kisbéri „Petőfi" Általános Iskolát képviselő pajtások szerezték meg.

A zsüri külön megdicsérte Buchholz Klarissza oroszlányi kislányt, aki elsősorban határozottságával, gyors helyzetfelismerő képességével, s nem utolsósorban alapos felkészültségével vívott ki elismerést.

A délelőttöt kis kulturális vetélkedő színesítette. A pajtások verssel, dallal köszöntötték a nagy évfordulót, hazánk felszabadulásának 30. évfordulóját. Ezt a versenyt külön zsüri értékelte, s eredményét természetesen nem számították az elsősegélynyújtó versenyen megszerzett pontszámokhoz. Kultúrműsorokkal az esztergomi Petőfi Általános Iskolát képviselő pajtások szerepeltek legjobban, s a zsüri külön megdicsérte Árendás Tamás tardosbányai pajtást jó szereplésért.

Öröm volt látni, tapasztalni a kis emberpalánták komolyságát, lelkesedését. Reméljük, felnőtté válva is kamatoztatják majd mindazt a tudást, amit embertársaik érdekében szereztek.

viszonylagosabbá teszi a város és a falu, a központ és a vidék korábbi társadalmi, politikai, és kulturális ellentéteit. Ez a folyamat egyre inkább háttérbe szorítja, számos területen már ma is érthetetlenné teszi a provincializmusnak ezzel összefüggő tartalmát. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy a csökkenő ellentmon-

MEDOSZ-aktív

A MEDOSZ megyebizottsága pénteken délelőtt házi ünnepségre hívta össze a szakszervezethez tartozó mezőgazdasági üzemek és vállalatok szakszervezeti aktíváit, hogy munkájuk elismeréseként kitüntetéseket és jutalmakat adjon át részükre.

Bihari Ferenc, a MEDOSZ megyebizottságának titkára hangsúlyozta, hogy e kitüntetések és jutalmak a társadalmi munkában részt vett felelősségteljes tevékenység elismerése, amely nem csupán a kitüntetetteknek szól, hanem a gazdaságok kollektíváinak is. Munkájukkal tevékenyen hozzájárultak a helyi gazdasági munkakörök állandó javításához, a dolgozók jogainak elismeréséhez. A

Fellner Jakab építőművész

1940-ben, halálának 160. évfordulóján szobrát, — ~~melyet~~ Ungváry László szobrászművész alkotását — Tatán állítottták fel.

Wehner Tibor: Tatai szobrok.
Dalgozók Lapja /Komárom/, 1975. ápr. B.

1021

Fellner Jakab építész

1974. X. 26. 18.15. Televizió /11/ - Vné -

Múzeumi séták

- .....a tatai Kuni domokos Múzeummal. A riporter Szilágyi János.

- A tavakkal koszorúzott Tata hatalmas, fejlődő mai város. Lassan sokasodó új épületei között azonban elevenen él a mult. A középkor óta mezővárosi ranggal rendelkező Tata, legtöbb műemléke a XVIII. századot idézi. S csaknem minden ugyanaz az építész a jónevü Felner Jakab tervezte. Ő tették meg a XVIII. század elején idekoltöző Eszterházinak azzal, hogy a kis mezővárost uradalmaik központjának építse ki. Kezenyomán kedvesen egyszerü, harmónikus késöbarokk templomok, paloták, polgárházak születtek. A régi Tata hires volt gabonaörlő malmairól. A városkát átszelő, s az Öreg tóba igyekvő számtalan kis patak vize hajtotta őket. Már a malmok fakerekei leálltak. Legtöbbjük alól megszökött a viz, és elnyelték a környékbeli bányák. Az elnémult malmok multat idéző szinfoltjai a régi utcáknak. A műemlékekben gazdag város egyik legérdekesebb épülete a nagymultó tatai vár.

- Engedjék meg, hogy bemutassam önöknek Szathmáry Sarolta muzeológust, régészt, egyben megkérem arra, hogy ő viszont mutassa be nekünk a tatai várat. Mikor épült ez a vár?

- A tatai vár a XIV. század második felében épült. A királyi vadászatokkal kapcsolatban épült ki ekkor a vértesi várrendszer. Az első tatai vár tulajdonosa Lacki István nádor lehetett, az ország egyik leggazdagabb főura. Ebből az időszakból nagyon kevés emlékkel rendelkezünk, a XV. században a vár Zsigmond király

1974. X. 26. 18.15. Televisió /11/ - Vaj -

Szerszi séták

- .....a tatai Kuni domonos múzeumnál. A riporter Szilágyi János.

- A tavaskal koszorúsott tata hatalmas, fejlődő mai város. Lassan mókanodó új épületei előtt azonban elevenen él a múlt. A középkor óta mezővárosi rangú rendelkező Tata, legtöbb műemléke a XVIII. századot igézi. Ő ennek mindenn ugyanaz az építész a jénevű Pelner Jakab tervezte. Öt bizták meg a XVIII. század elején ideoltatod Esztergáljak avval, hogy a kis mezővárost uradalmait kiszponyjának építsa ki. Eszegyenén kedvesen egyszerű, hanacsikus kőszárokt templomok, paloták, polgárházak üzülettek. A régi Tata híres volt gabonaárló malmairól. A városkát átszelő, a az Erdő tóba igyekvő szántalan kis patak vize hajtotta őket. Már a malmok inkerekei leálltak, legtöbbjük alól megszökött a víz, és elmyellék a környékbeli bányák. Az elmúlt malmok múltat idéző szintéltjai a régi utcáknak. A műemlékekben gazdag város egyik légérdekesebb épülete a nagymultó tatai vár.

- Engedjék meg, hogy bemutassam önöknek Szathmáry Sarolta muzeológust, régészt, egyben megbízom azzal, hogy ő vizsont mutassa be nekünk a tatai várat. Mikor épült az a vár?

- A tatai vár a XIV. század második felében épült. A királyi vadászatokkal kapcsolatban épült ki ekkor a vártosi várrendszer. Az első tatai vár ialajdonosa Laczi István nádor lehetett, az ország egyik leggazdagabb főúrra. Ebből az időszakból nagyon kevés anyaggal rendelkezünk, a XV. században a vár Zsigmond király

kezébe került, aki egy pompás, gótikus palotát épitett itt fel,

- Ebből az időből milyen emlékek vannak?

- Az épületen belül szép gotikus ajtók, azonkivül a gotikus várból ablak, ajtótöredékek, ajtóbérletek, bordatörekékek láthatók a vár kiállitásán. A XV. század közepén magánkézbe kerül, a Rozgonyi család kezébe, akik a várat eléggé elhanyagolták, ennek a birtoklásnak egy emléke került elő a városban. Egy 1492-ből származó sirkő, amely Márton mesternek, Rozgonyi János országbiró famulusának sirköve, feleségével együtt nyugodott ezalatt a sirkő alatt.

- Utána, ha jól tudom, jött Mátyás? Ugye?

- A tatai vár igazi fénykora ekkor következett be. 1467-ben váltotta vissza Mátyás király és egy igazi reneszánsz nyaralópalotává épitette ki.

- Tehát gótika, rönesszánsz és utána?

- A XVI. század elején épültek ki a törökkori bástyák, a XVI. század és a XVII. század nagyon sok pusztulást hozott. Ez a vár fekvésénél fogva inkább nyaralásra volt alkalmas és nem védelmi célokra. A XVIII. században az Esterháziak kezébe került és a XVIII. század itt dolgozó épitésze Fellner Jakab planirozott itt az udvaron és épitgetett is a várban. Az igazi nagy épitkezés a XIX. századra tehető. 1815-ben épült ez a ma látható torony, a várépületen, és a XIX. század végén 1895-re készült el a gotikus kerengő eredet iveibe ez a romantikus ablaksor, amit most is lát-

- Szóval a vár legujabb története mi? Tudom itt sok ásatás folyt, most muzeum van a várban. Ez mikor történt?

- A várépület teljes helyreállitása mostanra fejeződött be, ez a magának a múzeumnak teljes kialakitását, megnyitását jelentette a romterület befejezését, a bástyáknak a restaurálása viszont még hátravan.

- Megismerkedtünk a vár történetével, vegyük közelebbről szemügyre a Kuni Domokos Múzeum anyagát is, a muzeumnak és egyébként a Komárommegyei Muzeumok Igazgatóságának is vezetője Biró Endre régész. Miért ez a neve ennek a muzeumnak, hogy Kuni Domokos.

- Egy nagyon hires XVIII. századi keramikus volt, akinek a fő munkája a budai kerámiaműhely megalapitása, de munkássága egyben összefügg a tatai fajanszműhely munkásságával. Onnét kapta a nevét.

- Egyébként ennek a muzeumnak a története régi?

- 1912-ben alapitották a régi piarista gimnáziumban, és ennek a gyüjteménynek nagyon sokat köszönhetünk ma is.

- A gyüjteményt emlitette. Hogyha egy körző volna a kezemben és egy térkép is, körlaptávon szeretném, hogy honnan gyüjtik az anyagot, körül mit tudna behatárolni.

- A komáromi és a tatai járást.

- Kezdjük sétánkat az őskorban.

- A Tata környéki földekből több tizezer évvel ezelőtt élt em-

berek hagytéka került elő. Akik halottaikat elégették s a hamvakat agyagedénybe zárva temették el. Edényeik, megmaradt eszközeik arra vallanak, hogy jól értettek a kézműves mesterségekhez. Ehhez a cserépfujtatóhoz valószinüleg bőrtömlő csatlakozott egykor. Tüzet szitottak vele, éppugy, mint a mai kovácsmühelyekben. Bronzöntéshez használták. A bronzkorból került elő az az lelet is, amely egyedülálló a Dunántulon. Egy csontból faragott lószerszám és zabla nőstény töredéke. Az őskor leleteit bemutató terem legszebb darabjai, ezek a fehérrel diszitett siredénykék. Bennük talán áldozati ételeket tettek a földbe, a halotti urna mellé. A tatai vármuzeum őskori kiállitásából lépjünk tovább egy másik terembe, és egy másik korszakba. A római időkben Tata mellett húzódott el az a katonai táborokból álló védelmivonal, amely Pannonia provincia dunai határait őrizte. Az egykor idetelepült rómaiak sirkövei nagyszámban kerültek elő nemcsak a temetőkből, de az utakmelléről is. Ahol nemegyszer véstek rájuk ezt a feliratot. Állj meg vándor. Ami te vagy én is az voltam valaha. S ami én vagyok, te is az leszel egykor. A vármúzeum római.....büszkesége, ez a III. századból származó kőoszlop. Annakidején a halhatatlan istenek tiszteletére emeltek a Brigéció katonaitábor lakói. Ez a település a maiSzőny helyén állt. Az oszlopot 12 római isten képmásával diszitette a hajdani szobrász. Csak Jupiter hiányzik. Igy a régészek azt feltételezik, hogy a kőisten szobra a tetején állhatott. Pannonia területén ez az egyetlen istenoszlop. Hozzáha-

kusonlókat csak a Rajna mentén találtak. A kőtárhoz kapcsolódik a római művészetek, iparművészetet bemutató kiállitás. Domboru üvegekkel kombinált kék bársonnyal bevont modern tárlóit a muzeum belsőépitésze Horváth Ferenc festőművész tervezte. Hatásos, ötletes munkája ma talán az egész országban a legjobb példa arra, hogyan lehet egy műemléképületben régészeti leleteket, a legkorszerübb kiállitás rendezési elvek szerint bemutatni. Vizzel telt üveggolyót használt nagyitónak az a rég elporladt megterember, aki ezeket a szabadszemmel alig látható rajzu karneolahát hegyikristálykövecskékek kifaragta. Római asszonyok gyürübefoglalva, vagy medálionként nyakba akasztva viselték őket. S magukkal vitték sirjaikba is. Ékszertartó ládikát diszitett ez az Almásfüzitőn előkerült részverettöredék. A múzeum egyik szenzációja ez a meglökkentő szépségü bronzálarc. Aranyozva vagy ezüstözve lehetett. Katonai diszfelvonulásokon használták a második, harmadik században.

- A múzeumnak ebben a helyiségben egyelőre belépni tilos, bár a tábla nincs kitéve. Ez tény. Egyelőre csak mi állhatunk itt, ugy is mondhatnám, hogy belépés csak tévészőknek, és ez nem véletlen, itt állunk egy római kori falfestmény előtt, ami valaha kész volt, de még nincsen helyreállitva, nincsen kész, mert nagyon-nagyon sok, apró töredékből ekk kell ezt összerakni. Ön talált rá először ezekre a töredékekre, valahol, valamikor.

- 1960-ban találtuk ezt Szőnyben, ezt a falfestményt, körülbelül tizezer darabból álló töredéket hoztunk be a muzeumba. Vizvezetéket készitettek a téesznek és úgy került elő ez a falfestménytöredék, kidobták az árokásógéppel. Mivel ezelőtt még ilyen nagyjelentőségü falfestménpegyüttes nem került elő Pannoniába nem gondolhattam kezdetben arra, hogy egy teljes szobát fogunk föltárni a későbbiekben.

- De nagyon örült. Itt van például ez a kis asztal, ahol különböző darabjai láthatók ez a faliképnek, ennek a festettfalnak. Hát számomra ezek valóban töredékek. Számomra értéktelen darabok, amikkel én nem tudnék mit kezdeni. Önnek ez egy rejtvény?

- Ez a mitológiai jelenet pillanatnyilag megvallom őszintén nekem is rejtvény még. Valószinüleg a trójai háborúból jelent egy részletet, de még nem tudom őszintén szólva.Sok jelenetet megfejtettünk. És sok érhető, amit már összeállitottunk, de ez, ami itt van összeállitás előtt az még rejtvény számunka is, és még talán sokáig rejrvény.....

- Milyen szoba volt az annakidejéN? Egy ilyen szobában kik laktak, kik mozogtak, és milyen alkalommal?

- Nyilvánvaló, hogy egy olyan benszülött polgár épitette, illetve, készitette ezt a falfestményt, aki a római polgárjogát akarta bizonyitani, mivel a mitológiai jelenetek a római mitológiának azok a tipikus jeleneteik láthatók, amelyek Itáliában is megtaláltuk a római.....

- Ez például, ami itt mellettünk egy tipikus jelenet?
- Hát amire rámutatott, az éppen hogy nem tipikus jelenet, itt az első töredék amit összehoztunk, Prometheus kihozza.....a lelán colt Prometheuszra gondolhattunk mi is és gondolhatott volna mindenki, aki a Prometheus felirást olvassa, holott egy nagyon ritka jelnetet ábrázol, amikor Prometheus agyagból megformálja az embert. Az anyaggolyókat itt szedi föl a kezével, itt ül Prometheus, és itt vannak azok az emberfigurák, amelyeket megformál. És itt van még a kezében a szobrászkés is. Tulajdonképpen mi egy nagyon szép arányban, 30 százalékban találtuk meg a falfestményeket Igy kevésnek tünik, de a római falfestmények tekintetében ez egy nagyon jó arány, és ebből teljesen ki tudjuk hozni a római szobabelsőt.
- Ez nagyon érdekesen szólt. Ez egy a papir tanusága szerint egy .....Talán találták honfoglaláskori darab. Azzalb hogy én belefujtam, tulajdonképpen mit csináltam. Régen mit csináltak az emberek, aki ebbe belefujt.
- - Hát azzal egy kicsit sámánná vált, mert a feltételezések szerint, ez egy sámánsíp volt, a honfoglaláskori népességnek egy főpapnak sámánja fujta ezt nyilván összejövetelek alkalmával. Azért mondom, hogy a feltételezések szerint, mert nem rég itt találtam, tehát a lelőkörülményekből erre következtetni nem lehet, de hát az analógiák erre engednek következtetni. Hát ez egy

- Hát ez egy nagyon-nagyon szép darab, vissza is helyezem a tárolóba, azt hiszem más nemigen fujhat már bele. Most a mi kedvünkért megengedték, és egyben azt is jelentette, hogy a római korból átléptünk a honfoglalás korába, majd innen továbblépünk a középkorba. XII. XIII. századba, és itt egy nagyon szép gyüjteményt láthatunk a vértesszentkereszti apátság és kolostor faragott köveit.
- Tatától, ha valaki tuja az utat, mintegy félórányira van attól a vértesszentkereszti templom egy elég elrejtett helyen.....
/szalagszakadás/
- Illetve a bencés apátsági monostornak a története. Az okleveles adatokat már régebben ismertük, de 1965-ben kezdődött itt a régészeti feltárás, amely az okleveles adatokat kiegészitve pontosabb képet adott ennek az egész együttesnek a történetéről, az Országos Müemlékfelügyelőség régésze Koszák Éva ásta ki a templomot és a hozzátartozó kolostort.
- Mikor és milyen körülmények között.....ez a templom?
- A törökorban még állitólag csak a teteje volt beszakadva, és a XVIII. században sajnos az Eszterháziak engedélyt adtak arra, hogy a környék falvainak és majki kamanduli épitkezéseknek a megindulásakor felhasználják, lerobbantsák innen a faragott köveket. A diszes faragványok egy részét pedig tatai és csákvári parkjuj diszitésére vittek be.
- De kövek kerültek innen a muzeumba is.
- Igen, a tataiparkból, csákvári parkból nagyon sok kő került a

múzeumba. Most egy olyan helyzet állt elő, hogy az itt talált, faragott kövek kiegészitéseképpen Tatáról is hoztak ideki faragványokat, amiket vissza fognak épiteni.

- És a közönség ezt teljes pompájában, legalábbis helyreállitásában miker láthatja majd?

- Hát még 1-2 évig egészen biztos fog tartani a ~~mk~~ helyreállitás A kutatás és helyreállitás után az egyik legérdekesebb műemlék együttes lesz, egy korai XII. századi templommal, egy kolostorral és egy XIII. századbeli nagyon érdekes templommal, amelyben most ülünk. Ennek a belső és külső diszitése,alaprajza a franciaország román kor és kora gotika emlékeihez hasonlitható.

- Körös-körül a dusan aranyozott ebédlők, nagyszerü hálótermek sora húzódik. Gerendázatos mennyezetüket, gazdag aranyozás és faragványok teszik diszessé. Bonfini, Mátyás kirány udvari történetirója igy ir a XV. századi tatai vár pompázatos berendezéséről és ennek a pompázatos berendezésnek egy nagyszerü darabja ez a kályha, amely előtt állunk, s amelyet ön kapart ki a földből. Igaz?

- Valóban. 19767-ben egy Zsigmond-kori borospincét találtunk, se ennek a borospincének a feltöltésében kerültek elő kályhacsempék. A legtöbb kályhacsempe ebből a kályhából került elő, amelyet Budán lovagalakos kályhának neveznek. Jellegzetes lovagalakos diszitése alapján. A kályhát töredékekből, illetve

a töredékek alapján készitett negativok segitségével és az eredeti darabok beépitésével épitettük igy fel.

- Ott fent látni néhány darabot, amely előtt szinében is a zöld alapszintől..... ezek az eredetiek?

- Igen. Az eredeti kályhán is az egyik angyalalak az világos, agyagszinü volt, egy ilyen kis fehér mázbevonattal, szines cimerekkel, a másik angyalalak viszont zöldmázas volt. Ezt a kályha mellett látható tárlón be is bizonyitjuk a töredékek alapján.

- Itt van ez a kis töredék, mondhatni, mert valóban törmelékekből van összerakva. Ez most eredeti vagy másolat?

- A tatai kályhának ágyszólván a szenzációja ez a sarok-töredék, mert egészen más mint a budai kályhán előkerült. Mi a budai rekonstrukcióból indultunk ki, de a tatai töredékek segitségével és a kiindulóalapun éppen ez a sarokcsempe volt, amely ugyan törött egy kicsit, de majdnem az egész csempe eredeti. Nagyon kevés kiegészités van benne.

- A diszes kályhacsempék öntéséhez szolgáló fanegativokat a legkiválóbb mesterek faragták. S nem egy kályhacsempe valóságos kis szobrászi remeklés. Róluk szolgák, lovagok, királyok arcából a XV. század néz ránk.

/Zene/

Múlt és jelen él együtt a tatai vár termeiben. Évszázadok peregnek le itt a látogatók szemei előtt, a kiállitótermek sora hidat ver az őskor és a rómaikor, a középkor ész a XVIII. század között. A múzeum második emeletén kétszázéves faszobrok állnak,

falusi templomok időkoptatta szentjei, angyalai.

/Zene/

- Az utolsó terembe érkeztünk és itt csodák csodájára, legalábbis számomra, hogy itt porcelánokat látni, fajanszokat. Hát hogy került Tatára fajansz és porcelán?

- Ez úgy hozzátartozik Tatához, mint a XVIII. századi Feller-féle épitkezések. 1758-ban Eszterházy József fajanszgyárat alapitott a tóparton, Holicsról hozott mesteremberekkel, igy az első korszaka ennek a tatai fajanszgyártásnak teljesen a holicsi mintákkal dolgozik.

- Az jól helyrehozta őket, mert a holicsi minták azok nagyon hiresek.

- Később azonban kialakult egy jellegzetesebb tatai diszitésmód, nagyon jókezü szobrász és festő segitségével, akik a korabeli bútorművészet, porcelánművészetet egyesitve készitették el a jellegzetes tatai tárgyakat, igy például egy nagyon szép kis ékszertartószekrényt, amely a korabeli bútorművészetnek a formáit használja fel és a kiállitásokra is kitettünk egy hasonló fából készült szekrénykét. Ez egy ékszertartószekrény volt. Tatának azonban a legjelentősebb és legérdekesebb tárgyai a Rákos tányérok, amelyek a legujabb kutatások szerint bécsi formákból készültek, de mégis jellegzetes tatai tárgyak, mert fajanszból csak itt fordulnak elő.

- Na most ezekből a tányérok ból azt hiszem enni nem igen lehetett?

- Nem valószinü, hogy ebből ettek volna, ezek inkább disztányérok voltak és nagyon keresettek voltak egész Európában. A gyárnak a mükődése, mint fajanszgyárnak, 1824-ben megszünt és ezután már Fiesher által vezetett keménycserépgyár mükődött itt egészen 1870-ig. Akkor a korabeli eklektikus stilusnak megfelel mindenféle törökös, klasszicizáló és mindenféle motivumok jelentkeznek az edényeken és ez úgyszólván a tati kerámiának a végét jelenti. 1870 után már csak kályhát gyártanak Tatán és környékén.

- Ennek a teremnek az egyik falán kiemelt helyen látható ez a tábla, egy fajansztábla, ha nem tévedek ez egy sirtábla. Hogy került ide és miért van főhelyen?

- Több okból. Az egyik ok ez, hogy múzeum névadójának Koni Dömokos édesanyjának a sirtáblája, Krisztina Hermannak, a másik ok pedig az, hogy Magyarországon bóztosan az egyetlen darab, de lehet, hogy Európában is. A szövege is érdekes, de az is, hogy a piros betük összeolvasásánál.....

- A szegény nézőknek fogalma sincs, hogy mi itt a piros. Ja megvan. Megpróbálom megmutatni, ezs piros, ez ez ez ez és még mutathatnám, szóval körülbelül olyan tiz-tizenöt pirosbetü, például ez is az, ez is az, ez is az, ez is az. Azt hiszem egyszinben látják. Most a pirosbetük mit jelentenek itt?

- A pirosbetük összeolvasása után Krisztina Hermannak a halálozási évszámát és életkorát kapja meg az aki ilyen rejtvényfejtésre is hajlandó.

- Fejtse meg nekünk ezt a rejtvényt!

- 1788-ban halt meg, 64 éves korában.

- Múzeumi sétánk eszel végetért és aki az utlsó termet is megtogatta, az még egy terembe is beléphet, egy kis eszpresszo van itt, egy kis kávézó, ahol mi is leültünk házigazdáinkkal, hogy megkösszönjük mai múzeumi sétánkat. Hát valjuk be őszintén, önök azért a televizió kedvéért vesettek minket itt végig, ezt senki nem tagadhatja, de h ha ön magánemberként jönnék itt végig és remélem sok olyan ember lesz, aki nemcsak múzeumot akar látogatni, azokat lesz aki végigkiséri?

- Igen erről gondoskodtunk. Aki a portán ezt kéri az ügyeletes múzeulógos szivesen bemutatja a kiállitást mindenkinek.

- Arra kérem önöket minél többen nézzék meg ezt a kiállitást, de hogyha még mindig nem elég a látványból, akkor még ebből a kis, nagyon szép korhü helységből kilépnetünk a teraszra, hogy egy csodálatos, egy nagyon nagyon szép panorámában gyönyörködhessünk.

/Zene/

/Dans/

Fellner Jakab

feltehetően ő tervezte Esterházy

Ferenc tatai Zastelyát 1765-1777

Kelényi György: Kastélyok, Zuriák, villák

1974 Corvina Bp. 113. old

Feldner Jakab

Terveit felhasználtál a pápai Esterházy (Károly) kastély építésénél.

Kelényi György: Kastélyok, Zúrích villák.
1974 Corvina Bp. 114. old.

Fellner Sakab az Esterházyak uradalmi építésze

a XVIII. sz. közepén átépítette a cseklészi Esterházy kastélyt s a tartot is átterveste

Kelényi György: Kastélyok, kúriák, villák
Bp. Corvina 1974 110. old.

Fellner Jakab

Neve emlitve

Gerő László: Major Máté 7o éves

Müemlékvédelem 74/2 1o9

FELLNER JAKAB, épitész

Kiváló művészek és mesterek formálták a város ma is meglevő arculatát, köztük a legkiválóbb, Fellner Jakab a magyarországi barokk egyik legszebb emlékét épitette a püspöki palotat. 34.old

SARVÁRI MARTA: Veszprém. Tallózás a Bakonyi Muzeum metszetei között 32.old

Muzeumi Magazin, 1968.3.sz.

Fellner Jakab, építén

Az emeletes kolostort tervei alapján építették.

Rácz Mariánna: Remetelakok Majkpusztán 8.

Nép szabadság, Bp. 1980 aug. 10.

Fellner Jakab, építész

FELLNER JAKABRA, a barokk és copfstílus építészetének nagy mesterére emlékeztek csütörtökön Tatán, halálának 200. évfordulója alkalmából.

– :Hű

8.

Népszabadság, Bp. 1980 okt. 31.

1021

Fellner Jakab (1722-1800) épitész

1980. VII. 7. 10.15 Petőfi - V.J. -
Utikalauz üdülőknek

- Ha régi okleveleket nézegetünk, feltünik, hogy Tatán annak idején hány malom müködött.

- Hát ezt úgy kell mondaNom, hogy sok, mert szinte minden évben változott a malmoknak a száma. Ma is névszerint ismerjük azokat a malmokat a városban, amelyek a leghiresebbek voltak, igy a Miklós malom, Cifra malom, Berta malom, Cégényi malom. Ezek voltak a legismertebbek. Voltak még a kisebb forrásokon is kicsi malmok, Szinte a Tatai tóba ömlő forrásvonulaton végig szinte füzérként helyezkedtek el ezek a malmok. Az az érdekes, hogy a XVI. század második feléből már van egy olyan bécsi .... archivban levő szines ábrázolás, amely felsorolja a tatai malmokat a tulajdonosaik nevei szerint. Az az érdekessége még ennek a rajznak, hogy a tatai várban is ábrázol egy malmot, amelynek a helyét most mi megtaláltuk és jelezzük is a helyreállitás után az udvaron. A tóból egy kis melegvizü forrásnak a vize folyt be és ezt használták fel. Csodálatos kis metszet ez, mert itt az egész berendezés konstruálható lenne, úgyhogy a távlati terveink között szerepel majd ennek a kis malomnak a bemutatása. Ez azt hiszem, a legkorábbi malomábrázolás az országból.

- Mindenesetre B. SZatmári Sarolta múzeológustól most azt szeret ném tudni, hogy melyek, amelyeket helyreállitottak?

- A legkorábban helyreállitották a tatai Miklós malmot, amely múzeum. Nemzetiségi néprajzi múzeum. Tulajdonképpen a nemzetiségek közül a német nemzetiséget választottuk ki, nem is annyira mi, hanem választották ki országosan, mert a szlovák nemzetiségnek bázismúzauma már Békéscsabán van az országban. Ez országos gyüjtőkörü múzeum, ami azt jelenti, hogy nagyon nagy feladatokat kell megoldania és egyelőre még a helye nem olyan nagy. Reméljük, hogy ez is majd megoldódik. Mindenesetre a malmok restaurálásában, helyreállitásában és múzeumi kezelésbe adásában a városi tanács nagyon nagy segitséget adott, sőt úgyszólván ők oldották meg ezt a kérdést, tőlük várjuk a további segitséget. Most ősszel egy újabb malomépület átadására kerül sor a városi tanács költségén. A malomnak az az érdekessége, hogy Felner Jakab saját malma volt. Ő épitette a maga számára. Nepomuki Szent János volt a védőszentje. Egy nagyon szép faszobor állt a fülkéjében, amely most a múzeum kiállitásán látható. Ez egy, a tervek szerint egy képzőmüvészeti kiállitóhelye lesz a megyének. Megyei képzőmüvészek, Zilahi György, Kernstock anyag és esetleg a Martin anyag, amit most kaptunk. A későbbi tervekben még szerepel egy malomépület helyreállitása, szintén a városi tanács, a Berta malom egyik épületét, a tatai másolat múzeum újabb épületévé alakitja át, amelyben korszerübb körülmények között, tehát központi fütéssel, amivel a jelenlegi nem rendelkezik, előadóteremmel, egy új városrésznek, egy modern lakótelepnek lesz egy múzeumi centruma.

- Miután sok malom volt itt Tatán, milyen emlékei vannak a molnárságnak?

- Irásos emléke nagyon régi van. Tulajdonképpen már a XIII. századtól kezdve, de a XV. századból névszerint felsorolt tizenkét malommal, az esztergomi apácáktól kezdve a pannonhalmi apátságnak, királyoknak, magánosoknak voltak itt malmai a tatai melegforrásokon. Nyugodtan mondhatom, hogy a török háborúk idején is a malmok voltak azok, amelyek a váron kivül átélték a török pusztitásokat, hiszen a malmokra mindkét katonaságnak szüksége volt. Később a melegforrások sajnos eltüntek Tatáról, de hosszú ideig ezek a malmok még villannyal müködtek. Mostmár egyik sem müködik. Egy nagyon szép kollekciója van azért a molnár cég anyagának a tatai múzeumban, a várban, ahol a molnár céhnek az iratai, pecsétnyomója látható. Egy távlati terv szerint majd külön ilyen malomtörténeti múzeum is lesz Tatán. Ez egyelőre még nem a mi feladatunk, Ehhez még nagyon sok országos segitség kell.

- Holakovszky István riportját hallották.

Fellner Jakab, építész

A noszvaji De la Motte-kastély

kastély
La Motte

Eger közelében, a Bükk festői hegykoszorújában megpihenő *Noszvaj* község nevezetes látnivalója az a most helyreállított kicsiny barokk kastély, amelyet *De la Motte* néven emlegetnek. Nevét egy emigráns francia márkiról kapta, bár a kastély építését 1774-ben Szepessy Sámuel helybeli földbirtokos kezdte meg. A befejezés előtt tönkrement, s adósságait enyhítendő eladta a kastélyt báró Vécsey Annának, akinek második férje, a francia gróf fejeztette be az építkezést.

A művészettörténeti kutatások szerint az épület tervezője az ez idő tájt Egerben dolgozó Fellner Jakab, erre utal, hogy a homlokzat rokon vonásokat mutat az egri Lyceum egy időben készült copf stílusú későbarokk architektúrájával. Belső falfestményeit, freskóit Kracker János Lukácsnak vagy vejének, Zach Józsefnek tulajdonítják.

A noszvaji kastélyt — amelyben új otthonának felépüléséig [illegible] tanács továbbképző intéze[illegible] ködött — a tanács az Országo[illegible] muemléki Felügyelőség szakmai irányításával és támogatásával kívül-belül felújította. Így ezután a kirándulók is megismerkedhetnek eredeti szépségükben pompázó termeivel, festményeivel, arányos építészeti belső formáival.

Belépőben az előtér zöld színű rácsozatos freskója lugas benyomását kelti. Az emeleti folyosó mennyezetét Apolló diadalmenete díszíti, oldalfalain a római istenek gúnyképei kaptak helyet. Intarziás parkettával borított dísztermét szüreti tájkép, a társaságban vigadozó Bacchus freskója fedi, míg lovagtermében Zeus, Héra és Ámor alakjai láthatók csodás környezetben. Keleti tájak és madarak színpompás képe fogad a márkiné hálószobájában, a madaras szobában.

A freskók születésének érdekessége: Kracker János Lukács — akinek híres képeit őrzi az egri barokk templom főoltára és a Lyceum — állítólag a nyers vakolatra festett, majd vizes salakot szóratott a padlózatra, azután [illegible]tetett, s a salak páraképző hatá[illegible] a festék szinte ráfőtt a falakra.

Az Eger környékén kirándulók okvetlenül keressék ezt a noszvaji látnivalót, amely kis kitérő árán maradandó élményt nyújthat.

Kovács György Attila

Kigyulladt a benzintank.

érünk és még ott van, többnyire le is hozzuk. Beszélünk neki, közben megy a létra meg a szer, s vele valamelyikünk. Csak addig kell szóval tartani, amíg kézközelbe kerül. Ha egyszer megfogom, akkor le is hozom.

— Ezek a különleges esetek.

— Mindig akad ilyesmi. A mi dolgunk nemcsak a tüzek oltása, hanem minden más mentés is, ami technikát igényel. Mi voltunk kint például a Boráros téri HÉV-szerencsétlenségnél. Akkor a motorvonat a forgalmistára döntötte az állomásépület egy részét, ott rekedt egy betongerenda alatt. Úgy kellett leemelni róla, hogy ne essék baja, ne boruljon rá a törmelék. Vagy egy másik eset: az Árpád-hídon egy Ford, amely pedig jó acélból van, körülölelt egy oszlopot. Úgy próbáltuk leköszörülni, hogy a pilótát életben tartsuk. Sikerült, s ma már talán nem is emlékszik az arcunkra.

— Idegek kellenek ehhez a szakmához.

— Nehéz kenyér. Ahonnan más elfut, ott van a mi munkahelyünk.

Negyven méternél is magasabbra ér.

a Rippl-Rónai utca egyik tanműhelyében kigyulladt egy motor benzintankja. Majdnem helyben fordul meg a nagy testű Gaz, a legénység pillanatok alatt visszaöltözik, de a helyszínen már csak az oltóanyag ízét őrzi a levegő: a kerületbeliek ismét

Fellner Jakab, építész

L.: Gerle J.

dr. Zétényi E.: Sigrist 200 éves freskója Egerben 1615-1618

Élet és Tudomány, Bp. 1981 dec. 18

XXXVI/51

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-743, 340-726

1986 NOV 21

DAILY NEWS

Jakab Fellner
(1722-1790)

Tata gedachte Jakab Fellners

Jakab Fellners, des großen Baumeisters des Barock und des Zopfstils, wurde am Donnerstag in Tata anläßlich seines 200. Todestages gedacht. An einem Kunstdenkmal-Spaziergang nahmen die Mitglieder des Kreises der Museumsfreunde sowie die Schüler der mittleren Lehranstalten der Stadt teil. Der berühmte Baumeister des 18. Jahrhunderts hat zahlreiche großartige Schlösser und Kirchen erbaut, die über ganz Ungarn verstreut und auch heute Zierden der Städte sind. Die Teilnehmer des Kunstdenkmal-Spazierganges von Tata besichtigten am Donnerstag eines seiner spätbarocken Meisterwerke, die zweitürmige Großkirche, sowie den oktogonalen Uhrenturm (von den

USA hatten sich an den Kommentar von Radio Teheran zur Geiselfrage geknüpft. Der Kommentar, der als Vorbereitung der iranischen Öffentlichkeit auf eine Herausgabe der Geiseln verstanden wurde, enthielt die Bemerkung, daß die Freilassung nicht ungerecht wäre, nachdem die Amerikaner „ein Jahr der Strafe unter der Kontrolle des Volkes verbracht" hätten.

Unterdessen hielt sich auf

Einheimischen wird er Glocken-
stuhl genannt), einige Wohnge-
bäude und mehrere Mühlen, de-
ren Bau oder Erneuerung mit
dem Namen Fellners verbunden
ist. **(MTI)**

Fellner Jakab, építén

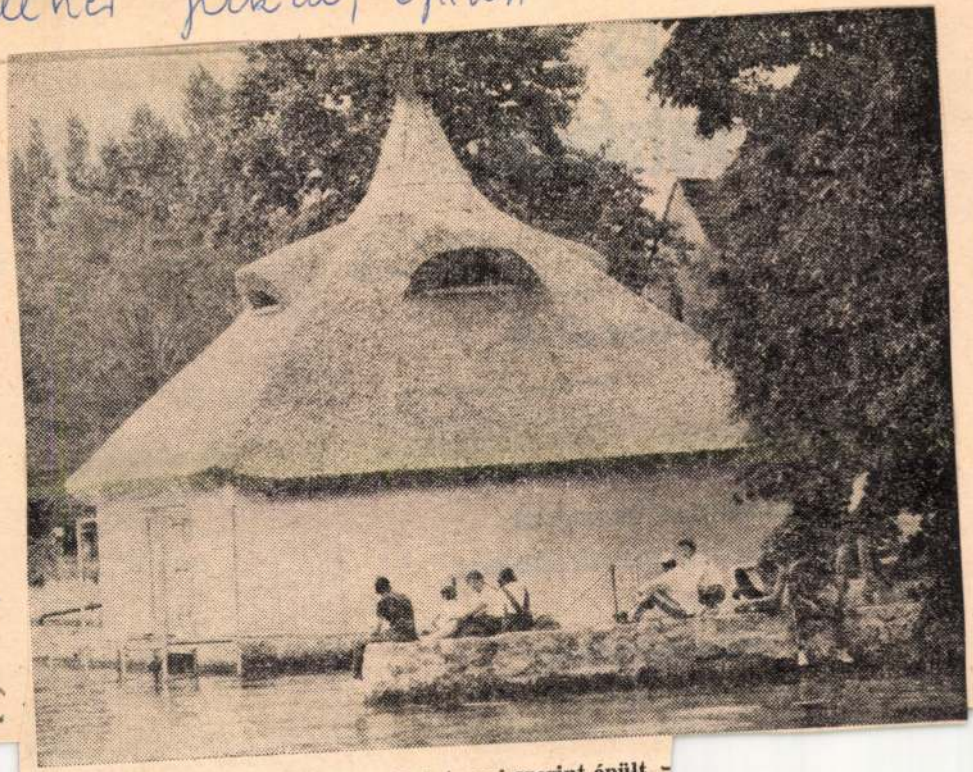

A tatai Öreg-tó partján Fellner Jakab tervei szerint épült 1780 táján a község vágóhídja. Az ipari műemléknek számító épületet tavaly tűzvész pusztította — a teteje leégett. Most helyreállították; régi szépségében várja a kirándulókat.

(Koppány György felvétele)

Berek és juttatások a vállalati kollektív

en családtagjaik
rű járataira ingyenes
nak.

asetén

tatóintézet titkárnői teendők ellátására gyors- és perfekt gépírót keres. Német vagy angol, illetve mindkét nyelvtudással rendelkezők előnyben. Jelentkezni lehet: 335-320/48 mellék telefonszámon.

Felvételre keresünk pápírfeldolgozó munkára női betanított munkáso-

Gyógyszeripa
Laboratórium
XIV., Mexi
1149. Telefo

MÉH Trö
keres gyakor
sőfokú képe
delkező ú
Jelentkezés:
Andor. **Telef**

MÉH Tr

FELI[illegible]kab építész

Református Lapja 1989. 52/53.sz.

6320. sz. jegyzék

1969: tom. 19. 1970: tom. 20.
1971: tom. 21. 1972: tom. 22.
1973: tom. 23. 1974: tom. 24.
1975: tom. 25. 1976: tom. 26.
1979: tom. 27. 1980: tom. 28.
1981: tom. 29. 1982: tom. 30.
1983: vol. 31.x 1984: vol. 32.
1985: vol. 33. 1986: vol. 34.
1987: vol. 35. no. 1-2. F.
no. 3. F. no. 4. F.
xCimváltozás: ACTA VETERINARIA HUNGARICA

1955: tom. 1. 1956: tom. 2.
1958: tom. 3. 1959: tom. 4.
tom. 5. 1960: tom. 6. fasc. 3-4.
1961: tom. 7. 1962: tom. 8.
1963: tom. 9. 1964: tom. 10.

Hálaadó istentisztelet Császáron

A Kisbér—Tatabánya vasútvonalon vagy országúton érkezőknek a Vértesaljába simuló Császár templomtornya is jelzi a falut. Hívogatóan hófehér ez a torony. A kívül-belül teljesen újjáépült templomban „zúgó harang, ének és orgona" és a hatalmas templomot megtöltő gyülekezet áldotta az Úr nevét a hálaadás napján.

Fodor András esperes Igét olvasott (I. Mózes 28:10—19) és imádkozott. *Kovách Attila* püspök a János evangéliuma 20. részéből a 19—23. versek alapján szólt a jelenlevőkhöz. „A templom igazi értékét, a sok vihart átélt falaknál maradandóbb kincsét, mint minden más templomét is, a templomozó, Igét hallgató, zsoltárokat éneklő gyülekezet jelentette és jelenti ma is. Lényeges, hogy hogyan alakít, formál bennünket az istentisztelet — mondotta. — A tanítványok a hét első napján jöttek össze, istentiszteleteiken nagy változás ment végbe az egybegyűlteken. A Krisztussal hitben találkozó tanítványt mássá teszi a feltámadott, élő Krisztus. Minden templom igazi ékességét az imádkozó szívek és az igazságban szolgáló lelkek adják" — hangsúlyozta a püspök.

A *Borsos Sándorné* lelkésznő vezette énekkar szolgálata után Fodor András esperes köszöntötte az egyházkerület püspökét és feleségét, *dr. Bognár Pál* egyházmegyei gondnokot, valamint a megjelent lelkészeket, gyülekezeti küldötteket és a helybeli híveket és megnyitotta az ünnepi közgyűlést. A gyülekezet lelkipásztora — *Borsos Sándor* — jelentést tett a templomrenoválás nagy munkájáról. Szólt a templomépítő ősökről, majd a gyülekezetet ért szomorú időkről. Császáron mindig a gyülekezet épített, mert nem volt patrónusa. A templom történetét az 1747-es évvel kell kezdeni, azzal a gyászos emlékű nappal, amikor gróf Eszterházy József országbíró és Császár örökös ura parancsára 197 évi használat után elvették. A rendelet értelmében még azon az őszön oratórium építésébe kezdtek a község másik részén, a mai Kis utcában. 1748. május 27-én az építés befejeztetett és az imaházat 28-án felszentelték. Alig két és fél hónap alatt készült el a templom, Fellner Jakab tervei alapján, az akkori kornak megfelelően copf stílusban. 1785-ben Pálóczy Horváth György prédikátor engedélyt kapott a templom átépítésére, ezzel megszűnt az a lehetetlen állapot, hogy esős évszakban víz álljon a templomban. 1786-ban engedélyezték harang beszerzését. Egy fatoronyban helyezték el a 255, fontos és a 25 fontos ha-

hónap alatt végezték el a felújítást. A hívek nagy anyagi áldozatot vállaltak.

A gyülekezet erőfeszítésének jóhíre eljutott egy szülőföldjéhez hű maradt asszonytestvérünkhöz is. Császár szülötte: *Schmittné Palotai Erzsébet* a renoválás idején több időt töltött falujában. Az ő segítsége és anyagi támogatása nélkülözhetetlen volt a közben újra és újra felbukkanó munkák költségeinek fedezéséhez. Szülei emlékére és az ünnepség befejezéseképpen megszólaltak a harangok. Palotai Erzsébetet a presbiterek

Havazás lennék, mintha volna
egy szál ingben is elringatnám,
elmúlásommal sem rikatnám.

hozvatartozást jelentett. En maga-
mat a legutóbbi időkig ateistának
tartottam. Furcsállva néztem, hogy
az emberek vallásosak tudnak len-
ni. Nincs pontos dátuma annak,

Széles e világon ∞ Széles e világon

Károlyi Gáspár nélkül nincs magyar irodalom

Beszélgetés Balla D. Károly kárpátaljai költővel

Kárpátalja magyar irodalmával, az ottani magyarság életével csak mostanában kezd igazán megismerkedni a hazai nagyközönség. Ezért érzem feltétlen szükségét annak, hogy Balla D. Károly költőről beszélgetésünk elején legalább egy életrajzi miniatűrt közreadjak. A többi — remélhetőleg — kiderül a folytatásból. 1957-ben született Ungváron, itt érettségizett, majd különböző egyetemi tanulmányokat folytatott. Szabadfoglalkozású író. Kötetei: Álmodj zenét, Tágulok a világegyetembe, Recitatívók, Valahol tűz van. A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség vezetőségének tagja. Az utóbbi időben jóformán havonta ellátogat Magyarországra, közös irodalmi-kulturális ügyekben.

Anélkül, hogy provokálni akarnálak, kezdjük egy idézettel, Valahol tűz van című kisregényedből: „...eszembe jutott, milyen nehezen mentem be tizenhat éves koromban — életemben először — egy templomba. Az a tény, hogy korábban soha nem jártam ilyen helyen, s az, hogy kételkedem az egyház létjogosultságában — igen erős gátlásnak bizonyult. S a gátláson túl volt egy kis bizonytalan félelem is bennem: nem kerít-e hatalmába mégis valami titokzatos erő, nem érint-e meg egy szelíd fuvallata annak a meggyőződésnek, mely a hívőket a templom látogatására ösztönzi? Nem változik-e meg bennem valami, ha oda belépek?" — *Úgy tűnik ezek nem egy hívő ember, nem egy gyakori templomlátogató szavai.*

— Így igaz. Engem ugyan megkereszteltek, de félig-meddig titokban. Apám, Balla László, évtizedeken át a *Kárpáti Igaz Szó* főszerkesztője volt, tehát számára és családja számára a vallás tabunak számított. Olyannyira, hogy harminc évig még a karácsonyt se tartottuk meg. Azt ugyan felemlegették a családban olykor-olykor, hogy őseim református papok, tanítók voltak — de ez minden. Inkább történelmi, mintsem vallási szürtei református templom látható. Második számunkban pedig tanulmányt közlünk a Kárpátaljai Református Egyházról, számba vesszük gyülekezeteinket. Ezen kívül egy folklórértékű betlehemes játékot is közreadunk, ezt *Vári Fábián László* költő barátom gyűjtötte, a falujában.

Egy, a múltra visszautaló kérdés: Él-e még a MAGÁN/HANGZÓ című, magnós magánirodalmi folyóiratod?

— Él, bár most, hogy zárványlétünk átalakulóban van, inkább a nyilvánosság előtt zajló munkára, elsősorban a Hatodik sípra összpontosítok.

Végül: örömteli híreket hallunk arról, hogy a jövőben a Magyar Protestáns Közművelődési Egyesület különböző szakosztályai előadókat küldenek majd Kárpátaljára, hogy hozzájáruljanak az ottani lakosság magyarságtudatának elmélyítéséhez, s ezen belül a református vonzatú műveltség színvonalának emelésében is. Részt veszel-e ezeknek az alkalmaknak az előkészítésében, megszervezésében?

— Természetesen, a legnagyobb örömmel. Talán nem kell bizonygatnom, hogy a fentiekben vázolt, lassú szemléletváltozás, egyházi dolgokhoz közeledés nem látványos pálfordulás a részemről. Azt hiszem, nyilvánvaló, hogy nálunk, Kárpátalján, sokunknak ez idáig még esélyünk sem volt rá, hogy megismerjük-megismerhessük őseink hitét. Ebből a szempontból az apró falvak fiataljai szerencsésebbek voltak, mint mi, városiak.

Petrőczi Éva

DÚDOLÓ

Havazás lennék, lengőn áldó,
gyűrött arcokra, földre szálló,
csititgató is ott, hol láz van,
méltóságos a pusztulásban.

Lennék mindenség ingecskéje,
öltözködnék a szegénységre,
ne üssön át az éjszakákon,
vacogó lélek, fázó álom.

Lassún, mint akit nem is kérnek,
lennék Föld felett lengő ének

FELLNER Jakab építén

Pamiatky a Múzea, 41, 1992, 5/6.
Tematikus szám: Barock in der Slowakei.
12

FELLNER Jakab

Havia Andrea: Fellner Jakab templomépítészete. Bp. 1984. Szakdolg. 72 p.

dániai, norvégiai és svédor
birodalom térhódítását, a V
folyásvidékén uralkodó kazá
valamint azt, ahogyan a mag
ban; ha megnézzük, hogy hog
gek egymás fémművességét. T
foglalás idején a magyar mű
és közönséges fémekből állt
érthessük e művészet mélyeb
tárgyakból kell következtet
állított tárgyakra, amelyek
amelyek a földben tönkremen
az, hogy főként a ruhadarab
rek, sátrak, kocsik, stb. d
fedezhetünk fel olyan, vall
meket is, amelyeknek ugyanc
erőt. Minthogy ezt a művész
amelyben nagy szerepet játs
tárgyak jó részét a sírok ó

FELLNER Jakab

Irgalmas kolostor, 1760

HARIS Andrea: Pápa a 18. században : Egy barokk városkép kialakulásának folyamata. =Pápai Múzeumi Értesítő 3-4 (1992) 127-128.

FELLNER Jakab

[illegible], Tibor Chateaux de Hongrie XIIe - [illegible] Siècles. [illegible]., 1993 36.

Fellner Jakab

Zádor Anna: Fellner Jakab. 30-38

Entz Géza: Rómer Flóris emlékezete.

72-76

Tata Barátaink Köének

Tájékoztatója III (1981)

kmai Kollégium
felhívása

i Kollégiuma pályázatot írt ki az 1996. évre az ra:

konzerválás, restaurálás).

ti kulturális örökség veszélyeztetett emlékeinek

ai kiadványok megvalósítása.

yázati támogatásánál szakmai és pénzügyi köte- esetében a jogszabályban meghatározott kötelés- n és a megelőző két naptári évben minden kiad- yi Könyvtárnak teljesítette, és az erről szóló

ga által kiadott új adatlapon lehet. Egy pályázó nden témához külön adatlapot kell kitöltenie. A érvénytelenek.

FELLNER Jakab építész

Veszprém, püspöki alkalmazottak háza. Vár 14.
püspöki palota
Drawecz Kár (?)

KOPPÁNY Tibor: A Balaton környékének műemlékei. Bp. OMvH, 1993 115.
54-55, 113, 115-116. ill
118

Fellner Jakab

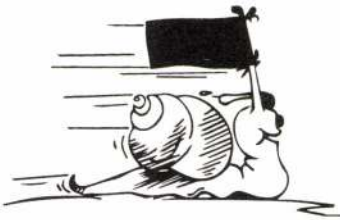

Fellner Jakab élete és munkássága
A Fellner Jakab Kulturális Egyesület
kiállítása. Magyary Zoltán Művelődési
Központ, Tata, 1993. április 16 –
május 10. Írta Payer Gábor.
Tata, Magyary Zoltán Műv. Közp.
1993 [20] p. ill

Fellner Jakab

Emlékezés Fellner Jakab építőművészre

A XVIII. század a barokk időszaka volt a hazai építészetben. Ennek a kornak a legkiválóbb magyar építőművésze a 220 éve elhunyt *Fellner Jakab* volt.

1722-ben született. Ausztriai kőműves család sarja volt. Huszonéves korában került hazánkba. Az évtizedek folyamán igaz magyarrá vált. Bár kevés iskolázottsággal rendelkezett, éles esze és kitűnő megfigyelőképessége révén emelkedett ki a hazai építőművészek sorai közül.

Első jelentős munkája a tatai kapucinus rendház és templom felépítése volt 1746-ban. Ezután egyre-másra kapta a megbízásokat. Tehetségére felfigyelt *Eszterházy Károly*, aki 1761-ben lett egri püspök. Fellner Jakabot 1764-ben uradalmi és egyházkerületi építésszé nevezte ki. A püspök és az építőművész között élénk levelezés alakult ki a továbbiakban.

Fellner Jakab, mint egyházának hű fia, különösen szívügyének tekintette a templomépítést. Számos templomot alkotott, (különösen Komárom, Veszprém és Heves megyékben). Ezek közül a kecskédi különösen figyelemre méltó volt.

Fellner egyik remekműve a pápai plébániatemplom, amit 1773-ban kezdett építeni. Belső térhatása szép és harmonikus; a kevés tagolás révén elrendezése világos. Ez a templom már a barokkból a klasszicizmusba való átmenet példája. Ez érvényesült az egri nagyprépositi palota és az ottani líceum építésekor is.

Ugyancsak sikeres munkája volt a tatai plébániatemplom és az ottani piarista rendház elkészítése. Több kálváriai kápolna is fűződött Fellner nevéhez. (Közülük kiemelkedett a pápai.)

1766-ban kezdte a veszprémi püspöki palota munkálatait. *Koller Ignác* püspök joggal írhatta Rómába, hogy „ritka művészettel" készül az épület. Ugyancsak Fellner munkája volt az egri püspöki (későbbi nevén érseki) palota átépítése, amit 1776-ban fejezett be.

Világi építkezései közül a leghíresebb az egri líceum. Ugyancsak számos kastély fűződött a nagy építész nevéhez, (így az Esterházyaké Pápán és a Lambergeké Móron). Sok gazdasági épületet (malmot, vendéglőt) is kivitelezett.

Fellner Jakab nagyon ügyelt az építmény és a környezet harmonikus egységére. Ugyancsak jellemző munkáira az, hogy a német barokk nehézkességétől eltért; sok építményén figyelhető meg a franciás derű és könnyedség.

Munkásságát már életében elismerték. Eszterházy püspök írta 1778-ban, hogy Fellner „valahová megyen, vagyon bőcsülete". Érdemei elismeréseképpen *Mária Terézia* királynőtől 1773-ban nemesi oklevelet kapott, „Fellenthali" előnévvel.

1780. december 12-én a zord halál vetett véget ennek a gyönyörű életpályának. „Fellenthali" Fellner Jakab alkotásai közül mintegy száz mindmáig fennmaradt. Kiemelkedő érdemei voltak Tata, Veszprém, Pápa, Eger és Mór barokk városképének kialakításában. Alkotásai ércnél maradandóbb emléket állítottak számára. Megérdemli az utókor tiszteletét és nagyrabecsülését.

Merényi László

Önfeltáró líra

Hamisítatlan, minden idegen elemtől és manírtól mentes költői életmű rajzolódik ki előttünk *Budai Kulcsár János* új verseskötetéből. (A táltos álma, 2000.) Évtizedekkel ezelőtt egy katolikus költői antológiában már föllelhettük a szerző nevét s költeményeit, azóta még inkább kiérett, határozottabb körvonalakat nyert maga a líra s az ars poetica is. Kereszténység, magyarság, humán elkötelezettség és a természet örök, meg nem unható csodálata árad ezekből a versekből. „Mint a fű, könnyű minden tagom, szabad — a lélek, véremet erő pengeti, – s fukar gondjaim világgá kergeti: – szívemről lepattan a konok lakat." Másutt is eredeti, markáns a költői látásmód: „az ősz szimatolja a nyarat", vagy „mérföldes, szikár lábain — lomb közt gázol a szél."

Plasztikus, láttató sorok hangzanak föl egy mélyen érző és életvitele folytán sok kínt és nehézséget megélt poéta húrjain. Verseinek jórészében már összegez, elszámol: „élete pontos érrendszerét" próbálja átvizsgálni és hő vágya: „megérkezni az otthon melegéhez."

Elsősorban nem külső, díszítő elemekkel, hanem belső tartásával, mintegy a szemérmes férfi visszafogottságával vall keresztény meggyőződéséről, sajátos lelki élményeiről. Olykor a természet egy-egy elemében, megnyilvánulásában találja meg a hit ígéretét, valós üzenetét. „Télszagú szobámba az öröm méze — tódul, s bennem a feltámadás ragyog." (Április) — Egy-egy jelentősebb ünnep olykor felszabadítja a tartózkodás zsilipjét, s ilyenkor zúgó hegyi patak módjára áradnak sorai, nem egyszer az Istent áhító mondatok, mégha kisebb kétségek gyötrik is.

„Ragadozó szemek kereszttüzében — tekints rám, Uram!" Vagy néhány sorral később: „Tekints rám, Uram! — Szent Fiad tiszta képét — cifra homály takarja szívemben. — Olajos, kormos hóban — angyalkák lépnek, – piciny kezükben szikra pattan." (Ünnep előtt)

Néhány ciklusában az „aktuális" vagy „alkalmi" verseket nem érezzük annyira spontánnak és meggyőzőnek — ezt számos költő esetében elmondhatjuk. *A táltos álma* ettől függetlenül értékes kötet. Az önmagát feltáró, őszinte konfessziókkal jelentkező líra nemes vonulatát erősíti, több darabja, sora elolvasása után is ott munkál, csilingel szívünkben, gondolatainkban.

Szeghalmi Elemér

Budai Kulcsár János

Fák ágain

Fák ágain
fény leveledzik,
a táj szigorát
felhők, szelek edzik.

Ez az én időm:
tiszta és kemény,
gond-gyümölcsöt
aszaló remény.

A szántás égig ér,
barázda vacog.
Elszánt rögök
várják a napot.

Jeges göröngy
a szívem, virágzik:
aki leszakítja,
életével játszik.

A nagy finálé

Egy életmű és egy operabemutató margójára

A művészi alkotások keletkezésének története általában nem szokta érdekelni a nézőthallgatót. Az élet azonban néha olyan helyzeteket teremt, amelyeket nem lehet figyelmen kívül hag[illegible] grandiózus hangzásvilággal, színes zenekari effektusokkal — az ábrázolás tökéletes eszközévé. A mű hallatlan érdeme, hogy a történelem utolsó, elidegenedett korszakait vá[illegible] galmazást. Erre példa az első felvonást záró haláltánc örvénylő forgataga, amelynek „pokoli" vonzásából — zenei értelemben is — csak Éva tudja kivonni magát.

Aranybetűkkel...

Régen várt s most megvalósult álomként került kezembe, írója által arany betűkkel dedikálva édesapám szülőföldje kiemelkedő tehetségű paraszti írójának, *Bitó Józsefné Gera Eszternek* „szöveggyűjteményként" jellemzett könyve. Miközben forgatom, olvasgatom, dájának. Mint a nyelv és táj ismerője tudtam, ígéretes és nemes munka fog elindulni.

Gémes Eszter néni szavaival élve nékem is „zsongadozott a lelkem". Több mint tizenöt év telt el az első levél óta, amelyet követett — most számoltam csak össze — *148*

A könyvről csak megbecsüléssel lehet szólni. Szerkesztője, *Illin Klára*, Esztike barátnője és őrangyala, a helyi újság szerkesztője dicséretes munkával gondozta ezt a szöveggyűjteménynek is, kitűnő olvasmányul is szánt, szép kiállítású, reprezentatív kötetet. Tisztelet

(Folytatás az 1. oldalról)

Európa teste és lelke

országa a XXI. sz. Közép-Európájában" című előadásában azt elemezte, hogy a magyarok (és a latin kultúrájú közép-európai szomszédaink) mindig is európainak *érezték* magukat, s így csatlakozásunk is elsősorban identitásunk és méltóságunk mások által való elfogadásának a kérdése. Aligha tartható tehát az a vélekedés, hogy mi *mindig* Európának másodlagos állampolgárai voltunk (ehhez egy érdekes adalék: még - már? - Anonymus is úgy említette hazánk akkori területét, mint a rómaiak legelőjét), és, hogy leszünk. Már csak azért is, mert - s ezt Nyugaton is látják és igénylik - vannak olyan alapértékek, melyeket *mi* tudunk (tudnánk?) adni a szekularizálódott, pluralista Európának, ilyen például a hit lényegére való nagyobb figyelem. *Bolberitz Pál*, a Hittudományi Kar professzora a felületes (s ezért helytelen) pluralizmus-felfogás veszélyére hívta fel a figyelmet, mely során a valódi értékek könnyen relatívizálódnak. Ennek egyik példája, mikor a közvélemény szemében csupán az a tény is pozitívumnak látszik, ha valamely felelős vezető programjában, nyilatkozataiban egyáltalán értékhivatkozás lelhető fel, s ez jelszó szinten meg is marad. Ragaszkodnunk kell tehát az alapvető politikai, erkölcsi fogalmak pontos definíciójához, főleg az általunk vallott értékek következetes megvalósításához s mások előtt való igazolásához.

Pierre de Charentenay jezsuita, az OCIPE brüsszeli központjának az igazgatója „ottani" keresztény szemmel elemezte Európa helyzetét. Immár visszafordíthatatlannak látszik, hogy előbb-utóbb elfogadják az Európai Unió alkotmányát: ennek előkészületeként (mintegy preambulumaként) dolgozták ki az Alapvető Jogok Kartáját, melynek - gyöngéi, sőt hibái ellenére - jelentős újdonsága, hogy az nem elsősorban gazdasági, politikai, eljárástechnikai szabályok gyűjteménye, hanem abban jelentős mértékben szellemi-erkölcsi követelményrendszer került megfogalmazásra (emberi méltóság, szolidaritás, igazságosság stb.). Örülhetünk tehát közeli megjelenésének (végleges szövegét az Európai Bizottság decemberi nizzai konferenciáján fogadják el), annak ellenére, hogy e charta keresztény szempontból nézve „rosszabb", mint az Európa Tanács hasonló dokumentuma, az Európai Konvenció. Például: nem foglalkozik a nemzeti kisebbségek kérdésével - helyette általánosságban a diszkrimináció tilalmát írja elő. Nem szól az egyház, illetve a vallás fontos szerepéről, viszont szerepel benne a vélemény- és vallásszabadság. S bár a németek szerették volna, hogy a dokumentum hivatkozzék „Európa keresztény örökségére" , helyette „Európa szellemi öröksége" került a szövegbe. Pedig, mint ahogy azt a befejező előadásban *Joseph Doré* Strasbourg (s ebben a minőségében talán Európa) érseke kifejtette, az európai keresztény örökség ténye elvitathatatlan, köszönhetően a szerzetességnek, a barbár népek és fejedelmek (királyok) körében végzett - politikai-gazdasági szempontból is értékállónak bizonyuló - térítéseknek és az egyetemeknek. S ne feledjük, a mértékadó európai politikusok legtöbbje - *Robert Schumantól* kezdve *Jacques Delorsig* Európát el sem tudták képzelni keresztény eszmeiség nélkül.

A hozzászólásokból, kérdésekből (például az emberi élet fogantatása pillanatától való védelme fontosságának a hangsúlyozása, a keresztény értékrendet nem valló multinacionális érdek- és gazdasági szövetségek vélt vagy valós túlzott hatalma stb.) s az azokra adott válaszokból ugyanakkor világossá vált a feladat roppant nehézsége. Főleg az, hogy néhány éven belüli európai uniós felvételünk nemhogy célbaérés nem lesz, hanem a keresztény szociális tanításnak megfelelő európai társadalmi rend megvalósításában való aktív részvételünk - immár mint egyenrangú partnerek - igazából akkor fog kezdődni.

Szende Ákos

Szent Erzsébet rózsája

Gálaest a pesti Vigadóban

(Folytatás az 1. oldalról.)

Bár a szeretetszolgálatok hétköznapi munkáját főként önkéntesek végzik, a szervezetek fönntartásához, a rászorulók támogatásához anyagi eszközökre is szükség van. Ezek előteremtésére rendeznek gyűjtést Szent Erzsébet napján a katolikus templomokban. Így történt ez az elmúlt vasárnapon is.

Mely szervezetek tevékenysége révén valósul meg az egyház szeretetszolgálata?

Veres András püspök, a püspöki konferencia titkára elmondta, hogy az egyházon belül a Magyar Karitász és ennek egyházmegyei, plébániai csoportjai, valamint a Római Katolikus Egyházi Szeretetszolgálat végez karitatív munkát. Rajtuk kívül sok egyházi és egyházhoz közeli szervezet, alapítvány tevékenykedik. A legismertebb közülük a Magyar Máltai Szeretetszolgálat, a Kamilliánus Családok, a Kolping Szövetség. Az általuk, és más szervezetek, csoportok által végzett munka igen szerteágazó. Csak néhány a vállalt feladatok közül: lelkisegély, családsegítés, hajléktalanok ellátása, házi szakápolás, kórházlátogatás, hospice szolgálat, vasúti segély, fogyatékosok, szociálisan rászorulók ellátása. Megkülönböztetett figyelem övezi a több szempontból nehéz helyzetű cigányságot.

Veres András az idei Szent [illegible] tékelte a Magyar Karitász munkáját, beszámolt a kárpátaljai árvízkárosultak megsegítésére szervezett házépítési akcióról, s a Bácskában végzett munkáról. Bemutatott három egyházi szervezetet, amelyek a szolgáló szeretetet egy-egy sajátos szakterületen gyakorolják.

A Jó Pásztor Nővérek száz éve telepedtek meg Magyarországon, 1950-ig perifériára szorult fiatalok számára vezettek „menedékházat". 1993-tól olyan anyák részére nyitottak átmeneti otthont, akik gyermekükkel fedél nélkül maradtak, az utcára kerültek. Vallási megkülönböztetés nélkül minden rászorulót fogadnak, de feltétel a közösségi beilleszkedés, valamint a gyermeknevelés mellett munkahely keresése. A Jó Pásztor [illegible] otthon címe: [illegible] pest Zápor u. 50. Tel.: 250 39 45.

Gyengénlátó, vak és halmozottan fogyatékos gyermekek fejlesztésére, tanítására, nevelésére szentelte életét *Fehér Anna* nővér, a Vakok Batthyány László Római Katolikus Gyermekotthona, Óvoda és Általános Iskola igazgatója. Az intézményt 1982-ben alapította *Lékai László* bíboros, prímás. A hazai és német támogatással részben felújított, részben újonnan épített jelenlegi intézet 20 bentlakó és 15 bejáró vak és mozgássérült gyermekkel foglalkozik, többüknél személyre szabott módszerekkel, igen magas szakmai színvonalon. Az intézmény címe: 1125 Budapest Mátyás király út 29. Tel.: 395-8323

A Debrecen-nyíregyházi Egyházmegyében működő Keleti Karitász Alapítvány vezetője, *Gégény Béla* beszámolt arról, hogy az egyházmegye plébániáinak mintegy felében működik karitász csoport, összesen mintegy ötszáz önkéntes munkatárssal. Jelenlegi regionális karitász központok kialakításán fáradoznak, komoly támogatást kapnak ehhez a grazi karitásztól. Munkájukat nehezíti, hogy bár mindössze másfél fizetett álláshelyük van, a gyűjtések jelentős részét kénytelenek bérre és annak közterheire fordítani.

K.T. - Sz. J.

ALAPÍTVÁNYOK

[illegible] nak hozzá a martfűi Szent Tamás templ[illegible] építéséhez.

HAMISÍTOTT IMAKÖNYV

A Magyar Katolikus Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesületének [illegible]

megírva

Fellner János

Temesvárról jött,
pesti polgár lett
1841. 1842–1860
közt pesti mester

l. J. M.
Kolb kártyafestők

adatai. Függelék
Régi játékkartyák
c. könyvéhez.
(Hungarie könyvek
6.) Bp. 1939

37-915
e.t.h.

A Müemlékek

Egyházanácsunk f.
tudomásul a mélyen tisztelt

Fellner János

Budapesti Utasító

Buda, 1848.
157. l

Nagy Lajos
c. könyvből

Feldner János

Kártyafestő Pest

1841 – 1860

Nagy L.: Régi pesti és budai játékkártyák.

Tanulmányok Budapest I.

1932. 139, 140. l.

1841. okt. 18. Temesvárról jött. Pestre

Viselet.

Női ruha.

A hat különféle fökötő é
kal diszitett gallér van bem

DÉLIB
Kiadótulajdonos
31-dik száma

legalól balra: Nyomt. Lorber

Kny., mér. a papiros

Fellner János

kárhafestő

Ottmayer: Handels-
u. Gewerbs-Alma-
nach. Graz, 1842.
374-375. l

Nagy Lajos cikkéből

Fellner János

Pester Lloyd-kalender
für Schalt-Jahr
1860. 61. l.

Nan Lagos
cikkéből

I. 101

Illyefalvi: Pesti és budai polgárok 1686-1848.....l.

Név: Fellner János

Foglalkozás: kártyatsináló mester

Szárm. hely: Temesvár

Hitfelekezet: R. k. Csal. állapot: Nőtlen

A polgárjog megszerzésének időpontja: 1841 X-18

A polgárjogért fizetett összeg forintban: 12

FELNER, Joseph von, tatai vármaráru építész tanuló

J. v. F. Bécsben az akadémián építész tanuló, a Gundel-díj második fokozatát nyerte egy korinthusi fejezet a rajta levő architrav vázával. (1792, 928 l)

Preßburger Zeitung
(Genthon)

Megnyva

Fellner József

kőművespallér

Fellner Jakab

testvéröccse

lásd

Mint kőmüves

pallér dolgozott

F. Jakab mellett

Luveszprpüspvar

198 l

és lásd

a névmutatót

FELLENR és HELLMER épitészek

Jónás Dávid épitész is az irodájukban dolgozott Bécsben 1898-ig

GERLE János - KOVÁCS Attila - MAKOVECZ Imre: A századforduló magyar építészete. Bp. : Szépirodalmi, 1990 72.p.

megrova

Fellner József

épitész, épitőmester fia,
Tatáról, 1791-ben 18 éves
1792-ben Gundel-dij.

F. Jakab fia. sz.
1773. Tatán. A bécsi
képzőmű-akadémiát
tanult s 1792 Gun-
del dijat nyert.

A pápai uradalom
épitési adjunktusa
lett. Uchány Mátér-
lása

Fleischer Bécs 41 l.

téleitervrajza fam
mű adt

212, 213.
Lukaszis-Pfeiffer

1791
18
1773. szül. Tatán

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

magiria

Fellner József

órás Pesten

üzlete a Ferenciek terén

volt. Pesten tületett,

1823. pil. 26-án polgár,

1819-ben kéri a kisórások

köze való felvételes.

Mestere Heckel Antal,

kinél 1814-töl négy évig

tanult.

Y: M. órák Bp. 1943

Pritz. 53. l.

Sz. Cormeillesben 1789 novemb
mellett 1851

1278. *Kossuth Lajos.*

Egész alak, kissé jobbr
Jobb kezében, a melylyel p
hezedik, tollas nemezkalapo
Öltözete : bársony gallérú f
és pantalló.

Daguerreotypia, préselt bő
— Lelt. sz. 1278. — Vétetett
700 K-án (1132–910). — Kifiz
Elszámoltatott 1910 július 8-án
jóváhagyta az 1911 márczius 11
(484–911).

Jegyzet. Tokján Ruttkayné
ber 25-iki bizonyítványa van, a
néhai Kossuth Lajos tulajdona

Fellner Jósef
pesti órás

Biedermeier órája 1830 körül

Pritz
VIII. tábla
34. n.

lásd 53 l.
életrajz

34

Fellner József

órás Pest

utazó órá 1830 körül

irod

Régi magyarországi órások

Csányi Műbarát, 1921

100. l.

Fellner József

órás, Pest 1810

lásd

K: A régi Buda és Pest iparmű-vészetének kiállítása

Lay Bpest iparmű kiáll

47. l.

Iparm. Muz.
Bp. 1935.

1009. KÉT KANDELABER, öntött bronz, részben aranyozva. Négyzetes tagozott talapzaton egyiptomi nőalak, fején 10-águ karos gyertyatartóval. Francia, empire.
M. 120 cm.

1010. LOVAG ÉS HÖLGY, öntött bronz szobrocska, négyzetes talapzaton. Bécs (?), XIX. sz.
M. 19 cm.

1011. KANDALLÓ-ÓRA, aranyozott bronz, négyszögü talapzaton, a négyszögü óratok mellett ifju áll kezén galamb, mellette lant. Francia, empire.
M. 23 cm.

1012. UTAZÓ-ÓRA, sárga réz, fent félkörös óratokkal, vésett homloklappal. Jelezve: *Joseph Fellner in Pesth.* Magyar, 1830—40.

1012a KÉT KAROS GYERTYATARTÓ, öntött és aranyozott bronzból; ülő Ámor kezében bőségszaruból kiágazó virágcsokor, hétágu gyertyatartó.

1013. KÉZI TÜKÖR, aranyozott bronz, domboru diszitéssel, kerek tükörrel. Francia, XIX. sz.

1014. KARTUS ÓRA, trébelt diszü réz számlappal. Jelezve: *Johan P. Lang Inn Gratz.* Osztrák, XVIII. sz.

1015. PLAKETT, öntött bronz, táncoló puttókat ábrázol. Fekete fakeretben. Német, XIX. sz.

1016. SZÁRNYAS OLTÁRKA, aranyozott réz, áttört kétszárnyu ajtóval, rajta Szt. József és Nep. Szt. János alakja. Osztrák, 1850 k.

1017. KÉT OLTÁR-GYERTYATARTÓ, ezüstözött pléh, Louis XVI. stilusban. Magyar, 1800 k.

1018. NAGY TÁL (áldozati edény), öntött bronz. Négyzetes teste, négy oroszlánfejes, hajlott lábon áll. Oldala részben felhős rajzu, áttört diszitésü. Mindegyik oldalra egy karélyos, palmettaidomu rekeszzománcos lap borul, türkiszkék alapon, szines palmettás és leveles rajzzal. China, XVI—XVII. sz.
Mag. 25 cm. Átm. 37 cm.

1019. FÜSTÖLŐ, aranyozott bronz, cloisonné disszel és fedővel. Mozsáralaku teste három elefántfejidomu lábon áll, két oldalán hajlott, vésett diszü fül emelkedik. Testét türkiszkék alapon szines, stilizált virágos és indás cloisonné-disz boritja. Peremén meander-disz fut körüli China, XVIII—XIX. sz.
Mag. 27 cm.

1020. NAGY FÜSTÖLŐ (áldozati edény), sárga réz, gazdag rekeszzománc (cloisonné) disszel. Régi bronzfüstölő mintájára készült. Négyszöges, négy, csipkézett, ives lábon áll, négyszögü testén bordák állnak ki; közben türkiszkék alapon kék, zöld, piros, sárga, fehér cloisonné disz látható, meanderes és lángnyelves rajzal, mindegyik oldalon egy-egy szempár. A boltozatos és áttört fedőn Fo-kutya ül, golyóval, két oldalt egy-egy felnyuló kengyeles fül emelkedik. Fenekét és a lábakat türkiszkék alapon perzsa-modoru indás rajz disziti. China, XVII—XVIII. sz.
Mag. 47 cm.

1021. KÉT DISZTÁL, cloisonné, szines, kék alapon, az egyiken két játszó gyermek kutyával, a másikon hógomolyt hajtó három gyermek van ábrázolva. Japán, XIX. sz.
Átm. 30 cm.

989. KÉT VÁZA, cloisonné, barna, sárga, szürke és fekete alapon lepkék, rozetták és madarak. Japán, XIX. sz.

990. KÉT FEKVŐ ALAK, öntött bronz, sötét patinával, négyszögü fekete márványtalapzaton. Olasz, XVI. sz.
H. 23—25 cm.

991. FESZÜLET, a kereszt tölgyfa, a korpusz öntött bronz. XIX. sz.
M. 32 cm.

992. KÉT VÁZA, cloisonné, palack-alak. Gömbös testén kék alapon két sárkány. (Hibás.) Japán, XIX. sz.

993. RENAISSANCE KERESZT-ÓRA, aranyozott réz, vésett diszitéssel. Talapzata kerek, tagozott, dobalaku teste ivsorosan áttört, felette feszület emelkedik Mária és János alakjával. A szerkezet jelezve DECOVICNY . A . PARIS . 1724. Német (Augsburg), XVII. sz. e.
M. 31,5 cm.

994. SZILÉN EDÉNYT EMEL, öntött bronz. Pompéji lelet mása.

995. PLAKETT, öntött bronz, vasmunkás fejét ábrázolja. Jelezve C. *Meunier*. Falapon. Belga, XIX. sz. 22—17 cm.

996. OLASZ LEÁNY (Nelly), öntött bronz, leányfej négyzetes márványtalapzaton. Jelezve Ed. Rossi, Napoli. Olasz, XIX. sz. v.

997. A SEBESÜLT, öntött bronzszobor, álló férfialak fejét beköti. Jelezve „Liipola 1908." Finn szobrász.

998. IFJU FÉRFI SZOBRA, öntött bronz, kerek talapzaton. Görög szobor mása.

999. KÉT OLTÁRGYERTYATARTÓ, ón, háromszögü csigás talppal és baluszteres szárral. Német, XVIII. sz.

1000. PISZTOLY, diófaagyán csontberakás állat és lovasalakokkal, kerekes závárzattal. Német, XVII. sz.

1001. A LEBEGŐ HERMESZ, öntött bronz. Giovanni da Bologna műve után készült régi másolat. (A Marczibány gyüjteményből származik.) Olasz, XVII—XVIII. sz.

1002. HAJLÉKTALANOK, öntött bronz szobor. Mintázta Gárdos Aladár. Magyar, modern.

1003. CÉGÉRTARTÓ, kovácsolt vas, aranyozva. Magyar, XVIII. sz. v.

1004. ÖREG HÁZASPÁR, öntött bronz. Olasz, XIX. sz.

1005. KÁDÁRCÉH-PALACK, ón, sulyokalak, egyik oldalán domborműben a pihenő szt. család, másik oldalán német felirat. Lánccal. Német, XVIII. sz.

1006. ASZTALI ÓRA, sárga réz, aranyozva, négyzetes alak, négy gombos lábon áll, fedőlapján vésett diszités. Egykoru bőrtokban. Magyar, XVII. sz.
Old. 8 cm.

1007. KAPUSZEMÖLDÖKRÁCS, kovácsolt vas, ives zárásu, gazdag barok diszitéssel. Magyar, XVIII. sz.

1008. KANDALÓ-KÉSZLET, öntött bronz, részben aranyozva. Kerek talapzaton ülő puttó a dobalaku órát tartja. A két girandolon egy-egy amorette rózsacsokor idomu háromágu gyertyatartót hord. Az óra jelezve Hry. DASSON. Francia, Louis XVI. stilusban.

Fellner
óráś Pest

1824. VÁZAALAKÚ ÁLLÓ ÓRA, ZENÉLŐ SZERKEZETTEL, fekete fa, aranyozott részletekkel. Jelezve: *Fellner, Pest.* 60.—

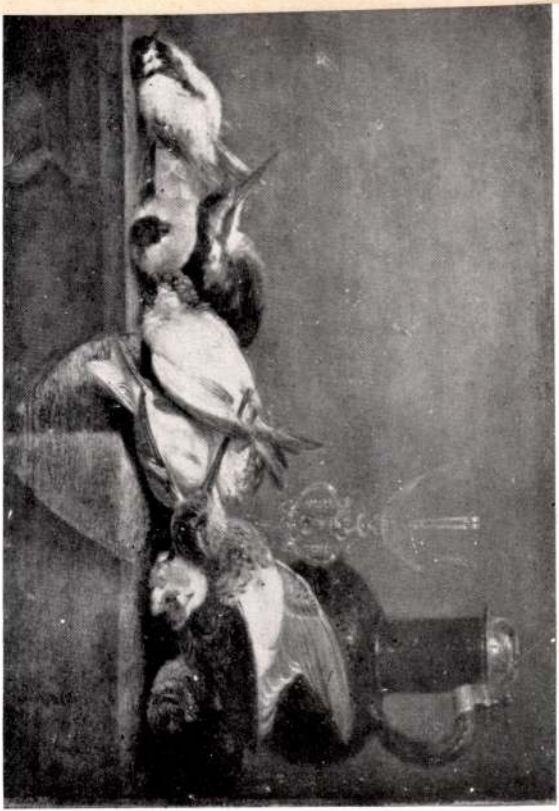

Almásy-Teleki VI. 1941

3.

V

Fellner

pesti órás

d.

Árv. Csarnok 112. ankc

kál

bev. és vegyesek

Gerecze: Pécs, oltársátor

Fellner László

1876

l.

Gyerekrajzai

262 db.

Fellner) rajzoló)

Felner László, ~~festő és rajztanár~~; szül. 1844-ben. 1867—1872-ig a sümegi reáliskolánál működött.

A sümeg-városi áll. segély. reáliskola XXVI. értesítője 1882—83. Szombathely, 1883. 32. l.

Gerecze Péter: A Műemlékek Orsz. Bizottsága rajztárának jegyzéke.
Forster Gy. Messzág-műemlékei I. k.
Bp. 1905. 162 h.

Felner László

festő és rajztanár

L.

Szendrey-Szentmányi

478. l.

647 - 661. Ismeretlen festő.
A XIX. századból.

647. Guyon Rikhárd fia.

Csaknem derékig és szemi ~~kissé ba~~
sziti magyar czimerrel. Középütt elvász
kissé kivágott és nyaka meztelen.

Vászon, méretei 62.5: 46.
Az 1848/9-iki szabadságha
Átvétetett az 1896: IV. 8

647(

904: V. 4.

Mathias Feldegg,v.Fellner,pénzverőmester M.D.K.

1623.máj.12.-én II.Ferdinánd engedélyt adott a pozsonyi pénzverő felállitására,az ő és Mathes Hueber wardein vezetésé alatt. 202.o.

Huszár Lajos: A pozsonyi garasok 1623-1624. 201.o.

Moõia Archaeologica,XVII.1965.Múzeumi Ismeretterjesztő Központ.Bpest

Mathias Fellner v.Feldegg,pénzverőmester

1623.máj.12.-én II.Ferdinánd engedélyt adott a pozsonyi pénzverő felállitására,az ő és Mathes Hueber wardein vezetése alatt.202.o.

Husszár Lajos: A pozsonyi garasok 1623-1624. 201.o.

Folia Archaeologica,XVII.1965.Múzeumi Ismeretterjesztő Központ.Bpest

FELLNER Jakab

Marosi László: Emlékezés Fellner Jakabra = Magyar Építőipar, 50, 2000, 7-8. 235-240. ill

08

denciájában.

Feltner Sándor

I. Hidegkuti út 7242
hrsz. emeletes nyaraló

Vállalkozók Körlapja
1906 jul. 11.
(Magánépítési enge-
délyek Budapesten.)

Fellner Sándor

A bp-i Horváth Mihály téri bérház, a szerb főiskolai hallgatók intézete; a Veres Pálné u-i Thökölyanum, a lengyeli és a diósjenői kastély.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867–1967. Budapest 1970.

341

Fellner Sándor

Tscherne Ferenc részére
Krisztina-körút 91. sz.

terverte fenti.

Építő Ipar. 1912. 210
l. (Magánépítési engedélyek.)

1193, 1170,
1194
1195
1207, 1205, 1211,
1185, 1186
1037, 1039
1188, 1183, 1184, 1179, 1180
1186
1187
1046, 1043, 1041,
1192, 1198, 1199, 1199,
1190, 1191, 1197, 1196,
1038
1203, 1206, 1204, 1201,

Fellner Sándor

Vas. Ujs. 1881. 105. l.
(Mezőtúri kaszinó
és bazárépület; Egy-
vel.)
fenti tervezte

Hier sind die Dokumente künstlerischen Schaffens
Stämme im vorwiegend deutschen Raum seit der er
zusammengetragen; sie reichen über 20 000 Jahre
bis zu den Jahrhunderten der Völkerwanderung un
In einer reichen Fülle von Abbildungen wird das v
Material vor unseren Augen ausgebrei

MDK

Fellner Sándor

Avar-u. 12981. hrsz. haromemeletes haz;
terv. Fellner Sandor.

Cikk: A magánépitési bizottságnak maj.2-an tartott ülésén új épitkezésre nyert engedélyt.

Epitő Ipar, 1910.máj.8. 19.sz. 204.l.

M.D.K.

Fellner Sándor, Operti építész

tervei szerint a debreceni Kereskedelmi és Iparkamara bérbázára hiirtár a versenytárgyalást

Bauzeitung für Ungarn, Bp. 1891. XX.évf.

ápr. 1. sz. 74. old.

M.D.K.

Fellner Sándor, épitész

(Budapestről) tervezte a debreceni vásárcsarnokot.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1890. XI. évf.
nov. 11. sz. 1. old.

M.D.K.

Fellner Sándor
(bpesti) építész

tervei alapján a bexter-
cebányai takarékpénztár di-
szes hétemeletes házat épít-
tet.

Vállalkozók Lapja, Bp.1896. XVII.évf.

máj. 5. sz.3 old.

MDK

Fellner Sándor

épi tész

Munkáinak kerámiai kivitelezésével /ill. kikisérletezésével kapcsolatban dolgozott a Zsolnay-gyárban.

48.o.

NIKELSZKY GÉZA : A Zsolnay gyár művészete.

Pécs. 1959.

MEK

Fellner Sándor, épitész

zsunkái keramikai kivitele miatt a Zsolnay-
gyárban időzött.

Héjjné Détári Angéla : Tallózás egy magánygyüjte-
ményben.
Mův. Ért. 1956. V. évf. 2-3. sz. 176-180.o.

177.o.

Nic: Tortalan jegyzet is sudor egyetlen!

FELLNER Sándor

LEGÁNY Dezső: Liszt Ferenc lakása a régi Zeneakadémián. = Budapest, 1983/7. 30-31.p.

Liszt szobájának tervezője ennek részletes ismertetése.

LEGÁNY DEZSŐ

Liszt Ferenc lakása a régi Zeneakadémián

Bármely háznak ketten adhatnak rangot: aki építi és aki lakja. Nem a tulajdonoson múlik a rang, sőt, azon legkevésbé.

A pesti Hal tér 4. számú ház Friedrich Ferenc vívómester birtokában volt, amikor az állam bérbe vette zeneakadémiának, és Liszt Ferenc 1873. október 30-án meg is érkezett ide. Az ő beköltözésével nyert rangot zenetörténetünkben a ház.

Lakásának beosztásáról, berendezéséről szűkszavúan, mégis elismerőn azt írta Sayn-Wittgenstein Carolyne-nak: „*Új lakásom jobban tetszik nekem, mint az, amelyben az elmúlt két télen laktam. Nyugodtabb és nagyon központi fekvésű, az első emeleten és két lépésnyire a városi plébániatemplomtól, mely a város fő és legjobban karbantartott temploma.*"

Két évvel később, 1875. november 14-én ebben a házban nyílt meg a Zeneakadémia, Erkel Ferenc felavató beszédével, mely éppen a távollevő Liszt lakásában hangzott el. Bizonyára akörül költözött a Hal tér 4. szám alá Ábrányi Kornél zenetörténész, a Zeneakadémia titkára, akinek Liszthez hasonlóan az állásával lakás járt az épületben.

1878. december 28-án Ráth György, az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat igazgató-választmányának elnöke, mint bérbeadó, és Kossuth Péter közalapítványi kir. ügyész, mint bérbevevő, szerződést kötöttek, mely szerint a Sugár út 67. szám alatt épülő ház 1—3. emeletét, padlását és pincéit a közalapítványi kir. ügyigazgatóság a csatolt vázlatrajzok alapján 1879. augusztus 1-től 1885. augusztus 1-ig, évi 6600 forintért bérbe veszi az Országos Zeneakadémia részére, illetve elhelyezésére. (Később rendszeresen meghosszabbították a bérletet, egészen 1907-ig, a Zeneakadémia mai, Liszt Ferenc téri épületének elkészüléséig.) A két példányban készült vázlatrajzok és szerződés egyrészt a bérbevevőkhöz kerültek, másrészt a bérbeadónál maradtak, s ma is megvannak, ha a Képzőművészeti Társulat egykori irattárát megőrizték.

A székházat 1879. augusztus 4-én adták át az építkezés vezetői (Lang Adolf tervező-építész helyetteseként Schickedanz építész, Wechselmann Ignác kivitelező-vállalkozó helyetteseként pedig Havel építőmester) a Képzőművészeti Társulat bizottságának (Schlauch Lőrinc püspök, Pártos Gyula építész, Keleti Károly) és a közoktatásügyi minisztériumnak. „*A csinos négyemeletes épület alig kilenc hónap alatt készült el, és ezzel a művészetnek szentelt sugárúti középületek csoportja teljes lett*" — írta a Pesti Napló. Az épület mintegy százezer forintba került. A Képzőművészeti Társulatnak nem volt ugyan kellő anyagi alapja, de „*Ráth Györgynek kiváló érdeme, hogy a kezdet nehézségei dacára hozzáfogott a terv megvalósításához. Ez úgy vált lehetségessé, hogy a kormány az épületet a zeneakadémia részére hat évre bérbe vette... Azonfelül a társulat bérbe fogja adni a földszinti szép helyiségeket a magyar művészek klubjának — majd ha ez megalakul. Az első emeleten három gyönyörű utcai terem a szükséges mellékhelyiségekkel Liszt Ferenc lakása lesz. A második emeleten Erkel Ferenc fog lakni... Augusztus hó folyamán Erkel elfoglalja a számára kijelölt lakást.*"

Erkel 1883. május 1-ig lakhatott ott. Akkor miniszteri utasításra ki kellett költöznie, hogy az általa elfoglalt lakosztályt oktatási célokra használhassák, az igazgatói szobát pedig az intézet rendelkezésére kellett bocsátania. A 73 éves Erkel attól kezdve 10 év múlva bekövetkezett haláláig a Király utca 84. alatt lakott. Illő volna utolsó lakhelyét emléktáblával megjelölni.

A padlástérben (az úgynevezett negyedik emeleten) kiképzett műtermet a Képzőművészeti Társulat 1879-ben először Lotz Károly rendelkezésére bocsátotta. A művész kartonokat készített itt a kormány megbízásából egy terjedelmes festményhez, mely paripákat ábrázol a kisbéri ménesépület nagytermében.

A Zeneakadémia hamar beköltözött az épületbe, melyet Vén Zsuzsa a Budapest ez évi 3. számában szép képekkel ismertetett. A beiratkozásokat 1879. szeptember 9—15. közt, majd 17-től a felvételi vizsgákat már ott tartották, s azután, természetesen, a tanítás is itt indult meg. Október 30-án a minisztérium utasította Erkelt, a Zeneakadémia igazgatóját, hogy a bérlemény a Friedrich-házban a Hal tér 4. szám alatt 1879. november 1-én megszűnvén, Liszt Ferenc zeneakadémiai elnök és Ábrányi Kornél rendkívüli tanár s titkár ott levő lakását kellő időre számolja fel, és gondoskodjék Liszt bútorainak ideiglenes elhelyezéséről.

Liszt akkor a Villa d'Estében tartózkodott, Tivoliban, s onnan — Velencében megpihenve — 1880. január 15-én érkezett meg. A tanév egész itt töltött idejére a Hungária-szállóban foglaltak le számára három szobát; óráit is itt tartotta, mert zeneakadémiai lakása, mint akkor írták, még nem száradt ki. Ez nehezen hihető. Ha a műterem, minden tanterem és Erkel lakása már negyed évvel korábban használható volt, Liszt lakásának is készen kellett volna lennie. Ezt azonban a mellette lévő hang-

A Magyar Salon eredeti rajza. * LISZT FERENCZ DOLGOZÓ-TERME BUDAPESTEN. Szécsy Gyula eredeti felvétele.

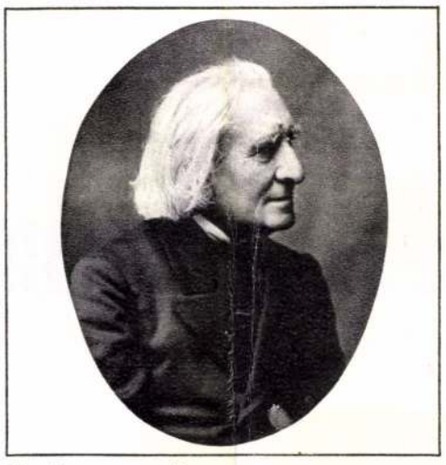

Liszt Ferenc portréja...

versenyteremmel együtt különös gonddal kívánták megtervezni, s ehhez idő kellett.

Liszt lakásának belső tervezésével és berendezésével az akkor 23 éves *Fellner Sándor* építészt bízták meg, aki 1879-ben érkezett haza, párizsi tanulmányi évei után. Liszt lakása két szobából és egy háromablakos — helyesebben kétablakos és az erkélyre üvegajtóval nyíló — fogadóteremből vagy szalonból állt. A fogadótermet Fellner pávakékre kárpitoztatta, s a mennyezetet 16. századi díszes, világos alapra festett ékítményekkel díszítette.

A fogadóteremből négy ajtó nyílt: három a folyosóra, illetve Liszt lakosztályába, a negyedik közvetlenül a hangversenyterembe. Az ablakokkal szemben, a folyosó felőli falnál márvány kemence állt s egy úgynevezett kályhapad, hervadtzöld színű, keresztöltéses hímzéssel. A terem közepét pompás nagy szőnyeg borította — Apponyi Albert, Mihalovich Ödön és Harkányi Frigyes közös ajándéka. A mennyezetről lefüggő szép gázcsillárról a Mocsonyi fivérek gondoskodtak. A Bösendorfer által felajánlott két zongorát a Sugár útra nyíló ablakok közelébe állították fel, a terem jobb felében. Ugyanoda került, az oldalsó fal mellé, Liszt harmóniuma, melyet a Hal téren felszámolt lakásból hoztak át.

A Fellner által II. Henrik stílusában tervezett bútorzat négy karszékből, két székből, egy úgynevezett x-ülésből, egy ottománból és egy játékasztalból állt. A bútorok látható fa részei ó-tölgyfából (old oak) készültek, s ilyen színre mázolták a lakás ajtajait és ablakait is.

Két karszék barna bőrrel és pávakék plüssel, a másik kettő sötétzöld bőrrel és sötétvörös plüssel készült. A két székhez pávakék plüsst használtak fel, akárcsak a barna bőrrel készült x-üléshez. Fellner újítása, volt, hogy bőrt alkalmazott a plüss mellett. Előnynek tekintették, a komoly jelleg megőrzésén kívül, hogy rajtuk az ülés kellemesebb, mint a bársony bevonatú ülőbútorokon.

A játékasztalt sötétvörös plüss díszítette, amelyet egy pompás asztalterítő fedett: arannyal átszőtt barna kelme, a sötétvörös plüssön gobelinöltések. A gyönyörű ottomán arannyal áttört barna szövettel és vörös plüssel készült, melyre négy vánkost tettek: három sötétvörös és egy pávakék alapszínűt, mindegyiket lapos öltésű hímzéssel ékítve. A két zongoraszék ülése selyemmel átfont nád volt, mert Liszt nádfonatú széken szeretett zongorázni; de egyébként e két széket sötétvörös plüssön keresztöltéses hímzés díszítette. A Sugár útra nyíló két ablakot s az erkélyajtót igen eredeti függöny takarta, lapos öltésű hímzéssel és tejföl színű csipke store-ral.

Minden hímzést egy hölgytársaság készített: Blaskovics Miklósné, Csapó Vilmosné, báró Eötvös Lorándné, özv. Baschné Földváry Emília, Guttmansthal-Benvenuti, Jahn Luiza, özv. Karlovszky Zsigmondné, gróf Nemes Sándorné (Ransonnet-Villez Eliza) festőművész, Pulszky Polyxena, Pázmándy Dénesné, Végh Jánosné, Wrede hercegné, gróf Zichy Nándorné és lánya, valamint gróf Zichy Gézáné. Az x-szék hímzésmintáját Fellner tervezte, minden egyéb hímzés magyar mintákhoz igazodott, melyekkel Pulszky Károly, az Iparművészeti Múzeum igazgatója ismertette meg a hölgyeket. E művészi kivitelű hímzések mintái igen elütöttek az akkor divatos szalonok díszítéseitől. A régi magyar minták fölelevenítését a kortársak szerencsés gondolatnak találták, s úgy vélték, örvendetes lenne, ha azok más előkelő szalonokba is elterjednének. Fellner eleve úgy tervezte a bútorzatot, hogy a női kézimunkáknak nagy szerep jusson, mégis sikerült elkerülnie a hímzések túlhalmozódását a bútorokon.

A lakás többi része viszonylag puritán egyszerűséggel berendezett ebédlőből és hálószobából állt. Díszítésükről Veres Kálmánné és özvegy Fábryné gondoskodott. Veresné imaszámolyt készített a hálószobába; arra helyezték az imakönyvet, melyet Liszt 1869-ben IX. Pius pápától kapott, a kulcsot, mellyel bármikor bejuthatott a Vatikánba és a tulajdonát képező néhány értékes reneszánsz bronzöntvényt. Talán ebbe a szobába került a Wohl nővérek által ajándékozott nagy asztali lámpa is. Az ebédlőben, az ahhoz tartozó bútorokon kívül egy vörös posztóval bevont almárium állt azoknak a koszorúknak és üdvözlő iratoknak, melyekkel Lisztet hosszú művészi pályáján kitüntették.

1881. január 15-én Trefort miniszter és Haynald érsek megtekintette Liszt lakását. Fellner kalauzolta őket. Ekkor bízta meg őt a miniszter a Zeneakadémia nagytermének stílusos díszítésével és berendezésével. Aznap indult el Liszt Rómából. Útközben megpihent Velencében, s onnan Trieszten és Fiumén át gyorssal egyhuzamban 29 óra alatt tette meg az utat. Lakását érkezésére és a következő két napon is elhalmozták virágbokrétákkal. Még aznap, január 20-án ezt írta Sayn-Wittgenstein Carolyne-nak:

„Ma reggel érkeztem... Zichy Géza és Ábrányi vártak az állomáson s elvezettek tágas lakásomra, mely tökéletes ízléssel van díszítve. Tudja az újságokból, hogy körülbelül tíz hölgy díszítette föl karszékeimet és kanapéimat hímzéseivel. Pompásak, hercegi palotához méltóak... Több barátom gondoskodott a szőnyegekről, amelyek harmonizálnak a függönyökkel s a lakásomban felaggatott és rögzített kedvességek szimfonikus egészével. Valamennyit fölülmúlja az a nagyon értékes és nagyon drága talizmánszőnyeg, amelyet Maga hímzett Weimarban — mindig a falon függ az ágyamnál, s ezen napközben a Hohenlohe bíboros adományozta szép virágos terítő nyújtózkodik. A Maga porcelán csokortartó antifonáriuma a szalonasztalt díszíti — Wrede hercegnő ajándéka —, és így jó társaságban van a maga Lassarre-kötete, Notre-Dame de Lourdes."

A Liszt lakásával szervesen összefüggő hangversenytermet már korábban, 1880. március 14-én felavatták Liszt jelenlétében, a legkiválóbb növendékek matinéjával. A tanári karból egyedül Erkel működött közre egy-egy Liszt- és Rubinstein-dal zongorakíséretével. A matinét ismertető cikkek szerint az egyik oldalon négy-, másikon háromablakos hangversenyterem jó akusztikájú, s háromszáznál több hallgató kényelmesen elfér benne, de a mellékterem is —, mely Liszt szalonja lesz — megtelt művészekkel és a Zeneakadémia tagjaival.

...egyik karszékének hímzése

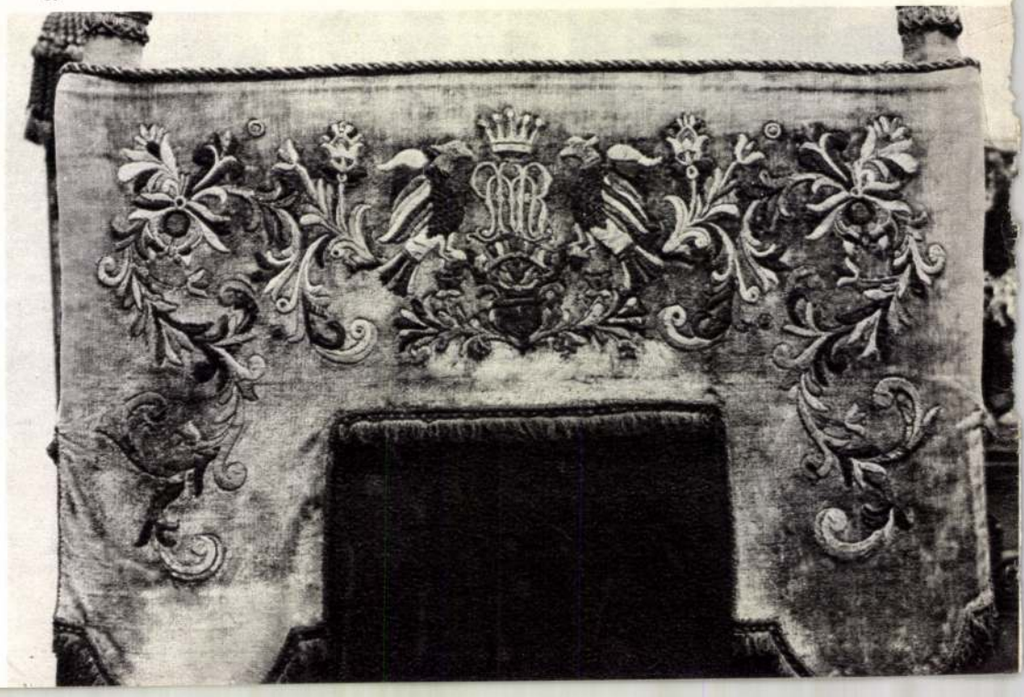

Ettől kezdve Liszt itthon létekor gyakran nyitották egybe hangversenykor Liszt szalonját és a hangversenytermet.

„Akár egy methodista templom: olyan benyomást tesz reánk a sugárúti zeneakadémia nagy terme, szürkés [helyesebben halvány szürkészöldre festett], ékítetlen falaival, magasan fekvő ablakaival, puritán egyszerűségével. Felső részén áll az emelvény, két Bösendorfer-féle zongorával" — írta a tudósító, az 1881. március 20-i növendékmatiné alkalmából.

Nincs mód itt a hangversenyteremmel foglalkozni. Néhány részlet mégis figyelmet érdemel. Fellner nyilván nyomban a megbízás után nekilátott a tervezésnek. Ezzel függhetett össze az az 1881 áprilisának közepéről való hír, mely szerint a hangversenytermet nagy falfestmény fogja díszíteni, s annak tervezésével és megfestésével a közoktatásügyi miniszter Székely Bertalant bízta meg. Témája egy görög tárgyú eleüziszi ünnepi menet, amit a sajtó részleteiben is ismertetett. A nyár derekán a hír tovább bővült: Fellner az építendő orgonát és a pódiumot a terem Sugár úti homlokzatára tervezi (eredetileg tehát nem ott volt a pódium), hogy arra Liszt lakásából is fel lehessen menni. A vele szemben lévő keskeny falat díszíti majd Székely Bertalan nagy freskója.

1881. december 9-én Trefort miniszter visszavárólag megküldte Schlauch püspöknek, a Zeneakadémia igazgató tanácsa elnökének Fellner terveit és költségvetését a Zeneakadémia hangversenyterméről, és értesítette Schlauchot, hogy a képviselőház pénzügyi bizottsága csak 2500 forintot ajánlott meg, ezért *„egyelőre csakis a terem falainak ülőkkel ellátott és esetleg el is távolítható és más teremben elhelyezhető faburkolata fog a jelzett összeg megszavazása esetén a jövő év folyama alatt az orgona felállításával lehetőleg egyidejűleg megkészíttetni."* A falakat fél emelet magasságig borító tölgyfa burkolat tehát ugyanúgy Fellner Sándor elgondolása és terve volt, miként az is, hogy az orgona külsejét reneszánsz stílusban, tölgyfából készítse Csepreghy János műasztalos, további 2461 forintért — nyilvánvalóan Liszt szalonjának stílusához igazodva.

A hangversenyterem rekonstrukciójakor jó volna pár kérdést gondosan tisztázni. 1881—82-ben bizonyára pénzügyi okokból nem bízták meg végleg Székely Bertalant a freskó elkészítésével. Nem történt-e ez meg később? Nem maradtak-e Székely Bertalantól az „eleüziszi menetre" utaló vázlatok? Nincs-e mégis a falsíkon későbbi tatarozások során elfedetten valamilyen freskó? Megvan-e az 1944 novemberében elhunyt Fellner Sándor hagyatékában a Liszt lakására és a hangversenyteremre vonatkozó dokumentáció? Továbbá: a Képzőművészeti Társulat korabeli iratanyagában fennmaradt-e Lang Adolfnak valamenynyi zeneakadémiai tervrajza — a minisztériumé ugyanis elpusztult.

...és imazsámolya

Liszt lakásáról még egy hiteles korabeli leírás és kép maradt, 1886 márciusából, Liszt utolsó budapesti tartózkodásának idejéből Ábrányi Kornél tollából. Ez részben kiegészíti, másrészt kissé módosítja az 1881-i ismertetéseket. E szerint Liszt dolgozó- és hálószobája maga is kiváló érdekű kis múzeum. Itt található pár száz kötetre menő házi könyvtára. Íróasztalán s a mellette álló kisebb-nagyobb asztalokon művészeti és levelezési igényekre szolgáló készletek, míg az íróasztal felső támláján arcképek és más kedvelt emléktárgyak találhatók, afölött pedig, a fal szögletfülkéjében, Szent Erzsébet márványszobra áll, a falakat portrék, tájképek s egypár humoros rajz fedi. Ágya felett értékes szőnyeg, oldalt házi imazsámolya látható. A Bösendorfer-féle, kétoktávos, kihúzható s csak halk hangot adó zongoraasztalon pedig folyóiratok, kották, partitúrák hevernek. Egy nyugágy egészíti ki a szoba bútorzatát, Liszt pihenőhelye. Az ebédlőben áll az elhunyt meghitt barát, Schwendtner Mihály apát mellszobra s két fel nem tűnő — mindig zárt — üveges szekrény, melyek pompás kötésű díszkiadásokat, emlékkoszorúkat és más reliquiákat rejtenek magukban. *„Ha Liszt író- s hálószobáját kis múzeumnak neveztem: úgy szalonjára méltán ráillik a ritka becses és értékes különlegességek gyűjteményének a neve"* — folytatja Ábrányi. Miután röviden summázza az 1881-ben ismertetett bútorzatot, hímzéseket és egyéb értéktárgyakat, rátér arra, hogy a falakon függő nagy értékű képek közt különösen kitűnik Gustave Doré két crayon-rajza, amelyek a Dante szimfónia és a Szent Ferenc a hullámok felett című zongoraművet illusztrációjául készültek. A kettős billentyűzettel ellátott Erard-féle harmónium-pianinó felett Sophie Menter életnagyságú, színezett arcképe látható. Az egyik sarokban a bécsi Beethoven Comité által ajándékozott miniatür Beethoven-bronzszobrot helyezték el, melynek eredetijét részben Liszt 1877-ben Bécsben adott hangversenyének köszönhették. Ugyancsak a szalonban van — két, Sophie Menter által adományozott igen szép szekrényben — Liszt válogatott zeneműtára; ez azonban csak kis része a kottáinak. A két szekrény közt áll a Bösendorfer-zongora, melyen Liszt tanítványai mutatják be képességüket a mesternek. A szalonból nyíló hangversenyteremben helyezték el az amerikai Chickering-cég mesteri kidolgozású zongoráját, amelyet tiszteletük jeléül küldtek Lisztnek, de amelyen csak ritkán játszott.

Az 1881-i és 1886-i leírások alapján Liszt *teljes* lakását az eredetinek megfelelő hűséggel rekonstruálni kellene. És lehet is. Ehhez kitűnő támpont a Zeneművészeti Főiskolán őrzött Liszt-hagyaték, az eredeti berendezési tárgyak, a róluk készült leltárak és Bartha Dénesnek az 1936. évi kiállításhoz írt katalógusa. Az egykori adományozók leszármazottai is bizonyára megtennék, hogy a tulajdonukba visszakerült, de száz éve a Liszt-lakásban volt értéktárgyak, bútorok visszajussanak arra a helyre, ahol valaha Liszt élt közöttük. Ami pedig végleg elveszett, azt a meglévőknek mintájára, a régi leírásokhoz igazodva, híven el lehet újból készíteni. Ez semmit nem vesz el az egész lakás hiteléből. A háborúban elpusztult hídjainkat, műemlékeinket, középületeinket is számos új elem beépítésével állították eredeti értékükben helyre. A weimari Liszt-házban például a szobaelválasztó függönyök nem a száz évvel ezelőttiek, hanem azok mintázatához és színeihez pontosan igazodva Kőszegen készültek.

Budapest egyik fontos zenetörténeti és idegenforgalmi értéke a Bartók-emlékház. Az lesz az érintetlenül megőrzött Kodály-lakás is. Ennek közvetlen közelében hitelesen és magas színvonalon lehet helyreállítani Liszt egykori lakását a hangversenyteremmel együtt. Évszázados mulasztást teszünk ezzel jóvá. S miközben Liszt emlékének maradandóan hódol, önnön szépségét is fényesebben csillantja meg Budapest.

Források, hivatkozások:
Liszt 1873. X. 31-i levele: La Mara: Franz Liszt's Briefe. VII. — 1878. XII. 28-i szerződés: VKM 7163, 1879. III. 22. — Pesti Napló: 1879. VIII. 5. kiegészítés: Fővárosi Lapok VIII. 6. — Miniszteri utasítás Erkel kiköltözésére: VKM 2541, 1883. I. 21. — Lotz Károlyról: Magyarország, 1879. X. 10. — Vén Zsuzsa: A régi Zeneakadémia. „Budapest" 83/3, p. 42—44. — Minisztériumi utasítás a Hal tér 4. alatti Liszt-lakás felszámolására: VKM 30396, 1879. X. 30. — Apponyi, Mihalovich, Harkányi és Mosonyiék ajándékai: Fővárosi Lapok, 1881. I. 15. és I. 20. — Liszt 81. I. 20-i levele: Hankiss János: Liszt Ferenc válogatott írásai. Bp. 1959. II. p. 741. — A hangversenyterem 1880—81-ben: Fővárosi Lapok, 1880. III. 16. és 1881. III. 22. — Székely Bertalanról: Fővárosi Lapok, 1881. VII. 23. — Trefort 81. XII. 9-i átirata Schlauchnak: VKM 1881/17981. — Csepreghy Jánosról: VKM 23690, 1882. VIII. 3. — Liszt lakása 1886-ban: ld. Ábrányi Kornél: Liszt Ferenczről. Magyar Salon, 1886. március, p. 562—69.

VÉN ZSUZSA

Az utolsó szó jogán

Aranykéz utca 6.

Előfordulhat-e az ma, amikor ajtókat, lámpákat, korlátokat mentenek meg a pusztulástól, hogy egy Hild József által tervezett, 1825-ben épült házat lebontsanak? Az Aranykéz utca 6. számú házát Kismarty—Lechner Jenő vette fel a védendő műemlékek közé, 1917-ben, s azóta szinte folyamatosan műemlék jellegű épületként szerepel a hivatalos jegyzékekben.

1965—66-ban elkészítették felújításának teljes tervdokumentációját, de mielőtt a kivitelezéshez hozzákezdtek volna, 1966. augusztus 13-án leállították a munkát. Azóta 17 év telt el, s a ház állapota tovább romlott, de ma is javítható, felújítható.

Tény, hogy az épület „rossz" helyen van. Mellette, délre az Aranykéz utca 4. számú ház, északra a hajdani Vadászkürt-szálló állt, amelyek oly erősen megsérültek a második világháború alatt, hogy le kellett őket bontani. A helyükre azóta sem építettek semmit. Felépült viszont a közelben a Duna-Intercontinental Szálloda, amelynek parkolási gondjai vannak. Úgy hírlik, e két közeli üres telekre parkolóházat, illetve lakóépületet akarnak építeni. Ideje is, hogy a két foghíj eltűnjön a Belváros szívéből. Ám nem lehetne megmenteni és valamilyen formában hasznosítani a közéjük ékelődő klasszicista házat?

Ez a terület a 19. század elejéig a régi katonai hajóhivatal telkének része volt. A város fejlesztésével oly sokat törődő József nádornak 1804. november 19-én Pest város tanácsülésén elhangzott javaslatára Hild János elkészítette Pest szabályozási tervét. 1808-ra részletesen kidolgozták a Szépítési Tervet, melynek 6. pontja foglalkozott a régi katonai hajóhivatal telektömbjének a rendezésével. A terv értelmében lebontották a hajóhivatal épületeit, telkén nyolc házhelyet parcelláztak, és új utcát (Goldene Handgasse — Aranykéz utca) nyitottak. A nyolc házhely közül négy a Duna-sorra (a mai Apáczai Csere János utcára) nézett. A házhelyek közül hár-

Hild József terve, 1825

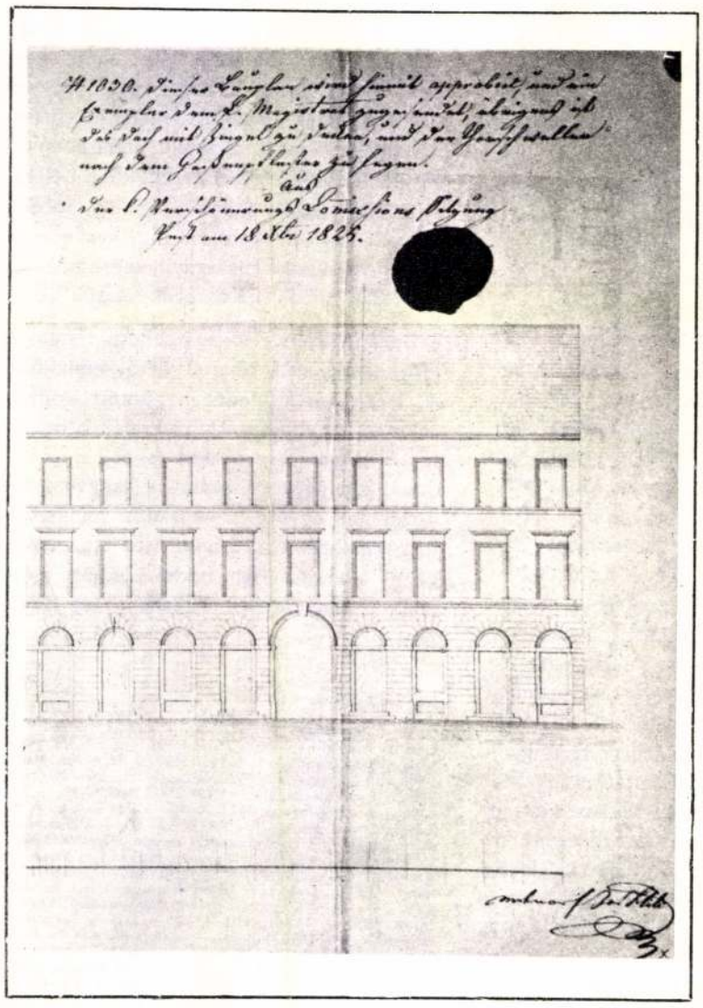

A kapualj 1966 előtt

toronyi Fellner Sándor: Az Igazságügyi Minisztérium palotájának kapuzata

Foto Seidner

A Magyar Képzőművészek Egyesülete

Képzőművészet 1935/12

Fellner Sándor

Linometszet

ladhatnak egymás mellett.

A linometszet magasnyomású eljárás, melynek anyaga a linoleum,[2] melyen apró kerek U, szögletes V alakú (a németek olcsó Tif kése) és más késekkel a nyomaton látható fehér részeket metszi ki. Míg a fametszet történetéről több cikk számol be, addig a linometszet fejlődésével vi-

nagyobb kohéziójú állapottá való átalakulást kell érteni. Ohmacht Róbert mérnök úr megjegyzése.) 1863-ban Walton módosítja szabadalmát, amit E. Parnacott 1871-ben tökéletesít. Az 1928-ban megjelent Technikai Lexikon (Dr. Lósy-Schmidt, dr. Baráth) a linoleum meghatározását a következőkben állapítja meg: 2 m széles, 10 m hosszú durva jutaszövetre hengerelnek fel nagynyomású linoleumcementet (linoxin, vagyis erősen oxidált, kocsonyaszerű lenolajkence és gyanta egymásban való oldatát) és parafa vagy faliszt keverékét. A szövet alját olajfestékkel festik, hogy ne rothadjon. A mi linoleumiparunk egészen jelentéktelen. V. ö. Fischer H.: Geschichte, Eigenschaften und Fabrikation des Linoleum.)

45. SZÁM. 1889. BUDAPEST, NOVEMBER 10. XXXVI. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, fél évre 6 •. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, félévre 4 •. Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, félévre 3 •. Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

A BUDAI HONVÉDSIROK.

IDŐ KELLETT hozzá, a mig az 1848—9-iki honvéd-egyletek központi országos bizottsága házi bajaiból, melyek belső életét kezdetben oly sajnálni való módon háborgatták, kibontakozhatott. De a mint egyszer ez az idő bekövetkezett, mindjárt érezhető is lőn az egyetértés áldásos hatása mind azokban a czélokban, melyeket a honvéd-egyletek magok elé tüztek.

A mi nevezetesen az országos központi bizottságot illeti, az egyebek között azt az elismerésre méltó föladatot is maga elé tüzte, hogy a szabadságharcz s abban különösen az akkori honvédség multjának emlékeit kegyelettel ápolja, annak kiegészítésére s a történelem világánál való igaz mivoltában feltüntetésére törekszik, s ez irányban nyilvánuló minden törekvést számba vesz, segít s esetleg maga kezdeményez.

Igy tette magáévá a többi közt azt a szép és kegyeletes eszmét is, mely hazánk egy megyei székvárosában évek előtt fölmerült s melynek megvalósítására nehány száz forintnyi tőke is gyüjtetett, hogy a Buda várának 1849 május 21-én történt bevételénél hősi halállal halt s a budai temetőben hamvadozó «névtelen félistenek» sirhantjait megőrzi a feledéstől s azokat diszes kerítéssel véteti körül.

A hazában létező mintegy 90 honvéd-egylet egyetemének szokásos évi országos gyülésén, 1887 május 19-én elő is adta indítványát, mely önként érthetően egyhangulag el is fogadtatott s a központi honvédbizottság Tisza László elnöklete alatt b. Lipthay Béla, Degré Alajos, V. Kovách László, Busbach Péter, Vadnay Károly, Spur János személyében, és Mikár Zsigmond jegyzővel a kivitelre nézve albizottságot küldött ki, teljhatalommal ruházva föl azt oly értelemben, hogy a főváros polgárainak hazafiságához intézze kérő szavát, s ha lehetséges, azok áldozatai segítségével iparkodjék a fölvetett eszmét megvalósítani.

A kiküldött kis bizottság minden egyes tagja

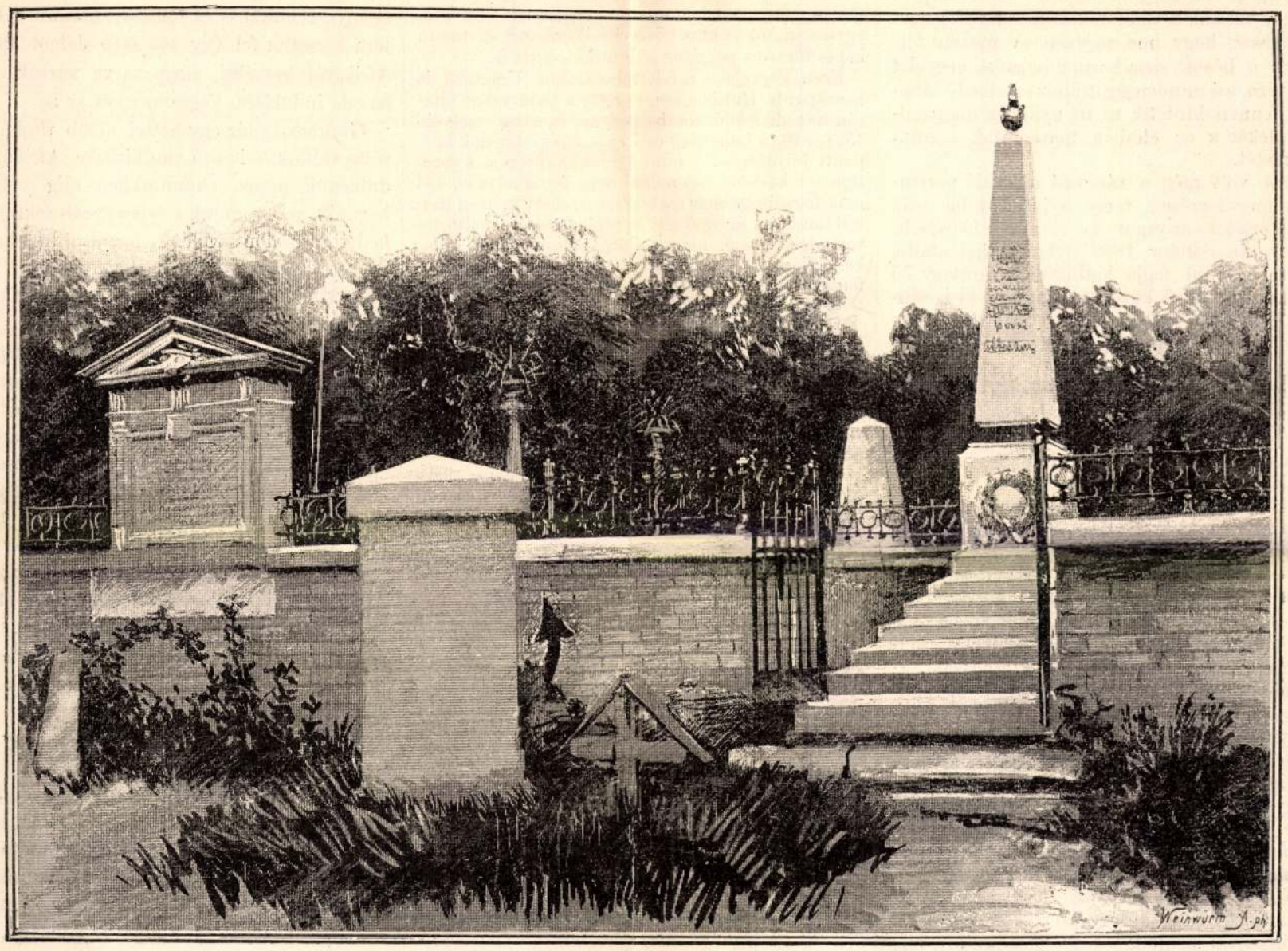

HONVÉDSIROK A BUDAI TEMETŐBEN. Fénykép után.

maga is fegyverrel védelmezte a szabadság és alkotmány szent ügyét ama nagy napokban s igy annál melegebben érezte föl az elesett bajtársak emléke iránti kegyelet ily módon leendő kifejezésének szükségét. S tapasztalásból tudhatta, hogy ha van e hazában polgárság, mely a rá nehezedő súlyos közterhek mellett is örömest hozza meg áldozatát a hazafiui megemlékezés oltárán, akkor a főváros polgársága azok közé tartozik, melyek segédkezésére ily czélra nem számit hiába.

Azonnal hozzá is fogott tehát a rábizott föladat megoldásához. Mindenekelőtt elvül mondta ki, hogy a budai honvédsirok megjelölése és megőrzése czéljából senkitől pénzt nem kér, sem el nem fogad, hanem csak a szükséges anyagot és munkás kéz segitségét veendi igénybe. Aztán megkereste a főváros hatóságát, hogy annak a terv irányában elfoglalt álláspontja felől tájékoztassa magát. Nem kételkedett a legelőzékenyebb fogadtatás felől, hiszen a főváros polgármestere, Kammermayer Károly, mint százados küzdött ama zászló alatt, mely alatt a budai temetőben porladozó hősfiak elestek. Ugy ő, mint a város főmérnöke, a kinek ez a terv leginkább szakmája köréhez tartozott s ki maga is mint honvédhadnagy szolgálta a haza ügyét, a legmelegebben pártolták a bizottság tervét a törvényhatósági közgyülés előtt, mely egyhangulag hozott határozattal kimondotta, hogy a Buda várának bevételénél elvérzett honvédhősök sirjait a főváros örök időkre a saját gondozása alá veszi, azokat háborítatlanul meghagyja helyükön, még az esetre is, ha a jelenlegi temetőnek idővel e minősége megváltoznék s a nyugvóhelyek föntartásáról gondoskodni fog.

Az első lépések sikere erkölcsi bizonyosságot nyujtott a továbbiak sikeréhez is s a bizottság azonnal hozzá látott a sirhelyek megjelölésére szükséges anyagok beszerzéséhez. A főváros példája buzdító hatással volt az egyesekre is. *Schlick* Béla, a vezetése alatt álló vasöntő-gyár igazgatója, hazafias készséggel ajánlotta föl, hogy az összesen 33 méter hosszaságban és 3 méter szélességben elterülő sirhely körülfoglalásához szükséges disz-vasrácsozatot ingyen szolgáltatja. *Mechwart* András, a Ganz-gyár igazgatója a rácsozatot választékos izléssel kiegészitő vasoszlopokat s rajtok az örök láng számára szolgáló serpenyők előállítását vállalta el. Már e két ajánlat maga is biztositotta a terv sikerét s módot nyujtott reá, hogy ha majd a csendes sirkert közelébe vetődik a vándor, kellemes meglepetéssel láthassa, hogy ime negyven év multán föl gyuladt a hősök sirja körül a hazafias kegyelet szent tüze, s a mindenség urához emelkedő lángsorok fennen hirdetik az itt nyugvók megszentelt emlékét s az életben maradottak honfiui hálaérzetét.

Hátra volt még a rácsozat alá való peremkövek megszerzése, mely szintén több száz forint értékü anyagot és munkát képviselt. *Hauszmann* Sándor 1888 nyarán kijelentette, hogy ő egyedül fogja kiállítani a mintegy 75 folyó métert kitevő köveket s valóban ki is állította, helyükre szállította s egybe illesztette izléses kiállításban nagy értékü kolozsvári anyagból.

Ezentul már csupán a falrészek s a kézi munka maradt hátra. *Pucher József* épitész, kinek testvérbátyja honvédhuszárkapitány volt a szabadságharczban, mindenki mást kizárva a hozzájárulástól, a szintén nehány száz forint értékü kézi munkát egymaga hajtatta végre, csupán annyit engedvén meg építésztársának és barátjának, *Holub Józsefnek*, hogy a sirhantok között évek óta fönnálló gránit-pyramisnak porladozni kezdő talapzatát a *sóskuti kőbányatársaság* és *Aprily János* kőfaragó segitségével a saját költségén s maradandósággal biztató módon megujithassa, illetőleg ujból állithassa.

Ámde ezeken kívül a többi anyagrészek kiállítása körül még számosaknak nyilt alkalom bebizonyitani hazafias áldozatkészségüket. Igy *Büchler Sándor*, a kőbányai gőztéglagyár igazgatója, igy *Virava József*, ügyvéd és kőbányai téglagyár-tulajdonos, nemes vetélkedésben több ezerre menő legfinomabb téglát szállítottak; *Grünhut Samu és fiai*, *Stacho István* — szintén honvédtiszt a függetlenségi harczban, — *Löwy Dávid*, *Kohn Arnold*, *Somogyi Soma* az épitési anyagoknak különböző távoli helyekről elszállításával járultak a kegyeletes műhöz, mig *Andreetti Anzelm* kőfaragómester a márványmunkát vállalta el nemes önzetlenséggel.

Még egészen idegen származásu, nyelvünket még nem is beszélő czégek is siettek részt venni a hazafiui áldozatkészség e nemes versenyében, igy pl. a *Redlich* és *Ohrenstein* czég, továbbá *Spitzer D. H.* czementgyáros, *Schönfeld Károly* kőbányatulajdonos, *Ehrlich Károly* és *Drobnitsch György* diszitő-művesek, és a kit az egész mű nemes izlésü kivitelének érdeme első sorban illet, *Fellner Sándor* műépitész, ki a tervrajzokat készitette.

Ime tehát a 8000 frtnál nagyobb értéket képviselő emlékmű a főváros előljáróságának buzdító támogatásával, egyesek honfiui áldozatkészségéből létrejött s azok nyugvó helye, kik nemzetük szabadságáért életüket áldozák, nem lesz elfeledve, nem lesz elhagyatva.

A képünkön bemutatott nyugvóhelynek immár stilszerü rácsozattal körülvett falazatában emléktábla áll, melynek külső oldalán e sorok olvashatók:

«*E sírok körülkerítése 1889-ben történt az 1848/9-es honvédegyletek 1887 május 19-diki országos gyülésének határozatából, Borosjenői Tisza László elnöklete alatt,*» továbbá: «*A főváros hatósága e sirok örök fentartását e helyen 1887-ben közgyülési határozattal magára vállalta.*»

Az emléktábla belső oldalán olvashatók mind azok nevei, a kik az emlékmű felállításához részint még korábban kezdett gyüjtésekkel — köztük első sorban a lelkes honleány, *Farkas Mariska*, — részint anyagokkal és kézi munkával járultak, és pedig a már fönnebb elsoroltakon kivül *Holzspach A.* és fiai, *Lévay Henrik, a perlmoosi portlandczementgyár*, *Wallenfeld Károly*, *Ormody Vilmos*, *Murschel K. Frigyes*, *Pezano Santo*, *Stanchich Sándor* nevei olvashatók.

A honvéd-egyletek központi bizottsága mindezekhez a lelkes honfiakhoz és társulatokhoz köszönő levelet intézett, melynek szövegét. *Mikár* Zsigmond bizottsági titkár szivességéből, kitől a fönnebbi adatokat is vettük, im ide igtatjuk:

«Tisztelt honfitárs ur!

Budavárának 1849-dik évi május hó 21-dik napján szeretett hazánk törvényalkotta, még alig nehány hónapos, ifju honvédsége által történt bevétele alkalmával hős halállal elesett vitézeink sirhantjai folyó évi május 21-dike — mint az örökké emlékezetes esemény 40-dik évfordulója — óta állandó, diszes vaskerítéssel körülfoglalva hirdetik nemcsak az elszánt, hazaszeretetökben elhullt, bátor hazafiak önfeláldozási készségét, de hirdetik egyszersmind az ama hősies halál érdemét elismerni képes fővárosi polgárok áldozatkészségét is.

Ezen kegyeletes mű létrehozásához Uraságod is hozzájárult. Habár e nemes tette a haza szent oltárán tett áldozatok sorába tartozik is, azt a még élő 1848—49-es honvédek országos egyesületének központi bizottsága — mint e munka intézője s vezetője — köszönő szó nélkül nem fogadhatta el, s el nem fogadhatja már csak azért is, mert mélyen tisztelt honfitárs úr az ő szerény fölkeresésére méltóztatott lélekemelő, nemes áldozatkészséggel a munkához járulni — a hazánkra a kor igényei, s az önfentartás mulaszthatlan kötelessége által rótt súlyos teherviselés közepette is.

Fogadja tehát az 1848—49-es agg honvédek részéről a szerény szavakban kifejezett hálás köszönetet a multjok iránt tanusított kegyeletért, és legyen szives tisztelt uri családja tagjaival is közölni azon őszinte hálás érzetünket, melynek az alulirott bizottság a legközelebbi országos gyülésen is kifejezést adni, megtisztelő kedves kötelességének ismeri.

Őszintén kivánjuk, hogy a Magyarok Istene e haza földjén minden munkájában bő szerencsével, és családi életében teljes megelégedés és boldogsággal áldja meg.

Kelt Budapesten, az 1848—49-es honvédegyletek országos központi bizottságának 1889-dik évi Augusztus hó 2-dik napján tartott üléséből.

Mikár Zsigmond	Tisza László s. k.
1848/9-es honvédhuszár-alkapitány mint bizottsági főjegyző.	1848/9-es honvédhuszár-kapitány mint bizottsági elnök.»

PARKBAN.

A kert ösvényein bolyongok,
Köröskörül bús, méla csend.
A földön sárguló falombok,
«Ökörnyál» a magasba' fent.

Derült, meleg a nap sugára,
A lég oly tiszta, átható,
S fényt vet a szomorúfűz-ágra
A mozdulatlan, síma tó.

A csendet néha töri meg csak
Egy koppanás, a mint lehull
Egy-egy toboz, vagy egy kicsiny makk
A százados fák ágirul.

Lélekharangnak hangjaképen
Neszük a légben szerteszáll:
Kert, tó, aludjatok csak szépen,
Itt már az ősz, itt a halál!

Feleki Sándor.

EGY 1859-IKI LEGIONÁRIUS IRATAIBÓL.

Olaszországban és Afrikában irt naplójegyzetek.

(Folytatás.)

A napi foglalatosság nem volt tulterhelő. A riadót nyáron 4 órakor, télen pedig 5-kor fujták. Ekkor jött a sergeant de jour (napos) és «Debout-Debout»-t (Fel, fel!) kiáltott. Mindenki felkelt, a szalmazsákját, a szőrmatráczát és a szőrvánkosát megfordítván, lepedővel és az ágytakaróval takarta le. Ezután, ha «grand manoeuvre» volt, a kávé után a kaszárnya udvarára siettünk le: közönségesen azonban 10 óráig semmit se tettünk. 10-kor a napiparancsot (appel) adták ki, ezután következett a reggeli leves. 11 órakor egy órai instrukczió volt. Afrikában azonban 10-kor a borzasztó melegek miatt takarodót (retraite) fujtak. Délutáni 3 óráig a kaszárnyák és a kantinok zárva tartattak, a legénység a szobákba visszavonulva az ágyakra feküdt le. 3 óra után kezdődött az instrukczió, a napi gyakorlatok és a czélba lövés. Afrikában, ha kaszárnyákban nem laktunk, a szabadban sátrak alatt tanyáztunk, 4—4 ember egy sátor alatt.

Korzika szigetén 3 órára minden napi teendőnk be volt már fejezve. Ezután sétára mentünk. Azon szives ellátásnak, a miben a derék asti-iak részesitettek, nyomát sem láttuk ugyan, de azért a korzikai olaszok is szivesen türtek. Esti 7-kor jó része haza jött. A németek a németeket, az olaszok az olaszokat, a belgák a belgákat, egy szóval mindenki a maga faját kereste fel. A hat magyar, név szerint: én, Szabó, Kása. Csányi, Romhányi és Rassák, Galambos őrmestert kerestük fel. Oly sok szép dolgot tudott ő Afrikáról beszélni, hogy várva vártuk a napot az oda indulásra. Végre megjött az is.

Galambos már egy héttel előbb titokban közölte velünk, mikorra van kitüzve Afrikába indulásunk napja. Örömünkben alig fértünk a börünkben. Örömünk a legnagyobb fokra emelkedett, a midőn levelemre hazulról hirt kaptam. Szegény apám egyévi távollétem után irt legelőször. Már végkép elveszettnek gondolt. Nagy lett meglepetése, a midőn levelemet kapta.

Galambos apám leveléből a magyarság előtt sok örvendetes dolgot olvasott fel. Odahaza viszszaadták az alkotmányt, a cseh szolgabirákat is kikergetik, Magyarország ismét Dunáninnen, Dunántúl, Tiszáninnen, Tiszántúl, és nem Bezirk. Szegény Galambosnak könny perdült ki a szeméből, mi pedig oly lelkes éljenbe törtünk ki, hogy a sergeant de jour (napos altiszt) ijedten futott be, azt gondolta, hogy fellázadtunk. Apám a felkapott magyar viseletről is küldött képeket. Mutattuk is ezt a sok bámész német, spanyol, hollandi és portugálnak, magyarázván, hogy nálunk nem bugyogót, hanem szük nadrágot viselnek.

A spanyolok pláne azt gondolták, hogy a magyar nadrág nem is posztóból készült, hanem kötve van, mint a strimpfli. A sujtásos attila s a pittykés gombos spenczli valamennyinek megtetszett. Jó fogalmat is szereztünk a külföldi nációk előtt a magyarról, kiknek viseletünkről fogalmuk sem volt, legfeljebb drótostót formájában láthatták hazájukban a magyar öltözetet.

Majd éjfélig együtt voltunk, kiki saját eszejárása szerint fundált ki valamit. «Talán vissza-

Fellner Sándor

épitéz

tród

2

Thieme-Becker

XI - 376 l.

(Lyka)

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Fellner Sándor

bécsi
műépítész

A pénzügyministerium palotája.

Magyarország
Képes Albuma

Bp. é. n. Kepes Alb

Apr 1, 1919 novem

zungen der Gedichte Lenaus, Martin Greif's und deutscher Balladen aus. Aus seiner Feder stammt auch das dreibändige Fachwerk: *Budapest egészségügye érdekében alkotott rendeletek és határozatok* (Die im Interesse des Sanitätswesens Budapests geschaffenen Verordnungen und Beschlüsse, 1904/9).

Feleki, Béla, jurid. Schriftsteller, geb. 1862 in Lovasberény, ist seit 1887 in der Hauptstadt als Advokat tätig und ist ein rühriger Mitarbeiter der Fachpresse. F. hat sich um die Popularisierung des Patronagewesens besondere Verdienste erworben. Selbständiges Werk: *Pártfogó (patronage) ügy* (Patronage).

Feleki, Josef, Übersetzer, geb. 1847 in Debrecen, gest. 31. Dez. 1905, wirkte als ref. Seelsorger und befasste sich als solcher vorwiegend mit soziolog. und astronom. Studien. Seinen Namen machten seine mustergültigen Übersetzungen Flammarions, Legouve's und mehrerer Dramen Sardou's und Barrière's bekannt. Er schrieb auch eine Geschichte der ev.-ref. Kirchengemeinde Foktő.

Feleki, Nikolaus, Schauspieler und Dramatiker, geb. am 18. Dez. 1818, gest. 18 März 1902, ging im Alter von 17 Jahren zur Bühne, wo er anfangs als Souffleur wirkte, übernahm 1844 die Leitung einer eigenen Wandertruppe und beteiligte sich später am Freiheitskampfe, in dem er es bis zum Hauptmann brachte. Nach dem Freiheitskampfe war F. wieder als Theaterdirektor in Nagybánya, Nagyvárad, Arad und Debrecen tätig und wurde 1852 zum Nationaltheater berufen, dem er, mit Ausnahme einer kurzen Periode, — die er zu Studien in Deutschland, Paris und London benützte — angehörte. Er schrieb mehrere Originaldramen und übersetzte Schauspiele für das Nationaltheater.

Feleky, Géza v., Schriftsteller, geb. am 4. Nov. 1890 in Budapest, ist Mitarbeiter der soziolog. Revue *Nyugat* (Der Westen) und Kunstkritiker mehrerer Tageblätter. Selbständige Werke: *Tanulmányok* (Studien, 1912), *Szinnyei-Merse Pál* (Paul Szinnyei-Merse, 1912).

Feleky, Hugo v., Arzt, Urologe, geb. 1861 in Lovasberény, habilitierte sich nach 14-jähriger ärztlich r Praxis 1898 als Privatdozent für Urologie an der Budapester Universität, nachdem er im selben Jahre zum Oberarzte der urologischen Abteilung der Poliklinik ernannt wurde. F. entfaltete eine äusserst rege schriftstellerische Tätigkeit. Selbständige Werke: *Az ivar és húgyszervek blennorrhoeás megbetegedései* (Die blenorrhoischen Erkrankungen der Geschlechts- und Harnorgane, 1890), *Klinik der Blasenkrankheiten* (1896), *A gonorrhoeás húgycsőgyuladás abortiv orvoslásáról* (Über die abortive Heilung der genorrhoischen Harnröhrenentzündung, 1912). F. redigiert die Zeitschrift *Urologia* und ist Redaktionsmitglied des Fachblattes *Folia Urologica* Er ist Direktor der Heilanstalt „Teleia", wo unbemittelte venerisch Erkrankte unentgeltliche Behandlung geniessen und Vizepräsident der dermat. und urolog. Sektion des königl. Ärztevereines, ferner stellvertretender Präsident in der Leitung der „Orsz. Ismeretterjesztő Társulat" (Gesellschaft zur Verbreitung von Kenntnissen).

Fellegi, Viktor, Musikschriftsteller, geb. 1840 in Rozsnyó, gest. 14. Dez. 1904, widmete

sich ursprünglich den theolog. Studien, von denen er alsbald zu Jus überging. Während seiner Pester jurid. Studien vervollkommnete er sich am Nationalen Musikkonservatorium unter Leitung K. Thern's, Zapf's, Feigler's und Ábrányi's im Klavierspiel und in der Musikkomposition. Nach Erlangung des jurid. Doktorates trat er als Beamter ins Finanzministerium, wo er bis zum Sektionsrate befördert und dann zum Richter am Verwaltungsgerichtshofe ernannt wurde. F. entfaltete als Fachschriftsteller in Steuerangelegenheiten eine rege, erspriessliche und geschätzte Tätigkeit. In den 70-er Jahren gründete er die Musik-Fachschrift *Apollo*, die nahezu ein Jahrzehnt hindurch eine dominierende Rolle im Musikleben der Hauptstadt spielte.

Felletár, Emil, Chemiker, geb. 1834 in Tapolca, wurde 1862 zum Doktor chemiae promoviert, trug von 1869 bis 1879 an der Budapester Handelsakademie technolog. Chemie vor und ist derzeit der Leiter der forensischen chemischen Landes-Untersuchungsanstalt. F. zählt zu den bedeutendsten Chemikern des Landes, der die ungar. Fachliteratur mit zahlreichen gediegenen Studien, forensischen Gutachten und selbständigen Werken bereicherte. Von letzteren sind allgemeiner bekannt: *A vérfoltok biztos felismeréséről* (Über die sichere Erkennung der Blutflecken, 1887/90), *A gyógyszerészeti tudományok alapvonalai* (Grundzüge der pharmakolog. Wissenschaften, 1866), *Tapasztalatok törvényszék-vegyészeti gyakorlatomból* (Erfahrungen aus meiner forensisch-chemischen Praxis, 1874), *Törvényszéki kémia* (Gerichtsärztliche Chemie, 1897). Er redigierte auch eine Zeit lang die Fachschrift: *Vegyészet és Gyógyszerészet* (Chemie und Pharmakologie).

Fellner, Alexander, Architekt, geb. 1857 in Budapest, absolvierte die technischen Hochstudien in Budapest, Wien und Paris und liess sich 1879 in der ungar. Hauptstadt nieder, die er seither mit zahlreichen imposanten Monumentalbauten bereicherte, von denen das Finanzministerium und das neue Justizministerium hervorzuheben sind.

Fellner, Friedrich, volksw. Schriftsteller, geb. am 11. Juli 1871 in Budapest, wo er, nach Zurücklegung der jurid. Studien, in den Dienst der Ungar. Agrar- und Rentenbank trat, deren Direktor er derzeit ist. F. habilitierte sich 1903 als Privatdozent an der Budapester Universität und wurde 1914 daselbst zum a. o. ö. Professor ernannt. Er veröffentlichte, neben zahlreichen Abhandlungen und kleineren Studien, die selbständigen Werke: *A nemzeti vagyon becslése* (Die Schätzung des Nationalvermögens, 1893), *A tőzsde megadóztatása* (Die Besteuerung der Börse, 1895), *Adalék mezőgazdasági hitelpolitikánkhoz* (Beitrag zu unserer landw. Kreditpolitik, 1897), *A járadékbirtokok rendszere és alkalmazása Magyarországon* (Das System und die Anwendung der Rentenbesitze in Ungarn, 1900), *L'évaluation de la richesse nationale* (1901), *Die Schätzung des Volkseinkommens* (1903), *A nemzetközi fizetési mérleg és alakulása Magyarországon* (Die internationale Zahlungsbilanz und ihre Gestaltung in Ungarn, 1908), *La dette hypothécaire et les charges publiques des immeubles en Hongrie* (1909), *A valuta rendezése Magyarországon, különös*

Fellner Sándor

épitesz

erőd

Ujv. Mtz. L.

271. l.

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

MÁRCIUS-ÁPRILIS

31 nap — 14. hét

29 Vasárnap	
30 Hétfő	
31 Kedd	
1 Szerda	
2 Csütörtök	Magyarország Lehel Ceranne 1.80
3 Péntek	Magyar mindenmenti vándorutja 2.– Alexander 1.08.
4 Szombat	

Fellner Sándor

építész és festő

L.

Szendy-Szentiványi

478. l.

A XIX. sz

647. *Guyon Rikhárd fi*

Csaknem derékig és szer
Mellét nemzeti színű kokárd
Középütt elválasztott haja f
töse kissé kivágott és nyak

Vászon, méretei 62·5 : 46·7
40 K. — Vétetett a gr. Krei
A megszerzésére vonatkozó ada
lelt. sznál — Átvétetett 1895 ápr
jegyzék XIX. — Az átvételt tu
8-iki 14895 sz. leirat (159–96).

Fellner Sándor

épület

Muvészeti Lexikon

2 v 7 l.

Stern József és testvére Rafegyára
munkásegyleti egyletének nép-
könyvtára (Debreczen) IV. 2bo.

Fellner Sándor

ejtőző

röd
2

Krück I. 316. l.

Koholy emlékből, XVI. 7.

a lasztóki ref. egyház tulajd.

VI. 31.

Fellner Sándor

építész

l.

Medvey 15. l.

33. l.

57. l.

64. l.

Fellner Sándor

építész

l.

E. G. I. 310 l

Fellner Sándor

umépítész

l. Egyedéves oszt. kiáll. közl.

Közlezrkiáll

1392. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

FELLNER SÁNDOR épitész

1895-ben megbizzák a kuria átépitésével és ő több tervet is készit

SZENTES András: A Csapó-kuria és a Szekszárdi Képtár. Szekszárd : Wosinsky Mór Megyei Muzeum, 1991 9 - 10.p.és ill.

Fellner Sándor 76, 134 épület
(in: Déry Attila; Budapest eklektikus épületszobrászata
/Művészettörténet-Műemlékvédelem I. /OMF kiad. Bp. 1991.

	1957. regj.195
	44. (1968)
	1961
	1.évf. (1956)
	2.évf. 1956
e	Vol. 13. (1969
	1971.
	1959
	1.évf. 1949
	1.évf.(1957)
	1.köt.(1963)
	1970.1.
	1.(1970)
	1.(1973)
	1.évf. 1937
	1.(1972)
	1963
.arum Hungaricae	Tom.1.(1961)
Hungaricae	Tom.1.(1955)
	1956 1/4.

FELLNER Sándor építész

Ujlaki zsinagóga

ORBÁN Ferenc: Magyarország zsidó emlékei, nevezetességei. Bp. : Panoráma, 1991 68-69 p.

FELLNER Sándor

SÁRMÁNY Ilona: Historizáló épitészet az Osztrák-Magyar Monarchiában. Bp.,Corvina, 1990 75, 76,

Fellner Sándor, építész, (1857–1944).

P. Szabó Ernő: Egy bank a századfordulón.

A Szabadság tér két épülettömbje, főleg a Nemzeti Bank épülete pályázatán nyolc magyar és nyolc osztrák építész indult. Alpár Ignác olyan kollégáit előzte meg, mint Lechner Ödön, a bécsi Otto Wagner, a színházak többségeit építő Fellner és Helmer. — A sajtó meglehetősen eltérő véleményeket közölt.

Budapest folyóirat, 1988, 3, 40-old.

Fellner Sándor
építész
† 1944 nov.
a gettóban
BP.

MARKÓ UTCA 16.

Iustitia csarnoka

Akinek soha nem volt semmiféle ügye a bíróságon, az is tudja, különösen, ha budapesti lakos, hogy hol van a Markó utca. Maga az utcanév is már-már fogalommá vált, és ez nem véletlen, hiszen a főváros V. kerületének ez a része fokozatosan ,,igazságügyi negyeddé'' épült ki. Ma már több központi igazságügyi szerv, intézmény, bíróság, ügyészség működik itt.

Közel száz éve, 1888-ban hoztak határozatot a ,,Budapesten emelendő törvénykezési épületről,'' és a néhány éven belül elkészült Markó utca 27. szám alatti hatalmas épületben működött a budapesti törvényszék és ügyészség, majd a felszabadulás után egy ideig a budapesti törvényszék, ezután — ahogy jelenleg is — a *Fővárosi Bíróság,* a budapesti Munkaügyi Bíróság és a *Fővárosi Főügyészség.* Az épületben van még a Büntetésvégrehajtási Intézet, amelyben előzetes letartóztatásban lévő vádlottakat őriznek. A másik, a Markó utca 25. számú épülettömbben pedig már 1912 óta működik az ország legnagyobb bírósága, a *Pesti Központi Kerületi Bíróság,* amely Pest kilenc belső kerületi lakosságának az elsőfokú bírósága.

Amíg az említett két épület és bírósági, ügyészségi székhely sok évtizede ismert, nem mondható ez el a Markó utca 16. számú, négy utcára néző épületről. Pedig elkészülte, 1918 óta — az 1950-1980 közti időszakot kivéve — ez is igazságügyi célokat szolgál. Itt működik a *Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bírósága* és a *Legfőbb Ügyészség.*

A történelmi előzményekhez tartozik, hogy az 1848. évi III. törvénnyel létrehozott és a szabadságharc leverése után megszüntetett minisztériumokat, így az igazságügyminisztériumot is, az 1867. évi kiegyezés után újból életre hívták. Az igazságügyminisztérium Budán, az Úri utca 53. számú épületben, illetőleg az Országház utca 26-28. szám alatti bérházban volt. Végül is 1887 júliusától a Földművelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztérium Nádor utca 35. (később Országház tér 11., majd Kossuth Lajos tér 11.) alatti épületet megosztva használta az Igazságügyminisztériummal. 1901-ben vetődött fel külön igazságügyminisztériumi épület gondolata, már csak azért is, mert helyszűke miatt az intézmény egyes részei (telekkönyvi osztály, statisztikai osztály, számvevőség) igen magas évi bérrel a Mérleg utca 12., a Honvéd utca 16. és a Nádor utca 32. szám alatt voltak elhelyezve. Igen érdekes, hogy egy 1901 elején kelt miniszterelnöki átirat ,,az építkezések pangására és a nagy munkanélküliségre tekintettel'' a középítkezések azonnali megkezdését sürgette. Ennek ellenére több évig tartó levelezés folyt az igazságügyminiszter és a pénzügyminiszter között, míg 1908-ban *Fellner Sándor műépítész megbízatást kapott ajánlattételre és az épület terveinek elkészítésére.* A kiszemelt telek a főváros tulajdona volt, kereken 1848 négyszögöl a Markó, Szemere, Klotild (ma: Stollár Béla) és Koháry (ma: Nagy Ignác) utca által határolt területen.

Fellner Sándor (1857-1944) műépítész Párizsban tanult. 1897-től dolgozott Budapesten és számos bérházat, vidéki kastélyt tervezett. Fő művei közt említhető a várbeli volt Pénzügyminisztérium 1901-1904 között készült neogótikus épülete és az Igazságügyminisztérium részére emelt Markó utca 16. szám alatti palota. Értékes emlék Fellnernek az épület homlokzatáról 1912-ben készített tusrajza. (Jelenleg a Legfelsőbb Bíróság kis tanácstermében van.)

A pénzügyminiszter levélben fordul az igazságügyminiszterhez (6090/1912. IME sz. alatt), és a tervek átdolgozását kéri, mert azok a ,,jelenlegi pénzügyi viszonyok között okvetlenül szem előtt tartandó takarékosság elvébe ütköznek... A tervek túlságos fényűzéssel szerkesztettek és nagy a térpazarlás''. Bizony, akkor már érezhető volt az első világháború szele. Ez kihat a tervek véglegesítésére. A háború alatt számos probléma jelentkezik az építkezésnél. Végül is ismételten átdolgozott tervek alapján 1913-tól 1918-ig tartott a kivitelezés. A tervbe vett 3 millió 608 ezer korona költséggel szemben a végösszeg 15 millió 518 ezer koronát tett ki. Ez az árak emelkedésének és a háború alatti inflációnak volt a következménye.

Néhány, az épület méreteire jellemző adat: alapterülete 5520 négyzetméter, belső alapterülete (alagsorral, magasföldszinttel és tetőtérrel) 21 124 négyzetméter, légköbmétere 65 648 köbméter, helyiségeinek száma 576.

Az eklektikus palota legszebb része a Markó utcai oszlopos előcsarnok, az attika és a balusztrád, valamint a Markó utcai és a Stollár Béla utcai díszes kovácsoltvas kapuk. Az épületet gőz- és melegvízrendszerű központi fűtéssel, liftekkel látták el, ami abban az időben különösen korszerűnek számított. A szép belső mozaik- és műkőburkolat sértetlenül megmaradt, ifj. Walla József készítette.

Az épületben 1945-ig csak az Igazságügyminisztérium volt, a felszabadulás után egy ideig a Belügyminisztérium is itt működött. 1950-től 1980-ig előbb a Vegyipari, majd a Bánya- és Energiaügyi, végül a Nehézipari Minisztérium használta az épületet.

A hazánk felszabadulása után bekövetkezett alapvető gazdasági, társadalmi átalakulás nyomán — a népi demokratikus, majd a szocialista fejlődés eredményeként — a szocialista állam- és jogrendszerrel összhangban *fokozatosan kiépült az új típusú igazságszolgáltatás szervezete, eljárása, működése.* A legfelsőbb bírósági szerv, a Kúria 1951-ben szűnt meg, azóta, éppen 35 éve működik a Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bírósága. Az új ügyészi szervezet pedig 1953-ban jött létre, élén a Legfőbb Ügyészséggel.

Az egykori Kúria épületéről röviden csak annyit, hogy 1893-ban rendelték el a Kúria, a budapesti ítélőtábla, a koronaügyészség és a budapesti főügyészség elhelyezését szolgáló ,,igazságügyi palota'' építését. A palota a Markó utcától nem messze, a mai Kossuth Lajos téren épült fel. A Kúria megszűnésekor, 1951-ben múzeumi célra vették igénybe az épületet (ma: Néprajzi Múzeum).

A Legfelsőbb Bíróság 1951-ben a megszűnt Közigazgatási Bíróság Fő utca 1. alatti kis épületébe került, a mellette működő ügyészséggel együtt. Az új Legfőbb Ügyészség pedig az Apáczai Csere János utca 10. szám alatti, korábbi szállodában, illetőleg lakóházban kapott helyet 1953-ban.

A Legfelsőbb Bíróság elhelyezésének sanyarú körülményeit mi sem mutatja jobban, minthogy az épület szűkölködött a termekben, és a meglévők is oly kicsik voltak, hogy a több vádlottas bűnügyek tárgyalásán a vádlottak és védőik sem fértek be a terembe, a hallgatóságról nem is szólva. Ezért az ilyen tárgyalásokat a Fővárosi Bíróság épületében kellett megtartani. Az iroda is kevés volt az épületben. Bírói dolgozószobáknak egyáltalán nem jutott hely. A Központi Gazdasági Döntőbizottság megszűnése után megalakult a Legfelsőbb Bíróság Gazdasági Kollégiuma, amely az V., Zrínyi utca 14. szám alatt, lakásokból átalakított helyiségekben működött. Ezért vette tervbe a Minisztertanács — kiemelt beruházásként — *új legfelsőbb bírósági épület építését.* 1980-ban, a nagy beruházások felülvizsgálata során azonban *törölték a tervből* az építkezést, és ugyanekkor az ipari minisztériumok átszervezésekor a megszűnő Nehézipari Minisztérium megüresedő épületét visszaadták igazságügyi célra (2/1981./I.15./BIEB határozat). A Leg-

FELLNER SÁNDOR építész Budapest XXIV.évf.5.sz. 1980

dés lenne a dologból. Huszonöt éve házfelügyelő vagyok, de eddig sem irigyem, sem haragosom nem volt, nem is akarom, hogy legyen. Ha leírja, hogy B.-né ilyenolyan nagyszerű, lehet, egy lakó elolvassa, megorrol érte, mondván, B.-nének agyára ment a dicsőség, vagy teszem azt, valamelyik kollégám olvassa, aztán rosszul esik neki, mert lehet ugyanannyit dolgozik, mint én, még sem nyilatkozhat. Ezért nem adom a nevem. Hát így megfelelek-e?

Nekem jó lesz, mondom, mert mit számít a név. Hát nem sokat. Lakót, rendszert szidni nem fogok, nem lenne igazságos, ígéri B.-né. Aztán elővesz egy kockás papírt, úgy mondja, felkészült, nem akar butaságot szólni.

Két gyerek volt, az egyik kicsi, éppen első általánosba ment, a másik még kisebb, az anyósoméknál laktunk egy szobában, szűk volt négyőnknek. Itt megkaptuk ezt a gyönyörű, 54 négyzetméteres lakást és még havi hatszáz forint fizetséget. Ígérték, lesz dolog elég, de fiatal voltam, a lehetőség meg vonzó. Elvállaltam. Mondhatom, nem bántam meg. Hatvankettő január elsején költöztünk. Új épület volt, lakó egy sem, gondolhatja, milyen érzés volt, ahogy jöttek egymás után a lakáskiutaló határozattal. Felkísértem őket a kulccsal, hogy itt volnánk, mától ez a lakásuk. Ez máig megható pillanat.

Harminchat bérlemény van, magasföldszint, plusz három emelet, de nem panaszkodhatok, a férjem, meg a gyerekek segítenek takarítani. A lakók meg olyanok, mint a mesében. Nem koszolnak, nem szemetelnek, megbecsülik a munkám. Eleinte jöttek, hogy ez rossz, az nem működik. A férjem gépkocsivezető, amit tudott, megbütykölt, de ennek vége, ma már egyre komplikáltabbak a rendszerek. Mondta is a Karcsi, hiába, no, színes tévét, automata mosógépet nem javítok, nincs rá tehetségem.

A vállalatnál, mind az anyagi, mind az erkölcsi megbecsülésem megvan. Havi háromezer-egyszáz a bér, igaz, nehezemre esik a lépcsőzés, tíz éve súlyos beteg voltam, felszaladt a pulzusom százhetvenre, úgy hoztak vissza a klinikai halálból, most gyógyszerekkel nagyjából rendben tartják. Oda kell figyelni, akkor nem lesz semmi baj. Két évem van a nyugdíjig, de meglehet, ha az egészségem engedi, tovább dolgozok, talán elbírom a havi 182 órát.

Kapacitálnak a főnökök, Eszti, szükség van rád, maradj. Szakszervezeti bizalmi vagyok, tudom, mi a helyzet, hiány van a dolgos kézben, ha bírok, maradok.

Ha kérdeznek, persze, elmondom a fiataloknak, hogyan kell viselkedni. Alapvető, hogy nem szabad senkivel kvaterkálni, barátkozni. Megkérdezheti, jóban vagyok az egész házzal, de barát egy sincs, mert ha lenne, már nem lennék elfogulatlan, és az már baj. Vita, persze, van. Hát igyekszem nem meghallani. Nem kell mindenbe belekotnyeleskedni. Kérdi tőlem, milyen a jó házfelügyelő? Az olyan, mint a levegő. Észre sem veszik, pedig mindenhol jelen van.

FÓRUM

Egyre halkul a játék...

Az élet természetes rendje: mióta ember él a földön, a halott helyébe lép az újszülött.

De fennáll-e még e sok évszázados rend, vagy nyugtalan, ijedt szívvel kell-e az öregeknek meghalniuk: lesz-e, ki fölvegye a halott kéz elejtett szerszámát? Mert eltávozik évente örökre általában 30 ezer fővárosi lakos; közülük csak mintegy 25 ezer a jól végzett munka örök megpihenésére; a többi gyerek, tanuló, dolgozó és öngyilkos.

1984-ben a fővárosban 30 067 embert temettünk el; és született helyette: 19 559.

Egyetlen év vesztesége 10 508 leendő dolgozó, aki majd élni és halni segítette volna az öregeket.

A tíz és fél milliós Magyarország 1984. évi ilyen vesztesége 21 029; tehát az egyötödnyi főváros produkálja az országos veszteség felét! Szomorú szerep.

1975-ben még 33 074 volt a budapesti születési szám, azóta évi 1000-2000-rel csökken. Közben az elhalálozás ugyanúgy tartja a számát.

Halkul a bölcsődék apró hangja, csendesül az óvodák egészséges zsivaja. A bölcsődékben 84-ben már száz férőhelyre 77,7 apróság került. 75-ben még 112,5! Ez még akkor is mellbe vágó, ha szaporodott a bölcsődék száma, és sok édesanya hosszabb ideig marad otthon gyermeke mellett.

Az óvodákat is kezdi elérni a gyermekcsökkenési hullám. 1984-ben már nincsen zsúfoltság: tíz kerületben a huszonkettőből több a hely, mint a beiratkozott: 72 146 helyre 72 384 beírt. De még 1980-ban is 67 232 helyre 85 584 óvodás került.

Hol rejtőznek a hirtelen és erős születési csökkenés társadalmi okai? Hiszen soha nem volt annyi munkaalkalom, soha ilyen kereseti lehetőség, és a dolgozók elégségesen jó életszínvonalára se lehet panasz. (A lakáskérdés ugyan fönnáll; de még jobban fönnállott a magasabb születési számok idején; 81-84 között Budapesten több mint 61 ezer lakás épült!) Tehát hol, miben kereshető és keresendő a válasz a fenti, a város sorsát eldöntő kérdésre?

Nyilvánvalóan az egyre lazulóbb családi életben, amelyben a második, harmadik gyerek már terhes lenne, eleve akadályozva az esetleges válás gondolatát. (1983-ban, amikor a halál-születés-veszteség 11 771 volt, már a második gyermekét sem engedte megszületni 5 070, a harmadikat 6 886 asszony, összesen 11 956!) Azután a válások óriási számában (mert a válás után már nem születik gyerek), és végül a meg nem kötött házasságokban.

A válások száma Budapesten állandóan évi 7 000 körül mozog, 1984-ben e szám 7 500 volt, több mint a megkötött házasságok számának fele! 83-ban csak 7 138 volt e szám, s ebből 4 583 családban 5 886 kiskorú gyerek búcsúzott el apjától vagy anyjától, tán az otthonától is! A gyermekáldás szempontjából még ijesztőbb a meg sem kötött házasságok társadalmi jelensége.

1975-ben 21 468 házasság köttetett Budapesten. (Addig szinte állandó e szám). Utána — egyre csökkenőbben — 1984-ben 13 605. Az utolsó, egyetlen évi csökkenés: 716!

Pedig e kilenc év alatt Budapest lakossága mintegy 30 ezerrel növekedett a természetes fogyás ellenére. (A fővárosi el- és bevándorlók évi növekedési egyenlege mintegy 10-11 ezer.)

Miért kötöttek mégis 7 863 házassággal kevesebbet 84-ben, mint 75-ben?

Hogyan él egymással a házasságra érett, de a házassági kötelékét nem vállaló kétszer 7 863 ember — férfi és nő —, aki bizonyára éppúgy kereste, megtalálta és szereti egymást, mint addig, mert hiszen ez minden egészséges társadalomnak működő, ható és szüntelenül élő törvénye? Nem tudjuk. Nincs rá statisztika. Sötét terület, homály takarja; csak kérdezni tudjuk.

Élettársként vagy még lazábban: barát-barátnő kapcsolatban? Jogukban áll, és szabadságuk van hozzá. De a jogból és szabadságból nem születik gyermek! Egy sem! És ez maga — egykésen véve is — hét-nyolc ezer gyerek.

A gyermekáldás szempontjából a válásoknál még ijesztőbb a meg sem kötött házasságok társadalmi jelensége.

Ezután már nemcsak az egyke, hanem az egy sem eluralkodásától is félnünk kell?!

És mi lesz, ha — az évi hétezres válás gyermekszámcsökkenés mellett — fővárosunk társadalma egyre általánosabbá teszi a laza, úgynevezett élettársi kapcsolatot?

Hány gyerek fog akkor születni, hány gyermek nem fog megszületni?

Már megfelelt rá e lap 85/3. számában Pénzes János, a Fővárosi Tanács elnökhelyettese, aki felelős állásából jól látja és tudja, hogy a kevésből kevesebb születik, és ebből még kevesebb: „A népesedési előrejelzések szerint a budapestiek száma az ezredfordulóig 250 ezer emberrel, 12 százalékkal csökken. Ezt a 100-160 ezres bevándorlás csak részben pótolja majd."

Kétes érték e pótlás: mennyi ebből a dolgozó, s ha dolgozó, miért jön Pestre, hiszen vidéken is minden kezére ezer munkahely vár. Itt hamarosan idomul, hasonul a város levegőjéhez, életszemléletéhez; s amit esetleg nyer vele a főváros, elveszti a nemzet földrajzi, egészségesebb teste.

A fővárosnak a maga testéből, véréből kell újjátermelnie önerejét: dolgozóit!

Budapest népének meg kell állnia ezen az önpusztító úton, hogy megszületett gyermekei megőrizzék, továbbfejlesszék a főváros értékeit. Mert végzetessé válhat ez az út, amely dicstelen, gyermektelen ürességbe tátong.

S ha mégis így folytatódnék, akkor halott vénre öregednék a főváros, egyre halkulna a játék és a munka zaja, az élet hangja.

BADA GYULA
nyugalmazott tanár

Fellner Sándor tusrajza, 1912

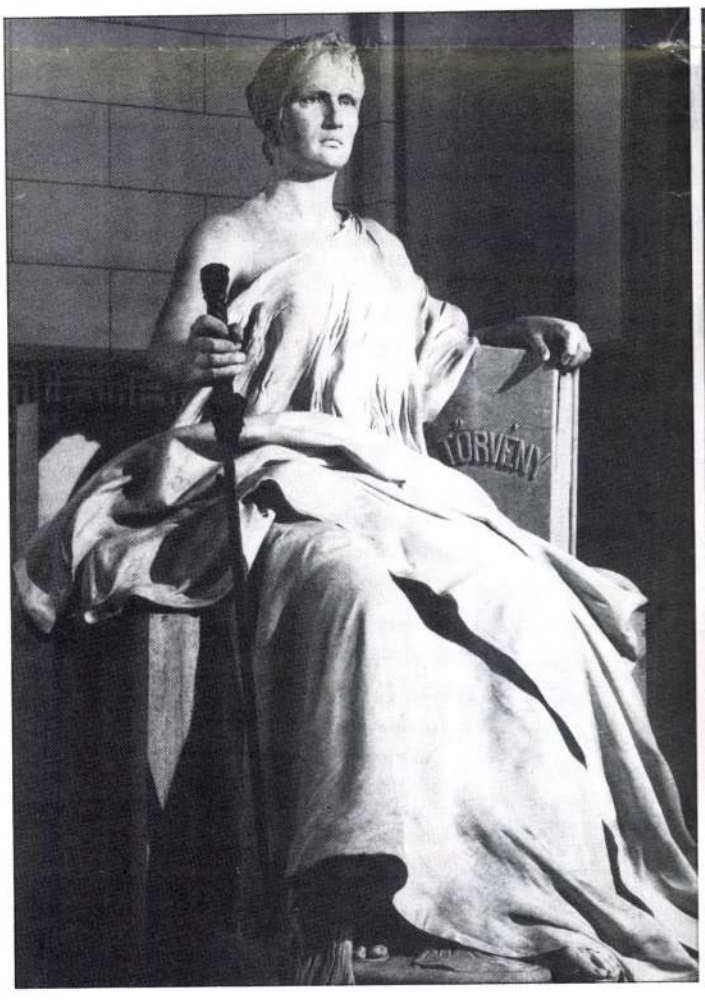

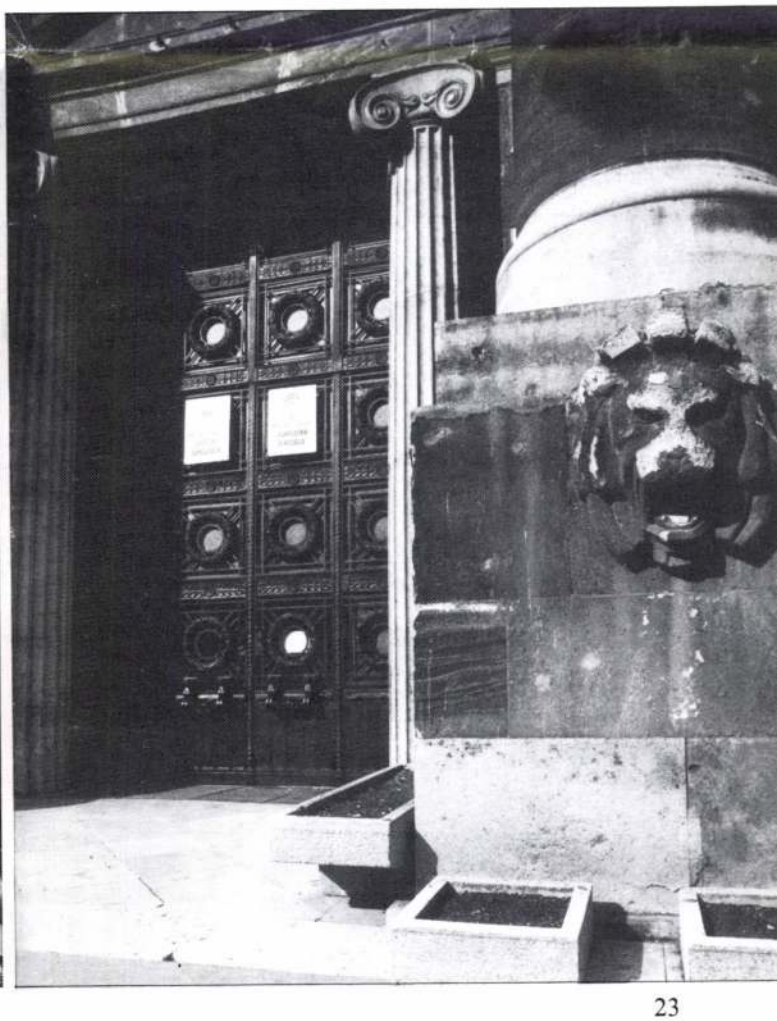

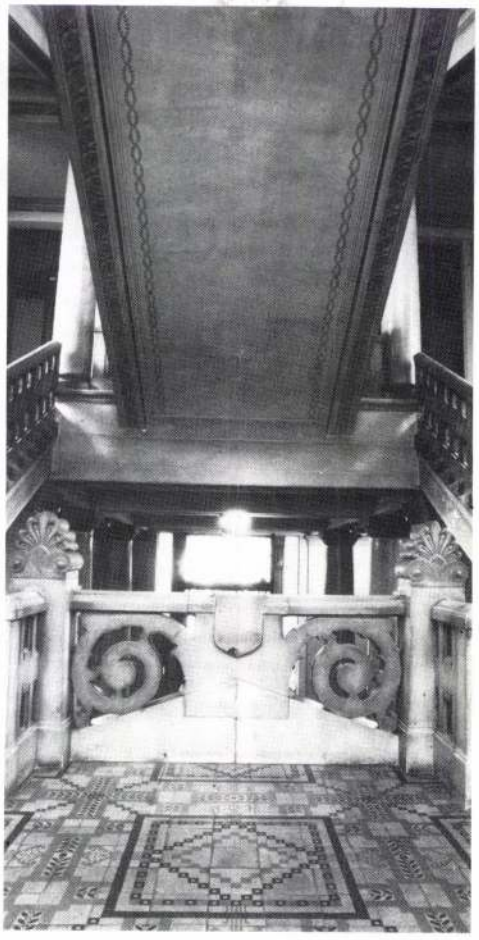

felsőbb Bíróságot és a Legfőbb Ügyészséget helyezték itt el. Az épület kezelőjének a Legfelsőbb Bíróságot jelölték ki. (Az épület 27 helyiségében az Országos Bányaműszaki Felügyelőség maradt.)

A két intézmény beköltözését az igen elhanyagolt épület belső rendbehozatala és bírósági funkció ellátására alkalmassá tétele előzte meg 1981-ben. Ez meglepően gyorsan és kevés költséggel történt. A munka során nagy figyelmet fordítottak arra, hogy lehetőleg *ne változtassanak az épület eredeti állapotán, sőt, megszüntették a korábban végzett kényszerátalakításokat.*

Külön is kifejezi az épület rendeltetését *Strobl Alajos Iustitia-szobrának* elhelyezése 1982-ben az épület előcsarnokában. A hatalmas, 14 tonna súlyú nőalakot hófehér carrarai márványból faragták, és a millenniumi években az akkori igazságügyi palota, a Kúria aulájában állították fel. Az épületnek múzeumi célokra történt átadásakor, illetőleg a Kúria megszűnésekor a szobrot ideiglenesen a Százados úti művésztelepen, majd a Petőfi Múzeum udvarán helyezték el. 1977-ben pedig a Pest Megyei Bíróság Thököly úti épülete elé — újból szabad ég alá — került. A szállítás ismételten megrongálta az alkotást. A Fővárosi Tanács elnöke a Legfelsőbb Bíróság elnökének kérésére — a zsűri meghallgatása után — hozzájárult, hogy a szobrot az igazságügyi palota épületében helyezzék el.

Az építés és tatarozás befejezésével az épület visszanyerte eredeti szépségét, és funkcionálisan is megfelel a legfelsőbb bírói és ügyészi munka követelményeinek. Korszerűen berendezett tárgyaló- és tanácskozótermek, irodák, célszerű dolgozószobák, 50 ezer kötetes szakkönyvtár, dokumentumtár, modern irattárak, házi nyomda, karbantartó műhelyek, a dolgozók részére szociális létesítmények, étterem konyhával, büfé és Közért-üzlet, orvosi rendelő stb. szolgálja a jó munkafeltételeket.

A szocialista törvényesség politikai, állami, társadalmi életünk alapvető és nélkülözhetetlen eleme. Nem közömbös tehát, sőt, nagy jelentőségű, hogy a törvényesség érvényesítésében és biztosításában fontos szerepet betöltő igazságszolgáltatási intézmények megfelelő körülmények között működjenek. A Legfelsőbb Bíróság és a Legfőbb Ügyészség Markó utcai épületbe való költözésével nemcsak a hivatalokon belüli és a hivatalok közötti *munkaszervezés* gondjai oldódtak meg, hanem az intézkedés a *lakosság szempontjából* is hasznosnak bizonyult. A különböző fokú bírósági és ügyészségi szervek egymás közelébe kerültek és könnyen elérhetők. Figyelembe véve, hogy az Igazságügyi Minisztérium a Markó utcai Központi Kerületi Bíróság épülettömbjének Szalay utcai oldalán van, a Fővárosi Bíróság épülete mellett, így ez a terület nemcsak a főváros igazságszolgáltatási, hanem lényegében az ország igazságügyi központja is.

DR. SZILBEREKY JENŐ

Fellner Sándor

M. kir. igazságügyminisz-
terium, Markó-utca
4 emeletes palota

Építő Ipar. 1913. 257. l.
(Magánépítési engedé-
lyek.)
Teverte festi-

Fellner Sándor, építész

A modern műemlékvédelemnek városméretű műemléki környezetekre kiterjedő elképzelése is vannak. Ennek egy érdekes példája a Budavári Szentháromság téren álló, egykori Pénzügyminisztérium helyreállítása. Ez az épület 1901. és 1904. között épült, Fellner Sándor tervei szerint, neogótikus stílusban. (említve)

Látogatóban Rados Jenőnél.

1978. márc. 31. TV. 22:10 (V Gné)

Fellner Sándor, építész és festő; szül. 1857-ben Budapesten. A budapesti IV. kerületi főreáliskola elvégzése után a m. kir. József-műegyetemen kezdte meg építészi tanulmányait. 1873-ban mint a magyar művészeti ösztöndíj nyertese Bécsbe ment, s a képzőművészeti akadémián 1873—1876-ig Hansen Theofil tanítványa volt. 1876—1879-ig Párisban dolgozott s Garnier építész mellett nemcsak építészi ismereteit tökéletesbítette, hanem Zichy Mihály műtermében a festészetben is képezte magát, s nehány képét a párisi Salonban állította ki. 1879 elején visszatért Budapestre, hol csakhamar önállósítván magát, tervei alapján úgy a fővárosban, mint a vidéken számos magánépületet, kastélyt, palotát stb. épített. Legjelentékenyebb műve a m. kir. pénzügyminiszteriumnak csúcsíves stílben épített palotája (1901—1905), melynek befejeztével az építészet terén szerzett érdemeinek elismeréseül magyar nemességet nyert. A középítészeti tanácsnak 1906 óta tagja.

Fellner Sándor: A m. kir. pénzügyminiszterium palotája. Budapest, 1908. (képekkel). — *Arch. Ért.* 1882. IV—V. l. — *Építő Ipar.* 1908. 492. l. — *Képzőművészeti Szemle.* 1879. 44. l. — 1881. 144. l. — *Művészet.* 1909. 204—206. l. — *Pester Lloyd.* 1905 jan. 15. (Das neue Palais des Finanzministeriums.) — *Vállalkozók Közlönye.* 1908 okt. 7. (A pénzügyminiszterium palotája.) — *Vasárnapi Ujság.* 1873. 529. l. — 1881. 105. l. — 1905. 57. l. (A pénzügyminiszterium új palotája; képpel.) — 1907. 520. l. és a művész közlése nyomán.

478

Fellner Sándor építész

a Szentháromság tér északi oldalán a szá-
zadforduló körül épül fel a pénzügyminisztéri-
umi épület, melyet Fellner Sándor neogótikus-
nak épített. Természetileg először adott a tér
északi térfalának egy egységes építészeti lezárást.

Művészeti Magazin 45/12

1945. XII. 19. TV. 21:35 Gué

Fellner Sándor

Számos művet alkotott; 1901-04 az I. Szent-
láromság téri miniszteriumot, a Markó u. igazság-
ügyi miniszteriumot, a Ritz szállót (1911-12)

Berzo-László, Bernát György, Erdei Fe-
renc stb.: Budapest Lexikon, Budapest,
1973. 13351

3191

Fellner Sándor

tervezte a bp.-i egykori Pénzügyminisz-
terium épületét. 1901-1904. 39 sz. repro-
dukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet
1867-1967. Budapest, 1970.

351

Feltner Sándor

a bécsi Akadémián Hansen tanítványa volt.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

181

Fellner Sándor

A József Nádor műegyetemen megkezdett tanulmányait a bécsi akadémián fejezte. Utóbb Párizsban tanult. 1879-ben tért haza.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

3+1

Fellner Sándor

tervezte a Bp. VI. Benczúr u. 21. sz. laktanyát

1906-ban.

Gerle-János: Elszámolás a századfordulós épületekről
Budapest 1981/11 17-21.o.

M.D.K.

Fellner Sándor, Epesti építész

készíti a Markó-Kohány-Szalay- és Szemere utcák éltal határolt tömbön felépítendő központi járás bírósági épület terveit.
[A kiviteli tervekre később Jablonszky Ferenc kapott megbízást.]

Vállalkozók Lapja, Bp. 1911. XXXII. évf.

dec. 20. sz. 13. old.

M.D.K.

Fellner Sándor, lapszerk.

nyert megbízást az új Iparművészeti palota tervezési munkálataira

Vállalkozók Lapja, Bp. 1912. XXXIII.évf.

Szept. 18. sz. 12. old.

Fellner Sándor

építész, Budapestről,
1873-ban 17 éves.

lásd
Fleischer Béla 41. l.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

MDK

Fellner Sándor épitész

Épitő Ipar, 39.sz. 1910. szept.25. 383-384 l.

Feltner Sándor

tervei alapján épült fel a Kenthároms-ág-Hess András-téri volt Pénzügyminisztérium épülete.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970. 463 l

100 l

Fellner Sándor 4

További alkotásai: a bp-i Ritz szálló, az egy kori pénzügyminisztérium, a Markó utcai igazságügyi minisztérium.

Merényi Ferenc: Az magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

341

Fellner Sándor

egy rácsos kapu tervezője: kivitelező Árkay Sándor 1895. Reprodukció.

Sárádi Kálmán: Művészi kovácsolás, Budapest, 1970. 239 l.

1871.

Fellner Gándor

Alkotásai: a Debreceni Spari és Kereskedelmi Bank székháza; a karcagi járásbírósági épület; a bp.-i Hungária körúti gyárépület.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867–1967. Budapest 1970.

341

Fellner Sándor, építész (1857-1944). 2. Folytatás

a Kugler-Gerbeaud cukrázda.

10. Az egyetlen megmaradt, Fellner által tervezett portálrész: a „Kisüzlet" bejárata a rekonstrukció előtt

Magyar Építőművészet, 1984. 6., 23-old.

Fellner Sándor, építész (1857-1944).
a Kugler-Gerbeaud cukrászda.

1.) Folytatás

Magyar Építőművészet, 1944. 6., 23-old.

7

7. Az épület Fellner Sándor átalakítása után, 1912-ben

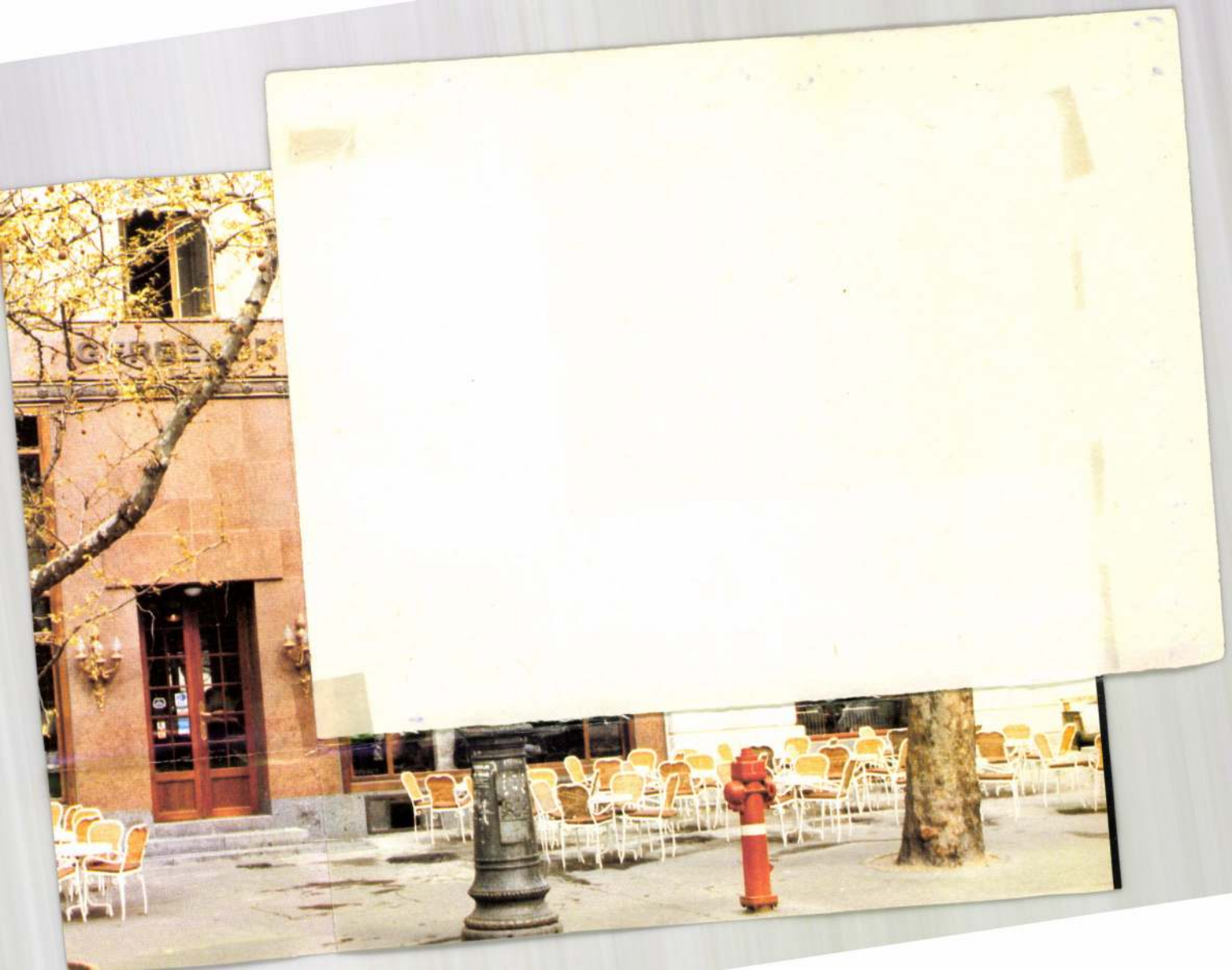

Fellner Sándor ,müépitészt

a kereskedelemügyi m.kir.miniszter

az Orsz.Közép.Tanács tagjául öt évre kinevezte.

Az Orsz.Középitési Tanács.
VK. 1906 máj.16. 9.1.

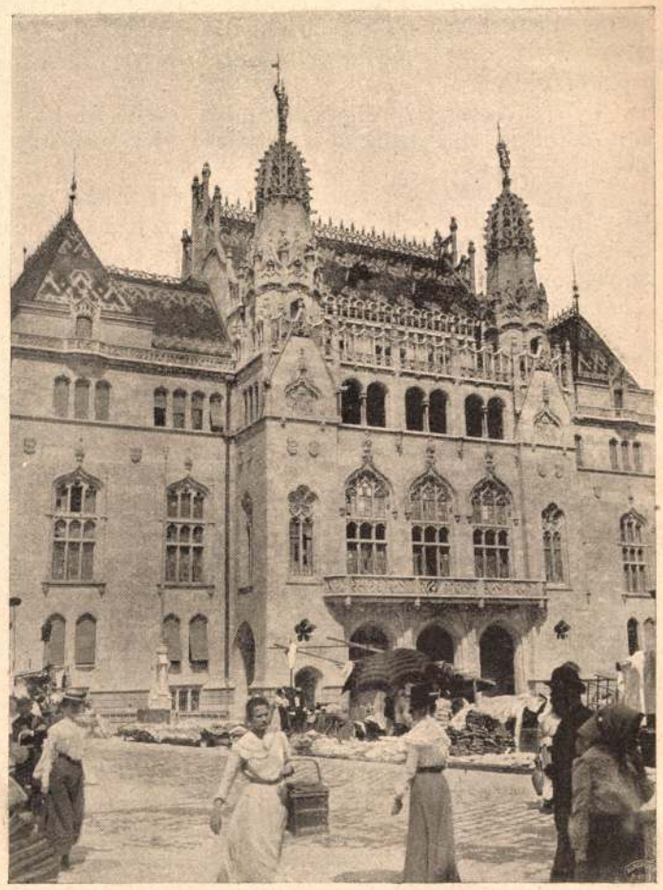

Tervezte Fellner Sándor

AZ ÚJ PÉNZÜGYMINISZTERI PALOTA BUDÁN

jószágigazgató ablaka előtt robogott el, azt tüntetőleg köszöntették napernyővel, kendőlobogtatással.

És Violának mindezt némán tűrni kellett.

Ki kűzdhet női ellenségekkel? Ami mérget a nő kever, azt meg kell inni az áldozatnak.

A jószágigazgatótól sem szabadúlhatott meg. Ha az elhagyja a kastélyt, minden rágalom igazsággá lesz megpecsételve. A magára maradt házat bűnbarlangnak fogják kikiáltani. Erre a kiállhatatlan ábrázatra szüksége van az elkárhozottnak.

Mi vigasztalást tudott neki adni a két barátnője, akik maguk is szerencsétlen teremtések? Egyedüli menedéke az a kis bölcső volt. A gyalázata is az volt.

Ilyen volt az élete. S milyen hosszú lehet még ez az élet!

Amíg a börtön ajtaja megnyílik, amiért annyian imádkoznak.

Messze van az ég: mire az imádság oda eljut.

Egy kora délelőtt aztán valami rendkivüli esemény történt: egy urasági hintó hajtatott be a Markóczy-kastély udvarán. Belőle egy úrnő szállt ki, aki egyenesen felhaladt a lépcsőn, szót sem váltva a cselédekkel: úgy látszott, hogy tudta itt a járást: csak azt kérdezte, hogy itthon van-e a méltóságos asszony? Viola eléje jött: rendkivüli szerencse volt ránézve egy úri látogató nő.

Ismeretlen volt előtte az arca.

A vendégnőnek keserü mosoly villant át az arcán, amikor megszólalt.

— A nevem Markóczyné. Én vagyok a férjed anyja.

Viola keblére borúlt a nőnek s megcsókolta az ajkát.

— Nem ismertél rám? Sohasem láttál? rebegé a nő.

Viola nem tagadhatá, hogy úgy van.

Markóczyné még most is szép volt. Karcsu magas, telt idomokkal. Egyike azoknak a szerencsés alakoknak, akik fölött nyomtalanúl futnak el a viszontagságok, nem vonnak arcaikra barázdát, szemeik megtartják a régi varázst s arcuk pírja nem mesterkélt: kedélyük derült és dacos. Dús hajzatába még egy ősz szál sem vegyült.

Az anyós gyöngéden megveregeté menyének a hátát.

— Régen voltam itten. Azóta sohasem. De hát mára csak el kellett jönnöm, hogy meglássam az én kedves kicsikémet, az én unokámat.

(Hát van még valaki a világon, aki azt a gyűlölt teremtést kedves kicsikéjének nevezi?)

— Mostan alszik.

— Akkor nem háborgatjuk. Várunk, amíg neszt ád magáról. Hozass be addig eleven parazsat és egy pohár vizet.

Viola csengetett a cselédnek: ő tudta már, hogy mirevaló az.

Az ilyen összeérő szemöldökü nőről, aminő a nagyanya, azt suttogja a babonás paraszthit, hogy megveri a szemével a kis gyermeket. E rossz szem verése ellen szokás ójtott vízben megmosni a gyermek orcáját.

A két nő leült egymás mellé a pamlagra, kezeiket egymásba téve.

Sokáig nem találták ki a kezdő szót, amivel megkezdjék a beszédet.

Végre az éltes hölgy megszólalt: „Egyedül vagy ennél a háznál?“

— Van két jó barátnőm, akik szeretnek.

— Azok is szerencsétlen nők, akiknek nincs a világból egyebük, mint a szenvedés és a fájó emlékezés.

— Van gyermekem, akit szeressek.

— Ez a szeretet a bűnöd, amiért elitélnek. Ne szégyeld, légy rá büszke. Én is az a nő vagyok, akit az egész világ elitél, megtagad. De én nem viselem azt báránytürelemmel. Ha ütnek, én visszaütök. Fulánkom van, szúrok, szarvam van, öklelek. Mindenkinek van fájó része s én ismerem mindenkinek a bibéjét. Csak a kis újjammal érintem s elhallgat, elbújik. No, hát idejöttem hozzád, hadd legyen egy rossz tanácsadód. Megtürsz-e a házadban?

— Itthon vagy benne.

— Voltam egykor. Nagyon régen volt. Egy napot sem kivánok abból az életből vissza. De, hogy most itt lehetek, annak örülök nagyon. Majd meglátod, milyen nagy öröm a világon, boszút állni.

A kisember megszólalt az oldalszobában. Arra mindkettőjüknek át kellett menni. A gyermek toalettet akart csinálni. Abban segíteni kellett a nagyanyának.

Pszt! Nem szabad gyermeket dicsérni! Attól megbetegszik. Inkább azt kell neki szemébe mondani: „heh, te csunya!“ Majd csak az anyának mondja azt el a nagyanya, hogy mit látott az unokáján. Szakasztott olyan, mint az ő fia volt, a Dezső, ilyen idős korában. Mi lesz belőle, mire megnő?

Ne beszéljünk erről. Az anya gondoskodott róla, hogy elhallgattassa a sivalkodó porontyot.

— Nem kell annyit csókolgatni: néha rá kell tapsikolni, amikor rosszalkodik, attól iperedik a gyerek.

A kibékített gyereket aztán rálehetett bízni a dajkára, aki értett a danoláshoz.

Emilia és Zsófi is odakerültek a gyerekszobába s itt kölcsönösen megismerkedtek a nagyanyával. Örömük igaz volt. Mentül több szerencsétlen nő van együtt a háznál, annál erősebb a vigasztalás. S ez a legszerencsétlenebb, mert ez nemcsak vádolva, de elitélve is lett. Ki tudja, igazságosan-e?

Viola valamit súgott a két barátnőjének, mire azok elhagyták a szobát.

— Tudom, mit súgtál a barátnődnek. Mondá neki az anyósa, amikor visszamentek az elfogadó terembe. Szeretném, ha bizalmas volnál hozzám s a nevemen szólítanál. Mária vagyok.

— Azt tudom.

— De kiejteni nem hallottad soha. Ezt a nevet átokszitok mocskolja be ennél a háznál. Folytatjuk

Uj Idők 1904. X. 36 sz. 220. l. kép

odább szökött. Bebarangolta már a Bükköt, a Tátrát. Egyszer a rendőrbiztos megis csípte: vacsoránál találta: szerencséjének tartotta, hogy kézbesítheti neki a hadbíróág ítéletét. A karikaturáiért elitélték harmincnapi fogságra.

„Harminc nap, az sok!“ — mondá Károlyka s azzal zsebredugta a hadbíróság ítéletét. „Részemről a szerencse, mondá a rendőrbiztosnak, mindjárt jövök, csak más csizmát húzok“. Azzal átment a szomszéd szobába s ott olyan alaposan váltott csizmát, hogy kilépett az ablakon, s úgy eltünt, hogy nem hagyta hátra a lakcímét. Üthették már bottal a nyomát!

Majd bizony egy piktor fogja magát becsukatni harminc napra egy dohos börtönbe, akinek éltető eleme a szép szabad világ.

Azóta folyton bújdosott. Persze, hogy senki sem üldözte. Az ilyen kisebb fajta rebelliseket hagyták futni.

Amadénak könnyü volt a szökevény piktorra rátalálni. Forradalmi pajtás volt. Elcsípte, odahozta Viola kastélyába, fényes jutalommal és jó élettel kecsegtette.

Egyszerre megértette a helyzetet Károlyka. Hisz ez éppen neki való menedék: egy elátkozott kastély, amelyet semmi vendég nem látogat. Készséggel fogadta a kondiciót. Elhagyta magát raboltatni Amadé által, s amint a lábát betette a kastélyba, nyomban vidám élet költözött a házba. A Károlyka tele volt bohókás élményekkel, amiket oly jóízüen tudott előadni.

Ezekben a válságos napokban, amikor az egész világ igyekezett Violát sértegetni, ez az egy fiu folytonos derültségben tartotta az egész házat. Délelőtt rajzolt, festett; elébb nagyobb méretben festette le Violát kisdedével, aztán miniatürben, medaillonban hordozható képet. Remekül sikerültek. Délben aztán ebéd fölött mulattatá az egész társaságot: ki nem fogyott az adomákból. Még Csacsinkát is megnevetteté.

— De ugyebár, Károly öcsém, mondá Flórián úr, ezeknek a históriáknak fele is hazugság?

— Fele? Hát aztán a másik felével mit csinaljak? Hiszen hazudni csak kötelesség. Aki igazat mond, azt megverik. Jegyzőnek, poétának hivatása a hazudás.

— Nem merek vele disputálni, mert még lefest — mondta Flórián úr.

Azt úgy is megtette. Egész halommal állt már az asszonyok fiókjában Flórián úr mindenféle torzképe.

Különösen politikai hírek kifundálásában birt a Károlykánk kifogyhatatlan talentummal. Azok között legtöbb elhivőkre talált az ázsiai ősmagyarok legendája. A híres ázsiai utazó Reguly, a misszionárius Güszlanddal szövetkezve, fölfedezte az ősmagyarok hazáját Kinában, akik otthon maradtak, amidőn Álmos fejedelem magyarjai kiszakadtak közülök, Etele örökségét keresni. Azóta fölszaporodtak tíz millió főre. Mostani fejedelmük Oldamur. Ez, amint meghallotta, hogy elszakadt rokonait leigázta a barbár német, rögtön elrendelte, hogy ötszázezer ősmagyar fegyverbe öltözzék s induljon el a magyarok fölszabadítására. Már erősen közelítenek.

Flórián úr kinevette Károlykát ezzel a mesével.

— Messze van az, Károly öcsém, nem lehet onnan idelovagolni.

— Nem lóháton jönnek azok, hanem léghajón. Ők már feltalálták a repülés titkát. Onnan a magasból lövöldöznek, nem puskával, ágyúval, hanem villámsugarakkal. Senkisem bir nekik ellentállni.

No már ennek Flórián úr sem tudott ellentállni.

Mindennap tudott Károlyka valamely örvendetes hírt szélnek ereszteni, amivel Flórián urat agyonboszanthatá. S ő maga szentül hitte, amit hazudozott.

Ezalatt elkészültek az arcképek. Mindenki el volt ragadtatva a hasonlatosságtól.

De már most ezeket el kellene küldeni Józsefstadtba a fogoly Markóczynak. Hogy lehet ennek kitalálni a módját, hogy útközben el ne sikkadjanak?

— Semmi sem könnyebb annál, — mondotta Károlyka. — Elviszem én magam s személyesen átadom a patronusnak.

— Te viszed el? — mondá Amadé, — de hát hogy jutsz te be a józsefstadti államfogházba, miféle ajánlat mellett?

— Nem kell nekem oda semmiféle ajánlat: meg van a jussom hozzá. Itt van a zsebemben a haditörvényszék ítélete, amelyben harminc napi állami fogházra vagyok elmarasztalva: most odamegyek, jelentkezem s leülöm a harminc napot.

Mindenki helyeselte az ötletet. Ez az igazi Columbus tojása.

— Ott is jó társaságban leszek. Valamennyi fogolylyal mind megismerkedem s ezer anekdotát gyüjtök össze tőlük. Abból megélek egy esztendeig. Lefestem az arcképét a térparancsnoknak, a porkolábnak, meg a leányának, akit már ismerek a Zsófi néni után. Azokat mind meghódítom. Aztán lefestem a Dezső bácsit, meg a Sándor bácsit s a képeiket, amikor elbocsátanak, hazahozom.

— Óh, az Isten áldjon meg érte; — mondá Zsófi s két tenyerébe fogva Károlyka fejét, össze-vissza csókolta.

Violának sok mondani valója lett volna Károlykához: de azt mind elhallgatta. Még csak üdvözlő köszöntést sem bízott rá a férjéhez. Hisz ennek most, a világ ítélete szerint, a feleségét gyűlölnie kell.

A hebehurgya fiu azonban túljárt az úrnő gondolatain.

A piktoroknak, poétáknak a lelke, amikor a költészetet keresi, véletlenül, ösztönből meglátja a valót.

— Meglátja madonnám, mondá Violának, amikor mind együtt voltak az asztalnál; — miket fogok én elhiresztelni a világban, ha a börtönből előkerülök: hogy az én imádott asszonyom a megfelelő időben látogatóban volt a férjénél a jozefstadti börtönben a kormányzó engedelmével, a mi mindent megmagyaráz.

— Az Istenért! Ne tegye azt! Kiálta fel Viola.

— De bizony azt teszem.

— Ön nem is sejti, hogy micsoda rosszat fog ezzel tenni.

— Magamnak igen. Engem minden házból kifognak ezzel a hirrel dobni, a vén asszonyok a szemem közé fognak ugrálni; de hát az nekem tetszeni fog. Azt fogják mondani, hogy hazudom. Ki hiszi el, amit én mondok. Hisz az mind költemény, fantázia. Pedig ez az egy igaz lesz.

(De hát használ az valamit, ha egy országos hazug mond igazat?)

Csacsina úr mérgesen hagyta ott az asztalt; magában gondolva: „Ez a szeleburdi kölyök még helyrerontja azt, amit más olyan jól elrontott.“

Ő már előkészíté az útját a megindítandó válópernek, házasságtörés alapján, a férjhez küldött levelei által. Csak annak a meghatalmazására várt.

Károlykát hagyták útjára menni.

HUSZONÖTÖDIK FEJEZET

A nő, aki üt

Violára nézve elkezdődtek az üldöztetés napjai. A névtelen levelek után azt gondolták ki a vidék úrhölgyei, hogy összebeszélésre naponkint ott hajtattak el a hintóikkal a Markóczy-kastély előtt, valóságos korzót tartottak előtte, a kastély előtt feltartották a napernyőiket, hogy az ablakra ne lássanak. Viola nem mehetett ki kocsikázni, csak késő estefelé, nehogy összetalálkozzék a hajdani barátnőivel, akik most megvetésüket tudatják vele. És ugyanazok a hölgyek, amikor úri fogatuk a

nyira jutott el, hogy talán tudatában van a saját maga gazdagságának. Ezt a gazdagságot nem ítélheti meg pontosan a reklámfőnök, neki ezt az iparművészre kell reábíznia, aki ezt a szerepet annál több joggal vállalhatja, mert a meglevő lehetőségeket és formákat saját tehetségének tárházából gazdagítja szüntelenül újakkal.

Ha a művész egyszerűen csak végrehajtó, akkor nem is művész és akkor a nyomda is valóban köny-

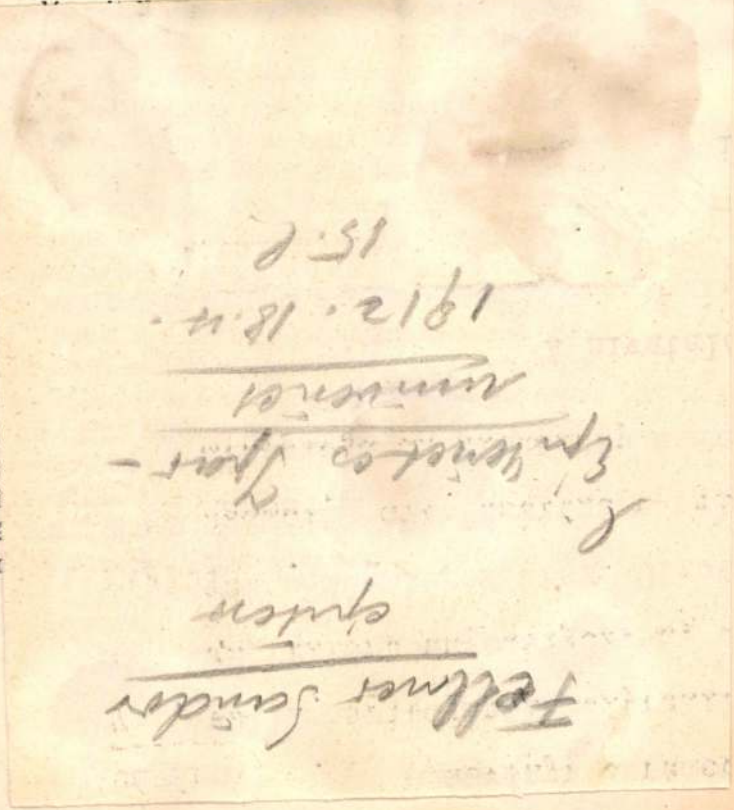

ben is önállónak kell mutatkoznia és értenie kell ahhoz, hogy legjobb tudását a főnökkel szemben a főnök és a vállalat érdekében érvényesítse. De az önállóságnak ugyanez a szelleme jellemzi a másik két funkciókört is, amelyet itt a reklámfőnökkel összefoglaltam. Mert ha az iparművész semmivel sem több, mint a nyomdász, akkor nincs rá szükség és ha a nyomdász nem tudja, hol kezdődik az a sajátos terület, amelyen belül meg ő a megbízható vezető és amelyen belül neki kell döntenie, akkor nincs szükség reá, mint nyomdászra, hanem legfeljebb mint szedőre, vagy mint nyomómesterre.

Az élet szakadatlan fejlődésben van, de sajnos, ez nem jelenti azt, hogy mindenki szakadatlanul fejlődik, akinek az életben szerepe és hivatása van. Azonban ne beszéljünk itt arról a reklámfőnökről, arról az iparművészről és arról a nyomdászról, aki nem tudja, miért van azon a helyen, amelyre sorsa sodorta, hanem azokról, akik iskolát teremtenek, akiknek a maguk pályáján sikereik is vannak és akiknek sikereiből a többiek szabályokat igyekeznek levonni és alkotni, hogy azok segítségével maguk is szert tehessenek a sikerre.

A reklámfőnök

A reklámfőnök dolga és feladata az, hogy a reklámhadjárat célját megvalósítsa, hogy kijelölje azt a

FELLNER Sándor épitész

Uzsoki u. 36/a.

1924.

BUZA Péter: Herminamező, fejezetek egy városrész történetéből. Bp., 1992 74.p.

— No, ön ugyan szépen fogad engem, — szólott közbe az asszonyka, miközben a pakkjait nézegette, majd tréfásan összetette a kis kezeit könyörgésre. — Kegyelem, nekem kegyelem, ne hagyjon itt elvesznem éhen-szomjan az út szélén.

Kozsibrovszky nevetett, tetszett neki az asszonyka tréfája.

— Dehogy is hagynám itt. Hanem azért haragszom, mert egyszer ér életemben szerencse és ez az ön lejövetele, de én azt sem birom kiaknázni (a báróra nézett szemrehányóan) és ez az ön hibája.

— No, lássa ez már szépen van mondva, — hagyta helyben az asszony.

— És mi lesz a negyedik lóval? — kérdé a báró.

— Arra majd én ülök rá, — szólt Kozsibrovszky, és a mikor mondta, már rajta is ült.

— Az Isten szerelméért! — kiáltott fel Wraditz asszony ijedten, — hiszen nincs rajta nyereg.

— Hiszen ha még nyereg is volna, — henczegett Kozsibrovszky, a megindult kocsi mellé vágtatva.

Röpült a három ló, mint a villám, a pompás úton a híres patriában, «mely jó vizéről és jó köveiről ismeretes», Kozsibrovszky mint egy középkori levente, ott lovagolt a kocsi mellett, mintha csak a lóbul nőtt volna ki, nem csoda, hogy Kecskeméten nevelkedett, fiúcska korában (az apja mint tiszt feküdt a hires, nevezetes alföldi városban), együtt játszott, együtt élt a vásott magyar fiúkkal s ott tanulta meg szőrén megülni a lovat. Útközben mindenféle történeteket mesélt az asszonykának, kié ez vagy amaz a kastély, itt egy csata volt, emitt meg az történt; hiszen igaz is, hogy sok minden történt ezen a vidéken . . . egy borongó várrom balról, egy százados öreg fa törzse, mikor lefürészelték, egy fazék Mátyás-kori arany potyogott ki belőle.

— Nini! Hát az mi ott? Jaj Istenem, de szép!

— Az egy pipacs.

— És szabad azt leszakítani?

— Ha maga parancsolja . . .

Átugratta a garadot, bement a buzatáblába, hasmánt feküdt végig a lovon, aztán leszakított egyet és elhozta a szép asszonynak.

Az mosolygott rá megszagolta, de nem volt illata; aztán odatűzte a keblére.

Igy mentek majd egy órát egészen összeösmerkedve. Kozsibrovszky még incselkedett is vele, néha lehajolván, valami hamisságot sugott neki. Az öreg báró megkérdezte:

— Mit mondott a kópé?

Néha elmondta, néha eltitkolta, volt olyan eset is, hogy elpirult.

A szlinyai majornál egy csomó tyukot látott Kozsibrovszky.

— Tudja, kitől tanulta Worth az asszonyi toilleteket?

— Ugyan kitől?

— Hát a tyukoktól.

— Ugyan menjen, Kozsibrovszky, mert magába hajítom ezt a látcsövet.

BIRKA-NYÁJ A HÓBAN.

A DEBRECZENI PIACZON.

A DEBRECZENI HETIVÁSÁRON.

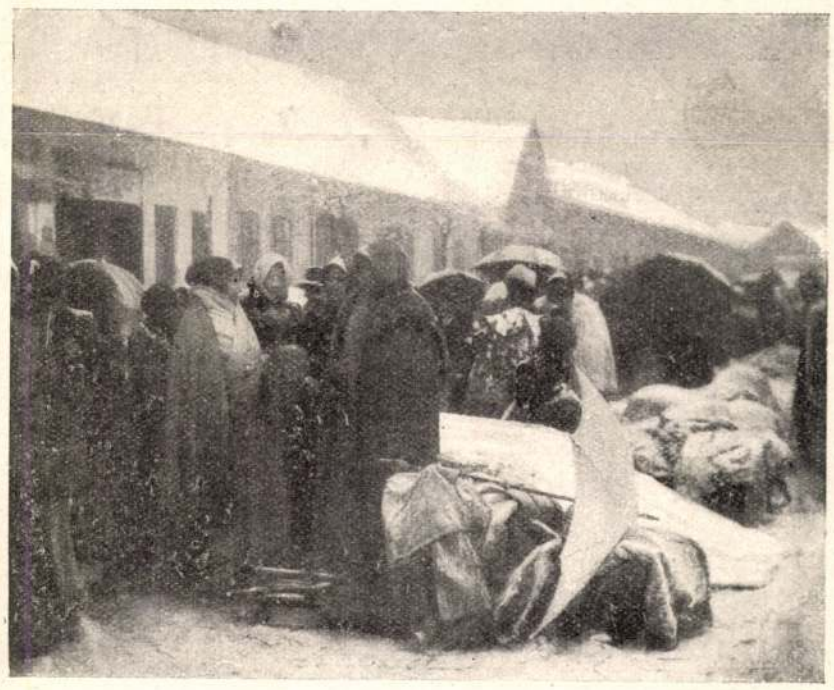

VÁSÁROS NÉP.

TÉLI KÉPEK.

— Hiszen majd csak elcsináljuk valahogy — szólt Kozsibrovszky és a kocsissal tanácskozott magyarul, mire az hozzá látott a táskák összeszedéséhez; egy részét hátra kötözte, a többit a bakra rakta egy garmadába.

Kozsibrovszky ezalatt felsegítette Wraditznét a hátulsó ülésre, melléje ültetvén az öreg bárót, ki teli tüdővel szivta a balzsamos erdei levegőt.

— Ön pedig, kedves Hanck úr, kuporodjék ide az előülésre. Biz ez csak kis gyereknek való, de a császár se adhat többet, csak a mennyije van.

— És ön?

— Én a kocsishoz ülnék, de ezt a helyet a bőröndök foglalják el.

— Eszerint?

— Eszerint én másüvé ülök.

A kocsis kifogta az első két lovat és az ostorhegyest odakapcsolta lógósnak a két hátulsó mellé.

— Becsületemre mondom. Én magam ismertem őt, mikor vándorló legény volt. Egy falusi vadászaton voltam, mikor megpillantottuk a legényt az országuton és erővel kényszerítettük beállni hajtónak. Be is állt szegény, akkor aztán megvendégeltük, beszélgettem vele s láttam, hogy egy rendkívül értelmes iparos. Mondta, hogy Bécsből jő, gyalog utazza be Magyarországot az itt lakó tömérdek elütő népfajok viseleteinek motivumait látni, tekintettel, a női toillette harmoniájára, a szinek összeegyeztetése képezi főleg tanulmányai tárgyát, mert ezen fordul meg minden. Volt egy roppant értelmes csőszöm, valami Barkó János, elmondtam neki, hogy miket beszél és tanulmányoz a franczia legény: ostobaság, mondá a bajszát megpödörve, jobban tudja az effélét az öreg Isten, a ki a tyukokat öltözteti, tessék csak megnézni, hogy vannak itt a színek összeváló-

GRÓF ZICHY GÉZA «NEMO» CZIMŰ ÚJ OPERÁJÁBÓL.

Gróf *Zichy* Géza, a jeles költő és zeneszerző a Kisfaludy-Társaság egyik utóbbi ülésén mutatta be «*Nemo*» czimű három felvonásos operája szövegének egy nagyobb részletét, a harmadik felvonást. A szerző szivességéből, a Kisfaludy-Társaságban tartott felolvasása alapján alkalmunk van most az Operaház ez egyik közelebbi érdekes ujdonságát ismertetni.

A darab a Rákóczi-korban játszik. Hőse a Rákóczi-nóta ismeretlen szerzője, a kinek személyéről nem tudunk semmit s ezért nevezi Nemónak a darab. Nemo mint ifju, atyjával együtt Konstantinápolyba, török fogságba került. Atyja mohammedánná lesz, a fiát is áttérésre akarja kényszeriteni s III. Achmed szultán is, meghallva az ifjú csodaszép énekét, fényes udvari állást igér neki, ha törökké lesz. Az ifjú szorongattatásában a «Virágok mezején» végnapjait élő Zrinyi Ilonához menekül s az ő segitségével és egy Rákóczi Ferenczhez intézett levelével hazaszökik Magyarországba. Rákóczi névtelen szolgája akar lenni, hogy eltitkolhassa szégyenét, azt, hogy atyja renegát lett. Két évi hányattatás után kerül Kis-Tapolcsányba Rákóczihoz, a ki eleinte bizalmatlankodik a kilétét titkoló ifjú iránt, de anyja levelének olvastára pártfogásába veszi s kinevezi udvari zenészének. A névtelen zenészt az udvari rágalom rögtön kikezdi, csak a fejedelemasszony egyik szép udvarhölgye, Badinyi Klára vonzódik hozzá. A két ifjú sziv szerelemre gyulad egymás iránt. De szereti a leányt Desalleurs franczia követ is s alattomban vetélytársa vesztére tör: Marquis de Ferriol konstantinápolyi franczia követ nevében levelet hamisit, a melyben Nemót töröknek és szökött gályarabnak hazudja. Egy török követséggel az udvarba jő Nemo atyja is, mint Juszuf bég s visszaköveteli fiát Rákóczitól, azt mondván, hogy ez is török és pribék. Rákóczi erre a török követség fejéhez, Musztafa basához fordul kérdésével:

«Te szólj, ez ember itt török?» Musztafa igy felel:

Allah ezt jobban tudja még,
Kinek fénye örök,
De mindig mondá Juszuf bég,
Hogy fia is török.

Rákóczi erre Nemót, mint árulót, elűzi udvarától. A boldogtalan ifjú a Nyitra melletti Zobor-hegyen levő camalduli kolostorba áll barátnak. Épen sirt ás egy napon, midőn fegyverek zaját hallja s csakhamar Desalleurst hozza arra három marczona kurucz, mint kémet, a kinek bűne, hogy csatát vesztett Rákóczi serege. Föl akarják kötni a franciát, de előbb papot hivnak hozzá, a ki meggyóntassa s a zárdából Nemo jön ki hivásukra. A két vetélytárs találkozik egymással, Nemo erős lelki harcz után, nagylelküen megmenti Desalleurst a kuruczoktól s esdeklésére meg is bocsát neki. Nemo nyomát keresve a zárdához jő Klára Bercsényi Laczkóval s Desalleurs megvallja nekik gazságát. Rákóczi és Bercsényi is odajönnek, a trencséni csata elvesztén keseregve, a távolban még hallani a csatazajt. Bercsényi Laczkó előhívja a kolostorból Nemót, a ki találkozik Klárával, de hallva, hogy Rákóczi élete veszélyben forog, a harczba siet. Meg is menti a fejedelmet, de maga halálos sebet kap. Annyi élet van még benne, hogy megérti Rákóczi ajkáról a ránehezedett gyanú alóli tisztázását s Klára kezei közt meghal. Az opera zárójelenetét itt közöljük:

NEMO.

Szép tarka pillangók
Röpködnek agyamban,
Lelkemben hősi dal
Hangzik mélán, halkan.
Csak úgy zsong, csak úgy zeng,
Mint esti harangszó,
Vagy véres harcztéren
Elfujt takarodó.

LACZKÓ.

Légy nyugodt, mesterem
Látom, fáraszt a szó.

NEMO. (Laczkóhoz.)

Vedd elő hangszered...

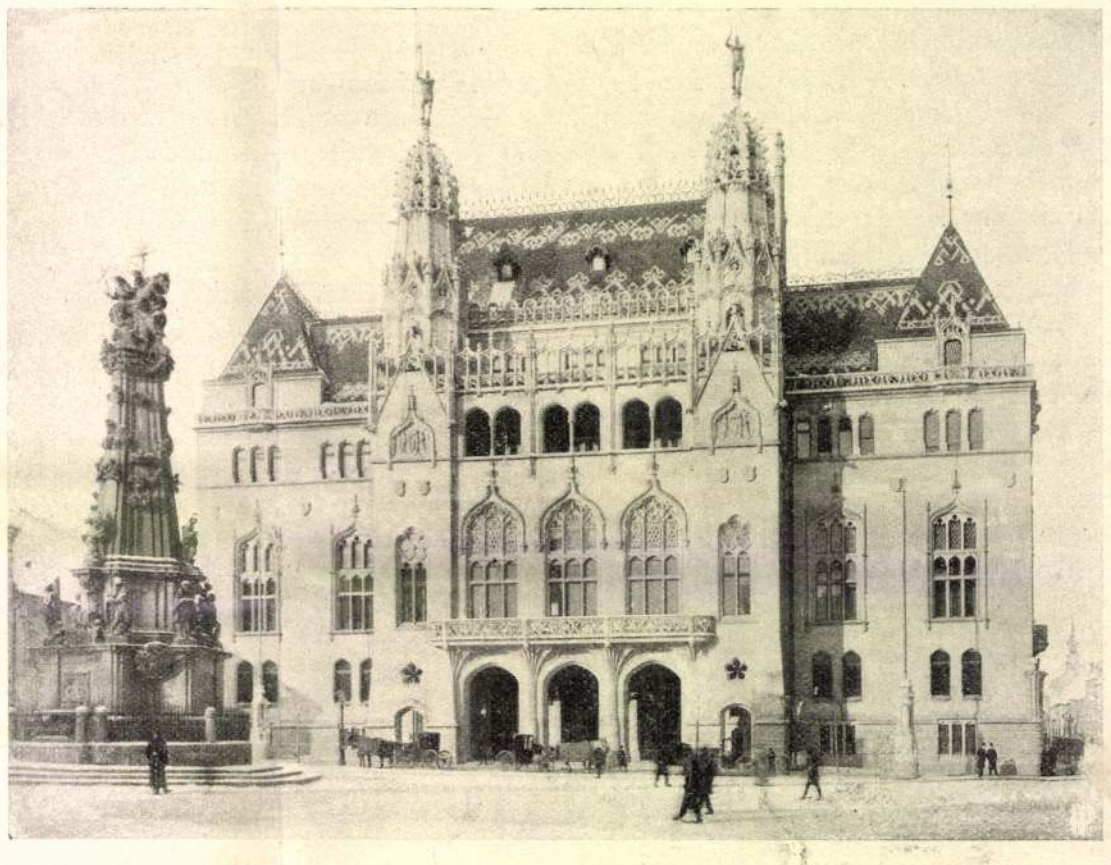

Jelfy Gyula fényképe.

A PÉNZÜGYMINISZTERIUM UJ PALOTÁJA BUDAVÁRBAN.

(Laczkó tárogatót vesz elő.)

Lelkemben ezer hang
Forrása megered.
Dalt hallok csodásat,

(Felemelkedik.)

Bús lelkem költötte,
Lángjaim, gyötrelmem
Hatalmas szülötte.

(Átszellemült arczczal az égre tekint.)

Mind e láng, mely bennem égett,
A remény, mely semmivé lett.
Szerelmem és epedésem,
Honért való szenvedésem,
Rákócziért kesergésem,
Mint sziklába, dalba vésem.

(Karjait felemeli.)

Kopják, zászlók fenn ragyognak,
Hősi árnyak körül fognak,
Leventéi a jövőnek
Harczi rendben hozzám jőnek.
Leng a zászló, nem szél hajtja,
Az én dalom lobogtatja,
Harczriadás, égszakadás,
Magyar huszár a daliás,
Sujtó villám a fegyvere
Repül vele, repül vele!...

(Szünet.)

Laczkó most jól figyelj,
Egy hangot se feledj.
Dalok termő magvát
Vesse el hangszered.
A magyar áldott föld
Termővé lesz tőle,
S egész babérerdő
Sarjad ki belőle.

(Rákóczi a hordágy végére ül és úgy támogatja Nemót, a kinek feje Rákóczi szive fölött nyugszik s úgy énekel. Laczkó a hordágy végénél térdel és tárogatón ismétli a dallamot.)

NEMO.

Ha felhangzik a te neved
Hej! Rákóczi! könnyünk pereg,
A te lelked népünk lelke,
Benned képemását lelte.
Szegény népünk vidulását,
Sorsa jobbra fordulását
Tőled kéri, tőled várja,
Imáiban neved áldja!

(Talpra áll.)

Élni fog e hősi ének,
Nemzedék a nemzedéknek
Által adja örökségül.
Élni, mert leszállt az égbül,
Mert a haza dicső hivén,
Rákóczinak magyar szivén
Született!....

(Mint villámtól sujtott, hanyatt veti magát s meghal. A zenekarban a Rákóczi-induló teljes pompájában felhangzik. A függöny legördül.)

KOZSIBROVSZKY ÜZLETET KÖT.

Elbeszélés. (Folytatás.)

Irta **Mikszáth Kálmán.**

Minden úgy történt, a mint Kozsibrovszky kitervelte. A vonat megjött pontosan, egy első osztályú kupéból kibontakozott a porosz báró s háta mögül egy igéző szépségű asszonyka.

— Özvegy Wraditzné, unokahugom, — sietett őt a báró bemutatni.

Kozsibrovszky már hallott a szép özvegyről, kinek ferje orosz attaché volt. Harmadéve valami főúri társasággal az ausztráliai szigetekre kalandozott el vadászni, a hol a benszülöttek kezeibe került, a kik, mivel jó húsban volt, a szó szoros értelmében megették.

Kozsibrovszky meghajtotta magát, a szeme káprázott, olyan szép volt az asszony.

— Boldog vagyok, hogy köszönthetem, — mondá; de a mint a tömérdek skatulyát, dobozt, böröndöt kezdte belülről lehajigálni Hanck titkár, meg nem állhatta, hogy ne tegyen egy kis szemrehányást a bárónak. — Lássa kedves báróm, hogy milyen ember ön, volt hozzá kegyetlen szive, hogy engem előre nem értesitett erről a nagy örömről.

— Unokahugom engem is meglepett, mikor elémbe jött az indóházban azzal a kijelentéssel, hogy ő is jön.

— Úgy, de én csak egy kis könnyü kocsin jöttem önökért.

— Nem tesz semmit. Sok jó ember elfér együtt.

— Ember igen, de a kalapskatulyák és a böröndök követelők. Azonfelül pedig társaságról kellett volna gondoskodnom ő nagysága számára. Mit nyújthatok én neki, magányos medve, ily viszonyok közt?

— Nyujtson nekem kezet, ez az egész, — követelte a bájos özvegy, egy lágy mosolylyal.

Kozsibrovszky kezet nyujtott és meg is csókolta az övét a hármas keztyűvarrásnál.

— Azért csak mégis hibás ön, kedves báró.

KONTRADENKO TÁBORNOK.

HARCZ A FUTÓÁROKBAN PORT-ARTUR ELŐTT.

Míg a japánok Port-Artur főerődjeihez férkőzhettek, sok kilométernyi futóárkot kellett ásniok, melyekben némileg még is védve voltak az ellenség tüzétől. Igen hosszadalmas és nehéz volt ez a munka, de még inkább megnehezítették az oroszok gyakori kirohanásai. Ezek éjjel szoktak végbemenni, midőn az önként vállalkozók a sötétség leple alatt, a legnagyobb csöndben megközelítették az árkaikban dolgozó japánokat, majd az erődökből hirtelen erős villamos fényt vetettek az árkokra, a mi a japánokat pillanatra elvakította. S ekkor történt meg a roham és utána a legvadabb, elkeseredett küzdelem, úgy hogy sokszor holttestekkel teltek meg az árkok.

Rendkívül sok áldozattal jártak ezen majd minden éjjel, néha több izben is megújuló csatározások, mivel mind a két fél rendkívüli bátorságot tanusított s az ilyen támadások alkalmával kegyelmet sem nem adtak, sem nem kértek. Volt rá eset, hogy a meglepett japán árkászok mind elestek, mire a segítség megérkezett, máskor meg a támadók szenvedtek nagy veszteségeket s alig menekült meg közülük egy-kettő hírmondónak.

Ilyen éjjeli harczoknál csákánynak, ásónak, puskának, kardnak, revolvernek, kézi gránátnak egyaránt jutott a vérengzésban szerep, a mint ezt egy japáni vázlat után készült képünk szemlélhetővé teszi. Sőt a japánok utóbb már ismét életre keltették a régi kor sisakját is, a mennyiben árkászaikat ilyennel szerelték fel, hogy legalább fejük az ellenség kardvágásaitól, ütéseitől inkább védve legyen.

KONTRADENKO TÁBORNOK.

Stösszellel együtt *Kontradenko* tábornokot emlegették legtöbbször Port-Artur védői közül, sőt mostanában egyre sürübben hangoztatják az orosz lapok, hogy a vár hősies védelmében nem annyira a Stösszelé a főérdem, mint a Kontradenko tábornoké.

Annyi bizonyos, hogy Kontradenko csakugyan nagyon kiváló katona volt s bizonyára nagy része van abban, hogy az erősség oly sokáig tarthatta magát. Ő talált ki minduntalan különféle aknaszerkezeteket, a melyekkel az ostromlóknak rengeteg károkat tett, ő ismerte legjobban a vár minden zugát is, a melynek építésében annak idején vezető szerepe volt. Maga Stösszel is majdnem minden jelentésében, melyet a czárhoz intézett, nagyon kiemelte a Kontradenko érdemeit. Egy franczia hirlaptudósító szerint pedig, — a kinek sikerült a várba beszökni, — még a nyáron állítólag így nyilatkozott Stösszel: «Denko (így nevezte bizalmasan Kontradenkót), — az én jobb kezem. Ha ő elesik, akkor csak a balkezem marad meg, a melylyel nem tehetek egyebet, mint hogy a japánoknak békére nyujtsam.»

Kontradenko mindig ott volt a legveszedelmesebb helyeken, de sebet nem kapott. Hanem deczember 15-ikén, midőn egy «bombamentes» kazamatában néhány törzstiszttel tanácskozott, oda röpült egy 28 centiméteres, harmadfél métermázsás japán gránát, betörte a «bombamentes» falat, felrobbant s a társaság tagjainak nagy részét, közte Kontradenkót darabokra tépte.

Rendkívüli leverő hatást tett Kontradenko halála úgy az orosz vezérkarra, mint a legénységre, s az esemény nem kis mértékben hozzá járult ahoz, hogy Stösszel rászánja magát a vár feladására.

A PÉNZÜGYMINISZTERIUM ÚJ PALOTÁJA.

Lukács László pénzügyminiszter tiz évi hivatali jubileumakor avatták fel egyúttal a pénzügyminiszterium új palotáját, mely szintén a miniszter nevezetesebb alkotásai közé tartozik. A pénzügyminiszterium helyiségei eddig többféle ócska, a XVII. és XVIII. századból fönmaradt épületben voltak szétszórva s nemcsak disztelenek és egészségtelenek, hanem czéljukra alkalmatlanok is voltak. Lukács László öt évvel ezelőtt határozta el, hogy a budavári Szentháromság-téren, a Mátyás-templom tőszomszédságában új palotát építtet miniszteriumának. Az épület terveit *Fellner* Sándor műépitész dolgozta ki, az alapozási és kőmüves munkát pedig *Majorossy* Géza építőmesterre bizták. Az építésre egy állandó bizottság ügyelt fel, melynek elnöke *Gränzenstein* Béla államtitkár volt.

Az épület mintegy 7900 négyszögméter nagyságú telken áll, melyet a Szentháromság-tér, az Országház-, és Pázmány-utczák s a Fortunaköz határolnak. A telek rendezése s az alapozás munkálatai nagy nehézséggel jártak, mert ásás közben számos régi épület maradványai kerültek elő, a talaj nagyon egyenetlen volt s a föld alatt több kisebb-nagyobb üregre akadtak. Ezért az alapozás egyike volt a legnehezebbeknek a főváros újabb építkezései közt.

A Mátyás-templom közvetlen közelsége már előre megadta az épület stiljét, a góth stilt, melyet azonban az építész modern s részben magyaros motivumokkal élénkített. A kivitelben egyaránt gondoskodni kellett a nagyszámú helyiségek czélszerű elrendezéséről s arról, hogy az egész palota a művészi követelményeknek is megfeleljen.

Mintegy hatvan teremszerű nagy helyiségből s 290 szobából áll a palota belseje. A magas földszinten vannak azok a helyiségek, melyeket leginkább látogat az ügyes-bajos közönség: az iktató- és kiadó-hivatal, stb. A miniszterium különböző osztályainak helyiségei az első és második emeleten vannak, a harmadik emeletre pedig azok a hivatali helyiségek kerültek, melyekben a nagyközönségnek egyáltalában nem szokott dolga lenni. A nagyon világos, fűthető folyosók, melyek váró-helyűl s az egyes épületrészek közti közlekedésre szolgálnak, nyolcz kisebb-nagyobb udvart vesznek körül. A fogadó- és tanácskozó-termek a Szentháromság-tér felől vannak központosítva s a miniszternek és az első államtitkárnak az első emeleten levő helyiségeivel kapcsolatban ünnepélyekre is szolgálhatnak.

A Szentháromság-térre nyiló főbejáraton keresztül jutunk a főlépcsőházba s a lépcső két részre oszolva vezet a miniszteri és államtitkári helyiségekbe s a tanácskozó-termekbe. A belső helyiségek a változatos boltozatformákkal nagyon festői hatásuak; a váróteremben érdekes látványul szolgálnak az 1531 óta működött kamarai elnököknek, a pénzügyminiszterek elődjeinek képmásai.

A főhomlokzatot, melynek nagy tömegeit az első emelet hatalmas ablakai élénkítik, erőteljesen előreugró risalit s két saroktorony tagolja. A főbejárat kiképzése, az első emeleti nyilt kőerkély, a második emeleti kettős oszlopokon nyugvó nyilt loggia, változatossá teszi a főhomlokzat képét. A négyszögletes saroktornyocskák áttört födélben végződnek. Az arkhitektura részletei s a diszitmények nagyon gondosan vannak kidolgozva. Motivumokúl a magyar czimer részletei s a pénzügyekre vonatkozó szimbolumok: dohány-, komló- stb. levelek, bányászkalapácsok vannak felhasználva s megvan köztük a gazdagság jelképe: a gránátalma is.

Az összes munkákat magyar emberek végezték s a felhasznált nyers anyag is mind hazai termék.

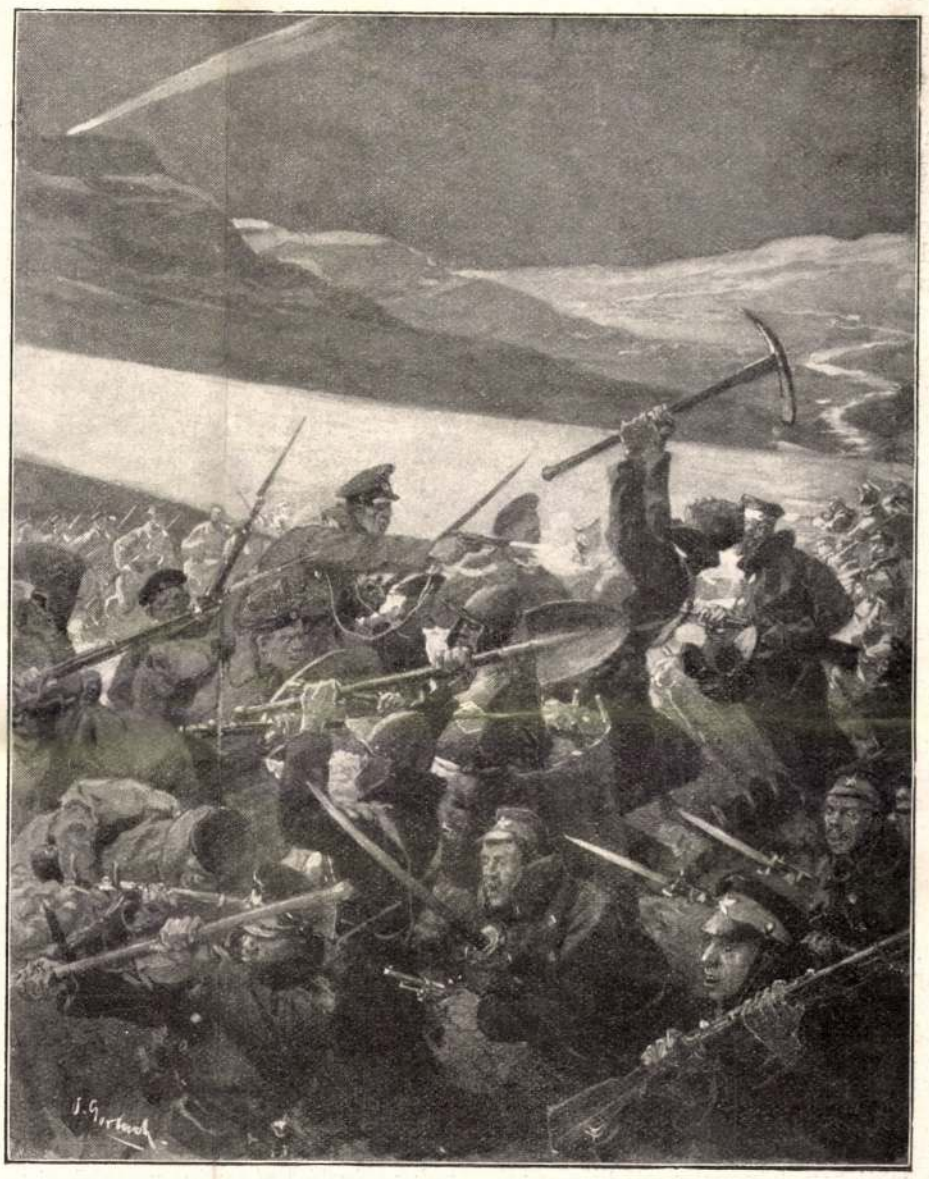

ÉJJELI HARCZ A PORT-ARTUR KÖRÜLI FUTÓÁROKBAN.

MICHEL LUJZA.

1833—1905.

A közelmúlt évtizedeknek kétségkívül egyik legsajátszerűbb nőalakja volt *Michel* Lujza, a ki most január 9-ikén halt meg. Nevezetessége nemcsak abban állott, hogy rajongó hive és terjesztője volt a legszélsőbb kommunista és anarkhista eszméknek, hanem főleg abban a példátlan szivósságban és makacsságban, a melylyel nő létére minden üldözés ellenére hirdette eszméit s másrészt abban a végletekig menő jószivűségében s önfeláldozásban, melyet mások szenvedései, nyomorúsága irányában tanusított.

Michel Lujza 1833-ban született a Haute-Marne megyében fekvő Vroncourt kastélyban, mint egy előkelő származású embernek törvénytelen leánya. Nagyatyja neveltette; ennek halála után anyjával elköltözött Vroncourtból s tanitónői oklevelet szerzett. Már ekkor is radikális politikai eszméknek hódolt s ezért nem lépett állami szolgálatba, hanem magániskolát nyitott Audeloncourtban. Csakhamar ezután, 1856-ban Párisba költözött s egész lelkével belemerült a politikai izgalmakba, a császárság elleni izgatásokba. Népgyűléseken feltünt szenvedélyes hangú beszédeivel s a lapokba is heves czikkeket és forradalmi verseket irt. A szónoklatai nagy hatást tettek, ámbár azt mondják, a hangja tompa és fátyolozott volt.

Mikor III. Napoleon császársága megbukott, Michel Lujza a köztársaság ellen is folytatta izgatásait s a commune alatt lázas tevékenységet fejtett ki. Szervezte az asszonyok központi bizottságát, elnökölt gyüléseiken s az utolsó pillanatig részt vett az utczai harczokban. A Monceytéren mintegy 60 kommunista nővel ereje fogytáig küzdött csodálatraméltó elszántsággal a barrikádokon. A commune elfojtása után társai elrejtették a rendőrség elől, de ő nemsokára elhagyta rejtekhelyét, a kommunista legenda szerint azért, mert azt hallotta, hogy anyját elfogták s nem akarják addig szabadon bocsátani, a míg ő kézre nem kerül. Elfogták, a versailles-i börtönbe vitték s 1871 deczember 16-ikán a haditörvényszék elé állitották. A birák előtt nagy hévvel védelmezte a communet, biráit gyilkosoknak mondotta s követelte, hogy végeztessék ki. A bíróság Új-Kaledóniába való deportálásra itélte. Itteni szenvedéseinek osztályosai, kik közül sokan ma már békés polgárokká higgadtak, a legnagyobb bámulat hangján beszélnek odaadásáról, melyet a számkivetettek nyomoruságának enyhitésében, a betegek ápolásában kifejtett.

1880-ban az általános amnesztia rá is kiterjedt s ő visszatérhetett Párisba. Hazatérése nagy tüntetésekre adott alkalmat; ő azonban nem maradt a franczia fővárosban, hanem Londonban telepedett meg. Ebbe az időbe esik áttérése a szocziálizmusról az anarkhiára. A «vörös Lujza» — a hogy elnevezték — hajlithatatlan erélylyel űzte az anarkhista propagandát. 1884-ben részt vett egy Párisban, az Esplanade des Invalides-en tartott népgyűlésen, a mely után kisebb anarkhista zavargások ütöttek ki: feltörtek néhány pékműhelyt, összeütközésbe kerültek a rendőrséggel. A vérmes anarkhisták ebből már azt hitték, hogy ütött a forradalom órája. Tüntetéseiket azonban könnyű szerrel leverte a rendőrség, a vezetőket elfogták s köztük Michel Lujzát öt évi börtönre itélték. Egy év mulva azonban kegyelmet kapott.

1888 januárjában egy Lukas nevű ember merényletet követett el ellene, kétszer rálőtt revolveréből, de csak könnyű sérülést okozott neki a fülén. Lukas a vizsgálati fogságból levelet irt Michel Lujzának s arra kérte, hogy lépjen közbe érdekében a bíróságnál, a mit ő meg is tett. Ezzel nagy mértékben fokozta népszerűségét. Ezután Londonba költözött s állandó szónoka lett az anarkhista gyüléseknek. 1886-ban kiadta emlékiratait. A kilenczvenes években, mikor a franczia anarkhisták újra mozgolódni kezdtek, Michel Lujza Lyonban többször előadást tartott, melyek annyira lázító hanguak voltak, hogy a hatóság jónak látta őt Viennebe az őrültek házába csukatni.

Michel Lujza mint irónő is szerepelt. Néhány regényt irt, melyeknek szintén az eszméi melletti izgatás volt a czélja. Jean Quètré franczia iróval együtt 1881-ben könyvet adott ki «La misère» (a nyomor) czímmel. Egypár drámát is irt, melyeknek előadása Amerikában anarkhista szinházi tüntetésekre adott alkalmat.

MICHEL LUJZA.

A BELVÁROSI FŐREÁLISKOLA JUBILEUMA.

Az ország legrégibb reáliskolája, a fővárosi IV. kerületi főreáliskola most töltötte be fennállásának s nagy hatású működésének ötvenedik évét. Széchenyi volt az első, a ki nálunk reáliskolák állitásának szükségét hangoztatta, a tekhnikai és az ipari pályákra való képzés czéljából, de az eszme csak jóval később jutott megvalósulásra. Az abszolutizmus éveiben állittatta fel az akkori kormány az első reáliskolákat, ebben sem feledve el a saját czéljait, a mennyiben német tanárokat nevezett ki s német tannyelvű előadásokat követelt.

Pesten már a negyvenes években volt két reálosztály a Kötő-utczában, a piaristák szárnyépületében, a hol a városnak a piaristák által vezetett fő-elemi iskolája volt. Tulajdonképen azonban csak 1854-ben szervezték a belvárosi reáliskolát hat osztálylyal. Mint az intézet jubileumi emlékkönyvében egyik jeles tanára, a most egyetemi tanárrá lett *Riedl* Frigyes irja: «német irányú kormány nyomása alatt támadt az iskola, német volt az igazgatója s német volt nagyobbrészt a tanitási nyelve. Első helyiségeül a német szinház és a Vigadó közt egy szárnyépületet jelöltek ki, egy düledező szárnyat két hatalmas épületrom közt (a régi Redoute és az 1849-ben összelőtt régi német szinház közt). A mit 1849-ben a tűzvész és az osztrák golyó megkimélt ezen épületekből, az szolgált szegényes bölcsőül az új intézetnek.» Szervezője és első igazgatója egy Weizer nevű bécsi tanár volt. 1857-ben azonban már új épületet kapott a gyors virágzásnak indult intézet a mai helyén, a Reáltanoda-utczában.

A hatvanas évek elején fellendült nemzeti szellem hatása alatt mind erősebb lett a kivánság, hogy a tanitás nyelvévé a magyart tegyék. Ebben főérdeme volt *Ney* Ferencznek, a ki az intézetnek később hosszú időn át igazgatója volt. Érdekes, hogy e kérdésben az ifjuságot is megszavaztatták s ez tulnyomó többségben a magyar tanitási nyelv mellett nyilatkozott. A helytartótanács erősen ellenezte a magyar tannyelvet, de Pest város tanácsa kijelentette, hogy inkább feloszlatja az iskolát, semhogy továbbra is német legyen a nyelve.

1861-ben hozták be a magyar nyelvű tanitást, *Ney* Ferencz igazgatása alatt, ki lankadhatatlan buzgalommal s lelkesedéssel alakitotta át tiszta magyar szelleműve az iskolát. Az intézetnek eddigelé 127 tanára volt, köztük sok országos hirre jutott ember, mint *Szabóky* Adolf, *Kondor* Gusztáv, *Péterfy* Jenő, *Preysz* Mór, *Ternyei* Ferencz, *Riedl* Frigyes stb. S még nagyobb a száma azoknak, a kik az intézet tanitványai közül a közélet különböző terein kitüntek.

Az intézet ötvenedik évi jubileumára a tanári kar terjedelmes és díszes kiállitású emlékkönyvet adott ki, melyet a tanári kar megbizásából *Kiss* E. János tanár szerkesztett. Az emlékkönyv két részből áll. Az első részben az intézet multjára vonatkozó adatok vannak összefoglalva. Az intézet történetét, *Riedl* Frigyes bevezetésével, az emlékkönyv szerkesztője irta; ezután a tanárok arczképcsoportja következik, majd a régi tanitványok felsorolása dr. *Miklós* Ferencztől. A könyv második részében az intézet volt tanárainak és tanitványainak műalkotásai vannak sikerült képekben bemutatva. Meglepő, hogy mennyi, ma már nagy hirnévre jutott épitész, festőművész, tekhnikus került ki e reáliskolából, — a tanitványoknak az életben elért sikerei szép fényt vetnek az intézetre magára is. Különösen a mai vezető épitész-nemzedéknek legjelesebbjei nagy részben itt kezdték tanulmányaikat. Bemutatott műveik közt ott találjuk az újabb időben a fővárosban emelt nagyobb új középületeknek egész seregét. Az intézet régi tanitványai közé tartoznak: *Steindl* Imre, *Schulek* Frigyes, *Alpár* Ignácz, *Gerster* Kálmán, *Girgl* Kálmán, *Kauser* József, *Lechner* Ödön, *Palóczi* Antal, *Petz* Samu, *Quittner* Zsigmond, *Zsigmondy* Béla, stb. jeles építészek, *Basch* Gyula, *Greguss* Imre, *Györök* Leo, *Innocent* Ferencz, *Paczka* Ferencz, *Strobentz* Frigyes, *Tölgyessy* Artur festőművészek, *Zala* György szobrász, stb. — Az emlékkönyvet a fővárosi házi nyomda becsületére való díszszel állitotta ki.

KEMECHEY JENŐ.

1862—1905.

Alig egy-két héttel ezelőtt foglalkoztunk Kemechey Jenő irodalmi működésével, arczképét is közölve, abból az alkalomból, hogy megválasztották a Petőfi-Társaság tagjának. Már akkor ismeretes dolog volt, hogy a jeles iró és hirlapiró sulyos, reménytelen beteg s a kitüntetés már utolsó örömei közé fog tartozni. S csakugyan úgy is lett: Kemechey Jenő a január 13-ikáról 14-ikére virradó éjszaka meghalt.

A szomorú hír általános megilletődést keltett az irói és hirlapirói körökben, melyeknek Kemechey kedvelt, rokonszenves alakja volt. Mint irót ismerte és becsülte a nagyközönség is magyaros stilusáért és gondolkodásmódjáért, elbeszéléseinek érdekes meséjeért, a magyar vidéki életből vett alakjainak rokonszenvességeért. A szinpadról is hatással tudott szólni a közönséghez. Még csak ezután lehetett várni, hogy alkotóképessége teljesen kifejlődik és megérik; eddigi munkái igéretei voltak egy későbbi fejlettebb, mind magasabbra emelkedő munkásságnak. Ez igéret beváltását megakadályozta a halál, örökre megszakítva az oly szépen indult pályát.

Mint hirlapiró sok politikai összeköttetést, sok jó barátot szerzett Kemechey. Sokat is tanult s nemcsak könyvekből, hanem az életből is; úgy ismerte a vidéki élet politikai szükségleteit, a magyar közönség hangulatát, mint kevesen mások. Megvolt az az adománya, hogy kiváló államférfiak eszméit, melyek lelkében termékeny talajra találtak, hiven s lendületesen tudta tolmácsolni s az olvasó közönség lelkéhez közelebb hozni. Azon csekély számú publiczistáink közé tartozott, a kik a magyar politikát nem elszigetelten, hanem az európai politikai irányokkal való kapcsolatban nézték s voltak nagyszabású eszményei, melyekért teljes lelkéből hevült s dolgozott. Politikai czikkeinek gondos irodalmi formájával is kivált.

Korán halt meg s barátainak sok hozzá fűzött reményét vitte magával a sírba. Halála veszteség a magyar sajtóra és irodalomra; rokonszenves, megnyerő egyénisége pedig kegyeletes emlékezetében marad mindazoknak, a kik ismerték.

DÖNTÉS ELŐTT.

Karczolat.

A választás napja rohamosan közeledik. A programmbeszédek elhangzottak, a notabilitások eleget tettek abbeli kötelességüknek, hogy a pártvacsorákon a jelölt mellett felszólaljanak. A raktárból az utolsó zászlót is elvitték, szóval: az «előzetes intézkedések» be vannak fejezve, sőt véget ért az érvek harcza is. Ennek helyét most már egyrészt a szenvedély, másrészt a kortes-furfang foglalta el.

Ezekben a napokban virágzik a kortes-virtus teljes pompájában. Gyűrt arczu alakok száguldják be a kerületet, rekedt hangon kapaczitálva a polgártársakat. Már ahhoz is agyafurtság kell, a hogyan a

dépôt du Musée d
des études et des

Les faits et l
butions à l'histoire
de l'une ou l'autre
en voie de rétablis

LE POR

Ce furent des
décembre 1946 au
d'art rapportées de
tions de la Galerie
exemple de ces de
qu'avec le retour d
la place de choix
En même temps e

Peintures et
connaissances exan
artistique et histor
sances avec l'établ
l'autre juste dans
fut déballé de sa
au chapeau et le le

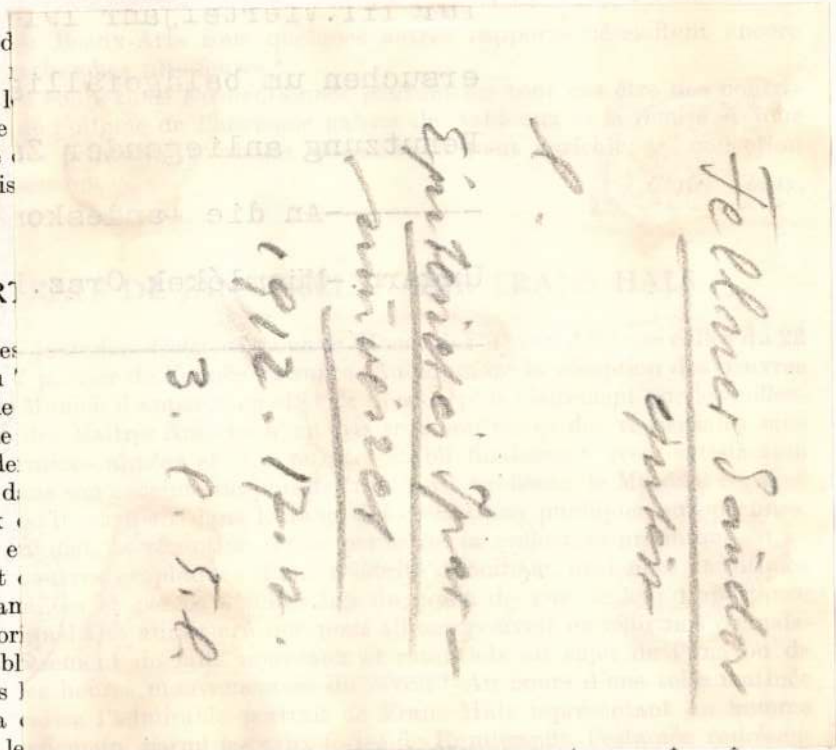

tant Jan Asselyn (B. 277). Peut-être l'atmosphère crée par cette rencontre si long-

Jan Brueghel: Paysage. — Budapest, Musée des Beaux-Arts.
Jan Brueghel: Tájkép. — Budapest, Szépművészeti Múzeum.

Pencz, l'excellent portraitiste allemand du XVIe siècle. Une comparaison avec les

Pesti Futár
1927. XX. cip. 3. sz.
12. l.

A GATÁLYI GROSZ CSALÁD OKNYOMOZÓ TÖRTÉNETE

Gatályi és szécsényi Grosz Ferinek hivják azt a boldogtalan kövér fiatalembert, akit holmi kabaréelszámolások miatt letartóztatott a rendőrség.

Őt ugy ismerték Budapesten, mint Olga Desmond meztelen táncosnő férjét, egyébként sokszoros milliomost, ugy ismerték, mint a huszezerholdas Grosz familia sarját, urlovast, földbirtokost és állandó pezsgőzőt és fiakkerezőt, akinek kövér, óriási fejében állandóan, még a legsötétebb háborus inség időkben se füstölgött más cigaretta, csak egyiptomi.

Hogy lehet, hogy a gatályi és szécsényi Grosz familia tűrte, hogy a három fiu közül egyik vizsgálati fogságban sinylődjön holmi száz, százötven millió miatt. Erre senki sem tud felelni. Grosz Feri nem kitagadott fiu, nem elzüllött gyerek, otthon lakik, a Sütőutcai óriási Grosz palotában éppen ugy otthon van, mint a többi Grosz fiu. Mégis mi lehet az oka, hogy a család elejtette.

Nem is ejtették el. Csak nem hajlandók fizetni érte. Holott ma is szörnyü gazdagok. Furcsa, de igy van. A család megunta Feri könnyelműségeit, most azután ideje van töprengeni a történteken, talán megjön az esze.

Alább megirjuk a Grosz család regényét. Igen érdekes.

A papa Grosz Zsigmond volt. Egy óriási ember, hatalmas. Nagyobb, mint Pekár Gyula.

Dévaványán volt bérlő, Biharmegyében. Grosz Zsigmond, akinek kétszáz holdja volt és 4 pár ökröt örökölt.

Volt egy fivére, feltürték az ingujjukat ketten s kaszálni kezdtek. Nemcsak a magukén, hanem olcsón béreltek 10.000 hold alapitványi birtokot.

A földnek kivették a vesejét, Grosz Zsigmond meggazdago-

dott pár év alatt s megvette báró Kelemenéktől a gatályi birtokot Püspökladány mellett.

Igy alapitotta meg a Grosz fiuk szorgalmas, derék papája a családi vagyont. Ennek 40—50 éve lehet, kastélyt épitett s kihasitott 25 holdat, azt parkiroztatta.

A kastélyt Fellner, a hires műépitész tervezte, a parkot a kitünő Grosz bácsi saját izlése szerint alkotta meg, kétszáz különféle rózsafajtát hozatott többek közt Franciaországból.

Husz méteres uszodát csináltatott tölgyfatetővel. Remek ember volt. Egy vsidóba oltott mágnás.

A Pozsony melletti Malackáról nősült. Elvette a gazdag Spitzer lányt, 50.000 forint hozományt kapott.

Három fia volt, Jenő, Andor s a most letartóztatott Feri. Aki egy csoda, olyan kövér és nagy, mint egy viztorony. S folyton nők után szaladgál. Szaladgál? Cammog!

Az öreg Grosz Zsigmond uraknak nevelte a fiait. Azok különben se voltak kaphatók egyébre.

Egyedül Jenő értett a gazdasághoz.

Élete utolsó éveiben, jóval a háboru előtt, az öreg Grosz Zsiga megvette a régi, történelmi Forgács uradalmat, Nagyszécsényt. Nógrádban. Pulszkyéktől vette meg, ez a kastély arról volt hires, hogy Márkus Emilia itt töltötte a nászheteit, mikor Pulszkyné lett.

A birtok kilencezer hold, a kastély történelmi ereklye, földalatti börtönökkel.

Háboru előtt az öreg Grosz bácsi meghalt. A három fiu első dolga volt, hogy nemességet vásároltak. A gatályi előnév kevés volt, ők második előnévnek megvásárolták a szécsényit.

A mama puritán maradt. Ő nem lett nemes.

Nagyszécsény most is a Jenőé. Van is egy anzikszkártya, a történelmi Forgács kastély alatt ez áll: „Szécsényi Grosz kastély".

Az öreg itt halt meg ebben a kastélyban. De nem itt temették el, épittetett egy kriptát még az életében. Azt is Fellnerrel. Egyáltalán mindent Fellner épitett nála.

Az öreg, 62 oldalas végredeletében a legaprólékosabban minden felől intézkedett. Azt is meghagyta, hogy kik fekhetnek a családi sirboltban.

Itt volt egy pont, hogy amelyik fiu a mama akarata ellenére merészel nősülni, az kizáratik a kriptából. Ezzel már Ferire célzott, aki ebben az időben kezdett udvarolni Olga Desmondnak.

A középső fiu Andor volt, szimpatikus, csöndes uriember. Gatály lett az övé, eladta egy banknak s a pénzt hadikölcsönbe fektette.

Vagyonát igy elvesztette s most sulyos betegen él anyjával a Sütő-utcában.

Grosz Feri is örökölt a papa után egy birtokot Dévaványa mellett. Zsombók-Akolnak hivják, illetőleg hivták a birtokot.

Ferinek az ügetés volt a szenvedélye, ügetőpályát épitetett itt s lovakat tenyésztett.

Futtatott is Pesten Zsombók-Akoli ménes név alatt.

A papa akkor már nem élt. Még csak az kellett volna.

Elvette Olga Desmondot, tönkre ment ő is, a táncosnő is. Olga Desmond kikötötte a válásnál, hogy a férje nevét hordhatja. Ki is harcolta. Olga von Grosz lett.

Most sokat ér vele.

A hires pesti vivőr odahaza élt a mamánál. Fiatal ember még, alig negyven éves.

De nem fért a bőrébe. Kabarékat kellett neki alapitani. A végén lecsukták.

Szegény Grosz bácsi, ha felébredne.

Te nagy isten!

GYÖNYÖRŰ
PERZSA BUNDÁK
RÓZSA SZÜCSNÉL, KRISTÓF-TÉR SAROK

CUKRÁSZDA

Az Erzsébet-körúton, közel a Royalhoz ismertem egy cukorkaboltot.

Itt szereztem be az évi savanyubonbon-szükségleteimet.

Öreg bácsi volt a bolt tulajdonosa, egy vöröskezü, szorgalmas pólisi bácsi, akinek mindene ragadt az édességtől.

A kezén datolyamaradékok látszottak.

Kabátján a mézfoltok összeragadtak a szaloncukor szineivel.

Néha a gallérjához odaragadt egy-egy szalmiákszemke. Máskor a haja volt törökmézes.

A sok édesség közt a kövér, őszülő bácsi ugy járt, kelt, mint egy nagy darab malátacukor.

Mint egy köhögés elleni édes szikla, ugy terült el boltjában a cukros bácsi, aki néha rátámaszkodott a pultjára. Időnként nem tudta felemelni a karját, odaragadt.

Néha, mikor gondterhesen a homlokához tette a tenyerét, egy-egy eltévedt datolya belegabalyodott a bácsi hajába s annyira egymásba tapadtak, hogy meleg vizzel kellett szétválasztani őket.

Cukros volt itt minden, a cipő odaragadt a küszöbhöz, a kilincs is ragadt.

Egyszer láttam az öreg bácsit, ahogy telefonált. Nem tudta befejezni a beszélgetést, a bajusza odaragadt a telefonkagylóhoz.

A kirakatban egyik sarokban egy szem öreg, száradó datolya hevert, görcsösen belekapaszkodott egy ifju sárga mézcukorba. Évek óta hevertek itt egymás karjaiban szerelmesen. Por hullt rájuk, a nap kiszítta őket, csodáltam mindig télen, hogy nem fagynak meg.

Időnkint odamentem Ragadós bácsi boltja elé, megnézni, hogy a Mézcukor nem unja-e még az öregedő Datolya ráncos ölelését.

Fellner Sándor, építész M.D.K.

tervei szerint luxusszállodaépül az Eötvös-tér és Mária Valéria utca sarkán. Az I. emeleten fejedelmi vendégek lakosztályával, stb. „A homlokzat és az épület belseje XVI. Lajos stílusában tartva, modern feltogással igen gondos és monumentális kivitelben részesül."

Vállalkozók Lapja, Bp. 1909. XXX.évf.

nov. 17. sz. 9. old.

M.D.K

toronyi Fellner Sándor, építész

terveri a Gerbeaud Emil cég
részére a Gizella-téren felépi-
tendő új palotát, melynek cél-
jaira a cég a Kereskedelmi
bank épületét vásárolta meg.
Az átalakítás „XVI. Lajos korabeli
motivumokra támaszkodó mo-
dern irányban fog történni."

Vállalkozók Lapja, Bp. 1909. XXX.évf.

febr. 24. sz. 11. old.

Fellner Sándor épületén

MAI SZÍNHÁZMŰSOR

Bárka 20 óra: Cseh Tamás – Összes dalok időrendben/1975–76
Budapest Bábszínház 15 óra: A varázsfuvola
Budapesti Operettszínház 19 óra: Marica grófnő
Erkel Színház 18 óra: Szerelmi bájital
Holdvilág Kamaraszínház 14.30: A három tökfej
Játékszín 19 óra: Fekete angyal (WIT)
József Attila Színház 19 óra: A házasságlevél
Katona József Színház 19 óra: A vihar
Kolibri Színház 19 óra: Hamlet
Komédium 19 óra: Duna-kanyar
Lézerszínház 19.30: Pink Floyd 3D
Madách Kamara 19 óra: Psota!
Madách Színház 19 óra: Sosem lehet tudni
Magyar Állami Operaház 19 óra: 2000 mozdulat
Magyar Színház 19 óra: Balkáni gerle
Mikroszkóp Színpad 19.30: Zsebrepacsi
Nevesincs Színház 10 óra: Ágacska, 15 óra: Honszerző Árpád
Pesti Színház 19 óra: Macska a forró tetőn
Radnóti Színház 19 óra: Mirandolina
Szkéné Színház 20 óra: Népi rablét
Térszínház 19 óra: Tartuffe
Thália Színház 19.30: Az ötödik Sally, 19.30: Woyzeck
Új Színház 19 óra: Bolha a fülbe
Vidám Színpad 19 óra: Charley nénje
Vígszínház 19 óra: Furcsa pár, 19:30: Az Iglic

IDŐSZAKI KIÁLLÍTÁSOK

MÚZEUMOK
Budapesti Történeti Múzeum – Vármúzeum: Symphonia Hungarorum: Magyarország zenekultúrájának ezer éve (okt. 29-ig).
Közlekedési Múzeum: Százéves a magyar dízelmotorgyártás. Fiume és Magyarország. Új vasúti terepasztal. 1926-ban készült Ford T-modell. A XVIII. századi svéd Vasa hajó 1:50 méretarányú modellje. Százéves az első sofőrvizsga és ős-KRESZ.
Magyar Nemzeti Múzeum: A szépség dicsérete – A XVI–XVII. századi főúri öltözködés és kultúra (okt. 28-ig). Alkotó géniuszaink szellemi

Biztonságos minőség-ellenőrzés

Budapest ivóvize a legjobbak között van Európában

Új toxikológiai riasztórendszer kifejlesztésére írt ki a közelmúltban pályázatot a Fővárosi Vízművek Rt., amely a lakosság megnyugtatása érdekében az őrséget is megerősítette a telephelyein. Ugyanakkor a közszolgáltató cég vezetői szerint Budapest vize a lehető legbiztonságosabb ellenőrző rendszeren, a társaság laboratóriumain keresztül jut el a fogyasztóhoz.

HARASZTI GYULA

Egy érzékelő szerkezettel automatizálnák a toxikológiai jelzőhálózatot

Budapest az egyik legfejlettebb vízminőség-ellenőrző rendszerrel rendelkezik Európában – állítja *Sándor László,* a Fővárosi Vízművek Rt. vezérigazgatója. A vezető szerint a főváros ivóvize mindig megfelelt a magyar szabványoknak. Az utóbbi felmérések azt mutatják, hogy a budapesti vízminták 98 százalékban az európai elvárások szerint is kitűnőek. Hozzátette: mindez a folyamatos, sok méréssel működő, többlépcsős ellenőrzésnek köszönhető. Rendkívül fejlett a műszerpark is, nemrég egy franciaországi látogatás során ugyanolyan mérőeszközökkel találkozott a vezetőség, mint amilyeneket itthon is használnak. A vízminőség már most az elsők között van Európában.

– Szinte lehetetlen az ivóvízbe juttatni fertőző, vagy mérgező anyagokat. Mintegy hatszáz kúttal rendelkezünk, veszély esetén ezek bármelyike kiiktatható a rendszerből. Több száz mérőegységen megy keresztül a víz, mielőtt eljut a fogyasztóhoz, így teljes biztonsággal kiszűrhetők az idegen anyagok – emelte ki a vezérigazgató.

A cég a főváros védelmi bizottságával egyetértésben megkettőzte a fegyveres őrséget is, de az igazgató szerint ezt csak a lakosság megnyugtatása érdekében tették. Az ivóvízrendszerből a legoptimálisabb esetben tizenkét óra alatt távozik egy-egy vízkör, így az átemelők révén komoly veszély esetén is megakadályozható a katasztrófa.

Homonnai Zsuzsa, a Fővárosi Vízművek Rt. vízminőségi osztályának vezetője 360 ezer meghatározást készítenek, azaz minden nap legalább ezer vizsgálatnak vetik alá a város vízkészletét. Egy mintán különböző kémiai, biológiai, mikroszkó- asztó is, amely az északi kútrendszerből beérkező víz minőségét teszteli. A berendezés nem más, mint egy nagy akvárium, amelyen keresztül vezetik az ivóvizet, és ne tenni egy érzékelő szerkezettel. Az állandó, azonnali riasztás megteremtésével növelhetnék a vízszolgáltatás biztonságát. A vízművek várja az ajánlatokat a

A pesti szerb ifjak menhelye

Tököly-Popovics Száva alapította az intézetet szegény sorú honfitársainak

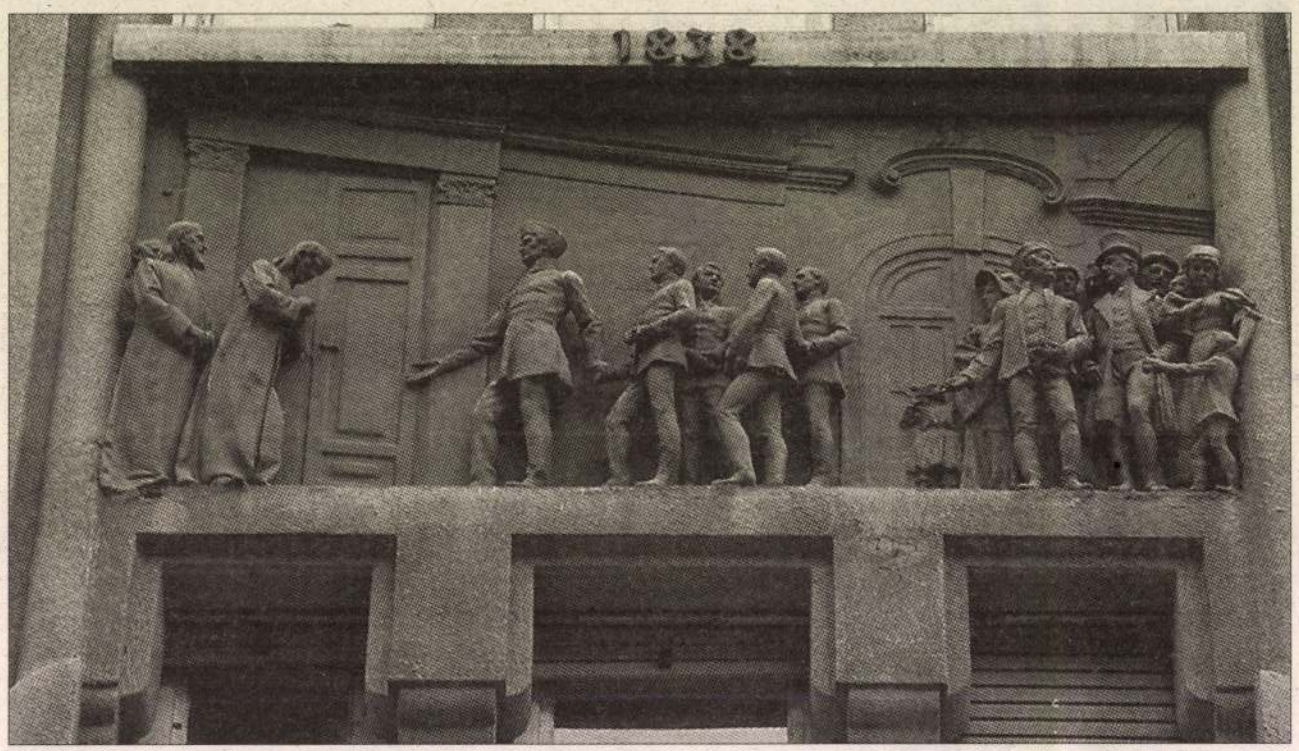

A házat 1907-ben lebontották, majd Fellner Sándor tervei szerint építették újra. Ez a ma is látható változat FOTÓ: NAGY ZOLTÁN

Háromemeletes ház áll a Veres Pálné utca 17–19. szám alatt. Az impozáns kapubejárat fölött latin és cirill betűs felirat: Tökölyanum. Itt alapíttatott meg a budapesti egyetemet látogató, szegény sorsú és tehetséges szerb ifjak menhelye.

BRÉM-NAGY FERENC

Tököly-Popovics Szávárol – aki 1761-ben született Aradon –, az intézet alapítójáról kapta nevét az épület. Tököly Pesten szerzett jogi doktorátust, majd közszolgálatba lépett. Neves közéleti emberré lett, aki jótékony adakozásairól vált ismertté. Szülővárosában halt meg 1842-ben.

Amellett, hogy szószólója volt a görögkeleti vallású magyarországi szerbségnek – akik királyi privilégiumokat élveztek, s ezeknek köszönhették a szabad vallásgyakorlást és az egyházi autonómiát –, igen bőkezű mecénása is a tanulni vágyó ifjaknak. Két alapítványt tett: az egyik a Bécsben katonai és műszaki pályát választó ifjak taníttatását segítette, a másik létrehozta a budapesti Tökölyanumot. Az 1790-es temesvári egyházi és politikai kongresszuson felszólalt és sürgette a szerbek jogainak törvénybe iktatását. Az 1838. augusztus 21-én alapított intézet ügyeit a kezdetektől a Matica Srpska, a hazai szerbek legrégibb és legnagyobb irodalmi és közművelődési egyesülete vezette. Az 1877-es vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendelet a felügyeletet a pesti görögkeleti hitközségre bízta, az alapítványi tőke kezelését pedig a magyar királyi állami központi pénztárra. A Tökölyanum hosszú évtizedeken át kiválóan betöltötte szerepét, több száz ifjú talált otthonra benne, s jutott amúgy elérhetetlen tanulási lehetőséghez. Az épület idővel szűknek bizonyult, ezért 1901-ben engedélyezték, hogy az eredeti kétemeletes házra *Jakabffy Ferenc* építész tervei alapján egy harmadik szintet emeljenek és beépítsék a tetőteret. 1907-ben lebontották, az újjáépítés a toronyi *Fellner Sándor* tervei szerint valósult meg 1907 és 1909 között. Ez a ma is látható épület.

Az homlokzatán három dombormű található. Az első Tököly Száva felszólalását örökíti meg a temesvári kongresszuson, a második a Tökölyanum 1838-as alapítását, míg a harmadik az épület 1907-es átvételét ábrázolja.

A kollégiumon túl 1843 és 1928 között itt működött a város legrégebbi könyomdája.

(Forrás: Adatok a Belváros történetéhez.)

Őseink szent hegye, az ezerszínű Pilis

K O P O G T A T Ó

SZEPESI ATTILA

Ami a japánoknak a Fudzsijáma, az örményeknek az Ararát, az volt valaha őseink számára a Pilis. A szent hegy. Kár, hogy ezt nálunk manapság csak egyházi körökben tudják. Az oka pedig, hogy ez az Esztergomtól Budáig húzódó hegység szentnek minősült, sokféle. Középkori históriáját át- meg átszőtte az Árpád-házi királyok meg a katolikus egyház fénykora.

Esztergomban nevelkedett államalapító királyunk, *Szent István.* Itt állt a királynék nyári lakosztálya. Ahogy itt kapott helyet *Mátyás* király visegrádi vára és kastélya, meg az ódon hangulatú Salamon-torony is. És itt, sejthetően a mai Pilisszentkereszt környékén következett be *Gertrudis* királyné tragikus halála, mely *Katona József* Bánk bánjából ismeretes.

Ami pedig a dolog egyházi részét illeti, az hosszabb történet. A kegyes hagyomány úgy tudja: élt a Duna keleti partján egy Vác nevű remete, valahol a róla elnevezett város környékén, aki aztán átkelt a folyón és maga köré gyűjtötte a hegységben szerteszórva élő remetéket. Belőlük szervezte később *Boldog Özséb* (Eusebius) a pálosok közösségét, az egyetlen magyar alapítású szerzetesrendet.

A rend első főkolostora Pilisszigeten állt, valahol a mai Pilisszentkereszt környékén, pontosan nem tudni, hol. Áll ma is a falu határában, a Kakas-hegy alatt egy nagyszabású kolostorrom, mely volt a pálosoké meg a cisztercitáké is. De hogy ez lett volna a nevezetes Pilissziget, nem tudható. Később a rend főszékesegyháza Buda határába, Budaszentlőrincre került.

A hegység valaha vadregényes volt és ebből sok minden mára is megőrződött. Szép számmal éltek itt farkasok és bölények, medvék, jávorszarvasok, sőt az őstuloknak mondott óriásvad is. Szarvasok és muflonok, őzek, vaddisznók és elvétve hiúzok viszont ma is járják a kies hegység erdeit és rejtett zugait.

Hogy a Pilis ma is vadregényes, abban jelentős szerepe van annak, hogy jelentősebb település sosem volt a hegység szívében. Esztergom és Szentendre felvirágzása inkább a Dunának, mintsem a hegyek közelségének köszönhető.

A pilisi falvak aprók, szerények. Pedig a múltjuk gazdag. És ami az itt lakók nemzetiségi összetételét illeti, az sem érdektelen. Magyarokon kívül élnek errefelé németek, szlovákok, szerbek. De éltek itt valaha bolgárok, böszörmények és kálizok is. Utóbbiak emlékét őrzi Budakalász neve.

Komolyabb gazdasági ágazatok itt sosem kaptak lábra. Némi bányászat mellett a gyümölcskertészet, továbbá a szén- és a mészégetés virágzott. Egy-egy öreg boksában manapság is felcsapnak a lángok, ódon idők hangulatát varázsolva a tájra.

Talán az elmondottaknak – a nagyobb település meg az agresszív ipar hiányának – köszönhetően a Pilis ma is vonzó, vadregényes.

Hangulatosak szurdokai, sziklagyepei és meredélyei, patakvölgyei meg denevéreket rejtő barlangjai.

Amúgy számtalan mikrovilágból áll a hegy. Északi tájak hangulata árad a Rám-szakadékból, meg a Pilisszentkereszt határában húzódó Szurdokból. Magashegyi hangulatot, egyúttal „mediterrán reminiszcenciákat" árasztanak az Oszolysziklák. Borzongató a föld gyomrába függőlegesen alászakadó Ördöglyuk-barlang. Csobánka a távoli székelyföldi falvak hangulatát hordozza, de jellegzetesen pilisi település Pomáz is a maga egyhangú, szlávos tágasságával, Vörösvár pedig németes pedantériájával.

Aki a Pilisben, őseink szent hegyében elbarangol, kicsit mintha a múltba tévedne. És ebben segítik a hegyek-völgyek hangulatos elnevezései is: Malomvölgy, Farkaslyuk, Zsiványszikla, Vörösdagonya, Aranylyuk, Ördög-küllője, Prédikálószék, Szarvasfogó és Bölényesrét.

[Feldner Sándor]

építész könyve

[ ] A m. kir. pénzügy-
minisztérium palotája.
Bp. 1908. [4] 23 l 25 t.

Circulus Saxoniae.

A megkeletelt és a Mi
a Mill. Gallica sive Horae
nek felirata alól jobbra az
vett körben:

CIRCULU
SAXONIA
INFERIO
in omnes s
STATUS et PRI
accurate di
ex conatib
IOI. BAPT. HOMA
NORIMBERG
Cum Privileg
SAC. CAES. MAJES

Rézmetszet, méretei a vona

Szn. 1
1819-9

M.D.K.

Fellner Sándor budapesti építész

nyert megbízást a

Tökölyanum Veres Pál-

né u. 17-19. a. internátusi épü-

letének és bérházának

a megépítésére.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1907. XXVIII. évf.

jun. 26. sz. 9. old.

Fellner Sándor

minéprtér

cvod

Bodányi Ödön:

Adatok Zichy Mihály

életéről és minvesze-

téről. Bpest 1907.

109. l. 110. l. 116. l.

120. l. 123. l. 124. l.

14.553 — K. M. Egyetemi Nyomda Budapest.

Fellner Sándor

Das neue Palais des Finanzministeriums. (Fellner Sándor műve). Írta B—a. Pester Lloyd, jan. 15.

SI-SI 1905

(Műveriet 1905, 142 cl.)

hattal a hézo fele abrázolja impresszio-
nagyolt környezetben. Csók ínyenc kolorizmusával szemben Perlmutter egymás mellé dobott éles színei felelőtlen tarkaságba állnak össze, általában stílusa nem egyéb, mint a francia impresszionizmus vidéki változata, ha etnografikumánál fogva külföldön méltánylásra talált is.

Mattyasovszky-Zsolnay László (szül. 1885) vele ellentétben rendkívül kulturált művész, a francia impresszionizmus finom titkait kiválóan ismeri. A fiatalabb nemzedékhez tartozik, tehát az új stílustörekvések harcosai között lenne a helye s hogy nem ott áll, művészetének elkésett voltát mutatja. Formai kultúrája, eleganciája elsősorban Manet művészetéből táplálkozik, kinek képtárgyai is megragadták figyelmét. Ennek a nem nagyigényű, de mindig ízléses és fínom művészetnek egyetlen baja az idő sodrából kiszakadt volta, de kvalitásai így is érdemessé teszik az említésre.

A nagybányaiak csoportjával rokon végül Koszta József (szül. 1864) művészete, legalább is elindulásában és abban, hogy a természet a legfőbb inspirálója. Első képeinek egyike, a Haza-

Fellner Sándor, bpesti építén M.D.K.

tervei szerint átalakitási munkák folynak a Fővámház-épületében. [Annak idején terverte Ibl Miklós.]

Vállalkozók Lapja, Bp. 1905. XXVI. évf.

jul. 19. sz. 5. old.

M.D.K.

Fellner Sándor, építés

a várbeli Pénzügyminisztérium tervezője kalauzolta a Pesten járt alsó-ausztriai építőmesterek növendékeinek tagjait.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1903. XXIV. évf.

márc. 11 sz. 3. old.

Fellner Sándor, Lipesti építész M.D.K.

Hültl Versövel közösen nyert megbírást a pénzügyminisztertől a IV. ker. volt Hal-téren, az Eskü-tér szabályozása következtében elő-állott telkeken felépítendő két bérház tervezésére.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1902. XXIII. évf.

ápr. 2. sz. 6. old.

Fellner Sándor
építész

cród

Lyka Károly: A pénzügyminisztérium uj palotája. Budapesti Napló. 1901. jan. 9.

M.D.K.

Fellner Sándor, budapesti építész

tervei szerint fog felépülni az új pénzügyminisztéri palota körel négy millió költséggel.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1901. XXII. évf.

jul. 31. sz. 5. old.

Fellner Sándor

Erőd

Vas-Ujs. 1897. 121. l.
122. l. (Az isaszegi csata emléke, képpel.)

Építészeti részének terve Jenti irodájában Készült. Oszlop, tetején ülő orvoslánnal. Megvalósult?

51

- márvány berakásos kartámba CXCIII
- a Porta Speciosa töredékei CXCII 2-5
- vörös márvány mozsár 194, 179
- padlózati téglák a királyi palotából 208-209, 208
- ásatási múzeum, aranyozott réz feszület 200, CCXXX. 2

Fellner Sándor
építész

Fővárosi Lapok 1896 máj. 7., 5-6. old.
(A király látogatásai.)

Kalmán

Fellner Sándor
építész

Fővárosi Lapok 1896. szám. 22., 6. old.
(Hirsch Mórica báró meghalt.)

Kalmár

jukat páratlannak mondják. A teknikai tökéletesség mellett a hazai természet szeretete mívelte e csodát, ennek inspirációja teremtette meg Kroggal az ő unikumait. A cikk illusztrációi igazat látszanak adni Nyropnak; északi nemzeti motivumok rendkívüli gazdagságát látjuk. — Cobden-Sandersonnak, a nagyhírű londoni könyvkötő-mesternek, van szentelve a következő cikk. Cobden-Sanderson eredetileg ügyvéd volt és szociológiai meggyőződése vitte őt a kézműves pályára, miként aesthetikai nézetei a gépek fanatikus ellenségévé tették. Könyvtáblái, melyeknek reprodukciói füzetünkben láthatók, páratlanúl szépek. — Az illusztrációknak hosszú sorozata kiséri a Farbige Glasfenster című cikket, köztük Roth M.-nek a Magyar Iparművészetből átvett ablakfestése.

A „Dec. Kunst"-ból. Lemmen G.

*

*Kunst und Handwerk. Zeit*schrift des Bayer. Kunstgewerbe vereins in München. 47. Jahrgang, Heft II. — Haushofer M. Mäcenatenthum-Liebhaberthum - Protzenthum című cikkében elmésen, itt-ott szatirikus éllel osztályozza a műipari tárgyak fogyasztó közönségét. Szükségesnek tartja, hogy az igazi műbarátok és műértők nevelő hatással legyenek a „Protzenthum"-ra, ne sajnálják a felvilágosító, oktató szót, a nemzet kulturájának hozott áldozat ez. — Gmelin folytatja a müncheni 1897-iki kiállítás iparművészeti részének ismertetését. Die Kleinkunst auf der Kunstausstellung című cikkében részletesen és szeretettel méltatja a nevezetesebb jelenségeket. — A bécsi K. k. oesterr. Museum für Kunst und Industrie igazgatóságában beállott változással Minkus F. foglalkozik. Scala Artur udvari tanácsos kinevezésével ezen legrégibb e nemű intézet fejlődésének egy új stádiuma elé néz. Minkus szerint az osztrák múzeum új igazgatója az iparművészetnek a régi békókból, hajdan uralkodó stilek utánzásából való kiszabadítására fogja törekvését irányítani. A füzet színes műmellékletén ez alkalommal egy Zsolnay-féle vázát hoz,

A „Decorative Kunst"-ból Neureuther K.

Fellner Sándor
építész

melyet a magyarázó szöveg egyikének mondja a gyár legjobb termékeinek. A reprodukció teknikája is érdekes, a mennyiben a váza képe, photo-mekanikus úton készített három lemezzel, könyvnyomdai sajtóval létesült. A háromszinű nyomást tudvalevőleg 1869-ben Gros és Ducos du Hauron egyidejűleg találták fel; Vogel pedig tökéletesítette, ki az eosin-t alkalmazta a fotografálásban. Albert találmánya megszüntette azután a nyomásnál képződő moirészerű mintákat.

*

Ver sacrum címmel f. évi januárban új havi folyóirat indúlt meg, mely közlönye a bécsi szecesszionistáknak. A folyóirat munkatársainak sorában a legkiválóbb osztrák művészeken kívül oly előkelő nevek vannak, mint Crane, Stuck, Puvis de Chavannes, Uhde, Grasset, Mucha, Dagnan-Bonveret és mások. Az új lap az egész vonalon harcot igér az akadémikusoknak, a copfnak, s a rendelkezésre álló minden eszközzel propagandát akar csinálni az új iránynak s a művészi individualitás kultuszának. A l'Art nouveau kétségen kívül hatalmas organumot kap a Ver sacrummal, melynek művészi színvonala nem alacsonyabb az angol Studió-énál, mely eddig e téren komoly versenytárs nélkül állott. A lapot a Gerlach és Schenk cég adja ki, mely annak tipografikus kiállítását a legpazarabbul és finom izléssel végzi. Egy évfolyamnak előfizetési ára 6 frt.

Tervezte Fellner S. A „MINTALAPOK"-BÓL. Készítette König J.

Magyar Iparművészet
1897/98. 180. l. kép

Fellner Sándor

Pasteur-Chamberland
pavillonja
a Szeszipar kiáll.
pavillonja

int. I. Az

Bálerkiáll

architektúrája

Bécs 1897

MDK

Fellner S. müépitész

Gaul K: Butorip. diszitőip. az ezr.éves o.kiállo.on.
MMÉKözl 1897, 6.füz. 263-276 l. képek

Fellner Sándor
épitész

Fővárosi Lapok 1896. márc. 19., 5. old.
(A Vigszinház.)

ez a Ferdinánd lesz!

Kalmán

Fellner Sándor
építész

Fővárosi Lapok 1896. jún. 25., 2000. old.
(Millennium.)

Fellner Sándor

Budapest-Nyugati
Andrássy út 104.

Repr.
Rückwardt, H:
Architektonische
Studien blätter
aus Italien
Berlin 1859

M.D.K.

Fellner Sándor, építész

tervei szerint a Lukics-fürdő tulajdonosai a fürdő-bárat lényégesen ki fogják bővíttetni.

Bauzeitung für Ungarn, Bp. 1888. XVII. évf.

ort. 1. sz. 220. old.

Fellner Sándor

ép.

terverte az Andrássy-uti
Bulyovszky villát.

erod

Ausstellungs-Zeitung,
1884. 28. l. (Villa Bulyovszky.)

Fellner Sándor
építész

Fellner Sándor –
Pulszky Károly:
Bakócz Tamás
sírkápolnája Esz-
tergomban.
Kny. Arch. Ert.
1882.

Gent (665)

a beterjesztett
nak 1913. év jún
jövedelméből a
a kir. adóhivate

M

./. szerint neverett ö
meg Nem történt
Mai napon Kala
kérvényére veret
pénztárból 254
jövendőre már c
valamint a 3.4.
200. K. általán
korona lesz Kalá
a 40000 korona
delemből, s így a
lesz átvíendő, me
kiadások lesznek

Teljes

1/. eredeti

Nagy Mihály 1913. 28/VI
= Zemplén vm =

M.D.K.

Fellner Sándor építész

A Zeneakadémiát "feldiszitik...renaissance-stilü orgona jő bele...a falakat tölgyfaborí-tékkal látják el félemeletnyi magasságban", a müvész tervei szerint, mint az "Irodalom és Müvészet" c. rovat közli.

Képes Családi Lapok. Bp. 1882. ápr. 3o. 4. évf. 31. sz. 493. lap

Fellner Sándor
könyve

Pulszky Károly és
Fellner Sándor

Bakocs Tamás sír-
kápolnája Esztergom-
ban. Bp. 1882.

dupl

Fellner Sándor építész MDK

Repr: A Bakócz kápolna hosszmetszete jelenlegi állapotában. Rajz 1881.
67. kép és 22.o.
A Bakócz kápolna keresztmetszete jelenlegi állapotában. Rajz 1881.
68. kép.
V.ö. 119.o.

A Mathes János féle fa-modell alapján megrajzolta a Bakócz kápolna XVIII. századi külsejét.
– 117.o.

Balogh Jolán: Bakócz kápolna.

MDK

Fellner Sándor

A Bakócz kápolna jelenlegi hosszmetszete.- 1881.

/repr./

AHA.1956. Tom.III. Fasc.1-4. 75.l.-Balogh:La Capella Bakócz di Esztergom.-1-189.l.

<Fellner Sándor>

< > és Pulszky Károly

Bakocs Tamás sírká-
polnája Esztergom-
ban. Arch. Ért.
1881. 246-255. l.
képekkel-

(1889-től 2075-ig.)

AGYAR
biztosító
ASÁG

Fellner Sándor: A m. kir. pénzügyminisz-
térium palotája.

20, K, L, Budapest, 1909.

Fellner Sándor

Kőbe faragott kollégium

A Veres Pálné utca 17–19. számú épület díszes kapubejárata fölött latin és cirill betűs felirat hirdeti, hogy hajdanán ezen a helyen működött a Magyarországon élő szerb ifjak kollégiuma, a Tökölyanum. A szerb templomtól néhány lépésnyire található ház múltjának egy-egy szelete – három domborműnek köszönhetően – a homlokzatról is leolvasható. A második és harmadik emeleti ablakok között még az építéskor helyezték el azt a három reliefet, mely egy-egy nevezetes eseményt idéz fel az intézet több mint másfél évszázados történetéből.

A pesti kollégium alapítója, Tököly Száva (1761–1842) a hazánkban élő, tanulni vágyó szerb ifjak bőkezű mecénásaként vált ismertté az ország határain túl is. A magyarországi szerbek olyan királyi privilégiumokat élveztek, amelyek a szabad vallásgyakorlatot és az egyházi autonómiát egyaránt biztosították számukra. Az 1790-ben Temesvárott tartott egyházi és politikai kongresszuson Tököly Száva is szót emelt e jogok törvénybe iktatása mellett, a nevezetes eseményt pedig a homlokzaton található domborművek egyikén is megörökítették. A mellette látható, sorrendben második kép – amely fölé az 1838-as évszámot vésték – a Tökölyanum alapítását ábrázolja: azt a pillanatot, amikor Tököly a szerb polgárok és az egyház képviselőinek jelenlétében bevezeti első ösztöndíjasait az újonnan emelt kollégiumba. A Tökölyanumot kezdettől fogva maga az alapító igazgatta, az irányítást csak elhunyta után vette át az 1864-ig Pesten működő Matica srpska irodalmi és közművelődési társaság, melynek elnöki tisztét korábban hosszú ideig Tököly Száva töltötte be. Amikor a Matica Újvidékre tette át székhelyét, a kollégium és a „szerb tanulókat gyámolító alapítvány" gondozása a Pesti Görögkeleti Szerb Egyházközösségre szállt. A Tökölyanum régi épületének bontását 95 éve, 1907 nyarán kezdték meg, hogy helyén a neves fővárosi építész, Fellner Sándor tervei alapján nagyobb, impozánsabb palotát emeljenek. Erre emlékeztet a homlokzaton látható, 1907-es évszámot viselő harmadik dombormű, amelyen a pest-budai egyházközség vezetői és szerb előkelőségek babérkoszorúval díszítik Tököly Száva mellszobrát. (A relief érdekessége, hogy bal sarkában, szalonkabátban az építész Fellner Sándor alakja is feltűnik.)

Az 1952-ben államosított Tökölyanum működésének addigi 114 esztendeje alatt több mint négyszáz, főleg hazai szerb fiatal szerzett diplomát pesti egyetemeken és főiskolákon bölcsészettudományi, jogi, mérnöki, orvosi vagy képzőművészeti szakokon – olvashatjuk Vujicsics Sztoján nemrég megjelent, a Pest-Budán élő szerbek történetét feldolgozó könyvében. A népszerűen Pantheonnak nevezett ódon, régi kollégium falai között kapott helyet az 1860-as években a Preodnica (Előőrs) irodalmi társaság, itt működött a Matica srpska, és az egykori hatalmas termekben gyülekeztek a két városban tanuló szerb ifjak nemzedékei is. A Veres Pálné utcai épületnek és elődjének eredeti funkciójára azonban – ismertető tábla híján – ma már csupán a bejárat feletti kétnyelvű felirat és a három domború emlékeztet.

Prusinszki István

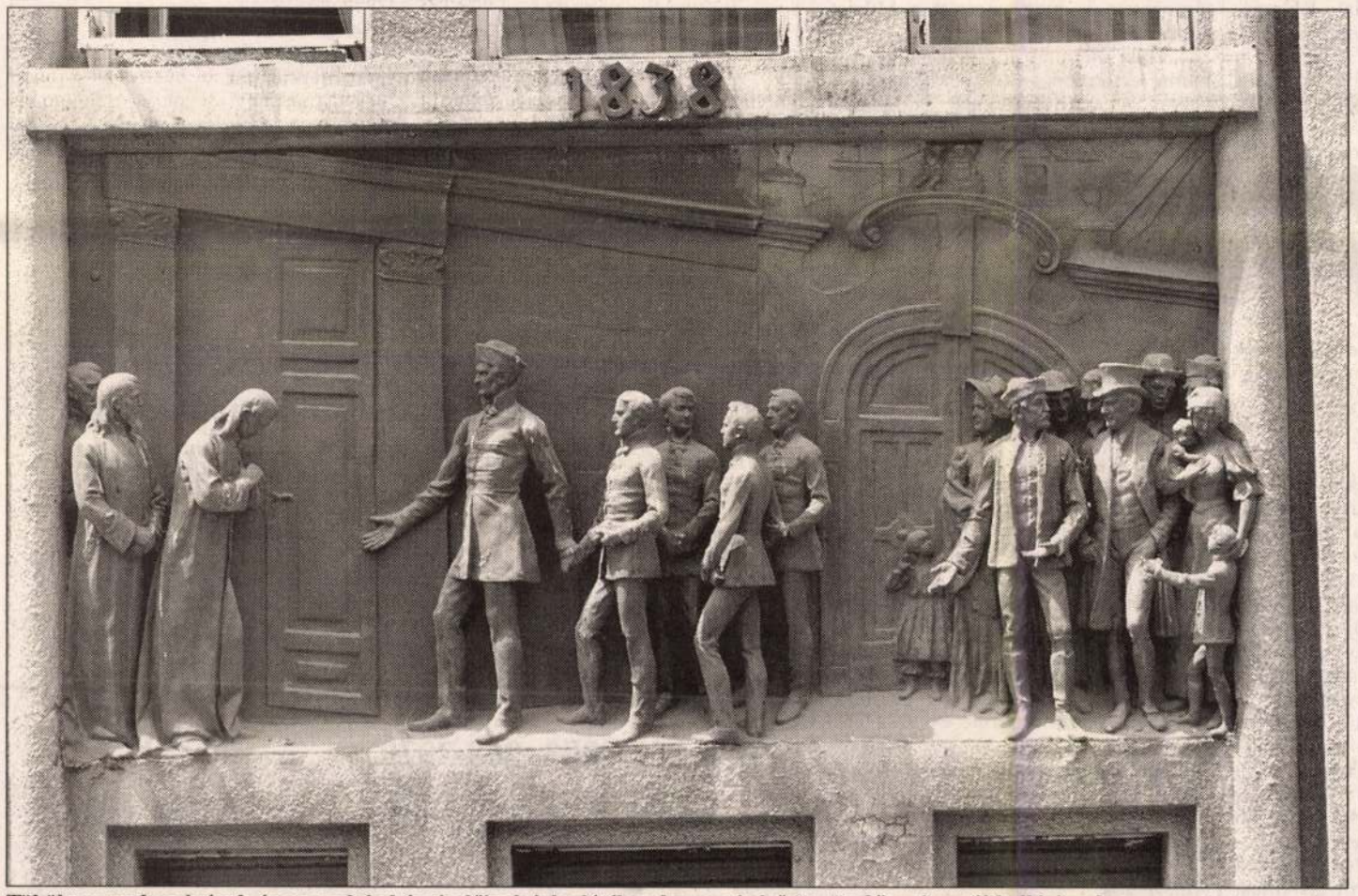

Tököly a szerb polgárok és az egyház képviselőinek jelenlétében bevezeti első ösztöndíjasait az új kollégiumba FOTÓ: BÁNHALMI JÁNOS

TERÍTÉKEN

Bűnhődés

Cáfolhatatlan bizonyossággal állíthatjuk, hogy gasztronómiai időszámításunkban beléptünk a tematikus vendéglők korszakába. Ha ma Magyarországon valaki vendéglőt akar nyitni, szinte kivétel nélkül kitalál egy témát, egy vezérmotívumot, lehetőleg olyat, amely saját személyes sorsából következik, cifrázza egy kicsit, és máris készen áll nagyszabású koncepciója. Megbíz egy általában kétes ízlésű tervezőt, hogy rakja tele leendő vendéglőjét a témába illő tárgyakkal, nagy gonddal átkeresztelik az ételneveket, talán szakmai kérdésekkel is eltöltenek egy órácskát, és jöhet a megnyitó. Így jár el ma csaknem mindenki, aki kívülről jön a vendéglátóiparba. Akinek pénze van, de nincs gyakorlata és víziója a vendéglátásról és főként a gasztronómiáról. A tematikus vendéglők a megúszásra játszanak. Arra, hogy a felszínnel talán elterelhetik a figyelmet a konyha felkészületlenségéről.

A Dohány utcai Champs nevű vendéglőben, a gigantikus pincerendszer mélyén huszonöt percig azt hittük, megtört ez a szép magyar gyakorlat. Egy sportra szakosodott vendéglő, olimpikon tulajdonosokkal, rekvizitumokkal, nyakig sportba mártva – és mégis egészen ehető ételekkel.

A Champs étlapja az egyik legáttekinthetőbb, amit mostanában láttunk. Gusztusos fotók, pontos leírások és a nagy ötlet – minden étel alatt ott áll, hogy elfogyasztását mennyi mozgással lehet ellentételezni. Nyomasztó lelkifurdalás csupán végiglapozni is ezt a felkavaró dokumentumot. Ráadásul körülöttünk gyakorlatilag félmeztelen pincérkisasszonyok keringenek mell alatt végződő szűk topokban, és feszesre edzett fiúk miheztartás végett.

Szemlesütve rendelünk Cézár-salátát pulykamellcsíkokkal 41 perc jövőbeni futást magunkra vállalva, valamint tonhalas nizzai salátát 34 perc úszás gondolatával. Mindkét saláta meglep bennünket. Igazán nem számítottunk ilyen friss zöldségekre és harmonikus öntetekre. Mintha titkos szakemberek kezébe kerültünk volna, akik szigorú, de humánus fitneszkonyhát visznek, és észrevétlenül megtérítenek minden idevetődőt az egészséges táplálkozásra. Rendelünk gyorsan gyümölcslevest 22 perc biciklizés ígéretével, és hátradőlünk. Jól van, jó kezekben vagyunk. A Champs nem csak díszletvendéglő.

Itt telt le a huszonöt perc.

Megérkezett a leves, és nem volt jó. Meleg volt, tejszínes, és mérhetetlenül sok fahéj is került bele, ami elnyomta a beleturmixolt gyümölcsök ízét. Aztán gyorsan utánuk megérkeztek a főételek is. 1043 felülésért parajjal töltött kijevi csirkemellet és 44 perc futásért Magyar Zoltán kedvencét, szezámos fogascsíkokat kértünk. Régen ettünk két ilyen jellegtelen ételt. Mintha a Champs szakácsai súlyosan megvetnék a haspókokat. Egyél salátát, az egészséges, azt megcsináljuk neked kifogástalanul, de ha fegyelmezetlen vagy és telhetetlen, akkor megbüntetünk, és kapsz olyan főételeket, hogy elmegy a kedved az élettől is, nemhogy az evéstől. Unalmas, fáradt, bár hatalmas adagokat turkálunk, és mélyen elgondolkodunk bűnös életünkön. És amikor a pokol legrettenetesebb bugyrában vagyunk már, különbüntetésként megérkezik egy csapat sportrajongó bokszmecscset nézni az asztalok felé fordított monitorokon. Részeg gajdolásuk és szentségelésük közben fizetünk, és búcsút intünk a fitt személyzetnek.

Felküzdjük magunkat a felszínre, mély levegőt veszünk, és futva távozunk, aztán biciklire pattanunk, átússzuk a Dunát, és többé nem eszünk egy falatot sem.

Konyha: csapda
Kiszolgálás: mézesmadzag
a Wittman fiúk

A sorozatban megjelent kritikák között az éttermek neve szerint is válogathatnak a NÉPSZABADSÁG ONLINE-on: www.nepszabadsag.hu

tudósításokban miért pont azzal védik a bűnöző személyiségi jogait, hogy fekete csíkkal takarják a szemét, kérdezi.

Olykor nézzen tükörbe, tanácsolja aztán. Vegye szemügyre (szem...ügyre, érti?!) saját szemét, amikor a kedve jó, amikor rossz, amikor őrült, rémült vagy éppen szárnyalóan boldog. Tudja, mit bokra cinca... a modern. A vesejébe látva. A bensőjében szemezgetve. Pimaszul. Szeretettel. Durván és alázattal. Lesütött szemmel, de úgy, hogy közben a fotós semmire sincs tekintettel.

(Horváth Dávid Mágikus szemek című kiállítása július 28-ig tekinthető meg a Magyar Fotográfusok Házában.)

Trencsényi Zoltán

Dzsesszkorszakok

Fejezetek a modern dzsessz korszakaiból címmel indítanak beszélgetéssel egybekötött nyáresti koncertsorozatot július 12-én este nyolc órától a Roma Parlament (VIII., Tavaszmező u. 6.) Sarasate koncertjében.

A dzsessztörténeti korszakokat bemutató estek házigazdája *Oláh Kálmán* dzsesszbillentyűs és zeneszerző, akinek nevét több élvonalbeli formációból is ismerhetjük: saját alapítású zenekarából, a Trió Midnightból, valamint a László Attila Band tagjaként. A hat koncertből álló sorozat – a teljesség igénye nélkül – a modern dzsessz korszakait szólaltatja meg az 1950-es évektől napjainkig. A dzsessz különböző stílusait, hangulatát az adott korszakhoz legközelebb álló zenészek tolmácsolásában hallhatja a közönség.

A cool jazz műfajából július 12-én este nyolc órától adnak ízelítőt a zenészek, Miles Davis és Bill Evans szerzeményeiből. A műfaj az úgynevezett beboptól különbözik, nyugodtabb, elmélyültebb. Kevesebb dinamikai kontrasztot alkalmaznak ennél a zenei világnál – mondta a műfajról Oláh Kálmán. – Az adott zeneszerzők kompozícióiból nagyon nehéz teljes képet adni, ezért a meghívott művészekkel a korszak hangulatát próbáljuk felidézni – tette hozzá a koncertsorozat házigazdája. – A cool jazzt az európai hírű szaxofonos, *Tűzkő Csaba,* valamint *Egry János* bőgős Oláh Kálmánnal együtt szólaltatja meg.

A következő hónapban, augusztus 15-én este nyolc órától a jazz straight ahead stílusirányzata lesz terítéken. Ezt a dzsesszkorszakot leginkább a Trió Midnight zenéjével lehet azonosítani, a bebop mai változataként. A mainstream néven is ismert stílust – melyben felfedezhetők a modern dzsessz elemei: a bebop és a XX. századi kompozíciós zene – *Wayne Shorter, Mcoy Tyner,* valamint *John Coltrane* művei alapján mutatják be. A koncerten Oláh Kálmán, *Orbán Győző* bőgős és *Mohai András* dobos zenél.

Novemberig folytatódik a modern dzsessz korszakainak zenei ízelítője. Szeptemberben a Trió Midnight a straight eight irányzatot reprezentálja Pat Metheny és Oláh Kálmán szerzeményei alapján. Októberben a komolyzene és a dzsessz kapcsolatát, novemberben a kortárs zene, a népzene és a dzsessz ötvözetét dolgozzák fel egy-egy koncerten a Roma Parlament vendégei.

H. D.

Dj-parádé a Kultiplexben

MUNKATÁRSUNKTÓL

Újranyitása óta a Kultiplex művelődési házként üzemel, ma már természetes, hogy nemcsak a filmek, hanem a kortárs zenei stílusok rajongói is rendszeres látogatói az intézménynek.

A ma esti fellépő, a Must Beat Records 1998-ban Listen! néven kezdett el foglalkozni partiszervezéssel, lemez- és videopromócióval. Ezzel párhuzamosan nyitottak egy lemezboltot is Budapest szívében. „Forradalmat" véltek felfedezni a digitális zenében, a hip-hoptól a drum'n'bassig. Több helyen is szerveztek partikat az elmúlt években (Pepsi Sziget, Budapest Parádé, West Balkán, SüssFelNap), ezzel akartak lehetőséget adni tehetséges, fiatal dj-knek.

A mai buli fellépői zenében változatos estét ígérnek a műfaj rajongóinak. Blondino – aki a híres Total Carból indult, majd a Picasso Pointon keresztül lett a SüssFelNap lemezlovasa – a breakbeatben, a goában és az ambientben érzi otthon magát. Dj Clairvo a Guillotine 2-ben próbálkozott, ezt követően a Picasso Point és a SüssFelNap következett, ahol bigbeat, downtempo és broken-beatz mixeit adta elő. A harmadik dj, Device pedig nu-school, breakbeat és hip-hop zenéket kever. Saját szerzeményeit, a Les Biens live-act formáción belül játssza. Matyim, aki ugyancsak kitűnő zeneszerző (Ultrahomogen, Evil Cube), a lemezjátszók mögött, a raggae és drum'n'bass stílust hirdeti.

dzsessszenészek léptek fel a vár Károlyi-udvarában. Azután hosszú évekig nem történt semmi. Pedig ritka az olyan hely a fővárosban, amelynek az architektúrája ennyire jó komolyzenei hangversenyekhez – mondja *Bálint Gábor,* aki több mint egy évtizede élesztgeti, erősíti a Vajdahunyad vára zenei hagyományait.

Kifejezetten a nyári fesztivál megrendezésére hozta létre 1991-ben a Musica Hermina Alapítványt, amelynek ügyvezetője lett. Tizenkét éve minden esztendőben megszervezi ezt a komolyzenei koncertsorozatot. Ez azonban elegendő munkát ad neki egész évre. Annál is inkább, mert a Musica Hermina Alapítvány egyetlen tárgyi eszköze egy mobiltelefon. Nincs irodájuk, nincs titkárnőjük, sőt még telefaxuk sem.

A jól bevált civil gyakorlat szerint pályázatokat ír Bálint Gábor, szponzoroknál kilincsel, és a kisebb adományokból, támogatásokból lassanként összeszedi a koncertsorozathoz szükséges összeget. Szerencsésnek tartja alapítványát, mert a főváros és Zugló önkormányzata egy-két éve saját gyermekének érzi a fesztivált. A kerületi képviselő-testület még pályázaton kívüli támogatást is megszavazott a Musica Herminának.

– Hála istennek, díszletre nem kell külön költenünk – teszi hozzá Bálint Gábor –, a koncerteknek grandiózus háttér maga a Vajdahunyad vára. Amikor az első hangversenysorozatot szerveztem, elkezdtem kutatni a hely története után. Kiderült, hogy a hatvanas években Ferencsik János is dirigált a Károlyi-udvarban, sőt még egy super 8-as filmre is ráakadtam, amelyen láttam vezényelni a karmestert.

Az idei program komolyzenei kínálatából „kilóg" két együttes. A Budapest Klezmer Band, amely hétfő este fél kilenctől játszik a Városligetben, valamint a július 22-én fellépő Benkó Dixieland Band. A főszervező szerint ezek a zenekarok már klasszikusnak számítanak saját műfajaikban.

E két zenekar koncertjén kívül a Mendelssohn Kamarazenekar augusztus 15-i hangversenyét emelte még ki a kínálatból Bálint Gábor. Ez a program igazi zenei csemege lesz a fesztiválátogatóknak, ugyanis *Szabadi Vilmos* hegedűművésszel együtt adja elő Mozart Esz-dúr sinfonia concertantéját *Erdélyi Csaba.* Az Egyesült Államokban élő brácsás harminc év után először szerepel újra Magyarországon. Mozart művét itthon utoljára Yehudi Menuhinnal együtt játszotta 1972. október 23-án. A hegedűművész vitte egyébként magával a brácsást Londonba, Erdélyi onnan vándorolt tovább Amerikába.

Valaczkay Gabriella

Pantallók: 14 990 Ft helyett 7 390 Ft-tól.
VALAMINT ÖLTÖNYÖK, INGEK, NYAKKENDŐK, ÖVEK SZÉLES VÁLASZTÉKÁVAL VÁRJUK!
Minden öltönyhöz egy inget és egy nyakkendőt adunk ajándékba!
Amíg a készlet tart!
NÁLUNK AZ ÖN PÉNZE KÉTSZER ANNYIT ÉR!!!

Uszoda, teniszpályák, élelmiszerbolt, éttermek, jó parkolási lehetőség.
Tel.: 36 (62) 421-800, fax: 36 (62) 467-579
hotelnapfeny@mail.tiszanet.hu
www.hotels.hu/napfenyszeged

ZWACK UNICUM RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

A Zwack Unicum Rt.

SZÁMVITELI MUNKATÁRSAT

keres.

Feladatai:
- számviteli feladatok önálló ellátása,
- könyvelés végzése,
- mérlegek összeállításában való közreműködés.

Amit elvárunk:
- középfokú szakirányú végzettség (mérlegképes előny),
- 3–5 éves könyvelési gyakorlat,
- jó számítógépes ismeret (SAP előny),
- logikus és számviteli gondolkodás,
- dinamizmus,
- nagy munkabírás.

Amit kínálunk:
- a cég pozíciójának megfelelő jövedelem,
- szakmai kihívások,
- jó csapatszellem és munkakörnyezet.

Jelentkezni a hirdetés megjelenésétől számított 7 napon belül levélben, fényképes önéletrajzzal az alábbi címen lehet:
Zwack Unicum Rt., Mátrai Martina
1095 Budapest, Ipar u. 15–21.

TÉRJEN BE HOZZÁNK!

A NÉPSZABADSÁG Közönségszolgálati Irodája kellemes környezetben, a megszokott, magas színvonalon várja Önt a város szívében!

Címünk:
Budapest
VIII. kerület

József krt. 41.

Tel.: 266-2956, 266-2978,
483-1901, 483-1902
Fax: 266-3115

NÉPSZABADSÁG
Magyarország legkedveltebb napilapja

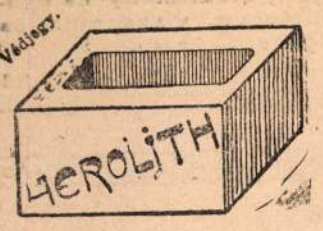

Forradalmat csináló ujdonság a magas épitkezés terén.

KIS. J. JENŐ

okl. mérnök, épitési vállalkozó. — Beton-, cementáru- és terracit gyárosnak

előbb WÜNSCH RÓBERT

TELEFON: 420. Sürgönycim: JENKIS.

Szab. „AEROLITH" védjegyü épitő-köve. Az „Aerolith" szilárd, tartós és könnyü épitő-kő. Az „Aerolith"-ból készült falak szellőztethetők, bámulatos gyorsan száradnak. A lakások egészségesek, télen jól füthetők, nyáron lehüthetők. A téglafalnál 50%-kal olcsóbbak.

Bővebbet: Budapest, V., Pozsonyi-ut 19. sz.

35761/907. számhoz.

Árlejtési hirdetmény.

A budapesti VI. ker. m. kir. állami főgymnasium épületében létesitendő **központi fütés és szellőztető berendezésre** nyilvános pályázat hirdettetik, a következő feltételek mellett:

1. Pályázhatnak, illetőleg ajánlatot tehetnek mindazok a hazai mérnökök, szakértő iparosok és gyárosok, a kik a fütő és szellőztető munkák berendezésével szakszerüen foglalkoznak, illetőleg hasonnemü berendezéseket már létesitettek.

2. Pályázók tartoznak a tervezési programm alapján általuk kidolgozott fütő és szellőztető berendezésről tervet és költségvetést, valamint rendszert és szerkezetet tárgyaló ismertetést oly adatokkal fölszerelve beterjeszteni, hogy annak helyességét utánszámitani, illetőleg ellenőrizni lehessen. A költségvetés részletesen szerkesztendő és egységárakkal kitöltendő, de tartozik a vállalkozó ajánlatában kitenni azt az összeget is, melyért az egész berendezést általányösszegü vállalatként elkésziteni hajlandó.

3. Az 1 koronás bélyeggel ellátott és lepecsételt ajánlatok legkésőbb **1907. évi augusztus 12-e déli 1 óráig** a m. kir. vallás- és közoktatásügyi ministerium segédhivatali főigazgatójánál (V. ker., Hold-utca 16. sz.) nyujtandók be, illetőleg oda posta utján küldendők. Oly ajánlatok, melyek nem az eredeti ajánlati mintán tétetnek, valamint a később érkezett vagy távirati uton küldött ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

4. Ajánlattevő vállalkozók tartoznak az általános vállalati föltételek 6. §-ában megállapitott, a vállalati összegnek megfelelő **5%-os** bánatpénzt, az ott körülirt módozatok szerint a budapesti IX. ker m. kir. állampénztárban előzetesen letenni és az erről szóló eredeti letéti nyugtát az ajánlathoz csatolni. **Készpénz, vagy értékpapiros az ajánlathoz nem csatolható.**

5. Az épittető ministerium fenntartja magának a jogot, hogy az ajánlattevő vállalkozók közül a jutányosság szem előtt tartásával a munka végrehajtásával azt a vállalkozót bizza meg, a ki a munka jósága és a pontos végrehajtás tekintetében eleve is a legtöbb biztositékot képes nyujtani.

6. A netán kivánt felvilágositások **Körösy Albert** tervező épitész irodájában (VII., Városligeti-fasor 47. sz.) naponkint 9—12 és 2—6 órák között adatnak meg; ugyanott vehetők át a fütés és szellőztető berendezés tervezéséhez szükséges épületrajzok, tervezési programm és az ajánlati ivek.

7. A beadott ajánlatok a m. kir. vallás és közoktatásügyi ministerium kebelében **1907. évi augusztus hó 13-án d. e. 11 órakor** fognak **Herczegh Zsigmond** épitész hivatalos helyiségében V. ker., Báthory-utca 10. IV. em. 14. ajtó) nyilvánosan felbontatni.

Budapest, 1907. évi junius hó. 11-én.

1—1 **A m. kir. vallás- és közoktatásügyi Ministertől.**

63869/907. szám.

Árlejtési hirdetmény.

A magyar vallásalap tulajdonát képező Krassó-Szörény vármegyében **Jerszeg** községben épitendő **főerdészlak felépitése** alkalmával teljesitendő és összesen **2614 korona 70 fillérrel** előirányzott munkák elkészitése, illetőleg szállitása iránt a következő feltételek mellett nyilvános árlejtés hirdettetik:

1. Az árlejtésben részt vehetnek mindazon szakértő hazai iparosok, vagy vállalkozók, kik üzletük gyakorlására hatósági engedélylyel birnak.

2. **Ajánlat csak az összes munkákra tehető.**

3. A munkákra vonatkozó ajánlati minták és költségvetések vállalkozóknak rendelkezésükre bocsáttatnak és kötelesek ajánlattevő vállalkozók abba az eredeti költségvetés egységáraiból tett százalékos árengedményt, vagy a kért százalékos árfelemelést ugy számjegyekkel, mint betükkel kiirni.

Csak azon ajánlatok fognak figyelembe vétetni, melyek a kiszolgáltatott eredeti iveken tétetnek.

4. Később érkezett, távirati uton küldött, vagy pedig utóajánlatok figyelembe nem vétetnek.

5. Az egy koronás bélyeggel ellátott és lepecsételt ajánlatok **legkésőbb 1907-ik évi julius 1-seje déli 1 óráig**, a vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministerium segédhivatali főigazgatójánál (V. Hold-utca 16. sz.) nyujtandók be.

6. A beadott ajánlatok a m. kir. vallás- és közoktatásügyi ministerium IX. ügyosztályában **1907. évi julius hó 2-án déli 11 órakor** (V., Vadász-utca 33. sz. III. em. 11.) nyilvánosan felbontatnak.

7. Tartoznak ajánlattevő vállalkozók az általános feltételek 6. §-ában az ajánlati összeg **5%-ának** megfelelő bánatpénzt, az ott körülirt módozatok és kikötések mellett bármely m. kir. adóhivatalnál, vagy pedig a kir. közalapitványi központi pénztárnál (V. ker, Hold-utca 16. sz.) az ajánlat benyujtása előtt letenni és az erről szóló letéti nyugtát az ajánlathoz csatolni. **Az ajánlatokhoz készpénz vagy értékpapir bánatpénzül nem csatolható.**

8. Fentartja magának a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minister azon jogot, hogy ajánlattevő vállalkozók közül, a jutányosság szemelőtt tartása mellett, a munka kivitelével és végrehajtásával azt a vállalkozót bizza meg, a ki a jól és helyesen készitett munkák teljesitése iránt már eleve is legtöbb biztositékot nyujtani képes.

9. A munkákra vonatkozó általános és különleges feltételek és tervek a vallás és közoktatásügyi m. kir. ministerium IX. ügyosztályában (V., Vadász-utca 33. III. em. 11. ajtó) naponta d. e. 10—2 óra között megtekinthetők, ugyanott fognak az ajánlati minták és költségvetések jelentkező vállalkozóknak kiszolgáltatni.

10. Az épitkezések a f. é. december hó 1-éig teljesen befejezendők lesznek.

Budapest, 1907. évi junius hó 7-én.

A m. kir. vallás- és közokt. Ministertől.

1—1

(árlejtési hirdetmény) 24. c

Tabermann Gusztáv utóda

Telefon: 40—33 Budapest, II. ker., Margit-körut 18. szám.

horgony-diszitmény- és épület bádogos, vizvezeték- és légszeszberendező

Telefon: 40—33

Árlejtési hirdetmény.

A budapesti **„Tököly Száva“** féle alapitvány **intézeti és bérpalotájának** épitkezésénél Budapest IV. Veres Pálné-utca 17—19. teljesitendő föld, kőmüves, elhelyező és rabitz munkák, födémek, hengerelt vasgerendák, ács, kőfaragó, bádogos, tetőfedő, szobrász, asztalos, lakatos, mázoló, üveges munkák, tölgyfapadló, aszfalt, hézagmentes padlók, szobafestő, ablakredőnyök, villamvilágitás, világitótestek, légszeszberendezés, vizvezeték és csatornázás, villanyos jelző és házi telefon, villamvilágitási, villamos személy felvonó, alacsony nyomásu központi gőzfütés, cserép és vaskályhák, tüzhelyek, papirkárpit és falburkoló munkák elkészitése, illetőleg szállitása iránt a következő feltételekkel nyilvános árlejtés hirdettetik:

1. Az árlejtésben részt vehetnek mindazok a szakértő hazai iparosok, vagy vállalkozók, akik üzletük gyakorlására hatósági engedélylyel birnak.

2. **Ajánlat az összes munkákra, egyes munkacsoportokra vagy pedig minden munkanemre külön-külön is tehető.**

3. A munkákra vonatkozó munkakivonatok és ajánlati minták a vállalkozók rendelkezésére bocsájtatnak és a vállalkozók kötelesek azokba egységáraikat beiktatni, a végösszeget pedig ugy számjegyekkel mint betükkel kiirni. Csak azon ajánlatok vétetnek figyelembe, amelyek a kiszolgáltatott eredeti ajánlati iveken tétetnek.

4. Később érkezett, távirati uton küldött, vagy utóajánlatok figyelembe nem vétetnek.

5. Az 1 koronás bélyeggel ellátott és lepecsételt ajánlatok **f. évi julius hó 18—20. közötti időben naponta d. e. 10—12 óra között**, de legkésőbb **1907. évi julius hó 20-án déli 12 óráig** Veres Pálné-utca 23. sz. a. a pesti szerb egyházközség üléstermében a Tökölyánum igazgatójánál a „Tököly Száva féle alapitvány felügyelő bizottságához“ cimzett és lepecsételt boritékban nyujtandók be, vagy oda posta utján küldendők.

6. A beérkezett ajánlatok felett f. é. augusztus hó 10-ig fog határozat hozatni, s az el nem fogadott ajánlatok benyujtói által letett bánatpénz legkésőbb f. é. augusztus hó 15-ig kiadatni.

7. Az ajánlattevő vállalkozók tartoznak az ajánlati összeg **5%**-ának megfelelő bánatpénzt készpénzben, állampapirokban, takarékbetéti könyvben vagy tözsdeileg jegyzett óvadékképes értékpapirokban a zágrábi szerb bank budapesti fiókjánál (IV., Váci-utca 34. sz.) az ajánlat benyujtása előtt letenni és az erről szóló letéti nyugtát eredetiben az ajánlathoz csatolni.

8. A felügyelő bizottság fenntartja magának a jogot, hogy az ajánlattevő vállalkozók közül, különös tekintettel a kedvező ajánlatra és a jól és helyesen keszitendő munkákra: saját belátása szerint szabadon válasszon.

9. A munkákra vonatkozó általános és különleges feltételek, tervek, valamint a szükséges munkakivonatok és ajánlati minták **Fellner Sándor** épitésznél Budapest, V. Kálmán-u. 19. sz. II. em. d. e. 10—12 d. u. 3—5 óra között megtekinthetők, illetve beszerezhetők.

A Tököly Száva-féle alapitvány felügyelő bizottsága:

Bogdánovics Lucián budai g. kel. szerb püspök, patronátusi elnök.

1—1

5987/1907. szám.

Hirdetmény.

A kereskedelemügyi m. kir. Minister ur folyó évi 31178/I. C. 1907. számu rendeletével a **Makó-lelei** törvényhatósági közut 0.6892—14.134 km. szakaszának az állami beruházási hitel terhére való kiépitése körül vállalati uton végzendő munkálatokat **117449 kor. 55 fill.** vállalati összeggel engedélyezvén, Csanádvármegye alispánja a fenti épités kivitelének biztositása céljából az **1907. évi julius hó 18-ik napjának d. e. 10 órájára** a vármegyeház jegyzői hivatal helyiségében tartandó zárt ajánlati versenytárgyalást hirdet.

Ajánlat teendő az eredeti költségvetés és pótköltségvetésben megjelölt összes munkára és pedig:

1.	Földmunka előirányzat összege	31774 K.	13 f.
2.	Homokágy előállitás anyaggal együtt és kövező munka előirányzati összege	14605 „	11 „
3.	Utakaprakás és kavicsteritás munka	5221 „	99 „
4.	Műtárgyak épitési anyaggal	11007 „	17 „
5.	Korlát és kerékvető előirányzati összege	1381 „	37 „
6.	Az utépitéshez szükséges kő, kavics és zuzalék fuvarozása tengelyen vagy munkavágányon Makó állomásról a felhasználás helyéig és homok a depóniákról kifuvarozása	53459 „	78 „
	Összesen:	117449 K.	55 f.

Ajánlatok elfogadtatnak az összes munkákra és külön az 1—5 alatt munkákra s külön a 6 alatti fuvarozására.

A versenyezni óhajtók felhivatnak, hogy a fentebbi útépités végrehajtásának elvállalására vonatkozó zárt ajánlataikat a kitüzött nap d. e. 10 órájáig a nevezett hivatalhoz annyival inkább adják be, mivel később érkezettek figyelembe nem vétetnek.

Ajánlatokhoz az általános feltételekben előirt s az ajánlati költségösszeg **5%-át** kitevő bánatpénz (vagy ennek valamely állampénztárnál való letételét igazoló nyugta) csatolandó.

A szóban forgó munkálatra vonatkozó műszaki müvelet és részletes feltételek a makói m. kir. államépitészeti hivatalnál a rendes hivatalos órákban naponként megtekinthetők, s onnét azoktól másolatok is vehetők.

Az ajánlattevők kötelesek az előbb jelzett műszaki műveleteket és részletes feltételeket ismerni és ezt a körülményt, valamint a jelzett müveletek és feltételeknek reájuk nézve kötelező voltát ajánlataikban elismerni.

Makó, 1907. évi junius hó 21-én.

Hervay
alispán.

1—1.

335
907.

A titeli Tisza-Duna töltésfentartási és belvizszabályozó társulat négy szivattyutelepénez az alább felsorolt **famennyiség** szállitását vállalat utján kivánja biztositani es felkéri szállitani óhajtókat, hogy irásbeli zárt ajánlatukat, melyhez bánatpénzül **2000** (kettőezer) korona készpénz vagy értékpapir melléklendő,

1907. év julius hó 10.-éig,

a társulat igazgatóságának Titelre küldjék be.

A négy telep mindenütt a folyó mellett a zsablyai révnél, a titeli fensik északi oldalánál, Titel alatt 4 kilométernyire és Karlócával szemben létezik.

Minden telephez szállitandó az 1907. év szeptember hó 10.-éig:

15 (tizenöt) középnagyságu **fenyőszál**, 400 (négyszáz) darab 5 m. hosszu 20—30 centiméter széles és 6 centiméter erős vörös fenyő **pallódeszka** és végül

400 (négyszáz) darab 6 méter hosszu és 15 centiméter középátmérőjü **telefonoszlop** kemény fából.

Titel, 1907. junius hó 15-én.

Nikolits Izidor s. k.
társulati elnök.

2—2

MDK

Fellner Sándor műépitész

A IV.ker. Veress Pálné-utca 17/19 sz.a. Fellner Sándor műépitész tervei szerint nagyszabásu [illegible] internátus épül.

Vállalkozók Közlönye, Bp. 1907. maj. 29. 8.1.

A TÖKÖLY-INTÉZET FŐÉPÜLETE A VERES PÁLNÉ-UTCZÁBAN.

a sakkversenyeknek a sorában a legnagyobb jelentőségre emelkedtek az utóbbi évek során azok, a melyeknek Osztende, a világhírű tengeri fürdő, a színhelye. És az eddig rendezett osztendei sakkversenyek közül kétségtelenül az idei verseny volt a legérdekesebb; annyival is inkább, mert ez alkalommal két sakkversenyt rendeztek: egy bajnoki versenyt és egy mesterversenyt. A bajnoki verseny már régebben befejeződött és a hat résztvevő közül *dr. Tarrasch* Siegbert, a kiváló német sakkmester került ki győztesként és ezzel bizonyságát adta annak, hogy egyenrangú társa Laskernek és Maróczynak. A többi díjat *Janovszky, Schlechter, Marshall, Burn* és *Csigorin* nyerték el.

A minap nyert befejezést a mesterverseny is, a mely különösen azért volt érdekes, mert a fiatal sakkmesterek együvé kerültek benne az idősebb gárda legkiválóbb képviselőivel. A jelentős voltát pedig az adja meg ennek a versenynek, hogy a fiatalok impozáns módon fölébe kerekedtek az öregeknek és ezzel bizonyságát adták annak, hogy komoly és folytonos fejlődésre kész talentum van bennük, a mely még a mostaninál is szebb eredményeket tudhat produkálni.

Az első helyekre az egy *Mieses* kivételével csupa fiatal sakkmester került, a kiknek a képességeit eddigelé csak a beavatottak tudták kellően értékelni. *Rubinstein, Bernstein, Niemzovics, Forgács:* mindezek olyan nevek, a melyekhez azok, a kik közelebbről ismerik a sakk-viszonyokat, mindig nagy reményeket fűztek. És örömünkre szolgál, ha az a reménykedésünk, a melyet a verseny kezdetekor emlegettünk, most valósággá vált. Örömünkre szolgálhat az a körülmény is, hogy az első díjasok között foglal helyet *Forgács* Leó, a nagytehetségű fiatal, magyar sakkmester is, a ki ezzel az újabb szép eredményével megint bizonyságát adta annak, hogy mindig tisztességgel és becsülettel képviselhet bennünket a külföld előtt, hiszen a sakkmesterek gárdájában kétségtelenül igen jelentős helyet foglal el. Arra, hogy az első díjat elnyerje, megvalljuk, nem számítottunk, mert hiszen Forgács még igen fiatal ember ahhoz, hogy egy ilyen rendkívül hosszú és megerőltető versenyt fáradság nélkül kibirjon. Ennek a fáradságnak pedig természetesen nyoma marad a verseny-eredményen. Mindezeken kívül pedig figyelembe kell venni azt a körülményt, hogy Forgács igen fiatal ember, a ki a fejlődés során még nem érkezett el addig a momentumig, a melyhez egy első díj hozzátartozik. Még nem érkezett el, de gyors tempóban közeledik ehhez a ponthoz.

Mindent összevéve: a sakk iránt érdeklődő közönség, a mely e verseny alatt bizonyosan megint megszaporodott tömérdek emberrel, meg lehet elégedve ezzel az idei osztendei sakkversenynyel, a mely nemcsak érdekesség, hanem az eredményt illetőleg értékesség dolgában is jelentős helyet foglal el az eddigi sakkversenyek sorában.

A sakkozás idei főszezónjának azonban nem ez a verseny volt az egyedüli tényezője: nemsokára kezdetét veszi a karlsbadi sakkverseny; és nálunk Magyarországon is rendeznek a nyár folyamán egy nemzeti versenyt Székesfehérvárott. Ilyenformán tehát sakk-eseményekben az idén sincs hiány.

A TÖKÖLY-INTÉZET HÁZÁNAK LEBONTÁSA.

Ismét lebontásra kerül a régi Pestnek egy közismert épülete, melynek homlokán 1838 óta áll a «*Tököly a tanulóknak*» felírás. Ugyancsak el fog tűnni a mellette levő kis ház, szintén a Tököly-intézet tulajdona, melyben 40 év óta fővárosunknak egyik legrégibb kőnyomdája volt elhelyezve. E hó folyamán mindkettőt le fogják bontani, hogy a jövő évben modern palota emelkedjék helyükön.

Tököly Száva, vagy teljes nevén vizesi és kevermesi dr. Popovics-Tököly Száva, néhai aradi nagybirtokos, a hazai görög-keleti szerb tanuló-ifjuság legnagyobb jótevője. A szerb egyetemi hallgatók javára 1838-ban tett alapítványa most tőkében és épületekben egy millió koronára tehető. A karlóczai szerb metropolita által kezelt és a szerb ifjuságnak katonai és papi pályára való kiképzésére szintén 1838-ban tett másik alapítványa meghaladja most már a két millió koronát.

A budapesti Tököly-intézet épületét az akkori «Fehér kereszt», később «Zöldfa», ma pedig a «Veres Pálné»-utczában, a mellette levő kis bérházzal együtt Tököly Száva 1837-ben szerezte meg és 1838-ban alapító levelében «*örök időre*» azon «*szegénysorsú görög keleti szerb tanulóknak*» szánta, a kik a pesti egyetemen tanulni fognak. Fel is nevelt ez az intézet majdnem 70 éves fennállása óta a hazának majdnem 800 fiatal embert jó hazafias szellemben.

Tököly, ki az ösztöndijas intézetet személyesen rendezte be és 1842-ben bekövetkezett haláláig gondozta is, a «Maticza Szerbszka» nevű, akkor még Pesten székelt szerb irodalmi társulatra bízta. Az intézet gondozása 1877-ben ideiglenesen átment a pesti görög-keleti szerb egyházközségre és végre 1902-ben a magyar miniszterelnök kezdeményezésére és javaslatára a király legfelsőbb elhatározása alapján keletkezett szervezeti szabályzat értelmében egy külön önálló patronátusnak adatott át. A patronátus élén áll a budai görög-keleti szerb püspök mint elnök és a patronátus tagjai között ott van a magyar miniszterelnök által kinevezett és a horvát bán által kiküldött egy-egy tag is. Ezen új szervezeti szabályzat értelmében a Tököly-intézet nem ösztöndijas ház többé, hanem igazi *internátusnak* alakíttatott át és ezentúl a növendékeknek nemcsak szakszerűki képzésükre, hanem általános kimüvelődésükre is kiváló gond fordítandó.

Az intézetnek ezen átalakítását nem lehetett a régi különben is düledező épületben keresztül vinni, ennélfogva szükségessé vált a régi épület lebontása és helyébe egy új, czélszerű épület emelése. Az új épület *Fellner* Sándor fővárosi műépitész tervei alapján épül és két részből fog állani. Jobb szárnyában lakosztályok lesznek növendékek, az igazgató, két prefektus számára és a modern internátusokban szükséges mellék helyiségek, a balszárny pedig bérház lesz. A bizanczi stilusban tervelt homlokzat az egész épületet egységbe foglalva egy palotának tünteti fel. —*ip*—

A TÖKÖLY-INTÉZET MELLÉKÉPÜLETE A VERES PÁLNÉ-UTCZÁBAN.

LEBONTÁSRA KERÜLŐ RÉGI BELVÁROSI HÁZAK.

egy heves csata az Akadémiában, az egyetemen, a főváros közügyeiben. A legcsöndesebb ember közülök a napokban elhunyt *Ballagi* Géza volt, de ő is alighanem azért, mert a vidéken élt és munkálkodott, a hol nem volt elég tere harczi készségének érvényesítésére s mert tudományos munkássága is nagyon elfoglalta. Mert hogy családja erős temperamentuma benne is megvolt, az meglátszott rövid politikai szereplésében: a népszerűség csábításaival nem törődő, buzgó harczosa volt annak a pártnak, a melyhez szegődött.

A politikai pálya különben csak epizód volt életében, nem is szaporította babérait, nem is volt talán egészen neki való. Igazi hivatása a tanári pályára és a jogtudományi meg politikai történelmi irodalomra utalta, mely tereken, ha nem méltányolták is úgy, a hogy megérdemelte volna, önemésztő munkásságával maradandó emléket állított magának. Majd egy emberöltőn át, 1875-től 1901-ig volt a sárospataki kollegiumban a politika és közjog tanára s ez idő alatt a jogászok egész nemzedéke került ki keze alól; főleg az ország északkeleti részében vannak a közélet különböző terein nagy számmal tanítványai, a kik tanuságot tehetnek tudományos szelleméről és tanítói szorgalmáról.

Élénk érzéke volt a publiczisztikai munkásság iránt; már egész fiatal korában munkatársa, majd segédszerkesztője volt apja egyházi folyóiratának, az akkor oly nevezetes szerepet játszott «Protestáns egyházi és Iskolai Lap»-nak s mint fiatal sárospataki tanár dolgozott majd minden akkori komolyabb irányú lapba és folyóiratba, politikai, közgazdasági, tanügyi, egyházi és történeti czikkeket, kisebb-nagyobb tanulmányokat. Mindez azonban csak előkészület számba ment tulajdoképeni pályájára, a tudományos irodalomra. Olyan teret választott ki magának, a melynek fontossága nyilvánvaló s a mely nélküle alighanem parlagon maradt volna: a magyar politikai irodalom történetét. A családját jellemző kemény szivósság nagy segítségére volt ebben is. A ki ismeri a magyar vidéki életet s azokat a nehézségeket, a melyekkel ebben a környezetben a tudományos munkásság jár, nemcsak az anyaggyüjtéshez szükséges források nehezen megközelíthető volta, hanem a társadalmi élet berendezkedése miatt is, csak az méltányolja igazán azt a munkát, melyet Ballagi Géza végzett. Könyvtárakat, levéltárakat kutatott minden támogatás nélkül, teljesen a maga erejéből, roppant fáradsággal és tetemes költséggel összeállított egy a maga nemében páratlan gyüjteményt: az 1780 óta megjelent magyar vagy magyar vonatkozású politikai röpiratoknak mintegy 10,000 darabból álló sorozatát. Jórészt ebből az anyagból dolgozta ki egyik valóban úttörő munkáját, mely 1888-ban jelent meg «A magyar politikai irodalom 1825-ig» czímmel. Ez a munka példásan megbizható, hű tükre mindazoknak az eszmeáramlatoknak, melyek Magyarországban a XVIII. és XIX. század fordulóján hullámzottak s melyekből aztán a harminczas és negyvenes évek magyar politikája kijegeczesedett. Ezért a munkájáért választotta levelező tagjává az Akadémia. Székét itt az 1839/40-iki országgyűlésnek az irodalomban keltett visszhangjáról szóló értekezésével foglalta el, a melyet ép úgy a magvasság, a gazdag s nagy részben új anyag és a tudós gond jellemez, mint egyéb értekezéseit, a melyek közül különösen «A protestáns pátens és a sajtó» czímü, a pátens-mozgalmakat igen sok tekintetben új megvilágításban bemutató tanulmánya érdemel figyelmet. 1897-ben a Szilágyi Sándor szerkesztette milleniumi magyar történetben ő irta meg a nemzeti államalkotás korát, az 1815-től 1847-ig terjedő korszakot, a melyet addig csak Horváth Mihály még mindig értékes, de sok tekintetben elavult előadásában ismertünk s melyet Ballagi Géza új felfogásban, új adatokkal s eleven képben állított elénk. Ezért a munkájáért rendes tagjává választotta az Akadémia. Kisebb értekezéseinek se szeri, se száma, mert nemcsak jó munkás volt, hanem buzgó munkás is. Tudományos elfoglaltsága mellett tudott magának időt szakítani arra is, hogy a református egyház és Zemplénmegye életében is hasznos munkásságot fejtsen ki. A képviselőháznak egy czikluson át volt tagja 1901-től 1905-ig s különösen az igazság-, közoktatás- és munkásügyi bizottságokban fejtett ki nagyobb arányú tevékenységet. Az országgyűlésen is sokszor felszólalt a szabadelvű párt padsoraiból. Nem volt népszerű szónok, de beszédeinek mindig volt magva s a közpálya komolyságának átérzése vezette. A mint hogy egész életében az igazi tudás erkölcse vezette, a ki a tudományt s általában a közszereplést komoly és szent dolognak, nem pedig világi ambiczió eszközének tekinti.

Ugyanabból a kőből volt faragva, mint a többi Ballagiak. A ki közülök eddig férfikort ért, mind ugyanazt a pályát futotta be: mind a három Ballagi a tudományos téren munkálkodott s munkálkodik, mind a háromból főiskolai tanár, akadémiai rendes tag és országgyűlési képviselő lett. Olyan országban, a hol senki se folytatja az apja mesterségét s a hol az apák érdemei a fiúknak csak a könnyebb boldogulás eszközei, nem pedig a komoly munkára sarkaló rugók, — ez sem utolsó érdem.

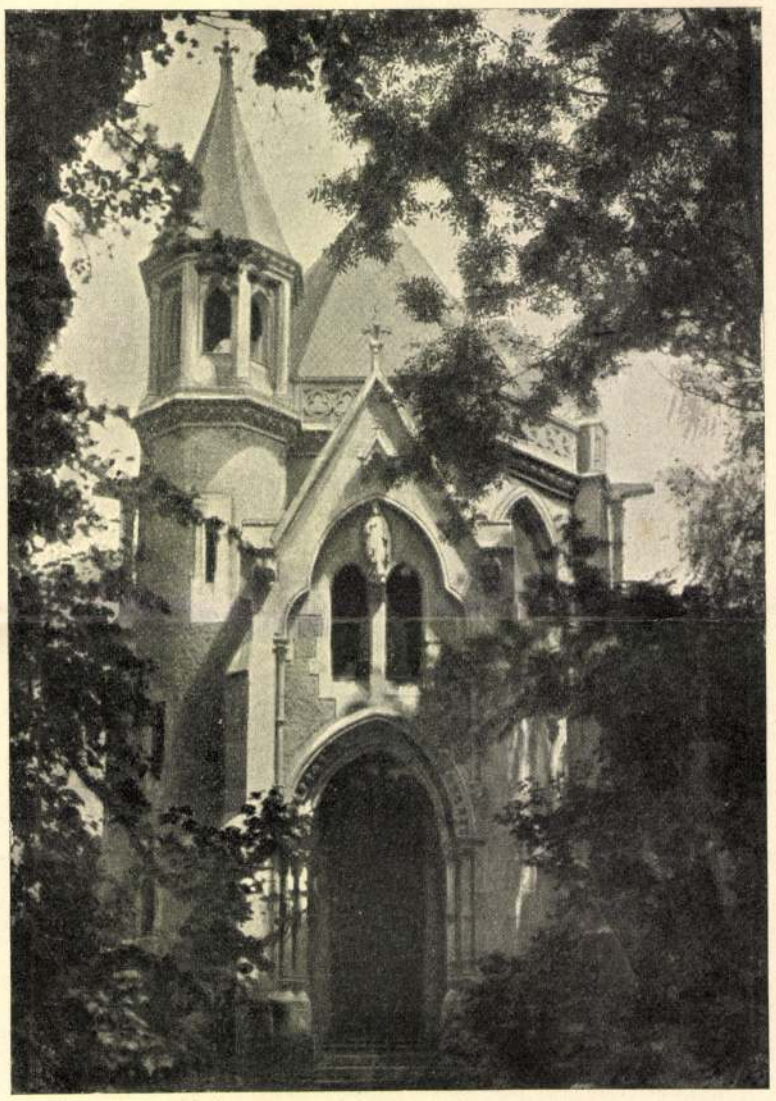

A KLOTILD MÁRIA FŐHERCZEGNŐ EMLÉKÉRE EMELT KÁPOLNA A MARGITSZIGETEN.

ALMÁSI BALOG TIHAMÉR.

1838—1907.

Azok közül, a kik a hetvenes és nyolczvanas években a magyar népszinművet még egyszer fölvirágoztatták, most költözött el az utolsó: *Almási Balog* Tihamér. Ez a nemzedék immár teljesen a múlté, mint a hogy a múlté maga a műfaj, a melyben dolgoztak. Mert akármily kelletlenül valljuk is be, a magyar népszinmű ma már nem élő műfaj, csak a szinigazgatók programmjaiban él, a szinpadon már nem. Ama nemzedék óta, a melyhez Almási Balog Tihamér tartozott, nincs egyetlen népszinmű sem, a mely egy-két szinházi idénynél hosszabb életet élt volna s még kevésbbé akad olyan, a melyhez az irodalomnak csak valami köze is volna.

A népszinművet az ölte meg, hogy nem tudott fejlődni, nem akadt irója, a ki tovább tudta volna fejleszteni s meg tudta volna csinálni belőle azt, a mit kellett volna: vagy a speciális magyar népdrámát, vagy a speciális magyar zenész szinjátékot. Még a legjobbak is, mint Tóth Ede és Csepreghy, csak ismételték azt, a mit Szigligeti kezdett; egy-egy új alakot, új motivumot vagy technikai fogást vittek bele, de új szellemet, a formának tovább fejlesztését nem. Maradt a népszinmű az, a mi eredetileg volt: magyar paraszt-kosztümös és magyar nótákkal fűszerezett többé-kevésbbé érzékeny szerelmi dráma, a melyben a nép mind hamisabbra stilizálva jelenik meg. A később jött népszinműirók közül egyik sem tudta a szinpadra vinni a magyar nép életét a maga realitásában, a maga egyszerű és mégis oly nehezen hozzáférhető gondolkodásmódjával, lelki és világi szükségleteivel, örömével és bújával, öntudatos és öntudatlan vágyaival, szeretetteivel és gyülölségeivel. Azokból a csirákból, melyeket Szigligeti, Tóth Ede s egy-két társuk életre keltettek, nem lett életképes növény, csak élettelenné dermedt sablon s ennek a sablonnak az unalmassága aztán elvette a kedvét a népszinműtől közönségnek, színésznek, irónak egyaránt. Most már eltehetjük a népszinművet azok közé a folytatás nélkül maradt kezdetek közé, a melyekben a mi fokozatos fejlődést nem ismerő, ugrásokban haladó szellemi életünk oly fájdalmasan gazdag.

Ezért azonban kegyelettel kell viseltetnünk azok iránt, a kik egykor a népszinművet felvirágoztatták s Blaháné kivételes művészetének segítségével a közönség ledkedveltebb műfajává tették. Ezek közé tartozott *Almási Balog* Tihamér is. Nem volt vérbeli iró, inkább tehetséges dilettáns, de nekünk hálásaknak kell lennünk a dilettánsok iránt, mert régi irodalmunk javarészben a dilettánsok irodalma s még a mai sem egészen mentes ettől a tulajdonságtól. Almási Balog Tihamér a hatvanas években kezdett az irodalomban szerepelni s csak természetes, hogy őt is magával ragadta az akkori irodalmi élet áramlata, a mely majd minden tehetségesebb irót és sok tehetségtelent is, a drámairás felé terelt. Eleinte társadalmi vigjátékokkal próbálkozott vidéki, majd a budapesti szinpadon, de hamar rátalált a maga terére, a népszinműre. Egyik oszlopa lett a Népszinház régi műsorának s nevéhez több zajos és egy valóban értékes siker emléke fűződik. Blaháné volt akkor a magyar szinpad uralkodó csillaga, neki irta a szerepeket Almási Balog Tihamér is s művésznő és iró kölcsönösen sok sikert szereztek egymásnak. A «Borsáné Marcsája», «Czigány Panna», «Sári néni» stb. akkor sok jó estét szereztek a Népszinház közönségének. «A tót leány» pedig, melylyel az iró 1883-ban a Népszinház ezer frankos pályadiját nyerte el, annak az időnek egyik legkomolyabb szinpadi sikere volt. Vidéki szinpadokon ez a kedves, meleg hangulatú, eleven menetű darab ma is műsoron van, a mint hogy a nyolczvanas évek népszinmű-irodalmának egyik legmaradandóbb darabja. Irt akkoriban Almási Balog Tihamér néhány társadalmi vigjátékot s egy sereg novellát is, melyek ma már elfeledett dolgok ugyan, de az akkori irodalmi termelésnek szinvonalán állottak s tetszésre is találtak.

Az utolsó évtizedben a sok sikert ért jeles iró csaknem teljesen visszavonult az irodalomtól. Idejét teljesen orvosi tevékenysége foglalta el. Mert polgári foglalkozására nézve, atyja, az egykor hires Almási Balog Pál példájára orvos volt, és pedig homoeopata, ennek az iskolának egyik legjelesebb képviselője hazánkban. Több homoeopata irányú orvosi munkát is adott ki. Utóbbi időben emlékiratainak megirásával foglalkozott; ezekben a régi magyar irodalmi és szinházi életnek sok becses emlékét őrizte meg az elfeledéstől.

AZ OSZTENDEI SAKKVERSENY.

Ilyenkor, a nyári hónapokban van a sakkozásnak a fő-szezónja. Ez időtájt szokták rendezni a nagy nemzetközi sakkversenyeket, a melyeken az egyes kiválóbb mesterek mérkőznek egymással. Ezeknek

egy heves csata az Akadémiában, az egyetemen, a főváros közügyeiben. A legcsöndesebb ember közülök a napokban elhunyt *Ballagi* Géza volt, de ő is alighanem azért, mert a vidéken élt és munkálkodott, a hol nem volt elég tere harczi készségének érvényesítésére s mert tudományos munkássága is nagyon elfoglalta. Mert hogy családja erős temperamentuma benne is megvolt, az meglátszott rövid politikai szereplésében: a népszerűség csábításaival nem törődő, buzgó harczosa volt annak a pártnak, a melyhez szegődött.

A politikai pálya különben csak epizód volt életében, nem is szaporította babérait, nem is volt talán egészen neki való. Igazi hivatása a tanári pályára és a jogtudományi meg politikai történelmi irodalomra utalta, mely tereken, ha nem méltányolták is úgy, a hogy megérdemelte volna, önemésztő munkásságával maradandó emléket állított magának. Majd egy emberöltőn át, 1875-től 1901-ig volt a sárospataki kollegiumban a politika és közjog tanára s ez idő alatt a jogászok egész nemzedéke került ki keze alól; főleg az ország északkeleti részében vannak a közélet különböző terein nagy számmal tanítványai, a kik tanuságot tehetnek tudományos szelleméről és tanítói szorgalmáról.

Élénk érzéke volt a publiczisztikai munkásság iránt: már egész fiatal korában munkatársa, majd segédszerkesztője volt apja egyházi folyóiratának, az akkor oly nevezetes szerepet játszott «Protestáns egyházi és Iskolai Lap»-nak s mint fiatal sárospataki tanár dolgozott majd minden akkori komolyabb irányú lapba és folyóiratba, politikai, közgazdasági, tanügyi, egyházi és történeti czikkeket, kisebb-nagyobb tanulmányokat. Mindez azonban csak előkészület számba ment tulajdoképeni pályájára, a tudományos irodalomra. Olyan teret választott ki magának, a melynek fontossága nyilvánvaló s a mely nélküle alighanem parlagon maradt volna: a magyar politikai irodalom történetét. A családját jellemző kemény szivósság nagy segítségére volt ebben is. A ki ismeri a magyar vidéki életet s azokat a nehézségeket, a melyekkel ebben a környezetben a tudományos munkásság jár, nemcsak az anyaggyüjtéshez szükséges források nehezen megközelíthető volta, hanem a társadalmi élet berendezkedése miatt is, csak az méltányolja igazán azt a munkát, melyet Ballagi Géza végzett. Könyvtárakat, levéltárakat kutatott minden támogatás nélkül, teljesen a maga erejéből, roppant fáradsággal és tetemes költséggel összeállított egy a maga nemében páratlan gyüjteményt: az 1780 óta megjelent magyar vagy magyar vonatkozású politikai röpiratoknak mintegy 10,000 darabból álló sorozatát. Jórészt ebből az anyagból dolgozta ki egyik valóban úttörő munkáját, mely 1888-ban jelent meg «A magyar politikai irodalom 1825-ig» czímmel. Ez a munka példásan megbizható, hű tükre mindazoknak az eszmeáramlatoknak, melyek Magyarországban a XVIII. és XIX. század fordulóján hullámzottak s melyekből aztán a harminczas és negyvenes évek magyar politikája kijegeczesedett. Ezért a munkájáért választotta levelező tagjává az Akadémia. Székét itt az 1839 40-iki országgyűlésnek az irodalomban keltett visszhangjáról szóló értekezésével foglalta el, a melyet ép úgy a magvasság, a gazdag s nagy részben új anyag és a tudós gond jellemez, mint egyéb értekezéseit, a melyek közül különösen «A protestáns pátens és a sajtó» czimű, a pátens-mozgalmakat igen sok tekintetben új megvilágításban bemutató tanulmánya érdemel figyelmet. 1897-ben a Szilágyi Sándor szerkesztette milleniumi magyar történetben ő irta meg a nemzeti államalkotás korát, az 1815-től 1847-ig terjedő korszakot, a melyet addig csak Horváth Mihály még mindig értékes, de sok tekintetben elavult előadásában ismertünk s melyet Ballagi Géza új felfogásban, új adatokkal s eleven képben állított elénk. Ezért a munkájáért rendes tagjává választotta az Akadémia. Kisebb értekezéseinek se szeri, se száma, mert nemcsak jó munkás volt, hanem buzgó munkás is. Tudományos elfoglaltsága mellett tudott magának időt szakítani arra is, hogy a református egyház és Zemplénmegye életében is hasznos munkásságot fejtsen ki. A képviselőháznak egy czikluson át volt tagja 1901-től 1905-ig s különösen az igazság-, közoktatás- és munkásügyi bizottságokban fejtett ki nagyobb arányú tevékenységet. Az országgyűlésen is sokszor felszólalt a szabadelvű párt padsoraiból. Nem volt népszerű szónok, de beszédeinek mindig volt magva s a közpálya komolyságának átérzése vezette. A mint hogy egész életében az igazi tudás erkölcse vezette, a ki a tudományt s általában a közszereplést komoly és szent dolognak, nem pedig világi ambicziók eszközének tekinti.

Ugyanabból a kőből volt faragva, mint a többi Ballagiak. A ki közülök eddig férfikort ért, mind ugyanazt a pályát futotta be: mind a három Ballagi a tudományos téren munkálkodott s munkálkodik, mind a háromból főiskolai tanár, akadémiai rendes tag és országgyűlési képviselő lett. Olyan országban, a hol senki se folytatja az apja mesterségét s a hol az apák érdemei a fiúknak csak a könnyebb boldogulás eszközei, nem pedig a komoly munkára sarkaló rugók, — ez sem utolsó érdem.

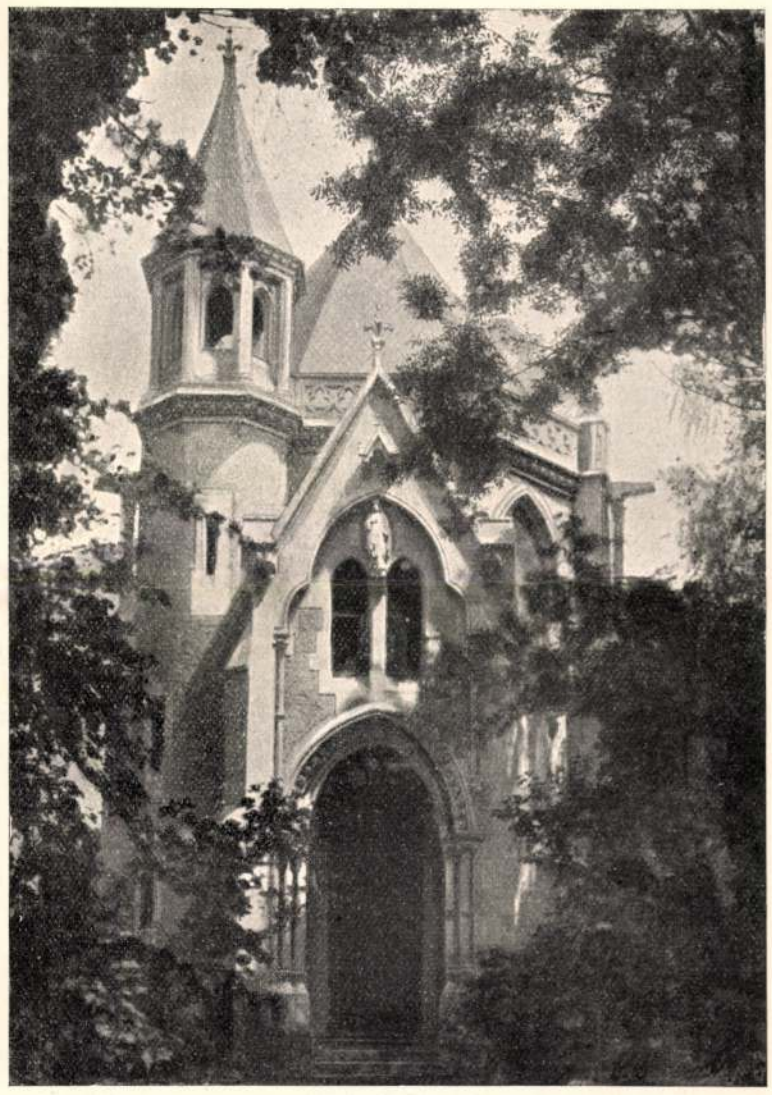

A KLOTILD MÁRIA FŐHERCZEGNŐ EMLÉKÉRE EMELT KÁPOLNA A MARGITSZIGETEN.

ALMÁSI BALOG TIHAMÉR.

1838—1907.

Azok közül, a kik a hetvenes és nyolczvanas években a magyar népszinművet még egyszer fölvirágoztatták, most költözött el az utolsó: *Almási Balog* Tihamér. Ez a nemzedék immár teljesen a múlté, mint a hogy a múlté maga a műfaj, a melyben dolgoztak. Mert akármily kelletlenül valljuk is be, a magyar népszinmű ma már nem élő műfaj, csak a szinigazgatók programmjaiban él, a szinpadon már nem. Ama nemzedék óta, a melyhez Almási Balog Tihamér tartozott, nincs egyetlen népszinmű sem, a mely egy-két szinházi idénynél hosszabb életet élt volna s még kevésbbé akad olyan, a melyhez az irodalomnak csak valami köze is volna.

A népszinművet az ölte meg, hogy nem tudott fejlődni, nem akadt irója, a ki tovább tudta volna fejleszteni s meg tudta volna csinálni belőle azt, a mit kellett volna: vagy a specziális magyar népdrámát, vagy a specziális magyar zenész szinjátékot. Még a legjobbak is, mint Tóth Ede és Csepreghy, csak ismételték azt, a mit Szigligeti kezdett; egy-egy új alakot, új motivumot vagy technikai fogást vittek bele, de új szellemet, a formának tovább fejlesztését nem. Maradt a népszinmű az, a mi eredetileg volt: magyar paraszt-kosztümös és magyar nótákkal fűszerezett többé-kevésbbé érzékeny szerelmi dráma, a melyben a nép mind hamisabbra stilizálva jelenik meg. A később jött népszinműirók közül egyik sem tudta a szinpadra vinni a magyar nép életét a maga realitásában, a maga egyszerű és mégis oly nehezen hozzáférhető gondolkodásmódjával, lelki és világi szükségleteivel, örömével és bújával, öntudatos és öntudatlan vágyaival, szereteteivel és gyülölségeivel. Azokból a csirákból, melyeket Szigligeti, Tóth Ede s egy-két társuk életre keltettek, nem lett életképes növény, csak élettelenné dermedt sablon s ennek a sablonnak az unalmassága aztán elvette a kedvét a népszinműtől közönségnek, színésznek, irónak egyaránt. Most már eltehetjük a népszinművet azok közé a folytatás nélkül maradt kezdetek közé, a melyekben a mi fokozatos fejlődést nem ismerő, ugrásokban haladó szellemi életünk oly fájdalmasan gazdag.

Ezért azonban kegyelettel kell viseltetnünk azok iránt, a kik egykor a népszinművet felvirágoztatták s Blaháné kivételes művészetének segítségével a közönség ledkedveltebb műfajává tették. Ezek közé tartozott *Almási Balog* Tihamér is. Nem volt vérbeli iró, inkább tehetséges dilettáns, de nekünk hálásaknak kell lennünk a dilettánsok iránt, mert régi irodalmunk javarészben a dilettánsok irodalma s még a mai sem egészen mentes ettől a tulajdonságtól. Almási Balog Tihamér a hatvanas években kezdett az irodalomban szerepelni s csak természetes, hogy őt is magával ragadta az akkori irodalmi élet áramlata, a mely majd minden tehetségesebb irót és sok tehetségtelent is, a drámairás felé terelt. Eleinte társadalmi vigjátékokkal próbálkozott vidéki, majd a budapesti szinpadon, de hamar rátalált a maga terére, a népszinműre. Egyik oszlopa lett a Népszinház régi műsorának s nevéhez több zajos és egy valóban értékes siker emléke fűződik. Blaháné volt akkor a magyar szinpad uralkodó csillaga, neki irta a szerepeket Almási Balog Tihamér is s művésznő és iró kölcsönösen sok sikert szereztek egymásnak. A «Borsáné Marcsája», «Czigány Panna», «Sári néni» stb. akkor sok jó estét szereztek a Népszinház közönségének. «A tót leány» pedig, melylyel az iró 1883-ban a Népszinház ezer frankos pályadiját nyerte el, annak az időnek egyik legkomolyabb szinpadi sikere volt. Vidéki szinpadokon ez a kedves, meleg hangulatú, eleven menetű darab ma is műsoron van, a mint hogy a nyolczvanas évek népszinmű-irodalmának egyik legmaradandóbb darabja. Irt akkoriban Almási Balog Tihamér néhány társadalmi vigjátékot s egy sereg novellát is, melyek ma már elfeledett dolgok ugyan, de az akkori irodalmi termelésnek szinvonalán állottak s tetszésre is találtak.

Az utolsó évtizedben a sok sikert ért jeles iró csaknem teljesen visszavonult az irodalomtól. Idejét teljesen orvosi tevékenysége foglalta el. Mert polgári foglalkozására nézve, atyja, az egykor hires Almási Balog Pál példájára orvos volt, és pedig homoeopata, ennek az iskolának egyik legjelesebb képviselője hazánkban. Több homoeopata irányú orvosi munkát is adott ki. Utóbbi időben emlékiratainak megirásával foglalkozott; ezekben a régi magyar irodalmi és szinházi életnek sok becses emlékét őrizte meg az elfeledéstől.

AZ OSZTENDEI SAKKVERSENY.

Ilyenkor, a nyári hónapokban van a sakkozásnak a fő-szezónja. Ez időtájt szokták rendezni a nagy nemzetközi sakkversenyeket, a melyeken az egyes kiválóbb mesterek mérkőznek egymással. Ezeknek

A TÖKÖLY-INTÉZET FŐÉPÜLETE A VERES PÁLNÉ-UTCZÁBAN.

a sakkversenyeknek a sorában a legnagyobb jelentőségre emelkedtek az utóbbi évek során azok, a melyeknek Osztende, a világhírű tengeri fürdő, a színhelye. És az eddig rendezett osztendei sakkversenyek közül kétségtelenül az idei verseny volt a legérdekesebb; annyival is inkább, mert ez alkalommal két sakkversenyt rendeztek: egy bajnoki versenyt és egy mesterversenyt. A bajnoki verseny már régebben befejeződött és a hat résztvevő közül *dr. Tarrasch* Siegbert, a kiváló német sakkmester került ki győztesként és ezzel bizonyságát adta annak, hogy egyenrangú társa Laskernek és Maróczynak. A többi díjat *Janovszky, Schlechter, Marshall, Burn* és *Csigorin* nyerték el.

A minap nyert befejezést a mesterverseny is, a mely különösen azért volt érdekes, mert a fiatal sakkmesterek együvé kerültek benne az idősebb gárda legkiválóbb képviselőivel. A jelentős voltát pedig az adja meg ennek a versenynek, hogy a fiatalok impozáns módon fölébe kerekedtek az öregeknek és ezzel bizonyságát adták annak, hogy komoly és folytonos fejlődésre kész talentum van bennük, a mely még a mostaninál is szebb eredményeket tudhat produkálni.

Az első helyekre az egy *Mieses* kivételével csupa fiatal sakkmester került, a kiknek a képességeit eddigelé csak a beavatottak tudták kellően értékelni. *Rubinstein, Bernstein, Niemzovics, Forgács:* mindezek olyan nevek, a melyekhez azok, a kik közelebbről ismerik a sakk-viszonyokat, mindig nagy reményeket fűztek. És örömünkre szolgál, ha az a reménykedésünk, a melyet a verseny kezdetekor emlegettünk, most valósággá vált. Örömünkre szolgálhat az a körülmény is, hogy az első díjasok között foglal helyet *Forgács* Leó, a nagytehetségű fiatal, magyar sakkmester is, a ki ezzel az újabb szép eredményével megint bizonyságát adta annak, hogy mindig tisztességgel és becsülettel képviselhet bennünket a külföld előtt, hiszen a sakkmesterek gárdájában kétségtelenül igen jelentős helyet foglal el. Arra, hogy az első díjat elnyerje, megvalljuk, nem számítottunk, mert hiszen Forgács még igen fiatal ember ahhoz, hogy egy ilyen rendkívül hosszú és megeröltető versenyt fáradság nélkül kibirjon. Ennek a fáradságnak pedig természetesen nyoma marad a verseny-eredményen. Mindezeken kívül pedig figyelembe kell venni azt a körülményt, hogy Forgács igen fiatal ember, a ki a fejlődés során még nem érkezett el addig a momentumig, a melyhez egy első díj hozzátartozik. Még nem érkezett el, de gyors tempóban közeledik ehhez a ponthoz.

Mindent összevéve: a sakk iránt érdeklődő közönség, a mely e verseny alatt bizonyosan megint megszaporodott tömérdek emberrel, meg lehet elégedve ezzel az idei osztendei sakkversenynyel, a mely nemcsak érdekesség, hanem az eredményt illetőleg értékesség dolgában is jelentős helyet foglal el az eddigi sakkversenyek sorában.

A sakkozás idei főszezónjának azonban nem ez a verseny volt az egyedüli tényezője: nemsokára kezdetét veszi a karlsbadi sakkverseny; és nálunk Magyarországon is rendeznek a nyár folyamán egy nemzeti versenyt Székesfehérvárott. Ilyenformán tehát sakk-eseményekben az idén sincs hiány.

A TÖKÖLY-INTÉZET HÁZÁNAK LEBONTÁSA.

Ismét lebontásra kerül a régi Pestnek egy közismert épülete, melynek homlokán 1838 óta áll a «*Tököly a tanulóknak*» felírás. Ugyancsak el fog tűnni a mellette levő kis ház, szintén a Tököly-intézet tulajdona, melyben 40 év óta fővárosunknak egyik legrégibb kőnyomdája volt elhelyezve. E hó folyamán mindkettőt le fogják bontani, hogy a jövő évben modern palota emelkedjék helyükön.

Tököly Száva, vagy teljes nevén vizesi és kevermesi dr. Popovics-Tököly Száva, néhai aradi nagybirtokos, a hazai görög-keleti szerb tanuló-ifjuság legnagyobb jótevője. A szerb egyetemi hallgatók javára 1838-ban tett alapítványa most tőkében és épületekben egy millió koronára tehető. A karlóczai szerb metropolita által kezelt és a szerb ifjuságnak katonai és papi pályára való kiképzésére szintén 1838-ban tett másik alapítványa meghaladja most már a két millió koronát.

A budapesti Tököly-intézet épületét az akkori «Fehér kereszt», később «Zöldfa», ma pedig a «Veres Pálné»-utczában, a mellette levő kis bérházzal együtt Tököly Száva 1837-ben szerezte meg és 1838-ban alapító levelében «*örök időre*» azon «*szegénysorsú görög keleti szerb tanulóknak*» szánta, a kik a pesti egyetemen tanulni fognak. Fel is nevelt ez az intézet majdnem 70 éves fennállása óta a hazának majdnem 800 fiatal embert jó hazafias szellemben.

Tököly, ki az ösztöndijas intézetet személyesen rendezte be és 1842-ben bekövetkezett haláláig gondozta is, a «Maticza Szerbszka» nevű, akkor még Pesten székelt szerb irodalmi társulatra bízta. Az intézet gondozása 1877-ben ideiglenesen átment a pesti görög-keleti szerb egyházközségre és végre 1902-ben a magyar miniszterelnök kezdeményezésére és javaslatára a király legfelsőbb elhatározása alapján keletkezett szervezeti szabályzat értelmében egy külön önálló patronátusnak adatott át. A patronátus élén áll a budai görög-keleti szerb püspök mint elnök és a patronátus tagjai között ott van a magyar miniszterelnök által kinevezett és a horvát bán által kiküldött egy-egy tag is. Ezen új szervezeti szabályzat értelmében a Tököly-intézet nem ösztöndijas ház többé, hanem igazi *internátusnak* alakittatott át és ezentúl a növendékeknek nemcsak szakszerüki képzésükre, hanem általános kimüvelődésükre is kiváló gond fordítandó.

Az intézetnek ezen átalakítását nem lehetett a régi különben is düledező épületben keresztül vinni, ennélfogva szükségessé vált a régi épület lebontása és helyébe egy új, czélszerű épület emelése. Az új épület *Fellner* Sándor fővárosi műépitész tervei alapján épül és két részből fog állani. Jobb szárnyában lakosztályok lesznek növendékek, az igazgató, két prefektus számára és a modern internátusokban szükséges mellék helyiségek, a balszárny pedig bérház lesz. A bizanczi stilusban tervelt homlokzat az egész épületet egységbe foglalva egy palotának tünteti fel.

—*pp*—

A TÖKÖLY-INTÉZET MELLÉKÉPÜLETE A VERES PÁLNÉ-UTCZÁBAN.

L EBONTÁSRA KERÜLŐ RÉGI BELVÁROSI HÁZAK.

Fellner Sándor

iród

Vállalkozók Közlönye

1908. dec. 23. (A pénzügyminisztéri palota monografiája.)

MDK

Fellner Sándor műépitész

Vállalközók Közl. 1908. dec. 2. 8 l.

M. D. K.

FELLNER Sándor építész

Duna u. 1. sz. alatti ház

1 kép

Budapester Neubauten, Wien, Schroll 1908.

8. kép

R.

Fellner Sándor

A pénzügyminiszterium palotája. Fellner Sándor műve. Jeltelen cikk. Vállalkozók Közlönye okt. 7.

1908

(Művészet 1908. 423. l.)

55-52

I. József megkoronáztatása:

E lapon fölül a koronáz
elöt térdelő József fejére Szécse
mazsámolynál T Lipót s neje
tó főurak állnak; jobbra pedig a
a pénzszórást és az esküt s t

Rézkarcz, méretei a keret
Ltsa: 8041

M.D.K

FELLNER Sándor építész

József-u 16-18 sz. alatti ház

Kép

Budapester Neubauten, Wien, Schroll 1908.

7. kép 7.

A pénzügyministeri palota monografiája.

Hatalmas méretü ritka szép könyv jelent meg müvészeti könyvpiacunkon. A várban épült hatalmas pénzügyminiszteriumi palota monografiáját adja közre toronyi *Fellner* Sándor műépitész, a palota tervező épitésze gazdagon illusztrálva magyar, német és francia szöveggel. A munka kiállitása méltó a szerzőhöz, nem kimélt fáradságot és költséget, hogy nagyszabásu müvéhez illő kiadványban adja közre az épület felépülésének historikumát. A munkát *Lukács* László volt pénzügyminiszternek ajánlja, a ki a nehéz pénzügyi viszonyok között is szemlátomást méltányolni tudta megbizott tervezőjének müvészi ambicióit, s megadta a lehetőséghez képest az eszközöket hozzá, hogy azokat az épület megalkotásánál kielégithesse. De kétségkivül a *Fellner* Sándor lelkessége, ötletessége és tudása kellett hozzá, hogy a bizonyára nem tulzott anyagi keretek között olyan müvet hozzon létre, mint aminőről e monografia tanuságot tesz azon a 14 pompás heliogravürön, mely a szöveget kiséri.

A három nyelvü szövegrészt, mely magában is rendkivül érdekes — kivált a várbeli alapozási munkálatokat illetőleg — 23 ábra disziti, melyekhez 11 külön lapon még 8 nagy alaprajz, két hosszmetszet és egy homlokzati rajz sorakozik.

A heliogravürök, melyeket a Czettel és Deutsch cég készitett, körülbelül 30—40 cm. nagyságuak s az épület egész homlokzatait, valamint ugy külső, mint belső részleteket örökitenek meg. Az interieur-képeken legapróbb részletekig tisztán kivehetők a berendezési tárgyak, butorok, csillárok stb. is, melyek mind *Fellner* müvészi készségét dicsérik, mindmegannyi eredeti tervei szerint készülvén.

Külön nagyobb léptékü metszetrajz mutatja be a 9 emeletsoru könyvtár érdekes vasbeton szerkezetét.

Az épületet egyébként lapunkban bemutatása alkalmával bővebben ismertettük. A diszes album a könyvpiacon is megjelent ára 60 korona, ami szinte hihetetlen, mert ezen áron egy egy példányt igy előállitani teljességgel lehetetlen.

Vasárnapi Közlöny 1908. dec. 13. 47

ST és

alyhagyára.

Központi légfütések.

priféres-ek cserépburkolatban

kir. kiz. szabadalm.

aszárnya kályhák

munkadó jogosult elbocsátani azt az alkalmazottját, aki betegség esetét kivéve — 24 órán tul szolgálatából elmarad vagy szolgálati teendőit teljesiteni vonakodik

Felperest ezzel szemben csak az mentesithetné, ha szolgálatának abbanhagyására a sztrájkban résztvett munkástársai által kényszerittetett, *ha tehát szolgálatának abbanhagyása nem az ő szabad akaratelhatározására vezethető vissza.* Már pedig erre nézve olyan bizonyitást ajánlott, amit figyelmen kivül kellett hagyni.

(Curia 1906. okt. 21. 3660 908. sz. a.)

—

Ipari baleset folytán egyedül szerződés alapján álló eltartási kötelezettségből folyó kártérítéshez való jog.

A veszélyes üzemet folytató fél felelős ugyanazon károkért, amelyek az üzem közben előfordult baleset által okozott sérülések vagy halálozások által támadtak, halálozás esetében azonban a kárköveteléshez való jog *csak azok részére állapitható meg, akiket az elhalttal szemben az eltartásra vonatkozó igény a törvény rendelkezése alapján megillet;* az elhalt egyént *egyedül szerződés alapján terhelő eltartási kötelezettségből* folyólag azonban a jogositottnak kártérítéshez való joga nem állapitható meg.

(Curia 1908. nov. 12. 2023/908. sz. a.)

—

Ha a munkás a munkarendtől eltér.

Alperesi gyárban a munkásokat a művezetők akként tanitották ki, hogy amennyiben a szigetelőcsőbe dugdosott vasvesszők nehezebben mennek be, a vasvesszőt fakalapácscsal kell beverni, vagy deszkadarabot fogva a kézbe, kell beszoritani.

Szakértők véleménye szerint ez a munka csak akkor veszélyes, ha a munkás a szoruló vasvesszőt *kézzel* való betolása céljából nagyobb erőt fejt ki.

Minthogy a munkás kötelessége az ipari üzem rendszabályaihoz való alkalmazkodás, amennyiben felperes attól a munkarendtől, amelyre kitanittatott, bármi okból eltért, s ennek következtében őt baleset érte, ezért a munkaadó felelősségét megállapitani nem lehet; a kérdéses esetben annál kevésbé, mert egyedül felperes itélhette meg azt az erőt, amelyet a vasvesszőt beszoritására a testi épségének veszélyeztetése nélkül alkalmazhatott.

(Kir. Curia 1908. okt. 20. 904/908. sz. a.)

BEOCSINI CEMEN

RÉSZVÉNY

Az 1896. ezredéves országos kiállitáson eg
gyártásért és számos más kiállitáso

Gyárak: BEOCSINBAN (Szerém-meg

Fellner Sándor

A volt Jezsuita Kollégium épületében 1916-ban Fellner végzett belső átalakításokat az Állampénztár részére.

Lócsy Erzsébet: A budavári Nagyboldogasszony Főplébánia Képzőm. Alap Bp 1961. 26. old.

Fellner Sándor
építész

M.D.K

A hajdani pénzügyi palota
tervezője.

Zolnay László: Ujjáépül a budai vámcsyed.
Művészet, 1961. október 18 l.

Fellner Sándor

az 1900-as évek elején Fellner Sándor több régi épület lebontása után hatalmas neo-gótikus épületet emelt a Hess András tér, Fortuna-köz, Országház u. és Szent-Háromság tér által határolt területen.

Lővy Erzsébet: A budavári Hess András tér
Képzőm. Alap Bp. 1961

Fellner Sándor

A Hild Józsefépitette Kereskedelmi Bank épületét /Ma Gerbeaud palota/ Fellner Sándor A XX. sz. elején egy emelettel megtoldotta és a homlokzatot eredeti állapotáb-l teljesen kiforgatta.

237.o.

Borsos - Sódor - Zádor: Budapest. Bp. 1959.

Fellner Sándor

építész

Müszaki egyetemi hallgatok kollégiumának épülete.
/Szentháromságtér/ 1901-1905.
157.o.

Székely László /szerk/ Budapesti emlékalbum.

Bp. 1969.

MDK

Fellner Sándor, épitész

Zichy Mihály Párizsi tartózkodása idején szintén Párizsban tartozkodik.

Berkovits Ilona: Zichy Mihály barátí köre Párizsban.

Müv.Ért.1956,V.évf.1.sz. 1o. 1.

Fellner Sándor, festő MDK

Párizsban élt Munkácsy Mihály és Zichy Mihály kinttartózkodásakor.

Berkovits Ilona: Zichy Mihály baráti köre Párizsban. Müv. Ért. 1956. V.évf. 1.sz. 10.o. 1-14.

MDK

Fellner Sándor építisz

~~szobrász~~, az iskola v. növ.

Iskolatörténeti kiáll. 1954. jun. 15. 1.
Eötvös József gimn. 100 lves fennállása

Fellner Sándor, építész MOK

A Reáltanoda n.-i föreáliskola [ma: [ötvös 7. gimn.] tanulója volt.

Magyar Lánló: Százéves az első föreáliskola 18-l

Család és Iskola, Bp. 1954. jan.-febr. V/1-2.

Fellenr Sándro festő

M.D.K.

Zichyvel egyidőben tartókodott Párizsban

Berkovits Ilona: Zichy Mihály .. bp. 1964. 92. 1.

megírva Fellner Sándor
építész

l.

A 90 éves Dokány-
utcai
deplom.
28. l.
1949

Kiváló tisztelettel:

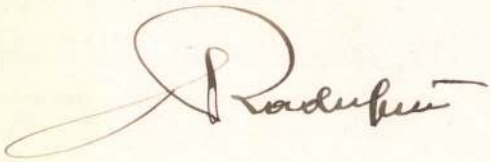

Fellner Sándor

Toronyi Fellner Sándor igazságügyi palotája hivalkodó, nyalan architekturája még lesujtóbb hatásu azáltal, hogy egy utcakszteződésbe állitva, három egymástól merőben külömböző monuments középülettel szomszédos. A kicsinyes városrendezés legszyübb példája illetékes hivatalaink akkori tehetetlenségének, mikoem tudtak lépést tartani épitőmüvészeink nagyszabásu elgondolásoal. Ennek okát kutatni itt nem lehet feladatom, mélyen gyökerezik nekilendült konjunkturális gazdasági élet érdekkuszálta szövevényes talajában.

Kism Lechner 104. l.

J: Épitőmüvészeink a 19. sz. 2. felében

1945

M.D.K.

FELLNER Sándor építész

Bp. újlaki Izinagóga 1888.

Grünwald Fülöp - Naményi Ernő.

Budapesti Izinagógák Bp. 1949. 28. l.

Fellner Sándor

468-149 Lechner

Rados Jenő

meghalt, de nem tudja mikor

Fellner Sándor toronyi, min. tan., műépítész, törvsz. hit. szakértő., XII. Hidegkuti-út 115/a. 364-109

Bptávb 1940 szept.
– 1942. jan.

vitéz Ollé Antalné született Mentsik Amáli
fájdalomban megtört szivvel jelentik, hogy forrón szere

Dr. MENTSIK

született ollétejed

Ára:
60 fillér

Magyar Nemzet

Péntek
1948 november 19
IV. év 267. szám

Bramuglia újabb közvetítő tervét állítólag elfogadták Párisban

A nemzetközi diplomácia előterében lévő két kérdésben: Berlin ügyében és a Ruhr-vidék problémájában újabb érdekes fordulatok történtek.

Ami Berlint illeti, Washington és London „ellentámadásba" ment át és *megbuktatta az Evatt—Trygve Lie közvetítési kísérletet.* Az angolszász hatalmak számára nyilván kínos volt a Szovjetunió diplomáciai sikere, amelynek eredményeképpen az UNO vezetői elfogadták azt az álláspontot, hogy a berlini ügyben a Biztonsági Tanács kikapcsolásával közvetlen tárgyalásokra volna szükség, és ezért minden befolyásukat érvényesítették az Evatt-féle intervenció tárgytalanítására.

Ennek lehetett az a következménye, hogy Evatt és Trygve Lie szerdán este a sajtóval közölték: a beérkezett válaszok után megismétlik ugyan az érdekelt négy nagyhatalomhoz intézett felhívást, ebből a nyilatkozatból azonban az is kiderül, hogy *a további kezdeményezést most már átengedik Bramuglia és a Biztonsági Tanácsnak.*

Megegyezés Berlin ügyében?

Bramuglia, a tőle megszokott gyors lendülettel, azonnal újból munkához is látott és csütörtök reggelre az MTI már azt közölte, hogy rendszerint jó forrásból származó UNO-hírek szerint Bramuglia *már ki is dolgozott egy újabb kompromisszumos tervet, sőt azt a négy érdekelt nagyhatalom el is fogadta.* Ez a terv lényegében a keleti pénz kizárólagos bevezetésének és a korlátozó intézkedések felfüggesztésének egyidejűségén alapszik, amelyet fokozatosan akar megvalósítani. *A terv nyilvánvaló közeledést jelent a Szovjetunió a tárgyalások óta képviselt álláspontjához.*

A londoni rádió esti jelentése szerint Bramuglia csütörtökön kérdőíveket küldött a négy nagyhatalom bizottságaihoz, amelyekben szak-információkat kért visszaszármaztatni. A bizottság magyarázatot kért *Schuman* külügyminisztertől és a vita kitűzését követelte a francia nemzetgyűlésben. A bizottság határozati javaslatot fogadott el, amely szerint *a ruhrvidéki tervek ellentétben állanak a londoni konferencia Nyugat-Németországgal kapcsolatos javaslataival,* majd pedig kifejti, hogy a Ruhr kérdése európai probléma és így csak a békeszerződés megkötésekor rendezhető. A bizottság a javaslatot elfogadta.

Marshall külügyminiszter szombaton vagy vasárnap utazik Washingtonba, ahol fontos megbeszéléseket folytat majd *Truman* elnökkel. Az MTI párisi tudósítás szerint keltjük közötti újabb nézeteltérések merültek fel, s *nem lehetetlen, hogy Marshall most felajánlja lemondását.* Érdekes, hogy *Austin*, Amerika második számú főmegbízottja „egészségügyi okokból" ugyancsak visszautazik Amerikába.

Az angol acélipar államosítása

Az angol alsóház háromnapi vita után 373 szavazattal 211 ellenében megszavazta az acélipar államosítását.

Ezzel kapcsolatban a *Daily Worker* rámutat erra, hogy ez a törvényjavaslat *csupán karikatúrája azoknak az ígéreteknek, amelyeket a munkáspárti kormány 1945-ben, mega akuálása alkalmából, tett* és az teljesen érintetlenül hagyja az iparmágnások hatalmi pozícióját. Már a szénbányák állítólagos államosítása sem történt szocialista szellemben és ez ismétlődik most meg az acélipar területén. A Daily Worker felhívja a munkásságot, vezye fel a harcot *az igazi államosítási programért.*

Éles támadások Mosch ellen

A francia bányászok a legélesebb rendőrterror ellenére is állják a harcot és folytatják sztrájkmozgalmukat.

mindig kölcsönösen támogatták egymást az idegen elnyomók ellen vívott szabadságharcaikban, a két nép barátságának ideje azonban gazából akkor érkezett el, amikor a második világháborúban a demokrácia és a szocializmus erő legyőzték a fasizmust.

Bierut elnök válaszában felidézte *Bem* tábornok emlékét és kifejezte azt a hitét, hogy a társadalmi igazságra és a haladásra épített lengyel-magyar barátság hozzájárul majd a tartós béke megszilárdításához és a két nemzet együtthaladásához.

Diplomáciai tiltakozások

Prágából jelentik, hogy *Hofmeister* párisi csehszlovák nagykövet két csehszlovák állampolgár letartóztatása miatt tiltakozását jelentette be a külügyminisztériumban. A letartóztatottak egyike a párisi csehszlovák nagykövetség tisztviselője, aki diplomata-útlevéllel rendelkezett, lakásán még a házkutatást tartottak, majd kiutasították az országból.

Bukarestből viszont azt jelentik, hogy a román külügyminisztérium Párisban tiltakozott *Janescu* román diplomáciai képviselő és *Belanescu* UNO-kiküldött kiutasítása ellen. A román kormány egyben érdeklődik az irányban is, miért tiltották be a Román-Francia Társaságot.

Tovább folyik a kínai néphadsereg előnyomulása

„Amerika mentse, ami menthető Kínában" — adta ki a jelszót csütörtökön a birtnedt Hearst-konszern valamennyi lapja. A közös hangot megütő vezércikkek azt követelik, *szántesse meg az amerikai kormány Csangkájsek támogatását.*

Truman elnök eközben, mint a Reuter jelenti, csütörtökön *Forrestal* nemzetvédelmi miniszterrel alaposan áttárgyalta a kínai helyzetet s ott szóbakerült Csangkájsek kérése is, újabb segítségre vonatkozólag. Forres-

Az országgyűlés módosította a Nemzeti Bank alapszabályait

Molnár Imre alelnök fél 11-kor nyitotta meg csütörtökön az országgyűlést. Bejelentette, hogy a mandátumától megfosztott *Erőss* János képviselő helyére *Fadgyas* Jenőt, a lemondott *Székely* Béla helyére *Nagy* Károlyt, *Bereczky* Albert helyére *Rubletzky* Gézát hívták be.

Reisinger Ferenc (mdp) előadó beterjesztette a honvédelmi és igazságügyi bizottság jelentését a honvédügyészségekről szóló javaslat tárgyában.

Beiktatták az egyes bizottságokban megüresedett tagsági helyeket.

Következett a Nemzeti Bank alapszabályainak módosításáról szóló javaslat tárgyalása.

Csejkey Ernő (kg) előadó ismertette a javaslatot. Két olyan változásról van szó, mely a Nemzeti Bank, mint jegyintézet alapszabályainak módosítását tette szükségessé. A magánbankok hatásköre lényegesen megszűkült. Például a Községi Takarék sem foglalkozik hitelek nyujtásával. Most tehát, ha valamely közület, például a székesfőváros a Nemzeti Banktól kölcsönt akar felvenni, akkor annak ellenértékét aranyban vagy devizában be kellene fizetnie, illetve letétbe kellene helyeznie. Ennek az előírásnak a megváltoztatására vonatkozik a módosítás. Ezután tehát a város és községek kaphatnak megfelelő kölcsönt a Nemzeti Banktól. A másik módosításnak az az alapja, hogy az államosított vállalatok és egyéb nagyvállalatok az úgynevezett egyszámla-rendszer keretébe kerültek. Ez azt jelenti, hogy a vállalat bevételeinek és kiadásainak tételét a Nemzeti Bank folyószámla-számláján tartják nyilván. A Nemzeti Banknak gyorsabb, biztosabb, állandóbb áttekintése lesz a vállalatok felett. Kérte a javaslat elfogadását.

Hajdu Gyula (mdp) előadó beterjesztette a katonai titokról szóló törvényjavaslat bizottsági jelentését.

Gróh József (ker. női t.) szólt hozzá a javaslathoz. A Nemzeti javaslat szerint ezeket a mandátumokat 1949 december 31-ig hosszabbítják meg.

Nagy László (fmdp) szólalt még fel.

Horváth Zoltán előadó válaszában kijelentette, hogy falun sok helyen igyekeznek az ország termelését hátráltatni. Egy néppárti képviselő leánya sztrájkot szervezett a za aegerszegi iskolában. Ezért ki is zárták a tanintézetből.

Az országgyűlés ezután a javaslatot elfogadta.

Hébelt Ede (mdp) előadó beterjesztette az igazságügyi bizottság jelentését az elítéltek kedvezményeire vonatkozó törvény módosításáról.

A zárszámadásvizsgáló bizottság jelentésének tárgyalása következett.

Zentai Béla (mdp) előadó ismertette a jelentést. 1943-ban és 1944-ben, a nyilas időkben az akkori kormányok a saját felelősségükre intézkedtek pénzügyi kérdésekben. Nagy túllépés található a csendőrség és rendőrség tételénél. Németországnak a háború utáni áruszállításra 1944-ben 88 millió pengőt fizettek ki.

Az előadó jelentésének befejezése után **Nagy Imre** házelnök szavazásra tette fel a zárszámadásokat. A Ház egyhangúan úgy határozott, hogy a fasiszta kormányok tevékenységét elítélve, az akkori gazdálkodásra a felmentvényt nem adja meg, ellenben az 1945. évi és az 1946. év első felére terjedő demokratikus gazdálkodásra a felmentvényt megadja.

Nagy Imre házelnök ezután beterjesztette napirendi javaslatát, amely szerint a Ház legközelebbi ülését pénteken délelőtt 10 órakor tartja. Napirenden szerepel a honvédelmi miniszternek a honvédügyészségek felállítása és megszüntetése ügyében benyujtandó felhatalmazási törvényjavaslata és a katonai titok tekintetében elkövetett hűtlenségre vonatkozó hatásköri rendelkezés törvényjavaslata. A Ház a napirendi javaslatot elfogadta, majd áttértek a korábban elhangzott interpellációkra adott miniszteri válaszok felolvasására.

A pénzügyminiszter válaszolt *Barkóczy* Józsefnek, az OFB és vagyonváltsági földek vételárhátralékra, az iparügyi miniszter pedig ugyancsak *Barkóczy* Józsefnek a péti só ármérséklése ügyében elmondott interpellációjára. A pénzügyminiszteri választ az interpelláló nem fogadta el, a Ház többsége azonban tudomásul vette. Az iparügyi miniszter válaszában közölte, hogy a gyárüzem bővítése után a péti só ára olcsóbb lesz.

A belügyminiszter *Pócza* Lajos képviselőnek a zalamegyei képviselőtestület feloszlatása és újjáalakítása tárgyában elmondott interpellációjára adott választ, amelyet az interpelláló nem vett tudomásul, a Ház többsége azonban elfogadott.

Vértes István képviselő, a szabadsághegyi lakásigénybevételekkel kapcsolatos interpellációjára *Ot* Károly népjóléti miniszter részletes, kimerítő írásbeli választ adott, amelyre az interpelláló reflektált és közben kétszeri elnöki rendreutasításban részesült. A Ház többsége a miniszteri választ elfogadta.

Végül a földművelésügyi miniszter válaszolt három interpellációra, mégpedig *Kovács* K. Zoltánnak, a gazdajegyzői kinevezések, *Hajdu* Kálmánnak a baromfitenyésztés fejlesztése és fokozottabb állami támogatása, valamint *Barkóczy* Józsefnek a paraszság adóterhének csökkentése tárgyában beterjesztett korábbi interpellációira. Valamennyi választ a Ház tudomásul vette.

Svernik, Sztálin és Molotov táviratai

A magyar államférfiak üdvözlő távirataira, amelyeket a Szovjetunió nagy októberi forradalmának 31. évfordulója al-

Dinnyés Lajos úrnak, a Magyar Köztársaság miniszterelnökének
Budapest

Kérem, Miniszterelnök Urat,

Mitől „nőtt meg" a pénzügyminisztérium?

Nehogy félreértés essék, mindjárt megmondjuk, hogy nem a pénzügyminisztériumi intézmény növekedéséről van szó, hanem annak az épületnek csodálatos «gyarapodásáról», amelyik hajdan a pénzügyminisztérium székhelye volt, fenn a budai várban, Bodogasszony Templomának tőszomszédságában.

A millenniumi évek fellengése építette az ékes palotát, a korlelkületének megfelelően «epigon-stílusban», a neo-gótika szervetlen cifrálkodásával. Tornyaival, lándzsás szobraival, máz-cserepes, sokszínű tetőjével, sok-sok szögellésével hivalkodott a Szentháromság szobra mögött. Az ostrom bombái perszét ezt a büszke épületet sem kímélték. A aposan megtéptek, megroncsolták.

Most újjaépítik. Száz lépés távlatból figyeljük az újjáalakuló épületet. Szakavatott építész magyarázza az újjáépítés evi gondolatát:

— Tessék csak nézni! Leszedték az összes tornyokat, a magas, színes tetőt, a két felső emeletet, az egész épület nyolc méterrel alacsonyabb lett. A homlokzatról is lekerültek a rizalitok, ezek az egységet bontó kiszögellések és a gót stílusnak megfelelő magas, de egyszerű szerkezetű tetőt húztak az egész építmény fölé. Olyant, amilyent itt a várban, a többi régi, de polgáriasabb épület visel. A hatalmas, neogótikus ablakoktól eltekintve, a homlokzat sima, nyugodt, méltóságteljes hatást kelt. Már nem akarja «agyonütni» a templomot, a teret, az egész környezetet, hanem harmónikusan beesimul és mégis, — tessék csak megfigyelni: mekkorát nőtt ez az épület most, nyolc méterrel alacsonyabban, cifrálkodásaitól szabadultan — monumentalitásban!!

Ott, ahol állunk, s ahonnét az építészmérnök megmagyarázza a nagy változást, munkások dolgoznak. Egy kicsit már ők is szakemberek a «stílszerű újjáépítésben», hiszen jóideje minden régi kő vissza- vagy elhelyezése, körültekintő megbeszélés, tanácskozás után történik csak. Ezekben a stílus-történeti, műszaki vitákban, töprengésekben természetszerűen részt vesznek a munkások is. Most, e magyarázatot is figyelmesen hallgatják. Mikor az építész elhallgat, megszólal egy «öreg» s a magyarázott épület felé bökve, tömören csak annyit szól:

— Levetette cifra gőgjét, hivalkodását, s erősebb lett tőle..!

(n. i.)

Az Eötvös-Kollégium évnyitó ünnepsége

Rendőrségi hírek

Hamisított és vesztegetett az adóközösség

A gazdasági rendészeti ügyosztály a pénzügyminisztérium feljelentésére vizsgálatot indított a Textilelőállító Kisiparosok és Textilnagykereskedők Adóközösségénél. A nyomozás megállapítása szerint a két adóközösség dr *Apor* Imre ügyvéd segítségével meghamisította az adóbevallási íveket és *Szabó* János min tanácsos megvesztegetésével többmillió forint forgalmiadóval rövidítette meg az államot. A rendőrség dr *Apor* Imre ügyvédet, dr *Szabó* Jánost, *Róbert* Miklóst, a Textilelőállító Kisiparosok Adóközösségének vezetőjét, továbbá *Porgesz* Izsót és *Bálint* Ferencet, a Textilnagykereskedők Adóközösségének vezetőjét előzetes letartóztatásba helyezte és átkísérte az államügyészséghez.

A főváros legveszedelmesebb kasszafúró bandáját

fogták el a főkapitányság nyomozói a csütörtökre virradó hajnalon. Éppen betörésre készültek *Weiszmann* Lázár 36 éves nemzetközi bűnöző soroksári lakásán *Suli* József 29 éves kereskedő és *Sándor* György 28 éves foglalkozásnélküli. A betörésnél használatos «rákollót» és «kacsafejet» készítették elő, amikor a rendőrség meglepte őket. Hat kasszafúrást ismertek be. Bűnlajstromukat most állítják össze.

Gáz — méreg

Özv. *Watter* Károlyné Kispest, Rákóczi-út 46 sz. alatti lakásán gázzal, *Molnár* Péter 37 éves iparos Mátyásföld, Corvin-utca 48. sz. alatti lakásán méreggel öngyilkos lett.

Halálos üzemi baleset

történt a Király-utca 26. szám alatti Benkő és Fia könyvkötőüzemben. *Hamal* Lajos 61 éves könyvkötősegédet a kéziprés gépkarja halántékon ütötte. Meghalt.

Az Országos Mentőszolgálat

értekezletet tartott, amelyen kiderült, hogy a közlekedési baleseteknek 23,6 száza'ékban alkoholos állapot az oka. 110 alkoholos vizsgálati esetnél 54 esetben volt alkoholos az áldozat és 56 esetben részeg a gázoló. Érdekesen alakult ki az eddigi vizsgálatok során a gázolók alkoholstatisztikája. A gázo'ók közül 8 taxisofőr, 6 villamosvezető, 1 autobuszvezető, 1 gépkocsivezető, 1 kocsis, 9 motorkerékpáros, 19 úrvezető, 7 teherautóvezető, 1 MÁV-gépkocsivezető, 1 postagépkocsivezető, 2 egyéb járművezetőt találtak alkoholosnak. Dr *Oravetz* Béla, az Országos Mentőszolgálat főigazgatója ismertette a véralko-

Gazdasági hírek

A Wallstreet árhanyatlással részvényenként átlag 5 dollárra rúgnak. Az árhanyatlás 5 milliárd dollárt meghalad.

◆◆ A VILÁG CUKORTERMÉSE a THE THIMES közlése szerint egymillió tonnával haladja meg az 1937/38-as eredményt és 30 millió tonnára becsülhető. Ebben Európa mintegy 2 millió tonnával részesedik. A magyar cukortermelés eredménye, mint már hírt adtunk róla, igen kedvezően alakul és a végleges eredmények a termelés újabb növekedéséről fognak tájékoztatni. A nemzetközi cukorpiacokon az árakban a nagy terméseredmény kifejezésre is jut.

◆◆ A BÉCSI TŐZSDÉN az újabban megindult hivatalos forgalom szűk keretek között mozog. A kezdeti emelkedések után kisebb áresések következtek be. Egyes papirok iránt fokozottabb kereslet mutatkozik, de lényeges eltolódások csak néhány papírnál vannak. Így a Steyrer—Mühl 10 százalékkal emelkedett. A fix papírok valamivel gyengébbek.

A *svájci—magyar tárgyalások*ról részletesen számol be a svájci sajtó. Ismertetik a pénzügyi tárgyalások eredményeit is. Magyarország az egyezmény értelmében az 1949-ben teljesítendő fizetést 3.5 millióról 5 millió svájci frankra emelte. Az államosítással kapcsolatban is folytak megbeszélések és megállapodás történt, hogy 1949 április végéig kölcsönös eljárás kapcsán viszik előbbre az ügyeket és egy *államközi bizottság* fogja a kérdéskomplexumot rendezni.

A Magyar Fonólpar Rt. amelynek cége az Állami Fonodát jelképezi, teljes üzemmel dolgozik már. A vállalat vezetője most közölte, hogy 72 orsó működik és a jövő évben már teljesen ki fogják küszöbölni a még fennálló fonalhiányt.

Szabotáló nagygazdákat vett őrizetbe a rendőrség Vas megyében

(A Magyar Nemzet szombathelyi tudósítójától.) A szombathelyi rendőrkapitányság több szabotáló nagygazdát vett őrizetbe Vas megyében. A vád szerint az őszi szántási és vetési munkálatokat nem végezték el és ezzel súlyosan veszélyeztették az ország jövő évi kenyérgabonaellátását. Az őrizetbevettek között van *Pápai* Gyula 231 holdas kistilaji nagygazda, aki földjének jelentős részét nem vetette be a hatóságok felszólítására sem. A rendőrség őrizetbe vette Pápai Johanna nevű leányát is, aki 5 katasztrális hold földet hagyott parlagon. *Nagy* Lajosné körmendi lakos 7 katasztrális hold földjét, *Ments* Terézia körmendi lakos pedig 9 kat. hold földjét hagyta műveletlenül. *Szabó* Imre rádóckölkedi nagygazda 77 kat. hold szántóján 10 holdat hagyott parlagon, testvére, *Szabó* Tamás pedig 10 katasztrális holdon nem végezte el a tarlóhántást.

A szombathelyi törvényszék uzsoratanácsa egyébként most tárgyalta *Szabó* Sándor ostffyasszonyfai nagygazda bűnügyét, aki 76 hold földjéből 5 holdat bevetetlenül hagyott, 26 holdat nem szántott fel, 4 holdról pedig még a kukoricacsövet sem szedte le. Az uzsorabíróság 1 évi börtönre és 5 évi hivatalvesztésre ítélte Szabó Sándort és 5 évre kitiltotta Ostffyasszonyfa területéről. Vagyonának nagy részét elkobozták.

Milyen kérdésekre kell felelni a decembervégi népszámláláskor?

A december 31-én végrehajtásra kerülő általános népszámlálás összeíró nyomtatványai már elkészültek. Az első kérdőív, amely magát a népességszámlálás adatait gyűjti össze, 31 kérdőpontot tartalmaz. A név, születési hely, időpont, családi állapot, vallás, házasságkötési időpont, a gyermekek száma, az anyanyelv, állampolgárság, iskolai végzettség kérdésein kívül érdeklődik az összeíró ív a testi fogyatékosság, a hadigondozott-állapot, a foglalkozás, az alkalmazotti minőség iránt. Amennyiben az összea cég 1948. évi bruttó bevétele.

Nagyjában hasonló kérdőívet kell kitölteniök az iparosoknak és az ipari üzemek tulajdonosainak. Itt külön kérdőpontként szerepel, tett-e az illető mestervizsgát, melyik ipartestület tagja, van-e jövedelmet hajtó egyéb foglalkozása, honnan szerzi be a nyersanyagot, milyen iparcikkeket készít, hogyan értékesíti azokat, részesült-e közszállításban, termel-e exportra, végez-e bérmunkát.

A népszámlálás során elkészítik a vakok név- és címjegyzé-

Színházi hírek

Halász László a newyorki és a chicagói opera élén

A *«News Week* egészoldalas riportot közöl *Halász* Lászlóról, a kitünő magyar muzsikusról. A cikk elmondja, hogy kevesen futották be azt a karriert, amit *Halász* László, aki Debrecenből, illetve a pesti Zeneakadémiáról elindulva, eljutott *a Newyorki Városi Opera* és a *Chicagói Opera főzeneigazgatói székéig.* A chicagói opera ugyanis *öt évre szerződtette* főzeneigazgatónak és karnagynak. Halász a bécsi *Volksopernél* kezdte pályáját és olyan operákat tanított be, amelyet azután *Toscanini* vezényelt. Amerikában először a *st. louisi Grand Operá*-ban kapott vezető karmesteri állást, majd az *U. S. O. Symphony*-t vezényelte. 1944-ben *a világ egyetlen deficitmentes,* sőt jól jövedelmező *operáját* nyitotta meg: ez volt a New York City Opera. Itt ismerellen fogalom a szabadjegy — írja a *News Week* —, mert nemcsak minden bemutatót, de minden egyes előadást is az élvonalbeli muzsikusok egész serege nézi végig. *Halász* László idénynyitóul a *Toscát* vezényelte, még Amerikában is pazarnak mondható szereposztással. *Ötven első élvonalbeli énekese van* és az 1947. évi európai útja során *több nagyon kitünő európai énekest is szerződtetett.* A *Tosca* előadás meglepetése az opera új tagja, az olasz Mario *Binci,* aki Cavaradossit énekelte átütő sikerrel, de nagyon ünnepelték partnernőjét, az amerikai Suzy *Morrist* is.

Halász érdeméül tudják be, hogy *szeret fiatal erőkkel kísérletezni és dolgozni.* Sikere fényéből minket, magyarokat is ér egy kis sugár, mert a mi Zeneakadémiánk alapozta meg és fejlesztette ki Amerika egyik legnagyobb zenei tekintélyének tehetségét.

F. K.

Móricz Zsigmond «Úri muri» című darabját fogja felújítani a Nemzeti Színház. A híres regényből annak idején maga Móricz Zsigmond írt darabot és a Vígszínház mutatta be. A felújításnál visszaállítják azokat a részleteket is, amelyeket Móricz Zsigmond az akkori idők politikai erőszaka miatt *kénytelen volt kihagyni.* A Nemzeti Színház december közepén fogja bemutatni az *eredeti Úri murit,* Gellért Endre rendezésében.

«Művészek a kulturáért és a szabadságért» címmel a *Magyar Szabadságharcos Szövetség* Dohány-utca 76. szám alatt szombaton este 9 órakor nagyszabású műsoros előadást rendez, amelyen többek között *Ascher* Oszkár, *Bárdi* György, *Gózon* Gyula, *Gregor*

Szemlécske

Örömmel olvassuk: „Lesz elegendő rizs." Annál is inkább, mert a *rizst* könnyű *zsírrá* változtatni. Egy kis betűcserével.

Városházi hírek

A fővárosi iskolák tanulói gyűjtést indítottak a sztrájkoló francia bányászcsaládok megsegítésére. A diákok egynapi tízóraijuk értékét ajánlják fel a bányászgyermekek részére.

★

Megszervezik a fővárosi iskolákban a rendszeres táncoktatást. A szegénysorsú tanulók tanctanítása díjmentes. A többiektől befolyó díjakat táncsoportok alakítására fordítják.

★

A szabálytalanul közlekedő gyalogosok közül az elmult hónapban a közlekedési rendőrség 3351 személyt büntetett meg a helyszínen.

★

Az árvaszék legujabb jelentése szerint ismét ugrásszerüen emelkedik a holttányilvánítások száma. Amig a korábbi hónapokban átlag 130—150 körül mozgott a bejelentés, addig októberben 240 esetben mondták ki a holttányilvánítást a budapesti bíróságok.

★

Befejezték a budapesti pénzügyi hatóságok a folyó évi együttes kereseti és jövedelemadó, a jövedelemtöbbletadó és a vagyonadó kivetését.

Hangverseny

MÁV SZIMFÓNIKUSOK
ma este 8. Zeneakadémia
BUDAPESTI RAPSZÓDIA
és operettrészletek.
közr.: Szlllvássy M., Valy Gaby, Nagypál L., Oszwald Gyula
vez.: Pécsi István. —

A Magyar-Szovjet Művelődési Társaság rendezésében csütörtökön délután a Zeneakadémián *Major* Tamás, a Nemzeti Színház igazgatója beszámoló előadást tartott az 50 éves Művész Színház moszkvai ünnepségéről. A moszkvai ünnepségek azzal kezdődtek, hogy megtátogatták a XV. századbeli temetőt, melyben a legnagyobb orosz színészek pihennek. A színháztudományi intézetben minden nagy színpadi szerzővel külön foglalkoznak. Ünnepi előadásban játszották Gorkijnak az Éjjeli menedékhely című darabját, amelyet ugyanabban a rendezésben játszanak, mint az eredeti premieren. A Művész Színház férfi színészei szmokingban, női művészei pedig fehér estélyi ruhá-

Fellner Sándor

toronyi

épitesz

vrád

Lechner 1940

200 l.

A m. épitészet a
renaiss. kortól
a millen-is

A szépm. közve

1940

T.F.S. kitüntetése

— A repülőtéren a háztető is repül?

A történelem utazói

A világ rászokott arra, hogy könyvet vezessen. Hogy lehetőleg mindent számba vegyen, fölmérjen és beiktasson. Ez a racionalizálás szellemének diadala, amely minden területen az egyszerüség és a gyakorlatiasság maximumát keresvén nem nélkülözhet — még pedig minél nagyobb tömegben és minél pontosabb fölvételben — adatokat, amelyeket valamikor elhanyagolhatóknak tartottak. Innen van a statisztika alkalmazásának rendkivüli megnövekedése. Még erről sincs hivatalos kimutatás, de biztosra lehet venni, hogy statisztikakészitéssel, az anyag beszerzésével és földolgozásával ma ötvenszer annyi ember foglalkozik, mint ezelőtt három évtizeddel. Ennek a szakmának üzemi megnövekedéséhez talán csak a fotografálásé fogható. Bizonyos statisztikai adatok készsége nélkül a modern ember éppoly tehetetlen, mint ahogy nem lehet el fotografia nélkül.

Ilyen körülmények között legalább is meglepő, hogy még mindig nem kaptuk meg a diplomácia kilométerstatisztikáját. Ami azt jelenti, hogy még sehol se csináltak — legalább nincs róla tudomásunk, hogy csináltak volna — kimutatást arról, hogy melyik diplomata hány kilométert utazott a lezárt esztendő folyamán hivatása szolgálatában? Ennek a statisztikának természetesen nemcsak összegyüjteni, hanem ki is kellene munkálnia az anyagát. Az osztályozás módja bőséges. Ki lehet mutatni, hogy ezekből az utazásokból mennyi, milyen közlekedési eszközre esik, hogy a megtett kilométerekből abszolute és arány szerint mennyi jutott belföldi és mennyi külföldi utakra, sőt hozzávetőleg talán még azt is, mekkora része mutatkozott kielégitő és mekkora kevésbé kielégitő eredményünek.

Ezekről a részletekről azonban nyilvánvalóan korai lenne beszélni most, amikor még — az egész sincs meg. Különösképpen a statisztika se egy magánmüvelőjének, se egy hivatalos szervének nem jutott eszébe, hogy a megismerésnek ebbe az idáig teljesen érintetlen őstelevényébe meritse az ekevasát. Holott két dolog egészen kétségtelen. Kétségtelen, hogy világszerte mohó érdeklődés fogadta volna munkássága gyümölcsét, mert kétségtelen az is, hogy nemcsak érdekes, de egyenesen imponáló lenne az, amiről ez az eredmény beszámolni tudna. Olyan számokat és olyan teljesitményekről olvashatnánk, amelyek előtt le kell kapni a kalapot.

Mert bizonyos dolgok nyilvánvalóak és szabad szemmel is megállapithatók. Köztudomásu, hogy a diplomataság már huzamos idővel ezelőtt megszünt ülő foglalkozás lenni és a diplomácia szakmai betegségei között az aranyérbántalmak többé nem szerepelnek. De nyilvánvaló és szabad szemmel is megállapitható, hogy a pályának ilyen irányu átformálódása az utóbbi esztendőkben valósággal rohamos tempót öltött. A diplomataság nemcsak egy fölfokozott szellemi, hanem egy fölfokozott fizikai mozgékonyságot is követel, amely néha a rekordcsinálás erőfeszitésének produkciójáig emelkedik.

Valamikor a mozdulatlanság volt az, ami a diplomata tekintélyének mérő eleméül szolgálhatott. Mennél nagyobb hatalmat reprezentált egy külügyminiszter, annál kevesebb inditékát érezte annak, hogy személyes sürgés-forgással koptassa a tekintélyét. Pagodájában székelő bálvány volt, lehetőleg minél nehezebben megközelithető annak, akinek dolga akadt vele, akinek tehát hozzá, helybe kellett zarándokolnia, hogy meghallgattatást nyerjen. Korszakos esemény volt az, hogyha a világ sorsát intéző nagy kancellárok jónak vagy szükségesnek látták, hogy egy-egy utazás kényelmetlenségét magukra vegyék.

Igaz, hogy azóta az utazás óhatatlan kényelmetlensége jelentékenyen redukálódott. És ami redukció ezen a téren történt, az ezer ezrelékig érvényesül, hogy a történelem férfiai ne érkezzenek az ut fáradalmaitól elcsigázottan oda, ahol felelősségteljes munkájuk várja őket. De ez egymagában még nem lehet a változás magyarázata. A magyarázat csak az lehet, hogy hivatásuk természete és szelleme is gyökeresen megváltozott. A hatalom kezelői, sőt birtokosai se ülhetnek többé saját tekintélyük sulyától mozdulhatatlanul a pagodában, hanem mozogniok kell. Mennél óriásibb az érdek, amelyért a történelemnek felelősek, annál többet és ujból kell járniok a piacot, hogy számbavegyék a szükségleteket, elsimitsák a kalamitásokat, ápolják a kapcsolatokat, tisztázzák a félreértéseket és biztositsák az üzem menetét és fejlődését.

A föladat nemcsak erkölcsileg, de fizikailag se könnyü és nincs a modern kényelmi technikának az a tökéletessége, amely minden strapától teljesen mentesiteni tudná. Müszer, amely a példátlan felelősséggel járó nehéz tárgyalások idegmunkáját fölmérni tudná, nincsen. De egy statisztika csak arról, mennyit kell a modern vezető doplomatáknak egy esztendő alatt vonaton, hajón, autón, repülőgépen hivatásuk parancsából utazniok, szintén elég lenne a laikust is meggyőzni, hogy az urak nem a legkönnyebb és a legkényelmesebb mesterséget választották maguknak.

SZŐLLŐSI ZSIGMOND

Hölgyeim! Le a kötőtüvel!

itt a XX-ik század szenzációja, a szab. „RAPID" kézi kötőkészülék. Munkája kézimunka. Minden kötési minta köthető. Néhány óra alatt köthet magának pullovert, bluzt, vagy ruhát. Kezelése egyszerű. Ára P 25.— Kérje 8. ismertetőt. Áruforgalmi Kft., V., Erzsébet-tér 4.

NAPIREND

Vasárnap, 1938 január 16. Római kat.: Marcel p. vt. — Protestáns: Gusztáv. — Görögkat.: Pünkösdutáni 30. vasárnap. — Ógörög: Péter láncai. — Izr.: Sóvát 14. Középeurópai időszámitás szerint: a nap kel 7 óra 44 perckor, nyugszik 16 óra 36 perckor; a hold kel 17 óra 29 perckor, nyugszik 7 óra 22 perckor.

Nyitvalévő muzeumok: Az Orsz. Történeti Muzeum ban (Muzeum-körut 14) történeti és régészeti gyüjtemények 9—½2. Iparmüvészeti Muzeum (Üllői-ut 33) 9—½2. Néprajzi Muzeum (Könyves Kálmán-körut 40) 9—½2. Hopp Ferenc keletázsiai müvészeti muzeum (Andrássy-ut 103) 9—½2. Az Orsz. Magyar Természettudományi Muzeum (Muzeum-körut 14) állat-, ásvány- és őslénytára 9—½2. Növénytár (Akadémia-u. 2) 10—1. Az Országos Magyar Szépmüvészeti Muzeumban (Aréna-ut 41) grafikai gyüjtemények, régi és modern képtár 10—¾2. Uj Magyar Képtár (Andrássy-ut 69) 10—¾2. Országos Levéltár (Bécsikapu-tér 4) 9—½2. Mezőgazdasági Muzeum (Városliget) 10—1. Egészségügyi Muzeum (Eötvös-u. 8) 3—6. Közlekedési Muzeum (Hermina-ut 16) 9—1. Tudományos Akadémia (Akadémia-u. 2): Goethe-, Vörösmarty- és Széchenyi-szoba 10—12. Erzsébet királyné-emlékmuzeum (királyi palota) 9—2. Ráth György-Muzeum (Vilma királynő-ut 12) 9—1. Országos Magyar Zsidó Muzeum (Dohány-u. 2) 10—2. Királyi várpalota termei 9—2. Országház termei 9—4. Tudományegyetemi Növénykert (Romanelli-u. 25) 8—12. Aquincumi Muzeum (Szentendrei-ut 7) 9—12 és 3—6. Óbudai Zsidó Muzeum (Lajos-u. 163) 9—12. Várhegybarlang jégkorszakbeli ősállatcsontok muzeuma (Szentháromság-u. 2) nyitva egész nap.

Nyitvalévő könyvtár: Fővárosi nyilvános könyvtár (Reviczky-u. 1) 9—1 óráig.

Nyitvalévő kiállitások: Az Országgyülési Muzeumban (Országház): 1914—1934; husz év politikai története 9—2. A Nemzeti Szalonban (Erzsébet-tér) a régi olasz mesterek kiállitása 9—4. Az Ernszt-Muzeumban (Nagymező-u. 8) Hincz Gyula, Damanovszky Endre és Erdey Dezső gyüjteményes kiállitása 9—4. A Műcsarnokban (Hősök-tere) a Magyar Biedermeier Kiállitás 9—2. Az Iparmüvészeti Muzeumban (Üllői-ut 33) a régi Nemzeti Szinház emlékkiállitása 9—½2. A Szentföldi Muzeumban (Heinrich Ferenc-u. 3/5) képzőmüvészeti kiállitás 9—12. Basch Andor festőmüvész gyüjteményes kiállitása (Mária Valéria-u. 8) 9—2. A Tamás-Galériában (Akadémia-u. 8) a Modern Magyar Kisplasztika 1938 c. kiállitás 10—2. Fried Pál festőmüvész gyüjteményes kiállitásának megnyitása délelőtt 11 órakor (Kossuth Lajos-u. 12).

—

Hétfő, 1938 január 17. Római kat.: Antal apát. — Protestáns: Antal. — Görögkat.: N. Antal. — Izraelita: Sóvát 15. Fák ünnepe. — Középeurópai időszámitás szerint: a nap kel 7 óra 43 perckor, nyugszik 16 óra 38 perckor; a hold kel 18 óra 48 perckor, nyugszik 8 óra 05 perckor.

Nyitvalévő muzeumok: Iparmüvészeti Muzeum (Üllői-ut 33) 9—½2. Néprajzi Muzeum (Könyves Kálmán-körut 40) 9—½2. Orsz. Magyar Természettudományi Muzeum (Muzeum-körut 14) állat-, ásvány- és őslénytára 9—½2. Az Orsz. Magyar Szépmüvészeti Muzeumban (Aréna-ut 41) grafikai gyüjtemények, eredeti szoborgyüjtemény 10—¾2. Uj Magyar Képtár (Andrássy-ut 69) 10—¾2. Társadalomegészségügyi Muzeum (Eötvös-u. 3) 10—1. Magyar Tudományos Akadémia (Akadémia-u. 2): Goethe- és Vörösmarty-szoba 10—12. Erzsébet királyné-emlékmuzeum (királyi palota) 9—4. Királyi várpalota termei 9—4. Országház termei 9—4. Tudományegyetemi Növénykert (Romanelli-u. 25) 8—12 és 2—6. Aquincumi Muzeum (Szentendrei-ut 7) 9—12 és 3—6. Országos Levéltár (Bécsikapu-tér 4) 9—½2. A Budapesti Önkéntes Mentőegyesület Muzeuma (Markó-u. 22) 9—12. A Várhegybarlang jégkorszakbeli ősállatcsontok muzeuma (Szentháromság-u. 2) nyitva egész nap.

Nyitvalévő könyvtárak: Fővárosi nyilvános könyvtár (Reviczky-u. 1) 9—7. Orsz. Széchenyi-könyvtár (Muzeum-körut 14) 9—2. Akadémia könyvtára (Akadémia-u. 2) 3—7. Fővárosi pedagógiai könyvtár (Mária Terézia-tér 9) 9—2 és 5—8. Statisztikai könyvtár (Keleti Károly-u. 5/7) 8—2 és 3—6. Mezőgazdasági szakkönyvtár (Városliget) 10—2. Iparmüvészeti könyvtár (Üllői-ut 33) 10—½2 és 5—8. Technológiai könyvtár (József-körut 6) 9—1 és 5—8. Vakok könyvtára (Ida-u. 5) 8—12 és 2—5. Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara könyvtára (Szemere-u. 6) 10—1. Egyetemi könyvtár (Ferenciek-tere 5/a) 8—8.

Nyitvalévő kiállitások: Az Országgyülési Muzeumban (Országház): 1914—1934; husz év politikai története 9—2. Az Ernszt-Muzeumban (Nagymező-u. 8) Hincz Gyula, Damanovszky Endre és Erdey Dezső kiállitása 9—4. Basch Andor gyüjteményes kiállitása (Mária Valéria-u. 8) 9—6. A Műteremben (Kossuth Lajos-u. 12) Fried Pál gyüjteményes kiállitása 9—6. Az Iparmüvészeti Muzeumban (Üllői-ut 33) a régi Nemzeti Szinház emlékkiállitása 9—½2. A Szentföldi Muzeumban (Heinrich Ferenc-u. 3) képzőmüvészeti kiállitás 9—12 és 2—6 óráig.

—

— **Toronyi Fellner Sándor kitüntetése.** Toronyi Fellner Sándor miniszteri tanácsos, müépitész a Magyar Épitőmüvészek Szövetségének elnökét az Incorporated Association of Architekt end Surpeyors, a legelőkelőbb angol épitészmérnökök szövetsége tiszteletbeli tagjává választotta. Toronyi Fellner Sándor kitüntetése a kiváló müépitész hatvan éve folytatott épitőmüvészi munkásságának elismerése.

Báli csendélet

Cunci, bálról bálra jár,
Papa végrehajtót vár...

Cunci lesi a hatást,
Lefoglalják... a lakást...

„Nyitó párság" szép dolog!
Cunci vigan mosolyog.

S szól: Nem tudom a nevét.
Megfogom... mondjuk, Edét!...

Ede a boldogtalan!
A frakkja... hitelbe van...

Fizetése, vagy százhusz,
Szive... Cuncikához huz.

Ede remél... Cunci hisz...
Törököt fogtam, de visz!

S fáradtan szól a mama:
Igy néz ki egy parti ma!...

BENEDIKT

— **Kitüntetés.** Hitler vezér és kancellár *Beleznay* László dr., a MUSz társelnökének és *Méray* János dr., a MUSz főtitkárának a II. osztályu olimpiai érdemjelvényt adományozta.

— **Knefély Ödön lesz a hivatalos jelölt a tolnai kerületben.** *Klein* Antal a közeljövőben le fog mondani tolnai mandátumáról. A független kisgazdapárt helyi szervezeteinek megbizottai szombaton délelőtt egyhangulag tolnai *Knefély* Ödön hivatalos jelöltsége mellett foglaltak állást, aki a napokban már meg is kezdi agitációs körutját.

— **Uj prágai katonai attasé.** A kormányzó a honvédelmi miniszter előterjesztésére Ujszászy István vezérkari alezredest, prágai m. kir. katonai attasét, február elsejével megbizatása alól felmentette és utódául stanogorai Solymossy Ulászló vezérkari alezredest a prágai m. kir. követséghez katonai attasévá kinevezte.

— **Január 22-én választják meg a győrmegyei alispánt.** Győr-Moson-Pozsony megyének Skultéty Miklós nyugalombavonulásával megüresedett alispáni állásra szombaton délben járt le a pályázati határidő. *Egyedül Telbisz Miklós vármegyei főjegyző nyujtotta be pályázatát.* A vármegye közgyülése január 22-én választja meg az uj alispánt.

— **Kiterjesztik az OTBA tagjainak körét.** A hivatalos lap vasárnapi száma közli a miniszterium rendeletét, amely lehetővé teszi ,hogy az Országos Tisztviselői Betegsegélyezési Alap (OTBA) szolgáltatásait a pénzügyminiszter az Alap orvosaira és családtagjaira, valamint az állami szerződéses és tiszteletdijas alkalmazottak családtagjaira kiterjeszthesse. A rendelet továbbá március 31-éig terjedő póthatáridőt engedélyez a 300 pengőnél nagyobb havifizetésü alkalmazottaknak arra, hogy az OTBA házi-orvosi és szakorvosi ellátásban való részesitésüket kérhessék.

Hójelentés

A Meteorológiai Intézet január 15-i hivatalos hójelentése: A napok óta tartó enyhe időjárás és a mai éjszaka folyamán beállott fagy miatt a hóréteg az összes hegyekben lényegesen romlott. A magasabb hegyeken még nagy hótömegek fekszenek. A hőmérséklet szombat délben a Svábhegyen +2 fok, a Kékesen —1 fok.

Részletes hóadatok szombat reggelről: Budai hegyek: Svábhegy 7, Széchenyi-hegy 10, Jánoshegy 15, Makkosmária 9. Pilis-hegység: Dobogókő 14, Nagyvillám 8. Börzsöny-hegység: Nagyhideghegy 30, Kisinóc 10. Cserhát: Salgóvár 10. Mátra: Kékes 40. Bükk: Ujhuta 32, Radvány 14. Bakony: Farkasgyepü 9 cm. A hó mindenütt jeges.

— **Az EPOL ankétja a népbiztositásról.** Az Egészségpolitikai Társaság 17-én és 18-án ankétot rendez a magyar mezőgazdasági népbiztositás aktuális kérdéseiről. Előadásokat tartanak az ankéton: Kovrig Béla, Rajniss Ferenc, Antal Lajos, Antal István, Béldy Béla, Czirják Antal, Drózdy Győző, Horváth Ferenc, vitéz Kenyeres János, Martsekényi Imre, Matolcsy Mátyás, Melly József, Kerék Mihály, Móricz Miklós, Steuer György, Szabados Mihály, Szeder Ferenc és Weiss István.

— **Orvosok kitüntetése.** A Közkórházi Orvostársaság most tartotta évzáró közgyülését, amelynek keretében tudományos müködésüknek jutalmazására Sulyák István dr. közkórházi adjunktust és Terék Károly dr. közkórházi segédorvost a Szily-féle jutalomdijjal tüntette ki. Farkas Károly dr. közkórházi segédorvos elismerő oklevelet kapott. Majd Torday Árpád dr. egyetemi c. rk. tanár, közkórházi főorvos tartotta meg Semmelweis-ünnepi előadását a vesemegbetegedések tárgyköréből.

— **Affér a Községi Temetkezési Intézet választmánya és igazgatója között.** A Községi Temetkezési Intézet üzemi választmányának háromtagu küldöttsége: Kertész Elemér, Krizs Árpád és Kosztandi József kereste fel szombaton délelőtt Szendy Károly polgármestert, akitől az üzemi választmány nevében elégtételt kértek azért, mert Adamy István községi temetkezési intézeti igazgató a választmányt közérdekellenes tevékenységgel vádolta meg egy beadványában. A polgármester közölte a küldöttséggel, hogy a közegészségi ügyosztály vizsgálatot indított.

Rapid utazások

St Moritz—Davos ..... 375.—-től
San-Remo .... 252.—-től
Sestriere ..... 393.—-tól

Indulások: január 22, január 30. február 14 és február 19.

Egyéni- és társasutazások
Svájcba—Ausztriába
N. bk. eng. számok 904, 905

Felvilágositás — jelentkezés:
RAPID UTAZASI IRODA
V., Harmincad-utca 2. Tel. 180-321, 180-374

Az eucharisztikus év miatt korábban készül el az idén a Budapesti Nemzetközi Vásár

A legnagyobb lendülettel folynak az *április 29-én* megnyiló *Budapesti Nemzetközi Vásár* előkészületei. Már eddig is több száz kiállitó jelentkezett a Budapesti Nemzetközi Vásárra és a külföldi államok közül máris bejelentette részvételét *Jugoszlávia, Ausztria, Olaszország, Franciaország* és *Egyiptom.* Bár a *10%-os helydijkedvezmény* igénybevételére *január 25-ig* van idejük a magyar vállalatoknak jelentkezéseiket benyujtani, már ma is megállapitható, hogy a tavaszi árumintavásár előkészületei *ebben az évben jóval előbbre vannak,* mint bármely más előző esztendőben. Oka ennek egyrészt az, hogy a május közepén kezdetét vevő *Eucharisztikus Kongresszus* miatt a vásár rendezősége a legnagyobb lendülettel vezeti a szervezés munkáját, mert a legnagyobb sulyt helyezi arra, hogy ebben az évben a Budapesti Nemzetközi Vásár is különösen ünnepi legyen, illetve a világ minden részéből a nagy *katolikus világkongresszusra* érkező azok a tömegek, amelyek korábban érkeznek Magyarországra, ebben a legnagyobb magyar gazdasági eseményben a magyar gazdasági élet erőviszonyait és keresztmetszetét is egyidejüleg megismerhessék.

A Budapesti Nemzetközi Vásár egyes részei különben az idei *Szent István-év* jelentőségére is illő formák között utalni fognak és pedig olyként, hogy a termelő ipari és kereskedelmi munka értékeinek legszélesebb bemutatása mellett a kereskedelem és ipar körében dolgozók szociális helyzetének ismertetésével is foglalkozni fog a vásár.

A hatalmas tempóban folyó előkészületekből joggal lehet arra következtetni, hogy az idei Nemzetközi Vásár sem méreteiben, sem látogatottságában nem fog elmaradni az eddigi legnagyobb sikerü budapesti árumintavásárok mögött. *Kedvezményesen jelentkezni a Nemzetközi Vásárra január 25-ig lehet.*

Heves bőrviszketésnél és csalánkiütésnél a gyomor és a béltraktus reggel felkeléskor egy pohár természetes **„Ferenc József"** keserüvizzel feltétlenül kitisztitandól Kérdezze meg orvosát.

— **A HONSz küldöttsége Fabinyi pénzügyminiszternél.** A Hadirokkantak, Hadiözvegyek és Hadiárvák Országos Nemzeti Szövetségének kétszáztagu küldöttsége tisztelgett szombaton délelőtt *Fabinyi* Tihamér pénzügyminiszter előtt. Vitéz *Árvátfalvi Nagy* István országos elnök a hadirokkantak összessége hálája jeléül müvészi bronz cserfalevéllel diszitett márványemléktáblát nyujtott át a miniszternek, további támogatását kérve a közeljövőben különösen a „Hadirokkantak Háza" megvalósitásának érdekében. Fabinyi Tihamér pénzügyminiszter kijelentette, hogy a maga részéről hön óhajtja a „Hadirokkantak Háza" felépitését. A szükséges anyagiak biztositásához nem elegendő a hivatalos támogatás és a hadigondozottak fillérei, a magyar társadalomnak is le kell rónia háláját.

fájdalommentes
ARTIN
hashajtó

— **Operáció közben a beteg hasában felejtettek egy tampont.** Kovács Andorné gyöngyösi asszony éjszaka hirtelen rosszul lett. A magánorvos genyes vakbélgyulladást állapitott meg és azonnali operációt ajánlott. Felköltötték ámából Mannó Kálmán dr. sebész-főorvost, aki a gyöngyösi kórházban megoperálta az asszonyt. Operáció közben kiderült, hogy a diagnózis helytelen volt, az asszony nem vakbélgyulladásban szenvedett, hanem nőibaja volt. Mütét után Kovácsné állandó fájdalmakat érzett. Felhozták Budapestre, a Rókusban ismét megoperálták és ekkor kiderült, hogy a gyöngyösi operációnál egy tampont a hasában felejtettek és ez okozta a hónapokon keresztül tartó fájdalmakat. Az ügyészség Mannó Kálmán dr. főorvos és az operációnál asszisztáló Weiszberger István dr. ellen gondatlanságból okozott sulyos testi sértés miatt inditott eljárást. A tárgyaláson kiderült, hogy Weiszberger a páduai egyetemen nyert diplomát és azt idehaza nem nosztrifikáltatta. Ezért az ügyészség külön vádat emelt jogosulatlan cimhasználat miatt. Az egri törvényszék Mannó főorvost 1000 pengő, Weiszbergert pedig 150 pengő pénzbüntetésre itélte. Fellebbezés folytán került az ügy a tábla Dusárdy-tanácsa elé. Gleichmann Lajos dr. és Lévy Pál dr. védők beszéde után Mannó főorvos 1000 pengős büntetését jóváhagyták, de a büntetés végrehajtását felfüggesztették. Weiszberger Istvánt elévülés cimén felmentették.

— Örül ugy-e Madár bácsi, hogy végre tuljutottunk azokon a csikorgó szibériai napokon!

— Hát a biztos, kérem, hogy magam is jobb szeretem, ha télen olvad, mint ha nyáron fagy, de azir a mondó vagyok, hogy sose szabad arra haragudni, a ki a kötelessigit tejjesiti. Mán pedig a januárt nem azir tettik a kalendáriomba, hogy a julius munkáját vigezze.

— Szóval ugy a helyes, ahogy a kalendárium követeli?

— Ezt ippen nem mondtam, nagyságos uram.

— Azt jelenti ez, Madár bácsi, hogy maga nem ilyennek csinálta volna a kalendáriumot?

— Okos embernek, nagyságos uram, az az okossága, hogy nem szól bele a még okosabbak dógába. Azt az egyet azomba mégis megmondom, hogy én, ha rajtam áll, máskippen szabtam vóna ki ütet. Fükippen a tél erányába.

— Hát ezt meg hogy értsem?

— Ugy kérem, hogy szeréntem akkor kék viginek lenni az esztendőnek, mikor a télnek vige van. Mer ha a hideggel együtt mulik el az ósztendő, akkor legalább tudgya a szeginy ember, hogy mi örül az ujnak. Oszt a póstásnak meg a kéményseprőnek is szivesebben adgya a hatost, ha biztos benne, hogy mán nem kell tüzrevalóra.

— Csakhogy a kalendáriumnak a csillagok járása szerint kell beosztódnia, öreg!

— Ebbe se vagyok érvényes, nagyságos uram, de azir nem gondolnám, hogy valami baj lehetne belüle. Egy azir, mer a kalendáriumcsináló is tudgya, hogy a hét után a nyóc következik, mán meg mer a plánéták is elig rigen járják mán a magok uttyát, hogy nem tivednek ük el akkor se, ha nem nizzik a kalendáriomot. Van ü nekik elig eszek meg tapasztalattyok, hogy könyv nekül is eligazodnak.

— Hát ahhoz meg mit szól öreg, hogy Japán még most se hajlandó Kinának megüzenni a háborut?

— E megin ojan dolog, kérem, a mi nem tartozik a szakmámba. De a magam esze szerint mégis azt gondolom, hogy ebbül még nagy harag lesz oszt nem is ok nekül. Mer mint szomszidnak, meg jó ismerősnek ezt mán rigen illet vóna neki megtennie. Osz egy cseppet se lehet majd azon csudálkozni, hogy Kina rettentően meg lesz sértve, hogy még most se szólt neki, a mikor az egész világ mán rigen tudgya a dógot. Igassága is lesz néki, mer erre magam is azt mondom, hogy nem illendősig.

Az agyvértódulás, a szivszorongás, nehéz légzés, félelemérzet és álmatlanság, ha ezek a rendetlen székürülés következményei, akkor ezek a rendkivül enyhén, de biztosan ható természetes „Ferenc József“ keserüviz használata által igen sokszor gyorsan megszünnek. Kérdezze meg orvosát.

— **Szénbányából került a robbanó gyutacs az OTI kazánházába.** Megirtuk, hogy az OTI fiumei uti palotájának kazánházában gyanus robbanó gyutacsot találtak. Értesitették a rendőrséget, amelynek robbanási szakértője vizsgálta meg a gyutacsot. Megállapitotta, hogy a robbanó gyutacs valószinüleg szénbányából származik, mert külseje után itélve olyan, mint amilyet a bányarobbantásoknál szoktak használni. Valószinüleg szénszállitás közben került a gyutacs az OTI kazánházának szénkészlete közé. A rendőrség az ügyben megszüntette a nyomozást.

— **Kékes-szálló:** penzió orvosi díjjal P 10.—.

Utlevél-képek
azonnal
2 darab rendelésnél darabja **48** fillér
PÁRISI FOTÓ
PÁRISI NAGY ÁRUHÁZBAN

— **Beiktatták a gyulai törvényszék elnökét.** Gyuláról jelentik: A gyulai törvényszék szombaton délben teljesülést tartott, amelyen beiktatták Berényi Antal dr.-t, a törvényszék uj elnökét. Sinka Endre dr. tanácselnök üdvözölte a most kinevezett elnököt. Az ünnepségen Ricsóy-Uhlaryk Béla főispán, Márky Barna alispán és a város társadalmának vezető tényezői is megjelentek. Berényi Antal dr. törvényszéki elnök az üdvözlésekre válaszolva, hangoztatta, hogy mindig az igazság szolgálata vezérli munkájában.

Vidéki nagyvárosban **jól bevezetett cukorkagyár átadó**
Felvilágositást nyujt: Fischer Mihály Liliom-utca 52

— **A tabáni gyógyszálló tervei.** A tabáni gyógyszálló és gyógyfürdő tervpályázatán 43-an vettek részt. A pályamunkák felülbirálására alakitott különbizottság Lamotte Károly dr. alpolgármester elnökletével zárt ülést tartott, amelyen felbontották a pályázatokat. A bizottság ugy intézkedett, hogy a pályatervek átszámitását, felülvizsgálatát és szakszerü előkészitését a főváros magasépitési ügyosztályának mérnökeire bizza. A birálóbizottság január 18-án, kedden délben ujból összeül. A bizottság máris megállapitotta, hogy igen nivós tervek érkeztek be és minden remény megvan arra, hogy a 43 pályázat között megtalálják a legmegfelelőbb tervet, amelynek alapján megépitik majd a tabáni gyógyszállót.

MILYEN IDŐ LESZ

VÁLTOZÓ FELHŐZET, TÖBB HELYEN ESŐ

A Meteorológiai Intézet jelenti január 15-én este:

A Nyugat-Európában uralkodó esős és viharos időjárás ismét kelet felé terjeszkedik és Németországban ma délután ujból uralkodóvá lett.

Hazánkban egyelőre még csendes és csak mérsékelten felhős az időjárás. A hőmérséklet ma általában 6—7 fokig, a ködös keleti határszéleken azonban csak 3—4 fokig emelkedett és a Kékesen csak néhány tized fokkal haladta meg az olvadáspontot.

Budapesten este kilenc órakor a hőmérséklet +3 Celsius-fok, a tengerszintre átszámitott légnyomás 760 milliméter, mérsékelten süllyedő irányzatu.

Várható időjárás a következő 24 órára: Élénkebb szél. Változó felhőzet. Több helyen (főként nyugaton és északon) átvonuló eső. A hőmérséklet alig változik.

—

A földmivelésügyi minisztérium vizrajzi osztálya jelenti:

Szombati dunai vizállások: Schärding 156, Passau 313, Aschach 158, Struden 296, Stein 53, Bécs 23, Pozsony 191, Komárom 250, Budapest 139, Paks 493, Baja 360, Mohács 400.

A Dráva Barcsnál —46, Drávaszabolcsnál 158.

Szombati tiszai vizállások: Tiszaujlak —54, Vásárosnamény 12, Tokaj 70, Tiszafüred 110, Szolnok 20, Csongrád —16, Szeged 30.

A Szamos Csengernél 32. A Berettyó Berettyóujfalunál 84. A Körös Körösszakállnál 52, Békésnél 222, Gyománál 218. A Maros Makónál 89. A Balaton Siófoknál 110. A Velencei-tó Agárdnál 60.

Sí-ruha sportmellény, bőr-, loden- és esőkabát *Márton és Szász*
Bálvány-u. 3. Cimre ügyelni! E hirdetés felmutatója 5% eng.-t kap

„Kórházi ápolást nem igényel“ — félórával később meghalt

Az Eskü-térről kórházba, onnan a hajléktalanok menhelyére, félórával később pedig a hullaházba vittek egy öreg pesti koldust

Szombaton délután félnégy órakor az Eskü-térről a szolgálatot teljesitő rendőr felhivta a mentőket. Közölte, hogy az egyik hóbuckának támaszkodva, öreg, alélt ember fekszik — jöjjenek ki a mentők és segitsenek rajta.

Néhány perc mulva kiérkeztek a mentők. Az orvos hordágyra tette a szerencsétlen öreget, majd utasitást adott a sofőrnek, hogy vigye az egyik fővárosi közkórházba. A kórházban az ottani orvos megvizsgálta a közben eszméletre tért *Cserna* István 78 éves lakás- és foglalkozásnélküli koldust, majd kijelentette a mentőorvosnak hogy „kórházi ápolást nem igényel“, tehát vigyék tovább.

A mentőorvos, aki tudta, hogy Csernának nincsen lakása, mint ilyenkor szokásos, az öreget a hajléktalanok Pillangó-utca 13/a. alatti menhelyére vitte, ahol felvették és ágyba akarták fektetni. Mielőtt azonban erre sor került volna, megkérdezték a majdnem teljesen eszméletlen Cserna személyi adatait, azután, amint ezt a fennálló rendelkezések előirják, be akarták szállitani a fertőtlenitő intézetbe.

Az egyik tisztviselő hozzálépett a sarokban üldögélő Csernához és ekkor legnagyobb megdöbbenésére azt látta, hogy az öreg már meghalt. Miután a menhelyen nincsen orvos (!), ujra a mentőkhöz fordultak és most már valóban kiderült, hogy Cserna Istvánnak nem orvosi ápolásra van szüksége, hanem — földi maradványait kell elhelyezni ideiglenesen a bonctani intézetben.

Igy is történt. 1938 január 15-én délután félöt órakor a „mindenki“ koporsójában jobb hazába utazott Cserna István.

Kirabolták Berky Lili és Gózon Gyula autóját

Elvitték a művészházaspár bundáját és értékes szőrmetakaróját

Szombaton délelőtt megjelent a főkapitányság bünügyi osztályának annál a csoportjánál, ahol az autótolvajlási ügyekben nyomoznak, *Gózon* Gyula, az ismert szinmüvész. Gózon előadta, hogy néhány nap előtt a Jázmin-utca 5. szám előtt állott autója. Ömaga, feleségével, *Berky* Lili müvésznővel felment a házba, ahol dolga volt. Mikor visszatérése után a kocsi ajtaját kulcsával ki akarta nyitni, megdöbbenve látta, hogy a zár nem müködik, de a következő pillanatban már megállapitotta, hogy kocsiját álkulccsal kinyitották és az ülésen lévő bundát, valamint az értékes szőrmetakarót, amelyet Berky Lili annakidején Törökországból kapott, ellopták. Gózonék kára mintegy 1500 pengő, de a takaró annyira jellegzetes, hogy a tolvaj nem fogja tudni értékesiteni, mert ugy a Teleki-téri, mint az ujpesti ócskapiacot már értesitette a rendőrség.

— **Osztrák hójelentés.** Semmering 30 cm, Schneeberg 100 cm, Rax 90 cm régi, 30 cm uj, Mariazell 50 cm, Bürgeralpe 70 cm, Feuerkogel 200 cm, Radstadt 60 cm, Turracherhöhe 100 cm, Kanzelhöhe 60 cm, Mallnitz 20 cm, Hofgastein 20 cm régi, 6 cm uj, Zell am See 45 cm, Schmittenhöhe 150 cm, Kitzbühel 60 cm, Igls 20 cm régi, 5 cm uj, Obladis 35 cm régi, 50 cm uj, St. Anton 50 cm.

— **Irodalmi délután.** A Nemzeti Kultur Egyesület a Pátria Klub disztermében irodalmi és zenedélutánt tartott. Gy. Czikle Valéria elnök megnyitója után nagy sikerrel szerepeltek: Lindenmyeer Antónia, Sz. Solymos Bea, Mayerffy Györgyné, Jákó Margit, Farcády Gizella, Bósa Imma, Sikolya István, Luxné Náray Irén, Zalai Fodor Gyula, Damjánné Pataky Irén, Dötsch Zoltán.

Az életemet ajánlom fel
500.— pengő **sürgős,** 3 éven át törleszthető bizalmi kölcsön ellenében. „Tisztviselő“ jeligére, főkiadóba

— **Orvosi hir.** *Ábrányi* Zoltán dr. fogorvos szabadságáról visszatérve rendelését megkezdte. V., Szent István-körut 23. (Telefon: 119—445.)

— **Megkezdődtek a tanukihallgatások a kártyabotrány ügyében.** Szombaton késő este a Bridge Club irodájában ült össze az a háromtagu bizottság, amelyet a klub igazgatósága küldött ki az ismeretes Darvas-féle kártyabotrány ügyének kivizsgálására. Dömötör Mihály dr. nyugalmazott miniszter, Kiss Dezső dr. királyi közjegyző és Barta Béla dr. ügyvéd alkotta a bizottságot, amely elsőnek az ügy főszereplőjét, Darvas Róbertet hallgatta ki. Darvas kihallgatása után a két koronatanu, Alpár Imréné és Jakabffy Dezsőné kihallgatására került a sor. A kihallgatások a késő éjjeli órákig huzódtak el.

Vasárnapi előadások

Zsolt Béla: Falu és város (Kereskedelmi Utazók, VI., Jókai-u. 4, d. e. 11 ó.)

Baktay Ervin dr.: Három év Indiában (Uránia, d. e. 11 ó.)

Grusz Frigyes: dr.: A betegségek földrajzi elterjedése (Népegészségügyi Muzeum, VI., Eötvös-utca 3, d. u. fél 5 ó.)

Keresek üzletrészt
kirakattal a Belvárosban. Jelige „Üzletrész“ **Blocknerhez,** Erzsébet-körut 14.

Hétfői előadások

Lepold Antal: Szent István király születéshelye (Magy. Tud. Akadémia, d. u. 5 ó.)

Pongrácz Kálmán dr.: Kishatalmak, nagyhatalmak (Társadalomtudományi Társulat, Népegészségügyi Muzeum, VI., Eötvös-utca 3, d. u. fél 6. ó.)

Színetár Ernő dr.: A modern zsidónevelés problémái. — *Sós* Endre: A magyar zsidóság sorskérdései (Magyar-zsidó Szabadegyetem, Goldmark-terem, VII., Wesselényi-u. 7, d. u. 6 ó.)

Gaál András dr.: Falusi egészségvédelem (Népegészségügyi Muzeum, VI., Eötvös-utca 3, este 7 ó.)

Kassák Lajos: Csavargók és alkotók (KAOSz, VII., Erzsébet-körut 13, I. este 7 ó.)

Zilahi Farnos Eszter, az ismert zeneszerző és előadóművésznő a Fráter Loránt Társaságban szerepel.

Árvay Artur: A munkások téli sportja. (Orsz. Iparegyesület, Gróf Zichy Jenő-u. 4; d. u. 6 ó.)

Jó gazdasszonynak tudnia kell,
hogy a szombati piacon egy élelmi cikk sem drágult.
Olcsóbb lett a tojás, kilója 180—220, a vegyes zöldség 28—56, a karfiol 48—90, a madársaláta 240—300, az őszi rózsa burgonya 8—10 fillér.

— **Házasság.** *Kemény* K. József (Budapest—Debrecen) eljegyezte *Gänzel* Renét. (Minden külön értesités helyett.)

Miklós Maca és *Haas* Tibor jegyesek. (Minden külön értesités helyett.)

Bohrer Ily és *Süssmann* Marcell jegyesek.

Schwimmer György és *Hevesi* Lenke folyó hó 16-án délután 3 órakor tartják esküvőjüket a Csáky-utcai izr. templomban. (Minden külön értesités helyett.)

Spiegel Edith és *Sebők* Lóránt, a Győri Textilmüvek Rt. tisztviselője házasságot kötöttek. (Minden külön értesités helyett.)

Wilheim Katót (Jánoshalma) eljegyezte *Léval* József (Kunbaja). (Minden külön értesités helyett.)

Markovits Rózsi (Balmazujváros) és *Lefkovits* Gyula (Kisvárda) jegyesek.

Weisz Ella (Dunapentele) és *Hermann* Árpád (Martonvásár) jegyesek. (Minden külön értesités helyett.)

Tisza László dr. fizikus és *Benedek* Vera dr. orvos Párisban házasságot kötöttek.

Kálmán Ármin és neje, szül. *Schein* Róza folyó hó 16-án, vasárnap ünneplik házasságuk ötvenéves évfordulóját.

Oblatt Józsa (Budapest) és *Weisz* Ferenc (Szakály—Budapest) mult hó 26-án házasságot kötöttek.

Márk Magda és *Messinger* Miklós ma délben 1 órakor tartják esküvőjüket a Bethlen-téri izr. templomban.

— **Pluma pehelypaplan és ágynemü a boldog házasság alapja.** Kérjen árjegyzéket! **Pluma paplangyár,** Kamermayer Károly-u. 2.

Menyasszonyok! Legszebb selymek, fátyolok kaphatók legolcsóbban **Lustig B. Béla** Budapest, VII., Király-u. 87

KENDI müipari lakásberendező
IV., Semmelweis-utca 7. Alapitva 1889.

— **Az Első Dunagőzhajózási Társaság** közli, hogy Budapest-Lánchidfő rakodóhely a forgalom számára január 17-ével végleg megszünik. Ezen állomás forgalma fenti naptól kezdve Budapest-balpart rakodóhelyen bonyolitódik *e* és pedig oly módon, hogy a belföldi forgalomban feladott és érkezett küldemények kezelése a Margithid alatti partterületen lévő helyiségekben, a vámkülföldi forgalomban feladott és érkezett küldemények kezelése pedig a Margithid feletti partterületen lévő helyiségekben történik.

Mindenhova legközelebb a
Központi Messenger Boy
132-220.140-872 Mindent elintéz óránként P 1.—

— **A belügyminiszter hozzájárult a rokkantegylet feloszlatásához.** A mult év áprilisában a tábla Külley-tanácsa a Magyar Rokkant Segélyző- és Nyugdijegylet két utolsó segélyleszállitásának jogosságát kétségbe vonta és helyt adott a felperes egyleti tagok kérésének, hogy az egylet számukra az 1936 juniusa előtt folyósitott segélyeket utalja ki. E táblai itélet nyomán százával indultak meg a perek a rokkantegylet ellen járadékfelemelés iránt; mire az egyesület vezetősége a teljes vagyoni romlástól való féltében elhatározta az egylet feloszlatását. A vezetőségnek ehhez az elhatározásához a közgyülés is hozzájárult. A határozatot felterjesztették a belügyminiszterhez, a rokkantegylet több tagja azonban megtámadta a közgyülési határozatot. A belügyminiszter helybenhagyta a közgyülés felszámolást kimondó határozatát és erről most leiratban értesitette a rokkantegylet vezetőségét.

Vidéken önálló, tőkével rendelkező, izraelita diplomás alacsony, intelligens, vidéki élethez szokott hajadont 27 éves korig. Csakis kozvetlen hozzátartozók teljesitmi válaszát **„Nem existenciális érdek“** jeligére **Blockner** hirdetőjébe Városház-u. 10.

— **Az élelmiszerboltok hétórai zárórája.** *(Levél a szerkesztőhöz.)* *Mélyen tisztelt szerkesztő ur!* Az *Ujság* január 11-i számában *Este 7 órakor akarják zárni az élelmiszerboltokat* cimmel foglalkozik az élelmiszerkereskedők zárórája kérdésével. Én érettségizett ember vagyok, akit a sors a hivatalnoki pályáról a füszeresi foglalkozásra sodort. Reggel 5 órakor kelek és ettől kezdve este 8 órai záróráig szünetnélküli, idegölő munkát végzek. Ez a napi 15 órai szünetlen munka nem lehet kevés sem a közönségnek, még kevésbé az idegeneknek. Bármily elkényeztetett a közönség, napi — mondjuk — 14 órai munkaidőnk mellett is megtalálná a kényelmét, nem szólva az idegenekről, akik este 7 óra után már szórakozni járnak és nem 10 fillérért töpörtyüt, 6 fillérért kenyeret, stb. vásárolni. Szórakozni járnak ebben a mi gyönyörü, a mi adófilléreinkből széppé varázsolt Budapestünkön, ahol nekünk sem ebédszünetünk, sem esti 7 órai záróránk, sem vasárnapi munkaszünetünk nincsen. Mi soha szinházba, moziba nem járhatunk, week-endre nem gondolhatunk, életében a szomszédos és távolabbi államok kereskedőivel, ahol az idegenforgalom ezért egyáltalán nem szünt meg. (Lásd Párist.) Az *Ujság* a kisemberek lapja és ezért számitok arra, hogy méltányolni fogja a hétórai záróra érdekében indult akciót és a vasárnapi munkaszünetért folyó küzdelmünket. Tisztelettel: *Fürst Sámuel,* füszeres, Budapest.

FELLNER Sándor építész

NÉPSZABADSÁG

BUDAPEST

2002. ÁPRILIS 23., KEDD

A fővárosiak többsége a baloldalban bízik

A Fidesz–MDF szövetség mindössze négy budai kerületben jutott mandátumhoz

1. számú választókerület (I.–II. kerület)
1. dr. Nagy Gábor Tamás (Fidesz–MDF) **51,03** (38,47)
2. Hegyi Gyula (MSZP) *28,42*
3. Mécs Imre (SZDSZ) **48,97** (17,10)

2. számú választókerület (II. kerület)
1. dr. Balsai István (Fidesz–MDF) **52,25** (38,78)
2. Horváth Csaba (MSZP) **47,75** (30,68)
3. dr. Eörsi Mátyás (SZDSZ) *13,81*

3. számú választókerület (III. kerület)
1. dr. Orosz Sándor (MSZP) **58,78** (43,96)
2. Tarlós István (Fidesz–MDF) **41,22** (36,71)
3. Szász Domokos (SZDSZ) *11,29*

4. számú választókerület (III. kerület)
1. Donáth László (MSZP) **58,97** (43,37)
2. Gyürk András (Fidesz–MDF) **41,03** (29,41)
3. Csire János (SZDSZ) *10,58*

5. számú választókerület (IV. kerület)
1. Csizmár Gábor (MSZP) **50,38**
2. Hock Zoltán (Fidesz–MDF) 33,52
3. Boruzs András (SZDSZ) 8,42

6. számú választókerület (IV.–XV. kerület)
1. Kiss Péter (MSZP) **61,82** (48,52)
2. Wintermantel Zsolt (Fidesz–MDF) **38,18** (28,48)
3. Erkel Tibor (MIÉP) *7,06*

7. számú választókerület (V. kerület)
1. dr. Pető Iván **56,70** (24,52)
2. dr. Rubovszky György (Fidesz–MDF) **43,30** (33,99)
3. dr. Steiner Pál (MSZP) *31,65*

8. számú választókerület (VI. kerület)
1. Kékesi Tibor (MSZP) **56,49** (37,12)
2. Illés Zoltán (Fidesz–MDF) **43,51** (33,10)
3. Béki Gabriella (SZDSZ) *14,43*

9. számú választókerület (VII. kerület)
1. Filló Pál (MSZP) **59,83** (44,28)
2. dr. Deutsch Tamás (Fidesz–MDF) **40,17** (28,95)
3. Molnár István (SZDSZ) *12,60*

10. számú választókerület (VII.–VIII. kerület)
1. dr. Szabó Zoltán (MSZP) **58,25** (42,60)
2. Rockenbauer Zoltán (Fidesz–MDF) **41,75** (31,99)
3. Varga Zoltán Kristóf (SZDSZ) *11,01*

11. számú választókerület (VIII. kerület)
1. Hárs Gábor (MSZP) **58,02** (36,79)
2. dr. Juharos Róbert (Fidesz–MDF) **41,98** (29,86)
3. Csécsei Béla (SZDSZ) *20,56*

12. számú választókerület (IX. kerület)
1. dr. Kökény Mihály (MSZP) **54,90** (38,74)
2. Tirts Tamás (Fidesz–MDF) **45,10** (33,13)
3. Zwack Péter (SZDSZ) *14,45*

13. számú választókerület (IX.–XX. kerület)
1. Pál Tibor (MSZP) **52,94**
2. Rogán Antal (Fidesz–MDF) 26,13
3. dr. Szölnoki Andrea (SZDSZ) 8,13

EGYÉNI EREDMÉNYEK A FŐVÁROSI VÁLASZTÓKERÜLETEKBEN

(százalékban)

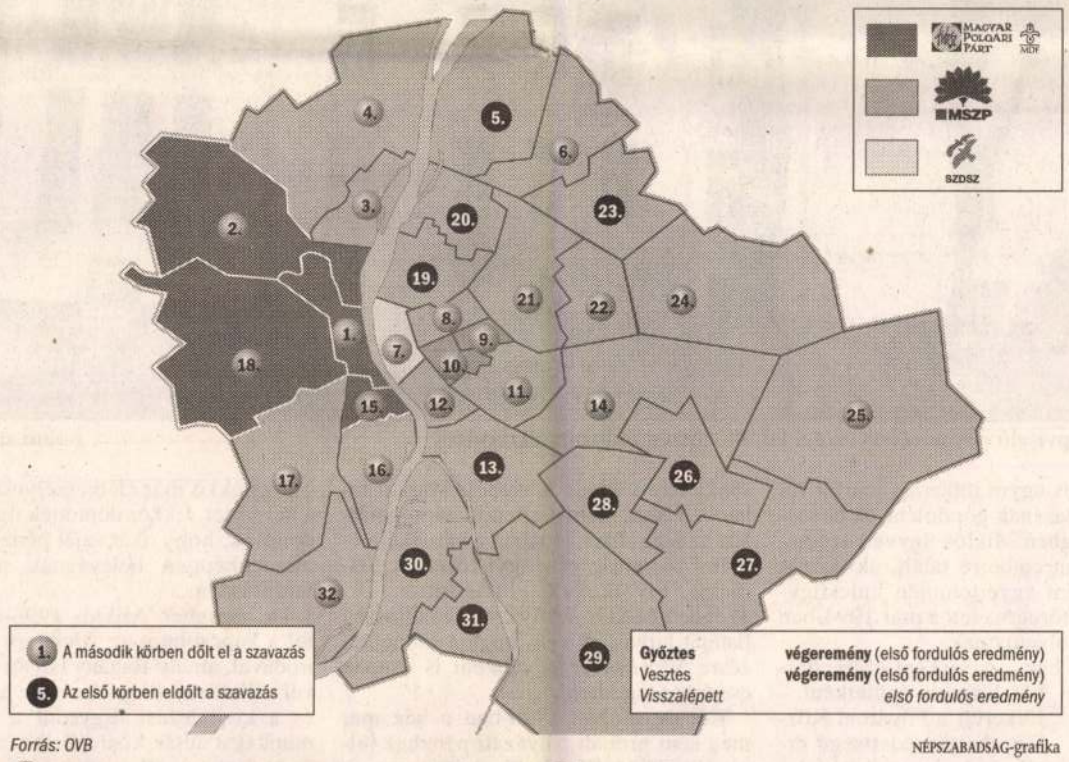

Forrás: OVB

NÉPSZABADSÁG-grafika

14. számú választókerület (X. kerület)
1. dr. Csicsay Claudius Iván (MSZP) **62,99** (49,19)
2. György István (Fidesz–MDF) **37,01** (31,44)
3. Lőrincz István László (SZDSZ) *6,42*

15. számú választókerület (XI. kerület)
1. dr. Csapody Miklós (Fidesz–MDF) **52,09** (42,27)
2. Szabó Vilmos (MSZP) **47,91** (32,45)
3. dr. Böhm András (SZDSZ) *10,26*

16. számú választókerület (XI. kerület)
1. Molnár Gyula (MSZP) **57,62** (47,18)
2. Deák András (Fidesz–MDF) **42,38** (32,88)
3. Balázs Gyula László (SZDSZ) *9,04*

17. számú választókerület (XI. kerület)
1. dr. Józsa István (MSZP) **52,86** (37,90)
2. Sasvári Szilárd (Fidesz–MDF) **47,14** (35,58)
3. Lakos Imre (SZDSZ) *10,89*

18. számú választókerület (XII. kerület)
1. Pokorni Zoltán (Fidesz–MDF) **52,79** (41,31)
3. dr. Szent-Iványi István (SZDSZ) **47,21** (15,08)
2. Bakonyi Tibor (MSZP) *27,91*

19. számú választókerület (XIII. kerület)
1. dr. Szanyi Tibor (MSZP) **50,71**
2. dr. Weszelovszky Zoltán (Fidesz–MDF) 26,08
3. Dorogi Gabriella (SZDSZ) 14,19

20. számú választókerület (XIII. kerület)
1. dr. Tóth József (MSZP) **56,32**
2. Németh Tibor (Fidesz–MDF) 22,91
3. Dancsecs György (MIÉP) 7,33

21. számú választókerület (XIV. kerület)
1. dr. Baráth Etele (MSZP) **57,76** (37,34)
2. dr. Őry Csaba (Fidesz–MDF) **42,24** (31,51)
3. dr. Magyar Bálint (SZDSZ) *17,04*

22. számú választókerület (XIV. kerület)
1. dr. Csiha Judit (MSZP) **63,11** (44,75)
2. Rátonyi Gábor (Fidesz–MDF) **36,89** (27,60)
3. Kutalikné dr. Kardos Zsuzsanna (SZDSZ) *14,35*

23. számú választókerület (XV. kerület)
1. Hajdu László (MSZP) **56,08**
2. dr. Trombitás Zoltán Károly (Fidesz–MDF) 23,48
3. dr. Jordán Éva Ilona (MIÉP) 7,21

24. számú választókerület (XVI. kerület)
1. dr. Vidorné dr. Szabó Györgyi (MSZP) **54,05** (40,87)
2. Glattfelder Béla (Fidesz–MDF) **45,95** (34,20)
3. Zsinka László (MIÉP) *8,65*

25. számú választókerület (XVII. kerület)
1. Devánszkiné dr. Molnár Katalin (MSZP) **55,82** (45,30)
2. Koltai Ildikó (Fidesz–MDF) **41,64** (31,10)
3. dr. Kertai Aurél (Centrum) **2,54** (7,94)

26. számú választókerület (X.–XVIII. kerület)
1. dr. Katona Béla (MSZP) **53,20**
2. Révész Máriusz (Fidesz–MDF) 28,04
3. Pankotai Ferenc (Centrum) 5,83

27. számú választókerület (XVIII. kerület)
1. dr. Mester László (MSZP) **52,10**
2. Ughy Attila (Fidesz–MDF) 31,06
3. Ferencz István (SZDSZ) 8,40

28. számú választókerület (XIX. kerület)
1. Burány Sándor (MSZP) **51,55**
2. Simicskó István (Fidesz–MDF) 27,87
3. dr. Balaton Péter (Centrum) 7,24

29. számú választókerület (XX.–XXIII. kerület)
1. dr. Hiller István (MSZP) **52,24**
2. Perlaki Jenő (Fidesz–MDF) 29,90
3. Erdei Csaba (Centrum) 5,81

30. számú választókerület (XXI. kerület)
1. Podolák György (MSZP) **51,25**
2. Soltész Miklós (Fidesz–MDF) 24,38
3. Bauer Tamás (SZDSZ) 8,27

31. számú választókerület (XXI. kerület)
1. dr. Avarkeszi Dezső (MSZP) **50,54**
2. Németh Szilárd (Fidesz–MDF) 25,23
3. dr. Lotz Károly (SZDSZ) 11,08

32. számú választókerület (XXII. ker ület)
1. Lendvai Ildikó (MSZP) **55,02** (44,57)
2. Németh Zsolt (Fidesz–MDF) **44,01** (33,68)
3. Esze Tamás (MIÉP) **0,96** (8,67)

A várakozásoknak megfelelően Budapesten elsöprő győzelmet arattak a baloldal képviselőjelöltjei. A főváros 32 választókerületéből 27-ben a szocialisták, egyben az SZDSZ győzött, a Fidesz–MDF szövetség 4 egyéni mandátumot szerzett meg. A részvételi arány minden eddiginél magasabb, 78,27 százalék volt, az országban a legmagasabb.

MUNKATÁRSUNKTÓL

A négy évvel ezelőtti választások eredményéhez képest a 2002. április 21-i második forduló után a jobboldal nagy veszteségeket könyvelhet el Budapesten. 1998-ban a jobboldaliak 14 egyéni mandátumot tudtak szerezni a fővárosban, s 18 jutott az MSZP-nek. A

A 32 választókerületből 27-et szereztek meg a szocialisták, egyet az SZDSZ, s 4 mandátum jutott a jobboldalnak. Ez az eredmény megegyezik a nyolc évvel ezelőttivel, amikor is az akkori jobboldal vezető erejének, az MDF-nek a jelöltjei 4 budai kerületben tudták elsőséget szerezni (I., II., XI. és XII. kerületek). 2002-ben ugyanezekben a kerületekben

jobboldali, kerületekben az idén sokkal inkább meg tudták szorítani a a jobboldalt, mint négy évvel ezelőtt. 1998-ban *Nagy Gábor Tamás* például csaknem 13 százalékkal előzte meg a szabad demokrata *Dornbach Alajost*, most alig kétszázaléknyi különbséggel győzött a szintén szabad demokrata *Mécs Imrével* szemben. Számszerűen valamivel több mint félszáz voksnyi különbségről van szó. A másik három jobboldali képviselő körülbelül 5 százalékkal tudott vetélytársa elé kerülni.

Fordulat történt tizenegy választókörzetben a '98-as végeredményekhez képest. A VI. kerületben

több mint 10 százaléknyi különbséggel utasította maga mögé *Kékesi Tibor* (MSZP). Ezt már az első fordulós eredmények alapján valószínűsíteni lehetett. A VII. kerületben a szocialista *Filló Pál* nagyarányú, csaknem 20 százalékos különbséggel győzött *Deutsch Tamás* előtt, a fideszes sportminiszter négy éve – a fél százalékot sem elérő különbséggel – jutott ellenfele előtt az Országgyűlésbe. Hasonló arányú vereséget mért a szocialista *Szabó Zoltán* a fideszes kultuszminiszterre, *Rockenbauer Zoltánra*. Ugyanez a párharc négyéve még négy százaléknyi különbséggel az utóbbi javára dőlt el.

A főváros... folytatás a 27. oldalon

Uzsoki utca 36/B: házfelújítás saját zsebből

A zuglói Herminamező gazdag történelmi múltját leginkább az egykori villák többnyire társasházakká alakult épületei őrzik. A csendes, keskeny utcák között járva nem kell különösebb építészeti szakértelem ahhoz, hogy a sok helyütt jelentős felújításra szoruló házak még így is többször megállásra késztessék az arra járót. Persze sokan közömbösen, egykedvűen járják az utcákat. Ám a közelmúltban újjávarázsolt Uzsoki utca 36/B szám alatt álló hatalmas villaépület előtt egy pillanatra még ők is kénytelenek megtorpanni.

A közös képviselő elismeréssel szól a lakóközösség áldozatvállalásáról FOTÓ: KOVÁTS ZSOLT

A kerítést tágas belső udvar választja el a század első felében épült patinás ház hófehér homlokzatától, így a járókelőket mindenképpen váratlanul éri az utca frontjánál jóval beljebb található gyönyörűen rendbe hozott társasház látványa. Az udvar közepén álló fa tövében kör alakú kőpad tűnik föl. Mellette kétoldalt a felújítással egy időben kialakított gyalogút vezet a ház bejáratához.

Az utca 1925-ig, csaknem negyven éven át Jókai nevét viselte, bár az író a környéken történt ingatlanvásárlásának legendáját ma sem bizonyítja semmi. A telek első villája az Országos Gyermekvédő Egyesület menedékházának adott otthont. Az egyesület nevelői elhunyt, beteg, vagy börtönben lévő szülők gyermekeit gondozták az épületben.

A ház későbbi tulajdonosai között sütőmestert, vendéglőst, sőt királyi közjegyzőt is találni. Az ingatlant a rajta lévő villával együtt 1892-ben tizenötezer forintért vásárolta meg Palkovics Ede szállodás. Az 1924-ben épült, ma is látható pompás bérpalota azonban nem az ő nevéhez kötődik.

A hatalmas házat az utca egyik közeli, ma már lebontott villájában lakó márványkereskedő, Bibel János és neje építette Liszka lányuk és férje részére. A család veje, Keresztes Arthur tábornok jelentős katonai pályát futott be. 1919-ben a Budapestet megszálló csapatok vezérkari főnöke, később a Horthy-rendszer kiépítésének aktív szereplője volt. Részt vett IV. Károly második visszatérési kísérletében is, s noha 1923-ban, 44 évesen nyugállományba helyezték, az aktív politizálástól továbbra sem szakadt el.

A tábornok és neje impozáns villájának terveit a Duna-parti Ritz Szálló, és az ugyancsak elpusztult Szentháromság téri Pénzügyminisztérium építésze, Fellner Sándor készítette. A lépcsőház jellegzetes, Szűz Máriát ábrázoló díszes üvegablaka Róth Miksa munkája.

A lakások megvétele után a tulajdonosok között az épület múltjának ismerete nélkül is egyre többször merült föl a ház felújításának gondolata. A társasház dr. Szegheő Miklós ügyvéd személyében olyan emberre talált, aki közös képviselőként egyértelműen kulcsfigurája, mozgatórugója lett a már 1994-ben megindult folyamatnak.

> *Egyre többen fényképezőgéppel kezükben jönnek be az udvarba, hogy az épületet megcsodálva érdeklődjenek a múltja iránt.*

Miután a ház – városképi szempontból kiemelt épületként – fölkerült a Fővárosi Közlöny helyi védettségű értékeinek jegyzékére, lakóházfelújítás címén pályázatot adhatott be a fővárosi önkormányzat településérték-védelmi támogatásának összegére. Bár egy csaknem tízmilliós költségvetés és egy jogerős építési engedély is a társasház rendelkezésére állt, dr. Szegheő Miklós tájékoztatása szerint mégsem igényeltek kedvezményes kölcsönt. Ehhez ugyanis a tulajdonostársaknak nem az őket terhelő összeg erejéig, hanem egyetemlegesen kellett volna jelzálogjogot bejegyeztetniük ingatlanjukra. Ha ugyanis tizenegy lakóból tíz nem fizet, akkor a maradék egynek kell kifizetnie mindent, ha azonban egy marad adós, akkor a többiek között oszlik el a hiányzó összeg. Az ügyvéd szerint életképtelennek tartott rendszert senki sem vállalta a házból. Maradt tehát a vissza nem térítendő támogatás. Ezt az igényüket azonban a városképvédelmi bizottság pénzügyi források hiányára hivatkozva elutasította. Dr. Szegheő Miklós a pályázó házak hosszú listáját látva úgy véli, hogy a rendelkezésre álló összeg egyébként is csupán csepp a tengerben.

Két év múlva, 1996-ban a ház már meg sem próbált pályázati pénzhez jutni. A közös képviselő szerint ma is megoldatlan gond, hogy a pályázatok elbírálásáig továbbra is teljesen bizonytalan forrásokban bízva kell lekötni egy-egy kivitelező céget. Ráadásul minden felmerülő költséget a következő év árain kell számolni. A vállalkozói világ szabályai között mindez sokszor reménytelen feladat. Az ügyvéd szavai szerint a lakóközösség továbbra sem volt egységes a terhekkel járó pályázattal kapcsolatban. Ráadásul az 1996-os költségvetésből a kivitelező több tételt is kihagyott, ám a pályázat meghiúsulásának végül mégsem ez lett az oka. A döntő közgyűlésen ugyanis a tulajdonostársak több mint 50 százaléka meg sem jelent.

Az évek múltával nagyrészt kicserélődő lakóközösség egységesen kezdett gondolkodni a ház tatarozásának ügyében. Mindenkinek elege volt már a düledező házból, ráadásul néhány leeső gipszstukkó már életveszélyessé is tette a helyzetet. Ekkor döntöttek úgy a tulajdonosok, hogy akár saját pénzből is, de mindenképpen belevágnak az épület felújításába.

Dr. Szegheő Miklós 1998-ban vette fel a kapcsolatot az Architerv Mérnökirodával, amely Ragány István vezetésével vállalta az állagfelmérést, a tervezést és a kivitelezést. Egyedül a bádogosmunkákat adták ki alvállalkozóknak.

A siralmas állapotban lévő épületről számtalan fénykép készült. A munka jelentőségéhez képest meglepően gyorsan megkötött szerződés szerint még a munkálatok megkezdése előtt minden tulajdonosnak saját költségén kellett felújítania az erkélyét. A tizenkét lakásból ekkor három még önkormányzati tulajdonban volt. A lakók a közös költségtől függetlenül 13 millió forintos anyagi keretet hoztak létre.

Minden lakó a közgyűlésen megbeszélt ütemterv szerint fizette a ráeső részt. A fiatal házasoktól a gyermekeik által segített nyugdíjasokon át az önkormányzatig mindenki tartani tudta vállalását. Természetesen voltak apróbb csúszások, részletfizetési könnyítések, de mindezek nem hátráltatták a munkát. Az erkélyek költsége nélkül – a homlokzat gipszstukkó díszítéseivel együtt – a teljes felújítás tizenkét és fél millió forintba került.

Fájó pont, hogy az önkormányzat egyetlen közgyűlésen sem vett részt, ráadásul hiába a társasház nyújtott be építési engedélyt, dr. Szegheő Miklós elmondása szerint a kerület építésügyi osztálya az engedélyezési eljárás kezdetén úgy tekintett rájuk, mintha nem is a társasház, hanem a tulajdonosok önállóan kérelmeznék a tatarozás engedélyezését.

A korábban rendbe hozott erkélyeket nem számítva, a felújítás 1999 nyarán elkészült. A tetőtérben – ahogy az épület új ablakai is mutatják – egy új lakást is ki tudtak alakítani. Sőt a későbbiekben még egy otthon megteremtésére nyílhat lehetőség. A közös képviselő ma is elismeréssel szól a lakóközösség áldozatvállalásáról. A sikeres munka feltételeként említi, hogy sok hasonló házzal ellentétben itt valamennyi tulajdonos az újjávarázsolt épületben lakik.

Ragány István, a felújítást végző Architerv Mérnökiroda vezetője szerint a közös képviselő – ügyvéd létére – remekül levezényelte az építkezést. Számukra az ő személye volt a fő garancia. Elmondása szerint voltak ugyan apróbb gondok és viták, de a két fél közti bizalom mindvégig megmaradt. Nem titkolja, hogy a tatarozás alatt egy kicsit mindannyian bele is szerettek a házba. A szakember úgy véli, tervezést és kivitelezést egyaránt végző cégként mindenképpen könnyebb belevágni egy ilyen munkába. Mégis több korábbi budai felkérést is visszautasítottak. Azokban ugyanis nem látták azt a korrekt anyagi hátteret, amit ez a ház biztosítani tudott számukra.

A kocsibeállót és a középre került bejáratot félig-meddig egy természeti csapásnak köszönheti a ház. A munka befejezése utáni éjjel egy udvarról kidőlt fa teljesen tönkretette a régi kerítést.

Szerencsére azonban még az autók sem sérültek meg. Reggel a lakók csupán a tűzoltók által otthagyott fűrészport és a teljesen megrongálódott kerítést találták. A tulajdonosok ezután készítették el a homlokzathoz méltó, aranyszínnel díszített fekete vasrácsot. Dr. Szegheő Miklós szerint a kert rendbetételéhez még egymillió forintra lenne szükség, de a jövő tervei helyett egyelőre sokkal szívesebben beszél azokról a vendégekről, akik egyre többen fényképezőgéppel kezükben jönnek be az udvarba, hogy az épületet megcsodálva érdeklődjenek múltja iránt. Közülük senki sem hagyja el úgy a villát, hogy valamelyik büszke lakó meg ne mutatná neki a ház oldalát díszítő emléktáblát, amely a munkálatok során az alagsor falából került elő. A mindössze ötsoros szöveg a ház építésének időpontját, megrendelőjét, tervezőjét, és kivitelezőit sorolja fel. Az utolsó mondat azonban így szól: „Isten áldása védje e ház minden lakóját!"

Rokob Tibor

FELLNER Sándor építész

Somogyi Pál: A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága. A belső udvar átépítése, többcélú nagyterem kialakítása. Budapest, V. Markó utca 16.
= M. Tervek, 39, 1999, 6. 27 - 34., ill

p://www.natarch.hu/szemle/20014/kaszas.htm Internet

másolatait tartalmazza, amelyeket a weben

e!
dvencek közé, akkor a következő url-t használja:
w.natarch.hu/szemle/20014/kaszas.htm+%22egyh%C3%
2B+S%C3%A1rospatak&hl=hu&ie=UTF-8

, és semmilyen felelőséget nem vállal tartalmáért.

vek sárospatak

LTÁRAK KIADVÁNYAINAK

IOGRÁFIÁJA

nok a Sárospataki Református Kollégium
(Kiadja a) Sárospataki Református Kollégium
00. 514 p.

a Sárospataki Református Kollégium
né, Laczkó Gabriella és Misák Marianna. (Kiadja
ányos Gyűjteményei. **Sárospatak**, 2000. 296 p.

v immár sohola mestert tartanak... Református

Pallasz Athéné letört lándzsája

A belvárosi Veres Pálné utca 17–19. szám alatt található tekintélyes palota emeleti lakásainak egy része évek óta üresen tátong. Pedig a díszes kapubejárat fölött latin és cirill betűs felirat hirdeti, hogy hajdanán még sietős léptektől, vidám nevetéstől visszhangzott az ódon lépcsőház: itt működött a Magyarországon élő szerb ifjak kollégiuma, a Tökölyanum. Alapítója, Tököly Száva (1761–1842) a hazánkban élő, tanulni vágyó szerb ifjak bőkezű mecénásaként vált ismertté az ország határain túl is. A neves alapítvány jövőjéről később a Pesti Görögkeleti Szerb Egyházközösség gondoskodott. Ma is az ő tulajdonukban található a Fellner Sándor által tervezett épület, amelynek elődjét 1907-ben bontották le.

Az eredeti épület főpárkányára Uhrl Ferenc (1794–1862), Pest egyik legtöbbet foglalkoztatott kőszobrásza készített allegorikus, klasszicizáló szoborcsoportot, amelyet később az udvaron helyeztek el egy oszlopos talapzaton.

Vajon milyen alakok láthatóak a titokzatos szoborcsoporton? – teszik fel a kérdést mindazok, akik kíváncsiságból bepillantanak a főbejárat apró ablaküvegén. Egy mohával borított, szürke szobor halovány körvonalai bontakoznak ki a félhomályban az udvarra nyíló ajtók és a dohos, sötét lépcsőforduló mögött. A több helyen erősen töredezett alakokat szinte a felismerhetetlenségig eltorzította az elmúlt százhetven év, ám őket ez a legkevésbé sem zavarja. A bal oldalon üldögélő, egykor sisakot viselő Pallasz Athéné pajzsán nyugtatott jobb kezéből a lándzsát nem ellopták, hanem letört. Szent állata, a földgömbön ülő bagoly akkor sem tudna felszállni, ha életre kelne, hiszen ehhez előbb szárnyakat kellene varázsolnia magának. Régen megkopott már a vadászat istennőjének, Artemisznek földig érő ruhája, az önmaga farkába harapó kígyó és a nyitott könyvet tartó – az egykor itt tanuló diákokra emlékeztető – ifjú is.

A Tökölyanum szobra sajátos hangulatot kölcsönöz a betonnal borított, csendes belső udvarnak. Senki nem törődik vele: csendesen pusztul tovább.

PRUSINSZKI ISTVÁN

FOTÓ: VELLEDITS ÉVA

Csendesen pusztul tovább

hogy az idős mesterek bemutatóival indult az év, majd felvonultak a fiatal alkotók, akik aztán a továbbiakban uralták a terepet. A látványos nemzedéki váltás egyik jele, hogy a díjazottak nagy része 40 évesnél fiatalabb filmkészítő vagy színész. Tendencia volt az is, hogy a kisebbségben lévő, öregedő alkotók is a fiatalokat célozták meg, és ennek megfelelően választották ki a szereplőket is. Az elmúlt év másik jellegzetessége, hogy fiatalok párhuzamosan készítettek művészfilmeket és a multiplexek közönségét megcélzó alkotásokat. Megfigyelhető, hogy a magyar filmek esetében a vígjátékokhoz kötődik leginkább a közönség.

CSÁKVÁRI GÉZA–KÁDÁR ANIKÓ

A Pál utcai fiúk próbáján

ban is, például Fehérvárcsurgón, és Vándorfi nem hagyta abba a hét éve általa alapított, egyhetes országos táncművészeti fesztivál szervezését sem: mára már a tánc, a zene, a képzőművészet, a fotó és a film rangos seregszemléjévé nőtte ki magát a rendezvény.

Közben kiterjesztették működési területüket is: tavaly nyáron már Szentendrén és Pécsváradon is felléptek, s az üdülőszezon nagy sikerének bizonyult Légy jó mindhalálig! című musicalt ősszel kőszínházi produkcióként vitték tovább. Még mindig nem tudták levenni a műemelt szintű, kétszáz férőhelyes nézőteret és korszerű színpadtechnikát építettek ki maguknak. Viszonylag állandó helyet alakítottak ki a veszprémi Városi Művelődési Központban is.

S ha már különlegességgel kezdtük, fejezzük is be azzal: a Pannon Várszínház természetesen az idén nyáron is fellép magyar várakban. Bemutatják például a Valahol Európában című musicalt, többek között Cseszneken: ott, ahol annak idején a zenés darab alapját adó, világhírű filmet forgatták.

PEKAREK JÁNOS

TELEVÍZIÓ

HIRSCH TIBOR

Késő esti ugyanaz

Az a baj, hogy kevesen látták Hajós András Jancsó Miklós tavalyi filmjének, a Kelj fel, komám, ne aludjál!-nak fölvezető képsorában. Vagy ha látták is elegen, hát nem ugyanazok, akik hétfőn, szerdán, pénteken este tízkor kattintgatás közben éppen a Viasat 3 kínálatánál állapodnak meg. Ha ezek látnák azt, és azok néznék ezt, tudnák mindannyian, mihez képest van hiányérzetük. Hajós abban a filmben egy gyors improvizációs futammal valami nagyon izgalmasat produkált. Anélkül, hogy a jós András tényleg nagyon tud idézőjelezni. Saját magát is, továbbá országot-világot. Vagyis ebben az őrült televíziós műsorlicitben tényleg érdemes őt műsorgazdának fölfedezni. Nemcsak egyszerűen más lesz, mint a többiek, de föl is használja, meg is emészti, le is leplezi, ki is neveti azokat. Egy valóságos média-kisgömböc. Bendőjébe gyűjt Fábrit és Friderikuszt, Tillát és Claudiát, megrágja és kiköpi a Heti Hetes teljes idézőjelező brigádját.

Szóval, aki a Kelj fel, komám…-ot lát-

nálható vendégekkel, akiket a házigazda vagy csipked, vagy tisztel, vagy tisztelve csipked, de így is, úgy is, amúgy is mértéket tart. Van még korrekt bohócszám, van fakó díszlet, van kopottas hatás a nézőtéri oldalról, és van erősen túladagolt műnevetés. A kis tévé tehát, csak mert kicsi, nem lazább. A kis tévé, mert kicsi, félősebb. Vagy lazább mégis, csak Hajós nem veszi észre? Esetleg nem harcolta ki? Mindenesetre, ennél a műsornál, pusztán azért, mert nincs vele nagy baj, éppen annyi eséllyel időz az

Fellner Sándor

épitett

l.

Bierbéptort. 1937

auer V. a m.

itétet

259. l.

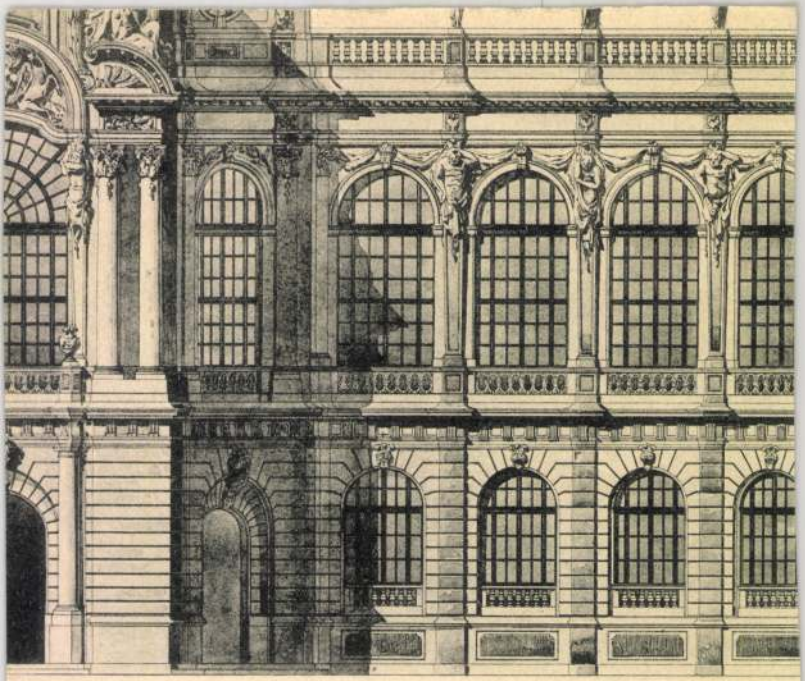

épületcsoportjának renaissancekori része.

gnác építész.

MDK

toronyi Fellner Sándor

az Igazságügyi miniszterium palotájának kapuzata, repr.

Képzőművészet 1935. 8o. sz. 13.1.

MDK

Fellner Sándor építész

Képzőművészet, 1935. 12.o. kép.

Fellner Sándor MDK

épitész
Igazságügyminisztérium
Pénzügyminisztérium

Műcsarnok 1934 dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

Fellner Sándor MDK

épitész
Az Igazságügyi Minisztérium kapuzata

Műcsarnok 1934 dec. 1935 ján.
Jubileumi Kiállitás

toronyi Fellner Sándor

Igazságügyi minisztérium palotája és kapuzatának terve, a Magy.Képzőm.Egy.jub.kiáll.-án.

P.H.934.XII.12.

Fellner Jenes

OMKT

1934 dec - 1935 jan
jub.

Pénzügminis-
terium.

MDK

t.Fellner Sándor ,ép.

a M.É.Sz. lelépö elsö mestere
a máj. hó 29.-én megtartott közgyülés megejtett választásán tiszteletbeli elsö mesternek lett megválasztva 2 évre. Ugyszintén a fegyelmi tanács tagja lett.

A Magy. Ép.-müvészek Szövet.-nek tisztujitó közgyülése
1934 máj. 29

Vállalkozók Lapja. Bp. 1934.jun.6. LV.évf. 45.46. sz.

torogi Fellner Sándor MDK

Jubiláris építészeti kiállitás a Mücsarnokban. Építőmesterek Lapja. A Munkaadó. 1934. dec. 13.

T. Fellner Sándor

Nemzeti Szalon jubiláris tárlatán pénzügyi-igazságügyi minisztériumok főhomlokzati rajzával szerepelt.

PH. 1932. X. 16.

Lorenzi Fellner Sándor

Nemzeti Szalonban az Eötvös József reáliskola kiállításán neve szerepelt.

NM.932.X.18

Fellner Sándor, ép. MDK

a belvárosi reáliskola 75 éves fennállását ünnepelte meg./Kötvös József reáliskola/. A képzömüvészet minden ágában kitünö müvészeket adott ez az [illegible] iskola. Ezért ünnepelte meg képzömüvészeti kiállitással jubileumát.

Egy jubiláris kiállitás a Nemzeti Szalonban. Képzömüvészet.1932. 2o6.1.

Fellner Sándor

műépítész

l.

Erődi – Bodnár

183. l.

Emlékkönv a Bp szfv
IV. ker. köps. Eötvös J.
reálisk. fenáll. 75. évf-re.
1931

480 körül : Triptichon.

Fellner Sándor

l.

Siklóssy FKT Arst

Hogan épült Bp. 337. l.

1870-1930

1931

Fellner Sándor

Szód

Sós, Aladár =

Die ungarische Baukunst am Ende des 19. Jahrhunderts.

A Müggyűtő 1930

8-9. z. 241. l.

Fellner Sándor

Foerk Ernő

Friedrich Loránt

történeti stilusokat
követő m. építészek
kiállítása.

Építészkongresszus
kiáll. Műcsarnok.
1930. 50. l.

Fellner Sándor

iród VK

Váljubatbüna, az 50 éves

10 q. l. 1929

Fellner Sándor

VK

Vájfirkat Bécsen, az
50 évre

109. l. 1929

Fellner Sándor

Párizsban az
École des Beaux-
Arts-ot látogatta

Magyar Alp I

115. 1.

Bfi Épm. Ypartest

II. Kök. 1929.

az Ismertetni
V: Alpár Ignác
1855-81

Fellner Sándor

wid

Lechner J. A. mépmüv. 513. l.

a 19. sz. 2. felében

Teatr. fegl. tört

1867-1927

1928

G O B E L I N E K .VII.Kelemen megbizá
nokat készitett,melyek után Bruxellesb
a Sixtusi Kápolna falait diszitsék vel
Kennsington Muzeumban,a gobelinek pedi
Először 1519-ben függesztették ki a go
Jeleneteket ábrázolnak Szent Péter és
egy jelenetet Szent István vértanu éle
netszimbolikai és erkölcsi tartalom a
stanzák legszebb freskóihoz.A történet
szinvonalát képviselik.Széles tájképbe
alakok visszatükröződnek a vizben.Kris
a kép középpontjában,hanem jobbszélébe
ban rátereli a figyelmet.Gesztusának n
kon,akik egy sorban vannak elhelyezve.
különösen a csónakokhoz képest.A képne
ben vett mélysége.Mindez azonban nem p
bolikai jelentőséget hangsulyozza.Tuda
jellemvonásokat látjuk a "Legeltesdd a
Barokkos architekturát ad,s Berninit m
kalmazasaban a "Szent Péter meggyógyit
kartonján.Erős fény és árnyékhatásokka
vett jelenetek közül a legsikerültebb
Antikizáló római arcnitektura elé nely
jobb oldalán van.Alakját fizikailag is
szónokló XXXX alakja tele van erővel,e
különféleképen tükröződik vissza az ót
Szent Pál erkölcsi erejét fejezi ki,sz
Némi analógiát mutat az Athéni iskola

Fellner Sándor

Szilágyi Sándor

Nagy-Budapest.

Bpest, 1927. 39. l.

3817.

ábrázolt hölgy jobb kezével mu-
beszélne. Felirata:

Hungary
el.
culp.
's Authority, for the New Geographical

. 27.2 : 18.6 cm.

Fellner Sándor.

Zichy Mihály tanítványa, a Zichy Mihály emlékkiállításon művei szintén szerepeltek.

Esti Kurir. 1927. jún. 5.

Fellner Sándor

építész

l.

Vámos F.:

Lechner Ödön

1927 I. 20. l.

631. № 161

415 a közjnél

VI. ~~Arvöltöröben~~ et hálószobáb

4350. ~~28.~~ 29

Mathias Schmid.

Sz. Seeben 1835 november

A ~~szerzetes~~ remete álma.

Olykép van ábrázolva,

~~a~~ bubos kemencze ~~[illegible]~~ nél kezeiben nyitott folianst ta ~~[illegible]~~ álmaban egy mosolygó meztelen sz bával térdel és kezeivel oly san közelednék ~~az álomba me~~ talkán kék zsebkendő van, ~~és~~ fölött pedig szivalakú piros mécse Madonna-kép ~~és egy Megváltót~~ pedig keresztes „IHS" jelzések át a szabadba tekintünk, hol Jelzése alól jobbra: „Mathias

Festmény, aranyozott vászon, méretei 120:101 és annak kivonatában ~~[illegible]~~

Clichée.

19 (350).

29

Fellner Sándor

l.

Vámos F: 143. l.

Bp városházának
átalakulása
József nádor korától
napjainkig

MMÉE Közl Havi Für.

1926. 9-12. sz.

MDK

Fellner Sándor építész

magánépitési eng.

Épitő Ipar-Épitő Müvészet, 1922. okt. 15. 152 l.

Fellner Sándor toronyi, műépitész. 1912 óta vir. pót-, 1915 óta rendes tag. L.: VI., Podmaniczky-utca 71.

Gothi I. Föv.-
Almanach
1916-18. 44. l.
1918.

—

Divald: Magyarország csúcsíveskri szárnyasoltárai II. kötet, Bp. 1911, 7 l.

—

Hoffmann Edith: Über Altäre aus Ungarn. A Műgyűjtő V — 1931, 169 l.

Schongauer L. 16 metszete után

—

Verzeichniss einer Sammlung altdeutscher Gemählde. — Bécs 1839,

—

Frimmel: Lexikon der wiener Gemäldesammlungen. II. kötet, München 1914, 174 – 175 l.

—

Apolyi Arnold képgyűjteménye. Uj Magyar Sion II — 1871, 373 l.

Fellner Sándor, építész M.D.K.

építette át a múlt század végén a Vörösmarty-tér és József-tér sarkán egykori Gerbeaud palotát, melynek eredetijét még Hild József építette

Vámos Ferenc: Budapest városképének átalakulása József nádor korától napjainkig.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1926. 60. köt. Havi füzetek, III. évf. 9-12. sz. 143. o.

Fellner Sándor

építész

Markó u. 16. sz.

az igazságügyminisztérium monumentális palotája (1918) klasszicialó kőhomlokzattal

Thirring Bpest

Kézi. m.
utikalauzok. 1. 76-1

1919

Fellner Sándor

minyitész

1912 ota vir. pottag

1915 rendes tagjá volt

a sf. törvh. biroksag

rak

Y: Fov. Almanach. 1918

Guthi 44. 1

dupl.

Görcsy - Egyesület V. 221.

Fellner Sándor, építész M.D.K.

, tervei szerint épült fel a várbeli állam pénztár épület (Werbőczy u. 2.) második, északi udvarában egy terem, melynek alapozása közben az egykori Szt. Miklós templom hajójának főfal-maradványára akadtak, melynek a Halászbástya felé eső szentélyének falai már a Halászbástya építésekor előkerültek. A műemlékek birottsága részéről Foerk Ernő hapott megbírást az ásatások ujabb eredményeinek felvételére.

Építőipar - Építőművészet, Bp.1916. évf. 41. sz.
243. old.

Fellner Sándor, építész M.D.K.

a Körpönti Állampénztár épitheresе során, cca másfélméter mélységben régi falakra talált, mely elhelyezése arra mutat, hogy a Szent Miklós-templom maradványaira bukkantak.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1916 XXXVII. évf.

okt. 11. sz. 6. old. +
okt. 18. " 7. "

Fellner Sándor, építész M.D.K.

Három tervvel vett részt a Magy. Mérnök és Építész egylet felhívására rendezett hősi emlékmű-pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1915. XXXVI. évf.

dec. 22. sz. 8 old.

M.D.K.

Fellner Sándor, bpesti építés

tervei szerint a Dunaparton épült Ritz-szállodát átadtár rendeltetéséner.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1913. XXXIV. évf.

jan. 22. sz. 15. old.

Fellner Sándor

toronyi

épitesz

életrap

l -

Karczagmagyállam

465. h.

Felhner Tibor

okl. építészmérnök

szül. Ujpest 1913.

Oklevelet nyert 1938.

József nádor 1937/38.

208. l.

Horváth Endre I. II.
Horváth József I. II.
Horváth Károly I. II.
Horváth László I. II.
170. Horváth Vilmos I. II.
Horváth Zoltán I. II.
Huber István I. II.
Hubert Gusztáv I. II.
Hubert Pál I. II.
175. Ilkovits Iván I. II.
Ivánfi Ignác I. II.
Jacoby György I. II.
Jalsovszky György I. II.
Janakiev Trifonov Nikola I.
180. Jász Iván I. II.
Jászó Ferenc I. II.
Jenes Tibor I. II.
Jobbágy Kálmán I. II.
Kádár Miklós I. II.
185. Kaiser Pál I. II.
Kálmán László I. II. (született Budapesten)
Kálmán László I. II. (született Nyitrán)
Kalmár János I.
Kamocsa Sándor I. II.
190. Kanosik Mihály I.
Kántor Géza I. II.
Kántor Zoltán I.
Kaplanek Kornél I. II.
Komáromy Gyula I. II.
225. Komlóssy Albert I. II.
Komporday Aurél I. II.
Kondor Jenő I. II.
Korda Sándor I. II.
Koronka Lajos I. II.
230. Korponay Pál I. II.
Kósa Tibor I.
Kossin Kálmán I. II.
Kótay Lajos I.
Kovács Imre I. II.
235. Kovács István I. II.
Kovács János I. II.
Kovács Kornél I.
Kovács László I. II.
Kovács Ödön I.
240. Kovács Pál I. II.
Kovács Pál László I.
Kovács Sándor I. II.
Kovács-Sebestény István I. II.
Kovács Zoltán I. II.
245. Kovásznay László I. II.
Kőhalmy József, I. II.
König Aladár I. II.
Kövesdi László I. II.
Krist-Holczheim Walter I. II.
250. Kromcsik János I.
Krosics László I.
Kuhn János I. II.
Kuntz Ernő I. II.

Feilner Tibor MDK

építészmérnök született Ujpest, 1913.
az oklevél keltének éve 1938 száma 130

József nádor 1937/38

Felmayer Antal, kékfestő

- -- ---

Szegeden volt gyára. Az 1842. évi hazai iparkiállításon
ári feltűnést keltettek. 179. old. 10. jegyz. 3. ábra

Domonkos Ottó: Haladó mozgalmak tükröződése a Kékfestés mintakincsében 177. old

Arrabona, 11. - Xantus János Múz. Győr. 1969. - Győr-Sopron Megyei Nyomda. Győr

Ø Felmayer Antal

az 1827-ben alakult
önálló szegedi szűrszabó céh-
nek első céhmestere
volt.

Hilf 107. l.
108
109. l.

Fenti a céh privile-
giumának megszerzési
költségéhez 100 frt
adománnyal járult.

Felmeri templom-
kastély
(Felmern, Nagyrükülló
vm.)

Képe repr.

Sigerus

A király a hadgyakorlatokon. A királyt, a ki szeptember elsején Ischlből a morvaországi hadgyakorlatokra Landskronba utazik s öt napot Lembergben tölt. Galicziából *Nagy-Marosra* várják, hol a hidverést fogja megnézni. A magyarországi hadgyakorlatok alatt a király szállását *Balassa-Gyarmaton* rendezik be. Ő felsége 17-én és 20-án jelen lesz a romhányi sikon és Vadkert mellett tartandó hadgyakorlatokon, a melyek után szept. 21-én érkezik *Gödöllőre*. A *királyné* is Gödöllőn időzik szeptemberben; majd *Korfuba* megy, honnan októberben Gödöllőre tér vissza, a hol hosszabb ideig marad a királylyal együtt.

A budapesti egyetem tanári karában nagy változások történtek az utolsó évben. Dr. *Szabó* József dr. *Scheuthauer* Gusztáv meghaltak, *Hoffmann* Pál nyugalomba vonult, b. *Eötvös* Loránd miniszter lett, *Pulszky* Ágost és *Plósz* Sándor pedig államtitkárok. A közeledő iskolai évben e tanszékeket betölti a közoktatásügyi miniszter, a kihez a kathedrák ügyében már megtette előterjesztését az egyetem. Pulszky Ágostnak közoktatásügyi államtitkárrá történt kineveztetése által megüresedett az észjogi tanszék, melyet véglegesen betöltenek, mert Pulszky kijelentette, hogy többé nem reflektál egyetemi tanszékre. Egyelőre Pulszky tanszékét dr. *Schnierer* Aladár és dr. *Pikler* Gyula rendkivüli tanár fogja ellátni. Az új iskolai évben betöltik a kereskedelmi és váltójogi tanszéket, mely dr. Plósz Sándor, az új igazságügyi államtitkár tanszéke volt. Plósz azonban fentartotta magának a kathedrára való visszatérés jogát. Egy másik a tanszékre a kinevezés már megtörtént. Dr. *Schvarcz* Gyula országgyülési képviselő, a tud. akadémia rendes tagja, az ismert tudós, a budapesti egyetemen *az ó-kori történelem rendes tanárává* neveztetett ki.

Pulszky Ferencz 80-ik születés napja. A nemzeti muzeum igazgatója, *Pulszky* Ferencz a jövő hó közepén ünnepli születésének 80-ik évfordulóját. Sárosmegye közönsége a megye szülöttjét és volt követjét ez alkalomból üdvözölni kivánja s e czélra gyüjtést inditott meg.

A Kossuth-könyvtár a muzeumban. A hivatalos lap e hó 15-iki számában olvasható:

«A *kultuszminiszter* a Kossuth Lajos könyvtárának közadakozás útján történt megvásárlására alakult bizottságnak, ama tényeért, melylyel a Kossuth-könyvtárt a m. nemzeti muzeumnak ajándékozta, köszönetét nyilvánította.»

Munkácsy nagy festménye, a «Honfoglalás» már csak e hó 21-ig lesz látható s tekintettel a Szent-István napra nagyszámban a fővárosba ránduló vidékiekre, e napon, valamint az utána következő kedden 20 krajczár beléptidij mellett. A további kiállitást a muzeum nagytermének másirányu elfoglalása teszi lehetetlenné:

A milleniumi kiállitás. Az igazgatóság a külön pavillonok számát a legszükebb korlátok közé szoritja, miután a terület kicsi. Az eddig engedélyezett pavillonok között van *Albrecht* főherczeg, *József* főherczeg, *Koburg* Fülöp herczeg és *Esterházy* herczeg külön pavillonja. Mágnásaink közül eddig csak *Wenckheim* Frigyes gróf, *Karácsonyi* Jenő gróf, nagybirtokosaink közül pedig csak *Földváry* László jelentettek be külön pavillonokat, mig az ipari pavillonok száma meg fogja közeliteni a százat. Az igazgatóság ugy tervezi, hogy a mezőgazdasági és erdészeti csoportok körül a főurak és nagybirtokosok pavillonjai lesznek elhelyezve, míg a bányászati-. gépipari-, épitőipari- és közlekedési csarnokok közelében az ezen szakmákhoz legközelebb álló pavillonok csoportosulnak.

A primás új palotája Budavárban. A budavári egyemeletes kis palota, melyben az ország főpapja szokott megszállni, ha Budapestre jön, eddig megfelelt e czélnak. A primás azonban most megosztja, székhelyét Budapest és Esztergom közt s igy nagyobb helyiségekre van szüksége. Vaszary bibornok primás ismételten kijelentette, hogy Budavárában megfelelő uj primási palotát szándékozik épittetni. E palota számára most alkalmas helyet keresnek a budai várban. A palotaépités kérdéséről beszéltek a minap Balaton-Füreden a herczegprimás és *Eötvös* Loránd báró kultuszminiszter. A miniszter abbeli véleményét fejezte ki, hogy a palota egyedüli helye a Mátyás-templom közelében lehet. A herczegprimás örömmel vette ezt tudomásul, valamint a miniszter ama kijelentését is, hogy a koronázó templom környékének rendezése szükségessé teszi a pénzügyminiszterium egy pár épületének lebontását. Egyiknek vagy másiknak telkét azután átengedik a herczegprimásnak, hogy arra épitse palotáját.

Földalatti villamos vasut Budapesten. Az Andrássy uton hozzákezdtek a földalatti villamos vasut épitéséhez. Az első földalatti villamos vasut lesz ez Európában. Az Andrássy-ut nagy közlekedése következtében kellett a föld alá vinni ezt a közlekedési utat, mely a Gizella-térnél kezdődik és az állatkertnél végződik. Épitésére a városi villamos vasut-társaság és a lóvasut-társaság kapta meg az engedélyt. Költségeit 3.600,000 frtban állapitották meg s 1896. április elsejére kell átadni a forgalomnak.

Az épitéshez az Andrássy-ut végén kezdtek hozzá. Mivel az utczát mindenütt mélyen föl kell ásni, a munkát nem végezhetik az egész vonalon, különben a kocsiközlekedést teljesen elzárnák, hanem egy-egy darabot készitenek el. Az alagut számára 8 méter szélességben és ötödfél méter mélységben ássák föl az utakat. Az alagút alja beton lesz; erre az ut középvonalában egymástól 4—4 méternyi távolra elhelyezett vasoszlopokat állitanak. Ez oszlopokra helyezett vastartók emelik a Monier-szerkezetü beton boltozatot. A boltozat fölött beton-réteg, e fölött ismét aszfalt-réteg, azután pedig ujból beton-réteg. Valamennyi együtt minden bizonynyal ellentáll ugy az esőviz átszivárgásának, mint a legnagyobb megterheltetésnek. A rétegeket végül a fakoczka-födi be, épen ugy, mint a mostani Andrássy-utat, a melytől a jövendő Andrássy-utnak külsejét egyedül az állomás-helyeknek megfelelő 25 méter hosszu és 3 méter széles, vasból és üvegből épült házikók fogják megkülönböztetni. E pavillonok két vaggon közönségének befogadására képesek. Belsejükben kényelmes lépcső vezet a felső uttestről a földalatti vasuthoz. Ilyen állomás a fel- és leszállók számára elég sűrűn lesz.

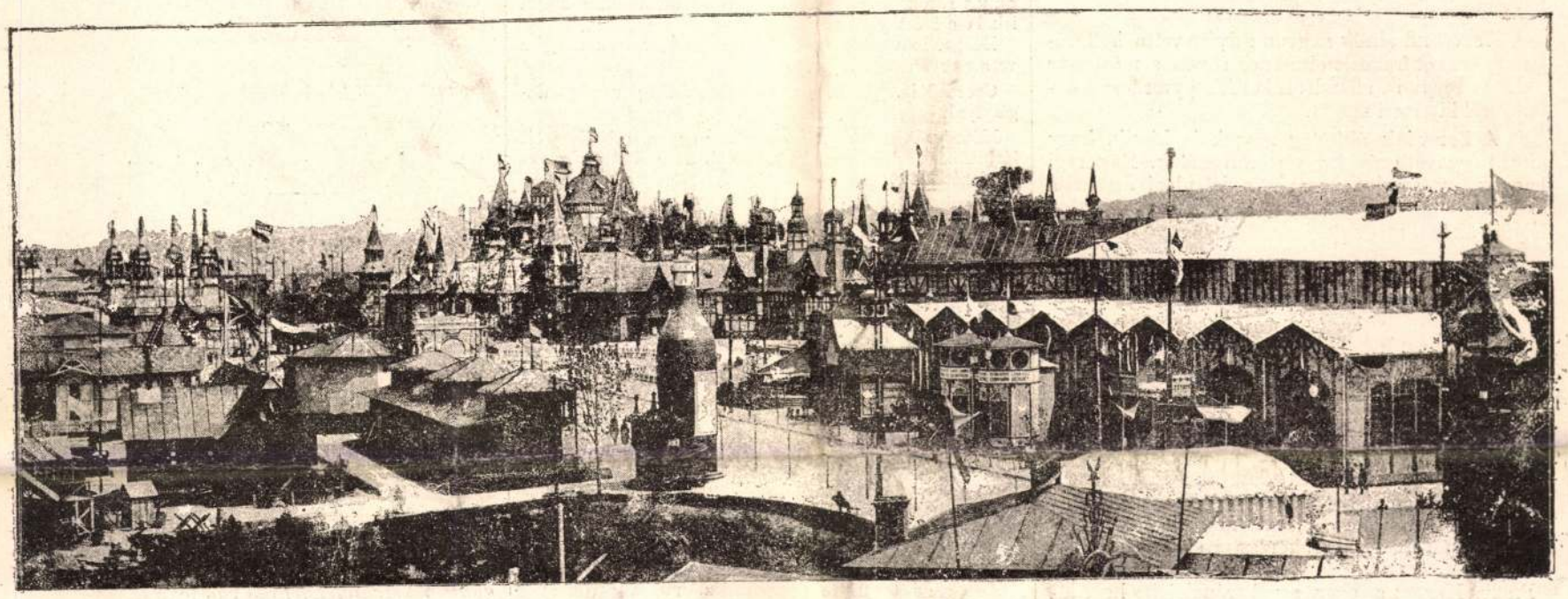

A LEMBERGI KIÁLLÍTÁS.

A virágzó Viktoria regia. Az egyetemi füvészkertnek most napról napra sok a látogatója. A teljes virágzásban levő Victoria regiát nézik, ezt a virág-óriást, mely nálunk még igen ritka. Megtekintette *Klotild* főherczegnő is.

Fölfedezett régi falfestmények. *Nemes* Ödön marosvásárhelyi tanár érdekes régi falfestményt fedezett fel a *maros-szent-annai* ref. templom nyugati falán. Részint a kórus fölött, részint az alatt, mintegy 50 négyszögméternyi területen az utolsó itélet nagyszabásu kompoziciója tünt elő a néhol fél centiméternyi vastag mészburkolat alól. A képcsoportozat felső részét az Üdvözítő és az apostolok foglalják el, kik mindnyájan imára kulcsolják kezöket. A kép alsó részén az itéletet végrehajtó arkangyalok láthatók, egyik a jókat és a gonoszakat méreli, a másik, pallossal kezében, a kárhozatra itélteket a pokolba kergeti. Itt a poklot egy sárkányszerü óriás szörny jelképezi. Nemes Ödön az egész képcsoportozatot gondosan lemásolta s azt több falkép másolataival egy albumban fogja a milleniumi kiállitás alkalmával bemutatni.

Dowe szabó Budapesten. Dowe mannheimi szabó azzal lett hiressé, hogy olyan pánczélt talált ki, melyről a puskagolyó szépen visszaesik, a ki tehát magára veszi, védve van a golyótól. Dowe bemutatta már sok helyen; maga ölti fel, s úgy lövet magára. Budapestre is eljön a legközelebbi napokban, hogy produkálja magát. A német hadsereg bizalmát nem sikerült megnyerni pánczélja számára.

Mi történik tőlünk 58 millió kilométernyire? A csillagászokat ismét a *Mars* bolygó foglalkoztatja, melynek éghajlata olyan, mint földünké, s melyről vitatják is, hogy élőlények lakják. Már 1879-ben Schiaparelli milanói tanár a Mars területén párhuzamos, rendszeres vonalakat fedezett föl. *Flammarion* a Marsról, mint emberlakta bolygóról beszél, s fölmerült a terv, hogy nagy tüzjelekkel érintkezzünk a Marssal, bizonyosan viszonozni fogják, ha csakugyan emberek élnek ott, és szintén feltalálták a messzelátót. És íme julius 28-án *Javelle* nizzai csillagász észrevette, hogy a Mars felületén óriási terület lángokban áll. Közölte észleteit a kieli központi observatoriummal, a mely *Kruegert* bizta meg azzal, hogy Javalle fölfedezését tanulmányozza. Dr. Krueger megerősítette kartársának az állitását és a világ összes csillagvizsgálóit telegrammok útján értesitette a fölfedezésről. Azóta a lángokban álló terület egyre nagyobbodik és a csudálkozó csillagászok hiába akarják megtudni ennek az óriás, titokzatos fényességnek a valódi okát. Valami roppant vulkán-kitörés, óriási erdőégés, vagy talán a földi

emberek számára adott jel? Nemrégen egy gazdag hölgy igen tekintélyes összeget hagyományozott a párisi tudományos akadémiának. Ezt a hagyományt az a merész és zseniális csillagász fogja megkapni. a ki a Mars-lakókat érintkezésbe hozza majd velünk.

Tanszerkiállitás és tanitógyülés Debreczenben. A nagy alföldi városnak most mozgalmas napjai vannak. E hó 17-én tanszerkiállitás nyilt meg, mely a debreczeni oktatásügy örvendetes állapotát is feltünteti. Szent-István napján pedig a tanítók országos gyülése nyilik med. Az ország minden részéből számosan jelentkeztek.

A meglopott zeneköltő. Verdinek, az agg zeneköltőnek genuai lakásába néhány nap előtt betörtek, s nagy pusztítást vittek véghez. A tolvajokat észrevették ugyan, de azoknak sikerült elmenekülni A palota lépcsőházában megtalálták a Verdi tulajdonát képező sulyos vasszekrényt, a melyben állítólag nagy összeg volt értékpapirokban. Találtak továbbá több zsákot tele tömve értékes emléktárgyakkal, vázákkal stb. A butorok mind fel voltak döntve, a selyem faltapéták leszakítva; több becses kép keresztül lyukasztva. Két igen értékes szobormű, (Othello és Falstaff) darabokra zuzva, a földön feküdt; szerteszét feküdtek a nagy zeneköltő kéziratai foszlányokra szakítva. Nyilvánvaló, hogy a betörők több óra hosszat időztek a lakásban, mert csak igy magyarázható meg a vad pusztitás. Az igy okozott kár 20,000 lirát tesz. Verdi távol volt, s mikor tudatták vele a pusztitást és a kárt, a nagy költő nyugodtan jegyezte meg: «Hozzá vagyok én már szokva, hogy meglopjanak.»

* **Cleveland elnök** nagyon szivére vette kollegájának, Carnot franczia elnöknek sorsát s most már bárhova megy is, állandóan két felfegyverkezett detektivvel kisérteti magát.

* **A koreaiak** állítólag maguk is hiszik, hogy most nagy változás fog történni náluk. Egy régi hagyomány szerint ugyanis a jelenlegi dinasztia csak 500 évig fog uralkodni s sajátságos véletlen folytán az 500-ik év epen most telik be.

HALÁLOZÁSOK.

Barthos János, a király személye körüli miniszterium volt helyettes államtitkárja, Cilli melletti Neuhausban meghalt életének 73-ik évében. Az elhunyt a negyvenes években szorgalmas munkása volt az irodalomnak is. Több dolgozatát «Márk» név alatt irta. Később hivatalnoki pályára lépett és felvitte egészen a helyettes államtitkárságig. Már a 80-as évek elején vissza akart vonulni a nyugalomba, de felsőbb kivánságra állását megtartotta. 1890-ben a Lipót-rend középkeresztjével tüntette ki a király.

Pinkus Henrik, az opera zenekarának jeles hegedümüvésze, kinek müvészi játékát a fővárosi közönség a Krancsevics-féle vonós négyes társaság hangversenyében oly gyakran élvezte, meghalt Berlinben e hó 15-én 40 éves korában. Ez év tavaszán nagyfoku idegesség lepte meg, mely egy operai előadás alatt aggasztón nyilatkozott. Másnap, egy ujabb idegrohamában levetette magát muzeum-köruti lakásának folyosójáról, a harmadik emeletről, de csak a második emelet korridorjára esett. Sebei begyógyulván, a Schwarzer-féle ideggyógyitó intézetbe vitték, a honnan két héttel ezelőtt gyógyultan bocsátották ki. Pinkus erre nővéreihez utazott Berlinbe. Ott állapota ismét rosszabbra fordult s ezért az ottani schönebergi ápolóházba, a Maison Santé-ba vitték. Itt érte utól a halálos roham. Holttestét Berlinben temették el.

Elhunytak még a közelebbi napokban: nádasi Terstyánszky Tamás, a puchói járás főszolgabirája, Trencsénmegye egyik derék embere, 66 éves, Csorbán, honnan holttestét Puchóra vitték. — Dr. Sziklássy Mihály, volt honvéd-ezredorvos, 72 éves korában, Nyiregyházán. — Mayer Ernő báró, legutóbb cs. és kir. követ és meghatalmazott miniszter Bukarestben, előbb az éjszak-amerikai köztársaság osztrák-magyar követe, Pozsonyban. — Leopold József, 48-as honvédhadnagy, sóhivatali alkalmazott, Komáromban, 67 éves korában. — Petrica Gyula, nyug. kir. járásbiró, németbogsáni földbirtokos, tiszt. megyei főügyész, volt országgyülési képviselő, 55 éves, Graefenbergben. — Fadgyas László, bőnyi földbirtokos, 51 éves, Bőnyben. — Felméri Mózes, a székelykereszturi állami tanitóképző-intézet rajz- és szépirástanára, 49 éves korában. — Brassoványi Endre, előkelő aradi földbirtokos, 66 éves, Aradon. — Héthi Antal, 48-as honvédhadnagy és a putnoki népbank felügyelője, 64 éves, Borsod-nyéken. — Braun Fülöp, nyug. tanitó régi honvéd, 85 éves, Ujvidéken. — Talesku Valér orvos, 28 éves, Aradon. — Nascsák József, nyug. uradalmi mérnök és 48—49-iki honvédtüzér, 70 éves, Eperjesen. — Géczy Mihály, gazdatiszt, Géczy Ferencz fővárosi vadkereskedő atyja, 74 éves, Budapesten. — Id. Lacossil Ernő, 45-ik évében, Kraszsnik-Vajdán. — Hreblay József, okleveles gazdasági tiszt, 36 éves, Szent-Iványon. — Kronfuss József, cs. kir. mérnökkari kapitány, 56 éves, Kassán. — Rojkó János, József főherczeg alcsuthi tüzoltóságának első rajparancsnoka, Budapesten. — Glück Sámuel, papirkereskedő Budapesten, 50 éves. — Schäffner József, a zombori kaszinó igazgatója, az ottani szabadelvü párt alelnöke, 71 éves.

Özv. zejkefalvi Zejk Károlyné, szül. báró Kemény Judith. Nagy-Enyeden — Özv. Jókuthy Jánosné, szül. Csörgey Klára, Jókuthy Albert budbpesti kir. itélőtáblai biró édes anyja, 85-ik évében Szilas-Balhásón. — Özv. Kacsó Gáborné, szül. Jakab Zsuzsánna, Jakab Elek történetiró nővére, 70 éves, Mező-Jelében — Zehe Jánosné, sz. Allmann Anna, Millig József aradi iskolafelügyelő anyósa, 64 éves, Aradon. — Id. Glatz Jánosné, szül. Ritter Julianna, 80 éves, Egerben.

Szerkesztői mondanivalók.

Szülőföldem. Bár nem az alföldet énekli meg, hanem a cserkoszorús dombos vidéket: erősen érzik rajta Petőfi hatása. E nagy lyrikus hangját utánozta szerző erő és eredetiség nélkül.

Mondd leányka. A tárgyból, bár épen nem új, lehetett volna csinos dalt csinálni, ha több üdeség s több zene volna szerző költői előadásában.

Vándorgyermek dala. Nyár. Sadi Carnot halálára. Éretlen kisérletek ezek, olyanok mint a gyümölcs, melyet zölden vert le a szél, vagy a mely férgesen hullott le a fáról. Tanuljon szorgalmasan, gyüjtse lelkében az ismeretek és tapasztalás kincseit, hogy annak idején érett gyümölcsöket nyujthasson.

Mosolyogva. Mikor... Csöndes este. Jól csendülő, csinos sorok, de a divatját mult szentimentális költői iskola csinált virágai.

Bálozó leánynak. A gondolatmenet zavaros s az egész vers nagyon logikátlan.

Csordultig. Valóban e vers csordultig van — dagálylyal.

Kétség. A költői tehetségnek nagyon csekély jelét látjuk benne; de annál gyakoribb az erőltetettség s a kifejezések keresettsége.

Nem közölhetők: Népdal. Az idő. A Poprád partján. A német és magyar. De az az álom. A havasok közt.

Melyik napilapra fizessünk elő?

Gazdag tartalmánál, nagy terjedelménél fogva a legolcsóbb magyar lap az

„EGYETÉRTÉS“

a mely az uj évvel immár 27-ik évfolyamába lépett. Az a magyar olvasó közönség lapja. Hiteles forrásból származó **értesüléseinek** gyorsasága, alapossága és sokasága, rovatainak változatossága, kitünősége, a különböző olvasmányok gazdag tárháza tették az «Egyetértés»-t népszerüvé.

Az **országgyülési tárgyalásokról** a legrészletesebb s e mellett tárgyilagos hü tudósítást egyedül az «Egyetértés» közöl.

Gazdasági rovata elismert régi tekintélynek örvend. A magyar **kereskedő s gazdaközönség** nem szorul többé idegen nyelvü lapra, mert az «Egyetértés» **kereskedelmi s tőzsdei tudósításainak** bőségével és alaposságával ma már nem versenyezhet más lap. A **kereskedő, az iparos s a mezőgazda** megtalálja mindazt az «Egyetértés»-ben, a mire szüksége van.

Változatosan szerkesztett tárczájában **annyi regényolvasmányt ad, mint egy lap sem.** Két-három regényt közöl egyszerre úgy, hogy egy év alatt 30—40 kötetnyi regényt, részint eredetit, részint a külföldi legjelesebb termékeket, jó magyarságu fordításban kapnak az «Egyetértés» olvasói. A ki olvasni valót keres és a **világ folyásáról gyorsan és hitelesen akar értesülni,** fizessen elő az «Egyetértés»-re.

Az «Egyetértés» 1894 január 1-én **27-ik évfolyamába** lépett s igy egyike a legrégibb napilapoknak.

Felelős szerkesztő: Csávolszky Lajos.

Az «Egyetértés» előfizetési árai:

Egy hóra	1 frt 80 kr.
Három hóra	5 » — »
Félévre	10 » — »
Egész évre	20 » — »

A szerkesztőség: Szerecsen-utcza 35. szám.
A kiadóhivatal: Dalszinház-utcza 1. szám.

BUDAPESTEN.

Mutatványszámot a kiadóhivatal ingyen es bérmentve küld.

Családtalan nőknek. — Kifogástalan jellemü, jó természetü, egészséges, müvelt középkorú nő, ki a háztartás minden ágában jártas, szereti a tisztaságot, rendet, munkát, tisztes helyzetet s állandó otthont biztositat magának mint házvezetönő, asszony nélküli úri háznál. Református, kézimunkákat, esetleg nyelveket, vagy zenét is értő nő elsőbbségben részesül. Kellő bizonyitványokkal és jó ajánlatokkal beküldött jelentkezések *Z. L.* czim alatt a «Vasárnapi Ujság» kiadó-hivatalába küldendők.

SAKKJÁTÉK.

1850. számu feladvány. Keidanski H.-tól.

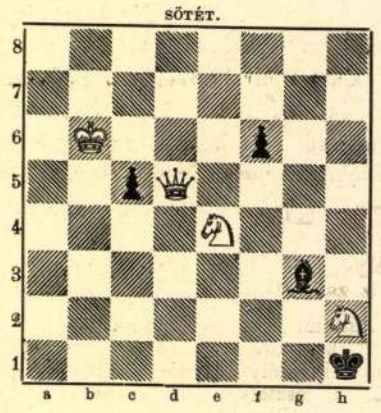

Világos indúl s a negyedik lépésre matot mond.

Az 1841. számu feladvány megfejtése

Mackenzie A. F.-től.

Megfejtés.

Világos.	*Sötét.*	*Világos.*	*a.*	*Sötét.*
1. Va5—b4	... Vb2—b4 : (a)	1. ...	...	... Hc2—b4 : (b)
2. Bf7—g7	... t. sz.	2. Fh8—d4	...	t. sz.
3. B mat.		3. B v. F mat.		

b.

1. ...	...	... d6—d5 (c)
2. Bf7—e7 †	...	Hc6—e7 :
3. Vb4—e7 mat.		

c.

1. ...	...	... f4—f3
2. Fe4—f5 †	...	Ke6—d5
3. e2—e4 mat.		

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Eördögh János. — *A pesti sakk-kör.*

KÉPTALÁNY.

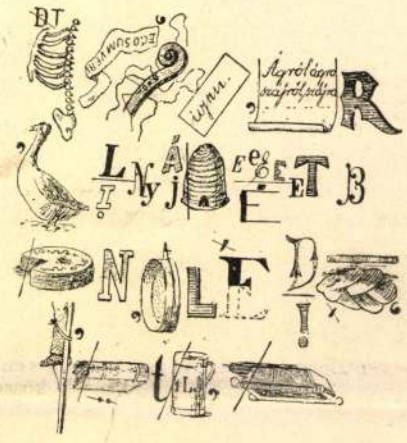

A «Vasárnapi Ujság» 30-ik számában közölt képtalány megfejtése: *Fürteidre fölhozom dúsgazdag mélységemnek minden gyöngyeit; S elvesziti ragyogásaiktól szemefényét aki rád tekint.*

***Heti naptar,** augusztus hó.*

Nap	*Katholikus es protestáns*	*Görög-Orosz*	*Izraelita*
19 V.	G 14 Joak. olt.	G 13 Szebald	7 B 9 Pulkéria	17
20 H.	István kir.	István kir.	8 István kir.	18
21 K.	Bernát	Sámuel	9 Mátyásap.	19
22 S.	Timót vt.	Filibert	10 Lőrincz	20
23 C	Beniti Fülöp	Farkas	11 Euplusz	21
24 P.	Bertalan ap.	Bertalan	12 Aniczét	22
25 S.	Lajos király	Lajos	13 Maxim hv.	23 S. Ekev

Holdváltozas. ☽ Utolsó negyed 24-én 6 óra 40 p. reggel

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(L. Egyetem-tér 6. szám.)

Henneberg G. (cs. kir. udv. szállító) **selyemgyára Zürichben, a privát megrendelők lakására közvetlenül szállít: fekete, fehér és szines selyemszöveteket, méterenként 45 krtól 11 frt 65 krig, póstabér és vámmentesen,** sima, csíkos, koczkázott és mintázottakat, damasztot stb. (mintegy 240 különböző minőség és 2000 különböző szin s árnyalatban). Minták póstafordulóval küldetnek. Svajczba czimzett levelekre 10 kros és levelezőlapokra 5 kros bélyeg ragasztandó. (1)

THE MUTUAL

new-yorki életbiztositó társaság.

A legujabb biztositási szerződés, melyet a «Mutual» a t. közönségnek ajánl, az

«Öt százalékos Kötelezvény»

mely a biztositottat csekély dijfizetés mellett feljogositja, hogy a kedvezményezettnek egy a biztositott összeg után 20 éven át folyó

«évi öt%-ot tevő életjáradékot» biztosithasson.

A tőke 20 év mulva szintén a kedvezményezettnek tulajdonába megy át, mig ellenben, ha az utóbbi idő-közben esetleg elhalálozna, ugy a tőke utódainak azonnal kifizettetik.

Közelebbi felvilágositásokkal és prospectusokkal szolgál a

„Magyarországi vezérigazgatóság“
Budapest, Károly-körút 26. sz.

Ø Felmeri

l.

Lykanemzromantika

103-l.

Europa film
rt

Budapest

V. Visegrádi u 86

Felmeri Mózes

festő

L.

Szendrey - Szentiványi

178-l.

retlen festő.

zadból.

nbe nézve van ábrázolva.
diszíti magyar címerrel.
irtözött, szeme kék. Kön-
meztelen.

m. — Lelt. sz. 647. — Értéke
h-féle ereklyemúzeumból. —
okat l. a 62. lapon az 593
lis 23-án (107–95). — Átvételi
domásul vette az 1896 április

. **felnémeti páloskolostor.** A Felnémet határában levő kolostorról az első adatot *Ipolyi Arnold* adta közre.[1] int a kolostort II. Miklós egri püspök (1331—1360) ala- . Csanádi Kelemen egri kanonok pedig a XVI. sz. ele- raépíttette. A kolostor az idők folyamán eltűnt a föld éről s helyéről 1922-ig nem tudtak semmit. Ekkor azon- iparvasút töltésének földmunkálatai közben kolostor- kerültek részben felszínre Felnémet határában. Szá- agott kő: ablakkávák, valószínűen a templom én kes- ak tartóoszlopa és ívei, valamint boltozatának vagy bordája látott napvilágot. (1. ábra.) *Szmrecsányi* a felnémeti érseki uradalom egyik épületében he- a leletet, egyet közülök azonban Felnémetről az egri eum lapidáriumába vitetett el.[2] Ez a faragvány egy

kovics: Emlékkönyv. 133.

nrecsányi M.: Az egri érseki liceum lapidáriumának utatója. 23. sz. faragv.

11. ábra. A Kocsis-tanya.

12. ábra.

A
pálos
E szer
pította
jén új
felszín
ban a
romok
mos fa
karzatán
199 dara
Miklós,
lyezte el
érseki lic

[1] Barta
[2] Sz
tárgym

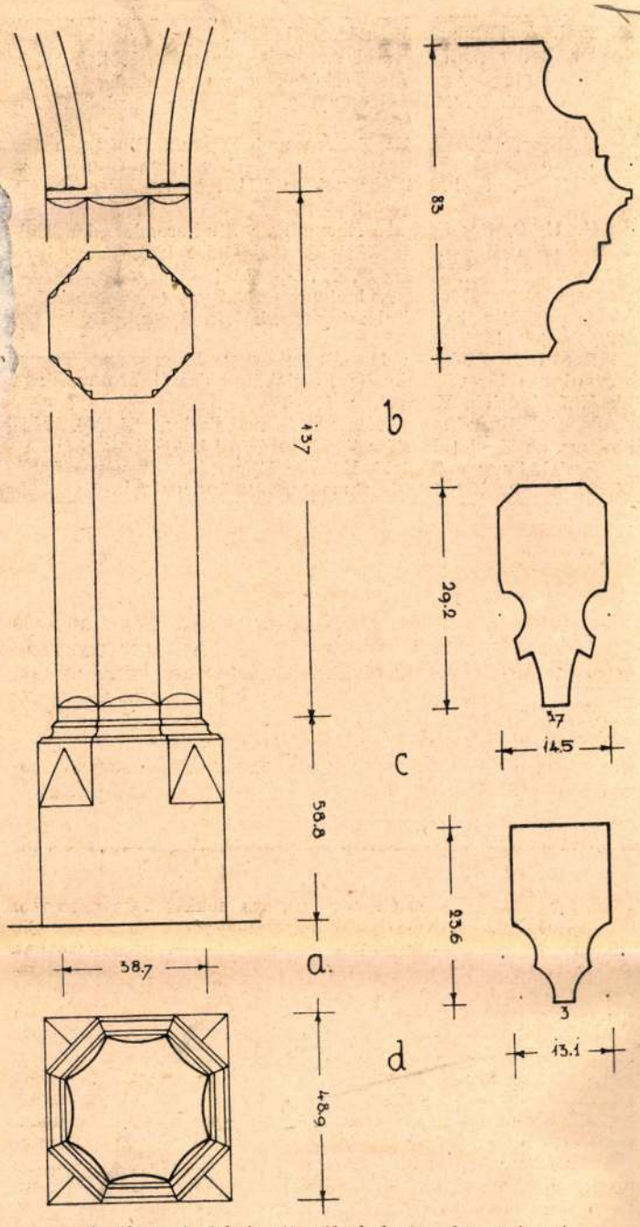

1. ábra. A felnémeti páloskolostor faragványai.

hálóboltozatnak pajzzsal díszített záróköve volt. (2. ábra.) A pajzson ezideig még nem ismert címer látható s faragója még az 1519-es évszámmal is ellátta.

A töredékek formai vizsgálata kétségtelenné teszi azt, hogy az az épület, melyből származnak, a XVI. század elején épülhetett s így a címerpajzson olvasható évszám az építkezés befejezésének idejét közli velünk. Tekintve azt, hogy a szóbanforgó maradványok kolostorépülethez tartoztak, továbbá hogy a zárókő évszámának idejében élt Csanádi Kelemen, a romok azonosítása a páloskolostorral igen kézenfekvőnek látszik. Ugyanígy jogos Szmrecsányi Miklós ama feltevése is, mely szerint a zárókő Csanádi Kelemen címerét őrizte meg számunkra.

Kár, hogy a töredékek között a XIV. századbeli építkezésekre való darab nincsen, remélhető azonban, hogy rendszeres ásatással a Miklós püspök alapította első kolostorra is fény fog egyszer derülni.

Ifj. Csemegi József.

Mezőgazdasági villamos berendezések állandó felülvizsgálatának kötelezettsége. A német kormány az 1935 december 13-i ú. n. energiagazdálkodási törvény 13. szakaszában nyert felhatalmazás alapján rendeletet bocsátott ki (2. számú rendelet 1937 aug. 31.), melyben kötelezi a mezőgazdasági villamos berendezések tulajdonosait, hogy berendezésüket állandó időközökben szakértővel vizsgáltassák meg annak megállapítására, vajjon az a VDE szabályainak megfelel-e. Az időközöket a birodalmi gazdasági miniszter állapítja meg.

2. A felnémeti templom záróköve.

Kötelezi őket arra is, hogy a talált eltéréseket megfelelő idő alatt szüntessék meg. Az időt a szakértő határozza meg. A vizsgálatot a *Munkaközség mezőgazdasági villamos berendezések megvizsgálására* nevű szerv végzi. A vizsgálat költségeit a berendezés használója (tulajdonosa, bérlője) fizeti. A vizsgálat díjait a miniszter állapítja meg. (ETZ. 1937. 1016. o.)

Borus Ferenc.

SZAKIRODALOM.

Könyvismertetések, bírálatok.

Rovatvezető: Dr. LÓSY-SCHMIDT EDE, egyleti könyvtáros.

(Az ismertetésre szánt könyveket lehetőleg két példányban, úgy szintén az ismertető kéziratokat is szíveskedjenek a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Könyvtára, illetőleg a rovatvezető címére: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utca 13—15. szám. II. em. küldeni.)

A **mezőgazdasági felsőoktatás problémái.** Írta: Dr. *Soproni Elek.* (Különleny. a Magyar Gazdák Szemléje 1938. évfolyamából.) Kis 8°, 11 l. Első Kecskeméti Hírlapkiadó és Nyomda R.-T. nyomása.

Soproni Elek dr. m. kir. gazdasági felügyelő, kiváló mezőgazdasági író a fenti címen feltűnést keltő tanulmányt adott közre. Szerző a mezőgazdasági szakoktatás és ennél továbbmenően a gazdasági tanácsadás időszerű kérdéseivel állandóan foglalkozik, kutatásai és tanulmányai a szakirodalomban komoly elismerést arattak. Címbeli tanulmányban a mezőgazdasági szakoktatásnak egy részét, a legfelsőbb tagozatot veszi a tudós bonckése alá. Abból a tételből kiindulva, hogy a legközelebbi jövőben megérett agrárreform végrehajtásához nélkülözhetetlenül szükség van az elméletben és gyakorlatban egyaránt kiválóan képzett szakemberekre, párhuzamot von a felsőmezőgazdasági oktatás két tagozata: az akadémiai és egyetemi tanulmányok gyakorlati használhatósága között. Az akadémiai képzettséget, mint a nagybirtok üzemvitelére beállított, meghatározott irányú képesítést alárendeli a szélesebb körű és tágabb horizontu műegyetemi mezőgazdasági képzettségnek. Helyes meglátással és nagy gyakorlati érzékkel az egyetemi studiumot csak előtanulmánynak minősíti, amelyet közvetlenül nyomon kell, hogy kövessen az igazi, gazdasági gyakorlati kiképzés. Az így kiképzett *gazdamérnökök* közül az élet természetes szelekciójával, a rátermettség alapján kell kiválogatni azokat, akik a mezőgazdaság tudományos és gyakorlati pályáin a vezető szerepet megkapják.

Különös figyelmet érdemel a tanulmánynak az a része, ahol szerző bátran állást foglal és avatott tollal küzd a szakemberek háttérbeszorítottsága ellen. Azt mondja, hogy míg a közigazgatás főcélja a jogviszonyok szabályozása és erre a

célra a jogi képzettségűek kiválóan megfelelnek, addig a ma mindinkább előtérbe nyomuló szakigazgatásnál és szakirányításnál a szakemberek különleges képzettsége nélkülözhetetlen termelésben, igazgatásban és értékesítésben egyaránt. Sürgeti a gazdasági problémák megoldása körül elsőrendű szerepet vivő gazdasági felügyelők státuszrendezését.

A rövid tanulmány azt igazolja, hogy szerző a mezőgazdasági szakoktatás kérdéseinek vizsgálatában mélyen elmerült, hogy az általa felvetett reformeszmék mind a gyakorlati kivitelezés, mind az anyagi lehetőségek határain belül mozognak.

Jakab Árpád.

A folyók élete. Írta: *Rohringer Sándor*, műegyet. ny. r. tanár. Budapest, 1938. 16°, 38 l. 11 ábrával és 5 képpel. A Kis Akadémia könyvtára XXVI. köt.

A folyók szeretete, a természet erőinek megbecsülése sugárzik ebből a népszerűen, de magasrendű szaktudással megírt kis könyvecskéből. Minden folyónak önálló élete van, mindegyik egy külön egység. A mult század végének nagy francia vízimérnökei, *Fargue* és *Girardon* állapították meg, hogy minden folyót egyéniségének megfelelően kell kezelni. A folyó jellegének nem megfelelő, erőszakos szabályozási módok amúgy is csődöt mondanak, a folyó medrének, esésének megfelelően kell a sodorvonalat kialakítani, illetve magával a folyóval kialakíttatni. A folyó energiaviszonyait figyelembe kell venni, mert fölös energiával rendelkező folyó a szükségesnél mélyebb medret igyekszik esetleg vájni magának, elerőtlenedett, alsó szakaszú folyó pedig nem képes hordalékát tovább szállítani, feltöltődik, elsekélyesedik és árvizeit nem tudja levezetni. Különösen nem szabad a folyó hordalékát figyelmen kívül hagyni akkor, mikor töltések közé fogjuk a folyót s ezáltal megakadályozzuk azt, hogy hordalékának nagy részét az árterületen lerakhassa. Saját medrét tölti fel ilyenkor a folyó s végül is, mint a Hoang-Ho, magasan a terep szine felett fog levonulni, állandó rettegésben tartva Kina embermillióit.

Az Amerikai Egyesült Államok példáján tanultuk meg, hogy a talajművelésnek milyen fontos szerepe van a folyók árvizeinek előidézésében. Meggondolatlanul irtották ki az erdőket az amerikai végek uttörő földmívesei, majd otthagyták a kimerült és letarolt földet, az eső lemosta róla a humusztakarót s nem maradt semmi, ami megakadályozhatta volna a csapadékvizek korlátlan lerohanását. A folyók vízmennyisége többszörösére növekedett s ma óriási pénzekbe kerül az Egyesült Államokban a pusztító árvizek megfékezése, míg a további letarolásoknak erdősítésekkel, talajmegkötéssel, a föld művelésben pedig a sáncolás módszerével igyekeznek elejét venni.

Az árvíz elleni védelem a „nagy erőpróba" folyó és ember között. Ma még korántsem tudjuk előre kiszámítani a bekövetkezhető legnagyobb árvizeket. Különböző meteorológiai és hidrológiai tényezők együttes fellépése még eddig elő nem fordult katasztrofális árvizeket eredményezhet. A legújabb módszer, a tárológátak építése sem nyujt tökéletes védelmet s például a Mississippinél számítanak is arra, hogy a nagy vizek egyes völgyekben, árapasztókban fognak lefolyást találni s néhány község feláldozásával tehermentesítik a folyó medrét.

Ma már nemcsak védekezni tudunk a folyók kártevései ellen. Öntözőművekkel, vízerőtelepekkel hasznosítani tudjuk a folyók vizét s energiáit az ember céljainak szolgálatába tudjuk állítani. Mégis, tudásunk és erőink helyes megitélésére tanít Rohringer professzor kis könyve, mikor arra int, hogy mindig szemünk előtt lebegjen a mondás: „Fent úszik a galya, alul a víznek árja, de azért a víz az úr."

Ifj. Molnár Dezső.

Az Egyleti Könyvtár újabb szerzeményei.

13. közlemény.

Köster, August: Decorative sculpture. London, 1927. Ívrét, XXXVII l. szövegrész + 320 l. képanyag.

Dr. Ing. Th. Gesteschi, Beratender Ingenieur in Berlin: Hölzerne Dachkonstruktionen, ihre Ausbildung und Berechnung. Fünfte neubearbeitete Auflage. Berlin, 1938. 8°, VIII + 235 l. 351 szövegábrával. Wilhelm Ernst u. Sohn kiadása. Ára fűzve 9.40 RM. (ismertetésre küldött példány).

Dr. Bodor Antal: A falukutatás vezérfonala. Budapest, 1935. Kis 8°, 64 l. A Magyar Társaság Falukutató Intézetének kiadása. Sárkány nyomda r. t. nyomása.

Dr. Bodor Antal (szerk.): Honismeret könyve. Budapest, 1935. 8°, 160 l. A Falukutató Intézet kiadása.

Dr. Szabados Mihály: Földmunkáskérdés, munkástelepítés, munkaalkalmak. 1936, 8° 248 l. A Falukutató Intézet kiadása.

Dr. Bodor Antal: A falu megismerése. Budapest, 1934. 8°, 22 l. A Falukutató Intézet kiadása.

Dr. Bodor Antal: Rural Analysis. Budapest, 1934. 8°, 15 l.

Dr. Halács Ágoston: Térképek a mezőgazdaság szolgálatában. 1936. 8°, 16 l. (Különleny. a Magyar Gazdák Szemléjéből).

Pfeiffer, Eduard A.: Fahren und Fliegen. Ein Buch für Alle von Auto, Flugzeug, Zeppelin. Stuttgart, é. n. (1935). 8°, VIII + 312 l. 365 ábrával és LII táblával, Franch-féle kiadás.

G. E. P. Gesellschaft Ehemaliger Studierender der Eidgen. Techn. Hochschule Zürich. Gegründet 1869. 53. Adressenverzeichniss 1937. Kis 8°, XV + 655 l.

Dr. Török István: A budapesti bejegyzett cégek statisztikája. (Statisztikai Közlemények 80. köt. 2. sz.). Budapest, 1937. 8° 139. l.

Der Industriehafen Demag-Duisburg. Krane und Transportanlagen für die schnelle Abwicklung des Güterumschlags im Hafenbetrieb. H. és é. n. 152 l.

Winter Rudolf: A Teltow-csatorna. Budapest, 1906. (Különleny. az Egylet Közlönyéből.) Ívrét, 20 l. 34 ábrával.

Emlékkönyv a Zürichi Magyar Egyesület ötvenéves fennállása alkalmából 1914-ben megtartott ünnepségekről. Budapest. 1915. Lex. 8°, 35 l.

Asztalos Miklós dr. mint szerkesztő: A történeti Erdély. H. n. (Budapest), 1936. Lex. 8°, 740 l. Számos szövegképpel és 64 táblamelléklettel. Az Erdélyi Férfiak Egyesületének kiadása. Hungária Nyomda R. T. nyomása.

Légoltalmi magyar irodalom

a szerzők betűrendes névsorában 1928. I. 1-től 1938. I. 1-ig.

Összeállította: FÖRSTER REZSŐ szőv. vegyészmérnök.

Kiegészítő pótlások bejelentését köszönettel veszi az összeállító: Budapest, Központi Városháza, Légoltalmi Ügyosztály.

Szentnémedy: A légi-háború és várható hatáseredményei. Magyar Szemle. 1932. évf. nov. sz. 255. l. — Magyarország védtelensége légitámadásoknál. Magyar Szemle. 1933. évf. ápr. sz. 333. l. — A modern légi- és gázháború és a jövő építkezés. Magyar Szemle. 1933. évf. dec. sz. 357. l. — A légvédelem problémái. Magyar Szemle. 1935. évf. aug. sz. 317. l. — A multévi légi hadgyakorlatok és azok tanulságai. Magyar Katonai Szemle. 1937. évf. 3. sz. 108—125. l. — Bombavetések gyakorlati hatáseredményei. Magyar Katonai Szemle. 1937. évf. 7. sz. 108—119. l.

Szentváry: Honi lakosság légvédelme. Magyar Vörös-Kereszt. 1935. évf. 7—8. sz. 238—240. l. — A polgári lég- és gázvédelem egészségügyi részlegének felépítése. Magyar Vörös-Kereszt. 1936. évf. 3. sz. 81—83. l. — A polgári légoltalom eszközei és berendezései. Magyar Vörös-Kereszt. 1936. évf. 4. sz. 111—114. l.

Szentváry—Telbisz: Légvédelem. Magyar Vörös-Kereszt. 1935. évf. 7—8. sz. 240—241. l.

Szundy: Polgári légvédelmi tájékoztató. Bpest. 1935. 39. l. — A tűzrendészeti rendelet és a légoltalom. 34. l.

Teasdale: Hogyan védjük meg padlásainkat a gyujtóbombáktól: Riadó! 1937. évf. 2—3. sz. 11—12. l.

Téglássy: A honi légvédelem és annak eszközei. Magyar Katonai Szemle. 1935. évf. 8. sz. 155—165. l.

Telbisz: Harcgázokról orvosi szempontból. Honvédorvos. 1930. évf. 3. sz. 77—83., 5—6. sz. 117—125., 9. sz. 216—224., 1931. évf. 1—3. sz. 17—24., 7—9. sz. 160—173., 1932. évf. 10—12. sz. 166—171., 1933. évf. 1—3. sz. 4—11., 10—12. sz. 169—176. l. — A harci gázok ismertetése orvosi szempontból. Orvosképzés. 1932 XII. évf. 172—192. l. — Harcgázbetegségek kór- és gyógytana. Bpest. 1934. 100. l. — A polgári gáz- és légvédelem szervezése orvosi szempontból. Magyar Vörös-Kereszt. 1935. évf. 1. sz. 16—17. l. — A gázháború. Magyar Vörös-Kereszt. 1935. évf. 2. sz. 47—48. l. — Vegyi harcanyagokról. Magyar Vörös-Kereszt. 1935. évf. 3. sz. 80—82. l. — A harcigázok osztályozása. Magyar Vörös-Kereszt. 1935. 5. sz. 162—164. l. — Kórház és légvédelem. Magyar Vörös-Kereszt. 1935. évf. 12. sz. 361—365. l. — Mustárgázzal lepermetezett épületek gázmentesítése. Magyar Vörös-Kereszt. 1936. évf. 1. sz. 9—13. l. — Harcgázokkal szennyezett víz és élelmiszerek fogyaszthatósága. Magyar Katonai Szemle. 1937. évf. 9. sz. 183—189. l.

Telbisz—Föld: Légi- és gázvédelem 1937. 60. l.

Tettey: Pest város bombázása 1849-ben. Riadó! 1937. évf. 1. sz. 26—27. l.

Thurányi: A polgári lakosság lég- és gázoltalmáról. Magyar Vörös-Kereszt. 1936. évf. 1. sz. 13—16. l. és 2. sz. 41—45. l.

Thury—Mezey: A gyógyszerész szerepe a gázvédelemben. Gyógyszerészi Értesítő. 1937. jan. 31. 28. l.

Felnémeti vár

Eger elővára

l.

Pász Hevesm várai

70 – 73. l.

Felöri ref. templom

Gotikus; alapraja,
műrészletek
Gotikus szentségtűlle
Ezüstpohár 1613-ból
Ónkancsó 1719. ból
Harang 1762. ból.
Hímzett terítő 1767.

Debreczeni László 1930.

6, 7, 8, 9. l.

Felöri templom

l.

Balogh Erdélyi ven

nevm

KRIESCH ALADÁR. Templom előtt imádkozó oláh asszonyok.

Ungarn

Fels (Wels Felsö-
ausztria), Heinrich von
Königsberg
1454
l.
Hoffmann Porsony
28. l.

Hoffmann Südost

M.D.K.

7

Heinrich von Fels (Wels), kőműves

1454-ben szerepel a pozsonyi számadási könyvekben.

Hoffmann Edith: Pozsony a középkorban, elfelejtett művészek, elpusztult emlékek. Bp. é.n. 28. old.

Felsecker J. J.

Szeged. T. 782.

E kettős lapon a Segedin kezdetü és die übrige Armee aber sich gegen Ciclas gewendet befejezésü szöveg között fölül SEGEDIN, alól pedig FVNFKIRCHEN ostroma szemlélhető. Felirata fölül xxxx koszoruba foglalt kétfejü sas ok között:

Eigentlicher Abriss, der, durch die Christlichen Waffen denen Türcken abgenommenen zwey Städte
Segedin und Fünffkirchen,
Zusamt der gründlichen Beschreibung, was dabey merckwürdiges vorgegangen.
alól jobbra: Nürnberg Zufinden bey Johann Jonathan Felsecker, Anno 1686.

Rm., mér. a rl. 27.6 : 17.2 cm.

Párkány. T. 684.

Az előtérben balra látjuk az ostromlott Párkányt, honnan hajóhid vezet a háttérben lévő Esztergomba, melynek bástyáiról ágyúznak. A hid fölött és alatt törökök küzdenek a Duna vizével. Felirata:

Gründlicher und ausführlicher Bericht,
Was bey dem zwischen den Kays. und Koen. Pohln. eines, und dann
der Türckischen Armeen, andern Theils,
Vor glücklicher Eroberung der Stadt
Baracan,
Behaltenem blutigen Treffen Denckwürdiges vorgelauffen;
Deme noch sonderbare, wegen gedachter Stadt und der Vestung Gran,
als wo zwischen dieses Blut-kostende Gefechte ergangen,
PARTICULARIA und ANTIQUITAETEN beygefüget werden.

leiró szövege utáni magyarázat kezdete: (1) Donau fl. és befejezése: (8) Razenstadt.
ljelzése legalól: Nürnberg, zu finden bey Johann Jonathan Felssecker, Anno 1683.

Rm., mér. a vk. 16.1: 24.7 cm.

Felsenberg

MDK

"Fischer István"

arckép - rézmetszet

Felsenberg /?/ - Ehrenreich

63.o.

Rózsa György: Ehrenreich Ádám forrásai.
MŰV.Ért. 1959. VIII. évf. 1. sz. 61-67.o.

M.D.K.

FELSENBERG György fest.

*1771 –

Garas XVII. 24 217. l.

megvan

Felsenberg Győző

Felsenberg, festő a XIX. század első felében. Műve: Fischer István báró egri püspök arczképe, melyről Ehrenreich Sándor Ádám (l. o.) rézmetszetet készített.

Művészet. 1912. 202. l.

Felsenberg

Ferto

Lásd

Lexikonom

493. l.

Itt marad,

Müemlékek O

Ad 504 - 936.

Hivatalos n

Hatszázhuszonkilenc / 629 / Pen
visegrádi vár és Salamon-torony 19
jedő időben befolyt látogatási dij
kir. állami és koronauradalmi erdő
utján, felvettem.

Budapest, 1936. julius hó 2.

Felsenberg

festi

L.

Szendrey - Szentiványi

478. l.

48. Ereklyemuz.

fe ve van ábrázolva.)
[illegible] néz. Mellét nemzetiszinü kokárda di-
tott haja fürtözött, szeme kék. Köntöse

7 cm.
rczi emlékek muzeumából (107/95. No XIX).
-iki 14985 sz. leirat alapján (159/96).

77)

414

Felsenberg

Läb IV, 41, 105

Felsenberg

l.

LykaMagyműI300-50

417. l.

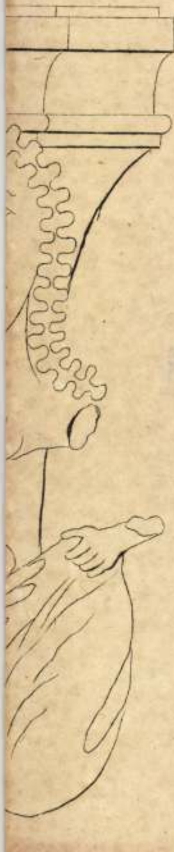

9.

5.

Felsenberg György

ixr, festő, Veszprémből, 1792-ben 21 éves, 1792-ben iratkozott be, 1794-ben a Grundel-díjat kapta.

1792
21
1771. Veszprém

Lásd
Fleischer Béla 41. l.
100. l.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Felsenberg György, Veszprém MDK

1794. 3. dij.

Gundel-dij.

Bécsi képzőm. akad. magyar ösztönd. névsora.
Fleischer Bécs. 100. l.

ra készült. A szá
pályadijak odaitél
ből, rossz izlésü
gok döntöttek, me
müvészek körében
emlékmüvek készité
a napi élet paran
kel, igyekezett ve
és érthető, hogy a
zetett. A Mária T
bor készitése közb
visszautasitotta

Felsenburg

Ehrenreich Ádám metszvény: br. Fischer István egri érsek képe Felsenburg után, 1822

Századok 1874. 26—44 o.
Nagy Iván: Magyarországi képzőművészet.

Felsenburg, festő

Művészet, III., 1904. 273.

Adatok művészetünk történetéhez

MDK

Felsenfeld Ignác
nyomda tulajd.

mély nyomatos cinglapja. Melléklet
(domborúnyomda)

– Borítékunk, lapdíszünk és mellékleink

Grafikai Szemle 1908 évf 1 sz. 1 l.

F

MDK

Felsenfeld Ignác
dombormunyomdáz

Reklám.
Milynyomásos céglap.
Grafikai Szemle 1908 cf második melléklete

Borítékunk, lapdíjünk és mellékleteink
Grafikai Szemle 1908. 1 z. 10

Felsenfert, gyapot, selyemszövő

Pesten nyomtat gyapot és selyemszöveteket. A Védegyle
let Hetilapjában. 1845. 29. 453. 179. old

Domonkos Ottó: Haladó mozgalmak tükröződése a Kékfes-
tés mintakincsében 177. old

Arrabona, 11.-Xantus János Múz. Győr. 1969.-Győr-
Sopron Megyei Nyomda. Győr

Felser Mihály

kismartoni

Kőfaragó

XVII. sz.

L -

Thirfelsödunántúl

179. l.

Felser Mihály. Kőfaragó p. XVII. században Kismartonban. Ő faragta az eintiedelni Mária szobrot, melyet Esterházy Pál [nádor] 1690. a nagyhöflányi kénerfürdő parkjába, s onnan az 1707. évi kuruz dúlás utáni 1711. a kismartoni kálvariába helyeztetett.

~~Edeiny bronzkori VIII. 151.~~

Ø Felser, Michael

Köfarajó

l.

Csat-Frey Öst. Kunstt

XXIV. k.

XII, 100. l.

Gyüjte

A hely neve	A tárgy megnevezése
Eger,	Vármegyeház kálvária

MDK

Felsing J. Darmstadt

Fővárosi Lapok 1864. I.IV.17.332.o.

Patak Jenő

Felsing J.festő /Darmstadt 19.sz/ müve a Müegylet sorsolási kiállitásán.

Fővárosi Lapok 1864.I.IV.1.332.old

MDK

Felsing J.

Fővr. Lapok 1864.I.IV.1. 332 l.

Patak Jenő

Rézkarc.

Felsing J./Darmstadt/rézmetszete Hoffmann müve után a Müegylet sorsolási kiállitásán.

Fővárosi Lapok 1864.I.IV.1.332.o.

MDK

Felsing J.Darmstadt

A "Stettini Müegylet"-től származó rézmetszet /Felsing J. Darmstadt müve Hoffmann után/ a Müegylet sorsolási kiállitásán.

Fővárosi Lapok 1864. I. IV. 1. 332 o.

Ø Felsmann Alfréd

szül. Lugos 1869. Szk.
Erettsz. 2 nincsetem fanf.
1890/91 I–II. II. osztály

Legió, római V. 254.

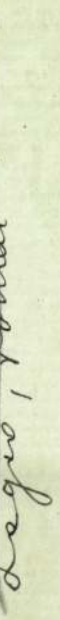

Folsmann Alfréd

1890/91

Ferképzőmfoiskővk

81. l.

Ø Felsmann István
épitéshallgató
Számosrajza repr

Megfagyott Murzikus
1931.

Felsmann István

építészhallgató

vajzai repr.

Megfagyott munkás

1929.

50.— azaz Ötven fen[illegible]
ifj. Szentivániji Gula egyenruha [illegible]
va részletül felvettem. Marad [illegible]
Apest 1930 aug. 19.

[illegible]

Felsmann István

építészhallgató

karikatúrái

Megfagyott Murcikus

1930.

CHRISTENSEN ÉS TÁRSA
GUTENBERG KÖNYVKIADÓVÁLLALAT
Budapest, IV., Eskü-út és Váci-u. sarok (Eskü-út 3.)

Telefon: Aut. 874–66 és 882–72.

Folyószámla:
Magyar-Olasz bank belvárosi fiókjánál
Postatakarékpénztári számla 21.609.

B. válaszában sziveskedjék e
számra hivatkozni .....

Mellékelten küldünk.....

nek kidolgozását és szives visszaküldés

kérjük.

GUT

1, A

2, A

Ø Felsmann Marika

wiel. Bpest 1874 Rk.

6 felsőbb leanyskola

1893/94 I. női osztály

1893/94 II. " "

Kóris Kálmán V. 179

Ó Felsmann Tamás

rajz tanár jelölt

Ferk pzomfoisk vk

1939-41. 149. l.

Kassa thj. sz

Postahivatal:

Szám 47071 polgm.

194...3-VI.

Müemlékek Ors

A tárgyi ügyben
kelt 693/1943.sz.átiratára értes
városi hozzájárulásnak a benyujt
jelzett összegnek Kladek János k
zetését.

Kassa, 1944.nove

S.

Felsmann Tamás

rajztanár jelölt

l. Ferkèpzomfoiskèvk

1939-41: 142. l.

196 szám.

19

Műemlékek Orsz

Tárgy:

Nihalor S. ~~1943 évi~~ igazg.
10.000 f. ös elszámolása

A beadvá

Melléklet

Egyúttal

Előirat sz

Utóirat s

Másolta:

Felsmann Mariska

1893/94

Ferképzomfoiskàvk

81. l.

burgi pergamentkötés
helyi jellegüket a színezés népies elevensége és a kézi aranyozás provinciális tömöttsége adja meg. Úgy maradtak együtt, hogy egy XVIII. században hozott céh-határozat értelmében minden új mester köteles volt re-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

KÖZNEVELÉS
Felsmann Tamás
1966 JUL 8
1021

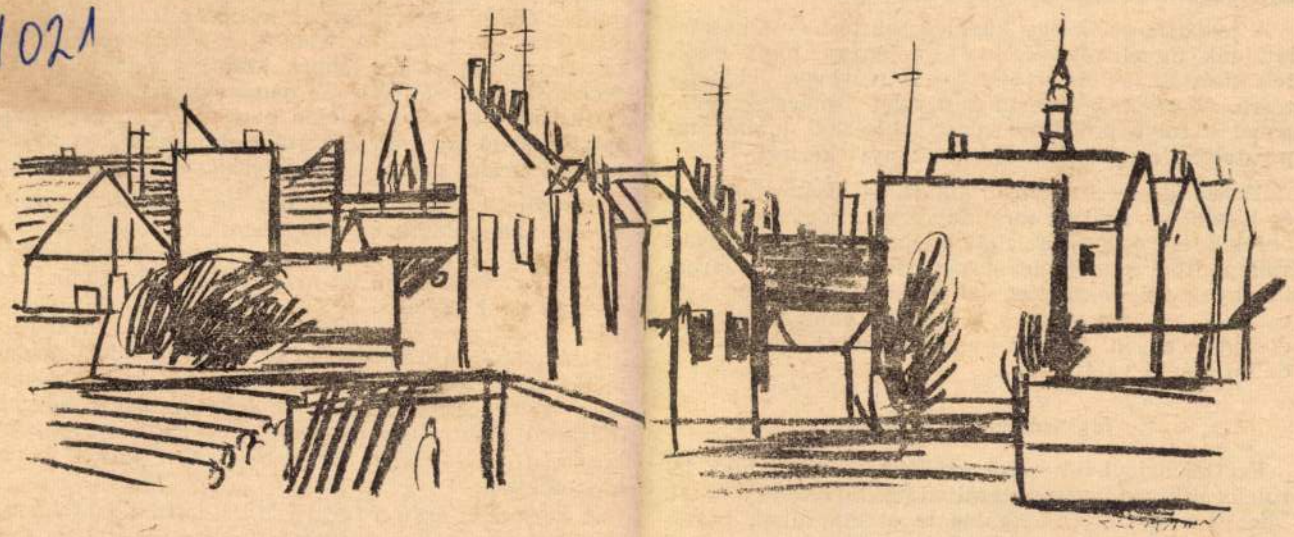

Felsmann Tamás (Budapest) rajza

egészségtan. A családi nevelés ismeretei.

A jogi ismeretek egy kísérleti tanítási év tapasztalatainak figyelembevételével átdolgozva, majd ismételt kísérleti tanítás alapján kerül „végleges" kidolgozásra. Az egészségvédelmi és nevelési ismeretek anyagából a folyó tanévben végzett kísérleti tanítás tapasztalatai alapján készül a tankönyvi kézirat.

Az eddig szerzett tapasztalatok — kísérleti tanítás és bírálat — alapján megállapítható, hogy a tanulók érdeklődése pozitív, az elért eredmény jó, és nevelési szempontból komoly lehetőség hordozója mindhárom tananyag. Mindezeket egybevetve feltételezhető, hogy ezeknek az ismereteknek a tanítása valóban népgazdasági és egyéni érdeket szolgál, és mint ilyen, társadalmi igényt valósít meg.

Jogi ismeretek tanítása

Ezúttal a jogi ismeretek tájékoztató anyagának területéről kívánom ismertetni eddigi tapasztalatainkat. Mielőtt még az óralátogatás tapasztalatainak beszámolójára kerülne sor, szükségesnek tartom a tantervi anyag fontosabb egységeinek címszerű ismertetését,

gyermekek teljes egy
ciálista típusú örökbe
családban nevelése).
kapcsán megismerték
gyonközösség fogalmá
nyult, mert ezen a te
például a nő jogairól. A legnagyobb hangsúlyt a következő kérdés kapta: *a család erkölcsi és jogi egység.*

A második óra témája a házasság felbontása volt. Az óra „hangulatának" megteremtése érdekében utalás történt a „Válás olasz módra" című filmre. Ebből kiindulva vezették le: ha már a felek nem tudnak és nem akarnak békésen együtt élni, jobb lehet a válás, mint a kényszerű, gyűlölködő együttélés. Hangsúlyozták, hogy a felelősségteljes és meggondolt magatartás a házasságkötés első feltétele. Szóba került, hogy válás esetén milyen kérdéseket kell rendezni. (Kiskorú gyermekek elhelyezése és tartása, vagyonközösség megosztása, névviselés és a közös lakás használata.)

A harmadik órán a tartási kötelezettség feldolgozására került sor, hangsúlyozva, hogy a szocialista társadalomban tartásra az jogosult, aki magát önhibáján

NEMZETI AUTÓPÁLYA

A régészeti feltárást a
NEMZETI AUTÓPÁLYA RT.
tette lehetővé.
Támogatásukat ezúton is köszönjük.

FELD István

SZENT ISTVÁN KIRÁLY MÚZEUM

A székesfehérvári
Szent István Király Múzeum
meghívja Önt a

RÉGÉSZETI KUTATÁSOK BESNYŐN

Az M/6-os autópálya megelőző régészeti feltárása eredményeiből
című kiállításra,

amelyet
DR. FELD ISTVÁN
régész, az ELTE Régészeti Tanszékének adjunktusa nyit meg

2005. június 25-én
szombaton délelőtt fél 12 órakor
a múzeum Fő utcai épületében.

A kiállítás megtekinthető: 2005. szeptember 4-ig
hétfő kivételével naponta 10-16 óráig.

F.k. Dr. Fülöp Gyula megyei múzeumigazgató

Notes:

RÉGÉSZETI KUTATÁSOK BESNYŐN

002560

2005/05/24

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

Felsmann Tamás

MDK

Szerepelt a veszprémi SZMT Kisfaludy Kulturotthon termeiben 1957 aug. 25-én megnyilt kiállitáson.

"Vörösberényi táj"

Paál Ákos: A vörösberényi művésztelep kiállitása. PEDAGOGUSOK LAPJA. 1957. szept. 15.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Felsmann Tamás
KÖZNEVELÉS
1965 FEB 12

1021

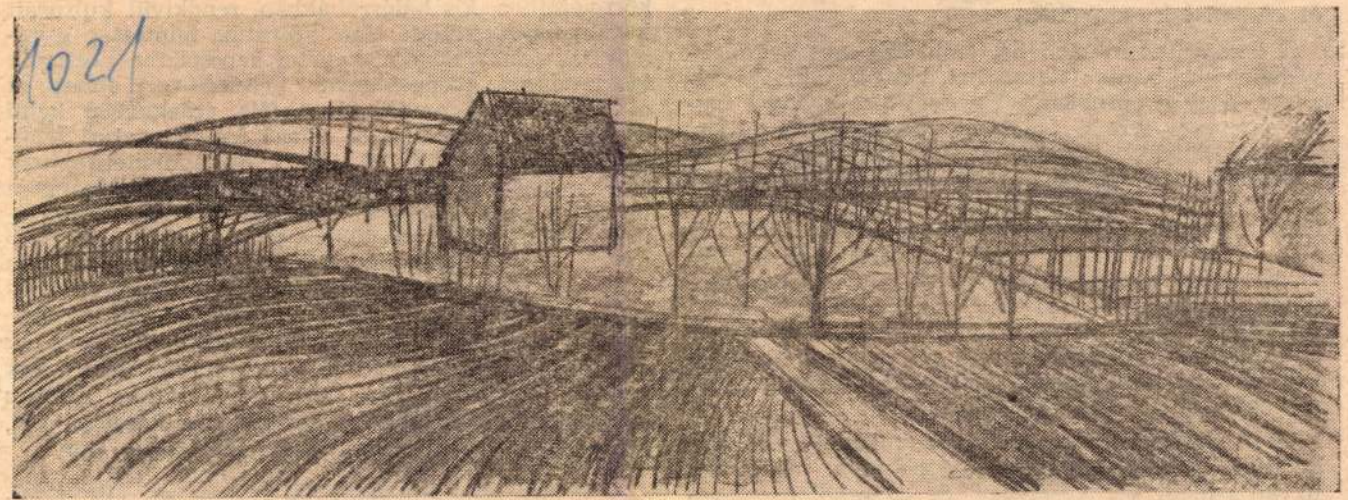

Télutó *Felsmann Tamás rajza*

szelyesse, azaz bűnözővé váljék: ne kelljen kivonni őt családi környezetéből.

A lakóterület minden háztömbjében van gyermekvédelmi megbízott (társadalmi aktíva), akinek feladata, hogy a „problémás" gyermekek ügyeivel foglalkozzon, és erre a feladatra alkalmassá is váljon. Minden iskolában foglalkoznak az arra felkészített és kiképzett pedagógusok nevelési tanácsadással, és így gyakran meg tudják akadályozni a züllést. A szülői munkaközösség és az osztályvezető pedagógusok közösen dolgozzák ki a „problémás" gyermek nevelési tervét, és az eredményekről és eseményekről kölcsönösen tájékoztatják egymást. Az üzemekben külön megbízott foglalkozik a dolgozók nehezen nevelhető gyermekeinek problémáival és a szocialista brigádok is esetenként igyekeznek tagjaik családi életét, a gyermekek nevelését kedvezően befolyásolni.

Ha a gyermek súlyosabb hibákat követett el, akkor egy-két évre felügyelet alá helyezik. Megmarad ugyan családi környezetében, de életrendi és magatartási előírások szerint kell élnie, amelyeknek meg-

környezetben, kis há
körülmények között.
mek is, akinek bűnc
idegrendszeri gyenge
otthonban az a rend
és közönyt oldó szín
tőség, ami az ott f
egyik eszköze. Egy másik otthonban a szelsősegesen indulatos, agresszív gyermekeket nevelik, 120 gyermeket tizenötös csoportlétszámmal, 18 csoportvezető nevelő, 9 tanító és 4 pszichológus segítségével. Külön otthonuk van a különösen szorongó, gátlásos, félelemmel telített vagy a kezdeti epilepsziára utaló görcsös állapotokba kerülő gyermekeknek. Ezekben az otthonokban csoportosan is, egyedileg is igyekeznek segíteni a gyermekeken, pedagógiai, pszichológiai és pszichoterápiás jellegű munkával nevelik őket úgy, hogy hasznos tagjai lehessenek a társadalomnak.

A javító-nevelésről az NDK-ban is sok vita folyt. Például: nem tartják szükségesnek, hogy a bíróság

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Felsmann Tamás

KÖZNEVELÉS

1964 SZEP 4.

1021

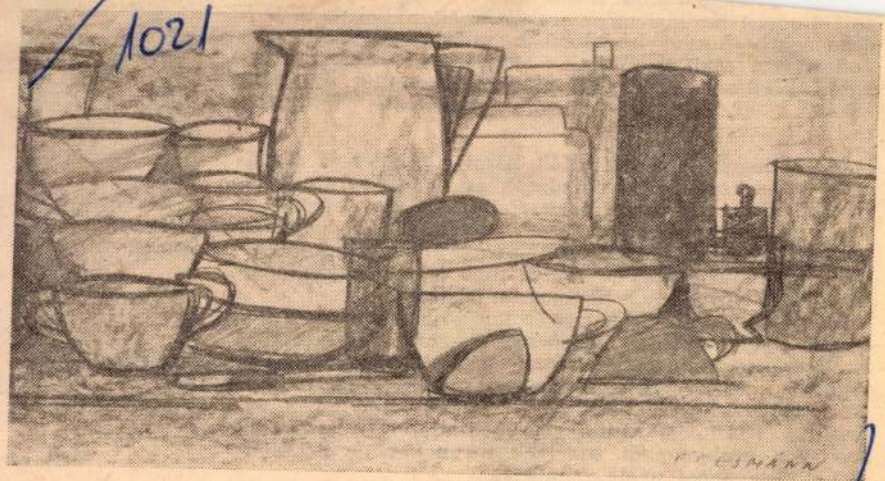

Felsmann Tamás rajza

...pedagógusaink megism...
zott modern tanítási módszerek...
dern szerb—horvát irodalomba...
Jugoszlávia mai életéről. Az e...
feltett kérdések a délelőtti mu...
sokká, a gyakorlati beszélgeté...
ték ki.

A vendégek és a hallgatók között, a kötelező foglalkozásokon túl, kirándulások és esti programok teremtették meg a baráti kapcsolatot. Méltán fejezték ki tehát az ünnepélyes búcsúzás alkalmával a hallgatók óhajukat, hogy a jövő nyáron tovább fejlődjék a jól induló kezdeményezés és minél több pedagógusunk vegyen részt a rendkívül hasznos tanfolyamon.

Az angol szakos általános és középiskolai tanárok önkéntes nyelvi táborát ugyancsak Pécsett szervezte meg az Országos Pedagógiai Intézet, a Pedagógus Szakszervezettel karöltve. A szakszervezet meghívására, az Angol—Magyar Baráti Társaság megbízásából 5 angol pedagógus vezette a tanfolyamot. Mindannyian ismerték azokat a problémákat, amelyek megnehezítik a külföldieknek az angol nyelv tanulását.

A 10 napos tanfolyam mintegy 40 hallgatója délelőt-

NYE...

Hlavács ...

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Felsmann Tamás

KÖZNEVELÉS

1967 SZEP 8

...kaverok végleg elmaradtak mellőle.

„jó osztály", de nagyjából olyannak képzelem, mint az övék volt.

1021

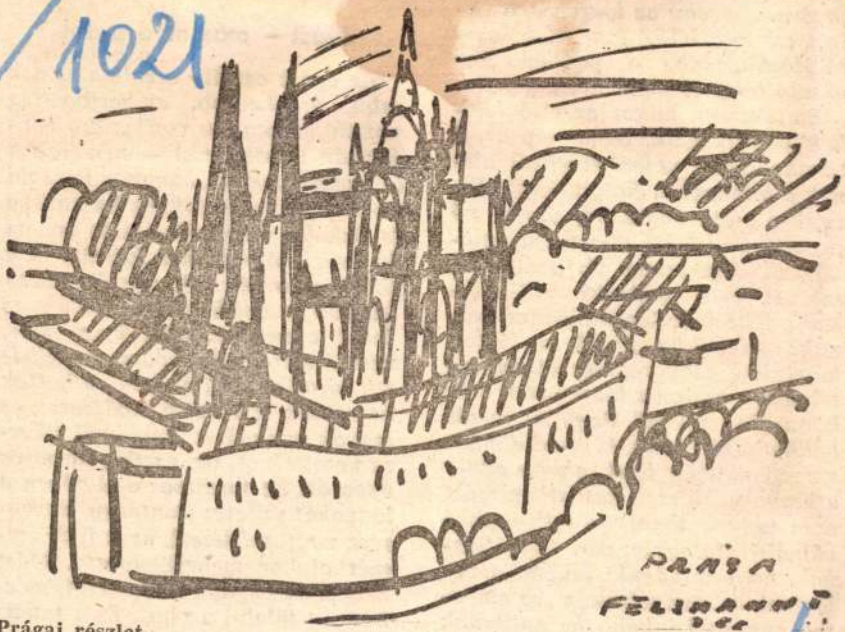

Prágai részlet

Felsmann Tamás rajza

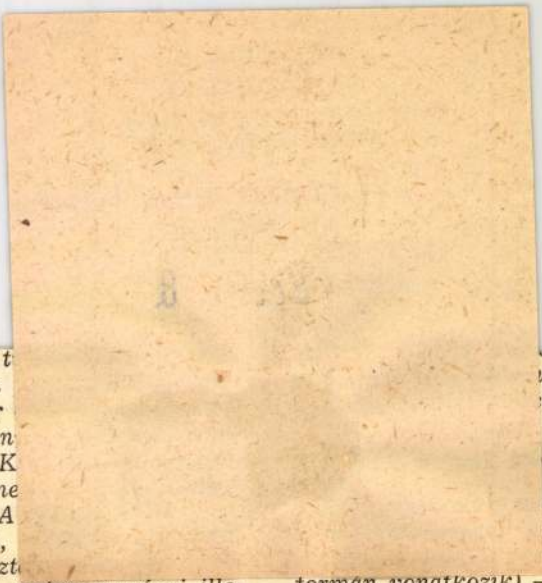

kozott az első t
A gimnázium
18 volt akkor
javára. Asszon
lyettese és a K
tályfőnök, me
oktató férfi. A

Emlékszem,
kék beiratkozt

tanakodtunk: vajon magázni illenék a gimnazista fiatalurakat? Bírunk-e majd velük mi, „csak" nő pedagógusok? Mi lesz majd belőlük, akik marcona férfiszót csak szórványosan kapnak? Fölényeskedő, fékezhetetlen huligánná válnak? Arcunkba fújják a füstöt, képünkbe vigyorognak olyan intelmekre, amitől a lánygyerek már könnyekre fakad? Vagy ha mégis hallgatnának ránk, és azzal a módszerrel okítjuk őket, ahogy eddig a lányokat (hiszen kezdetben mást nem tudunk tenni) — milyenekké válnak? Ha igaza van Helvétiusnak, hogy mindenki csupán nevelésének az eredménye, s „az emberek annyival inkább hasonlítanak egymáshoz, amennyivel inkább

...beriek. Nem
...ka-arcok.

...dszerrel

...culata színe-
...mberibb (ez
...ásaikra egy-

forman vonatkozik) — nemcsak a lányosztályokhoz, hanem a későbbi koedukált csoportokhoz hasonlítva is. Iskola- és kerületszerte ismert jó nevek szerepelnek köztük, és a többi gyereknek is karakterisztikusabb a belső világa. Talán az lehet ennek az oka, hogy más, nem ismételhető módon nevelődtek köztünk. Náluk nem válhattak be azok a sztereotip módszerek és szavak, melyek a lányoknál sikerre vezettek öt, tíz, esetleg harminc éven át. És fordítva: ami régen a lányokat untatta (tantárgy, anyagrész vagy módszer), az a fiúk szemét olykor megcsillogtatta. Mást kellett az anyagból kiemelni, máshogyan tálalni a régit. Ez a tanári újra törekvés céltudatosan vagy

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Érc JAN 12

KÖZNEVELÉS

Felsmann Tamás

1021

Felsmann Tamás rajza

3 tanító (os

Bartók Béla

2 tanító (osz

A pályázato
tott 15 napon
si Tanács VB
Szeghalom cín

A Fővárosi T
lya pályázatot
év közben me

XIII. kerületi Tanács VB
Oktatási Osztálya
(XIII. ker. Béke tér 1.)

1 igazgató (gimnázium)
(A pályázónak legalább 5 éves tanári gyakorlattal kell rendelkeznie.)

XIV. kerületi Tanács VB
Oktatási Osztály
(XIV. ker. Pétervárad u. 2.)

1 tanár (gimnázium)
(történelem—földrajz vagy történelem—angol szakkal)

betöltésére. Mindk
tölthető. Egy szem
konyhás lakást tu
pályázatokat a közz
napon belül kell m
romi Járási Tanács
Osztályának.

Borsod Megyei Tan
ügyi Osztálya pály
január 1-én betöltend
töltendő állások után
számú utasításban el
a pályázathoz csatoln
végzettségről szóló

Felsmann Tamás

festő

M.D.K

Közel félszáz képével mutat -
kozott be a Pechovits Teremben.
„Asztal poharakkal" (repró)

Fóthy János: Felsmann Tamás
Művészet, 1967. julius - 38 lap

Feslmann Tamás

A pedagógus képzőművészek kiállitásán a Fáklya klubban részt vett Rudolf Éva:Zegzugos utca, Feslmann Tamás:Végtelen tenger,P. Kuczora Erzsébet:Kőfejtő,Nagy János:Város, Cseh Irén:Reménytelen várakozás,~~xxxx~~Bakonyi Mihály: Cementgyár és Szabadsághegy.

Rajzta nitás 1975-4-31,32
Dr Maksay:Fővárosi Pedagógus Képzőművészek kiállitása

Felsmann Tamás

"Villa" c. képét hozza a lap.
Repr.

Fenti képet lásd: Vadas József: "Nagykoru kisgaléria" c. cikkének hátlapján.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. juli. 9.
XXI. évf. 28. sz. 11. lap.

MDK

Felsmann Tamás festő

olajpaszt.:

Kanyargós ut

Budai hegyek

Fekete fák

Felsmann T. kiáll. Derkovits-terem

1967. febr.

MDK

Felsmann Tamás festő

olajpaszt.:

Csendélet piros fazékkal

Edények citrommal

Csendélet ecsettel

Felsmann T. kiáll. Derkovits-terem

1967. febr.

MDK

Felsmann Tamás festő

olajpaszt.:

Serpenyős csendélet

Konyha/asztal

Csendélet tojásokkal

Felsmann T. kiáll. Derkovits-terem

1967. febr.

FELSMANN TAMÁS

emlitve ld. Szirtes János

P.Szabó Ernő:Végzős főiskolások.Bartók 32 Galéria

UJ TÜKÖR 1983.XX.évf. 28.sz.3.o.

FELSMANN TAMÁS

emlitve ld.Pap Tibor

Soltész Éva:Diplomakiállitás.Képzőművészeti Főiskola

UJ TÜKÖR 1982.XIX.évf.26.sz.4.o.

mely létrejött egyrészről a MTA Müvészettörténeti Kutató Csop
u. 62.), másrészről

név:

főállásu munkahelye:

állandó lakcime:

szem.ig.száma:

megbizott között az alábbi feltételekkel:

1. Az elvégzendő feladat részletesen:

2. A dijazás összege: Ft.
A dijazásnál alapulvett munkaköri besorolás

Ifj. Felsmann Tamás

5. országos alkalmazott grafikai biennálén Békéscsaba fődíjával tapla

Népszabadság, 1986. V. 4

Felsman Tamás, grafikus

A Fiatal Képzőművészet Stúdiójának kiállítását, Szegeden, az új Ifjúsági Házban rendeztek meg. – Szerepel Felsman Tamás lapja, a finom színeivel az uniformistól éppen nem elidegenítő „Leszerelési" plakátja. /említve/.

P. Szabó Ernő: Stúdiókiállítás Szegeden.
Magyar Ifjúság, 1981. szept. 22. 27 old.

Felsman Tamás,

a szegedi Ifjúsági Hazban rendezték meg az évi nagy Stúdió '81 kiállítást.

Felsman Tamás kacskaringókból összevarrt műrégi naptárlapjai szerepeltek a tárlaton. /említve/

P. Szűcs Julianna: Beszámoló a szegedi Stúdió '81 kiállításról.
Népszabadság, 1981. aug. 28. 4. old.

Felzmann Tamás

P. Szücs Julianna: S termelni eladhatót?
Jegyzet a lúcsarnokból

Népszabadság, 1984. IV. 14

ifj. Felsmann Tamás

Országos Képzőművészeti
Kiállítás 1984

Magyar Nemzet 1984. III. 25.

MDK

Felsmann Tamás festő

olajpszt.:

Vörösberényi háztetők

Őszi liget

Csendélet

Felsmann T. kiáll. Derkovits-terem

1967. febr.

MDK

Felsmann Tamás festő

olajpaszt.:

Foltritmus

Vörösberény vidéke

Zöld-sárga csendélet

Felsmann T. kiáll. Derkovits-terem

1967. febr.

MDK

Folsmann Tamás festő

olajpaszt.:

Konstruktiv házsor

Szentendrei utcarészlet

Csendélet kávéfőzővel

Folsmann T. kiáll. Borkovits-terem

1967. febr.

MDK

Felsmann Tamás festő

olajpaszt.:

Dunamenti táj

Vörösberényi dombok

Vörös mezők

Felsmann T. kiáll. Derkovits-teremben

1967. febr.

MDK

Felsmann Tamás festő

olajpaszt.:

Feszülő vonalak

Egri dombok ősszel

Szentendrei dombok

Felsmann T. Kiáll. Derkovits-terem

1967. febr.

MDK

Felsmann Tamás festő

olajpaszt.:

Dunakanyar

Rőt dombok

Tektónikus táj

Felsmann T. kiáll. Derkovits-terem

1967. febr.

MDK

Felsmann Tamás festő

olajpaszt.:

Konstruktiv táj

Hevesi dombok

Asztal poharakkal

Felsmann T. kiáll. Derkovits-terem

1967. febr.

MDK

Felsmann Tamás festő

olajpaszt.:

Tisztás szélén

Téli hangulat

Sárga-kék kompozició

Felsmann T. kiáll. Derkovits-terem

1967. febr.

MDX

Felsmann Tomás festő

olajpaszt.:

Bozótos

Napsütés

Pagony

Felsmann T. kiáll. Derkovits-teren

1967. febr.

MDK

Felsmann Tamás festő

olajpaszt.:

Erdő széle

Hegyoldal fákkal

Őszi szinek

Felsmann T. kiáll. Derkovits-terem

1967. febr.

MDK

Felsmann Tamás festő

olajpaszt.:

Havas táj

Kopasz fák

Bokrok

Felsmann T. kiáll. Derkovits-terem

1967. febr.

MDK

Felsmann Tamás festő

olajpaszt.:

Konyhapolc

Üvegek

Téli táj

Felsmann T. kiáll. Derkovits-terem

1967. febr.

Felsmann Tamás

A kulturális eseményekről szóló rovat a következő kiállitásokról számol be: a Magyar Nemzeti Galériában megnyilt Mednyánszky László emlékkiállitása. /Dátum nem szerepel./ a kispesti Nagy Balogh kiállitóteremben Kondor Béla emlékkiállitása május 6.-ig, a Fiatal Művészek Klubjában Lois Viktor: "Patanyomatok" c. grafikai kiállitása ápr. 26.-ig, a Joliot-Curie Klubban Fábián István rajzkiállitása ápr. 29.-ig tart nyitva.
A Műcsarnokban Bencze László április 20.-tól, a pécsi Ifjuségi Házban Tettamanti Béla ápr. 21.-től a Fiatal Művészek Klubjában Szombathy Bálint április 27.-től, a gyulai Erkel Művelődési Központban Albrecht Julia és Tömpe Emőke, A Fényes Adolf Teremben Felsmann Tamás május 6.-ig mutatja be müveit.
Élet és Irodalom, Bp. 1979. ápr. 21. XXIII. évf. 16. sz. 8. lap.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Felsmann Tamás

NÉPSZABADSÁG

1967 FEB 21.

— *FELSMANN TAMÁS festőművész kiállítása szombat délután nyílik meg a Képcsarnok Derkovits Termében (VI., Lenin körút 63.).*

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1967 FEB 24.

Dél-Magyarország

— Felsmann Tamás festőművész kiállítása nyílik meg holnap, szombaton délután 1 órakor Budapesten, a Derkovits-teremben. Megnyitó beszédet mond dr. Koczogh Ákos művészettörténész.

Felsmann
Tamás

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
telefon: 188-296, 188-307

1966 JAN 21.
KÖZNEVELÉS
Felsmann Tamás

1021

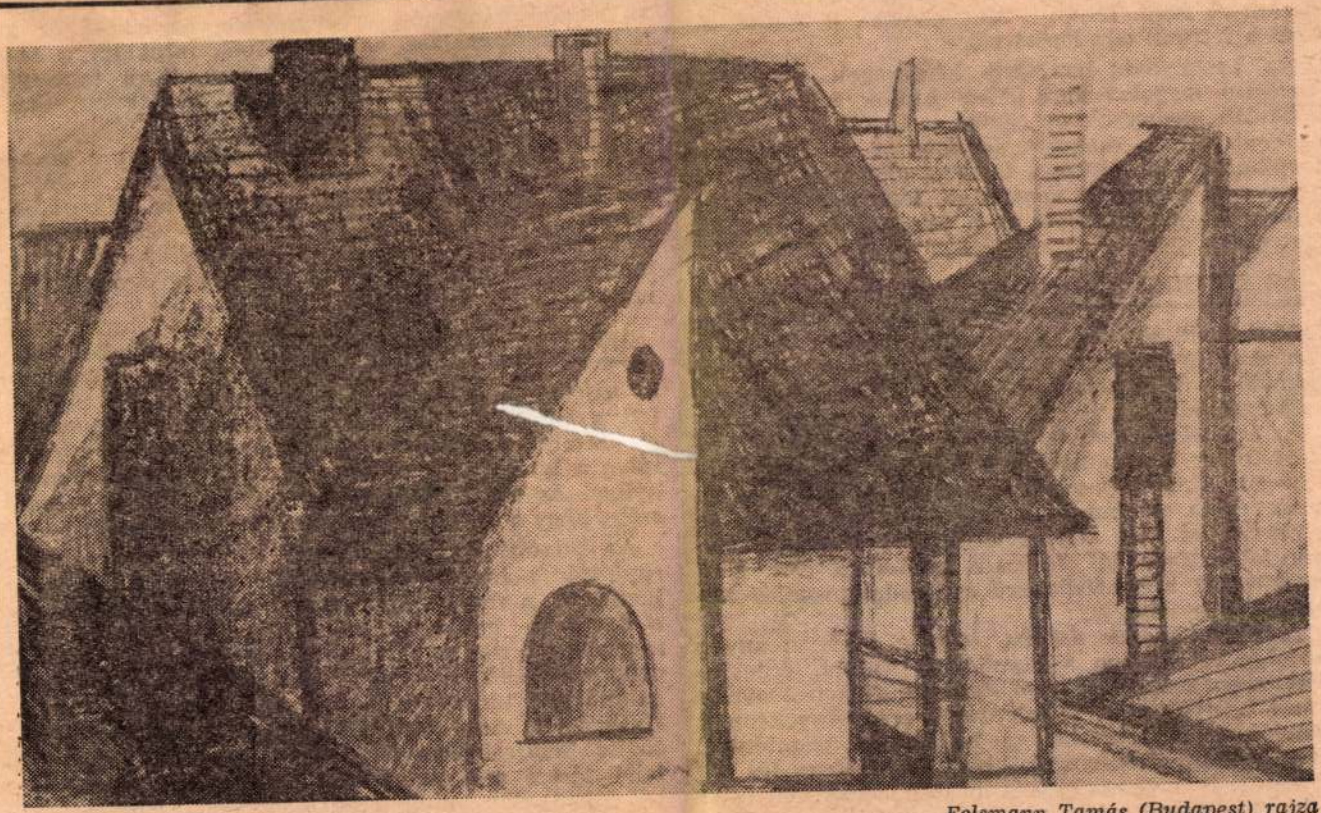

Felsmann Tamás (Budapest) rajza

nek.

Jelenlegi értékelésünk hiányosságait és előnyeit a gyakorlat fogja feltárni. Mindenesetre a korszerűsítésben tettünk egy lépést előre.

Az osztályozás bonyolult kérdésének viszonylag kielégítő megoldásához akkor jutunk közelebb, ha behatóan elemezzük az iskolai testnevelés feladatait és egybevetjük ezeket a feladatokat az osztályozás tartalmával, ha azokat a tartalmi elemeket, amelyek a nevelési feladatok megoldását támogatják, tovább fejlesztjük és felszámoljuk a feladatokat hátráltató elemeket.

AZ ISKOLAI TESTNEVELÉS alapvető feladata a tanulók egészséges fejlődésének segítése, a teherbíró, edzett, ellenálló szervezet és azoknak a pozitív erkölcsi tulajdonságoknak a kifejlesztése, amelyekre a testgyakorlás lehetőséget ad.

Az egészséges testi fejlődés érdekében meg kell ismertetnünk a tanulókkal a torna, atlétika, játék anyagát, ebben alapvető képzettséget kell nyújtanunk, és az alkalmazásukhoz szükséges készséget és képességeket kell kifejlesztenünk. A testi képességek fejlesztésén túl fontos a gyakorlati élet által megkövetelt helyzetfelismerő és feladat megoldó képesség fejlesztése is.

További lényeges feladat, hogy a tantervi anyag feldolgozása keltsen a tanulókban kedvet, érdeklődést, a testgyakorlást iránt, fejlessze ki a testnevelés iránti igényüket. A foglalkozások eredményeképp a tanulókban tudatosuljon a testnevelés jelentősége, váljék meggyőződésükké, hogy a testnevelés az egészség és munkaképesség biztosításának, egyúttal a hasznos szórakozásnak is fontos eszköze.

vethesse. Ez a
az egyéni bán
szülők tájékozt
nulók sokirányú
anyag sokféles
osztályzatba pr

Nem tekinthe
lók tényleges t
koztatás olyan
formáit választ
beli értékelés é
tanuló fejlődési adatainak részletes és sokirányú feljegyzése.

JELENLEGI OSZTÁLYZÁSUNKKAL szemben felmerülhet az aggály, hogy a testnevelési foglalkozások túlzottan a technika súlykolásának irányába tolódhatnak el. Oktató és tanuló munkája ugyanis természetszerűleg a követelmények teljesítésére irányul. Amennyiben ez bekövetkezik, valóban fennáll az a veszély, hogy a tantervi feladatok kárt szenvednek.

Az oktatási szempont túlzott követése óhatatlanul együttjár a hosszas magyarázatokkal, állandó hibajavítással, a munka folytonos megszakításával, tehát a kevesebb gyakorlási lehetőséggel. A szigorúan megkötött technika oktatása és megkövetelése a rendelkezésre álló kevés idő alatt hátráltathatja a tanulók kellő terhelésének biztosítását, mozgásigényük kielégítését, ezzel testi képességeik fejlődését, s az önálló helyzetfelismerő és feladatmegoldó képesség fejlesztésére sem nyújt elég lehetőséget. Mindezekből fakadhat a tanuló érdeklődésének, a foglalkozások iránti szeretetének csökkenése. A helyes tech-

Telmann Tamás

Táj

Irodalmi Szemle 1970/4 33 old.

FELSMANN TAMÁS

Szerda, 1982. november 10. Magyar Nemzet

Illusztráló fiatalok

Kiállítás a Képzőművészeti Főiskolán

Sok képzőművészben munkál a rosszérzés. Mire való az ő mestersége? Hiszen nem termel használati tárgyakat, és nem segít az embereken úgy, olyan közvetlen módon, mint egy orvos. Azért fest tehát képeket, hogy az a pénz befektetésének eszköze legyen, vagy dekoráció üres falakon? Érdemes emiatt kínlódnia?

Szeretné azonban elhessegetni a rosszérzést... Emiatt gyakorta vállal alibi-feladatokat: például illusztrációt készít, oktat, még akkor is, ha sem kedve, sem érzéke nincs hozzá, s tulajdonképpen egyszerűen festeni szeretne, vagy szobrot, textilt csinálni.

Még hatványozottabban munkálnak ezek a balhitek és balsejtelmek abban a fiatalban, aki a Képzőművészeti Főiskolán most készül pályájára. A főiskolát ugyanis az a légkör veszi kerül, hogy *nem* az igazi tehetségek gyűjtőhelye. (Persze lehet, hogy ezt tartotta minden kor a maga „akadémiájáról"!) Hisz' valóban *nem feltétlenül* abból az ügyes kezű fiatalból válik jó művész — így szól a közfelfogás is —, aki a felvételein — tizennyolc évesen — mutatós aktot vagy portrét tud rajzolni. S egyébként is, mit lehet megtanulni a Főiskolán? A *művészetet* nem, az nem tanítható, legfeljebb a *mesterséget*, a műfogásokat. De mit ér a mesterség tudása, ha „klasszikus" táblaképfestőnek (szobrásznak és így tovább) nevelik, aki végül is ugye azért termel műveket, hogy az emberek abba fektessék a pénzüket, vagy üres falakat dekoráljanak alkotásaival; ugyanakkor viszont — ezeket a lehetőségeket ellenszenvesnek tartva — a szakmai presztizs elvesztésével járhat, ha valaki az „autonóm művészet" „szent" csúcsairól az alkalmazott feladatokig kénytelen alászállni.

Valahogy ki kell szabadulni az ilyesfajta ördögi körökből. Még akkor is, ha az első nekifutások kudarccal végződnek. Ez volt a tanulsága annak a szakmai kiállításnak, amely a *Képzőművészeti Főiskolán* volt megtekinthető az elmúlt héten néhány napig. A tárlat az *Európa Könyvkiadó* és a Főiskola *közös illusztrációs pályázatára érkezett munkákat* mutatta be. Tizenhét növendék pályázott — felemás eredménnyel. Feltételezem, hogy nem a beküldött anyag színvonala, sokkal inkább *a kezdeményezés jelentősége* indokolta, hogy a kiállítást a Művelődési Minisztérium osztályvezetője nyitotta volt meg, s a katalógus előszavát pedig a Főiskola rektora jegyezte.

Beszéljünk tehát először a kezdeményezésről.

A magyar grafika húsz esztendővel ezelőtt a könyvillusztráció révén vált nagykorúvá. Akkor sem akadt több felemelő feladat. Csak épp óriási jelentősége volt annak, hogy az irodalmi szöveg felmentést adott az egyébként kötelező stíluskötöttségek alól. Ilyen *közvetlen vagy sugallt kötöttség ma már nincs*. Ennek viszont az az *egyik* következménye, hogy az illusztrációs munka mellékessé vált, és elszürkült az utóbbi évtizedben. Szakmai izgalmat nélkülöző feladattá vált, amelyet nem elsősorban a grafikusok, hanem a közben szép számmal pályára került alkalmazott művészek, könyvtervezők oldanak meg rutinnal. A korábbi fiatalok közül majd' mindenki kikopott; a mai fiatal művészek pedig az alkalmi könyvillusztrációt nem tartják másnak, mint kiegészítő pénzkereseti lehetőségnek.

Egy-egy kiadó, felismerve ezt, változásokat fontolgat, próbálgat. Az illusztráció ugyanis, szerencsés esetben, több mint egy dekoratív folt a betűk tengerében. A szöveg közé illesztett rajz *interpretáció lehet*, az irodalom értelmezése. Ki ne emlékezne tizenöt-húsz évvel ezelőtti olvasmányaiból *Kondor* Béla, *Csernus* Tibor, *Lakner* László, *Gross* Arnold, *Gyulai* Líviusz frappáns grafikai *hozzáfűzéseire*?

Talán valóban a legjobb módszer a könyvillusztráció jelentőségét *a legfiatalabbakban* tudatosítani, ha valami változást szeretnénk. Ez járhatott a fejében azoknak, akik az Európa Könyvkiadó részéről ezt a pályázatot kezdeményezték.

S hogy a főiskola is örömmel fogadta, az talán nem meglepő, ha feltételezzük, hogy vezetői szeretnék eloszlatni azokat a művészképzést és a művészi pályát szegélyező rosszérzéseket, amelyeket elöljáróban felemlegettem.

Mindezek után szóljunk a kínos fiaskóról, a pályázatra beérkezett anyagról. *A változtatás szándéka önmagában nem elég;* a grafikák színvonala sajnos megerősíteni látszik azt a hitet, hogy a Főiskola jelenleg tényleg nem az arra érdemes tehetségek korszerű szemléletű oktatóhelye. Ezen a tárlaton — szinte kivétel nélkül — semmi mást nem láthattunk, mint az *eredetiség* mutogatását célzó *fáradt* erőlködést. Meglehetősen *alacsony* szakmai színvonalon! Az ilyesfajta erőlködés — tudjuk — nyilvánvaló módon torkollik közvetlenül az epigonizmusba. A henye rajzok és rézkarcok az elmúlt évtized nem mindig fennen szárnyaló magyar illusztratív grafikájának *szinte a paródiáját* nyújtották. Kondor után most *Csohány* Kálmán, *Feledy* Gyula, *Rékassy* Csaba, *Lenkey* Zoltán, *Szabados* Árpád, *Banga* Ferenc, *Kárpáti* Tamás *utánzása* van soron. Korai lenne, méltatlan lenne főiskolás fiatalokról név szerint ítéletet mondani, nem is kezdek most munkáik felsorolásába. Csak azt a sajnálatos tényt húzom még egyszer alá, hogy egy nemzedék úgy készül az eljövendő évtizedekre, mintha kollektív rövidlátásban szenvedne. Csak a művészeti előzményekre figyelnek, ahhoz mérik magukat. S *előzményen* azt értik, ami itt, e határokon belül történt az elmúlt tíz-tizenöt év alatt. Végeredményben már most, húszévesen *a legkézenfekvőbb rutinmegoldások* mellett döntenek.

Csupán egyetlen olyan főiskolást tudok kiemelni, aki sikerrel kerülte el a művészieskedő illusztrativitás zsákutcáit. Ezt a fiatalembert úgy hívják: *Felsmann* Tamás. A zsűritagok szemét dicséri, hogy az ő munkáját jutalmazták első díjjal, s vették meg a kiadás számára. Remélhetőleg a korai siker nem tereli őt is arra az útra, amely oly gyakori: ha nem mások, hát önmaga epigonjává válhat.

Felsmann Tamás munkái rendkívül érzékenyen megoldottak, kidolgozottak, koncentráltak, egyszóval kiérleltek. *Lermontov novelláit* választotta a kiadó által javasolt irodalmi művek közül. Feltehetőleg alapos előtanulmányok után tisztába került az orosz író korával, s az akkori művészet stílusával, érzésvilágával. Következhetett volna a rutinmegoldás: archaizáló vagy nosztalgikus lapokat formálni e stílustanulmányok alapján. Felsmann másként járt el. Ő ma olvasta el Lermontovot, és ezt kifejezésre is akarta juttatni. A tények, amelyeket a korról tud, csak fogódzót jelentettek a számára, hogy az értelmezés ívét megrajzolhassa. Lapjai ennyiben — de csakis ennyiben — rokonai például Kondor Béla illusztrációs módszerének Társaival ellentétben Felsmann nem az eredetiséget tartja a legelső szempontnak. Vállalja, hogy már őelőtte is volt művészet, tudomásul veszi azt, amit már megalkottak, hivatkozik rá, s mindent, ami céljaihoz közelebb segíti, igénybe is vesz. Jogosult ez az eljárás? De hát ugyanezt tette őelőtte is minden jó művész...

Örülnünk kell annak, hogy történt végre legalább egy konkrét kezdeményezés, mely a művészképzést valamelyest kibillentené annyit kritizált, s mégis alig változó pályájáról.

S örüljünk annak is, hogy akadt legalább egy művésznövendék, aki miatt érdemes volt meghirdetni ezt a pályázatot.

Bán András

Zé naplója

Jelzem az utókornak, hogy haragosan és részrehajlóan veszem a kezembe a tollat, hogy megörökítsem az eseményeket. Mert igaz, hogy az orvostudomány, a jogtudomány, a közgazdasági tudomány, meg a többi szociológia szerint a harag rossz tanácsadó, ezenkívül árt az egészségnek, mert szívdobogást okoz, ezáltal rongálja a vérkeringést, aminek csakis egy rossz statisztika lehet a vége. De viszont vannak olyan vélemények is a berkekben, hogy az indulatokat legjobb levezetni, mert ha nem vezetjük el őket, az szívdobogást okoz, rongálja a vérkeringést és az ereket, úgyhogy az állandó visszafojtás előbb-utóbb szomorú végzettel éri el az embert. Ezáltal nyugodtan sírva fakadhatunk mérgünkben és haragunkban, még ha férfiak vagyunk is, és nemcsak a nők előjoga a sírás, és a tudomány állt már azon a talajon is, hogy a női nemzetség azért él tovább a férfiakénál, mert a könnyekkel együtt eltávoznak belőlük a stresszek, és utána már nyugodtan vissza lehet térni a kerékvágásba.

Mert ha nem lenne az elharapózás, ha egy évben csak egy vagy két eset fordulna elő, akkor hideg fejjel oda lehetne tekinteni. De viszont az a helyzet, hogy az előfordulások szaporodnak, hiába a tapasztalat, hogy az illető csaknem mindig belekerül a hurokba, sokan mégse törődnek ezzel, hanem tovább folytatják az ámokfutást és amikor megtörténik a baj, vagyis a baleset, melynek során a sebesültek ott fekszenek az úttesten, az illető garázda gázt ad, és cserben hagyja az áldozatokat. Ezzel a panasszal telve van a sajtótermék, de a tévé köznyilvánossága elé is odakerült. És tele van a világ a fejcsóválással meg a felháborodással, meg az erkölcscsel, hogy ilyesmit cselekedni a az egyik legcsúnyább dolog a világon, és ha megkérdezik, hogy miért van ezen elharapózás, akkor előáll a válasz, hogy a lazulás miatt, ami megtámadta az erkölcs érzékszervét, és mindig ott van az intelem is, hogy fogjon össze az emberiség, és fogja le a kezét ezen autósoknak, és ültesse szégyenpadra őket, ahol aztán megnézhetik magukat éveken keresztül. És az is kiderül, hogy ezen cserbenhagyók vagy beleesnek a pánikba, és ezért nyomják meg a gázt a fék helyett, vagy pedigien már korábban erőt vett rajtuk az ittasság, és emiatt nem mernék odatartani a vérüket, hogy vegyék ki belőle a mintát a bizonyítékhoz. És megint csak jön a fejcsóválás, hogy ez egy borzasztó dolog, hogy az autósok egy része állandóan csak iszik, amíg végül is ittas vezetés lesz belőle, és oda kellhatni, hogy ilyesmik ne forduljanak elő, és akkor megint csak elő kell állnia ez emberiség közvéleményének, hogy lelki hatást gyakoroljon ezen italozó személyekre.

A tisztelt utókor, melynek sorait már most megritkítják ezen ittasok és cserbenhagyók, ez az utókor meg majd csodálkozik, hogy hogy-hogy? Mért az erkölcs és a lelkiismeret kerül bele a szóbeszédbe? Miért a sopánkodás? Mért nem lehet előállítani egy olyan törvényt, amelyik fehéren-feketén kimondja, hogy aki ittasan, vagy esetleg részegen vezeti az autót, azt örök időre el kell tiltani a vezetéstől, mindjárt az első alkalommal, még akkor is, ha nem volt baleset? És az utókornak majd igaza lesz, amikor a mellünknek szegezi ezt a kérdést, mert a humanizmusnak, a megértésnek, a mérlegelésnek és a személyiségi jogoknak is van határa, és az pontosan ott van, ahol más, ártatlan embereket kezd veszélyeztetni, vagy esetleg belegázolni a halálba.

Úgyhogy azt hiszem, hogy nem elégszem meg ezen naplóbejegyzéssel, hanem holnap a sajtó köznyilvánosságához fordulok, levél útján. És akkor majd az illetékesek válaszolnak, hogy miért nem lehet megcselekedni ezen örökös eltiltást a dolgozó emberiség, a gyerekek és nyugdíjasok érdekében? Ha pedig a válasz nem kielégítő, majd tovább megyek a fórumokon. Úgyhogy ma ezzel az elhatározással hajtom álomra a szememet.

Zé **Győre Imre**

A Lapincs patak szabályozása

Avatóünnepséget tartottak kedden Szentgotthárd mellett a magyar—osztrák államhatáron: befejeződött a Lapincs patak szabályozása, s elkészült a Szentgotthárdot és az ausztriai Neuheilgenkreuzot egyaránt védő töltést.

A 23 millió forintba, illetve 16 millió schillingbe kerülő szabályozás földmunkáit mindkét oldalon a magyarok, a kőbiztosítás tennivalóit pedig az osztrákok végezték, míg a közös védőtöltést ki-ki saját területén építette meg.

„Kiegyenesedett" a két ország határa is, mely mintegy egy kilométernyi hosszban a Lapincs medrének közepén húzódik — kialakításához 3,5 hektárnyi területet cserélt el Ausztria és Magyarország.

ENYHE IDŐ

dalán hull nagyobb mennyiségű eső. Az előbb említett alacsony nyomású mező középeurópai erőteljes délnyugati áramlással haladó meleg levegő első hullámа elérte

r 10., 06 órára
i időjárási helyzet

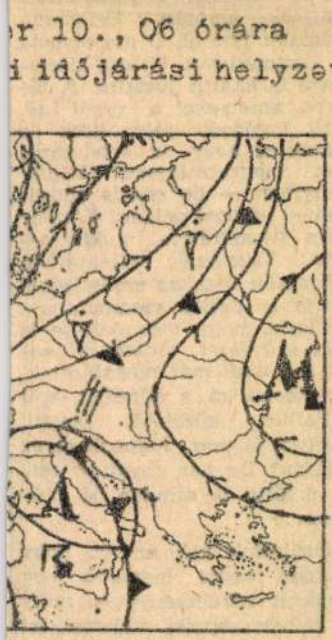

Eső
Havazás
Zápor
Zivatar
Köd
onás középpontja
középpontja

Skandinávia déli partjait is. Ettől a légköri képződménytől keletre a Szovjetunió európai területén általában derült, hideg az idő. Sok helyen nappal sem mérnek fagypont feletti hőmérsékletet.

Hazánkban kedden fokozatosan megnövekedett a felhőzet és a Dunántúlon elszórtan kisebb eső is esett. Nyugaton erős volt a déli szél, sőt, Sopron térségében megközelítette a száz kilométeres sebességet. A hőmérséklet a kora délutáni órákban 8 és 18 fok között változott, keleten volt hűvösebb.

A várható időjárás szerda estig:
(Készült: kedden este)

Az időnként erősen megnövekvő felhőzetből inkább csak a nyugati és a déli országrészekben fordul elő kisebb eső, zápor. A többfelé élénk déli szelet helyenként még erős széllökések kísérik. A legmagasabb nappali hőmérséklet szerdán 9 és 14 fok között alakul.

A Duna vízállása Budapestnél 130 cm.

Európai időjárási körkép
1982. november 10.

Budapest	változó	12
Ankara	száraz	5
Athén	felhős	16
Belgrád	borult	12
Berlin	felhős	10
Bécs	esős	10
Bukarest	napos	10
Helsinki	szeles	7
Kijev	derült	6
Koppenhága	szeles	8
Leningrád	zápor	7
Lisszabon	napos	19
London	esős	14
Madrid	derült	18
Milánó	borult	13
Minszk	párás	8
Moszkva	szeles	3
München	felhős	15
Oslo	szeles	9
Párizs	felhős	17
Prága	felhős	8
Róma	zivatar	28
Stockholm	szeles	6
Szófia	napos	12
Varsó	felhős	8

Felsmann Tamás

→ Baliga Kornél

MŰVÉSZET 1985/8/58

ALEKSZANDR GRIN

Erna

A volt cár kedvenc kutyái közt volt egy Erna nevű orosz agár, nemesebb és tisztább vérű, mint sok emberarisztokrata. Húszezer rubelt ért.

Ernát a forradalom után ellopták, de hogy kicsoda és hogyan, ezt senki se tudta.

— Nyikolaj! Gyere a konyhába! Egy gyanús fickó van itt.

Ranov kiment. A felesége pontosan jellemezte a látogatót: gyanús fickó volt, micisapkában, posztóköpenyben, a szeme, mint a tolvajé.

— Ugye, kutyát akar venni? — kérdezte Ranovtól. — Hoztam egyet.

Egy héttel azelőtt Ranov a piacon valóban beszélgetett egy katonával, aki azelőtt Carszkoje Szelóban szolgált, s elmondta neki, hogy két kívánsága lenne: egy láda bort akar venni meg egy jófajta kutyát. Megadta a címét is. Ranovéknak nem volt gyermekük.

— Igen, szerettem volna... Szeretem a kutyákat. — Ranov körülnézett. — Hol van?

— Ahogy illik, kint hagytam — mondta a gyanús fickó. — Látni akarja? A cáré volt. Isteni példány. — Kinyitotta az ajtót, csettintett a nyelvével, megveregette a térdét: — Erna, Erna! Ide, kutyácskám! Ide gyere! — hívta a kutyát.

A lépcsőfordulón megjelent Erna. Megállt a küszöbön, csodálatos, ember formájú szeme mintha kérdett volna valamit, s bár egy szó se hangzott el, mintha megértette volna a választ, közelebb jött.

Első pillantásra könnyű testű volt és hajlékony, selymes szőrű. Vékony, szikár lába megadással tapadt a mocskos padlóra. Ideges, szikár feje, száraz fara, beesett horpasza, széles mellkasa egy magasabb rendű kultúra szigorú szépségeszményét sugározta. Valami fenyegető lankadtság lengte körül. Hosszú szőrű, krémszínű bundája volt, leheletnyi sárga tűzéssel.

— Gyönyörű! — tört ki akaratlanul Ranovból. — Hol szerezte?

A fickó csak vihogott és hallgatott.

— Mennyit kér érte?

— Száz rubelt.

Ötvenben megalkudtak. Amikor a fickó elment, Ranov megsimogatta Ernát. A kutya ránézett, aztán megfordult, és nesztelenül lefeküdt a fal mellé; közönyös volt a tekintete, mint reményét vesztett fogolyé.

A szűk előszoba még szűkebb lett, amikor Ranov odatelepítette Ernát. A kutya rendszerint hunyt szemmel, pofáját lábára fektetve hevert a pokrócán.

Ranov mindennap egy néptelen sikátorban sétáltatta Ernát. Tömegben nem lehetett bánni vele: nem tért ki senki elől. Néha egy-egy barátkozó kedvű korcs elindult felé, de aztán lesunyt fejjel eloldalgott, mert a másik kutya hideg, szomorú tekintete megálljt parancsolt a közönséges konfidenciának.

Erna keveset és nem szívesen evett. Ranov egyszer meglepte, amint a tálja felett a semmibe bámul. Amikor a kutya észrevette Ranovot, újra az evéshez látott, Ranov úgy érezte, udvarias vendég voltaképp, aki kénytelen-kelletlen lenyeli a házigazda által égig magasztalt utálatos étket.

Ranov hallotta, hogy a kutya éjszakánként járkál: föl-alá a sötét előszobában, lassan, kimérten lélegezve, mint egy ember.

Ranovot gyakran zavarba hozta a kutya merőn rászögezett, fénylő szeme: Erna kitartóan kérdezett tőle valamit, amit ő nem értett. A kutya sose ment hozzá önként, hívás nélkül, s ha Ranov megcsapkodta a térdét, mert kedve támadt megsimogatni Ernát, odament ugyan, de lehorgasztott feje, fegyelmezett tartása sok mindent elárult; öt percnél tovább nem bírta, visszasompolygott a helyére.

Ranovot nem hagyta nyugton a sejtelem, hogy a kutya nem fogadta el gazdájának, semmi jót nem gondol róla és hogy van a lényében valami titokzatos.

Innen-onnan megtudta, hogy Erna valóban a cár kutyája volt.

Az első lépést akkor tette meg azon a furcsa úton, melyen később a tudata magával ragadta, amikor arra gondolt: „Épp úgy látom ezt a kutyát és épp olyannak látom, mint a cár látta."

Egyszer, amikor ostobán és gyalázatosan összeveszett a feleségével, sokáig nem tudott elaludni. Rágyújtott, de ez sem segített, ellenkezőleg, a nikotin tovább spannolta az idegeit.

Papucsba bújt, fölvette a köntösét és kiment megnézni Ernát.

A kutya nem aludt, járkált: de megtorpant és mozdulatlanul meredt Ranovra. A gyertyafényben szigorú volt a szeme és mély, mint egy kút. Az éj mintha titokzatos, létfontosságú cselekvésre ösztökélte volna őket.

— Erna! Ide hozzám! — mondta Ranov és leült.

A kutya felé lépett, aztán elfordította a fejét. Végül kelletlenül Ranovra nézett.

Ranov megpróbálta elképzelni, hogy ő a cár. És álmatlanság gyötri, őt, a cárt. A hatalmas palotát éjszakára fényesen kivilágították. Csend van. Egyik kezét a zubbonygombok közé akasztva, két ujjal köszöntve az őrséget, végigjárja a palotát, aztán visszatér a dolgozószobájába, ahol ki van készítve a konyak, a szivar, a kandallóban ég a tűz. A dolgozószobát megüli az évszázados hatalmi szigor, mely éberen őrködik, hogy nyugalom legyen, s oly megszokott, mint a levegő, különös, *államfői* atmoszféra; egy apró, hajót formázó hamutartó.

A karosszéknél ott van Erna: felál, nyújtózik, a farkát csóválja, ránéz... Mint most...

Mond valamit a kutyának, dúdol, de eszébe jut az óvatoskodó Witte, és dühbe gurul. A gróf azt mondta:

— Szükségesnek tartom fölhívni Felséged figyelmét, hogy mindenképpen egyszerre kell kiadni az Államtanács és az Állami Duma hatáskörével kapcsolatos rendeleteket. Nem szabad csak az elvi utasításokra szorítkozni.

A gróf amellett kardoskodik, hogy választással alakítsák meg az Államtanácsot, óvatosan, de eltökélten és egyértelműen harcol Durnovóval, Szolszkijjal és Ignatyevvel, és burkoltan Tagancevet protezsálja.

— Hogyan? Átengedni a hatalmat az egyetemeknek és a söpredéknek? Mindent... mindent átengedni?

— Erna, Erna, nem tudsz te semmit! Szeretsz?

Ranov magához tért. Úgy érezte, a kutya olvas a gondolataiban. Meg akart szabadulni ettől a kényelmetlen érzéstől, felállt, és elindult befelé, hátha el tud aludni, közben azon mosolygott, hogy Nyikolaj Alekszandrovics a kereszt- és az apai neve és hogy a Ranov név emlékeztet a Romanov névre.

Vagy egy hétig úgy érezte, némileg idegesebb a szokásosnál. A hivatalban szórakozott volt, ott is, otthon is azon gondolkozott, ami azelőtt alig érdekelte: az udvari életen, a palota berendezésén, a királyok, császárok pszichéjén. Fölfoghatatlannak, elérhetetlennek talált mindent, ami ezzel kapcsolatos.

... Nagyon hirtelen lepte meg az a bizonyos ostoba gondolat, de nem tudott ellenállni neki. Néhány napja ötlött fel benne, amikor a tükör előtt a kopaszságát akarta eltakarni. Finom vonásai voltak, szép szeme, szóval kicsit hasonlított a volt uralkodóra. „Kár, hogy borotválkozom — gondolta. — Vajon fölismerne-e Erna, ha elmaszkíroznám magam?"

Néhány nap múlva kandi izgalommal elszánta magát: vörös parókát vett a borbélynál, aztán festéket. A feleségének nem szólt.

Este, amikor a házban már mindenki aludt, Ranov fölvette a bátyja katonaruháját és a tükör elé ült. Sokáig dolgozott. Fokozatosan alakult ki a hasonlóság, s minél nagyobb lett, furcsa mód annál inkább felgyorsultak és hozzásimultak a gondolatai, amelyek mind-mind *annak* a gondolatai voltak, s ez zavaros izgalommal töltötte el. Mintha a kulisszák mögül, a játékra felkészülve, színpadra kéne lépnie: idegen, pánikot tükröző arc nézett rá a tükörből.

Amikor végzett, az átváltozás rettegését érezve állt fel. A tükörből Őfelsége nézett vissza reá. De úgy érezte, hogy a saját arca, mintha ökölcsapás érte volna, már fölismerhetetlen. A nyomasztó nagyság maga alá gyűrte az eszméletét. „Arra a percre, amikor Erna fölismer, én leszek a cár, igen."

Hevesen kivágta az ajtót és megállt a kutya előtt. Erna az ajtónál, a sarokban állt, most is úgy nézett rá, mint mindig, röpkén — de most nem fordult el. Szinte kővé dermedt, aztán megiramodott, puhán és oly gyorsan, mintha kipattanó rugó lökné előre. Okos szeme fénylett. Mély, tiszta hangú ugatása megtöltötte az előszobát, mellső lábával Ranov mellére támaszkodott, s nyárfalevélként reszketve fejezte ki az egész valóját eltöltő örömet.

Aztán az idegen szagtól hátrahőkölt. Félreugrott, s olyan dühödten kezdett acsarogni, hogy Ranov félt, még rátámad.

— Erna! — mondta fenyegetőn. — Nem szabad! Hát nem ismersz meg? Én vagyok! Én!

Az őrület, idomtalan szárnyát megrebbentve erre az utolsó rikoltásra települve szállta meg a lelkét. A valóság lesüllyedt, mint kiforró borban a seprű, s a cár alakja eggyé vált a sajátjával.

Az ugatásra fölébredt a felesége, és kijött az előszobába.

— Nyikolaj, mi van itt? — De elnémult, amikor megpillantotta a sápadt, szobormerev férfit, aki a cár képét viselte.

Ranov lankadtan legyintett, és hangosan elnyújtott hangon megszólalt:

— Hé, ki van itt? Emberek! Én a minden oroszok cárja, és e nyomorú, piszkos odú... Erna, ide hozzám!

A sarokból tompa morgás hallatszott, semmi jót nem ígért.

— Kolja... — lehelte az asszony.

Ranov katonásan sarkon fordult, kezét a zubbonygombok közé akasztotta és bal lábhegyével türelmetlenül dobolt a padlón. A feje teli volt törvényekkel és rendeletekkel.

Az orvos reggel mutatta meg: Ranov a kertben állt, a pázsiton, egyenesen, kidüllesztett mellel, sarkát összezárva, és kegyesen tisztelgett a Marsmezőn átvonuló csapatoknak.

Oroszból fordította
KIRÁLY ZSUZSA

ESZIK ALAJOS RAJZA

FELSMANN TAMÁS
Új Tükör 1983. XX. 11. sz. 10. o.

NEGYVENNYOLCAS MAI SZEMMEL

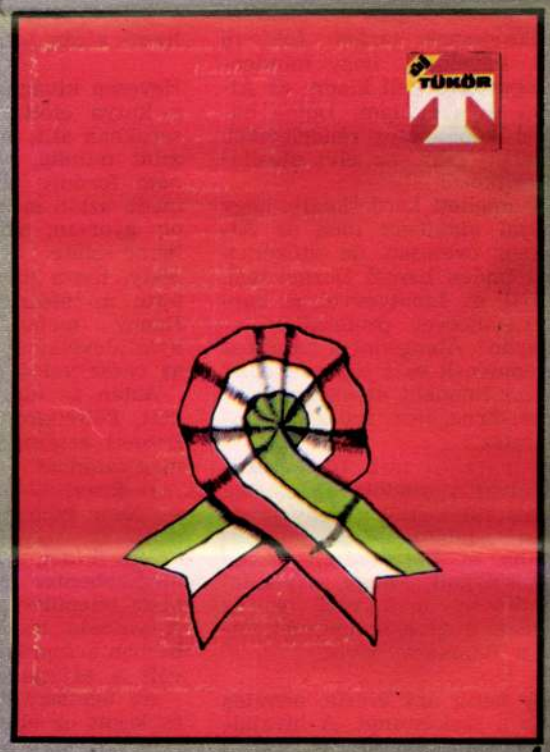

1

2

3

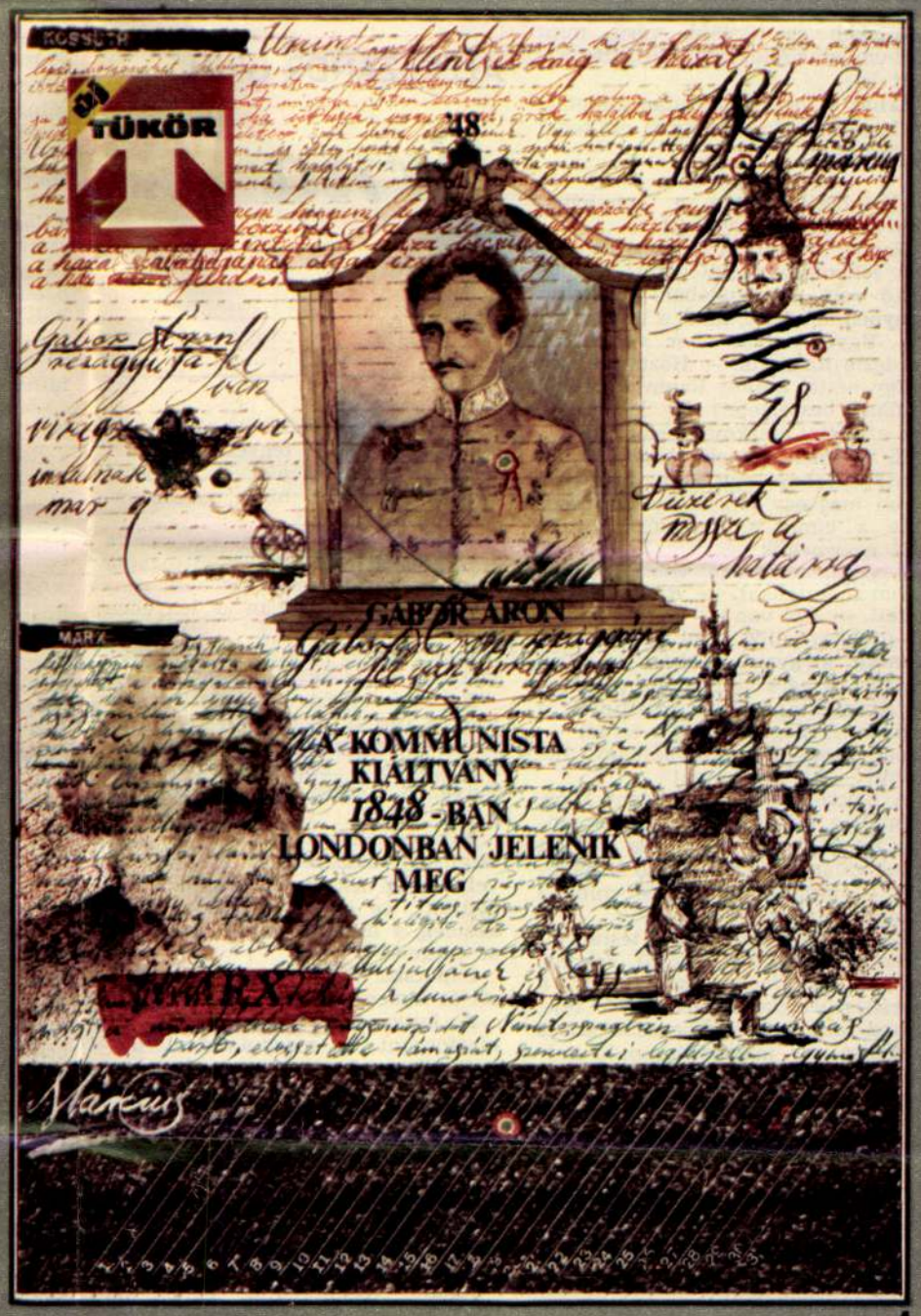

4

Mai huszonéveseket, képzőművészeti főiskolásokat kért fel szerkesztőségünk: tervezzenek címlapot a március 15-ét ünneplő számhoz. Mindegyikük valahogy egészen másként „állt hozzá", s ez jó, arra vall, hogy már a főiskolán mód van az egyéniség érvényesítésére, az akadémiai képzés nem bénítja meg a fantáziát. És jó dolog az is, hogy a magyar forradalmat és szabadságharcot Európa forradalmainak egyikeként szemlélik; hogy észreveszik a Kommunista Kiáltvány megjelenése meg a pesti események közötti összefüggéseket. Felsmann Tamás (4) montázsszerű, de ugyanakkor biedermeieresen finom tervén egy lapra került Marx és Gábor Áron. Szándékkal vagy sem, de hasonló gondolat fogalmazódik meg Merczel Péter (1) tervén is, ahol a Nemzeti dal kéziratának betűi a világszabadság zászlajának színén izzanak át a háttérben. Rác Molnár Sándor (2) pedig mintha csak a forradalmi mozgalmak filmi jelképnyelvét kidolgozó Jancsó Miklós igézetében állította volna fel a gyász gyertyáit az általa javasolt lapon.

Az igazat megvallva, nekem a legjobban Pál Dániel (3) terve tetszik. Az, amelyiken csupán piros és zöld sávok csapnak egymásba, akár a repülő madarak szárnyai. Mégsem került címlapra, túlságosan sok ember ízlését sértenénk vele, csak szín és festék, ezt egy gyerek is odafirkálhatja, gondolnák. Ám valójában olyan ez, mint Kosztolányi versében a „bot és vászon". Ami bot és vászon, az összeadva, szélben lengetve zászló lesz, sokkal több korábbi önmagánál. Itt is: ezek csak színek . . . De ez a három szín a piros, fehér, zöld.

Sz. A.

1984.VIII.14. Televízió 1. - 21,35/Furdánó

1021

Stúdió '84

És most hírek, ajánlatok röviden.

- A múlt héten egy 51 tagú gyermek fúvós együttes játszott a dán királyi gárda egyenruhájában a Halászbástyán, Szentendrén és Veresegyházán. Cserében a Veresegyházi Vegyeskar jövőre Dániában vendégszerepel.

- A hévízi Hotel Thermálban látható öt képzőművész, Felsman Tamás, Iványi Katalin, Németh László Tóvh-Visó Árpád és Wagner János műveinek kiállítása.

Felsmann Tamás

Felsmann Tamás

Qualitas Galina a Beliossan

Magyar Nemzet 1985. X. 10

Felsman Tomás, [ ]

L. Gál Tomás

P. hiv 7 Hol a gazda ?

J.

Népszabadság, Bp. 1981 aug. 28.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

1911 JUL 2

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Felsmann Tamás

1021

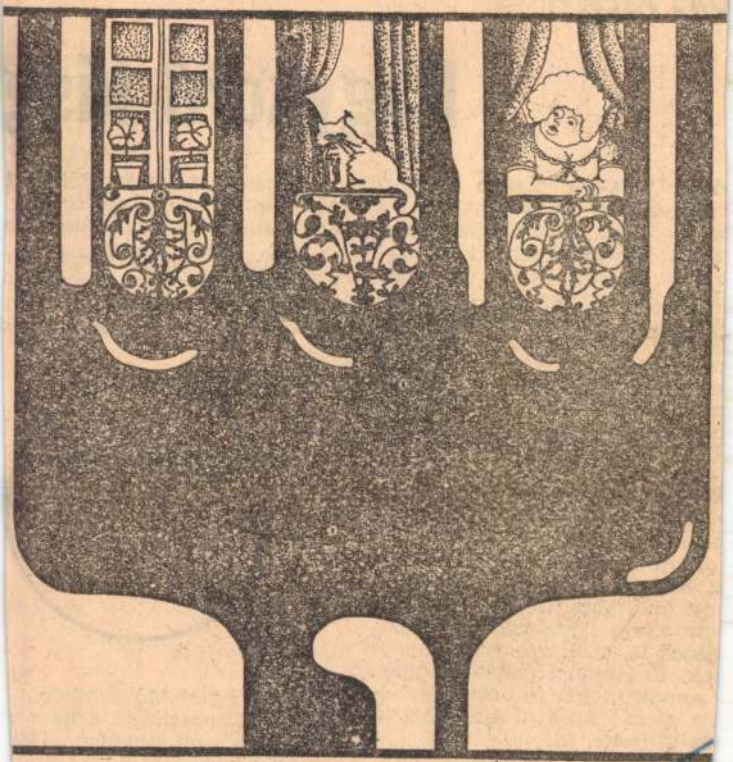

Felsmann Tamás: Villa

DAS JÓZSEF:

Nagykorú kisg

őször 1964-ben jártam a *Jókai* ban. *Bálint Endrének* volt ott r kiállítása. Nemrég tért haza zsból; kevesen ismerték, in- csak legenda övezte művésze- Különben éppen akkortájt ért estészete: a hatvanas évek ele- lett az ígéretesnek indult Bálint éből végérvényesen jelentős ész. A kiállításról az Élet és alom is beszámolt, Frank János óla rövid, de velős méltatást. ött ez a cikk Bálintnak, jól jött cikk az eszmélő magyar képző- észetnek is. Örvendetes volt, Bálint Endre legalább a Jókai ban bemutatkozhatott.

oljára a múlt héten jártam a i Klubban. Bálint Endrének ott kiállítása. De más kiállítás int a régi. Akadnak formai kü- ségek is, ezek azonban lényeg- ek. Érdektelen adat csupán, annak idején festményeit lát- k, most viszont tizennégy gra- át állította ki.

kább filológiai, mintsem pub- tikai tény, aligha közérdeklő- számottartó feljemény, hogy

Egyrészt: ma már Bálint nem szorul sem védelemre, dicséretre, még népszerűsítésre

Másrészt: az elmúlt évekbe lint négy jelentős kiállítást p kált. Először a Műcsarnokban tott ki, aztán Szegeden, maj

MŰVÉSZET

Iparművészeti Múzeumban, nyáron Kaposvárott. Ezeken lításokon mindnyájan látl honnan hová tart Bálint End fródott, hogy ez a fajta szür mus nem tételes avantgard

Felsmann Tamás, festő

— **Felsmann Tamás** festőművész kiállítása december 12-én délután nyílik meg a XII. kerületi tanács épületében.

— : felsmann - - - -

7.

Népszava, Bp. 1975. dec. 10.

FELSHMAN Tamai

913.26

Új Művészet

FELSMANN TAMÁS

Felsmann Lisztje

Mozgó Világ
1986.8.

– A japánokhoz szeretnék hasonlítani – mondta a rajzok lapozgatása közben.

– Honnan van ez? – kérdeztem. – Voltál ott, és nem bírsz szabadulni a tisztaság, a fegyelem és a szöszözés tébollyal határos varázsától?

– Dehogy voltam. Engem senki se hívott. Legfeljebb dolgaim kaptak beutazási engedélyt. Bár ez nem is érdekes. Én itthon is „japán" vagyok, amennyiben a „japánság" alkotómódszert, esztétikai világképet és műgondot jelent.

Nézem lapjait és valami nyugtalanítót látok bennük. Valami nagyon nem „keletit". Mert igaz, hogy a rajzok irgalmatlanul és példásan alkalmazkodnak egy kiírt programhoz: a Liszt-évhez, és mindahhoz, amit egy felpántlikázott „Év" kellékben megkíván. Igaz, hogy a betű, ez a legtörténelmibb kalligráfia e rajzokon éppoly nélkülözhetetlen, mint a megvallott példaképeken, a Muromacsi-korszak irodalomhoz tapadó és irodalmat kiszolgáló végtelen „képregény"-tekercsein. A színek és a vonalak is olyan finomak, mintha iratlan szabály fékezné őket az idegekre káros túlkapásoktól.

És mégis. A fegyelem, a rendszeretet, az elegancia mint titkot leplező sűrű ráncú függöny mögött felsejlik a semmi reménytelensége. Az arcvonásokat mindörökre elmosó amnézia. A hangjegyeket hatálytalanító indulatos paca. A zongorajátékot anatómiailag tárgyalni akaró buta vicc. Az emlékek rögzítésére rendszeresített preparátumtablók követhetetlensége. Sok fontos, sőt fontoskodó részlet. Lábjegyzetek a magyarázhatatlannak tudott és magyarázatlanul hagyott lényeghez.

Felsmann óriási szakma-apparátussal, műveltséggel, önsanyargató szorgalommal rajzolja le: a téma lerajzolhatatlan. Az őrület megközelíthetetlen, a téma kimetszésénél még a gyémántvágó is szétporlad.

De hogy jönnek ide a japánok?

Pontosan úgy, ahogyan az abszintivó, mindent tudó, elátkozott nagy franciák festményháttereiben az Utamaro- és a Hokusai-idézetek. Kontrasztként, a megkívánás és az irigység tárgyiasulásaképpen. Azért, hogy általuk is lelepleződjék a minden formát és minden mércét elsöprő örvény, az egyéniség zaboláthatatlan szabadsága. Ez a gyanúsan európai találmány.

pszj

Jegyzetek

1. Tanulmányunkban a felhasznált fontosabb munkákat az irodalomjegyzék tartalmazza, ezeket a főszövegben és a jegyzetekben egyaránt csak a szerző neve és a kiadás éve említésével idézzük. A polgári modernizációs elméletének történetére és kritikájára itt nem térünk ki; vö. Ágh, 1981; Farkas, 1985 és Kulcsár, 1981.
2. A 70-es években valóságos „Erdei-reneszánsz" zajlott le hazánkban, amely számos pozitív vonás mellett a szocialista modernizációs elmélet áttörését is elősegítette, vö. Kulcsár (1980. 11–12. o.), Huszár Tibor: Nemzetlét–nemzettudat–értelmiség (Magvető, 1984.) és legutóbb Pusztai Éva: Kapitalizmus–liberalizmus nélkül (Politika–Tudomány, 1985/2 124–126. o.).
3. Berend és Szücs egyaránt utal rá, hogy milyen nagy szerepe volt Bibó István munkásságának az „eltorzult" magyar fejlődés bemutatásában (vö. Berend, 1982. 19. o.); Szücs Jenő külön kiemeli, hogy Bibó a szocialista forradalmat tekintette annak a nagy történelmi vállalkozásnak, amely kiemel a keleti társadalomfejlődés zsákutcájából (Szücs, 1983. 124. o.)
4. A modernizáció új keletű ellentmondásait a hazai irodalom széleskörűen tárgyalja – a szovjet minta utánzását illetően például Berend, 1985. 19. o. stb. –, de erre a kérdésre még később is visszatérünk a modernizáció rendszere kapcsán.
5. Szocialista fejlődésünk ilyen típusú ellentmondásait elemezte Huszár István és Berend T. Iván előadása a Magyar–Szovjet Társadalomtudományi Együttműködési Bizottság ülésén (1985 szeptember–október). (Társadalomtudományi Közlemények, 1985/4, 532–535. o.)
6. Ez a felismerés nemcsak a hazai politikaelméleti szakirodalomban fogalmazódott meg, hanem a politikai élet legkülönbözőbb fórumain is, a pártdemokráciáról tartott tanácskozáson (1985. november), illetve a Hazafias Népfront és a szakszervezetek legutóbbi kongresszusain is, vö. Pozsgay, 1984., 1985.
7. Varga Károly – a hazai modernizációs elmélet talán legkorábbi kezdeményezője – igen alaposan bemutatja a személyiség modernizációjának kérdéseit a nemzetközi szakirodalom és a magyar fejlődés problémái alapján a Modernizálódás és tömegkommunikáció c. könyvében. (Az MRT Tömegkommunikációs Kutatóközpontjának kiadása, 1973.)
8. A vállalatnagyság abszolutizálása elvének kritikája egyre nagyobb a hazai szakirodalomban, vö. például Kovács Géza (1985. 117–120. o.) művét.
9. Ezt a problémát átfogóan megvizsgálja az innováció és a tudományok alkalmazása oldaláról Kulcsár, 1985/a tanulmánya. Világos, hogy a tudományok alkalmazása maga is érdekkötött, s nem a társadalomtudományok fejlettségétől függ, hanem ellenkezőleg, ez utóbbi függ a társadalmi-politikai rendszer igényszintjétől.
10. A szakszervezetek is tudatosan ezt az új modellt követik az utóbbi években, ahogy ezt a Buza Mártonnal, a SZEKI igazgatójával folytatott interjú is jelzi: „a szakszervezetek fő feladatuknak tartják, hogy feltárják a társadalomban meglevő, különböző érdekeket, hogy segítsék felszínre kerülni a feszültségeket, hogy nyitottabbá tegyék a vitákat. A szakszervezeti mozgalom örömmel veszi, ha az érdekvédelmi, érdekegyeztetési skála tovább színesedik, ha a legkülönbözőbb társadalmi csoportok, rétegek érdekeinek érvényesítésére új, alulról szerveződő, demokratikus fórumok alakulnak." (Az érdekegyeztetés új útjai, Népszabadság, 1986. március 10. 5. o.) Idézetünk második fele már jól átvezet a politikai modernizáció „alsó" szintjéhez. Kovács Géza maga is felveti, hogyan valósítható meg a „pluralizmus" egypártrendszer esetén. (I. m. 139–143. o.)
11. A felsorolt ellentmondások a hazai szakirodalomból, akárcsak az általunk felsorolt munkákból is részletesen dokumentálhatóak. Itt kiegészítésképpen csak Kéri László: Generációs problémák, problémás generációk (Társadalomtudományi Közlemények, 1985/4) és Thoma László: Esszé művelődéspolitikai gondolkodásunk alakulásáról (Kultúra és közösség, 1985/6) c. érdekes, problémafeltáró tanulmányaira utalnánk.
12. Az SZKP Központi Bizottságának politikai beszámolóját a Népszabadság 1986. február 26-i száma (1. o.) alapján idéztük.
13. A fenti képet jól kiegészíti Kulcsár másik 1985-ös tanulmánya, amely programszerűen fogalmazza meg a társadalomtudományok részvételét a társadalmi méretű innovációban és az új típusú modernizációban, azaz az újabb reform és a korábbi szocializmuskép meghaladásának igényét egyformán kifejezi. (Kulcsár, 1985/a, 7., 29. o. stb.)
14. Kozma Ferenc: A magyar gazdaságpolitika és gazdaságirányítás továbbfejlesztésének fő iránya. (Politika–Tudomány, 1985/2 97. o.)
15. Mindenekelőtt a Schmidt Péter szerkesztésében megjelent A politikai intézmények fejlesztési irányai c. kötetre (MSZMP KB Társadalomtudományi Intézete, 1984.), illetve a következő tanulmányokra szeretnénk utalni – Wiener György: A szocialista gazdaság és politika elméleti modelljei (Társadalmi Szemle, 1982/5); ifj. Marosán György: A reform szocializmus-képe és a szocializmus-kép reformja (Magyar Politikatudományi Társaság Évkönyve. 1983.); Falusné Szikra Katalin: A reálisabb szocializmus-kép felé (Művelődési Minisztérium Tájékoztatója, 1985/3); Hoch Róbert: A folyamatosság és változás dilemmái, A szocializmusról való közgazdasági gondolkodás fejlődése Magyarországon (Világosság, 1985/11, melléklet). A jelenlegi, ellentmondásos modernizációnk állapotának átfogó diagnózisa Barta Barnabás A társadalmi folyamatok alakulása a felszabadulástól napjainkig a nemzetközi adatok tükrében c. tanulmánya. (Társadalomkutatás 1985/4.)
16. E fogalmi kereteket próbáltuk meg kimunkálni A politika világa c. könyvünk Állam és forradalom c., III. fejezetében.

Irodalomjegyzék

Ágh Attila: A modernizációs elméletek története (Elmélet és Politika, 1981/2)
Ágh Attila: A közgondolkodás történetisége és a marxista történelmi tudat (in: Történelem és közgondolkodás, Kossuth, 1982.) (1982/a)
Ágh Attila: Egyenlőtlen fejlődés és nemzeti kultúra a harmadik világban I–II. (Kultúra és közösség, 1982/3, 4) (1982/b)
Ágh Attila: A politika világa (Kossuth. 1984.)
Berecz János: Kihívások, válaszok, Magyarország a nyugtalan világban (Akadémia Kiadó, 1983.)
Berend T. Iván: Magyarország helye Európában (Valóság, 1982/12)
Berend T. Iván: Az elmúlt négy évtized a magyar történelemben (Valóság, 1985/1)
Berend T. Iván–Ránki György: A magyar gazdaság száz éve (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1972.)
Berend T. Iván–Ránki György: Gazdasági elmaradottság, kiutak és kudarcok a XIX. századi Európában (KJK, 1979.)
Farkas János: Elméletek a társadalmi modernizációról (Valóság, 1985/9)
Kovács Géza: Nagy távlatú fejlődéstendenciák, Magyarország 2020-ig (MSZMP KB Társadalomtudományi Intézete, 1985)
Kulcsár Kálmán: A mai magyar társadalom (Kossuth, 1980)
Kulcsár Kálmán: A modernizáció – a fogalom és a valóság (Magyar Tudomány, 1981/6)
Kulcsár Kálmán: A társadalmi változások és a modernizáció Magyarországon (Társadalomkutatás, 1983/1) (1983/a)
Kulcsár Kálmán: A marxi elmélet és a mai magyar társadalmi fejlődés (Világosság, 1983/6) (1983/b)
Kulcsár Kálmán: A politikai rendszer és a társadalmi változások (Magyar Politikatudományi Társaság Évkönyve, 1984)
Kulcsár Kálmán: Társadalmi megújulás-politika-tudomány (Politika–Tudomány 1985/1) (1985/a)
Kulcsár Kálmán: A modernizáció problémája a magyar társadalomfejlődésben (Társadalomkutatás, 1985/1) (1985/b)
Pozsgay Imre: Népfrontmozgalom és politikai rendszer (Magyar Politikatudományi Társaság Évkönyve, 1984.)
Pozsgay Imre: Nemzeti egység, közmegegyezés, demokrácia (Társadalmi Szemle, 1985/10)
Szücs Jenő: Vázlat Európa három történeti régiójáról (Magvető, 1983.)

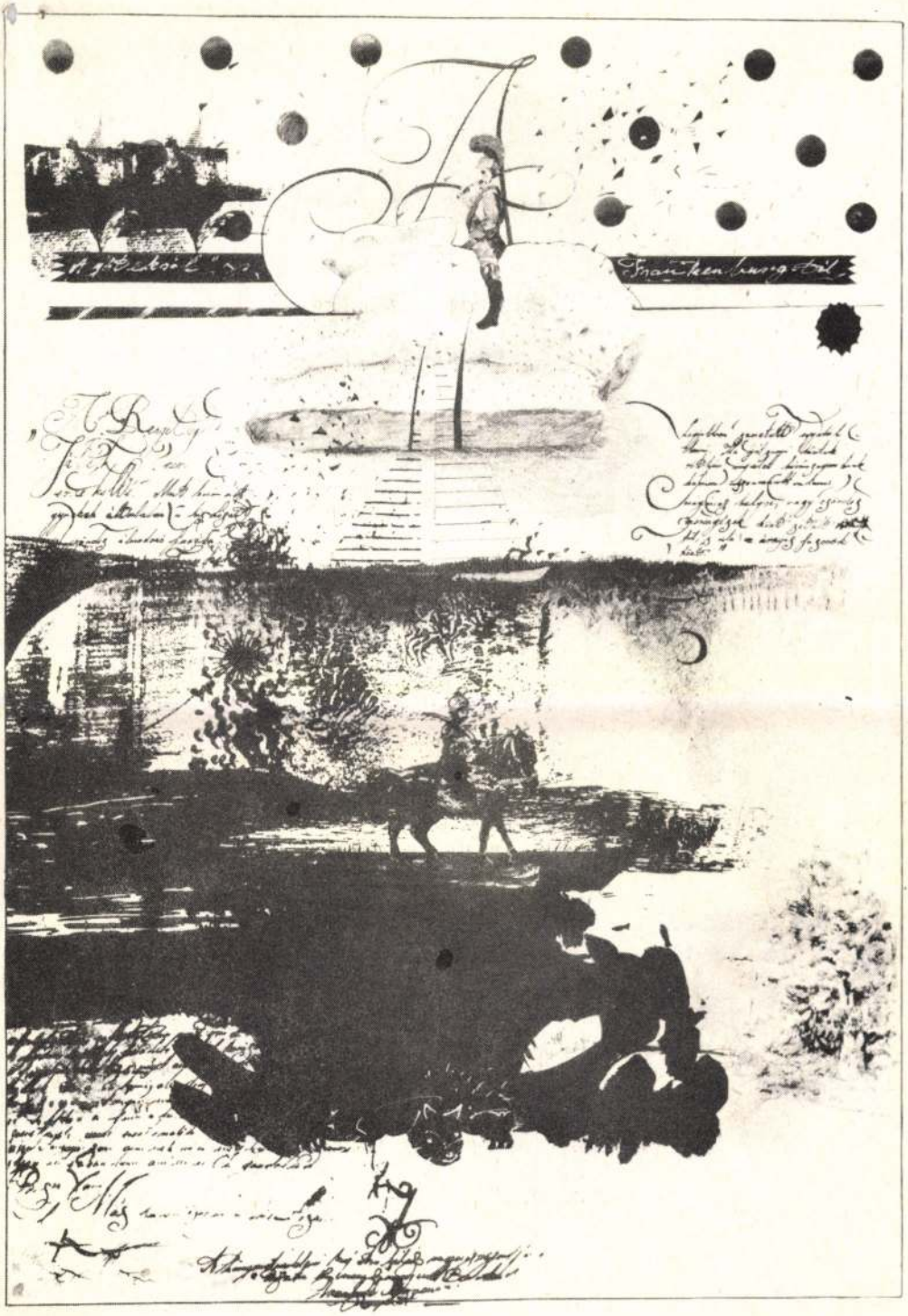

Felsmann Tamás: Liszt-jegyzetek I–IX.

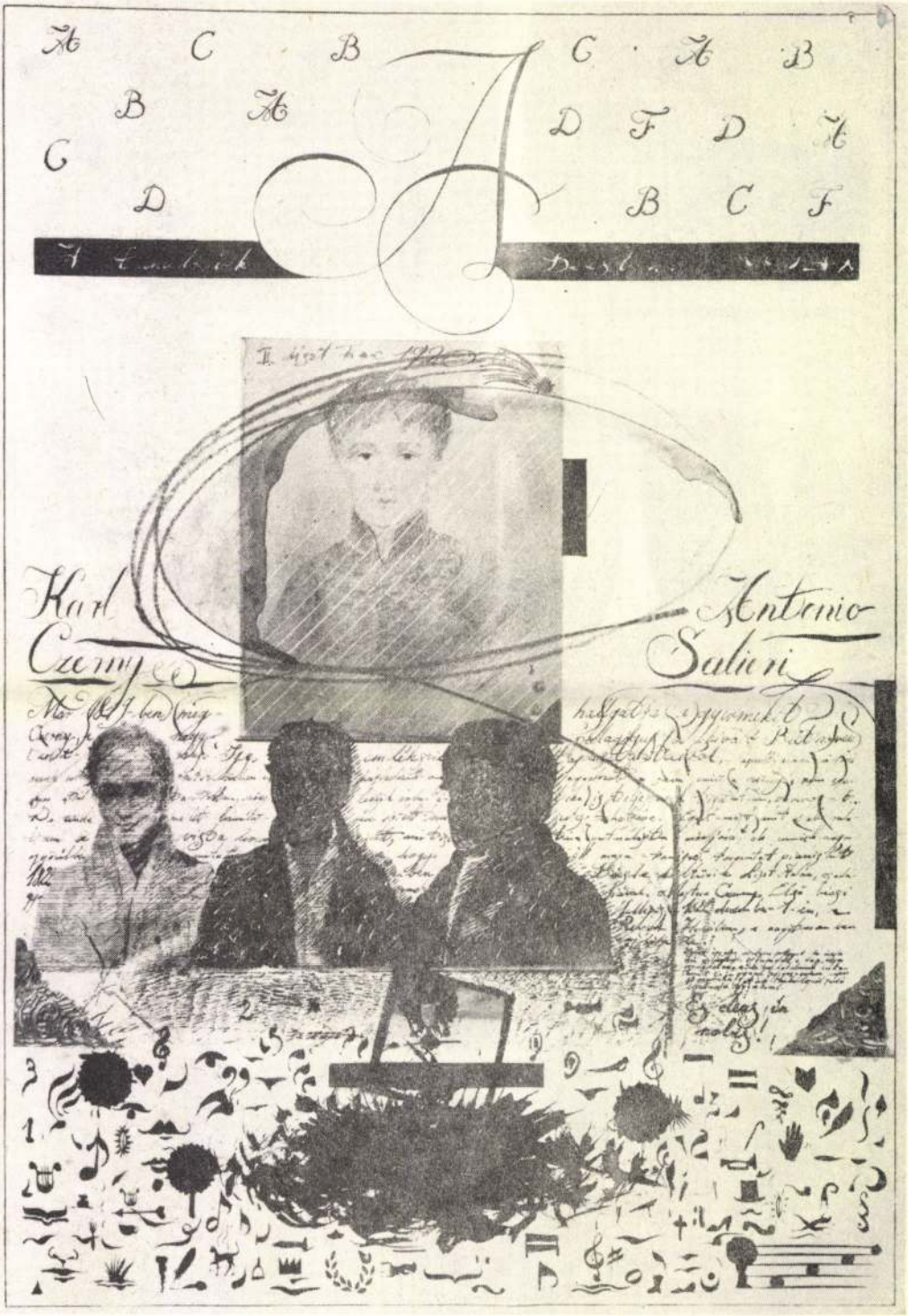
Karl
Czerny
Antonio
Salieri

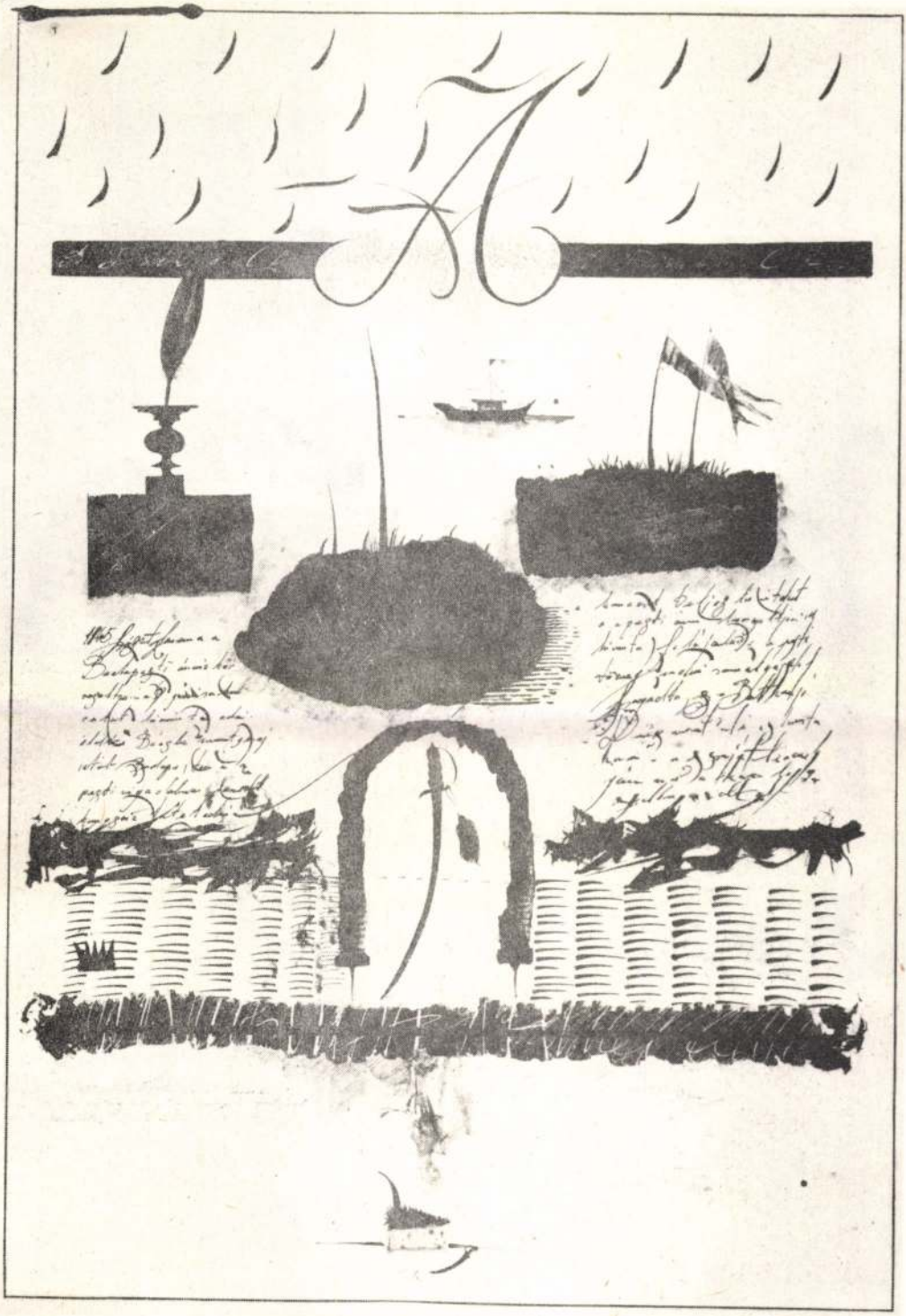

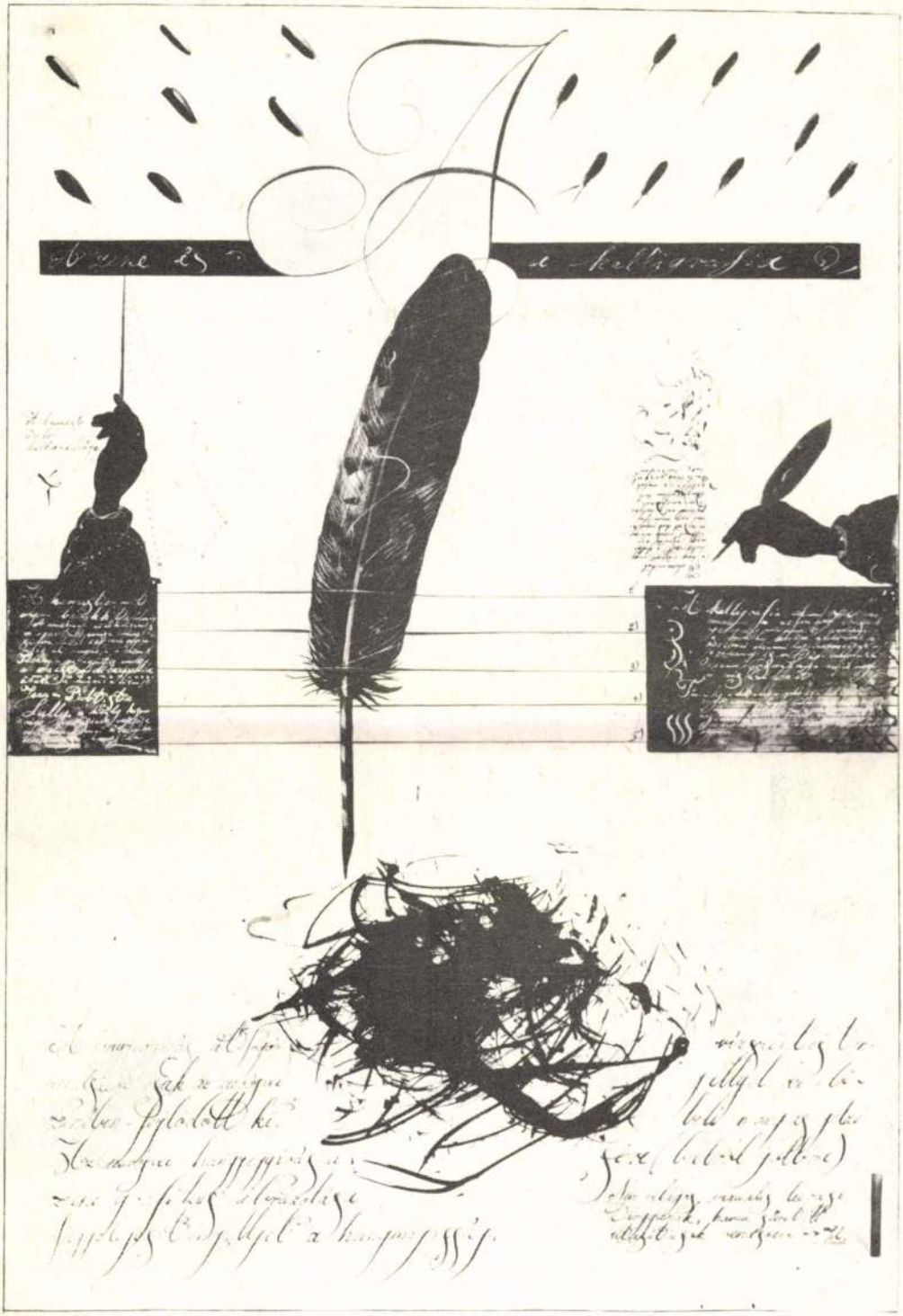

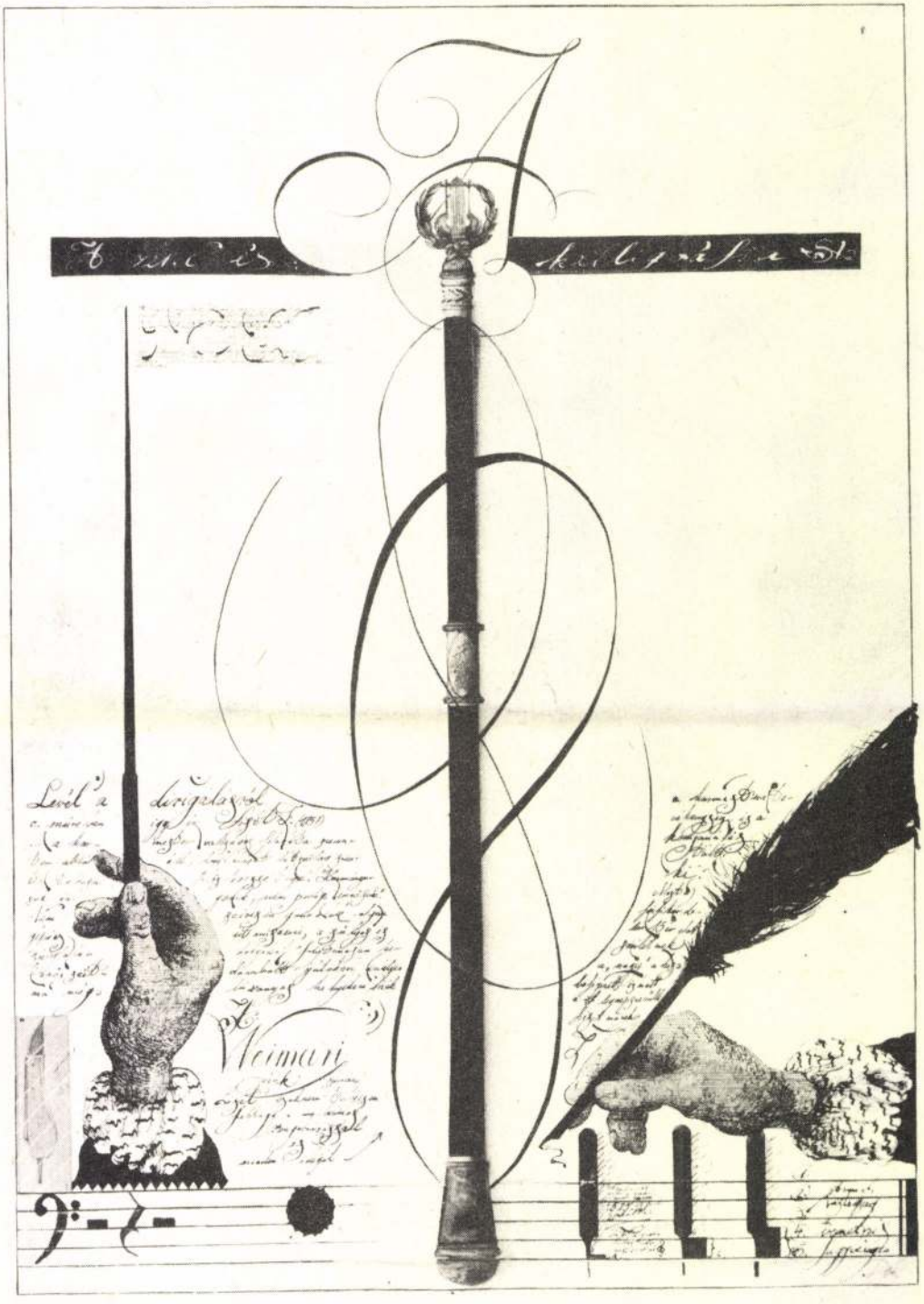

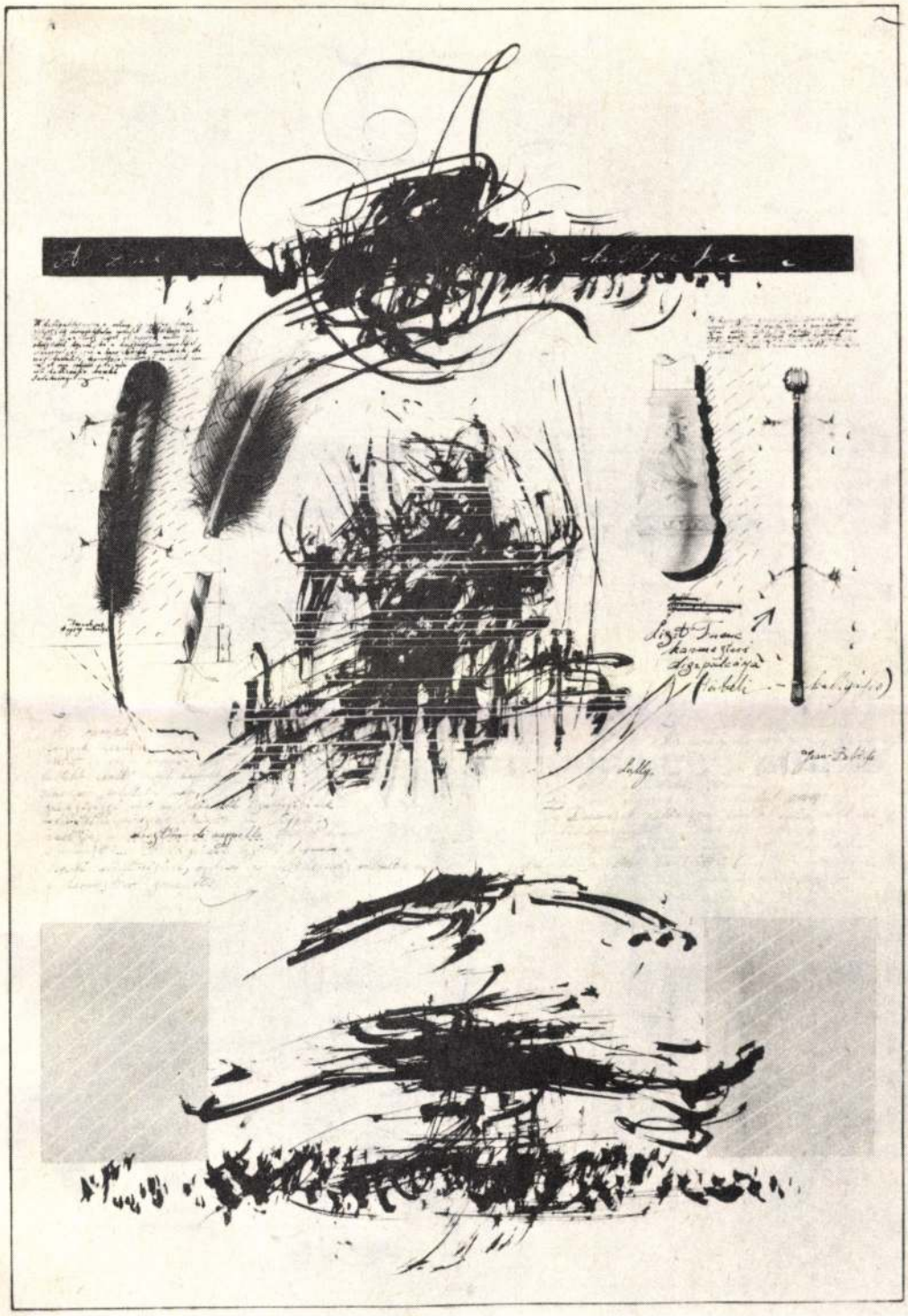

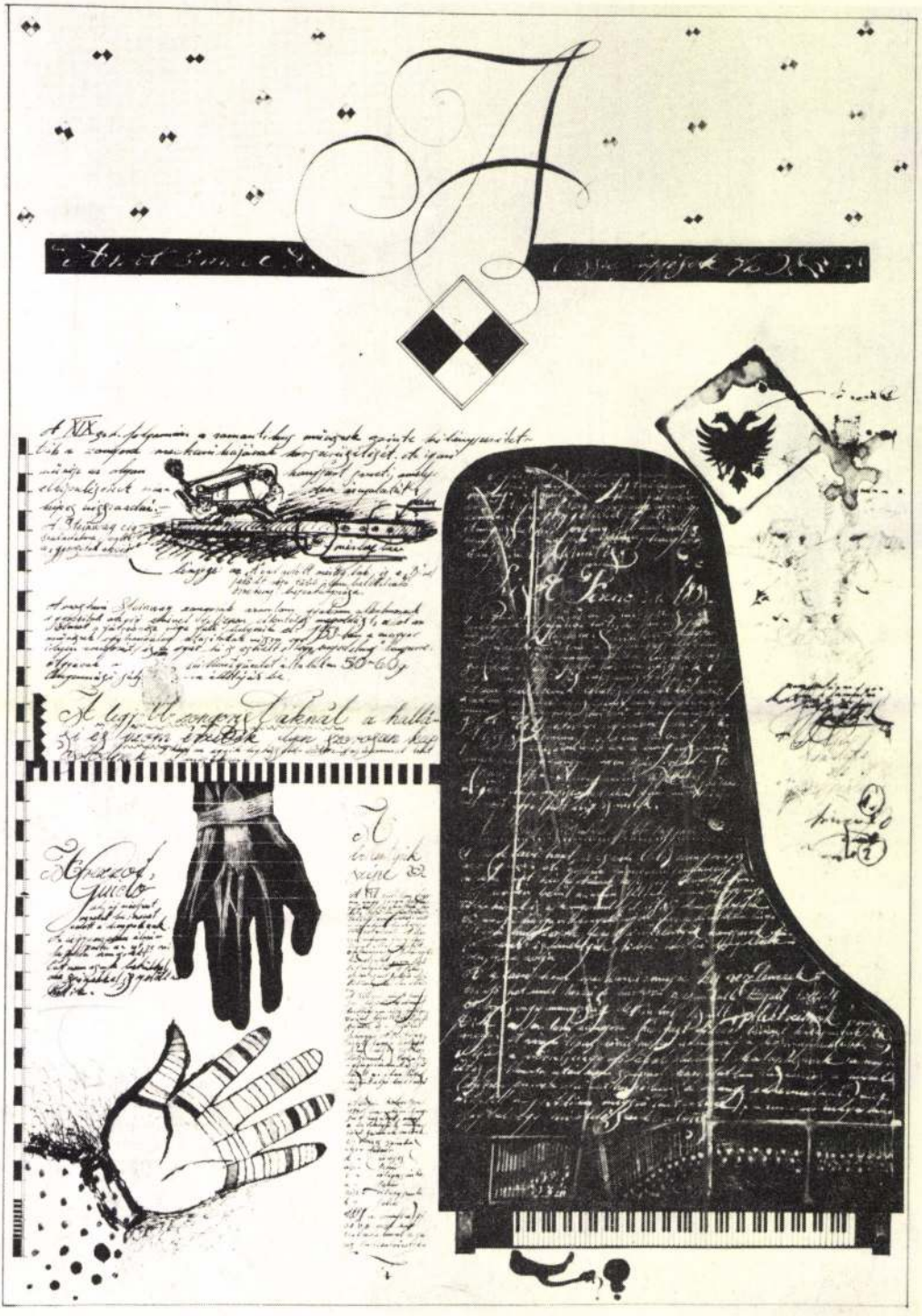

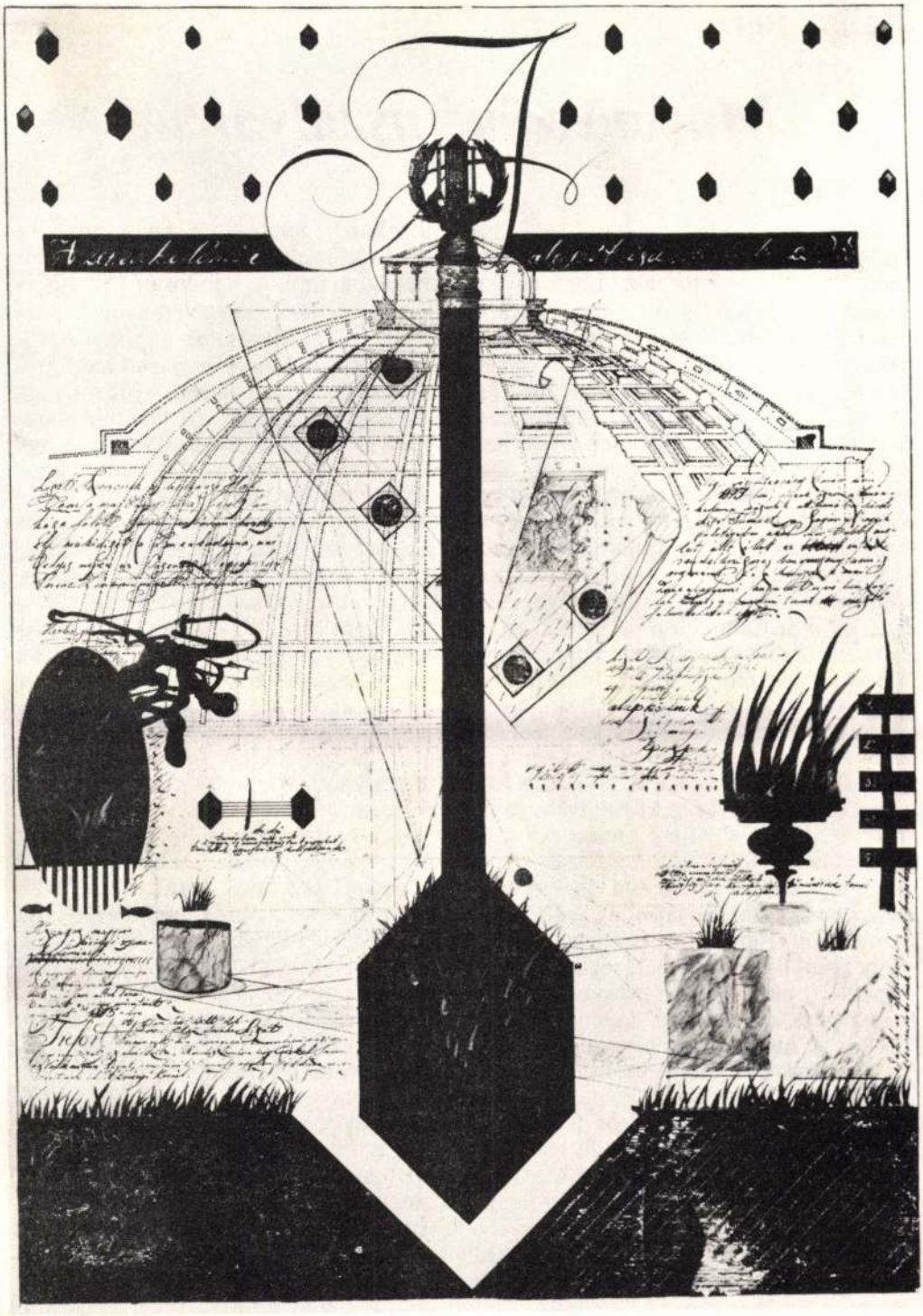

Bálint Péter

Mnémoszüné uszályában

Amikor a Nyugati pályaudvar külső csarnokában felszálltam a vonatra és a hangosbemondó elsorolta az ismerős neveket: Rákospalota, Fót, Fótújfalu, Csomád, *Veres,* előre tudtam, hogy egy meseországba röpít a hangosan pöfögő és ütemesen zakatoló gőzös, s meghallván a fülemnek oly kedves idegen nyelv áradását, úgy éreztem, hogy átléptem Babilon kapuját. A tót asszonyok naponta hordták a pesti piacra a friss tejet, tejfölt, túrót, gomolyasajtot és gyümölcsöt hatalmas vesszőkosaraikban, s oly hévvel meséltek egymásnak aznapi szerencséjükről vagy balszerencséjükről, hogy az ismeretlen utas az első pillanatban azt hihette, veszekednek, ám tévhitét az élesen sivító harsány nevetések el is oszlatták; nekem úgy tűnt akkoriban, hogy ezeket a tót asszonyokat nem is sújtotta le igazán egy-egy gyengébb forgalmú piaci nap, s éppoly jókedvvel cipelték vissza megmaradt áruikat, mintha az egészet eladták volna, s ezt az állandó ingázást csupán az utazás örömeért, egy kis pletykálkodásért vállalták évtizedek óta; arra csak később eszméltem rá, hogy ez a „felhőtlen vidámság" a parasztember ösztönös s az évszázadok során örökölt természetessége, védekezése a valóságos sorscsapásokkal szem-

ben; amikor Csomádon leszálltak, én aggódva, izgatottan követtem őket tekintetemmel az ablaküvegen keresztül, ahogy vaskos, kurta, görbe lábukon kacsázva haladtak, hátukon az óriási fonottkosárral, eltöprengtem azon, miként lehetséges, hogy az a kék színű vászonkendő, mellyel az álluk alá kötötték egy kibogozhatatlannak tűnő csomóval terhüket, nem fojtja meg őket; szívesen elnézegettem ezeken a főkötős tót asszonyokon a tengerként ringó, suhogó tucatnyi rakottszoknyát, a kékfestő fedő- s az alóla kivillanó fehér, keményített alsószoknyákat, mely oly széles körben terült el körülöttük, mintha *drótozattal* lett volna kimerevítve – ez a képzetem feltehetőleg onnan származott, hogy tudatomban összekapcsolódott a piacozó *tót* asszonyok és a házaló drótos*tót*ok élménye, még össze is házasítottam őket; ugyanis vasárnaponta egy-egy drótostót végigjárta a falut, hátán faládikával, melyben üvegtáblák lapultak szalma és rafia között, s az utcán fejhangon recitálta mondókáit, rigmusait, s hol egy törött üvegablakot cserélt ki, hol egy lyukas rézvagy alumíniumvájlingot, rézüstöt, fazekat foltozott meg, de oly fürgén járt kezében a kalapács, hogy mire észbe kaptunk, már el is tűnt az „egérrágta lukacska", s mi, gyerekek ezért a kivételes ügyességéért varázslónak tartottuk őt, akitől féltünk is, hisz a gyerekeket szüntelenül azzal riogatták, „odaadlak a drótostótnak, na jöjjön csak Holacsek úr, oszt vigye is ezt a rossz kölyköt, de máris, mert ez olyan egy szófogadatlan és haszontalan gyermek, hogy éppen jó lesz maga mellé segédnek". Így hát akárhányszor feltűnt a veresi utcákon, mi vagy meglapultunk a homokbányában, vagy egy fa tetején, s addig gubbasztottunk ott, míg a másik utcába nem ért, aztán utánafutottunk csapatostul és csúfoltuk, majd amikor fenyegetően rázta meg öklét, mert némelyik suhanc kővel is megdobta, akár Krisztust a hitetlenek, miközben a keresztet cipelte, dörgedelmes hangján ránk kiabált, meg káromkodott, s mi eliszkoltunk; úgyhogy számomra örök rejtély maradt, hogyan is tudtak ezek a kedves, keverék nyelven karattyoló tót asszonyok ilyen mord és rongyos ruhában járó emberekhez feleségül menni. Ültem az ablak mellett, szorongattam Valentini nagyapám kezét, akinek innen is, onnan is kalapemeléssel vagy hangos jónapottal köszöngettek, hisz a szomszédos falvakból is sokan ismerték a

Man is at the mercy of his own invention.

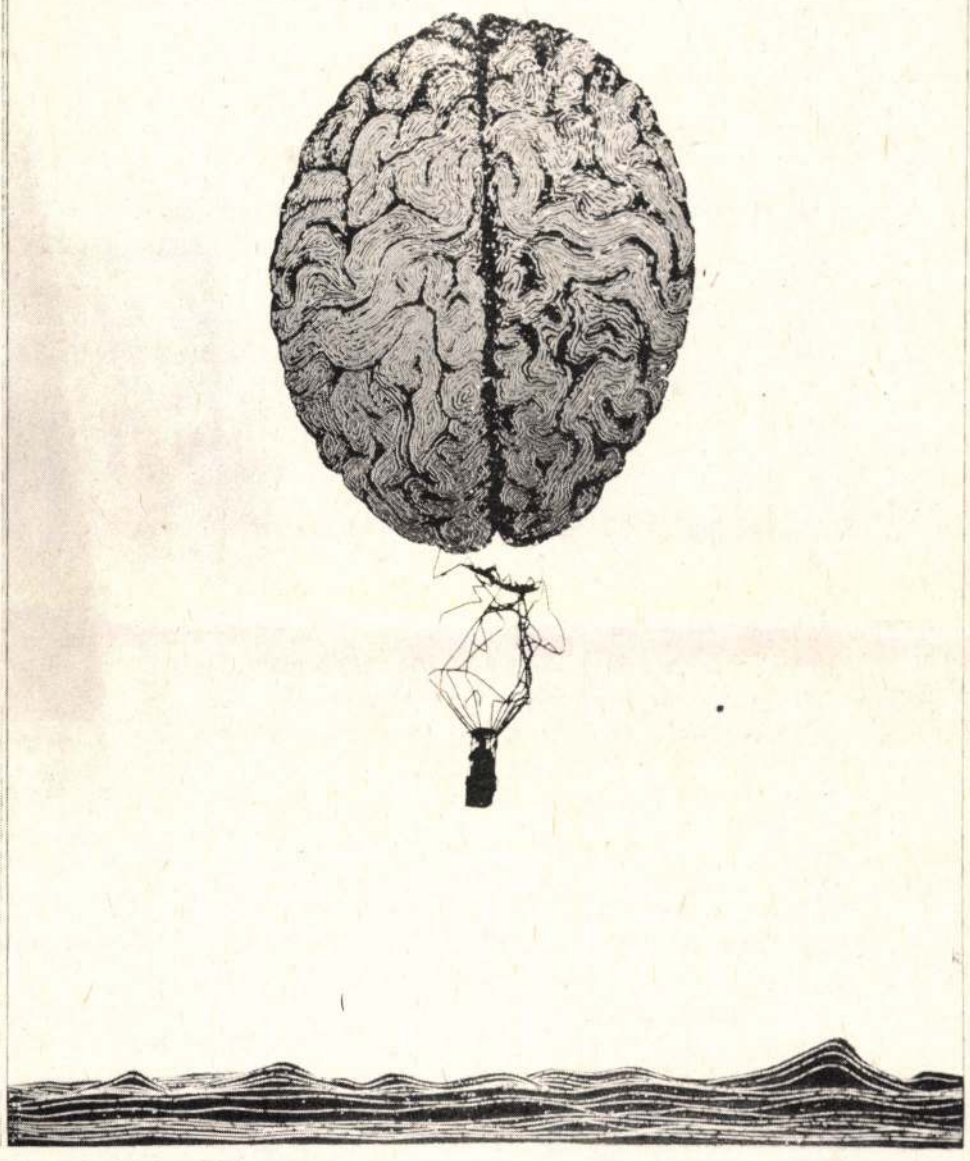

Mozgó Világ 86/augusztus **tizenkettedik évfolyam**

Főszerkesztő: P. Szűcs Julianna. A szerkesztőség címe: 1051 Münnich F. u. 26. Telefon: 114-430, 114-418. Felelős kiadó: Siklósi Norbert a Lapkiadó Vállalat vezérigazgatója. A kiadó címe: Budapest VII., Lenin krt. 9–11. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR 1900 Budapest V., József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215–96162 pénzforgalmi jelzőszámlára. Előfizetési díj: ½ évre 108,– Ft, 1 évre 216,– Ft. Indexszám: 25604. Petőfi Nyomda, Kecskemét (86/60020). Felelős vezető: Ablaka István igazgató. Szedte a Nyomdaipari Fényszedő Üzem (867768/09) HU ISSN 0324-4601

Kéziratot, grafikát, rajzot nem őrzünk meg és nem küldünk vissza!

Weöres Sándor **3** Két máj(g)usi rögtönzés *Vers*
4 Szembenézni a történelemmel *Juhász Gyulával beszélget Baló György*
19 Németh László levelei Sárközi Györgyhöz és Sárközi Györgynéhez *Közzéteszi: Széchenyi Ágnes*
57 Fiatal költők *Áldozó Tamás, Dégi János, Juhos Kis János, Murányi-Juhász Gábor és Silló Sándor versei*
Ágh Attila **63** Szocializmus és modernizáció *Tanulmány*
74 Felsmann Lisztje *pszj*
Felsmann Tamás **75** Liszt-jegyzetek I–IX.
Bálint Péter **84** Mnémoszüné uszályában *Novella*
Valkó Antal **94** Feljelentés, Mikroszkópia *Versek*
Rokobauer Havas Henrik **95** Nagyanyánk *Elbeszélés*
Dobai Péter **99** „Assai polpitasti stanco mio cor' or' poserai per sempre..." *Vers*
100 Homálynoki Szaniszló dunántúli születésű költő szüleiről, szülővárosáról és pályatársairól nyilatkozik a rádióban *Vers*
Kálnoky László **102** Táj és költő *Facsimile*
Seszták Ágnes **104** Gazember, a Rocksámán *Beszélgetés Waszlavik „Gazember" Lászlóval*

Működben

Siposhegyi Péter **114** Ez van, nincs más? *A Munkásoperett Kaposvárott;* A Nagy Falon innen (vagy túl) *Kornis Mihály Kozma c. drámájáról*
Schreiber György **120** F(r)iktív tudomány *Füst Milán: Szexuál-lélektani ismeretek*
Budai Katalin **122** A kelesztett ontológia *A költészet másnapja – Válogatás fiatal költők műveiből*
Tellér Gyula **124** Mindössze huszonhat vers *Lator László Fellobban, elhomályosul c. verseskötetéről*

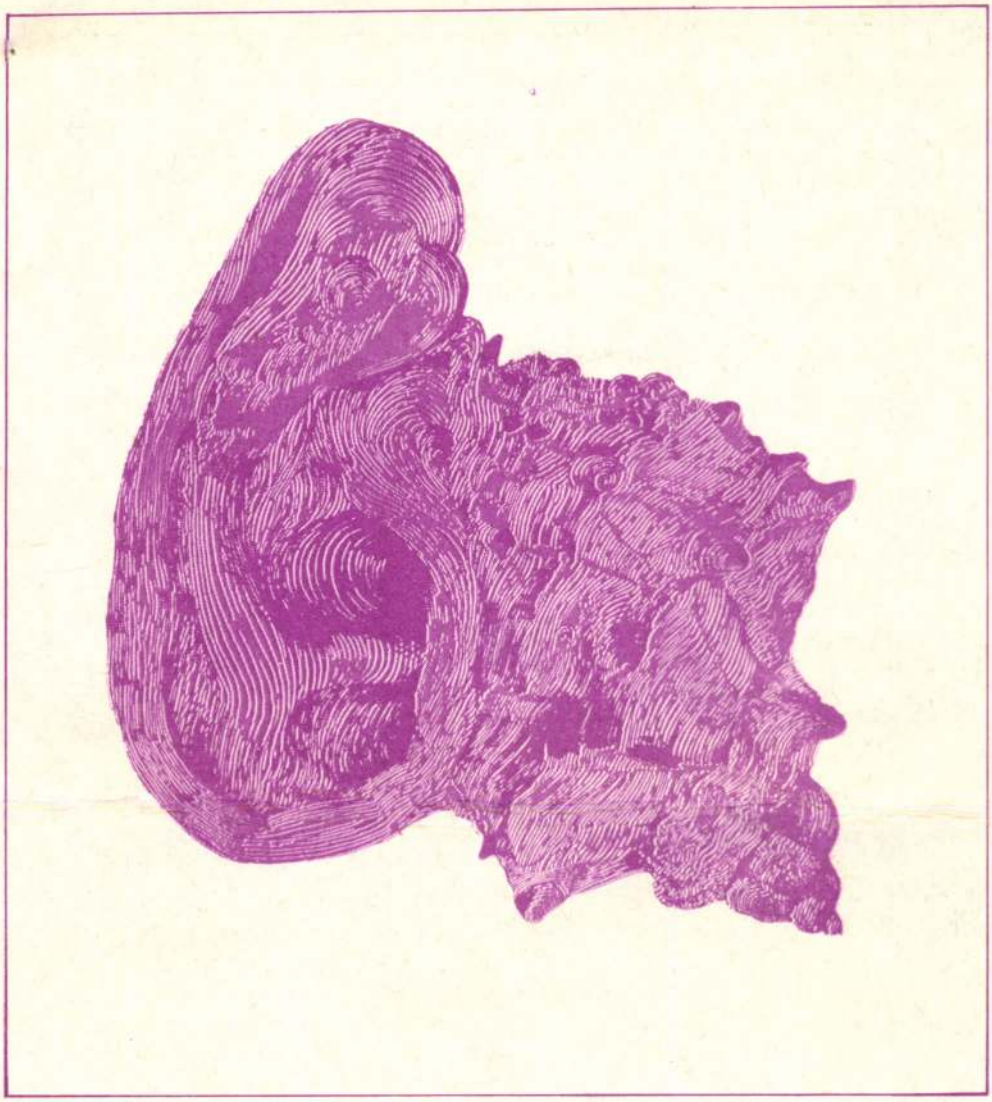

Felsmann Tamás: Aforizma

MOZGÓ VILÁG

A szerkesztőség tagjai:

Bognár Róbert	szociográfia, publicisztika
Hovanyecz László	társadalomtudomány
Kunert Éva	tördelőszerkesztő
Mező Ferenc	próza, kritika
Schreiber György	olvasószerkesztő
Sumonyi Papp Zoltán	vers
P. Szűcs Julianna	főszerkesztő

Ára: 18,– Ft

Magyar Világ · 1986

...a történész is a mában él, azt a levegőt kell szívnia, ami csak holnap lesz az ő tudományának tárgya, ezért nagyon helyes, ha néha kinéz a könyvei közül a mába...

A politikai döntés valójában nem akkor szabad, ha nincs társadalmi-politikai kötöttsége, ellenállása, hanem akkor, ha a döntés következményi láncolatának, társadalmi hatásmechanizmusának az ismeretében születik, vagyis akkor, ha lényegében a kívánt és elvárt következményekre vezet.

A sámánság ironikus játék, hozzátartozik az „imágóhoz". Annak kifejezéséhez, hogy a rockzene ritmikáján belül tipikus kelet-európai maszkot választok magamnak.

A P H O R I S M

The great problem of the world
is that one half of it eats too much while
the other half – too little.

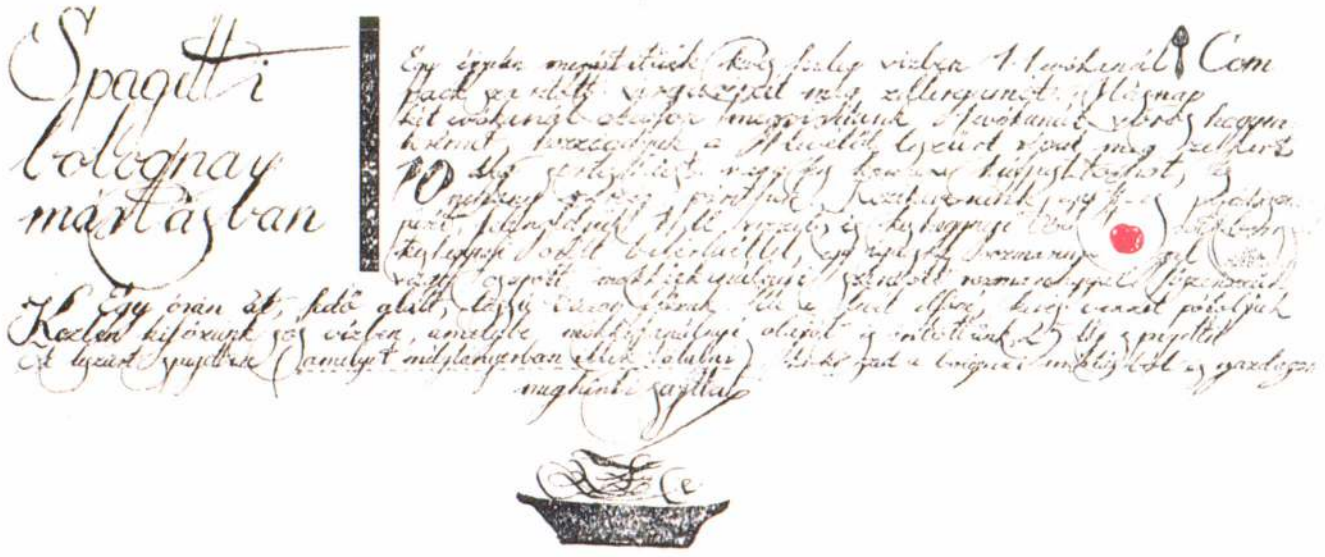

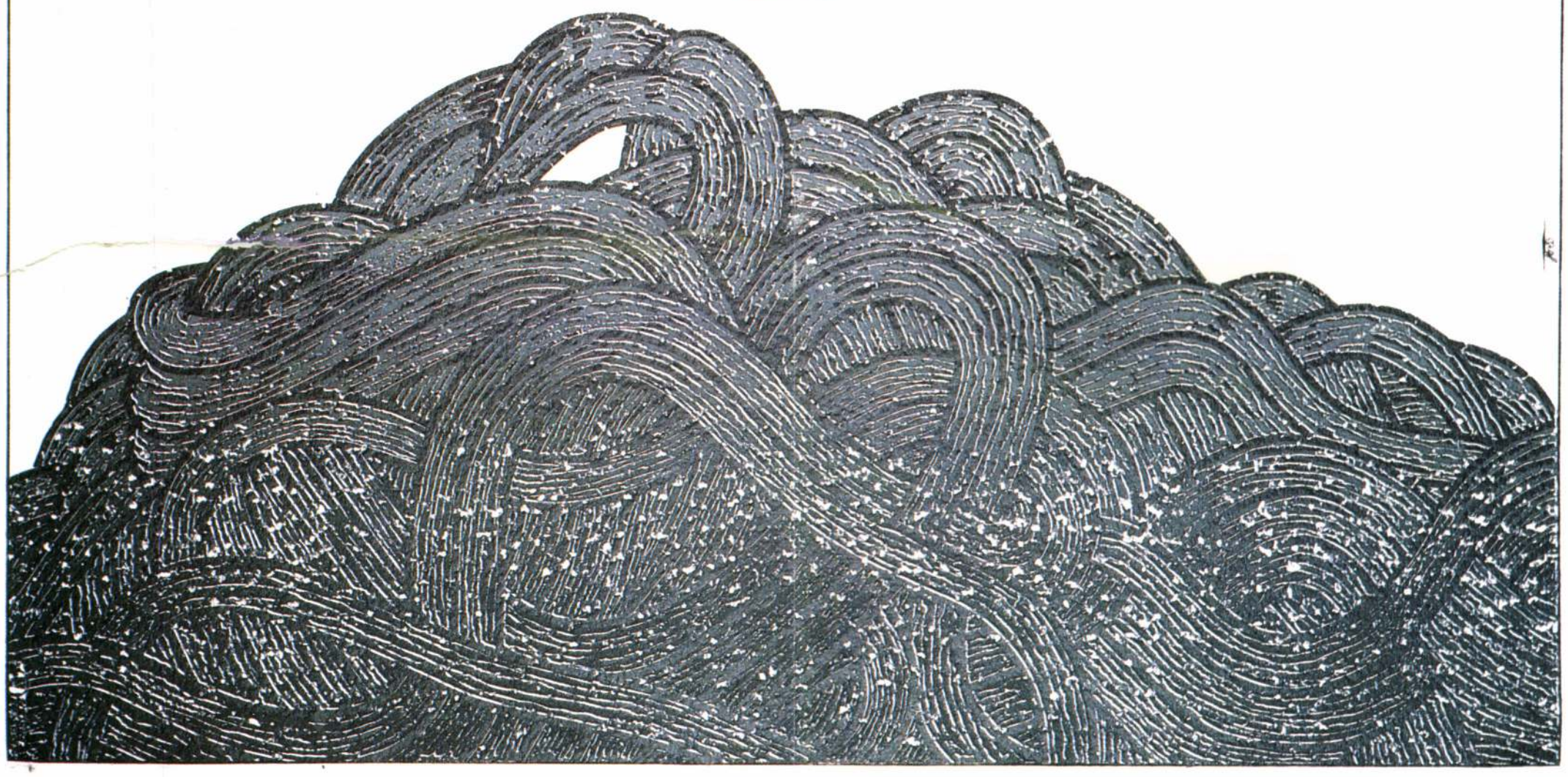

Felsmann Tamás: Spagetti bolognai mártásban

FILMJEGYZET

Ponyva gyenge kivitelben

Bo Derek szinte mindent megmutat magából a filmben

Az értelmező szótárak szerint az irodalmi ponyva rendszerint kalandos tárgyú érdektelenség, melynek szerzői olcsó hatásvadászattal tálalják a banalitásokat. A filmponyváról lényegében ugyanez mondható el, mielőtt azonban pálcát törnénk gombamódra szaporodó változatai felett, vegyük figyelembe: a XX. század vége felé másképpen szokás elkábítani a nézőt, mint mondjuk egy-két emberöltővel ezelőtt, a papa és a nagypapa mozijában. Akik manapság giccses filmponyvákat készítenek (de sokan vannak, istenem!), a mesterség fogásait ismerik, a lehető legrafináltabb módon képesek a néző szemét (félre)vezetni, értenek a mese csűrés-csavarásához meg a logikai bukfencek megtervezéséhez, és orrvérzésig tálalják az egzotikumot, az erotikát, az izgalmakat, a fantasztikumot (mikor éppen minek van divatja). Kulcsszavak a koreográfiában: a Bűn, a Nő, a Szenvedély, a Halál, a Végzet. Ha kedvelt sztárokat sikerül szerződtetniük a vállalkozóknak, százszázalékosan nyert ügyük van, mivel a közönség kedveli az ismert színészek főszereplésével készült történeteket, amelyeken – talán ez a vonzerő fő forrása – egyáltalán nem kell gondolkodni.

Robert Ginty a Woman of desire (magyar fordításban, azaz ferdítésben: A hazug szuka) meséjében enciklopédiaszerű teljességgel felvonultatja a csillogó filmponyva legfőbb kellékeit. Azzal kezdődik az agyafúrtan primitív cselekmény, hogy egy fiatalembert – az illető luxushajó-kapitány – viharverten, rossz állapotban találnak a tengerparton. A nyomozás kideríti, hogy sajátos kötelék fűzte egymáshoz az időt leleményes rafinériával múlató úri kompánia tagjait. A víz mellől megmentett Jack a multimilliomos Edward Ashby szolgálatában állott, és mindkét férfi – a birtokokon belüli és kívüli egyaránt – a gyönyörűséges Christina kegyeiért vetélkedett (nem eredménytelenül, ugyanis a hölgy életfilozófiája a hódítás és a hódíttatás). Jack szerint az éjszakai viharban történt a szerencsétlenség, főnöke is belepottyant a háborgó hullámokba. Christina verziója más: erőszakkal vádolja a kapitányt, azt állítja, az őt megbecstelenítő férfi lelőtte Edwardot, hites szeretőjét. Holttest nincs, vádemelés sincs, de a törvény emberei konok következetességgel vizsgálatot indítanak. A védelem képviseletében bekapcsolódik az ügy szálainak bogozásába az idős Walter J. Hill. Fokozatosan derül fény a rejtélyes dráma részleteire, a furcsa kapcsolatok meghatározó fontosságú motívumaira. A végzet asszonya – neki mindig ez a dolga – ujja köré csavarja elvakult rajongóját, a kelepcébe került Jacket, aztán, ahogy lenni szokott az efféle agyrémekben, váratlan fordulat kölcsönöz teljesen új dimenziót a kriminalisztikai rejtélynek.

Filmponyvát lehet mértéktartó tisztességgel előállítani, ez a szórakoztatóipari termék azonban gátlástalanul hivalkodó. De ez a kisebbik baj. Sokkal zavaróbb, hogy szinte minden hamis és hiteltelen az előregyártott elemekből összetákolt melodráma-imitációban. A karakterek riasztóan arctalanok. Kulisszahasogatóak a sztori tekervényei. Minden kiszámított a bűnügyiséma-gyűjteményben: szánalmasan kiabáló a mutatvány jelleg. Honro Mohr operatőr csiricsáré metszeteket fényképezett. Robert Mitchumnek az lehet a vigasza és mentsége, hogy ő még jó alkotásokban szerepelt valaha. Ezúttal megbízható rutinjával és gyűrött arcával járul hozzá a fiaskóhoz. Végül megérdemel néhány rossz szót Bo Derek, az egykori bombázó is, akinek az alakja még mindig mutatós, játéktudása viszont változatlanul szerény. A film hamisságából nem kis részt az ő tüneményes tehetségtelenségének számlájára lehet írni. *(Forgalmazó: Mokép Rt.)*

Veress József

SZÍNHÁZI ESTÉK

Játék a Wesselényi utcában

Új színház működik a zsinagóga háta megett a második emeleten. Azaz: nem színház. *Ribári Színpad* a neve. Nem is új: a Goldmark Teremben vendégeskedik. Azt sem estelente, csupán alkalmilag.

Ki az a Ribári, akinek nevére elcserélték a Sába királynőjének komponistája, a Goldmark Károly nevét? Dr. Ribári Géza a Budapesti Izraelita Hitközség elnökhelyettese volt. Most, amikor a magyar színházi életből kitelepítettek vészkorszaki várótermében ismét színielőadásokkal próbálkoznak, hogy föleleventsék az *OMIKE Művészakció* (1939–1944) emlékét: nem a hajdani igazgató, a Thália Társaságot is társalapító Bánóczy Lászlóról nevezték el játékhelyüket. Sem Bálint Lajos író-dramaturgról, ő rendezőként működött itt a fasiszta Színészkamara éveiben. Sem Ernster Dezső basszistáról, a Metropolita dédelgetett csillagáról, hanem a hitközségi alelnökről, akinek tiszteleg a színpad bal oldalán a márványtábla. A hosszú ruhatári pult végében a Ribári Művészeti Alapítvány felhívása tudatja: alapító lehet „minden természetes vagy jogi személy, aki az alapítvány céljait legalább évi 1 000 000 Ft-tal támogatja." Fővédnökség: évi százezer, védnök: havi ötezer. Pártoló tag lehet bárki ötszáz forintért. Szegény az eklézsia. Kéregetni kell művelődésre.

A Goldmark Terem ódon bájú. Nem modern fölvonó a liftszekrény, rozoga vitrinként húz föl a múltba. Nincsen pénztáros, jegyszedő, ruhatárosné: vendéglátók fogadnak. Hátul a színházteremben fehér abroszos asztalon házi szendvicsek kínálkoznak családiasan. Az egész színházasdi familiáris hangulatú. Molnár Ferenctől a *Játék a kastélyban* című bölcseleti ügyességet játsszák. Azt a darabot, amelyben a színpadi szerző nyílt színen teátrummá alakítja át a valóságot. Megszerkeszti a felvonásvégi csattanókat. Leereszteti-fölhúzatja a függönyt a nagyérdemű ámultatására. A Ribári Színpadon nem jár a függöny, holott kettő is látszik belőle. Felvonások elején bejönnek a szereplők, kimennek a záró mondat után, akár a shakespeare-i játékhelyen. Csillár viszont van a díszletben. Nem gyújtják meg. Nem beszélnek róla, de előkelő helyen szem előtt emeli az este pompáját, mint régen volt Feld Zsigmond városligeti műintézetében, ahol a direktor az erdődíszletbe is leeresztette a lusztert, mondván: „Lássák, hogy van!"

Impozáns szalongarnitúra, meglehetős szmokingok (feketék, fehérek). Molnár kastélydarabja itt a másodikon kevésbé szégyenteljes, mint legutóbb a Vígben. A nézők ugyan itt is jegesen pillantanak a színre. Az első felvonás teljes részvétlenségben megy le. Elneveti magát egy néző (föltehetően: rokon), mögöttem egy úr megkérdezi: „Min nevet?" Valóban: nyomós ok nem késztethet senkit itt nevetésre. Jön azután Balogh Annie művésznő, akit Ferenczi Éva nótaénekesnő alakít; magas hangon beszél, ahogyan vidéki operetti nők sipegnek prózát két dalbetét között. Ferenczi színésznője nem ártatlan liliomszál. Jóféle alak. Megannyi szerelmi csata részese. Álnoksággal kedveskedik. Rikító hazug hangon mórikál. Kész letagadni a csillárt is a plafonról. A nótaénekesnőt hosszú szerepben legutóbb vizsgaelőadásán láttam, a *Bál a Savoyban*-t adták a főiskolások. Igen gúnyos, szellemes, önironikus vígjátéki színésznő lett azóta belőle. Mellette Lőte Attila viszi a prímet. Mintha játszta volna egykor a Madáchban Almádyt, az öntetszelgő, kiöregedő gúnárt. Csupa finom poentírozás. Csupa mélyről jövő jellemzés. Nagyon előkelő vígjátéki iskolából ad bemutatót. Tömör, mulatságos, nem hagy ki egyetlen poént sem, de a viccért nem áldozza föl a játék igazságát. Roppant erőfeszítéssel küzd, hogy előbányássza emlékezetéből a kacskaringós francia nemesi neveket. Öblös magánhangzókkal élvezi orgánumát. Remek mulatság. A közönség fagya kienged. Már nevetnek. Miller Zoltán a Gór-Nagy-színitanodából adja az ifjú zeneszerzőt. Csillogó szemű pubi. Tud rajongani, morcosan duzzogni, önsajnálóan szenvedni. Nagyon mulatságosat alakít. S az is nagyon mulatságos, hogy egy ifjú ficsúr a hamburgerkorszakból magától értetődően hordja a szmokingot (mellénnyel?) és könnyed egy szalondarabban. Maros Gábor (Turai) annyi nyomatékot ád minden poénnak, hogy a fele sem tréfa. Körtvélyessy Zsolt (Gál) magas lóról mondja schilleri hevülettel Molnár vicceit. A lakájt Füzesi Róbert játssza. Fél évszázada is ezeken a deszkákon mutatkozott az OMIKE társulatában. A ruhatárban árulják emlékkönyvét (*Színház az árnyékban*).

Csemer Géza rendezte az előadást, Csemer Géza tervezte a díszletet és Csemer Géza öltöztette föl a szereplőket.

Összegzésül forduljunk a bölcs Lessinghez. A *Hamburgi dramaturgia* második számában leszögezi: „Jónak kell tartanunk egy színdarab előadását, ha négy-öt személy közül egy-kettő kiválóan, a többi jól játszott. Akit a mellékszerepekben egy kezdőnek vagy más valamiféle kisegítőnek a játéka olyannyira sért, hogy az egészre fintorgatja orrát, az utazzék Utópiába és látogassa meg az ottani tökéletes színházakat, amelyekben még a lámpatisztogató is Garrick."

M. G. P.

Az olvasmányélmény

Salamon Pál: A Sorel-ház

Hallottam, hogy van egy új regény, amelyet vesznek, mint a cukrot. Érdekes, gondoltam, majd megvettem, és egész hétvégén lázasan olvastam a majdnem ötszáz oldalnyi munkát.

A mű szerzőjéről semmit sem tudtam. A kiadó a „regényfolyam" hátsó borítóján szűkszavúan csak annyit árul el: az író „az Izraelben élő Salamon Pál". Elégedjünk meg ennyivel, gondoltam, aztán csak olvastam, olvastam.

A történet magával sodort, megszállottan kíváncsi lettem a folytatásra, izgultam a hősökért. Képzeletem könnyedén kiszínezte a regényteret. Az egyszerű írói nyelv meg a könnyen lefordítható szimbolika a népmeséket idézte fel. A jelenetek építkezése viszont sokszor a hollywoodi filmeket juttatta eszembe, amelyekben a hős nehéz helyzetbe keveredik, de olyan frappáns módon kivágja magát, hogy büszkék kell legyünk rá, és csak azt sajnáljuk, hogy mi valahogy sose keveredünk ilyen helyzetbe. Sorel János a regény vége felé, megtudván, hogy Tamás – az anyjába szerelmes volt kihallgatótiszt – gázolta apját halálra, elsétál a gyilkossal a tett színhelyére, egy pisztolyt ad a kezébe, hogy kettejük közül valakit lőjön le. A teátrális jelenetek egyenesen Jókait idézik. Lélegzet-visszafojtva reméljük azt, ami történni fog.

A Sorel-ház hagyományos családtörténet. A három nemzedék, Sorel József, az ács, Mihály, a nyelv- és irodalomtanár és János, az újságíró kalandos élete átível a XX. századi magyar történelmen. A két háború, a négyszer országot váltó kárpátaljai szülőfalu, a fasizmus és a kommunizmus adja a hátteret. A francia ősöktől származó Mihály azért kerül koncentrációs táborba, mert zsidókat bújtat. Ő a központi figura. Ha jól értem, meglepő sorsán keresztül kellene értelmezni a regény egészét. Alaposabb elemzés nélkül is megállapítható, hogy Mihály képes átvenni a családi örökséget (a könyv szellemében szólva: az emberi tartás királyi fenségességét), és tovább is tudja örökíteni fiának. Működik a családregény. Olyan ez, mint egy álom.

Zavarba ejtő az elbeszélés módja. Azért, mert túlzottan átlátszó. Ilyen mondatokat rejt a szöveg: „Apád vajon most is a világ dolgaival foglalkozik? Remélem. Mert ráférne a világra." És mégis azt kell mondjam, a regény egésze teljes mértékben kárpótol a hihetetlen mondatokért. Aki olvasta, elhiszi nekem: ez a regény foglyává teszi olvasóját. Mintha egy öreg parasztember érdes visszaemlékezéseinek a hangját ütné meg. Ha távolról nézem és reflektálok rá, naivnak hat. Ha belehelyezkedem, problémátlan élvezetet ad. A Sorel-házat jó volt olvasni, ám nehéz róla beszélni, mert hamar nyilvánvalóvá lesz: ha újra megnézzük az egyes szöveghelyeket, oda a könyv varázsa.

Ha pedig ez így van, akkor az olvasás élményéről tudok csak szólni. A szöveg első olvasáskor elhiteti, hogy működtethető ilyen nyelv egy regényfolyamban. Azonnal személyes ismerőssé váltak a szereplők, a helyszínek, még a lovak is. Már szinte vártam, hogy úgy ötvenoldalanként valaki teát és mellé tálcán aprósüteményt hozzon. Utoljára nem jön a sütemény és a tálca, sajnos. De a lovakkal mindig megbeszélik a dolgokat a család tagjai. Már rég föl kéne háborodni, hogy ami sok, az sok, ehelyett az ember csak falja az oldalakat, és mindent bevesz. Ez az író sokat tud olvasóinak meseéhségéről. Jó, hogy tud róla. Kár, hogy ennyivel be is éri.

Mégis. A szerző olyan kalandos történetsort tár elénk, olyan érzékletesen gombolyítja az események fonalát, hogy először csak erre tudunk figyelni. Jó volt komolyan venni egy hétvégére A Sorel-házat. Elfogadtam a szöveget olyannak, amilyen, mert most arra vágytam, hogy andalítsanak el, és ha a mese olyan gyanúsan kristálytiszta, mint itt, akkor csak azt kérdezhetem magamtól: de hát nem erre vágytam-e éppen? A hősök eszményítettek, a tragédiák is szükségszerűek és felemelőek. El vagyunk bűvölve. Manapság hiánycikk az olyan kortárs regény, amelyet nem lehet letenni. Ha ilyet akart Salamon Pál írni, azt hiszem, sikerült neki.

Ezt a regényt elfogadjuk, átéljük, amikor benne vagyunk az elénk tárt álomvilágban. De azt hiszem, jobb, ha lemondunk az álomfejtésről, miután felébredtünk. *(Ab Ovo Kiadó, 1994.)*

Károlyi Csaba

Citibank Budapest Rt.

a világ egyik legnagyobb pénzintézetének 100%-os amerikai tulajdonú magyarországi bankja

kamatot emel

500 000 forint feletti, gazdálkodó szervezetek által elhelyezett, lekötött betéteket az alábbi feltételekkel fogadja

Lekötési idő	évi nettó kamat
1 hét	19,00
2 hét	20,00
3 hét	21,00
1 hónap	25,00
2 hónap	25,25
3 hónap	25,50

Hívja a 118-9448 telefonszámot!
Munkatársaink készséggel állnak rendelkezésére.

CITIBANK®

6489NP

Művészeti díjazottak

Fodor Gábor művelődési miniszter március 15. alkalmából kedden a Néprajzi Múzeum aulájában kiemelkedő munkájuk elismeréseként művészeti díjakat adott át a művészet, a tudomány és az újságírás jeles képviselőinek.

BALÁZS BÉLA-DÍJAT

adományoztak **Almási Tamás** filmrendezőnek, **Bajusz József** gyártásvezetőnek, **Bíró Yvette** filmesztétának, **Deák Krisztina** filmrendezőnek, **Gurbán Miklósnak,** a Magyar Televízió operatőrének, **Kende Tamás** filmfotósnak, **Pásztory Ottilia** maszkmesternek, **Sas Tamás** operatőrnek, **Szász János** filmrendezőnek, **Zentai Jánosnak,** a Magyar Televízió hangmérnökének.

JÁSZAI MARI-DÍJAT

kapott **Alföldi Róbert,** a Vígszínház színművésze, **Bertalan Ágnes,** a Katona József Színház színművésze, **Fehér Anna,** a József Attila Színház színművésze, **Halasi Imre,** a zalaegerszegi Hevesi Sándor Színház igazgató-főrendezője, **Kalocsai Zsuzsa,** a Fővárosi Operett Színház címzetes magánénekese, **Kovács Zsolt,** a Győri Nemzeti Színház színművésze, **László Zsolt,** az Új Színház színművésze, **Mohácsi János,** a kaposvári Csiky Gergely Színház rendezője, **Szegő György,** a szolnoki Szigligeti Színház díszlettervezője és **Varga Zoltán,** a Művész Színház színművésze.

JÓZSEF ATTILA-DÍJAT

kapott **Ferdinándy György,** Puerto Ricóban élő magyar író, költő, kritikus és irodalomtörténész, **Körmendi Lajos** író és költő, **Megay László** író és újságíró, **Módos Péter** író és szerkesztő, **Radnóti Sándor** esztéta és kritikus, **Szakolczay Lajos** kritikus és szerkesztő, **Szervác József** költő, **Tóth Erzsébet** költő, **Tóth Sándor** műfordító és **Vasy Géza** kritikus és irodalomtörténész.

ERKEL FERENC-DÍJAT

kapott **Komlós Katalin** zenetörténész, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola egyetemi docense és **Tolcsvay László** zeneszerző.

LISZT FERENC-DÍJAT

kapott **Dohos László** ezredes, a Magyar Honvédség főkarmestere, a Keller-vonósnégyes; **Keller András, Gál Zoltán, Kertész Ottó és Pilz János, Kertesi Ingrid,** a Magyar Állami Operaház magánénekesei, **Maros Éva** hárfaművész, a Muzsikás együttes; **Hamar Dániel, ifj. Csoóri Sándor, Éri Péter és Sipos Mihály;** valamint **ifj. Sapszon Ferenc,** a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola művészeti vezetője.

HARANGOZÓ GYULA-DÍJAT

kapott **Bombicz Barbara,** a Győri Balett magántáncosa, koreográfus, **Herczog István,** a Pécsi Nemzeti Színház Balettegyüttese igazgatója, koreográfus, **Mihályi Gábor,** a Magyar Állami Népi Együttes táncművésze, **Oláh Csilla,** a Magyar Állami Operaház magántáncosa.

BALOGH RUDOLF-DÍJAT

kapott **Patyi Árpád** fotóművész és **Szebeni András** fotóművész.

FERENCZY NOÉMI-DÍJAT

kapott **Bakos István** grafikusművész, **Bánáti János** belsőépítész, **Fekete László** keramikusművész, **Gaál Endre** üvegtervező iparművész, **Gulyás Katalin** textiltervező iparművész, **Koleszár Arany** ötvösművész, **Kun Éva** keramikusművész, **Polgár Csaba** textiltervező iparművész, **Szentpéteri Tibor** ipari formatervező-művész és **Fitz Péter** művészettörténész.

MUNKÁCSY MIHÁLY-DÍJAT

kapott **Bartl József** festőművész, **Benes József** grafikusművész, **Felsmann Tamás** grafikusművész, **Keri Imre** grafikusművész, **Maurer Dóra** grafikus- és festőművész, **Palotás József** szobrász- és éremművész, **Roskó Gábor** festőművész, **Stefanovits Péter** festő- és grafikusművész, **Tolvaly Ernő** festőművész, **Záborszky Gábor** festő- és grafikusművész.

HORTOBÁGYI KÁROLY-DÍJAT

kapott **Losonczy György,** a Kisfaludy ugródeszkacsoport vezetője.

TÁNCSICS MIHÁLY-DÍJAT

kapott **Ágoston István,** a Magyar Rádió Nyíregyházi Stúdiója vezetője, **Fenyő Béla,** az Élet és Tudomány nyugalmazott főszerkesztője, **Leskó László,** a Szabad Föld főszerkesztő-helyettese, **Németh Péter,** a Nap TV főszerkesztője, **Szegvári Katalin,** a Magyar Televízió szerkesztő-riportere.

A miniszter kimagasló szakmai munkájának elismeréseként

A MŰVELŐDÉS SZOLGÁLATÁÉRT-DÍJAT

adományozta **dr. Balla Juditnak,** a Művelődési és Közoktatási Minisztérium (MKM) üzemorvosának, **Bánhegyi Péternének,** az MKM főosztályvezetőjének, **Czagányi László** népművelőnek és helytörténésznek, **dr. Cserjési Ferencnének,** az Országos Közoktatási Szolgáltató Iroda gazdasági igazgatójának, **dr. Csontos Andrásnak,** az MKM főosztályvezető-helyettesének, **Fesztbaum Nándornénak,** a Színházak Központi Jegyirodája igazgatójának, **Gerebicz Andrásné dr.-nak,** a József Attila Tudományegyetem bér- és munkaügyi osztályvezetőjének, **Hermann Istvánnénak,** az MKM főelőadójának, **dr. Koródi Annának,** a Budapesti Műszaki Egyetem pénzügyi főigazgató-helyettesének, **Mácsay Mártának,** a Budapest Főváros Főpolgármesteri Hivatala ügyosztályvezető-helyettesének, **dr. Nagy Tibor Gyulának,** az MKM főosztályvezetőjének. **Paár Pálnak,** az MKM főtanácsosának, **Szabó Lászlónénak,** a budapesti Kölcsey Ferenc Gimnázium gazdasági vezetőjének, **dr. Szőőr Árpádnénak,** a Kossuth Lajos Tudományegyetem Egyetemi Könyvtára tudományos titkárának és **Teplánszky Péternének,** az MKM főtanácsosának.

A művelődési miniszter – Göncz Árpád köztársasági elnök nevében – ez alkalommal adta át a miniszterelnök előterjesztésére adományozott

MAGYAR KÖZTÁRSASÁG ARANY ÉRDEMKERESZTET

Antal Istvánné Szokolay Dóra zenei rendezőnek, **Leszler József** magyar nótaszerzőnek, **Prileszky Csillának,** a Kodolányi János Intézet intézeti vezetőtanárának, **Román Máriának,** az MKM főtanácsosának és **dr. Tóth Andrásnak,** az ELTE Egyetemi Könyvtára nyugalmazott könyvtárosának.

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG EZÜST ÉRDEMKERESZTJÉT

Roboz Ágnes táncpedagógus vette át.

Költő, mester és mesterség

Lator László a líra közfogyaszthatóságáról

Az idei Kossuth-díjjal kitüntetettek között Lator László József Attila-díjas költő, műfordító, szerkesztő, tanár is átvehette a legrangosabb magyar elismerést. Az alkotót a költészet helyzetéről és a költői mesterségről kérdeztük.

– A Kossuth-díjak történetében évről évre csökken az írók száma. Mi lehet ennek az oka?

– Biztosan egyre kevesebb pénz jut rá. De talán amiatt is, hogy a díjat korosabb alkotóknak adják, mint én is vagyok: hiszen 1927-ben születtem. S az öregek egyre csökkenő létszámban vannak jelen a magyar irodalomban.

– Tehát a megbecsülést az életműért adják?

– Részben igen. Lehet, hogy az én esetemben közrejátszott az is, hogy valamilyen irodalmi „nevelőintézet" voltam: a rádióban, a televízióban, s az egyetemen, ahol évtizedek óta tanítok. Óráimról kikerült olyan fiatal költők lettek ismertek, mint Ferencz Győző, Bárdos László és Imre Flóra.

– Az elmúlt években a könyvkiadásban végbement változások nagymértékben sújtották a költészetet. Az egyre kevesebb verseskötet tizedére csökkent példányszámmal jelenik meg. Hogy látja a napjainkra kialakult helyzetet?

– Ha összehasonlítanánk, milyen publikációs terei voltak a költőknek a Rákosi-korszakban, akkor azt kellene mondanunk, hogy nagyszerű lehetőségei voltak azoknak, kik hajlandók voltak azt írni, amit kívántak tőlük. De az irodalmi élet nagy részének, talán jobbik felének semmiféle publikációs lehetősége sem volt. Egy fiatal költőt segítendő napjainkban nincs olyan nagy kiadó, amely a magyar költészetet pártfogolná, csak kisebbek, amelyek lehet, hogy előbb vagy utóbb meg fognak szűnni. De napjainkban nem kevés verseskötet jelenik meg, viszont a költő gyakran nem kap értük honoráriumot. Legjobb esetben pénz helyett száz példányt kap, szétoszthatja vagy eladhatja. Egy költő a költészetből ma nem tud megélni. Ez nem jó, de nem ismeretlen helyzet: a két világháború között József Attila és Vas István is előfizetőket gyűjtött a köteteire. Egy verseskötet ma 300-800 példányban jelenik meg. Kérdéses, hogy mennyi jut ebből az olvasókhoz? Könyvkiadás létezik, inkább a terjesztés hiányzik: a könyv ott marad a kiadónál vagy a szerző pincéjében.

– Hogyan látja ma alkotói szempontból a költészet helyzetét?

– Mostanában olyan kísérletező, a divatnak engedő líra alakult ki, amely nem közfogyasztásra való. Nem mondom, hogy ez rossz vagy jó, de mindenfajta forrongó költészet csak kétszáz ember ügye. Párizsban és Pesten is. Ha valaki szokatlan, ezoterikus költészetet művel, számolnia kell azzal, hogy verse nem lesz tömegcikk. Ha ezzel tisztában van, akkor nem panaszkodhat. Ez az egyetlen dolog, amit a fiatal költők szemére vethetnék (ha merném), hogy nagyon sokan elfogadják az európai divatok kényszereit. A divatok pedig rövid időre szólnak. S ha valaki feladja szellemi függetlenségét, és csak azt teljesíti, amit elvárnak tőle, abból maradandó líra nem születhet.

– Lát-e a fiatal költők között olyanokat, akikben nagy jövő lehetőségét sejti?

– A költészet látszólagos devalvációja sem takarhatja el, hogy a fiatalok között nagyon sok a tehetséges. Ők ha elfogadnak is világszerte szokásos költői módokat, azért meg tudják őrizni azt, ami bennük más, ami nem uniformizálható.

A másik megemlítendő szempont: semmiféle módszer, költői irányzat nem nélkülözheti a mesterségbeli tudást. Egy költő írhat szabadverset, csinálhat performance-t, happeninget, szétdúlhatja a nyelvet – ezek csak egy ideig folytathatók. A költő később abba a helyzetbe kerülhet, hogy például egy szonettet kell írnia, kiderülhet, hogy nem tud szonettet írni. Ha bármilyen verset csinál, és a mesterségbeli tudás nincs a kezében, az ujjaiban, akkor előbb vagy utóbb megbosszulja magát. Ez egy mesterség is, hiába.

– Milyen okoknak tulajdonítja, hogy a közvélemény szemében leértékelődött a költészet?

– Csak a modern költészet értékelődött le, a klasszikus nem. Az emberek még járnak könyvtárba, olvasnak, általában jól ismerik a XX. század klasszikussá lett költőit. Soha ilyen sokan nem olvasták Pilinszkyt, mint ma. Az ifjabb költőgenerációk ismeretlenségének több oka is van. Az egyik az, hogy ez a költészet önként vállalja a zártságot, a megjelenésnélküliséget, a mondatok széttörését. Ehhez nincs türelme a mai olvasónak. Az ember természetes ösztöne, ha elolvas valamit, az megértse vagy megfejtse. De ha a vers és alkotója eleve feladja a közérthetőséget, nem fogják elolvasni. A másik ok: a könyvek nagyon megdrágultak. Emellett ahhoz, hogy verset olvassunk, idegfeszültség nélküli nyugalom és idő kell. Napjainkban az embereknek az ilyen versolvasó idejük nagyon kevés. Ritka, hogy valaki leül otthon egy fotelba a hangulatlámpa alatt, a kályha mellett, és elővesz egy verseskötetet. Mindenki inkább azon töri a fejét, mit csináljon, hogy valamivel többet keressen. Vészharangkongatások mindig vannak, de nem hiszek az irodalom és a költészet jövőjét kétségbe vonó elméletekben. A költészet mindint kibír, a televíziót, videót is, mindent. Pillanatnyilag viszont a magyar helyzet erős gátja az olvasásnak. Ez nem a Gutenberg-galaxis vége, hanem amiatt van, hogy nincs meg a társadalmi, anyagi nyugalom és jólét, amely ahhoz szükséges, hogy az olvasó olvasson.

Dombi Gábor

Orbán Ottó: Nagyságos Lator Poéta Uram Ordóval Való Fölruházásának Occasiójából

Rossz ez a mi korunk,
Latorka,
véres a keze meg a torka,
de hát ha ilyen is – ezúttal
megdobott egy Kossuth-tal!
Ujjé! Ujjé! Evoé!

Ez a nap hát nem a rossz
koré,
haló poré és gyásztoré,
a fekete pásztoré –
mássz le a grádicson boré'!
Ujjé! Ujjé! Evoé!

Ha már kaptad az ordót,
üsd lenn csapra a hordót,
idd ki fenékig, egy szuszra,
Bak... hukk!... Bak...
hukk!... Bakhuszra!
Új... izé... mi is?...
ja... Evoé!

Észak fényei

Hírnevéhez méltó, vagyis világszínvonalú hangversennyel nyitotta meg a Liszt Ferenc Kamarazenekar a Budapesti Tavaszi Fesztivál gazdag zenei eseménysorát. A skandináv országok és a Baltikum művészete szolgál mottóul idén. „Északfok, titok, idegenség"? – roppant élénk zenei kapcsolataink voltak a sarki fény országaival már a két világháború között is.

Arto Noras kiváló finn gordonkaművész volt ezen az estén a Liszt Ferenc Kamarazenekar szólistája. Schubert *Arpeggione-szonátáját* játszotta, zenekarkíséretes átiratban. Ez az egyetlen mű tette halhatatlanná az amúgy tiszavirág-életű zeneszerzőt, az arpeggionét. Noras csellójának tónusa végtelenül rugalmas, roppant színes és tartalmas. Rugalmas dallammintázása is, a beszédesen szabad és a kötött részletek pontos egyensúlyát teremti meg. Schubert-játéka valóságos pszichológiai tanulmány, produkciója szüntelenül álom és valóság határán lebeg. Konok következetességgel jár a végére minden dallamnak, hangzásnak. Ritmusa precíziós rugóra jár, hangszere szinte énekel, eszembe juttatva egykor nálunk is oly népszerű dalos honfitársát, Helge Lindberget.

Konstrukció és emóció látszatellentétét a remekművekhez méltón oldotta fel a Rolla János vezette együttes Beethoven *Nagy fúgájának,* a húros és ütőhangszerekre írt Bartók-zenének a tolmácsolásakor. Világosan tárták fel a szerkezetet, végtelen pontossággal, a hangzásarányokra érzékenyen figyelve fogalmazták újra mindkét alkotást. Hanem a technikai tökély teljesen mellékessé vált, csupán elsöprő erejű indulatoknak és érzéseknek, ágáló vagy éppen önmagukba zárt gesztusoknak a hordozójává. Szinte lehetetlen szavakra lefordítani emberi és művészi nagyság eme poétikus megnyilvánulását. A Kongresszusi Központ közönsége mindenesetre meghallotta, hogy nagybetűs esemény részese, és a varázslatból fel sem ocsúdva követelt ráadást (Bartók Zene... II. tétel).

Breuer János

MOZGÓ VILÁG

Ízelítő a márciusi számból

E javaslatok lényege két pontban foglalható össze: 1. váljék Kelet- és Délkelet-Ázsia, különös tekintettel Kínára, Magyarország külpolitikájának egyik prioritásává; 2. e politikát vezéreljék mindenkor a magyar kormány és társadalom által elfogadott általános érvényű elvek, ne pedig a gazdasági pragmatizmus. (Nyíri Pál: A Távol-Kelet mint külpolitikai prioritás – mit tehet Magyarország?)

Ugyanaz az ingatlan többször cserélt gazdát csak névlegesen létező cégek között, majd amikor ára irreálisan magassá vált, egy „lekötelezettségét" ezzel is bizonyító állami vállalat vásárolta meg. (Sükösd Miklós: A vasháromszög megroppanása)

1994 nyarára minden párt a tönk szélére jutott: a választási kampány végére teljesen kiürültek a kasszák. (Juhász Gábor: Kampányfinanszírozás Magyarországon – 1994: pénzek, trükkök, technikák)

amerikai MEDENCÉK

TELJES FELSZERELÉSSEL

Ø 3,6 m-es CSAK 45.900 Ft

Ø 4,6 m-es CSAK 65.900 Ft

és a HÚSVÉTI MEGLEPETÉS:

Ha a medencét április 7-ig leelőlegezi,

MÉG 5.000 Ft

árkedvezményt is biztosítunk!

Tovább fizetési kedvezményekkel segítjük a vásárlását.

Viszonteladók jelentkezésére is számítunk.

Négy sikeres szezon után idén egy tovább korszerűsített, Magyarországon is bevizsgáltatott kivitelt ajánlunk Önnek.

Egyéb termékeink:

kész medencék 15 méterig raktárról, gépészeti tartozékok, szaunák, gőzkabinok, kerti tavak, szökőkutak

Kerex Uszoda és Szabadidőtechnika Kft.

1117 Bp., Budafoki út 95-97.

Tel.: 209-0993, 209-0994

Szükség van nemzeti operára

Békés András: Az élet logikája, hogy most kaptam a díjat

Békés András harminc évet töltött a Magyar Állami Operaházban. A hetvenes években vezetterendezte, a nyolcvanas években néhány évig „csak" rendezte a Szentendrei Teátrum előadásait. Tanít a színművészeti és a zeneművészeti főiskolán, és videotárat készít a rendezőtanoncoknak rendkívüli operafilmekből... A művészeti díjak kiosztásakor mindig felbukkan a nem túl ünnepélyes kérdés: miért pont most kapta meg a Kossuth-díjat?

– Ha viccesen akarnék válaszolni, azt mondanám: valamit hallottak az orvosomtól. De ünnepélyesen bejelenthetem, nincs semmi bajom. Ez az élet logikája, hogy most kaptam meg a Kossuth-díjat. Eddig önállóan, függetlenül éltem, sokat rendetlenkedtem.

– Mit ért rendetlenkedésen?

– Bizonyos helyzetekben nem voltam hajlandó olyan kompromisszumot kötni, amilyet a szakmában sokan megkötnek. Én inkább a magam útját jártam. Ha nem garantálták azt a színvonalat, amit kívántam, akkor változtattam és elmentem. Mondhattak akár hiúnak vagy gőgösnek, engem nem befolyásolt a tekintélyvesztés. Amikor úgy éreztem, nem szabad tovább maradnom, távoztam az operaházi főrendező posztjáról is. .

– Utólag nem bánta meg „rendetlenségeit"?

– Rengeteg ideig hordtam magamban a kínt, majd döntöttem, és a döntés után sohasem bántam meg. Még nosztalgiát sem éreztem, sőt jobban éltem.

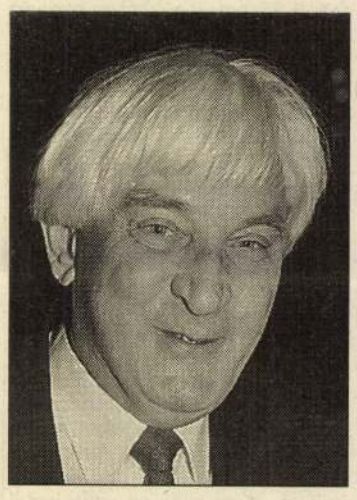

– Nem hiányzik önnek mégis mostanában a rendezés?

– Az elmúlt években elég sokat rendeztem, ebben a szezonban viszont semmit sem. Nem azért, mintha nem hívtak volna... De nem kaptam olyan ajánlatot, amit elvállaltam volna. Örülök viszont annak, hogy Vámos László, amikor az Operaház főrendezője lett, azt mondta, szívesen venné, ha rendeznék náluk. Ha elfogadják a terveimet, akkor körülbelül egy év múlva Vajda Jánosnak, a Mario és a varázsló szerzőjének új művét rendezem majd.

– Lenne-e újra tag az Operában?

– A jelenlegi Operaházban nem lennék tag, ugyanis elképesztő az általános helyzetük. Nem az igazgatón vagy a társulat összetételén múlik, hogy jó-e vagy sem a Magyar Állami Operaház, hanem az államon, a kormányon. Azon, hogy van-e pénze és bátorsága elhatározni, igenis szükség van egy nemzeti operára. Az elmúlt kormányok már régóta képtelenek megváltoztatni az egészségtelen vegetálást az Operaházban.

– Tanított a színművészeti főiskolán is. Ezt miért hagyta abba?

– Sokáig osztályvezető voltam a színész szakon. Majd egyszer fölálltam és elmentem. Később visszahívtak, mikor is prózai rendezőknek zenés rendezést tanítottam. Akkor kezdtem el a zeneművészeti főiskola opera tanszakán is dolgozni. Az elmúlt két évben azonban nem dolgoztam a színművészetin. Csökkentek ugyanis a színészosztályok, az iskola vezetősége pedig új tanárokat vett fel. Szeptembertől azonban egy új kísérleti színészosztályban fogok tanítani, bábművészeket képzünk majd. Amúgy nem tétlenkedtem az elmúlt években sem, mert egy videotárat készítettem az operával foglalkozó főiskolásoknak. Összeválogattam a legjobb operafilmeket és hozzáírtam a megjegyzéseimet. Ez jó munka volt.

Szemere Katalin

177. FELSMANN TAMÁS

munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony létesitéséhez

mely létrejött egyrészről a MTA Müvészettörténeti Kutató Csoport (Bp. I. Uri u. 62.), másrészről

név:

főállásu munkahelye:

állandó lakcime:

szem.ig.száma:

megbizott között az alábbi feltételekkel:

1. Az elvégzendő feladat részletesen:

2. A dijazás összege: Ft.
A dijazásnál alapulvett munkaköri besorolás

ifj. Feldmann Tamás

Bélisvaba fődíja az 5. országos
alkalmazott grafikai biennálén

Magyar Nemzet 1986 VI.

FELSMANN Tamás (1956)
74. Hol volt, hol nem volt, 1987
A Hungarian Fairy Tale (film)
offset, 86x62 cm
j.j.l. Felsmann Tamás '87 – Offset és Játékkártya Nyomda Budapest
ltsz.: xy 88.932 + lap

A változás jelei : Plakátok 1988-1990.
: Magyar Nemzeti Galéria, 1990.nov.14.-
dec.31. A kat. szerk. Bakos Katalin
Bp., MNG, 1990

17.

KÉPEK JEGYZÉKE:

Olajpasztellek:

1.	Csendélet piros fazékkal	35x61 cm
2.	Edények citrommal	30x38 cm
3.	Csendélet ecsettel	30x43 cm
4.	Serpenyős csendélet	25x61 cm
5.	Konyha asztal	32x86 cm
6.	Csendélet tojásokkal	29x61 cm
7.	Konyhapolc	27x60 cm
8.	Üvegek	32x43 cm
9.	Téli táj	41x61 cm
10.	Havas táj	42x59 cm
11.	Kopasz fák	30x59 cm
12.	Bokrok	31x34 cm
13.	Erdő széle	30x42 cm
14.	Hegyoldal fákkal	24x55 cm
15.	Őszi színek	35x61 cm
16.	Bozótos	42x61 cm
17.	Napsütés	38x61 cm
18.	Pagony	36x60 cm
19.	Tisztás szélén	30x43 cm
20.	Téli hangulat	35x:61 cm
21.	Sárga-kék kompozició	30x50 cm
22.	Konstruktív táj	25x86 cm
23.	Hevesi dombok	31x86 cm
24.	Asztal poharakkal	41x86 cm
25.	Dunakanyar	30x86 cm
26.	Rőt dombok	31x58 cm
27.	Tektónikus táj	30x50 cm
28.	Feszülő vonalak	30x60 cm
29.	Egri dombok ősszel	30x56 cm
30.	Szentendrei dombok	35x61 cm
31.	Dunamenti táj	29x61 cm
32.	Vörösberényi dombok	26x61 cm
33.	Vörös mezők	24x25 cm
34.	Konstruktív házsor	30x61 cm
35.	Szentendrei utcarészlet	25x36 cm
36.	Csendélet kávéfőzővel	46x61 cm
37.	Foltritmus	31x61 cm
38.	Vörösberény vidéke	21x61 cm
39.	Zöld-sárga csendélet	31x32 cm
40.	Vörösberényi háztetők	33x62 cm
41.	Őszi liget	
42.	Csendélet	
43.	Kanyargós út	
44.	Budai hegyek	
45.	Fekete fák	

67 II. — FNYV 14 — 2429 — (Magyar Hirdető)

FELSMANN TAMAS

KÉPCSARNOK
DERKOVITS TEREM

Budapest, VI., Lenin körút 63.

FELSMANN TAMÁS

festőművész kiállítása

1967. február 25-től március 12-ig

Felsmann Tamás kőfaragók és építészek utóda. Nem volna ennek jelentősége, ha nem mutatkoznék meg festészetében is őseire emlékeztető művészi alapállása. A szobrász szűkszavúsága: csak lényeges vonásokban emlékeztetni az ezerarcú világra, az építész mércéje: pontosan és tudatosan alkotni a kép öntörvényei szerint, akár egy épületet, mely önmagán kívül semmire sem hasonlít. Ezzel azt is kimondtuk, hogy Felsmann Tamás mai szemmel lát, mai festő. Iskolába nem sorolható s pedagógiai tevékenysége sem térítette el őszinte adottságaitól. Ha éppen rokonát keresnénk, a francia Bernard Buffetre gondolhatnánk, — de mennyivel több érzelmi átélés, valóságszeretet hevíti, s mindenek előtt a természet iránti vonzalom. Mennyi derű és mennyi tiltakozás, mennyi öröm a kitárulkozásra, és mennyi szemérmes tartózkodás, dallamos lágy és szálkásan kemény formavilág együtt, a visszafogott színekből is kisütő meleg kékek, vörösek, barnák. Egyéni és érett festői világ Felsmann Tamásé. Biztos rajztudás, anyagának — különösen a hálás olajpasztellnek — jó ismerete, tömörítő ereje, konstruktív hajlama tiszteletre méltó erények. Első kiállítása ez, de nem késett el. Több figyelemmel kell lennünk iránta, több bátorítással. Becsüljük Nagy István szűkszavú líráját? Felsmann Tamást az örökösei között tudhatjuk. Túlzunk talán? Ha lehetővé tesszük, hogy művészete kiteljesedjék, mindent elmondhasson, ami benne él, bizonyosan nem.

* *

Felsmann Tamás 1918-ban született, Budapesten. A Toldy Ferenc reálgimnáziumban érettségizett, s már diákkorában kitünt rajzkészségével. 1938-ban iratkozott be a Képzőművészeti Főiskolára. Tanárai: Benkhard Ágoston, Elekfi Jenő, Boldizsár István. Tanulmányait a háború után fejezte be. Több évig dolgozott a vörösberényi művésztelepen, Sopronban, Szentendrén. Rajztanár. Több gyűjteményes kiállításon szerepelt.

KOCZOGH AKOS

MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

NÉPSZAVA

1975 DEC 10

Felsmann Tamás festőművész kiállítása december 12-én délután nyílik meg a XII. kerületi tanács épületében.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Felsmann Tamás

BÉKÉS MEGYEI
NÉPÚJSÁG
1967 FEB 25.

— Felsmann Tamás festőművész kiállításának ünnepélyes megnyitására ma, február 25-én délután 1 órakor kerül sor a budapesti Derkovits-teremben. Megnyitó beszédet dr. Koczogh Ákos művészettörténész mond.

A KIÁLLÍTÁSI INTÉZMÉNYEK

MEGHÍVJA ÖNT

FELSMANN TAMÁS

FESTŐMŰVÉSZ

KIÁLLÍTÁSÁRA

1979. ÁPRILIS 12-ÉN, CSÜTÖRTÖKÖN DÉLUTÁN 5 ÓRAKOR

MEGNYITJA:

BALOGH ANDRÁS
FESTŐMŰVÉSZ
EGYETEMI DOCENS

FÉNYES ADOLF TEREM

BUDAPEST, VII., RÁKÓCZI ÚT 30.

6228 FNYV I.

1

Felsmann Tamás

Kiállításainkon régóta rendszeresen szereplő művész, akinek több önálló kiállítása is volt már. A XI. kerületi Népfront helyiségében bemutatott ujabb képei festészete további fejlődéséről tanúskodnak. Ilii maradt önmagához, eddigi konstruktivista beállítottságához, de a lényeg a jellemző szerkezeti jegyek megragadására törő stílusa még tömörebbé, még magvasabbá vált.

Dr. Maksay László: Felsmann Tamás kiállítása

Raptanítás 1970/4 33 old

Felsmann Tamás

A konstruktivizmusnak megvannak a maga divatos stíluselemei, elsősorban a hangsúlyozott kontúrvonalakra gondolok amelyekkel sokan visszaélnek. Felsmann Tamás képei mentesek ezektől a sablonjegyektől, előző kiállításához képest határozott fejlődést látok abban is, hogy konstruktivista stílusa egyénivé vált, nem az említett hangsúlyozott kontúrok jellemzik, hanem a belső szerkezeti elemek megragadása.

Dr. Matsay László: Felsmann Tamás kiállítása

Rajztanítás 1970/4 33old.

Felsmann Tamás, festő MOK

A Derkovits Teremben nyílik meg kiállítása.

— : ffr — 8

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1967. febr. 21.

Felsmann Tamás

Festőművész - rajztanár. Rendszeresen részt vesz kiállitásokon.

Első gyüjteményes kiállitását a Derkovits teremben rendezte. Képei rajzos jellegüek., olaj - pasztell technikával készülnek.

"Csendélet" /repr/

Rajztanitás 1967. III. 27.1.

Felsmann Tamás 2

képe a *Koratavasz*, melyben az egész felületet egységben tartva. szervesen ötvözi a konkrét, geometrikusan rajzos előteret a ködbe vesző, festői távlatokkal.

Kompozícióinak másik csoportja erősen polarizált színekben, dekoratív formákban tömöríti — elsősorban történelmi ihletésű — látványrögzítéseit. A *Szentendre* még játékkockaszerűen tarka, a *Visegrád* már kristálytömbként tömör, kékeslilák, szürkék, drappok sokszögeiből. Ellenben a *Várkompozíció*, a *Soproni vár* meg a *Kőszegi vár* már égővörösen, fekete kontúrokkal rajzolódik a kékeslila égre. Közeli rokonságot tartanak azokkal az üvegedény-kompozíciókkal, amelyeket szinte váraromszerűen sorakoztat csoportba (*Műterempolc*, *Csendélet*). A két véglet összegezését talán a *Budaörsi táj* kísérli meg a legsikeresebben, jó ritmusú konstruktivizmussal, összefogott színskálájával, egyben a továbblépés lehetőségét is világosan körvonalazva.

Wagner István

Magyar Hirlap 1976

MDK.

Felsmann Tamás

Kiállitási hir

Szocialista Müvészetért 1967 ápr.

FELSMANN TAMÁS

kiáll. a Marczibányi téri Szabadidő Központ emeleti minigalériájában

UJ TÜKÖR 1983.XX.évf.17.sz.47.o.

SZERZŐDÉS

munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony létesitéséhez

y létrejött egyrészről a MTA Müvészettörténeti Kutató Csoport (Bp. I. Uri
62.), másrészről

lású munkahelye:

ndó lakcime:

m.ig.száma:

gbizott között az alábbi feltételekkel: . . . . . .

Az elvégzendő feladat részletesen:

Felsmann Tamás 7

Kepei kiemelkedő értékének érzem azt is, hogy átirtságuk szubjektív lirát is szugall. Valamennyiből valamilyen feszültség árad, egy sajátos életérzés. Egy kompozicióját-ban sem szerepel az emberi figura, mégis mindegyikben benne van a meleg emberi lira, az életérzés áradása.

Dr. Maksay László: Felsmann Tamás kiállítása

Rajztanítás 1970/4 33 old

Felsmann Tamás

MTI SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

MAGYAR NEMZET
Budapest

1970 MÁR 21

— **Felsmann Tamás** festőművész ~~kamaratárlatának~~ megnyílt a XI. kerületi népfrontklub helyiségeiben (XI., Karinthy Frigyes út 8.). A kiállítás, amely a fiatal művész huszonegy képét mutatja be, március végéig tekinthető meg.

— **A szerencse sorsjáték** nyilvános húzását március 22-én, vasár-

Vegyünk egy példát. A

Felsmann Tamás 6

Ez vezette szükségszerűen a konstruktivista stílushoz. Mivel a lényeget tömondatokban kívánja kifejezni, formanyelve summázó. A vonalak vállak uralkodóvá pikturájában. A kora tavaszt szereti leginkább, mert a szerkezeti konstrukció ekkor látszik legtisztábban. Egri dombok. Hegyoldal fákkal. Konstruktív táj és még sok más képe is ezt bizonyítja.

Dr. Maksay László: Felsmann Tamás kiállítása

Raptanítás 1970/4 33 old.

Felsmann Tamás 5

Egyik levelében írja: „Fák és bokrok között élek. A fák között látom a napot, az eget, a felhőket. A fák ágai osztják fel látómezőmet. Erzem a felfelé törésüket, élni akarásukat minden havasszal látom, érzem az ujjászületést". Mindennapos élményei szürüsödnek képekké. Izgatja öt az ágak sajátos levelélyesedése, a dombok sajátos vonulása.

Dr. Maksay László: Felsmann Tamás kiállítása

Raptanítás 1970/4 33 old.

Felsmann Tamás 4

Elsősorban annak köszönheti eredmé-
nyeit, hogy nem formajegyeket utánoz, ha-
nem stilusa belülről fakadt. Rejsein
visszatérő motívumok a fák, bokrok.
Természetszeretete környezetéből, házuk
kertjének mindennapi benyomásaiból
táplálkozik.

Dr. Maksay László: Felsmann Tamás kiállítása

Ruptanitás 1970/4 33 old.

Felsmann Tamás 3

A különféle fák és bokrok rajzai mutatják ezt legszemléletesebben; szerkezeti sajátságaik lényegét tömöritik rajzokba. Sikerült sajátos egyéni konstruktivista stilust kialakitania. Sez nagy eredmény. Különösen napjainkban, amikor a fiatalabb generáció kiállitásain tombol az epigonizmus. Felsmann tul van ezen, sikerült kiküszöbölnie festészetéből az epigonjelleget.

Dr. Maksay László: Felsmann Tamás kiállitása

Rajztanitás 1970/4 33 old

Felsmann Tamás 1

Magyar Hirlap 197

Felsmann Tamás festészeti kiállítását a XII. kerületi Tanács épületének első emeleti folyosóján rendezte meg. (A vendégkönyvből egyébként kiderül, hogy nem ez az első ilyen irányú kezdeményezés itt az utóbbi esztendőkben s egyben az is nyilvánvaló, hogy a tárlat aktív érdeklődésre serkenti az itt megforduló látogatókat). Mintegy kéttucatnyi olajképén elsősorban a földszínek árnyalatait, az okkerek, sárgák, barnák skáláját vonultatja fel előszeretettel, egyenes vagy hullámosan oldott párhuzamos vonalakban, olykor lágy akkordokban, máskor nyersebben, darabosan. Pasztellszínű harmóniával lopja be magát hamarabb figyelmünkbe a *Badacsony* csíkos síkjaival, a *Tavaszodó dombok* lendületes vonalvezetésével, a *Dunántúl* dombok között kanyargó szántássoraival, útjaival, vagy a *Dunakanyar* őszi lombokba burkolt dombhátainak félköríveivel, s mindennek kettőzése a *Hajó a sziklák alatt*, vízben visszatükröződő hegyvonulataival. Egyik legsikerültebb

Szolgáltatóház, orvosi rendelő és gyógyszertár, továbbá egy diák-étkeztetési feladatokat ellátó

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRMONDÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

PEDAGÓGUSOK LAPJA
Budapest

1972 MAR 8

Felsmann Tamás
1021

A harmónia jegyében

Felsmann Tamás: Dombok

LUNK

gálati lakásról...

i tudja lakáskérdését megolda-
ni, mindaddig használhatja a
szolgálati lakást, amíg csere-
lakást nem kap.

Ha a szolgálati lakás haszná-
lójának a lakással azonos hely-
ségben beköltözhető lakása van,
ebbe a lakásba köteles beköl-
ni, s nem jogosult sem cse-

hat igényt. Vegyük például az
a pedagógust, aki szolgálati la
kásban lakik, s ugyanabban
községben felépíti akár köl
csönnel, akár anélkül saját há
zát. Mivel továbbra is a köz
ségben, mint pedagógus műkö
dik, a szolgálati lakás bérlet
jogviszonyáról lemondhat,
igényt tarthat a térítési díjra
A rendelkezés teljesen jogos
mert a szolgálati lakás bérlőj
ezzel lehetővé teszi, hogy a la
kást kiutalják más pedagógus
nak.

Az állásfoglalás az 1971. jú
lius 1. után létesült lakásbé

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Felsmann Tamás
KÖZNEVELÉS

1967 JAN 13

1021

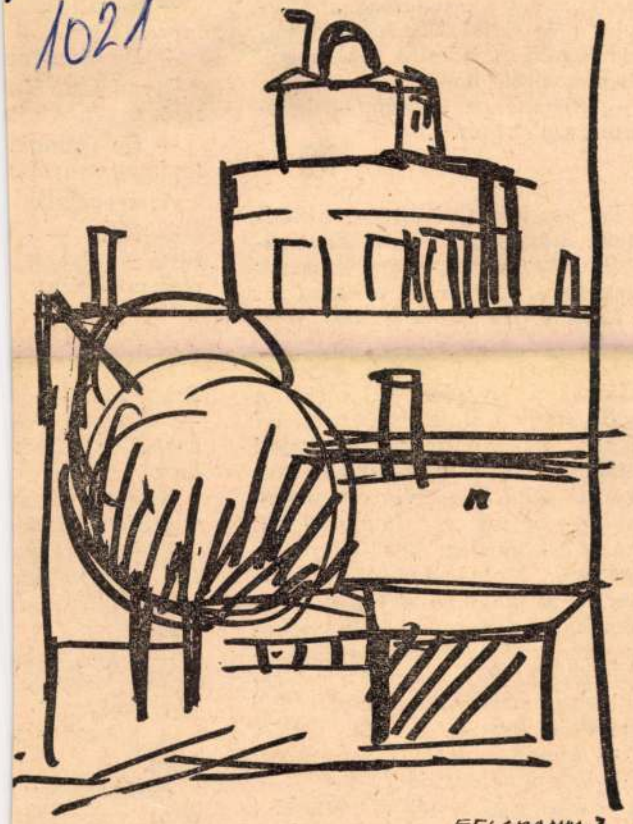

Felsmann Tamás (Budapest) rajza

Szemöldö
dulat mé
ban rögz
ideig mo

— Bizony, az ifjúság — bólogatott a plébános. .

■

Ez jutott Kutasi eszébe a díványon. Mérges volt, mert nem tudott elaludni, mert nem képesek megérteni, hogy csak a csend . . .

Lábdobogás szűrődött be.

— Pisti! Építsünk várat!

Fölismerte Andrásnak, az unokájának a hangját. Azt is rögtön tudta, hogy a Molnár gyerekekkel játszik. Ez a Molnár a szomszéd udvaron folyton a motorját törölgeti. Ő néha leselkedik a repkény mögül, készen rá, hogy rögtön másfelé forduljon, de mindig csak azt látja, Molnár babrál a motoron, a sapka meg a fején, hogy lássák, hogy rendőr. Az ő unokája egy rendőrőrmester gyerekeivel játszik! Egy mostani rendőrével, egy demokratikus rendőrével! Feszülten figyelt.

— Ide a tornyot!

— Nem, ne oda, ide!

— Most egy alagutat vágunk.

— Minek az ajagút? — Ahá, ez Laci, a kisebbik Molnár gyerek.

— Hát, ha jönnek a repülőgépek és bombáznak, oda lehessen menekülni.

Pisti szólalt meg. — Nem bom-

ig

ıe

u

zetét is visszafojt

— De vannak.
ta, hogy vannak.

Az öregember

— Hát —
Pisti —, lehet,
csak a mesében.

Kutasi nem k
Erzsi, Erzsi! —
— Azonnal kü
azokat a kölyk
haza.

Kint pusmogá
megjelent Andr
szálódott, kezén
tak a homoksze
arccal állt a d
felült.

— Ugye, soks
neked, hogy ne
gyerekeket.

A kisfiú halk
Igen.

Farkasszemet
állta nagyapja
alázatos beletö
szemét.

— Te még ez
nagy leszel, látn
kem volt igazam

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Felsmann Tamás

MAGYAR NEMZET

1967 MÁR 3.

Felsmann Tamás festőművész kiállítása

a Derkovits-teremben

A Lenin körúti *Derkovits-terem* új tárlatán pedagógus-festő mutatkozik be: *Felsmann Tamás*. 1918-ban született, s már diákkorában feltűnt jó rajzkészsége. A Képzőművészeti Főiskolára 1938-ban iratkozott be, tanulmányait a háború után fejezte be. Sokáig dolgozott a vörösberényi művésztelepen, Sopronban és Szentendrén. Rajztanári működése mellett rendszeresen szerepelt számos gyűjteményes kiállításon.

Felsmann Tamás mostani — első — önálló tárlatán leginkább műveinek mély, érzelmi telítettsége ragadja meg a nézőt. Az olajpasztell-technikával festett lágy kompozíciók mindegyikén valami mély lírai átélés érződik — festőjük nem közömbös objektumként kezeli modelljeit: a tájakat, a csendéletek tárgyait, a városok házcsoportjait, hanem a köztük élő, megértő ember szemével nézi.

Formai szempontból vizsgálva Felsmann Tamás alkotásait, elsősorban dekorativitásukat kell hangsúlyoznunk. A síkban tartott, szálkásan húzott vonalakból épülő kompozíciók lazán felrakott foltokkal vázolt, plasztikusan domborodó edénycsoportokkal és városképekkel váltakoznak a kiállítóterem falain. Törekvése ősét keresve, nem nehéz felelnünk e művészet mögött Nagy Istvánt, piktúránk kitűnő mesterét, akit Felsmann Tamás példaképéül választott.

h. gy.

erősíti a szocialista termelési viszonyokat és közéletünk demokratizmusát.

Apró Antal befejezésül hangsúlyozta: *az ország életében a rend, a nyugalom, a békés építőmunka, a nép egysége, a szocialista rend iránti bizalom jellemzi.* Ez biztos alap ahhoz, hogy a következő négy évben újabb nagy lépést tegyünk előre a szocialista Magyarország teljes felépítésének útján.

Apró Antal a kábelgyári gyűlésről, a helyi párt- és állami vezetők társaságában, a szegedi Haladás Termelőszövetkezetbe látogatott.

asztások előtt

Valamikor azt mondták: »Veszprém drágakő — rozsdás keretben«. Az elkövetkező időben, a harmadik ötéves terv programjából ítélve ez a meghatározás idejét múlta. A városban minden eddiginél nagyobb arányú építkezés kezdődött. Művelődési palota épül, fenyőerdősáv létesül a város köré és a harmadik ötéves terv végéig a lakosság számát előreláthatóan mintegy 38 ezerben jelölik meg. Mindent egybevetve Veszprém az elmaradt vidéki városok rangjáról méltán megérdemelten kerül az egyetemi városok szintjére, nem utolsósorban külföldieket vonzó nyári szabadegyetemei, festői panorá-

KÉP CSAR NOK

Felsmann Tamás

MEGHÍVÓ

Fk.: Köteles István

67 FNyV 6 t 1409

A KÉPCSARNOK
MEGHÍVJA ÖNT

FELSMANN TAMÁS

FESTŐMŰVÉSZ

KIÁLLÍTÁSÁNAK

ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁSÁRA

1967. FEBRUÁR 25-ÉN,
SZOMBATON DÉLUTÁN 1 ÓRAKOR

MEGNYITÓ BESZÉDET MOND:

dr. KOCZOGH ÁKOS
MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ

DERKOVITS TEREM
BUDAPEST, VI., LENIN KRT. 63.

VIGADÓ GALÉRIA
Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány

FELSMANN Tamás

J

A VIGADÓ GALÉRIA,
ÉS A RENDEZŐBIZOTTSÁG
TISZTELETTEL MEGHÍVJA ÖNT A
IX. ORSZÁGOS TERVEZŐGRAFIKAI BIENNÁLÉ
BUDAPESTI BEMUTATÁSÁRA ÉS A
VIII. BIENNÁLÉ FŐDÍJASAINAK:
- DUCKI KRZYSZTÓF, FELSMANN TAMÁS
ÉS OROSZ ISTVÁN - KIÁLLÍTÁSÁRA

E

A BIENNÁLÉT MEGNYITJA:
SZEPES HÉDI
MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ
1995. FEBRUÁR 9-ÉN 17 ÓRAKOR
A VIGADÓ GALÉRIÁBAN
BUDAPEST V. VIGADÓ TÉR 2.

L

A TÁRLAT RENDEZŐ SZERVEZETEI:
MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGE
TERVEZŐ GRAFIKAI SZAKOSZTÁLYA
MAGYAR REKLÁMSZÖVETSÉG
MAGYAR HIRDETŐ RT.
MUNKÁCSY MIHÁLY MÚZEUM

A KIÁLLÍTÁS TÁMOGATÓI:
MŰVELŐDÉSI ÉS KÖZOKTATÁSI MINISZTÉRIUM
BÉKÉS MEGYE KÉPVISELŐTESTÜLETE
BÉKÉSCSABA MEGYEI JOGÚ VÁROS ÖNKORMÁNYZATA
MAGYAR ALKOTÓMŰVÉSZEK ORSZÁGOS EGYESÜLETE
NEMZETI KULTURÁLIS ALAP
EÖTVÖS ALAPÍTVÁNY

MEGTEKINTHETŐ: 1995. FEBRUÁR 9-TŐL
FEBRUÁR 26-IG, HÉTFŐ KIVÉTELÉVEL
NAPONTA 10-TŐL 18 ÓRÁIG

Felelős kiadó: Mezei György

SZGY 84.11852

Felsmann Tibor iparművén

Meghívó

A kiállítást megnyitja:

KLOSS ANDOR újságíró

A kiállítás megtekinthető:

1984. október 3—október 20-ig

hétfőtől péntekig 14—18 óráig, szombaton 9—13 óráig

A GYŐRI VÁROSI KÖNYVTÁR
Herman Ottó u. 22. sz.

tisztelettel meghívja

Felsmann Tibor

iparművész

kiállításának megnyitására

1984. október 2-án, kedden 17 órára

SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-740, 340-726

Felsmann Tibor ipar-
művész

1089 KISALFÖLD

1021

Felsmann Tibor tárlata

Második önálló kiállítása nyílt meg Felsmann Tibor mosonmagyaróvári iparművésznek Csornán a Művelődési Központban. A június 20-ig nyitvatartó tárlaton textilmunkákkal mutatkozik be. Képeinken a Vergődés és a Termés című munkák láthatók.

ÚJ FILMEK A MOZIK MŰSORÁN

KEJUTAZAS LAS PALMASBA
színes, szinkronizált svéd film
Bemutatja:
Győr Rába filmszínház
jún. 10—13.,
Mosonmagyaróvár,
Kossuth filmszínház jún. 14—16.

A MAMA SZÁZÉVES
színes spanyol film
Főszerepben: Gerardine Chaplin
Csorna filmszínház műsorán
június 10—13.

FILMMÚZEUM
június 12. délelőtt 9 órakor
a Rába filmszínházban
A ROCK NAGY ÉVTIZEDEI
amerikai film a Csillagok háborúja
és a Birodalom visszavág világhírű
rendezőjének filmje

A RÁBA KAMARA FILMSZÍNHÁZBAN
színes magyar
Rendezte: Jancsó Miklós
június 11—13.

KÓMA
színes, szinkronizált amerikai
bűnügyi film
június 14—16.

A HÉT MESTERLŐVÉSZ
amerikai westernfilm

MESE A MOZIBAN
a győri Vörös Csillag mesemozijában
június 10—16.

A RÓKA ÉS A MEDVE
Mosonmagyaróvár, Kossuth filmszínház,
mesemozi, június 12—15.

A KIS HABLEÁNY
c. mesefilm látható.

Felsmann Tibor

Mosomagyaróváron a Hansági Muzeumban

állitott ki

Magyar Hirlap 1981/5/16/9

Febsmann Tikor ipu

gobelinje

emlékés

FERENCZY NOEMI

MŰVÉSZET 1985/10/21

DÁNIEL Kornél

Dániel Kornél festőművész vallomása

FELSMANN TIBOR

Felsmann Tibor ipszmüvész kiállítása
Győr, Vámi Könyvtár Galériája 1984 okt. 3 - okt. 10.
Győr: Vámi Kvt, 1984 (8) p. ill
(Győri Vámi Könyvtár kiállítási katalógusai 1984 16.)

?

Felsmann Tamás, festő

● FELSMANN TAMÁS festőművész munkáiból tárlat nyílik holnap fél 5 órakor a XII. kerületi Tanács épületében.

—:o Felsmann ..... 12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. dec. 11.

Felsmann Tamás, festőművész

A KIÁLLÍTÁSI INTÉZMÉNYEK

MEGHÍVJA ÖNT

FELSMANN TAMÁS

FESTŐMŰVÉSZ

KIÁLLÍTÁSÁRA

1979. ÁPRILIS 12-ÉN, CSÜTÖRTÖKÖN DÉLUTÁN 5 ÓRAKOR

MEGNYITJA:

BALOGH ANDRÁS
FESTŐMŰVÉSZ
EGYETEMI DOCENS

FÉNYES ADOLF TEREM

BUDAPEST, VII., RÁKÓCZI ÚT 30.

6228 FNYV L.

Felsmann Tamás

(Bp. 1918-

1938-tól tanult a Képzőművészeti Főiskolán, ahol Beulhardt Ágost, Boldizsár István és Elekfy Jenő voltak a mesterei.

Kiállítása a Fényes Adolf Teremben

- Bp. 1979. IV. 12 - V. 6. -

- katalógus a könyvtárban -

Felsmann Tamás, Jertő

MDK

Kiállítása a Derkovits Teremben tekinthető meg.

–: A hét vége kulturális programjából

11

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1967. márc. 4.

M.D.K.

Felsmann Tamás

Bozótos c.

grafikáját a Művelődésügyi Minisztérium megvásárolta

1967.

Művelődésügyi Minisztérium vásárlásai 1967. 61.l.

Felsmann Tamás

A Stúdió alapító tagja

A budapesti pedagógusok képzőművészeti stúdiója 1953–1963. Bev. Vajkai Aurél Bp. 1963.

29 o.

Felsmann Tamás

festőművész kiállitása. Bp, Derkovits terem. - Ism. h.gy. Magyar Nemzet, 1967.márc.9. - Fóthy János, Müvészet, 1967.8.évf.7.sz.38.1. - M.L. Rajztanitás, 1967.9.évf.3.sz.27.1. -

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. ~~1967~~ 197o.1.sz.68-1o7.1./

9o. 1.

Felsmann Tamás

festőművén kiállítása nonbaton nyílik a Derkovits teremben.

Pentmegyei Hirlap, 1967. febr. 25.50.

Felsmann Tamás

A Stúdió tagja

A budapesti pedagógusok képzőművén stúdiója 1953-1963
Bev. Vajkai Aurél Bp. 1963.
37 o.

Felsmann Tamás

Tájkárral
Olajfestmény
Repr.

A budapesti pedagógusok képzőművészeti stúdiója
1953-1963. Bev. Vajkai Aurél Bp. 1963.

Feltmann Tamás

festőművész kiállítása a Derkovits
teremben.

Magyar Hírlap 1967. III. 9. 4.

MDK.

Felsmann Tamás

Kiállitási hir

Csepel, 1967 febr.lo.

M.D.V.

Felsmann Tamás
festő

Az Derkovits-teremben volt
tárlata.

— : Kiállítások
Művészet, 1967. április - 47 lap

FELUGOSSY LÀSZLÒ

Este hat; néhány szabad megnyitás

magyar film, 145 perc, 1997/2000;
Rendezte: Tarr Béla; Írta:
Krasznahorkai László Az ellenállás melankóliája
című regénye alapján
Krasznahorkai László és Tarr Béla

2002. november 25. hétfő 21.00
Örökmozgó Művészmozi
Berzsenyi Dániel Főiskola, D-épület
Tarr Béla: Werckmeister harmóniák

Kiállító művészek:

BUKTA IMRE, FELUGOSSY LÁSZLÓ,
GÉMES PÉTER, HEGEDŰS 2 LÁSZLÓ,
HERNER JÁNOS, JANÁKY ISTVÁN,
LOIS VIKTOR, DR. MÁRIÁS BÉLA,
MEDVIGY GÁBOR, SZILÁGYI LENKE,
SZENTJÓBY TAMÁS, TOLVALY ERNŐ

26. kedd, 18.00 óra – Pincegaléria

Kiállításmegnyitó

26. kedd, 19.00 óra – Szalon

Beszélgetés Krasznahorkai Lászlóval
Beszélgetőtárs:
Wilhelm András zenetudós

A kiállítás létrejöttét Krasznahorkai László: Este hat; néhány szabad megnyitás című könyve inspirálta. A kötetben szereplő művészek alkotásaiból rendez kiállítást ezen a napon a Művészetek Háza.
„Krasznahorkai László új könyve a kortárs irodalom és képzőművészet találkozásának néhány ritka pillanatát dokumentálja. A szövegek többsége kiállítások alkalmából született, mégsem érezhető rajtuk megírásuk alkalmi jellege. Krasznahorkai – ahogy egyik kritikusa jellemezte a jelenlegi prózai mezőny egyetlen igazán (s belátható időn belül az utolsó) metafizikus ihletésű írója. A kötetbeli írások tétje ugyanaz, mint a szépirodalmi műveké: lehetnek e és miként a művészetnek szakrális vonatkozásai?"

A kiállítás megtekinthető december 6-ig, munkanapokon 10.00 – 17. 00 óráig
Belépődíj: 100 Ft

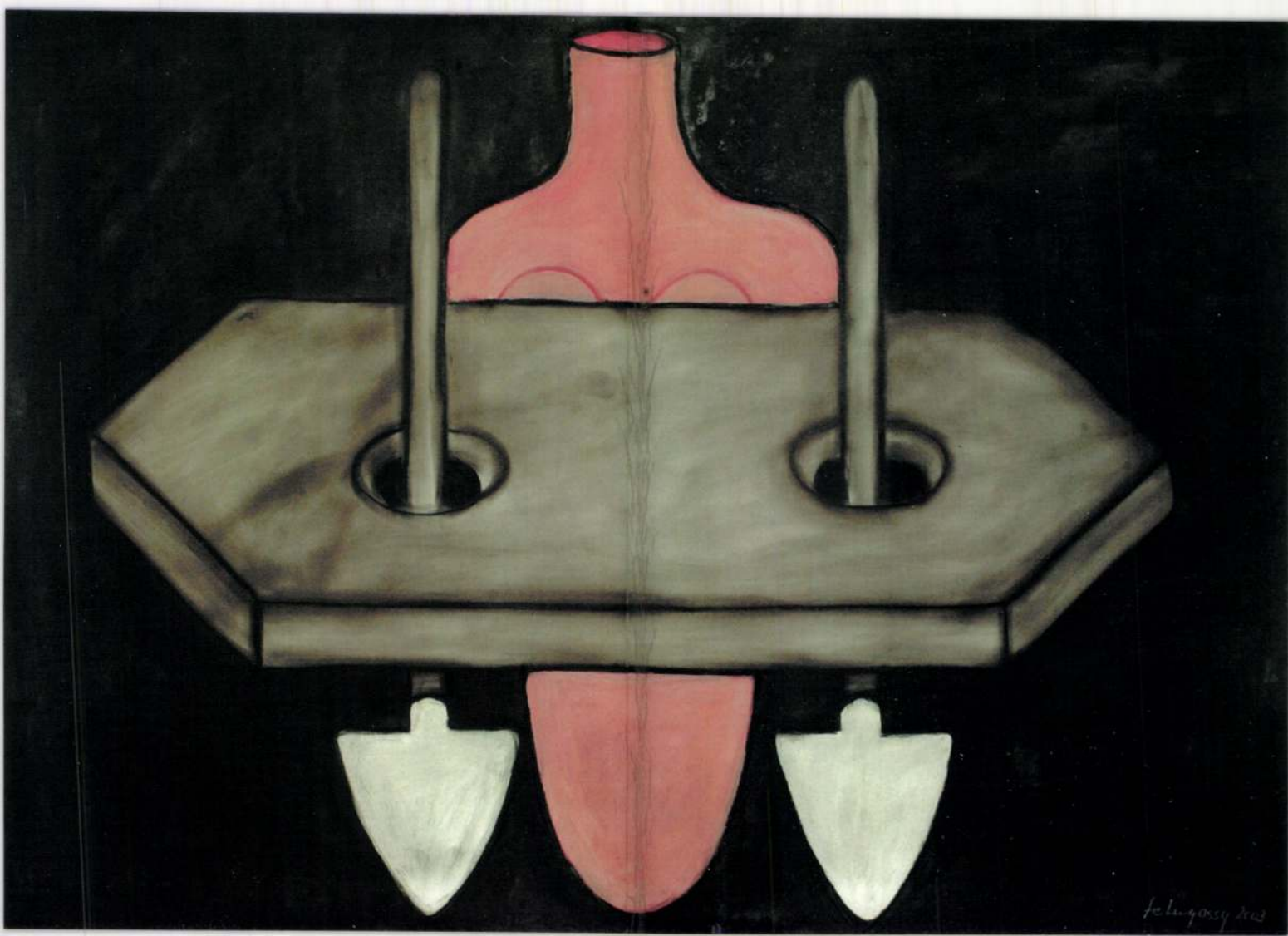

A MissionArt Galéria

tisztelettel meghívja Önt és kedves barátait
2003 december 11-én csütörtökön 18 órakor

feLugossy László

Közideg

című kiállításának megnyitójára.

Megnyitja:

ef Zámbó István

MissionArt Galéria Budapest
Falk Miksa utca 30.
Tel: (1) 3028587 Fax: (1) 3010195
budapest@missionartgaleria.hu
www.missionartgaleria.hu

A kiállítás nyitva: december 20-ig.

feLugossy László: Közideg, 2003, karton, vegyes technika, 80x115

FELUGOSSY LÁSZLÓ

Fe-Lugossy László: www.dj giccs.hu
Olaj, vászon 100x70, 1999.

Az Illárium Művészeti Galéria szeretettel meghívja Önt

Fe-Lugossy László

OFF JÖVŐ

című kiállításának megnyitójára
1999. október 29-én 19 órára.

A megnyitó alkalmából Fe-Lugossy László suttog valamit felvételről.

A kiállítás november 26-ig tekinthető meg,
hétköznap 10 és 16 óra, szombaton 10 és 14 óra között.

Illárium

Művészeti Galéria
H-1081 Budapest, Köztársaság tér 15.
Tel./Fax: 210-4883

KANGOL STORE ÉS A LONDON STORE
BUDAPEST V., SEMMELWEIS U. 14. TEL.: 337-7453

SCHERMANN VILLANYSZERELŐIPARI ÉS KERESKEDELMI BT.
H-1089 BUDAPEST, VAJDA PÉTER UTCA 13. TEL./FAX: 210-2866

NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM

FŐVÁROSI KÖZGYŰLÉS KULTURÁLIS BIZOTTSÁGA

fe Lugossy László

BÁN ANDRÁS

Jelenlét
1988/3

Ön-élet-rajz

Kommentár fe Lugossy Lászlótól(ról)

„1947-ben születtem Kecskeméten. A középiskola elvégzése után fényképészetet tanultam. A képzőművészet az egyik pillanatról a másikra került az életembe, és állandósult. Ekkor 17 éves voltam. Furcsa módon egy temetést ábrázoló rajz volt az első munkám. A véletlenszerű indulás után tudatosan kezdtem foglalkozni a művészettel.

A hatvanas évek közepén több barátommal, köztük ef Zámbó Istvánnal létrehoztuk Kecskeméten a Purgatórium elnevezésű klubot, ahol kiállításokat, irodalmi műsorokat, beat koncerteket szerveztünk, és ezekben a programokban közre is működtünk... Később ezt a klubot bezárták, de mi tovább próbálkoztunk magánlakásokban.

Nagyon mozgalmas időszak volt. Ekkor született meg a szabadtéri kiállítások ötlete is, amelyeket 1968-tól 1977-ig rendeztünk meg Szentendrén.

Kecskeméti éveim alatt nagy hatással volt rám Tóth Menyhért festészete. Mivel abban az időben elég kevés információ állt rendelkezésemre a modern művészetről, ösztönösen kísérletezni kezdtem kifejezéseim lehetőségével. A rajzolás és festés mellett használtam a fotót, amit éppen tanultam. Emellett szövegeket írtam, melyekben megpróbáltam megfogalmazni tevékenységemet, létemet, lehetőségeimet, személyességemet, viszonyaimat. Elképzeléseim ekkor kezdenek tágulni és mélyülni. Ebben az időben alakult ki és érlelődött elhatározássá, hogy mindig a legszabadabban fogom magam kifejezni. Természetesen és spontán módon, vállalva ennek következményeit. Az önkifejezéssel és nyitottsággal életformát és magatartásformát szerettem volna megvalósítani, ami többé-kevésbé sikerült csak.

A hetvenes évek elejétől készítek tárgyakat, amelyeknek időtállósága kétséges, de – véleményem szerint – a nem létező műtárgyak is léteznek. Számomra a művészet nem annyira esztétikai kérdés, inkább erkölcsi, etikai probléma. A művészet az önálló gondolkodásra késztetés egyik lehetősége. A művészség nem státusz. Ha a művészet elhatárolódásra inspirál, akkor elhatárolódom tőle.

1947-ben születtem. Közeledésre születtem, aminek a végtelenbe tágulás az iránya. Nagy távolságokat akartam beélni, de ezek a távolságok egy kozmikus viszonyhoz képest mérhetetlenül nevetségesek. Ha visszanézek, nem a múltat látom, csak aktuális emlékeimet észlelem. A jövő ösztönösen érint. Azzal is kifejezem magam, ha megnyilvánulásaimat negligálom. Önmagam konkrétuma és kétsége vagyok. Az előbbiek rejtélyek villanásai, az utóbbiak felfedezések és absztrakciók halmaza. Artikuláció vagyok, a lehetséges artikulációk egyike. Vannak pillanatok, amikor ezektől az artikulációktól is elhatárolom magamat. Ellentmondásaim nem véglegesek. Artikulációimat nem szabályozom és azok sem irányítanak engem. Önvisszaható vagyok, állapotom jelenlét, minden kizárólagosság nélkül. Egyetlen életem van, de olyan, mintha több lenne. Az eredet és a leképezés kapcsolata teszi ezt.

1947-ben születtem. Mivel nem vagyok kitalált személy: létezem: Apám és anyám génállományának egy másolat-variációja vagyok. Egyfajta reprodukció. Az is lehet, hogy mutáns. Egyetlen reprodukció sem tökéletes, de én is képes vagyok önmagamat reprodukálni. Van nevem, ami már jelzi a nemem. Van külsőm, ami belsőmet is kifejezi. Tehát puszta létem már alkotás. Tartozom valahová, mégha ez egyoldalú is

lehet. Tudok egy nyelvet, amin gondolkodni, de hazudni is lehet. Van környezetem és vannak gondjaim. Vannak félelmeim és vannak tévedéseim. Vannak ösztöneim, de szeretni is képes vagyok. Életem során többezer embert ismertem meg, és kerültem valamilyen viszonyba velük. Vannak, akikkel még találkozhatok, és vannak, akikkel már soha. A legtöbb emberről már csak emlékeim vannak. A legtöbbjüknek én is csak emlék vagyok. Az emlékek elmúlnak, és ez lesz elmúlásom abszolút kiteljesedése."

*

Amikor *Lugossy László* – önmagát kreatívnak érző, önmegvalósítását kereső – fiatalember neve elé odakerült a „fe" filozófikus névelő, ez a választás egy mágikus hecc során valamiféle névtetoválás volt. Azóta Laca (fe Lugossy László) sok újabb szürreáliába bocsátkozott, de a két betű maradt, intézményesült (és a művészvilág hivatásos arszlánjai pontosan tudják: kis f, kis e, egybeírva, a végén nincs pont – s tükörképe ott található *ef Zámbó István* nevében.)

Egyik depressziós pillanatában átborzongott Laca hátán, hogy ez az ő életműve, minden morzsa számít: két betű a neve előtt, a „műterem" káosza, egy megcsinált – vagy lemondott – buli az Egyetemi Színpadon avagy Hollandiában, egy alkalmi installáció, ami esetleg kép lesz a következő önálló kiállításon, és így talán egy műgyűjtőhöz kerül, egy rosszul exponált fotó, halvány xerox, elmosódó videó. Minden hecc túlélheti őt, arcátlanul esztétikai objektummá válik, értékelhető; amíg formálódik, addig az agresszió és a szorongás alanya, ahogyan tárggyá lőn, egyszeri és esendően fennséges.

Megkísértette a profizmus: *A. E. Bizottság.* Sokszor örömzenéltek már így együtt annakelőtte: Öcsi (ef Zámbó), Laca, András (akkor még *WahOrn Rex* Pomázról, ami a világ közepe), *Bernáth(y) Sándor* és még néhányan. A nevük és a stílusuk buliról bulira változott. Aztán alkalmilag összejött a Bizottság (eredetileg Központi Bizottság, majd Albert Einstein Bizottság). Az első számaik közül mindjárt sláger lett némelyik *(Megint itt van a szerelem);* más szlogenek csak egy estét értek meg a maguk természetes dada létében *(Néni kérem, hol lehet itt pecsételni?).*

A Bizottság bejött, *valami* lett, ettől a szerepek az arcukra fagytak, és másról szólt a depresszió. Laca fölvette a kontraszelektív téeszelnök provinciális alkoholista mosolyát és borostáját, András lett a szépfiú, Öcsi kitalálta magának a digós napszemüveget... gyerekek, kell ez? Bejött, sorba minden bejött. A bulik elég balhésak voltak, de jók is, igazi rajongóik voltak, a nagylemezek elmentek, hívták őket mindenhová.

Laca kedélyes depressziói, említettem volt, ettől kezdve másról szóltak: lehet-e a mágiát intézményesíteni? és etikus dolog eladni a tiszta dadát (méghozzá ilyen olcsón)? Kell vállalni azt, hogy egy rossz struktúrában én vagyok az alternatíva?

Lényegében ki ez a Laca? Egy Naki. (A „Naki" kifejezés kultúrantropológiai kategória, közös barátunk, Lugó (Lugosi László) vezette be a szakirodalomba; a jelentése: ha egy fotón meglátod Lacát vagy más Nakit, könyököddel bökjed meg a szubkultúra melletted álló tagját és kérdezzed meg: „na, ki ez?".) Jelen van. Nélküle nem tudjuk elképzelni.

Laca 1947-ben született, Szentendrén lakik, művész, és a mi generációnkból az egyik legfontosabb. Vannak sikereink, vannak halottaink, retardált állapotunkban még mindig nem tudjuk, kik vagyunk, mit csinálunk holnap, és a hátralévő tizenöt évben, és mennyit érünk (mihez képest?)?

Úgy tudom elképzelni, ha lenne egy kis kabarénk, egy saját intellektuális szórakozóhelyünk, jó zsúfolt és olcsó, Laca minden este ott ülne, néha fellépne, Öcsike kísérné – ha épp itthon van Svédországból – a szája sarkában cigi. És Laca remek lenne. Minden este más, és kedves, és néha hozna magával háttérnek egy festett disznót nejlonzacskóban. (Mire kijárod az engedélyt, találnál helyet, vendéglátóst, aki nem rabló, nem az adott társadalmi szorítás szerint cselekszik – szóval a nyitásra az összes gyereknek elmenne a kedve.)

Úgy tudom elképzelni, ha lenne egy kis lapunk, egy avantgard bulvárlap, mondjuk ezer példányban, mondjuk a Lugó szerkesztené és én, soha nem tudnánk, a következő számhoz mit hoz Laca: egy szabadverset, asszociativisztikus sorokkal az azonosulás meg nem szűnő kríziséről, a beletörődés provokálásáról; egy manifesztumot a szellemi önkielégítés ellen; egy szelíd rajzot: archaikus seggeket, emblematikus vágyakat, szofisztikus létkérdéseket (= ondológia); egy kazetta-mellékletet, ezt mind elénekelve? Mindig hozna valamit. (Mire kijárod a lapengedélyt, a papírt, a nyomdát, a terjesztést, találnál főszerkesztőt, akiben megbíznak – szóval az indulásra az összes gyereknek elmenne a kedve.)

Most pedig úgy képzelem el: Laca otthon ül, nézi a tévét, és mást lát, mint mi.

MÉHES KÁROLY

Különleges kiképzés

Akik a feladatot elsőre megértik, azokat rögtön
eltüntetik. Örülhetnek, ha megúszák a
kötelet. A maradék tovább úszik. Vastag
könyvek címeit olvassák föl. Csak a tébolyult
röhögést jutalmazzák, a többiek neve máris
különféle listákon szerepel.
A kosztnál sem ismernek pardont. Ünnepre
nyers húst adnak. A fanyalgók párul járnak.
A többi napirendi pontnál hasonló az eljárás.

Mire a tél beköszönt, egyetlen fő marad.
Vakon cselekszik. A társakra, kik sorban
eltűntek mellőle, nem emlékszik. Egyedül
alszik a hatalmas, kiüritett hálóteremben,
vigyázzfekvésben, nyitott szemmel.
Főnökei egyre inkább únják a vele való
foglalkozást. Mikor egy januári napon
jégtörés közben lezuhan az ötödik
emeletről s szörnyethal, mindenki
föllélegzik. A környéken a megbízott
emberek kezdik gyűjteni a jelentkezőket
a következő tanfolyamra.

LOSONCZ ALPÁR

JUGOSZLÁVIAI SZEMLE

A belgrádi BIGZ kiadónál megjelent Sinkó Ervin drvari naplója. A naplóból ezidáig a belgrádi *Književnost* és a zágrábi *Gordogan* című folyóirat közölt részleteket. Hangsúlyozom, hogy ez a könyv Sinkó drvari naplójának első teljes kiadása. Magyar nyelven (erről lásd a könyv 441. oldalát) a *Híd* 1961/7–8. számában olvashattuk e napló egyes részleteit. A már 1971-ben sajtó alá rendezett kézirat azonban csak 1976-ban látott napvilágot, ám foghíjasan (míg a magyar nyelven megjelent napló a közreadó Bosnyák István elgondolásaként a *Honfoglalás előtt*, addig ez a kiadás egyszerűen a *Drvari napló* címet viseli).

Ez a legújabb kiadás az 1976-ossal szemben tartalmazza Sinkóné Rothbart Irma naplóját is. Továbbá magába foglalja azokat a részleteket is, amelyekről az 1976-os kiadásban a következőket találjuk: „A jelen kötetből kimaradt napló jegyzetei Bosansko Grahovo 1942. júl. 4. keltezéssel kezdődnek és Zbjeg 1944. június 7. keltezéssel végződnek, s mintegy öt nyomtatott ívet tesznek ki".

Hadd emlékeztessek: a napló a sinkói szubjektivitás autentikus megnyilvánulási formája. Moszkvai és párizsi jegyzeteiből készült például az egyik, a sztálinizmus jelenségrendszerét legkorábban feltáró mű, az *Egy regény regénye*, amelynek kiadását nemrégiben kaptuk kézhez. A *Drvari napló* utószavából (szintén Bosnyák István munkája) tudom, hogy Sinkó Ervin voltaképpen „nyers dokumentumnak" tekintette a naplót, amelyet hasonló módon kívánt átdolgozni, mint moszkvai és párizsi jegyzeteit, azonban a halál megakadályozta ebben.

Rothbart Irma naplója, amely, mint mondtam, kimaradt az 1976-os kiadásból, szerves folytatása Sinkó Ervinének. Sinkó ugyanis az antiszemita usztasa pogromok elől menekülve 1941 második felében a boszniai Drvarból Dalmáciába ment, így élettársa naplója éppen távollétének időszakára vonatkozik. „Mici" jegyzetei a folytonosságot megőrizvén rendkívül fontosak Sinkóék életútjának, valamint a drvari eseményeknek a megértéséhez. Ezenkívül, mint az utószóhoz csatolt függelék írója kiemeli, ezek a feljegyzések hasonló szellemiségről tanúskodnak, mint az élettárs naplója. Ezért lehetnek a drvari kommün szintén etikai imaginációval átszőtt kritikai krónikája. A jelzett időszakban Sinkóné, a drvari partizánorvos napról napra menti a „vállalt kincset", az élettárs kéziratait tartalmazó bőröndöt, „éjjeli szolgálatra járva egy hatalmas bőröndöt cipel magával, melyet a nagyobb biztonság reményében ott tart kórházi ágya alatt".

Az imént említett, az 1976-os kiadásból szintén kimaradt részben Sinkó Ervin a Drvarba való visszatérésre, valamint a kommün felszámolása utáni időszak eseményeire reflektál, „minden idealizáció", utólagos igazolás nélkül, az erkölcsi ellentmondások felvázolására vonatkozó kivételes érzékenységgel. Ez a baloldali etikai érzékenység itt feltétele annak a krónikási hűségnek, amely ugyanakkor sajátos módon közvetítődik a sinkói szubjektivitással és a vallomásosság intimitásával. Az említett rész így nemcsak a „történések", „sorstöredékek" szolgálatszerű lejegyzése, hanem a „közvetlen" és a „közvetett" vallomásosság sinkói ötvözésének megnyilvánulási formája is. A napló ezen részének ismerete nélkül Sinkó-képünk aligha lehet teljes. Ez a tény kétségkívül sürgeti az 1976-os magyar kiadásból kimaradt részek megjelentetését.

A belgrádi *Treći program* legutóbbi száma Sartre 1939-ben és 1940-ben írott naplórészleteit közli, amelyeket örökbefogadott lánya adott közre négy évvel ezelőtt. Sartre-t ugyanis ebben az időben Elzászba mozgósították, így feljegyzései – amelyek a „Jegyzetek a háború bolondságairól" címet viselik – a ráérő katona-filozófus-író reflexiói. Ezek a szövegek azonban csupán egy részét képezik Sartre akkori feljegy-